

*Iovius dicitur, vultus
herbarum datus.
hinc tot herbarum opibus
vultus se hinc.*

HERBARVM

VIVAE HERBONUM

ad naturae imitationem, summa cum
diligentia et artificio effigiatæ,
una cum EFFE-

CTIVS earundem, in gratiam us-
teris illius, & iamiam renascentis
Herbarie Medicinæ,

PEROTH. BRVNI.
recens editæ. M. D. XXX.

¶ Quibus adiecta ad calcem,
APPENDIX itagogica de usu & ad-
ministracione SIMPLICIVM.
Item Index Contentorum singulorum.

Argentorati apud Iohannem Schöner, cum
Cæs. Mathei Privilegio ad hexennium.

*Iovius Medicinæ medi-
est, opibus herbæ
Dioscoridi & Herbas sub-
iecta potentia nobis.*

HERB V M

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

WILLIAM C. D. R. S.

816.6.9.96

Indyze urbis ARGENT. prudentissimo Sc:
 natui, OTTHO BRUNFELS
 SIVE S. D.

QVIDE MAGISTRATIBVS COLENDIS
 bene senserunt, non id tantum censuerunt, honore primores viros exci-
 pere, caput scilicet aperire, flectere genu, & quemadmodum pueri luno-
 nis autem admirantur, laudibus subinde in cœlum ferre, idq; adeo titula-
 ribus præstigijs illis, tragicis & ampullosis, sed magis laudem illis tribue-
 re iusticiæ & prudentiæ, de illis ex animo bene & sentire & mereri, illorū
 iudicia nostris anteferre, planeq; tanq̃ Deos suspicere, & summum illum
 huius mundi in eis admirari & colere. Succinunt ad id multis los-
 cis diuina oracula, dum Deos faciunt, dum uetant eis maledicendū, dum
 Decimas subinde decernunt, & rerum primicias, postremo & gladij ius
 tribuunt. Atq; haud scio, an huc respexerint, qui aut ueteres auctores in
 lucem acturi, aut ingeniorum suorum specimen aliquod posteris editu-
 ri, frequenter, aut maximis Principibus, aut summis Magistratibus lu-
 crationes inscripserunt suas: uidelicet, quo non tam ab inuidia publica,
 & maledictorum hominum pestilentibus linguis essent tutiores, q̃ ut ip-
 si quoq; de maioribus suis bene mererentur: rati, non ultimā, iuxta Po-
 etæ sententiam, esse laudem, Principibus placuisse uiris. Nec alio sane ani-
 mo ego Hortos meos, cellitud. uestris nuncupauī, clarissimi atq; amplis-
 simi uiri, q̃ ut beneuolentiam apud cellitud. uestras mihi pararent, pz-
 lamq; facerem, in te non adeo fortasse magna, animum erga repub. ue-
 stram, quid in arduis ac serijs uestri causa obiturus sim, si uires & fa-
 cultates permitterent. Proinde, ne ab consuetudine illa laudata ueterum
 scriptorum discederem: quam si contemnerem, profecto aut confidens,
 aut animi superciliosi iudicari queam. Ut enim s. o. l. dici decor est,
 L. V. N. A. inter nocturna astra micat, uniones ac gemmæ anulos ac preci-
 oſas uestes exornant: ita clarissimorum uiroꝝ imagines, & splendidis-
 sima nomina, a librorum uestibulis, quasi luceꝝ quandam & autoritatē
 addunt opusculis. Merentur hoc primum multis nominibus cellitud. ue-
 stræ, tum ob singularem prudentiam, iusticiam, æquitatem, magnificen-
 tiam, liberalitatem, benignitatem, pietatemq; qua in omnes homines de-
 mentes estis, omnibusq; æquo bene uultis, tum ob optima studia & ho-
 nas literas: quas cum in uestra urbe magnificentiſſime instituisſis, idq; a-
 deo in omni disciplinarum genere, ut nullis hodie cœlius Germaniæ gym-
 nasijs, scholasterium uestrū inferius habeatur: nullis alijs sane debeban-
 tur primiciæ nostræ, q̃ talibus, tantisq; syderibus nostris, columinibus,
 anchoris. Decuit idem & gratitudinem meā in repub. uestram, ingra-
 tus ne essem, pro qua etiam mortem mihi oppetendam cœſeo. Aluit hæc
 me, tuto atq; honeste ad hanc ætatem perduxit, munuit meas rationes
 bonis legibus, optimis morib. honestissimis disciplinis. Quid est quod

D. Iacobus
Sturmius.
D. Nicolaus
Knyeblius.
D. Iacobus
Meyer.

De ratione
operis.

Nihil nouum
sub sole.

uicissim a me persolui non debeat, unde hæc accepta mihi sunt? Et ut de
ampliss. ordinis uestri, etiam priuatis personis attingam, merchantur hoc
imprimis antistites nostri D. Iacobus Sturmius ille, & ueteribus imagini
bus, insigniq; eloquentia, & multarum literarum eruditione nobilis, D.
Nicolaus Knyeblius, & D. Iacobus Meyerus, uiri longe spectatissimi: q̃s
cum consulari prudentia, cumq; insigni pietate, et ipsos Camoenæ ornant
sue, quibus si pensum operæ nostræ subsecundariæ non reddidissetmus,
ingrati essemus: si alienis foeneremur, etiam iniqui. Eam itaq; meam,
quantaluncunq; munificentiam, deq; pauperi suppellectili *Alen de l'isjes*,
lenis, oro auspicijs, adsumite, nec rei solum quæ datur, uel usum, uel in-
opiam, sed alacrem magis dantis uoluntatem, respicite. Memores illius
Artaxerxis Imperatoris, cui cum omnis generis munuscula ali offere-
ent ex uulgaria plebe, dicere solitus fertur. Esse animi præcelsi, ac prorsum re-
gij, donaria, uel ab infimæ fortunæ hominibus collata, non adspernari,
uerum erugata, & renidenti potius fronte excipienda. De inuidia proflis-
genda, quod alij multis a librorum frontispicijs agunt, abunde mihi sa-
tisfactum erit, si celsitud. uestris bonam operam me collocasse intellexe-
ro. Dicamq; & illud Horatij. Non ego ueniosæ plebis suffragia uenor.
Riserunt & sua secula Mæoniden, Raræq; coronato plausere theatra Me-
nandro. Cæterum de Harbarijs nostri ratione, hoc uelut in compendio
habetote. Primum nihil aliud nos spectasse, in toto hoc opere, q̃ ut pu-
blico omnium bono, Harbariæ iamiam collapsæ, porrigeremus subdi-
diarias manus, eamq; prope extinctam, in lucem reuocaremus. Quod,
quia nō alia ratione fieri posse, animaduertimus, q̃ abolitis prioribus ac
ueteribus Harbarijs, atq; de nouo uiuis & acupictis imaginibus, edictis.
Deinde solidis ac firmis descriptionibus, ex præiis & authenticis autoris
bus prolatis, utrunq; tentauimus, atq; curauimus: q̃s feliciter, qualiq;
cum gratia, v. celsi iudicium esto, certe cum magna molestia. Nam quan-
ta nobis legenda fuerint, quot autores euoluendi, quāta ab Harbarijs ex-
plorāda, ab Seplassarijs & agyrtis dolo & technis extorqueūda, & res indi-
cat ipsa, et aiaduertens fr̃ altus, qui similem aliquādo operā post nos sunt
nauaturus. Quo magis uenia dignos nos existimamus, si in re tam serua,
tamq; ex omni usu & cognūde obsoleta, non proinus ipsissimū ipsum,
quod dicitur, scopū attingimus. Cello enumerare, in quas syrtes, in quas
Symplegadar interdum inciderimus, ac longe densissimas tenebras, non
nunq; inpegimus etiam. Nam ic̃ iuelibet a fronte præ se feret harba,
quanto nobis neq̃. o constiterit. Vnde nomen etiam cōmentarijs Rha-
podiæ indidimus: quod id genus scribendi, non solum sine inuidia erat,
uerū cum maiori etiam fructu. Videbatur enim consultius, unicuiq; red-
dere quod suum erat, q̃ nostra ambiciose comēta uendicare, ne si repe-
ritum uenerit olim Grex anijum plumas, moueat cornicula risum, furnis
nudata coloribus: cum potuissetmus fortasse, ut Georgius Valla, & post
hunc omnes Neotherici (adeo r̃) ea impostura neminem excipio) uir-

tendo stylum, aliorum opes nostras facere. In his autorum placitis, nullus
 us etiam reiecit sensa: memores illius, quod nullus liber tam malus est,
 quin emolumenti aliquid conferat. Singulis suum honorem dedimus, uel
 barbarissimis etiam. Ne autorem quoque Pandectarum, & Genuesem il-
 lum Simonem posthabuimus, autores ut corruptissimos, infanissimos
 quosque, ita instructos pulchre ad perniciem, si quis non attente et cum iudicio
 legas. De quibus tamen ingenue fateamur, interdum magnopere quoque nos
 adiuuatos, & uel ad hoc consulis, ut facilius neuos & menda deprehen-
 deremus. Hermolai quoque Barbari Corollaria & annotationes passim
 adiecimus: quod ex his solis hodie Herbarum cognitionem existimemus
 petendam. Interdum ubi res poscebat, & controuersia de herba aliqua fu-
 erat, duos fortissimos pugiles induximus, Daretem unum, Encellum alterum
 um, Nicolaum Leoniceum, & Pandolphum Collinutium, alterum sum-
 mum ac primum hac nostra tempestate medicum, alterum eloquentissi-
 mum iureconsultum, sed qui ita tamen in herbis uersatus sit, ut multis pa-
 rasangis, quod dicitur, totum hodie medicorum uulgus post se relinque-
 rit, mutuis sese ictibus collidentes, uelutique in duello & harena pugna-
 tes, commisimus. In qua Tragedia, spectatores interdum sumus & admirato-
 res, atque nunc huius, nunc illius partibus granulamur in plerisque literis
 plurimum dirimimus, in multis conuitemus. Malignimus enim quedam indiscul-
 ta, & aliorum arbitrijs relinquere, quod temere pronunciare de ea re, de qua
 tot doctissimi uiri addubitare. Quamquam alicubi confidenter etiam nos-
 tra proferimus: quibus tantum uolumus esse robur, donec alius firmio-
 ra attulerit, id quod nusquam non alias etiam testatur. Autores non minus
 quadraginta citamus, ex quibus Centones hosce conuimus. Nec hos pas-
 sim, neque ubilibet, sed ubi res ita postulabat. Vbi similia omnes dicebant,
 potiores delegimus: ubi contraria, iuxta posuimus, ut in aperto esset pos-
 gnantia. Aetium, Oribasium, & Paulum tamen autores alioqui opti-
 mos, tamen rarius citauimus, quod hos graece desiderauimus, & latinae
 translationes male fidei erant. Idem & cum Galeni simplicibus fecimus, ex
 ueteri translatione. In quibus tamen conquirendum nunc toti sumus, nec se-
 cundo huius operis Tomo coronidem addituri, nisi ex his graecis fontibus,
 aut si id non successerit, alteri demandaturi eam prouinciam. In his
 igitur omnibus, si quid digne a nobis sudatum est, totum uobis debetur
 Mecenatibus, totumque uestris celsitud. acceptum fero, si adiorum no-
 strorum alumnis: nec longiora nobis uiuendi spatia optamus, quam quo pub-
 licis huiusmodi munij, stipendijque illis literarij obsequijs, idonei fu-
 erimus, & de celsitud. uestris, deque uestra repub. publice & priuate be-
 nemereri. Ex libera Argentina Nonis Martij, Anno redempti orbis

CAVTORES quorum testimonijs in hoc opere
usu sumus.

Hippocrates.	Aristoteles.
Theophrastus	M. Caro.
M. Varro.	L. Columella.
Plinius	Dioscorides.
Plutarchus.	Palladius.
Apuleius.	Aemilius Macer.
Picellus.	Polybius.
Vergilius.	Hesiodus.
Cornelius Celsus.	Q. Serenus
C. Galenus.	Paulus.
Oribasius.	Aetius.
Auicenna.	Io. Meffue.
Scrapion.	Razes.
Auerrois.	Constantinus.
Cassius felix.	Placcarius.
Aggregator herbarum.	Nicolaus Leoniceus.
Io. Manardus.	Pandolphus Collinatus.
M. Vergilius.	Hermolaus Barbarus.
Georgius Valla.	Platina.
Nicolaus perottus.	Baptista pius.
Baptista ferrar.	Iacobus constantinus fauē.
Philippus Beroaldus.	N. Pomponius.
Serabus Gallus.	Ioannes Vigonius.
Hieronymus hærbarius.	

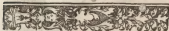
1.5"

[illegible]

IOANN. SAPIDVS Lectori S.

¶ Qui cupis ingenitas Herbarum noscere vires,
 Scireque diuersis nomina nota plagis,
 Quaeque sit unius facies cuiusque doceri,
 Hoc lecto uoti codice compos eris.
 Nulla quidem retro uiderunt saecula tradi
 Id scripti tanta commoditate genus.
 Quando Otho uelut in quenda Brunfelsius hortum,
 Huc culta ex uario semina rure tulit.
 Quorum uim, pariterq; docet medicaminis usum,
 Tam bene, ut haud melius facta pericla queant,
 Sic rerum praecepta modo breuitate coarctat,
 Ne sint inuisae prodiga uerba morae.
 Rursum ambage modo licita sermonis abundat,
 Ne careat sensu dictio parca suo.
 Nunc & Ioannes pictor Guidicius ille
 Clarus Appello non minus ingenio,
 Reddidit adfabras acris sic arte figuras,
 Vt non nemo Herbas dixerit esse meras.
 Quantum Ioannis SCHOTTI sumptusq; laborq;
 Et studium, & fuerit cura, uidere licet,
 Dum, calamis aereis, inuento fretus Aulo,
 Hoc magna dignum laude parauit opus.
 Ergo age te, quisquis medico uersaris in Albo,
 Hoc operae precium est nolle carere libro.

OTHONIS BRUNNELI
SII DE VTLITATE
& præstantia Herbarum, &
simplicis Medicinæ

P R A E F A-
T I O.

ALEXANDER
Philippi deus in Ars
bellis Dario, a satrapis
suis compendium scisci
ratus, qua ex Persia in

Aegyptum iretur tuto, Mercator quidam, ho-
mo quidem multarum rerum peritus, sed obse-
rior, Sidonius natione, illi allatus est (nomen
Lucianus historiae auctor, non meminit) Ego,
Rex, inquit ille, uiam haud longe ex Persis in
Aegyptum me tibi ostensurum polliceor. Etenim
si quis montana hæc superauerit (transgredie-
tur autem triduo) confestim in Aegypto erit. Et
sane ita res habebat. Verum Alexander locorum
imperitus, & mercatorem impostorem ratus,
boni uiri salubre consilium pertinaciter asperna-
batur: nimirum exco illo amore sui demensatus.
Id uisij Plato quondam malorum omnium fon-
tem existimauit. Necq; iniuria, mea quidem sen-
tentia. Facit enim interdum personæ uel exilitas,
uel contempnus, deinde ^{phoria} illa, qua nemo non
sibi placet ipsi, ut quantumuis etiam sana & recta
consilia non admittamus, amplectamur uero
quæ pessima sunt.

Vereor itaq; ne quod Mercatori cum Ale-
xandro, idem mihi cum Septasiajs, Agyris,
& Pharmacopolis eueniat: uidelicet, si ego Me-
thodum aliquam præmonstrauero, qua non mo-

C modi fuerunt etiam apud Arabes Auicenna, Razes, Hali, Meffuas, Abraham, Principes quidem uiri, sed tam pertinaces discipline cultiores, ut omiffa regni & principatus gloria, medicinae potius antefignari & summates habiti fuit. Clymenes, & Lysimachia, Plinio olim nonfamæ herboe fuerunt, at hæ ab Regibus fui nominis appellatae: & qui, cum Imperio fortasse & nomē perdidiffent, quod herbis studiosi fuerūt, posterius

Scordion nobilis herba, Dioscoridi celebra-

tur, non inter postremas etiam, sed Mithridati regi adscripta, primūq; de monstratori, deinde per Crasiam herbarium, ex manu depicta herba ab Rege, nouissime tandē Dioscor. quoq; exhibita. Iubæ regis Euphorbia, quam ab medici sui nomine, & fratris Musæ eius, a quo herū consecratum Cæs. Augustū, sic inscripsit: notior fortasse existit apud Plinū, q̃ ut

Pro Reginis affectuare eū & mus

(in præsentia adducal, licet hanc gloriā) uel una Mausoli uxor satis fuerit, quæ adoprauit herbā, quæ nobis *Artemisia* dicitur: & de *Nympha* similiter, quæ ab *Nympha* nomen inuenit, zelotypia erga *Herculem* mortua. Quorū aliqui ne nomina quidem superessent, si herbæ non fuissent.

Inuenerūt herbæ & uniuersæ gentes. *Scythia* enim, quæ *Scythice* dicitur, circa *Brūtiā* nascentem, dedit, *lichneumonem* *Thracia*, quæ ferunt sanguinem sili, non aperta modo uena, uerumetiam præcisa. *Verones* in *Hispanijs* eam reppererunt, quæ *Beronica* dicitur in *Gallijs*, in *Italia* autem *Serratula*, ab *Græcis* *Celstron*, aut *Psychotrophon*.

Quod etiam animalia inuenerunt, uel potius demonstrauerunt herbæ, haud dubiū, quoniam benignitate Dei optimi max, uel ob hoc mihi ad herbarū laudem facit: quod ea cū non nouerūt myropolia & confectioes, & ipsæ quoq; morbis laborant quibus homines, tamē si quid accidat noxium, suo pte Marte auxiliantur sibi, idq; herbis tantūmodo. Nec pigebit super hoc miraculo, Plinij eū uerba adscribere, quæ sunt apud illum *histo. natu. lib. 9. cap. 28. Hippotamus* inquit, in quadam medendi parte magister exurit, assidua namq; sinetate obesus, exi in litus, recentes haerundinū cafas per speculatus: atq; ubi acutissimū uidet stipitem, imprius corpus, uenam quandā in crure uulnerat: atq; ita profusio sanguinis morbidū aliis corpus exonerat, & plagam limo rursum obducit.

Simile quiddā & uolucris in eadē *Aegypto* monstrauit, quæ uocatur *Ibis*, rostri aduincitate per eam parē se proluens, quæ reddi cibon onera salubree est. Nec hæc sola multis ai. iub. repa sunt, usui futura & homini.

Quædam herba, extrahendis sagittis, cerui monstrauere percussū, eo ideo pastusq; eius herbæ cictio. *ligem* percussū a phalangio: id est araneus genus: aut aliquo simili, caneros edendo sibi medentur. Est & ad serpentum ictus præcipua, quæ se lacerti, quoties cum his conseruere pugnam, uulnerati resouent.

Chelidonium usui saluberrimam hyrundines monstrauere, uexatis pullorū oculis illa medentes. *Tecudo* *Cunila*, quam *Bibulam* uocant,

Animalia quæ
herbas inue-
nerūt, atq; de
monstrauerūt

pastu vires contra serpentes refouet. Mustela Ruia in murium uenatu cum ijs dimicatione conferta, Ciconia Origano, Edera Apri in morbis si bi medentur, & caneros uescendo, maxime mari eiectiones, Anguis hybernus, membra corporis obducta, Feniculi succo impedimentum illud exuit, nitidiusq; uernat. Idem hyberna latebra usu obscurato, Marathro herba se affricans, oculos inungit, ac refouet: si uero squammæ obstupuer, spinis luniperi se scabit.

Draco uernam nauscam, syluestris Lactuca succo restringit. Panytheras per carnes fricatas aconito: uenenum id est barbari uenantur: oculi pat ilico fauces eorum angor, quare Pardalanches id uenenum appellare quidam. At fera hæc contra, excrementis humanis sibi medetur: & alias tam auida eorum, ut a pastoribus de industria in aliquo uase suspensa, altius q; ut queat saltu contingere, iaculando ea, petendoq; defatigata, postremo expiret: alioqui uiuacitatis adeo lentæ, ut eiectiones interas neis diu pugnet.

Elephas Chamæleonte concolori fronde deuorato, occurrit Oleastro huic ueneno suo. Vñ cū Mandragoræ mala degustauere, formicas lamunt. Ceryus herba Cinnare, uenenatis pabulis resistit. Palumbes, gracule, merulae peridices, Lauri folio annum fastidium purgant: Columbae, turtures, & gallinacei, herba quæ uocatur Helxine. Anates, anseres, ceteraq; aquatiles, herba Siderite, Gruæ, & similes, Iunco palustri. Coruus occiso Chamæleonte, qui etiam uiciori nocet, Lauro infestum uirus extinguit. Atq; hæc uenit Plini. Cui subscribens Helianus, Pastu inquit, Hyoscyami herba, resoluuntur & conuelluntur Apris sed remedium non uerunt, aquas enim statim adeunt, uel caneros uenantur: palam indcantes, ne homini quoq; salutarem herbam existere.

Restat, ut scriptores assignemus, ne res usque adeo nihili putetur esse herbaria, ab ita insignib. usq; adeo doctissimis & uetustissimis celebrata. Inprimis lubæ uolumen exiit olim de herba Euphorbia. Themison Plataginæ exulit herbâ, non ita uulgare, quin in ueneris utilitatib. præditâ. Polion Musæus, et Hesiodus, Pythagoras Scyllâ, Brassicam Chrysippus. Eandem iterum Dieuches, & Cato, itemq; uniuersa adeo Ionia, ut per eandem etiâ palam iurauerit. Zeno Stoicæ familie, Capparin, Antinomachus Atheniensis Cyusum, Morchion græcus Raphan, Apuleius Bistoniam, Vergilius Ebenû, Erasistratus Lysimachiam. Ex Oliua Amurcâ Cato, Homerus Crocon, Loton, & Hyacinthi. Hesiodus Maluâ, & Albucû. Archigenes Castoreû, Eucherius Hiccius, Coniades, & Aristomachus uina & uires. Aesclepiades Anthemin, quæ & Leucanthemis, & Chamæmilon: quorum tameti intercederunt hodie multa, in argumentum est longe melius, de herbis fuisse meritos ueteres Philosophos, q; nos hodie sumus, qui uix n'osse dignamur: tantumq; inesse illis uirum putauerunt, ut uix paucissimis ad describere, dum sufficerent. Recenset & Plinius plerofq; historie suæ lib. 25. capi. 2. quos, ne longiores simus, omittit

C timus: ut obiter interim etiā præcreamus Cratæiam, Bathynū, Iollam, Heradidem, Andream Chium, Niceratū, Petronium nigru' & Diodorum, quorū meminuit Dioscorides, qui etiā Myriades scripserunt herbarum.

Iam si ad gloriam etiā uetustas aliquid facit, facit autem plurimum, nihil herbaria medicina antiquius, nihil apud antiquos auctores celebrius, cum *maxime* uix secūdo loco apud eos habeantur, suntq; recēs quoddam curiosorum hominum inuentum. Quod ne fabula esse prorsus putetur, primum exemplis, mox auctoritate comprobabimus.

Chiron Centaurus, cum Herculem recepisset (ut inquit Plinius) hospitio, casuq; arma eius petracāni, sagitta illi excidisset in pedē, nullo alio pharmaco medicatus est uulneri, q̃ herba Centaurea: quæ tam præsens remedium illi fuit, ut in hanc diem etiā nomen inde retineat.

Sic Machæon uocatus ad Agamemnonem, qualia tandem putamus medicamenta adhibuisse in tanto exercitu, in tam uasto loco, tanta strage, tantis tumultibus, q̃ fortasse simplicia pharmaca. Sic enim dereliquit Homerus Iliad.

*ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν*

Similiter & Pæonem quoq; qui *ἰατρίῃσιν* Plutoni dicitur imposuisse. Sed & Hælena Telemacho tristitiae suæ obliuionem inducere uolens, nihil aliud commemoratur a Poëta adhibuisse, quā nobilem illam Nependes. Ea herba est Aegyptia (ut inquit Plinius) nulla mixtura. Verba Poëtæ sunt Iliad.

*ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν*

Voco autē simplicia pharmaca, aut simplices herbas, radices, semina, flores, cortices: & eas uino, oleo, aqua, melle, aceto, sacharocq; excoctas atq; que maceratas compositiones, in quibus non una & altera, non tria aut quinque in unū confunduntur, uerū sine discrimine, sine iudicio interdum *pro* cōmiscuntur. Quod genus pharmacorum præcis illis ignotum fuisse existimo, aut alio certe simplicium defectu coadiuisse.

Sed redeo ad herbarū miracula. Loto tantū inesse uim idem Homerus poëta testat, ut obliuisci etiā patriæ & liberorū faciat: quæ tamē iuxta aliorū poëtarū tam dulcis est, ut neminē sinat immemorem esse sui.

*ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν
ἔπειτα δὲ τὸν Ἰδὲ Μάχωνος ἰατρὴν εἶπερ ἦεν*

Sed & olim a draconis cantu occisum, atq; subinde Bali herba reuocatum ad uitam, idq; a parente ipso, Plinius ex Xantho historiarum auctore pro re omnino ceruissima affirmat. Eadem quoq; Tellosem quendam, quem Draco occiderat, restitit cum.

Facit ad hoc & lubæ illud, apud eundem Plinium, apud quem est, in

Arabia hominem simpliciter reuocatum ad uitam.

Dixit Theophrastus, & credidit Democritus, esse herbam, cuius applicatione existerit aliquando canis a pastoribus arbori adductus. Quam quid hoc tam portentosum suspicimus, cum sint hodie qui Picum maritimum autem aiunt, si quando dolo illi nidus in arbore occludit, herba quam sibi tantummodo nota, foramen sine omni prorsus negotio rursum aperire: quæ si casu inuenta atque collecta sit, etiam quaslibet seras ferreas reducat. Quod si uerum est, tanto minus Betonicæ uirtutes miramur, cui tanta perhibetur uis inesse, ut inclusi circulo eius serpentes, ipsi interimant sese flagellando.

Incredibile etiam fortasse uidebitur, quod de Scythice atque Spartanica herba tradunt: sed tamen suos auctores habet, Scythas uidelicet. Duodecim dies durare fame & sit, gustata saltem, uel in ore tenta eadem.

Ethiopide herba amnes & stagna liccari, tamen ridiculum est fortasse quod dicunt, tamē uulgo olim credidum est: tactu uero eius, clausa omnia aperiri. Quamquam non minus quoque, quod de Achimenide affirmant, scilicet, si in hostium aciem coniiciatur, trepidare agmina, ac terga uertere. Subinde Laracem dari solitam a Persarum rege legatis, ut quocumque locorum uenissent, omnium rerum copia abundarent, memorie proditum est.

Et quando in herbarum miracula incidimus, fortasse & non inepte per miraculis censeri debent, quarundam herbarum mirabiles, atque adeo insolentes nature. Siquidem oleum oderunt Cucumeres in tantum, ut etiam in hamos peruenerint, ne attingant. Ozimon capræ sic aspernantur, ut nihil diuise perstiterint: quippe quæ & uis etiam illis excitat.

Origanum tam pertinaci cum Brassica dissentis odio, ut alternatim se se conficiant. Eringii caulem, si ex grege ouis, capellæque aliqua morsu dissectum ore sustulerit, totus statim sublitus, relictoque pascendi studio, non uelut spectaculo attonitus, non prius admirari rem desinit, quam accedens pastor caulem illum absterit, abiectoque coniugius, inutile gregis sui oculum ea ratione castigauit. Auctores huius rei Aristophanes, deinde Plutarchus.

Veniamus ad lapides quoque, quos non tam demirabitur fortasse quippiam, ueluti quæ præter colorem & duriciem nihil aliud habeamt. Sic enim & gallus gallinaceus, granum huius dei unum maluit, quam sexcentos Smeragdinos: hæc tam multis præditi doctibus sunt, ut cum Suis parasangis herbis etiam prepolleant: quod uno tantum & altero exemplo palli faciemus, ne quæ etiam nunc decretum est, totum Albertum, Plinium, & Dioscoridæ adscribere.

Ferarum unicuique asylum Lippares, lapillus, ut iniquiunt, alioqui tam contemptus, ut ne teruicij quidem repueretur, & tamen si ad hunc confugerint seræ, adeoque in fuga ipsum deprehendat, insidibiles, aut etiam tutas a uenatoribus reddit. Quod si in primantibus permitimus, in hominibus similiter posse fieri, cur non eque crederemus?

C Epistrites lapis, in feruentissimam aquam coniectus, tam contemperat illius furorem, ut ilico etiam in frigus concedat.

Smaragdi & Magnetis uirtutes notiores sunt, q̃ ut pluribus a me prosequantur. Reliquorum uires ipse ex authoribus petito, tum in primis Plinio, Dioscoride, & Alberto. Quæ omnia tamedī apud quosdam fide carent, tamen admirationem Dei omniposētis, & artis etiam medicæ tanto magis implent, quanto magis supra fidem sunt ueri, & inmensum esse fieri cogunt, quod uero super sit. Quanc̃p apud me certe fide non carēt. nam quum alia, & similia nobis comperta, meditataq; sunt, cur hæc sola nugæ esse ducimus & inficiamur; & solos in nos culpa recidit, quod aut periculum nullum facimus, aut si maxime facere cupiamus, tamen herbas non agnoscimus. Et quod Thaleri quondam accidit sidera contemplantur, ut incidere in foueam, id nobis egregie contigit in medicinis, quidam abstrusestima quæq; scrutamur in ultra marinis, sit ut ne contemptissimas etiam herbas agnoscamus, quas quotidie pedibus calcamus. Nihil igitur nunc de Panace memorabo, nihil de Dodecatheo, quibus uere solis antiqui illi omnibus morbis medicabant. Nihil item de metallis, quæ & ipsa latentes suas resque habent: quas si studeam rectare, et mihi fortasse non sufficiant, *quoniam hæc de reperiuntur.* Quare ad alia properabimus.

Venio autem ad authorum axiomata & gnomas, quas de abusu pharmacorum reliquerunt: & præstat fortasse adscribere, ut maior uerbis nostris fides habeatur. Nec dubito, quin quam nos sacris literis fidem habemus, & pythagoriste suo primari, quorū illud est *veritas sola*, eandem reue-

D stris fides habeatur. Nec dubito, quin quam nos sacris literis fidem habemus, & pythagoriste suo primari, quorū illud est *veritas sola*, eandem reuerentia suo Plinio, Theophrasto, Hippocrati, Dioscoridi, & Galeno habebituri sint medici. Quod si donauerint, falsa omnis res est. Igitur Plinio, quoniam ille omnis antiquitatis parens est, & omnium ante se grauior & scite dicta in *remediis* contraxit, auspicia sumemus. Eius uerba sunt libro 28. capite. 1. Hæc sola naturæ placuit esse remedia parata, uulgo inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus uiuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturae, tuenere officinas istas, in quibus sua cuiq; promittitur uita: statim mixturae & compositiones inexplicabiles decantantur. Arabia atq; India in medio aestimantur, ulceriq; paruo, medicina a rubro mari importatur: cū remedia uera, quotidie pauperrimus quisq; occinet. Nam: ex horto aut petatur herba, uel frutex queratur, nulla artium utilior fiet. Ita est profectio. Minus porro perdidit ritus, uincendoq; uicti sumus. Pōtemus externis, & una artium Imperatoribus quoque imperat.

Plinius.

Rursum lib. 32. cap. 11. Atq; hæc omnia medici (quod pace eorum dixisse liceat) ignorant. Pars maior & nomina intantum a conficiendis his medicaminibus absunt, quod esse proprium medicinae solebat. Nunc quorū incidere in libellos, cōponere ex his uolētes aliqua, hoc est, in impendio miserorum experiri cōmunitaria, credunt. Sepalsia, ex omnibus quidem fraudibus corruptēti, faciatq; iam pridem emplastra et collyria

mercantur, talisque mercium fraus seplasiae sic exteritur. Hec si ipse diceret, **A** iam pendendum mihi esset. Sed pergamus citare plura.

Idē li. 13. in p̄fatiōe. Haecenus in odoribus habent precia sylue, etiamq; p se mira singula, iuuatq; luxuriē, singula miscere, & cunctis unū odorē facere. Ita reperta sunt unguenta. Quis primus inuenerit, nō tradit. Illacis certe temporibus nō erant, nec thure supplicabatur: Cedri tantum, & Cistri suorum fruticum in sacris fumo conuolutum, nidorem uerius q̄ odorem nouerunt, iam Rosae succo reperto.

Libro. 16. cap. 1. Hippocrates certe, qui primus medendi p̄cepta clarissime cōdidit, herbarum referta inuenimus uolumina. Nec minus Dyr̄odis Carystij, qui secundus ætate, famaq; extitit. hē Praxagoræ, & Chrysippi, ac deinde Erasistrati, Hierophilo quidem, quanq̄ subtilioris sectæ conditori, ante omnes celebratam rationē eam, paulatim usu, efficacissimorum rerum omnium magistro, peculiariter utiq; medicinæ, ad uerba, garulitatēq; descēdēte. Sedere nūq; in scholis, auditōib; occupatū gratius erat, q̄ ire p̄ solitudines, et quærere herbas, aliq̄ etiā alijs diebus anni.

Libro. 12. cap. 17. Hæc sunt peculiararia Arabiæ, & pauca præterea alia genera dicenda, quoniam in his uincit, peregrinosq; ipsa myrrhæ odorē, & ab exteris petit. Tanta mortalibus rerum suarum sanietas est, aliorumq; fastidium.

Cap. 18. Verum Arabiæ etiamnū felicius mare est. Ex illo namq; margaritæ mittit, minimaq; computatione milies centena milia festeritū annis omnibus India, & Scres, Peninsulaq; illa imperio nostro adimunt. Tante nobis delitiæ, & foeminæ constant. **B**

Libro. 13. cap. 3. Hæc est materia luxus e cunctis maxime supernacui. Margaritæ enim, gemmæq; ad h̄redem tamen transeunt, uestes pylon gant tempus unguenta uero suis moriuntur horis, & ilico expurant. bñ ma cōmendatio eorum, ut transeuntem foeminam, odor inuicit etiam aliud agentem, exceduntq; quadragenos denarios libræ: tanti emitur uoluptas aliena. Etenim odorem qui gerit, ipse non sentit. Sed et hæc aliqua differentia signanda sunt. In M. Ciceronis m̄. amentis inuenitur, unguenta gratiora esse, quæ terram, q̄ quæ crocum sapiūt. Quando etiam coarctatissimo in genere magis tamen iuuat quædam ipsius uicij seueritas. Sed quosdam crassitudo maxime delectat, idipsum approbantes, liniq; iam, non solum perfundi unguentis gaudent. Vidimus etiam uestigia pedum tingi: quod M. Otho nem mōstrasse Neroni principi serebant. Quæso, ut sentiretur iuuari ab ea parte corporis? Nec aliquem ex priuatis audiuimus, iussisse spargi parietes balnearū unguento, atq; Caii principem folia temperari, lauatiq; solitum: ac ne principale uideatur hoc bonum, & postea quendam ex seruis Neronis. Maxime tamen mirum est, hanc gratiam penetrasse in castra. Aquilæ certe, ac signa puluerulenta illa, & custodijs horrida, inunguntur selsis diebus. Vtinam dicere possemus, quis primus instituisse ista. Numcirum hac mercede orbem terrarū

Cur inter alia. Est hæc pars medicinæ ut maxime necessaria, ita certe antiquissima, & ob hoc primū celebrata atq; illustrata. Si quidem verum est, Antiquos herbas & radicibus eorum corporis vitia curasse: quod etiam tunc genus mortalium inter initia non facile se fecero committeret. Et rursum a fine. Dabimus operam, ut simplicia primum ponamus. Interdum enim hæc efficaciora sunt, q̃ ex pluribus composita medicamenta.

Lubens & volens multa prætereo: ut & tedium pariat oratio, & alios interim omittere cogamur: ex quibus est Heliodus, & Poëta, & Medicus, cui nihil tam dolet, q̃ quod ignorant homines, quantum boni insit in malis & albeo, dum sic inquit.

Heliodus. *Helios huius mundi non videt, sed solummodo videt, huius mundi non videt, sed solummodo videt, huius mundi non videt, sed solummodo videt.*

Homerus. Homerus præterea, ubi subinde expatiari ad herbas datur, Dñi boni, q̃ lepide illas pingit, quantum philosophatur: videlicet dum Calipso hos eos describit, hortos Alcinoi, dum Moly suum celebrat, & Nepenthen, Cedrum, Locon, & id genus plantas alias: ut prorsus utra dixerit de illo quidam, nihil non uidisse cæcum illum. Quanq̃ quid illos tam superbiōse cōminuor, quos aduersarij nostri naso suspendunt suo, vel potius ut abrogatos, condemnant & nauicifaciunt. Quicquid enim illi vel non assequuntur, vel non proxime questum olet, illud ipsis abrogatum est, vel grāmaticum, medicum autē minime. Audiant igitur suū Arnoldum, hominem quidem barbarum, sed plane sui seculi minime obscure noce.

Arnoldus. **Q** Huius etiam aphorismus est, & arūs quoddam principium, ubi in promptu habentur simplicia dolum esse, si quis compositis nitatur.

Auicenna. Et Auicenna lib. 1. cap. 2. Medicinæ inquit, simplices, habent operationes uniuersales, & operationes particulares. Nolo multis hæc perscrui. Equidem nolui a testibus pendere iudicium solum: nam id oratorū est potius, q̃ hominis apud quē in precio sit ipsa veritas. Ceterū quando illi confugiunt ad testiū multitudinē, ad suos videlicet Auicennas, & Razes, & Serapiones, ut hinc roborent institutū suum, coacti sumus & nos obsequere testes eorum ueteres, & eos aliquando in summo precio habitos: ne hic quidem se esse nobis putent superiores.

Iam ad institutum redeamus, & quod simplex atq; herbaria medicina salubrior sit, etiam rationibus aliquot confirmare nitemur. Hæc cum multis assignari possent, unē illa uel præcipua est, quod domi nobis nascuntur & (ut Plinius inquit) optimus quisq; coenat: q̃q̃ pedibus has ignotas calcamus. Contra exotica quantis cum periculis aduehuntur, per maria uasta, rariis atq; nauigijs, in quibus omnium instar ibi sunt hominum tantum & audacia, & ea tamen interdum adulterata, antiquata, obsoleta, reiecticia, nothaq;. Sunt enim infinita adulteria quibus ea gens Barbarorum imponit nobis: nisi non ueget sunt quæ multis retro seculis Plinius & Dioscorides de ijs prodiderunt.

Deinde, quod nec cognoscimus etiam, probata sint ne, uel adulterata
 quæ eminus aduehuntur. Quod inde maxime palam fit. Quotus enim
 quisque est nostranum, qui unquam crescere uidit folium Indum, Nucem
 Indicam, luncum odoratum, Cyprium, Cardamomum, Cinnamomum,
 Calamum odoratum, Balsamum, Agollochum, Canchamon, Cyphi, Hele
 nium? Denique omnia illa, quæ hodie præcipua in officinis habentur. Præ
 sertim, si in ea re iudices constituatur & speculatores homines, qui in sim
 plicibus uestigandis nullam unquam bonam horam collocauerunt: qui
 interdum adeo sine literis sunt, ut conuinci ualeant, nunquam decem pa
 ginas in Plinio, uel Dioscoride legisse, immo quorum id aliqui palam fa
 tentur. Qui si mihi Melsuen suum citabunt, qui huiusmodi suis notis pin
 gat, Turbith uidelicet album, gummosum, etc. sic enim illi loquuntur, Per
 inde id mihi facit, quemadmodum Plinius, uel Strabo Indiam mihi spe
 ctatam proponunt: quam cum nunquam oculis contueus sum, interim
 tamen ex Ptolomæo per spacia & miliaria demetior, quantum sit illo milia,
 idque per gradus, usque ad minutissima minuta, quam tamen si casu continge
 rat uidere, non agnosceremus. Verum id somnare est potius, non rei ex
 actam noticiam tenere. Neminem nominatim perstringam, sed noui tam
 en, qui cum se rerum naturas & formas exactissime callere gloriantur,
 ubi allata fuerant, nihil cognouisse. Sunt qui ne Petroselinum probe per
 spectum habeant; cum id tamen nouerint omnes ex popina coci, & coquis
 narie epularum structrices. Expertus autem medici est, non ex nomine tan
 tum tenere herbam, uel quod libet eadem est illud simplex, uerum etiam
 contrectasse, uidisse, gustasse, olfecisseque oportuit. Hinc enim est, quod
 Dioscorides, non ex aliorum narratione, scripserit se historiam suam
 ractat, sed omnia suis locis uidisse, tetigisseque, & tentasse.

Postremo, quod est omnium maximum, magno redimuntur quæ trans
 marina sunt. At nos Cæsi, uel Madæ non sumus. Proinde stultum fue
 rit, illis impetras facere, in rebus longe petitis, ubi domi habetas, quod non
 solum minoris redimas, interdum etiam gratis, uerum etiam quod natu
 ræ & temperamento conueniat plus. Ad hæc insignis pars, & omnis or
 dinis homines exotica illa pharmaca abhorret, & quo quisque salutis suæ
 studiosior est, immo quo quisque sanior incorruptiorque uiuit, eo amplius
 nauseat ac deiestat. Vidi qui cum maximis ægretudinibus laborassent,
 pharmaca omnia deprecabantur. Vixi qui citius etiam perierunt, quam pi
 lulas, aut electuarium uellent glutire. Quibus si heri aliquam, uel ra
 dicem propinasses, non deiecissent. Quod dico, notius est, quam ut demon
 stratione egeat: cum sint hodie eorum multa milia qui mecum sentiant.
 Contra simplices herbe, radices, semina, flores, arborum fructus, & sos
 lia, & si quæ sunt alia nostræ terræ, cocta, assa, fixa, macerata, insolata, mi
 sa, expressa, idque melle, quod in terra Germanica copiosum provenit: fas
 charo, quod ipsum quoque non tam magno constat, & ex proxima Hispania
 peti: aceto, mullis, aqua, non tam homini sunt tibus, quam salutaris medicina.

- C** Et ut maxime donemus, acriores vires habere, quis enim id inficiatur tamen suas cuique terre herbas, ad hominum naturas temperavit Deus Opt. Max. Nec minus spica illa, quam nos Nardinam vocamus operabitur, si probe adhibeatur, quam Sticas illas remotissime ex Arabia alata. Possem enim huiusmodi multa, quae in ~~his locis~~ illi uocant, coaceruare. Proinde maiores vires habent, sed in sui climatis hominibus, quibus sunt creata.

Quod autem obijciunt, nihil nos proferre posse ex nostris terris, quod Gariophilis, Cinnamomo, Piperi, Galangio, Nuci muscate equaliter confortet ac calefaciat. Id respondemus nostra culpa fieri, qui hoc ignoramus. Deinde contemptam aliquam herbam, uel non adeo odoriferam, idem ualere atque praestare, si non tam delicati essemus. Verum id palatum nostrum non fert: quia non titillat, quod non ex Calococyis asportatur.

- Ergo damnas tu, fortasse obijcet ex illis aliquis, magistrales illas compositiones, Messuae, Auicennae, Serapionis. Item duo illa Luminaria apothecariorum, maius & minus. Subinde illud Copiae cornu, quod Theophrastum uocant, ex quo ad omnes morbos promuntur medicamina? Bona uerba. Scriptores non damno, nisi quantum inepte latine nobis redditi sunt: & periculum est ob hanc rem, quod in multis cum periculo eos imitemur. Sed neque ullius quoque meream damno, id quod initio praecipui, sed aio, suis seculis scripsisse, suae etiam genti, Arabes Arabibus, Barbaros Barbaris, idque in suo etiam ceteri climate. Cum enim illi mihi idem in Dioscoride & Plinio opprobrent, & propterea eo minus etiam probant, cur mihi quoque non simile liceat cauillari, si ad locorum distantias tantopere esset respiciendum. Quamquam aliud longe res cum Dioscoride habet, qui Simplicibus tantum agit: quae tamen si locis aliquibus acriores vires habent, in quolibet tamen climate pro suo temperamento idem operantur. Nec minus Vrtica urit, siccatur, ac pellit in nostro climate, quam apud Sabeos, et remotissimos Asianos. Saleo quod alia secula sunt. Deinde quod in Germania gimus, non in Asia, non in India, quas nationes constat aliam temperiem, aliud ceterum, aliam item influentiam habere.

Postremo uel ob hoc non necessaria, quod succidanea multa habemus. Quis enim neget, & nostris herbis esse uim, ut praedixi, nisi quis plane detrahatur: usit opifici, praesertim, cum id pleno consensu confirmet magni etiam scriptores & imperii.

- Præterea, ut meum non magnopere interest, quam sumptuose quisque coenat, si uel totam etiam Arabiam (ut Heliogabalus) heluetur & abliguriat: ita nihil moramur, modo nobis permittant ac donent, idem praestare posse nostrae terrae Simplicia, quae illorum ultromarina. Habeant qui ditiores sunt sua aromata, suum Moschum, Sandalos, Been, Rhaponticum, & Rhubarbarum, quia si uolent, uniones etiam uorent & gemas ut Cleopatra, quae multis a reorum milibus consent, modo non uideant pauperibus sua uindemia, id est, Marrubium, Scolopendrium, Inulam, Hyssopum, Eledisphacon, Buglossum,

Plantaginem, & uel Quercum etiam, & uilissima camporum gramina.

A Atqui inquit illi rursus, talia scribunt doctores medici, atque illi in primis, qui antesignani habentur. Tum communis quoque Praxis (quam sic uocant) ita habet. Belle prorsus. Et hos optatim aliud didicisse, & uel fero sapere, cum id suae etiam ipsorum conscientiae testentur. Id sic pulchre efficient, si non tantum ad seplasiarios, uerum ad se quoque herbarum cognitionem spectare putauerint. Denique si in compositis & simplicibus immodice miscendis, non toti sint, atque adeo confescent, sed herbarum quoque uires, quid ualeant, & in quibus gradibus, ueluti in aequilibrio praeponderauerint. Quod Dioscor. docebit comprimis. Inde Plinius, & Theophrastus. Auicennam & Serapionem quoque si quis accersiat, nihil repugno, modo ad fontes semper adspiret. Comperi enim dum sedulo in Dioscoride & Plinio uersor, nihil aliud habere Auicennam, quod in uterum quoque libris scriptum habetur: habeamque mihi male propitios omnes Musas & Medicos, nisi singula simplicium Auicennae ex uno Plinio & Dioscoride demonstrem, si quis curiose a me requirat. Alioqui quale, ac quantum est illud artificium scribere myropoile. Recipe pilularum aurearum, cochiarum, ana scrup. 15. et acuanē cū diagridi gr. 2. fiant pilulae. 7. cum syropo de ficade. Vel sic. Recipe Electuarij de succo Rosarum drach. 3. diaphaniconis, Electua. Indiana drach. 1. sacchari quantum sufficit, & fiat bolus, &c. Quae omnia rudissimus quisque barbitonsor in uno & altero mense facile perdiscet, quando sic omnia etiam acupicta habentur, & constituta, ut nisi quis plane Thessalus asinus sit, non possit aberrare. Pollicebatur olim Thessalus quidā (ut inquit Gale.) huiusmodi quandā *agoran* nimirum sex mensium spacio, atque ob id ab omni medicorum schola explodebatur. Atqui desperā, si ad triuilem illā medicinā species, nisi ita habeat, & oīno uerum dixerit Thessalus.

Sed quando ita in aromata incidimus, libet obiter referre, quod saepe ex ore nobilissimi ac doctissimi equitis Hutteni audiuius, & quod ille etiam Guazaco suo inseruit. Aui mei, inquit, L. Iurētij Hutteni frugalitas magno nobis ad gloriae ambitum incitamento esse debet. Is cum locuplete esset censu, ac in magnis etiam Principum nostrorum negotijs domi pariter ac militiae uersaretur, in suam domum, piper, crocu-3, zinziber, et id genus peregrina condimenta nunquam admisit: nec alio ipse, quam ex nostra lana uestimento uti solitus est, cum ob bene gestam rem preciosae illi quandoque uestes donarentur. Idcirco non tantum faciebat ipse, sed magno etiam apud aequales suos conuicio mores hominum insectabatur. Quasi non apud nos inquitens, nascatur, quo si gulae oblectamenti oblectari opus sit, conditi nostra possint. Atque haec lenus quidem ille.

Quamquam quid hunc tantum cōminiscore? cum id prisci etiam testentur historiarum scriptores, non nisi tenuissimo uictu, & paucissimis pharmacis uictitasse maiores nostros: & tamen eum sic uiuerent frugaliter, bene firmitatis corporibus fuisse, contra famem, suum, frigus, plane duratos & ada-

A

B

Vir. Hutten.

- C** mūnos, raro xgrotaſſe, ſenes effectos: cū nos ad primas pruinas ſtatī mānus ac pedes cōtrahamus, et quo pluſ in alienis pharſiſ utimur, eo magis ac uehementius ab morbis urgemur. Quoniam enim quiſq; eſt, ex delictulis illis, qui cum ſtatim ad retentum bombum, uel crepitum, haurit potionem, non ſtomacho, hepate, podagra, hydropē, morbo regio, uel gallico crucietur? Quos inq; magis diuexant hæc mala, q̃ qui ex myropoliſ uiuant, qui omnē ſimplicem uictū contemnunt. Ruſum, quos magis incolumes cernimus, q̃ qui ſimplici contenti uictu, & procul ab officiis, pulſe miſcet caſeo & ouo, quemadmodū de Catone dictū. Non erat quidem noſtrū inſtitutū, eo uſq; progredi: ſed quādo cum bonis, æquisq; hæc agimus, libertate noſtra conſili, ſimulatiq; de animis illorū crega nos æquis, magis ignari noſtrū & lubricitatē lamētari. q̃ alicuius dammare mercē, ſi nō dolo & uſura nimia hæc diſpēſauerint. Neq; ſic quocq; contēnimus tranſmarina, ut nō eadem etiā in magno precio habeamus, ſi pro tempore adhibeamur cum delectu, & qui hæc redimere ualeant. Deinde ſi frequēſ lectione, & ſedulo ſcrutinio, herbarū noſtratum eo promouerint Doctores, ne primo loco haberent exotica: cū tot, tantaq; ſuppedient etiā domi noſtræ domestica et inquilina. Alioqui niſi id plurimum referret, male cum Hippocrate actum fuiſſet, & cum alijs, qui illi ſuccceſſerunt ueteribus medicis, qui tanto diſpendio honorū & corporculi, in ſylus & montibus oberrant, herbis inueſtigandis & queritandis: male illi tot ſolitudoſ, exterarq; nationes peragraveſſent, idq; alijs & alijs diebus & temporibus anni, id quod de ſe teſtatur Dioſcorides præſtiſſe, niſi diuinum plane eſſe duxiſſent, cum herbis philoſophari: ſed ut hodie noſtrates faciunt in ſcholis, ſediſſent, & potius de rebus nullius ad uitam momenti diſputaſſent, ſataq; hominū, non ſua, ſed aliena ſiducia gubernaveſſent. At quāto prudentius quondam egerunt Aegyptij, quibus tanta cura fuit in adhibendis medicis (ut inquit Herodotus) ut ſingulis etiā morbis ſingulos medicos præſeruiſſent. Alij etiā ſunt apud eos ocularij medici, aliq; dentibus, aliq; alui partibus & inſeraneis medicantur: adeo, ut medicis reſerta ſint omnia. Rati impoſſibile eſſe, ut quis omnium morborum, & cauſas & remedia quæat in promptu habere.

Ceterum unde irroperet talis ille, tantuſq; herbarum neglectus: deinde de tam craſſa & ſupina illarum cognitio, nemo diſertius tradidit Plinio, Huius hæc ſere uerba ſunt natura. iſto, lib. 16, in præſatione. Illud ſatis mirari non queo, inſeruiſſe quarundam herbarum memoriam, atq; etiā nominū quæ auctores prodidere noticiam. Quis enim non cōmunicato orbe terrarum, maiestate Roma. Imperij profeciſſe uitam putet cōmercio rerū ac ſocietate ſeſtæ pacis, omniaq; etiā quæ occultata erant, in promiſcuo uſu ſacta? At Herde, non reperiuntur qui noſcint multa ab antiquis proditactantum præſcorum cura ſeruiſſior, aut induſtria ſelicioſior fuit, ante milia annorum, iſtæ principia literarum Heliodo præcepta agricolis pandere orſo, ſubſecutiſq; nō paucis hanc curam eius. Vñ

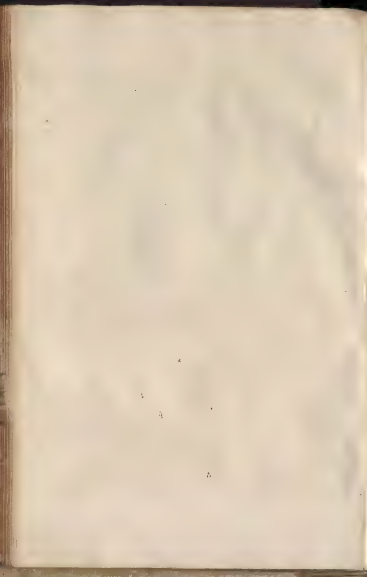
de nobis creuit labor. Quippe cum inquirenda sint, non solum postea inuenta, uerumetiam ea quæ inuenerant prisca, desidia intermitione rerum, memoriae inducta. Cuius somni causas quis alias, quàm publicas mundi inuenerit? Nimirum alij subiere risus, circa quæ alia mentes hominum detinētur, & auaricie tantum artes coluntur, antea inclusis gentium imperijs intra ipsas. Ideoque & ingenijs quadam sterilitate fortunæ, necesse erat animi bona exercere. Reges innumeri honore artium colebātur, & in ostē tatione has præferebant, opem & immortalitatem sibi per illas prorogari arbitantes. Quare abundabāt, & præmia & opæ uitæ: posteris laxitas mū di, & rerum amplitudo damno fuit, postquàm senator censu legi cõpessus, iudex fieri censu, Magistratum, Ducemque nihil magis exornare quàm census, postquàm cõpere orbitas in autoritate summa & potētia esse, captatio in questu fertilissimo, ac sola gaudia in possidendo, pessum iere uicē p̄cia, omnesque a maximo bono liberales dicte artes in contrariū cecidere, ac seruitute sola profici cõpiti. Alius hanc alio mō, & in alijs adorare, eodē tñ habēdi quoq; eat spes hoim, tendente uoto.

In eandem sententiam Gale. in Therapeu. lib. 1. Nemo nostra ætate ueritatis inquisitioni est deditus, sed pecuniam, & ciuilem potentiam, & inexplebiles uoluptatum delicias omnes cõsp̄ suspiciunt, ut si quis sapientię quoduis studium sectetur, pro insano hunc habeant. Et cetera, quę require eodem loco citato.

C O N C L U S I O.

Sed hæc omnia tam longo repetita principio, quorsum nam spectant, aut quo tandē consilio a nobis dicta sunt? Nimirum, ut obsoleis hætenus atq; obscuratis diuinis herbis, & omnis generis plantis, denique quicquid uel cāpi uel syluę gignūt, rursus in usum reuocemus, antiquitatē & larta recta, quod dicitur, iusta uremus, collapsæque herbarię medicinę manū ut porrigamus. Deinde, ne inter paucos esset illarū peritia & cognitio, sed totus mūdus agnosceret magnalia Dei, quę nuscq; p̄cluius est uidere, quàm in ipsis herbis, tā festiuiter, tot & tam uarijs coloribus pictis, cū tot floribus, seminibus ornatis, & quod est oim maximū, tot enī uiribus p̄ditis. Postremo, qd me uidēt urgere, posterioris seculi & neoterici Medici, id ipsi multo uehementius, maiorique opera, p̄sequantē. Quod si me quoque cōsultorem audiant Medici, cū uideant illi hodie alia secula uoloscere, memores illius quoque Comici, hæc res aliam uitā, aliam enī dietam postulat, relictis tot ueteribus am bagibus, & barbarorum n. ijs, tot incertis tradi mentis, immo nugacissimis nugis, pro his genuinæ ac puræ illæ Medicinæ se mancipent. Puram uoco, quæ ex Hypocrate, Galeno, Theophrasto, Plinio, Dioscoride, Orbasio, & id genus prisca rei Medicinæ scriptoribus, & artis ipsius primis principibus petitur, agnoscatque quę de herbariis discedant ab his, quos hætenus, & quasi diuos admirati sunt, & in precio habuerunt: discent inde salubritatem ac præsentius mederi, minus alioqui grauatam facis miseram plebeculam exigere & compulare, minor

- C** quoq; compendio, & maiori cum oblectamento, veterum subinde ingeniorum elegantiam, splendorem, rerum cognitionem admirabuntur, barbaros detestabunt, dum uidebunt quicquid usquã est in Auicenna, in Raze, in Serapione et Mesue, idem quoq; in Hippocrate, Galeno, Celsoq; & alijs multo luculentius haberi: planeq; æsopiæ corniculæ pennas esse, quicquid in uniuersum iactant hodie omnes barbarorum scholæ: quæ præterq; quod asciticia & alienum furum sunt, pristinum etiam splendorem suum amiserunt, insulsaq; uerborum stribilagine conspurcata: ut interim oemittam, quod multo laudatius est, fontibus potari, q̃ turbidis lacunis, & ex magistris artis sapere, q̃ ex ineptis & obstreperis corniculis. Accedunt linguæ, quas nullo unq; tempore licuit discere felicius. Accedunt secula, quæ reuelato furo, detectaq; impostura, meliorem institutionem requirunt & moluntur. Postremo & optimi libri, quos nunq; licuit parare promptius, minoriq; pro pecunia. Nec tam facile parabiles unq; fuisse Germanis, Bertrucij, Sillani, Gordonij, Auicennæ, & id genus alijs, q̃ nunc sunt integri Galeni, Græci et Latini, Celsi, Orisabij, Hippocrates & Plinij. Simul bonos quoq; & studiosos medicos, itemq; myropolas mihi uelim ignoscere, quos neq; docere uolui, neq; pstringere. Dicam enim & illud Christi, qui pro nobis est, nobiscum fuit. Verum de stolidis, ineptis, et impostoribus nobis sermo fuit. Absit autem, quod hominū uicium, in artis calumniam uoluerimus detorquere. Cum nulla tam sancta professio sit, quæ non aliat monstra sua.
- D**

I N V O C A T I O D I

V I N I A V

X I L I I.

VETERIBVS Medicis hunc fuisse morem uideo, ut scripturi de Re Medica, ante omnia summi Dei, aut alicuius nominis auxilium implorarent. Fecerunt idem & Poetae quoddam Homerus, & Vergilius: quod ut celebree habitum, ita peum iuxta, ac sacrosanctum. Quo magis miror, quomodo abolita longe religiosissima consuetudine, illa tandem recepta est, fucata & adsentatoria rhetorum benevolentiae captatio: quam ut minime improbo, ita miseret me plane ineptiarum & ingrati tudinis nostrae. Cum enim in omnibus humana rebus diuina ope & clementia plurimum indigeamus, tum maxime in pharmacis porrigendis, morbis quoque subinde peruestigandis & curandis numine in primis est opus: uel maximo etiam, & uere diuino Hippocrate consentiente. qui in libro de Medici nouitj institutione sic inquit. Quamplurima praeter res, Medicum habere certum est. Siquidem Deorum cognitio, cogitatioque & merus, in eius mente uersatur. Quando in plerisque morbis, siue symptomatis, Medicina plurimum etiam Dñs concedit, Deosque colere reperitur. Medici namque plurimum Dñs concedunt, quoniam Medicina, posse non aia, si bi non arrogat neque hoc in ea existit. Proinde & Mesue in hunc modum Canon exorditur suos. In nomine Dei, misericordis, cuius nutu sermo recipit gratiam. Et item libro suo Cura

tionum. Sanat solus languores Deus, & de seu
galitatis solio produxit in largitate sua Medici-
nam benedictus gloriosus, & excelsus. In quo
solo sanctissime ab Galeno dissentio, quia de le-
corporis & humorum temperie morborum cau-
sas trahens, nullos a Deo infligi, uel curari im-
pie fabulatur. Quando igitur et ipsi similem o-
peram meditamur, & magnifica opera Dei, quae
in **P L A N T I S** ille quotidie, & mirabiliter
operatur, conspicua facere intendimus, Christi-
anum esse arbitramur, si ante, quam ad de-
scriptionem accingamur, prius factorem quoque
ipsum **D E V M** opt. max. ductorem operis no-
bis constituamus, auspicijs nostris ut benigne
faueat, susceptoque semel negotio longe opere-
sissimo, patrocinari dignetur. Subinde munera
nostra, quae in templum conferimus suum, bo-
ni consulere. Vt nostra haec legentes, confirmis-
les quoque rerum effectus, quos primi illi Medici-
nae scriptores obseruarunt, partim etiam no-
stra experientia didicimus, et ipsi aliquan-
do experiantur et consequantur. Cla-
memus igitur & vos quoque cum re-
ligiosissimo Poeta,

O D E V S,

Da facile cursum, atque audacibus animae ceptis,
Ignaros uiae, mecum miseratus agrestes,
Ingredere, & uis iam nunc adfuerit vocari.

E A Plantagine igitur exordia sumpsimus,
non solum quia uulgaris, & notissima haec herba-
la est, uerum etiam quod nulla aequae diuinitatem **D E I**
referat in se, excitetque subinde et animet, ad sui-
ipsius agnitionem, & operum suorum, qui sem-
per operatur mirabilia in minimis, negligit ue-
ro quicquid hominibus altum, et suspicendum uidetur.

corum, T O M V S Prætus,

23

Plantago Maior.

A

B

Boeyer Wegrich.

C 2

C

Plantago Minor.

D

Spizel Vegrich.

Plantago Rubra.

A

B

Rot Wegerich.

D E P L A N T A G I N E

Rhaphodia Prima.

☞ Nomenclaturæ Maioris

G R A E C A E

Spilargis. raphis. raphis. raphis.

L A T I N A,

Arnoglossa. Ortigia. Cynoglossa. Cornuix.

Hepapleura. Gelapuros. Polyneuros. Lin.

guagni. Septinerata. Sclaphuros.

G E R M A N I C A E,

Wegerich. Schoffung.

☞ Nomina Minoris

L A T I N A,

Lanciolata. Plantago minor.

G E R M A N I C A,

Klein Wegerich. Spitz Wegerich.

C

PLACITA AVTHORVM

Sententia DIOSCOR. de
Plantagine lib. 2.Dedupliet
Plantagine.

PLANTAGO DYPLEX EST, Maior,
& Minor. Habet minor Plantago, angustiora,
minora, molliora, tenuiora, & maioris leuoris fo-
lia, coliculos angulosos in terram inclinatos, flo-
res pallefcentes, & in summis caulibus semen.

Maior contra, crassior, speciosiorq; est, latiore folio, & oleris figura.
Angulosus etiam Plantaginis huius caulis est, modice rubens, altitudine
cubitali, ex medio usq; ad summū catumen, paruo semine uestitus.

Plantago ubi
nascitur.

Radices illi sunt teneræ, pilosæ, colore candido, crassitudine digitali.
Nascitur Plantago humenibus locis, prope lacus, sepes, & uliginosa loca.
Efficacior, melioremq; usum Maior habet.

Sententia PLINII lib. 25. cap. 8. de
Plantagine.

PLANTAGINIS duo sunt genera, Maior, & Minor. Minor angustioribus folijs & nigrioribus, linguæ pecorum simillimis, caule anguloso, interdum inclinato, in pratis nascens.

Altera Maior, folijs laterum modo inclusæque quia septena sunt, quidam eam Heptapleuron vocauere.

Hurus & caulis cubitalis est, & Napi similis. Nascitur in humidis, multo efficacior. Vis mira, in siccando, densandoq; corpore cauterij vim obtinens.

Sententia APULEI de Plantagine, cap. 1.

GRÆCI *ἰσχυρὸν* agnum uocant, ἰσχυρὸν uero linguam. Rursum quod sæpe adnata habeat germina, in longitudine septem lateribus similia, Græci *ἑπτάπλευρον* uocauerunt. Ceterum sunt eius species duæ. Nam quæ Heptapleuros nominat, est maior forma, folijs ornatiorebus, & latioribus, & nervosis. Nascitur in uallibus atq; horis, necnon & paludibus plurimum, et in pratis, estq; magis cōstrictiua. Alia uero minor, atq; nigrior, leuior, & tenuior. Nascitur in chartarijs locis, sed in usum uarie adhibet.

Eadem sen. Serapion.

Sententia HERMELAI BARBARI
de Plantagine.

PLANTAGO quandoq; Septineuria. Quamq; Heptaneria alia uidetur herba q̃ Plantago. Id quod exemplario quodam aduersus collectiones, cui nomē est, Bocanicon, aperte liquet. Quippe in quod tres que runtur herbe. Plantago ternis unchs, Septineuron senis, Leoneuron quoq; ternis. Neq; quæ sit Leoneuron, intelligo. Flosculus ei Lanuginis, ut frumento, particulatim e-impens, ut Aphaca, & Intybum. Inter spicatas est Plantago, sed Minor, nigrioribus folijs, & linguæ pecorū

simillimis, unde nomen apud Græcos Arnoglossa.

Hieronymus Herbarius de Plantagine:

PLANTAGO triplex perhibetur, Maior, quæ Septineruia, & Arnoglossa. Minor, quæ Lancea lata, qd lancea similis sit. Et Aquasica, cui rang insident frequenter. Vnde & Germanis *frösch leffel kent*, dicitur.

T E M P E R A M E N T V M.

Refrigerat, & arefacit in secundo ordine. Habet autem austeri aliquid. Ideo aduersum ulcera maligna, & fluxus, & putredines congruit. Arefacit autem citra uellicationem, particepsq; est acerbicis. Et tam fructus, q; ipsius radix potestatis sunt propemodum eiusdem, nisi quod aridioris & minus frigida. At fructus tenuissimarum partium est: radices autem partium crassiorum. Folia porro ipsius herbar arefacientia, tenuiorum partium, & potestatis minus frigida.

V I R E S & iuuamenta eius ex Dioscoride.

Vim habent folia exiccatoria, cōstringentē. Quare omnibus malignis ulceribus et fluxioni opportunis, atq; elephanticis, sordidissq; illita, plunt.

Profluua sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinictidas, carbunculos, no mafq; cohibent.

Vetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt.

Chironia sanant.

Sinus conglutinant.

Moribus canis, ambustis, igni inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægyptijs illita cum sale profunt.

Cochia cu aceto & sale olus, dysentericis, coeliacisq; sumptū subuenit.

Datur & in locum Betæ, cum lenicula coctum.

In leucophlegmatia, inter aridas epulas herba decocta datur.

Cominalibus, et suspiriosis data, proficit foliorum succus. Colluta sub inde oris ulcera purgat.

Cum cinolia, aur cerusa, igni sacro medetur.

Fistulis insusus prodest.

Lappinidinibus, & aurium doloribus, idem succus insufflatur.

Additur quoq; in oculorum collyria.

Gingialis cruore suffusus, & sanguinis reiectionibus pota confert.

Clystere dysentericis.

Contra tabem datur in potu.

Aduersus strangulationes uulue in uellere sufficitur, etiam si uulua fluxione laboret.

Semen ex uino potum, alui fluxiones, & sanguinis excreationes sistit.

Decocta radix, & manducata, & collutione dentium dolores sedat.

Eadem cum folijs, ulceribus renum, & uesicæ in passu datur.

Ferunt tres radices, cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo ter flanis auxiliari, & quatuor quaternis.

Sunt qui radiceis gestamine discutiendis strumis utantur.

- C** Syrius Plantaginis & calamynthæ cū melle produnt hys mederi, quos vires defecerunt, datū die secunda, & quarta, & parasceue .i. ueneris die. Hoc autem uelut arcanū accipito, quod ueraci experientia comperitū est.

E X A P Y L E I O.

Herbæ Plantaginis radix in collo suspensa, capitis dolorē mirifice tollit. Succus quoq; repesactus, fomentando ueneris dolorem adimit: et si tumores fuerint, tusa herba & impolita, tollit tumorem.

Potui datus idem succus, et interiora sanat, & thoracē purgat mirifice. His qui purulentum cum sanguine excreant, herbæ Plantaginis succū dato bibere, sanabuntur.

Semen tusum, et subinde in uulnus sparsum, uulnera cito sanat.

Et ipsa herba tusa & impolita, refrigerat ea loca quæ nimio calore uesgentur, & per sanat.

Ad uentrem sistendum, & aceto cocta in mero bibitur mensura unius cyathi.

Serpentium moribus trita, & ex uino sumpta prodest.

Lumbricis purgandis herbam Plantaginē contundes, & succi eius de cochleario dabis bibere, ipsam quidie herbā tusam umbilico imposito.

Pistata cum axungia, sine sale, instar malagmatis facia, et impolita, duriciam discutit.

- D** In febre quartana, succus in aqua mulsā ante duas horas accessiōis potui dato, & miraberis effectum.

Idem facito in tertiana, & radices tres conterito, & sub accessione cum uino, aut ex aqua ieiunus bibat.

Podagra, & omnium neruorum dolori et tumori folia contusa, uel pistata cum salis modico, & impolita, optime facere certum est.

Secundæ doloribus, semen contritum prodesse creditur.

Vulneribus recentibus contusa folia cum axungia uetere, sine sale imponuntur, et laborans sanus efficietur.

Si cui pedes tumuerint ex itinere, Plantago contusa, & cum aceto impolita tumorem tollit.

Si cui ulcus fecus oculum, siue nares natum fuerit, herbæ Plantaginis expressæ et contusæ succo, sana molli madefacta, et impolita, per dies nouem curat.

Cum axungia ueteri parotidas sanat, ulcera oris omnia, et alcolam mirifice, per sanat.

Tusa, & impolita, morsum canis rabiosi sanat.

Contra omnes uelice difficultates herbæ Plantaginis folia, uel radices ex passio fortiter medentur.

E X P L I N I O.

Nulla res æque sistit fluxiones, quas Græci *ῥευματισμοί* uocant.

Vis mira in siccando, densando, & corpore, cauterij uicem obtinens.

Febres frigidas leuiores facit Plāto ex aqua mulsā, duabus horis an

te accessionem pota binis drachmis, uel
 Succus radicis maderactæ, uel tulsie, uel
 Ipsa radix trita, in aqua ferro calefacta.
 Pituitas, eruptionesq; emendat Plantago, panosq; sanat cum sale.

E X O R E B A S I O

Deficiat absq; aliqua moedicatione Plantago, ea quæ necdum stupi-
 da sunt. Nam & semen, & radix simili sunt uirtute. Quanquam semen
 amplius extenuat.

E X M A C R O H E R B A R I O

Maiorem uim tamen esse
 Dicunt Maiori,
 Qui cum lachryma medicatur adustis,
 Et strophas spargit, superaddita cum sale trita.
 Hydropicis ut ulus decocta prodest.
 Sic iuuat asthmaticos, ferruq; iuuare caducos,
 Et dolor hac auris sedabitur,
 Pellicur ex oculis tumor hac.

Experimentatores HERBARI.

Arnoglossa hepar confortat cum aqua Endiuie, & saccharo albo, si
 epithimetur.

Extinguit ignem sacrū, cum succo Semperuiui & aceto.
 Remouet hæmorrhoidas, cum puluere radicis Aron.
 Fit omnem carnem, quæ est ex ignis uestione, refrigerat.
 Menstrua resinat.
 Valer etiam hæmorrhoidis, & ulceratione pulmonis laborantibus.
 Radix cocta cū aqua & piretro, ualeat dolori dentiū, si tepida indatur.
 Succus cum aceto ualeat ad maculas & lentigines detergendas.
 Ad quartanam est eius usus cum theriaca ante accessionem.
 Et semen & radix aperunt meatus hepatis, & renum obstructus.

Iuuamenta Minoris, Ex M A C R O.

Cuncta potest Plantago minor prædicta iuuare,
 Quamuis non tantas uires uideatur habere.

D E S C R I P T O R E S P L A N T A G I N I S.

Dioscorides lib. 2. Theophrast. lib. 7. cap. 9.
 Plinius lib. 25. cap. 9. lib. 26. cap. 63. n.
 Apuleius cap. 1. Oribasius
 Serapion cap. Lifen alhamel. 233.
 Herm. Barb. in Corollario suo.
 Macer dict. Plantago.
 Galenus. 6. Simplic. cap. 56. Ad Paternianum cap. 217.
 Idem de morbis curandis lib. 5.
 Platarius cap. 29. lib. de simplici Medicina.
 Hieronymus herbarius dict. Plantago.

C

Helleborus Niger.

D

Chistwurz.

DE VTRIQUE HELLEBORO,
ALBO, ET NIGRO.

Rhapsodia Secunda.

☞ Nomenclaturæ Albi

Græcæ, *καλὴ ῥιζὴ*, *καλὴ ῥίζα*, *καλὴ ῥίζα*, *καλὴ ῥίζα*, *καλὴ ῥίζα*, *καλὴ ῥίζα*.

Latinae, Helleborus albus. Veratrum album.

Teutonicae, *Weiß Hefswurz*.

☞ Nomenclaturæ Nigri

Græcæ, *μαύρη ῥιζὴ*, *μαύρη ῥίζα*, *μαύρη ῥίζα*, *μαύρη ῥίζα*, *μαύρη ῥίζα*.

Latinae, Helleborus niger. Præconi. Veratrum nigrum.

Teutonicae, *Chistwurz*.

PLACITA Authorum de HELLEBORO.

A

FOLIA FERT SETAE, aut Plantaginis similia, sed breviora & nigriora, rubefcentia. Caulis cauum, quadrantalem, tunis cis contolutum, cum arescere corripit. Radicibus nititur multis tenuibus, ab oblongo capite ex eunibus, ceptarū modo fibratis. Nascitur in montibus & asperis. Radices messibus colligendi. Optimum habet candidū, friabile, carnosum, modice extensū, nec tamē lunci modo mucronatū, quod frangēdo puluerē emitit, & tenuē habet medullā, gustu non admodū feruens, neq; saluam subinde ciens. Hususce modi autem strangulat.

var. Nigri.

Folia ei uiridia, Platani similia, minora, folijs Sphondyli proxima, subaspera, pluribus diuisuris incisa. Caulis asper, flores purpurei, racematim coherētes. Semen Cnici, quod in Anticyra Gesnoides uocant, quod deiectiones molliūtur. Radicibus cohaeret nigris, tenuibus, a capitulo ceptae simili confibratis, quarum est usus.

In collibus, asperis, & sinuibus locis nascitur.

Locus.

Optimum quod ex Anticyra petitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensq;.

Electio.

De inuentore & monstratore ex PLINIO.

MELAMPODES fama diuinationis aribus nota est. Ab hoc apellatū ferunt eum, qui niger Helleborus dicitur. Alij pastorem eodem nomine inuenisse tradunt, capras purgari eodem pastu animaduerten-tem, datoque lacte coram sanasse Proendas furentes.

B

Tempus Collectionis ALBI.

Tempestuum esse tradunt messibus Album. Sed non facile colligitur. Nempe caput aggrauans, nisi praefumatur allium, & subinde uinum sorbeat, celeriterq; sodiatur.

Superficiofa Collectio Nigri ex

THEOPHRASTO.

Cum praeparatione solenni, & religione quādā, colligitur Niger, ut inquit Theophrastus: Siquidē gladio circūscribebatur primū. Deinde qui succisurus est, ortū spectat, precaturq; bono omine ut id sibi liceat. Deijs sibi concedentibus, Apolline scilicet & Aesculapio. Ad postremū aquis lae uolatus obseruat. Fere enim secarijbus ille intererat: atq; si propius ille aduolasset, moriturum illo anno qui succidisset, agurū erat. Tandem eximebatur, quemadmodum & ex albo interior medulla.

DIFFERENTIA VTRIVSQUE.

Purgat aut Niger humorē melancholicum, per uentrē in primis inferiorē. Albus uero per superiorē, crassos & glutinosos humores expellit.

Subinde Nigrum, equi, boues, furesq; cauēt, cum impune Candido uescantur. Tameñ Nigro uolentur Album dicatur.

Vniūq; quoq; semen, coturnicibus grauiū est, ut scribit Aristot.

C quam ob causam ueteres eas damnauerunt mensis nunc quaeruntur.

Durantia ALBI.

Durare uim ALBI. xxx. annis ferunt.

Temperamentum utriusq.

Abstergendi, calefaciendiq. potentia est, unde ponitur tertio ordine calefacientium & arefacientium.

Preparatio & administratio.

Antiqui corticem carnosissimum, & radicem eligeant, quo tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongijs operant, turgescerentemq. in longitudinem sindebant. Deinde fila in umbra siccabant, his utentes. Nunc ramulos ipsos ab radice sua grauissimi corticis ita dantes. Pani etiam compingitur & torretur. Quidam porrigunt in sorbitione pulvis, aut alica. Quidam cum modicum antea dederint cibum.

Melle sic corrigendum censet, uidelicet ut maceretur prius in melle et passulis, uel in iure gallinarum & aliarum carniū, abiecta deinde radice.

Sūt qui cauata radice raphani, indūt de Helleboro per diem, inde rursum extrahunt; feruntq. tum raphanum soluendi uim habere.

Alij infundūt in oximelle, uel uino dulci, aut syropis, uel robore, ut uocāt, atq. subinde ministrāt. Adhibito forasse & ordeo modico, uel rizo.

Vigoraunt eius operationem sal Indus, Epithymus, Polypodium. Emendant quoq. Daucus, Petroselinon, Piper longum, Hyssopus, Camentum, & Origanum.

Vires & Iuuamenta ALBI ex DIOSCORIDE.

Purgat uomitionibus, diuersa & multiplicia trahens.

Miscetur collyrijs, quae claritati oculorum officientia repurgare possunt.

Ducit idem menses.

Fœtus in utero necat.

Sternutamenta cit.

Quinetiam melle cum polenta maceratum, mures enecat.

Carnibus concoctum eas minuit.

Datur ieiunis, per se, & cum Scelamo, aut Tapsiae succo, aut alica, aut mulla aqua, aut pulve, aut lenticula, aut sorbitione aliqua alia.

Pani etiam compingitur, & torretur.

Mensura, diuersa quoq. eius, ab ijs tradita est, quibus præcipuum fuit studium de ea docere. Dant siquidem aliqui Veratrum album in sorbitione pulvis, aut alica. Quidam cum modicum ante cibum dederint, præferunt in ijs, in quibus suspecta, uimendaue strangulatio, aut corporis imbecillitas impedit. Tanto enim sic ea purgatio perficitur, propterea, quod importuna corpori non aduenit.

Sedi etiā, ex Veratro albo appositæ balant cū aceto, uomitiōes faciūt.

Item suppurationi ueteri.

Eodem phthiriasis emendatur.

Item scabies, impetigo, fistula callosa.

Decoctio eius in aceto, & collutione densum, dolor sedatur.

Muscae quoque in eo enecantur, si cum lacte maceretur.

Medetur quoque morbis comitialibus, vertigini, melancholicis, insani-
entibus, limphanicis, podagricis, hydropicis incipientibus, tympaniticis,
stomachicis, spasticis, clonicis, ischiadicis, elephantiae albae, lepris, tetano,
tremulis, quartanis, quae aliter non desinant, nisi ueteri cum inflammatione
nibus, torminibus redetinentibus.

Galli, ut inquit Plinius, sigillas, in uenatu Helleboro tingunt, circum-
cisoque uulnere, teneriorem scitari carnem affirmant.

R A Z H S

Helleborus niger cholerae nigrae curat.

Albus uomitum facit.

Ipsam tamen bibere non est securum.

Iuuamenta NIGRI ex Plinio & Dioscoride.

Prodest comitialibus, melancholicis, insaniensibus, articulorum do-
ribus, & resolutis.

Educit cholerae uarias, & phlegma per aluum.

Elixaturae potu, caligo fugatur.

Duricias suppuratas concoquit & purgat, facto inde cataplasmate.

Audium reddit, si surdis auribus indatur, atque post biduum, triduum
rePELLATUR. B

Cataplasmata ex eo tollunt maculas, lepras, scabies, omnem denique im-
petiginem.

Sanat scabies etiam: in quem usum cum thure cerasae, piceae & cedri
no liquore inungitur.

Ex aceto per se emplastri modo impositum, uiliginis, impetiginisq;
& lepras emendat.

Purgat superiorem uentericulum, pinatam trahens & bilem: daturq;
per se, & cum scammonio salisq; drachmae, aut trium obolorum pondere.

Ore diu tentum acetum, in quo coctus sit Helleborus, dolorem sedat.

Miscetur omnibus emplastris, quae exedunt: sunt.

Contra cutem subeuntes aquae, cum farina ordeacea, uinoque emplastri
modo utiliter imponitur.

Scruntur ad radices uicium, siq; ex eis uinum, quod purgandum est.

Trahit menses, idem appositum.

Fœtus in utero enecat.

Fistulas purgat indurum, & post tertium diem exemptum.

Iuuamenta Nigri ex M E S V B.

Diximus uitari Album, quia praefocitius est, Nigrum autem debere
sumi, sicut concordant omnes, & proprie rectificatum secundum artem:
et non conuenit nisi animolis corporibus, idque ueris tantummodo tempore.

Datus itaque quando, & cui conuenit, facit reuiuiscere, et constitutione
temperatam. Haec enim est proprietas eius secundum Hippocratem. Et

C ipse quidem mundificat totum corpus, & singula membra, & solutione educit cū facilitate cholera permixtā phlegmate. Et mūdificat sanguinē.

Et trahit a uenis superfluitates mixtas sanguini, immo a toto corpore, a concavitatibus membrorum, & quibuscumque partibus remotis.

Est ex rebus solētibz in mundificando cerebrum & caput totum, & instrumenta sensuum, neruoscq; & uiscera, una cum uesica, & matrice.

Et confert iuuamētum manifestum ægitudinibus eorum, sicut sedē, hemocraneæ, manizæ, melancholiæ, uertigini, epilepsiæ, & paralyti.

Item apostematibus membrorum, scrophulis, cancro, & herpeti.

Destillatur acetum decocto eius in aurem, & confert tinnitui, & sibilis, & corroborat auditum.

Confert ægitudinibus splenis, & febribus antiquis, longis, quartanæ, cholericæ, & melancholiæ difficilis eradicationis.

Prouocat quoq; urinam, & menstrua.

Frequens etiā usus eius colorem inducit corpori bonum, cutem re-purgat, & quamlibet scabiem abstergit.

De VERATRĪ purgatione, seu Helleborismo, Hipocrates ad Democritum philosophum,

Q V I non facile per superna purgantur, ante potionem corpora multo cibo, quieteq; madefaciant. Cum autē Veratrum potauerint, corpora magis commoueant, nec dormiant. Quod autem agitatio, & motus cor-

D pora conturbet & moueat, nauigatio demonstrat. Cum autē Veratrū magis agere, & purgare uolueris, corpora magis cōmoueto. Veratrū autē tū periculosum est, qui sanas carnes habent. Præterea qui post potiōis purgationem non siliunt. Spasmusue post Veratrū localis est. Si in magna purgatione superueniat, malum est. Si in uentris motionibus, & purgationibus, & uomitionibus sponte factis, quemadmodum oportet, purgatur, confert, & facilem ferant: si minus, cōtra. Quemadmodum præterea in præscito, prognosticoue dixeramus, supna purgatio his cōmoda est, qui cibos sine febre auersantur, conuellcantur, caligāt, os amoroze uexant: & ut in supra & in uia, uersum dicamus, doloribus cunctis, qui supra præcordia sunt, confert. Per inferna uero, cum sine febre tormina uexāt, lumborū dolor, genuum grauedo, cum menses non facile decurrunt, cū dolores sub sento transuersi sunt. Cum uero sic potionabis, urbanos, oculos, pigros corpore plurimū cauetq; & obseruato: maxime uero fuscios, carnes humiditas habentes, et subficcas, balbos et blasos. Qui uero per morbi principia, piruitotā per potionem discutere & dissoluere nitunt, piruitota crescentē nihil profunt: quemadmodū in libello de pusana dixeramus. Crudus enim morbus cū est, nihil cedit. Quæ etiā morbo repugnant & salustifera sunt, cōtabescūt. Debilitato siquidē corpore, morbus supat, languet: & nō medicabilis facit. Veratro autē, Helleborisatoue eos, quibus de capite destillat rheuma, purulentiue dato, malue coloris, nec raucescuntibus, nec lienosis, nec ex angustis, nec uentositate laborantibus, nec

tuſi ſicca, nec ſiticolofi, nec uētris dolore uexatis, nec diſtēto uētriculo, nec p̄cordijs, & ilibus, & ſcapulis diſtētis, laterūq; dolore uexatis, nec torpidis, nec hebetius cernentibus, nec aurū tūitu laborātibus, nec locium nō continētibus, nec arcuatis, nec uentriculo, ſtomachoue nō ualentib; nec ſicofis, nec furiculofiſ. Sin aut Veratro purgare uideat, per ſuperna tutius purgabit, per inferna uero minime: q̄s cibis ualide nutricabit & replebit. Quemadmodum aut in p̄dictorio dixeramus, nec cibaria auerſantes, & nigra ſupuoementes, & delyros potionato. P̄ dolore parū dormientes, lumina, & oculos audaces & patentes, uel reclinatos, tortuoſoſue habentes, turgidos, caligantes, mali coloris, & diſcolorēs, nec febre aſtuātes & p̄ſaſtictos: quemadmodū in libello de poſana dixeramus, ſeſamo miſtū, et ſeſamoides cōmode per ſuperna purgat. Pocio aut eſt drachma, uel eius dimidiū cū aceto mulſo, ternā aut huius partem cū Veratro miſceto, & minus p̄ſaſtict, ſtrangulatue. Quod & longas quartanas purgat, & eos qui longa & moleſta febre uexantur, & eos qui non ſitiunt, nec exſcreant, hoſq; non ante tria trinūdina, quandoq; & laterum morbo laborantes, conuoluſoq; Sicuti autem in libris de ſceminarum morbis dixeramus, ſi locelli purgationis egrāt, purgato.

N O C V M E N T A.

Nigro uiolentior Albus eſt. Proinde hodie in uſu non habet. Sed & olim ſenibus, pueris, ſceminis, imbecillibus, inuidis, et quibus exulcerata p̄cordia fuiſſent. Item ſanguinem exſcreātibus, cauſarijs uel latere, uel faucibus, negabatur.

Niger interficit, canes, mures, & porcos,
Et iterum ipſum bibentes perimit gallinas.

C O M M V T A T I O

Loco eius hodie uſurpant Scammonium.

D O S I S

Themifon binas, non amplius drachmas dabat. Sequētes, & quater nas dedere, claro Herophili p̄conio, qui Helleborū fortiffimi ducis ſi militudini aquabat. Concitatis enī intus omnibus, ipſum primū exire. Mihi uidet, inquit Macer, ſignificare Plinius, Albi dimidiū pondus tan tōmodo dandum, id eſt, quia Nigri eſt drachma una, aut 2. ſcrupuli, Albi ſit dimidiū. Secus Meſue. Doſis eius eſt, inquit, a cha. tis ſex, uſq; ad terniam, 3 l. uel uſq; ad, 3 l.

A U T H O R E S & deſcriptores Hellebori.

Plinius lib. 25. cap. 5. Dioſcorides lib. 2. de Helleboro.

Galenus. 6. ſimplicium pharma. cap. 125.

Meſue in canonibus uniuerſalibus.

Theophrastus lib. 9. cap. 10. n.

Auicēna lib. 2. De Helleboro. Macer diſt. Helleborus.

Serapion. cap. 333. Raſes.

Hippocrates in epiſtola ad Democritum philoſophum.

C DE N E N V P H A R E,
Rhapsodia Tertia.

E N O M E N C L A T V R A E A L B I

Græcè, *νερπὶς*Latine, Nenuphar, Claus Veneris, Digiſ Veneris, Algapa-
luſtris. Papauer paluſtre.Germanicè, *Horwurz*, *Zollerwurz*, *Schblâm*, *Horſtrang*.

Vnde ſic dicta.

N E N V P H A R, nata traditur, ut inquit Plinius, a nymphæ, et
ga Herculem zelotypa, & mortua. Quare Hieradion uocant ali
qui. Alij Rhopalō, a radice clauæ ſimili. Siue, ut placet Dioſcoridi, Nym-
phæ nomen uēdicaffe ſibi uidetur, quoniam aquoſa amet. Plurima em̃
inueniuntur in Helide, in Anygro amne, & in Beōtiæ Haliarto.

Genera eius ex D I O S C O R I D E.

Duplex eſt. Quædam nigra, quædam alba radice. Quædam albo, &
quædam luteo flore.

Eius A L B I.

Folia habet lata, quadamtenus ſuper aquam emergentia, ſolida. tena-
cia, corſacea, grauiter olentia. Aliquando tamen etiam ſub aquis ſunt,
D pluraq; ab radice una prodeuntia. Flos candidus, Lilio ſimilis, in medio,
quod crocum ſit, habentemq;. Hic poſtq; deſloruit rotundus, & rotundita-
te pomo, aut papaueris capiti ſimilis, colore nigro. Radix magna, aſpera,
clauæ alicuius modo nodola.

L O C V S.

Nascitur in paludibus, & ſtagnantibus aquis.

T E M P V S.

Effoditur Autumno.

Placitum T E O P H R A S T I lib. 9. cap. 13. de Nymphæa.

R A D I C V M differentias, tum ſuccis, tum odoribus accipere licet.
Sunt em̃ alix acres, alię amarę, alię dulces, & alię ſuauiſ olentæ, alię gra-
uioſ: dulcis Nymphææ uſitate, quæ naſci in lacuſtribus ſolet, ut in Or-
minienſi agro, & Marathone, & in Creta inſula Beōti, Madonaim hanc
appellât, fruſtumq; mandunt. Geriſ folia, ſuper aquam ampla.

C. P L I N I V S de Nymphæa.

Nascitur in aquoſis Nymphæa, folijs magnis in ſumma aqua, et alijs ex
radice prodeuntib;. flore Lilio ſimili: et cum deſloruerit capite Papau-
ris. In caule ſecatur autumno. Radix nigra in ſole ſiccatur, aduerſaturq;
aluinis. Eſt et alia Nymphæa in Theſſalia, amne Pengo, radice alba, capite
luteo, Roſæ magnitudine.

Sententia A P V L E I de Nymphæa cap. 68.

Nuſſa Græcè Cacabon, Lothoniætram, Rhopalon; alijs Androgomos,
alijs Hydrogogos, alijs Heracleos. ſ uini matrem Herculanâ, Algam pa-
luſtrem, Papauer paluſtre, Clauū Veneris, & digitum Veneris dixere.

Nascitur in aquis stantibus. Ita deniq; nomen sumpsit. Thyrso nigro, le-
nis folijs, similibus herbæ Cicoreæ, aqua ex parte superantibus, flore pal-
lido, fructu siue semine lato, denso, atq; gustu argilloso: radice stipidiola,
nigra & acerrima. Præterea nascens in Ompeio tenuis flumine: cuius
flos niger est, radix alba, & aspera.

T E M P E R A M E N T V M.

Et radix, & semen uim citra uellicationē habent arefaciendi. Alioqui
tamen frigida & humida complexionis in secundo.

V I R E S & luamenta ex DIOSCORIDE.

Colicis utiliter in uino bibitur, & intestinorum torminibus.

Licnem minuit.

Stomachi & uiscerū doloribus, emplastri modo imponitur.

Viulgines ex aqua extērit.

Capilli defluuiā, quas *auentis*, dicunt, cum pice imposita, explet.

Bibitur etiā contra nocturnas Veneris, & somniorum imaginatio-
nes, quas compescit atq; restinguit.

Semen cum uino potum, uentrem sistit.

Trita plagis imponitur.

Cocta in oleo, cum rosa, uiola, & pauxillo uini granatorum, usq; ad ui-
ni consumptionem, erysipelam extinguit.

Succus cum uino trinitas, datur dysenteria compescenda.

Idem facit radici succus.

Testum tumori superimponitur.

Illinitur non ualentibus dormire.

E X T H E O P H R A S T O.

Plagæ, trita & imposita, sanguinem sistere traditur.

Vulvis & ad difficultatem intestinorum pota.

E X P L I N I O.

Venerem in totum adimit (ut diximus) Nymphæa Heraclia, eadem
semel pota in .xl. dies.

Insomnia quoq; Veneris, a ieiuno pota, & in cibo sumpta.

Illita quoq; radix genitalibus, inhibet non solum Venerem, sed efflu-
entiam genituræ: ob id corpus alere, uocemq; dicitur.

E X A P V L E I O.

Radices eius rades, & dabis manū tacare dysenteria diebus decem, &
sanabitur.

Idem efficies, si cum uino austero propinaueris, aut certe eius succum
uino intritum, mistumq;.

E X S E R A P I O N E, R A S E, Albafare, Isaaco, et Mesue.

Dixit Aben Mesua. Vinum quod fit ex Nenulare, est bonū tussi, &
pleurisi, & mollit uentrem, & est fortioris operationis q̃ uiola.

Dixit Alchanezi. Radix Nenula, in die uirtutē habet mādragoræ.

Dixit Isaac Eben Amram. Nenular nominatur intersector apum, &

C est similis floribus uiolarum, sed est frigidior & humidior eis, confertq; sodæ calidæ, & inducit somnum, imprimisq; oleum ipsius. Et quando ponitur super apostemata calida, confert.

EX PLATEARIO.

In Septembri collectus, per duos annos, in multa efficacia seruatur. Et melior flos est, qui in calidis regionibus reperitur, quæ ille qui in frigidis.

Fit ex floribus eius syropus, cuius usus est in febribus acutis, & ad hepatis calefactionem.

Contra dolores capitis ex calore, imponunt Saraceni flores in aqua per noctem, & mane bibunt talem aquam, & flores, uel naribus applicant.

EX IOANNE VIGONIO.

Nenufar frigida est, & humidæ complexionis in secundo. Ideo flos eius bullitus in oleo, uiola, & oleo omphacino, parumq; uini granatorum usq; ad consumptionem uini, erysipelam extinguit.

EX AVICENNA de uiribus cordis.

Nenufar appropinquat Camphoræ in iudicio, nisi quia est humidior ea. Et eius quidem humiditas, causat in substantia spiritus, qui existit in cerebro, pigritiam & torporem, nisi egeat humectatione, ut temperet. Spiritus autem in corde, non uidetur pati ab eo hoc nocumētum, quod patitur cerebrum, immo præbet forte iuuamentum. Nam proprietas suæ aromaticitatis confortat spiritum qui est in corde. Nocumētum uero frigiditatis, & humiditatis ipsius, est secundum quid. Et temperat croco, & Cinnamomo.

D

NOCVMENTA.

Plinius autor est, eos qui biberint, intra duodecim dies, coitu, genitalisq; priuari, & ob id corpus alere, uocemq; dicitur. Quamquam ab Auicenna inter ea quoq; scribitur, quæ cor quoq; confortant.

AUTORES, ET DESCRIPTORES.

Theophrastus lib. 9. cap. 13. Dioscorides dict. Nympha.

Plinius lib. 25. cap. 7. Libro item. 26. cap. 7. 8. 10.

Georg. Valla. dict. Nympha. Apuleius cap. 68.

Auicenna lib. de uiribus cordis. Symon Iameti. dict. Nympha.

Serapion c. 128. Ioan. Vigonius. Rases.

Hieronymus Herbarius.

C N Y M P H A E A A L T E R A.

N Y M P H A E A altera, suntque Nymphae uocantur. Nascitur prioris similis, radice tamen diuisione, & aspera. Florem luteam gestans, splendens, rosæ similem. Item a radice uelut glirum caudas trahens.

VIREs, ET IUVVAMENTA.

Bibit et semet & radix in nigro uino cocta, contra muliebres fluctuationes.

AUTORES.

Plinius lib. 25. cap. 7.

Dioscorides lib. 3. cap. Nymphae altera.

Et ceteri quos supra circumsimus.

C

DE VNGULA CABALLINA.

Rhapfodia Quarta.

NOMENCLATURA

Græcæ, ῥαψοδία:

Latinae, Perfonata, Lappa, Vngula caballina.

Germanicæ, Koffzabb.

PLACITA AVTHORVM

Sententia DIOSCORIDIS, de Perfonata.

FOLIA HABET maiora etiam cucurbitis, & hirsutiora, & nigriora, & crassiora, caulē albicantem. Quanquā & interdum uisduz caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra.

Sententia PLINII de Perfonata.

Error Plinij
in Perfonata.

Quidam Arcion Perfonatam uocant, cuius folio nullum est latius, grandes Lappas ferentem.

DECRETVM HERMOLAI BARB.

in Corollario de Perfonata.

Arcion, siue Prosopites, Perfonatam quidem in Latino sonat, sed pro Petasite tamen capitura Plinio, dicente, folio Perfonate nullum esse latius, grandes lappas ferentis, quos nos non in Arcio, sed in Petasite cernimus. Petasiten interpretor, quā uulgo Bardana, & Lappam maiorē inter pretant: Arcion quæ Vngula caballina dicit, Plinius differentia in noīe tenuem constituit, Petasiten Perfonatam, Arcion Perfolatam appellant: do. Perfolatam inquit, quam nemo ignorat, Græci Arcion uocant, folia habet maiora etiam cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraq; & crassiora, radicem albā & grandē. Quæ oīa fere cum Dioscoridis Arcio conueniūt. Nomina & Perfoluta, siue Perfolyton a Plinio, herbae genus Aegyptiacæ in hortis feri coronamentis solitam, duobus generibus, mas, & femina, inhiberi subdita ea Venerem uirorum maxime prodendo. Illud commo nuerim, maiora esse Perfonate, hoc est, Petasite ac Bardanae, q̃ Perfolate, hoc est, Arcij, & Vngulae caballinae folia. Radicem Perfonate candidam, digitali crassitudine, fuscidiendi odoris: Perfolate brachiali, & odoratam, flore in spica purpureo. Galenus & hanc, & superiorem, eodem Arcij nomine appellat. Quod autem Perfonata sit, quam L. u. Columella Perfonam uocari scribit, ne subitem, facit, quod uilem pecori, quod uipera momē. derit, scarificationi superpositam cōmemorat, quod & Plinius probat: & propterea a nonnullis Echion, quasi Vipetariam tradit appellari.

Vngulae Marcelli Vergilij de Perfonata.

Personata hac utebatur quondam, ad personas totā Graecia & Italia, quoties in Theatris alijsue locis, cui cognosci a populo nolent, egisse quippiam uolebant, facili, sed ne toto anno ad eam rem, ex incultis & pinguibus locis apparatus. Maio, Iunioq; mensibus frequentem fuisse

D
Petasite
Bardana.
Lib. 17. cap. 9.
Perfolata.

Perfoluta.
Perfolyton.

Perfona.

palilibus & floralibus uerisimile est, tribus decerpitis folijs, quorum uno frontem, duobus alijs utrinque malas uestiret, relictis inter eorum spacia liberis, uidendi, spirandi, loquendique manibus. Est enim foliorum Personata tanta amplitudo, ut longe maius, quam humana facies est, tribus uestiri spacium possit. Neque immerito hic cucurbitarum folijs comparauit: figura enim illis responderet. Et si pinguiore loco nascantur, magnitudine etiam superant. Causa quoque haec est, cur Graeci etiam, ab eodem personarum usu, Prosopida, & Prosopion uocauerunt. Lappa dicta est, quoniam illi congener est. Nascitur ubique Personata, & quoniam defierunt uti Christiani ad personas, ob eam quam diximus causam, nec alios habet in sanitate usus, & parum hoc nomine nunc cognoscitur.

Personata,
quae Lappa
dicta.

CALVMNIA SENTENTIAE PLINIAE

nae, circa Personatam, Nicolai Leonicensi lib. de
erroribus Medicorum.

Sed non est nunc nobis cum Auicenna, sed cum Plinio negotium, quare ad ipsum reuertamur. Hic lib. 35. de Arctio, quamuis Echion errore codicis, ut arbitror, legatur, ita scribit. Arction quidam Personatiam uocant, non multos infra uersus, Plinius ita scribit, Personacia, quam nemo ignorat. Licet ante, & hic, pro Personacia, Personata, uiciose scribas, tamen quod sequitur, probat Personatiam esse legendam. ita enim subiungit. Graeci uero Arction uocant: folia habet maiora enim cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraque, et crassiora, radicem albam & grandem. Haec ex uino bibitur, denariorum duorum pondere. Videtur profectio duo Arctij genera putauisse, quorum utrumque Personata diceret, alterumque biberetur contra serpentes ex aceto, alterum ex uino. Attamen & Dioscorides, & Galenus, ac Paulus de uno tantummodo Arctio, Prosopite, Personacia scripserunt. Hic uero idem Arction, siue eandem Personatam, quam primo & secundo loco describit Plinius, eiusdem Plinij uerba apertissime ostendunt. Nam de prima ita scribit. Quidam Arction, personatiam uocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferens. Hic autem proculdubio Plinius innuit illi, quae a nostris tum Bardana, tum Lappa maior uocatur. Quam ideo ueteres, Personatam dixerunt, quoniam haec propter amplitudinem foliorum, ad Personatos faciendos utebantur. Hanc uero eandem, eadem ratione Dioscorides, Galenus & Paulus Prosopitem, id est, personatiam, nun cuparunt, ac folijs cucurbitae, nigrioribus tamen, atque hirsutioribus, consistere tradiderunt.

B:

APOLOGIA PANDVLPHI COL

linucij pro Plinio, contra Leonicenum.

Vis & aliud uidere, indiligentis hominis argumentum de Personata. Plinium taxat, quod duplicem illam esse crediderit. Tamen ut id uerum esse comprobet, ne quid integri ad defensionem Plinio relinquatur, nulla ratione Echion, pro Arctio, codicis, scio positum dicit. Sed ne sic quoque Plinium, aut seipsum intelligit: quod uerum esse mox agnoscet. Post A-

- C** garici descriptionem, Echion herbam. 25. uolumine continuo subiecit Plinius, Quæ quoniam capitula habeat, uiperis similia, ideo Echios, quæ si uipera cognominatur. Duo huius genera, Pulegio similia, floribus coronata. Tertium lanugine spinosa, distinctum pingit, Addit præterea. Quidam Echion Personatam dicunt (non Archon, ut prauè inferre Nicolaus uoluit) quorum opinionem, quoniam longa foliorum & floris differentia improbareret: subiicit. Cuius scilicet Personatæ folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Ac si dicat, Tria Echij genera diximus Pulegio similia, cui parua sunt folia, & quæ floribus coronantur. Falluntur qui Echion dicunt esse Personatam, grandes lappas ferentem, cuius folio nullum est latius: quæ omnia a Pulegij similitudine maxime discrepant. Non intellexit in morsum præceps Leoniceus Plinij uerba, illorum sententiam apposite improbanis, qui Echion Personatam esse dicebant. Nam ea parte, quæ Plinius scripsit, Cuius folio nullum est latius: Leoniceus, cuius illud, ad Echion retulit: non ad Personatam, ut Plinius, & grammatica ratio postulabat. Neque enim ideo duplicem Personatam esse credidit Plinius, quia quosdam Echion Personatam dicere, & ex aceto radicem dare scripsit. Nam hic de Personata non agebat, sed de Echio: de qua ut quæcûq; ab auctoribus scripta compererat aperiret, ideo quosdam Echion dicere Personatam scripsit, & ex aceto dare potui. Non enim probe claudie (quod sæpe diximus) Quidam dicunt, ergo Plinius credidit: ac præsertim cum Echion triplicem pinxerit, & ex foliorum & floris differentia non esse Echion personatam aperte senserit: atq; ideo post pauca uersus, non iam de Echio, sed de Personata notissima herba speciatim uerba facit: eamq; Archon & personatam Græca & Latina appellatione nuncupauit: neminemq; illam ignorare dixit: ut eos etiam uis delicet distringeret, qui supra Echion paruis folijs herbam personatam uisissimis constantem putauerunt. Bene ergo omnia quadrant. Sciatq; deinceps Nicolaus hoc in loco bellissime significasse Pliniū, atq; ita credidisse, aliud Echion esse pulegio similem: aliud personatam folijs maioribus cucurbitæ: quas unam herbam esse quidam putauerunt.

Sed quoniā de Archio sermo incidit, quando & pro Plinio & studiosis scribimus: ut hæc nostra legentes (quantulacûq; illa sint) aliquid semper arripiant, quod in cōmūnem utilitatem conferre possint (quod tota defensione, quantum potuimus obijer curauimus, Leoniceus uero uitauit) hoc subnecte. Visum est: qd Archion Græci duplicem esse tradiderunt. Vnā quidem, quæ et Archion diceretur: cuius folia Phlomo (quæ latine Verbascum dicimus) similia, crassiora tamē & rotundiora esse dixerunt: semen uero minuto Cymino simile: quod tam ipsum qd radix schiadicis & dysuriæ patientibus efficaciter daretur. Alterū, quam Archion, & Prosopitem, & Aparinem dicerent: nos Personatam & Lappam, de qua egimus: abas quarto Dioscorides pinxit, Plinius Primam septimo & uigesimo: Alteram, quo diximus libro tradidit.

Echion uerū
quoddā.

Archion
duplex.

Verbascum
altera species
Personatæ.

Sed Aparines nomen a Dioscoride positum, non probauit: quando aliam esse a Personata Aparinem, & figurę, & uirū diuersitate monstrauit.

Sententia SIMONIS IANVENSIS de Vngula Caballina.

Vngula Caballina, Farsara, ut quidam dicunt, Dardana, duas habet species. Minor, quę campis et locis fœcis nascitur, & in uineis. Altera Maior, quę in marginibus aquarum semper inuenitur, maiore folio, nec an- gulis sic manifestis, & parua radix eius, odorifera, quam quidam Cassula cordis uocant.

Idem de PERSONATA.

Personata inquit, in cōfectione Michridati minoris, exponitur in anti- quis Synonymis, quod est Bardana, Lappa maior, Dronega. Quod etiā Plinius uidet dicere. Personata inquit, a quibusdā Echion uocat, cuius fo- lia nullum latius, grandes lappas ferens. Sed alia est Echios.

Sententia AVTORIS PANDECTARVM

Personasia in Anidotario, in cōfectione Michridati minoris exponi- tur in antiquis Synonymis, quod est Lappa maior, Bardana, Drone- ga, Perfolita.

De Vngula Caballina sic Galenus, 6. simplicium, cap. de Tussilagi- ne. Et est Vngula Caballina, uel Nenuphar terrenum, uel Farsana. No- minatur autem Tussilago, quod tussientibus, & orthopnoicis conferre- creditur.

Et rursum. Tussilago, Chamgleuce, Vngula Caballina, est species Ta- psi barbati.

IVDICIVM nostrum.

Videntur plane uterq; & Ianuensis, & Pandectarum scriptor ignorasse Vngulam Caballinam, et imposuim illis a Plinio: quoniam alicubi Lap- pam uocat Personatiam. Nec legisse opinor, quę esset Arction apud Di- oscoridem. Mihi apparet in re tam manifestaria, immerito nos torquere, quando ad unguem prorsus quadrat in Caballina Vngulā Dioscoridis Arctij descriptio. Facit nobiscum Barbarus, & ipse acerrimi homo iudi- cij. De Plinio certe Collinucius uiderit.

Iuuamenta ex DIOSCORIDE.

Drachmę unius pondere pota, cum pineis nucibus, paralentis extui- sentibus auxiliatur.

Trica, dolores in artubus, asfrictus uin cũ illin- dat.

Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

EX APVLEIO.

Personatę herbę succus, cum uino ueteri in potionem datus, omnes morfus serpentium, uel colubri, mirifice sanat.

Item si iisdem folijs cingas febricitantem, febrim fugat.

At uulnus, etiā si cancer erit, her- pax Personatę aqua foueto. Deins- de ipsam cum nitro & xungia, & picula cum aceto tere, & in panno ins-

A

Aparinē q̄q̄.

S

Suppleor legē
dū, Bardana.

D

Dronegā.

T

Tussilago spe-
cies Vngulę
Caballinę Ma-
theo Siluan-
co.

B

Tapsis barbā-
tus Cham-
leuce.

C ducito, & imponito.

Ad inestimatorum dolorem, herbae Personatae succi cyathum unū, ex melle cyathis duobus ieiunus bibar.

Radix cum sale marino trita, morfui canis rabidi imponitur. Sic & ad ambusta, succi eius cyathum, ex melle cyathis duobus da bibere.

DESCRIPTORES Personatae.

Dioscorides lib. 2. cap. Arcion.

Plinius lib. 24. cap. 7.

Hermolaus Barbarus in Corollarijs.

Vergilius Marcellus.

Symon Iauensis.

Nicolaus Leoniceus.

Apuleius, cap. 36.

Scriptor Pandectarum

Pandulphus Collusutius.

corum T O M V S Primus.

29

DE ARISTOLOCHIIIS

A

Rhapfodia Quinta.

NOMENCLATVRAE Rotundæ.

Græcæ, *ῥαψοδία ῥαψοδία*.

Latine, Aristolochia.

Germanicæ, *Holwurz / Biberwurz / Hinschrut*.

Nomenclatura Longæ, uel Maioris.

Græcæ, *μακρὴ ῥαψοδία. ἀνδροβίον. ὑπὸντρον. ῥίσιον*.

Latine, Aristolochia longa.

Germanicæ, *Holwurz die lang*.

PLACITA AVTORVM DE ARISTOLOCHIIIS.

Sententia DIOSCORIDIS de

Aristolochia Rotunda,

A RISTOLOCHIA Rotunda, nomē ex eo sibi adoptauit, qđ existimetur optime puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Vna quę foemina uocatur, folijs hederaceis, præstanti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq; palminibus, flore candido, tanq; pileolo rubro, grauiter olente.

EIVSDEM de Aristolochia Longa.

Aristolochia longa, mascula, appellat a nonnullis Dactylitis, lōgiore q; rotundo folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus, flore purpureo, grauiter olente, q; marcescens in pyri similitudinem conformatur: tuberibus radicū cū rotundis, ut rapum. Longe uero radix digiti crassitudine, et palmi longitudine implet. Non unq; paulo grandius adolefcit. Ambę colore intus buxco, gustu amaro & graui. Est etiam nū tertia Longa, quę Clematis uocatur, ramulos habens tenues, reftos folijs subrotundis, minori Semperuivo similibus, flores Rutę pleniore, radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoq; uestitas, odoramentorū spissamētis cōuemētes.

B

Aristolochia
Clematis.

Sententia PLINII de Aristolochijs, ex lib. 25. cap. 9.

Inter nobilissimas Aristolochiæ nomen dedisse grauidę uident. Quā esset *ἡδὴ ὑγρὴ*, Nostri Malum terræ uocant. Quatuor gñā eius seruant. Vnū tuberibus radicū rotundis, folijs inter malū et hederā nigrioribus, pinguiorib; q; Alterū masculæ, radice longa, quantū digitorū longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimę tenuitatis, *ἡδὴ nouellę*, cui sit præcipua uis: quę Clematis uocatur, ab alijs Crescia. Omnes colore buxco, caudibus paruis, flore purpureo, ferūt baccul. Paruas uelut Capparis, Valent radice tñ. Est & quę Pistolochia uocat, quartū gñis, tenuior q; proxime dicta, densis radicis capillamētis, lunci plenioris crassitudine. Hanc qdam Polyrhizon cognomināt. Odor omnū medicatus, sed obs longa radice, tenuiorq; granor. Carnosi em̄ est corticis. Vnguentis quoq; nardinis conueniens. Nascuntur pinguib; locis, & campestribus. Ef fodere eas mellibus rēpestuū, ita del q; amato terreno seruānt. Maxime tñ laudat Pontica, & in quocūq; pōdicrosisima, quæq; medicinis aptior.

Pistolochia.

- C** Rotunda contra serpentes. Oblonga in suā gloria est, etiam modo.
Sententia APVLBI cap. 19.

Aristolochiā greci Ararezam uocāt, alij Ephasion, seu Hephasiā, alij Lestitū, alij Pixionicē, alij Melacarbon, alij Teuxinō, alij Dardanō, alij Iontitū, alij Chamemilon, alij Opetin, Itali Malū terræ, Daci Absinthū sūm rusticum, Scardian. Nāscitur locis mōtuoſis, ſolidis, calidis, & cultis.

CONTROVERSIUM Nicolai, de errore Plinij
in Cyclamine, & Aristolochia.

Plinium etiam non tantum nominum, sed rerum quoque ipsarum similitudo aliquādo decepit. Nam Cyclamini radicē, quæ Rapum terræ, propter rotunditatem dicitur, Aristolochiæ Rotundæ, quæ et ipsa a radicis rotunditate nomen accepit, radicem esse existimasse uidetur. Nam lib. 25. quo in loco Aristolochiam quatuor distinguit generibus, eius quæ Rotunda dicitur radicem scribit a piscatoribus Campaniæ Venenum terræ uocari, ac coram se consiliū iūncta calce, atque in mari sparsam, cōtinuo aduolasse pisces mira cupiditate, statimque exanimatos fuisse. Hoc idem, ut a uiris grauiſſimis accepi, nostro sæculo ab eisdem piscatoribus, non Aristolochiæ Rotundæ, sed Cyclamini potius radice, pisces alliciēdi atque exanimandi causa. Ipse quoque Plinius eōdem effectus nō Aristolochiæ

- D** Rotundæ, sed cuiusdam Cyclamini radici lib. 25. tribuit. Aut igitur sciendum, duas esse radices, quæ eōdem præstent effectus: quarum tamen alteram esse Aristolochiæ Rotundæ radicem, neque ab aliquo autore scriptū reperitur, neque experientia comprobatur. Aut illud dicendum erit, Cyclaminum, qui radicem habet rotundam, quartum esse Aristolochiæ genus, quo nihil dici posset rerum naturæ repugnantius. Siquidem uidetur apud Græcos Aristolochiæ nomē, ut Dioscorides ac Plinius ipse testat, quoniam sit optima prægnantibus. Radix uero Cyclamini adeo est aduersa prægnantibus, ut si eam mulier grauida transcenderit, abortum faciat: ueluti Dioscorides, pluresque alij medici insignes retulerunt, ac Plinius ipse confirmat.

DEFENSIO COLLINVCII.

Cyclamini herbar, quā nunc porcinum Panem uulgus, medicique uocant, tria genera, Aristolochiæ uero quatuor apuſſime scribit, pingitque Plinius: at hic poster accusator, Cyclamini radicem dici ideo existimasse Plinium, uideri Aristolochiæ Rotundæ radicem esse, quoniam radicem Aristolochiæ uim in piscibus adscripsit. Huius rei argumentum hoc affert, quod ipse (inquit) a uiris grauiſſimis accepi, idem nostro sæculo fieri, non Aristolochiæ radice, sed Cyclamini. Nonne præclaro usus uidetur aduersus Pliniū Leoniceus, uel testimonio, uel syllogismo? Quia audiui inquit Nicolaus Leoniceus, Cyclamini radice pisces necari, falsū Plinius enī eū uoluisse se dicat, quod Aristolochiæ radice pisces necari tradidit. O inexcusabilē calumniā: quia Cyclamini radix hoc facit, Aristolochiæ nō facit. Quia de Cyclamini radice ab ignotis Nicolaus accepit, Plinius p.

prio testimonio de Aristolochia mentis. En p̄dari Dialectici argumētā: **A** quā Tubere terrę (id est, primę Cyclamini radice) sit ut pisces necent, Malo terre, hoc est, Aristolochię rotundę radice fieri nō potest. Fallit Plinius, qui id uidisse se scribit; non fallitur Nicolaus, qui audisse se dicit. At Plinius inquit, radicem Cyclamini id etiam efficere scribit. Verū id quidem Leonice: sed terrę Cyclamini, cognomine Chamæcissi, cuius non rotunda, sed sparsa sit radix: ut tandem agnoscas sine mēte te debere, quod de Rapo terrę te persuadere conaris. An cęcum, uel mēdacem fuisse Plinū putas Nicolae, cum Campanos piscatores Malo terrę calcem miscere, piscesq; necare uidisse se scribit? Num impossibile quiddā, aut supra fidē dixisse tibi uisus est Plinius? Sed & Tithymalū cognomine Corymbiten lib. 6. & 10. et Lactucam caprinā lib. 20. eisdē præstare in necandis piscibus effectus, idē ipse Plinius tradit. Verbalco herba tam fluuiales q̄ lacustres pisces interimi. Et marinos enā a Phœnicibus hoc modo cap. 7. historiæ animalū Aristoteles scribit. Nos quoq; experimento, uisq; didicimus, & Cucumerē asininum, & uiridia nucū putamina cōtusa idem efficere posse. Quoniā ergo & Cyclamino, et Corymbite, et Lactuca caprina, & uerbalco, & cucumere asinino, & iuglandū corticib; pisces necantur, errat Plinius, qui Aristolochię radice necari dixit. Num tibi carū nō ulla ista uident, Aristotelicę demonstrationes, quibus inexpugnabile uerum necessario sequatur? Tū concludens pergis, atq; in hunc modū dicis. Aut igitur fatendū est, duas esse radices, quę eosdem præstent effectus, aut aliud dicendū erit, Cyclaminū rotundę radicis, quartū esse Aristolochię genus. **B** Vnde ista obsecro fatendi, dicendiq; necessitas Nicolae? Primū quidem non duas modo herbas, quę pisces necent, sed sex adduximus; multasq; idē efficere posse, non dubitamus. Num grande, aut mirandū quiddam putes, si duę pluresue herbę idem possint? Deinde quia Cyclaminus pisces necat, Aristolochię genus erit quartum? At quintum dixisses. Aristolochię enim genera quatuor Plinius enumerat. Pari ergo ratione Corymbites, Tithymalus, & lactuca caprina, & uerbalcum, & cucumer asininus, & iuglandum cortices. quia pisces necant, inter Aristolochię genera reponentur: quasi unum effectum, non nisi unus herbæ genus præstare possit? Quod nec Aniculae quidem dicent, aut empiricorū quisquam. At de Aristolochia quoque, pisces necet, a nullo inquis autore scriptū reperitur. Legisti ne omnes autores Leonice? Nonne ego te in tripolio monui, oportere eū? ita arguit, legisse, intellexisse, et memoria tenuisse oēs, qui unq; scribere autores: quo arguementi huius formula & ratio constare possit? Sed nōne omnibus autoribus rei ipsius euidentia potior? Hanc radicē etiamnū Campani melum terragnum, hoc est, Malū terrę uulgo dicunt: & in piscatu passim adhibent. Quod uir illustis, acerrimiq; iudicis Sigismundus Eßtenis frater tuus dux inclite (cum hæc prodere) nobis retulit. At quænam ista p̄uacacia? quæ frontis duricies? quæ impudentia est? a nullo autore scri

Cptum inquit, cum Plinius scribat: Et quia nullum id scribentem repperi
 fti, quoniam paucos legisti, ideo Plinio, qui se uidisse affirmat, credendum
 non est: qui tibi te audiuiffe dicenti credi putas. Cui ego in his quidem,
 quauis iurato, mentiam concedere testis; O infelicem Plinium, O casta lite
 rarum studia, O uanos integerrimi uiri labores, lucubrationesque miseras.
 En post annos mille & quadringentos, sophistes unus, in hoc tandē uer
 sanie genus prorupit, ut non errasse modo, rerum, uel nominum simili
 tudine deceptum (quod & hominis erat) sed & mentium quoque Plinis
 um insinuet, quia id uidisse se affirmat, quod Nicolaus Leoniceus a nul
 lo scriptum repperit. Non ergo de Plinij doctrina, sed fide nunc agitur.
 Præclare me hercle cum studijs actum: piget, pudetque aduersus hunc ho
 minem uerbis agere, qui iam non uerbis: (ut Aristoteles inquit) sed pec
 na indiget. Iam uel hoc solo hominē intelligere possumus: qui etiam græ
 cissans addidit (ut obiter & sua quoque pensamus) Cyclamini radicem,
 rapum terræ uocari. Ex Dioscoridis magis sententia, quæ Plinij auctorita
 te Latini hominis, & tuber terræ uocatus: quasi & hortense rapum, non
 terræ olus sit, sed aquæ, sola uero Cyclaminus rapum terræ uocari de
 beat. Tum non Cyclaminum (ut Celsus, Pliniusque Latini homines, & a
 Græcis ducta ratio postulat) sed Cyclamen, præclarus literator enunciat
 at. Sed minutias istas persequi, opere precium fortasse non est: nunc ad re
 liqua pergemus: de quibus Intibo & Heliotropo differamus.

D SENTENTIA THEOPHRASTI, lib. 9. cap. 13.

Malum terræ, olfactu odoratum, gustatu uehementer amarum est, co
 lore nigrum. Nascitur in montibus optimum, quodque folio constat mus
 ris auriculæ simili, tum rotundiori.

SERAPION DE ARISTOLOCHIA.

Sunt Aristolochiæ duæ species, mas, & femina. Longa mas est, Ro
 tunda femina: & quod magis est iuuuiniū in medicinis, est radix earū.

SENTENTIA MACRI.

Aristolochiæ species tres dicimus esse.

Longa prior, radix est: uis longa, uocatur.

Dicta Rotunda sequens, quod sit radice rotunda.

Tertia Clematis, Græco sermone uocatur.

SENTENTIA AVICENNÆ lib. 2.

cap. 50. Erantoris Parideciarum, & Mesfue.

Aristolochiæ tres sunt species, scilicet Longa, & Rotunda, & alia cuius
 radix currit secundum semitam palmitum uitis.

NEOTERICORVM.

Hermolai Barbari Sententia.

Aristolochiæ color ater, folium Alfinæ, ut Theophrastus inquit, ro
 tundius. Nascitur in montibus præcipue. Cætera Plinius loco quo cita
 uimus. Addit tandem. Est quarta, Aristolochiæ nomine, tenuior quæ tertia,
 Hanc quidam Polyrhizon cognominant, & Saryrion esse dicunt.

TEMPERAMENTVM EIVS EX

A

Mefue & Galeni Method. 3.

Omnes calide sunt in principio tertij, sicque in secundo: quantū Longa appareat rotundior, non obstante quod uiget in ea de terra qualitate. Rotunda subtilior, penetrantiorque. Omnes quoque apertius opilationū, resolutione, attractione. Siquidem extrahunt spinas, ossa piscium, ligna, & quicquid infixum carni fuerit.

VIRES ET IUVAMENTA

Longioris, ex Dioscoride.

Longa aduersus angues & uenena, drachmæ pondere in uino bibi-
tur, & illinitur.

Pota cum pipere & myrrha, menses, partus, & omnia uulnenum o-
nera eiecit.

Eadem efficit, subdita pello.

IUVAMENTA ROTUNDÆ.

Rotunda ad eadem pollet.

Insuper singulis, suspirijs, rigoribus, lieni, conuulsis laterum dolo-
ribus, pota cum aqua singulariter auxiliatur.

Atuleos & spicula extrahit.

Omnes squamas illitu adimit.

Vlcera putrida extest.

Sordida expurgat.

Caua cum iri & melle explet.

Gingiuas & dentes extergit.

B

IUVAMENTA CLEMATITIS.

Ad grauem febrem efficax est.

Si nidore, subditis carbonibus, febricitans suffiatur, febris lenatur.

Vulnera impositu sanat.

Carcinomatis narium cum Cypiro, & Dracunculi semine & melle
prodest.

Rigoribus medetur, cocta in oleo, aut adipe uulgo, illitaque.

EX THEOPHRASTO.

Malum terre perutile ad caput, & ad reliqua ulcera, & ad serpentes, et
ad somnum, & ad alia.

Vlceribus in aqua subactum adhære præcipiunt: cæteris rasum, in
melle, uino, trium in oleo, uel bibiti acido uino, & horisui inspersum:
ad somnum in uino nigro austero pertritum.

Si unguis prociderit, decocto abluisse iuuabit.

EX APVLEIO.

Aristolochiæ radix fistulis inserta, celeriter expurgat, & ad sanitatem
perducat, Medici quoque sine ea, nihil feliciter procurare possunt.

FRIGORE & EXVSTIS.

Herba Aristolochia ex oleo, calefactoriam quoque uim habet, cum

C axungia porcina.

Si infans contristatus fuerit.

Herba Aristolochia suffumigabis eum. & hilariorem eum facies.

EX GALENO 6, simpli. cap. 33.

Si opus habeas medicina mundificatiua, aut incarnatiua, præstat applicare Aristolochiâ Rotundam. Vfus est eius ad ulcera matricis, ad extenuationem humorum crassorum, & pororum apertionem. Confert etiam asthmaticis, podagricis, singultibus, epilepticis, pota, & contusionibus cataplasmata.

EX MESUE.

Solutione educit humiditates phlegmaticas. Et dixerunt aliqui, quod etiam cholericas.

Ee est ex rebus maxime mundificantibus pulmonē, & pectus a phlegmate, & putredinibus.

Est conforme iuuamentum manifestum asthmati, & tussi secundum omnem modum administrationis eius.

Et etiam suffumigatio eius per embotum.

Cum hydromelle, curat ulcera aurium, & corroborat auditum.

Acerum coctionis ipsius stringit gingiuas, & remouet putredines ab eis. Et si confricentur dentes cum eo, abstergit eos.

D Et est medicina bona rigori febriū. Dosis eius ʒ. ʒ. i. usq; ad aureum, i.

EX PLINIO.

Oblonga a conceptu admota uuluis, in carne bubula, mares figurat, ut traditur.

Piscatores Campanie radicem eam, quæ Rotunda est, Venenū terræ uocant, coramq; nobis confusam, immixta calce in mare spargere: aduolant pisces cupiditate mira, statimq; exanimati fluitant. Quæ Polyrrhizos cognominatur, conuulsis, consulis, & ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utilissimū esse traditur. Semine pleuriticos, & neruos confirmare, excalescere. Vide infra in Satyrio.

EX PAVICENNA.

Aristolochia quando administratur cum pipere, mundificat superfluitates cerebri, præcipue Rotunda.

Confert pleuritidi, bibita cum aqua.

Prouocat menstrua, & educit foetum.

EX MACRO.

Ventris nimium mingat illa dolorem.

Sic quoq; fit sumpta leuior paralyticus illa.

Dæmonium fumus depellere dicitur eius.

Longa tamen uires habet illa debiliores.

Vnde quidem si defuerit quando, p. Rotunda,

Par pondus Longæ ponatur, illa idiumq;.

Fomento longe prodest decoctio mire.

Mattitum morbis humores extenuando,
Pingues & purgat eadem, si fumitur illas.

A

NOBILIS EXPERIMENTA

tor & Herbarius Hieronymus.

Aristolochia germanice sic dicta, *Synschtraut*, quod equorum strangu-
lutioni, & sanguinis ebullitione suffocatis, praesentissimo auxilio sit.
Morbo nomen, *die Synsch*. Quanquam est & alia herba huius nomi-
nis, quam vulgato nomine appellant, *Bitter/oder/ye lenger ye lieber*.
Tempus collectionis eius est in fine Maij.

Ufus eius est in ulceratione Colis, & Pudendarum.

Aqua eius, uel decoctum, laserum puncturas, & tormina sedat. Ea-
dem & ad tumores uentris, & ani egressionem efficax est, si iuncta in ea
spongia, crebro fermentetur.

Rheumatismos capitis, & fluxiones sistit.

Et uomicae paruas erumpentes, interdum in muliebribus pudendis,
extinguit & sanat.

DESCRIPTORES ARIS

STOLOCHIAE.

Dioscorides lib. 3. de Aristolochijs.

Plinius lib. 25. cap. 8.

Apuleius cap. 19.

Orbasius lib. 2. & quinto.

Theophrastus lib. 9. cap. 13.

Macer lib. de uirtutibus herbarum.

Galenus 8. simpli. cap. 33.

Mesue in descrip. simpli. soluentium aluum.

Auicenna lib. 2. cap. 50.

Hernola. Barb. in Corollarijs.

Georgius Valla, dict. Aristolochia.

Symon Ianuensis.

Ioannes Vigonius.

Serapion cap. 171. cap. Zeraund.

Platearius cap. 22.

Hieronymus Herbarius.

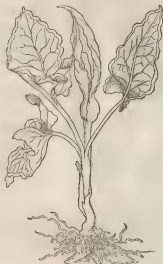
Nicolaus Leoniceus de errorib. Medicorum.

Pandolphus Collinucius in Plinianana defensio.

B

C

A R O N A.

D

Aron.

DE ARO. ⁷ RHAPSODIA SEXTA.

C Nomenclaturæ

Græcæ, *βρω. βρω. nitens. θαν.*

Latine, Aros, Serpentaria minor, Luff minor, Iarus,

βρω. Barba Aaron.

Germanicæ, Aron. Psaffen pint.

PLACITA AVTORVM DE ARO.

Sententia DIOSCORIDIS de ARO.

ARON FOLIA Dracunculi habet, minora tantum, nec adeo maculosa, Caulem dodranchalem, purpurascentem, pastilli figura, in quo rutilo colore croci semē igit. Candida illa radix, ad Dracunculi radicem accedens, quæ, quod minore acrimonia est, elixa comeditur.

Pronunciatum THEOPHRASTI de Aro,
lib. 7. Plantarum cap. 11.

A

Ari radix, ut incrementum capiat, cum folijs luxuriatur, quæ admodum ampla sparguntur: folia defleſcentes ipſam, circumobruere ſolent, quo planta non in germina excreſcat, ſed totum alimentum in ſuum attrahat caput. Quod uel in bulbis nonnulli componendo facere ſolent.

Opinio PLINII de Aro, lib. 28. cap. 16.

Eſt Aron magnæ cum Draconio liſis. Quidam enim eſſe dixerunt eandem. Glaucias ſatu diſcreuit, Dracontion ſylueſtrem Aron pronuncians. Aliqui radicem Aron appellauerunt, caulem uero Dracontion, in totum alium, ſi modo hic eſt, qui uocatur apud nos Dracunculus. Nam & q̃ Aros radicem nigram, in latitudinem rotundam habet, multo quoq̃ maiorem, & qua manus impleatur: Dracunculus ſubrutilam, & draconis conuolutum modo, unde ei & nomen. Quin & ipſi Græci immenſam poſuere differentiam, ſemen Dracunculi ſeruens, mordaxq̃ tradendo, tantumq̃ in eſſe ei uſus, ut olfactum, grauidis abortum faciat.

Cento HERMOLAI BARBARI de Aro.

Arorum Theophræſtus inquit radices, inhibita germinatione ſiunt atiles, folijs uidelicet terra obrutis. Prægrandia hæc ſunt. Item cauacumeracia. Radix nuda cortice, quæ mandi poſſit. Nam & folia inquit, in aceto decocta eduntur, nec inſuauiſ ſibus eſt, caulem ei nullum reddēdo. Diſſerta Dracunculo, ſi Plinium ſequamur: quia radicem habet nigram, in latitudine rotundam, multo maiorem, et qua manus impleatur: Dracunculus ſubrutilam, & intortam. Semen ei ſeruens, ac mordax, Aro lenius. Quod & Galenus confirmat. In cibis Aros ſecmina præfertur: quoniam mære ſit dulcior, & in coquendo lentior. Folijs Ari caſcum ne computreſcat, ſeruari aſſeruiant: quod quidem a Dioſcoride maiori, aut minori Dracunculo tribuitur.

Annotatio VERGILII in Arum.

Confundit Plinius cum Dracontio, Aron. Lib. 19. capite, quarto numero. Aron inter Aegypti horteniſia, his uerbiſ. Eſt inter genera bulborum, quod in Aegypto Aron uocant, Scyllæ proximum, amplitudine folij Lapathi, quæ Rumex eſt, caule recto, duum cubitorū, baculi craſſitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. Folia enim Lapathi, caulis rectus, duum cubitorum altitudo, & baculi craſſitudo. Ex maioris Dracunculi hiſtoria cuncta ſunt, nec Aro congruunt, cuius caulis ſemipedaliſ paſtilli figura eſt. Quam formā in noſtri orbis Aro quotidie licet cernere. Confundendiq̃ diuerſa genera, nulla maior, ut credimus, cauſa fuit, q̃ ſimilitudo primuin, mox antiquorum hiſtoria: in qua totum hoc genus Aron aliquando, nuncq̃ priuatim, illud Dracunculus, hoc Aron dictum eſt. Diſcreuit tamen alterum ab altero natura, & illud procerius, hoc breuius fecit. In illo figura eſt, qualem ſuperiore capite tradidimus: in hoc ubiq̃ cognosci poteſt.

Controuerſia inter Dracontion, Aron, & Arctium.

B

Ardax ſpecies.

Doctiſſime et uerbiſſime de Aro Vergilius.

- C Reliquit in hoc etiam Dioscorides inuolutum illud, & cucullū, quo inuolutum semen clauditur, pallido magis q̃ herbaceo colore, nō ut in Dracunculo purpureum. Numerabatur quondam, ferebaturq̃ inter olera Aron, quod uix credibile sit: tantam habet radix, quæ in ciborum usus erat, acrimoniam, Cogitandumque alterum est, aut aliunde inuentum minus fuisse, aut cuiusq̃ genere aliquo, & humano artificio melior escere nunc etiam posse.

GEORGIVS VALLA, de Aron.

Aron quam Serpentariam quidam uocant, cuius radix primi ordinis calefacientium est, estq̃ potestatis abstergerēdi, uerum non ualide ut Dracontion. Quibus uerbis quid sibi uelit, non plane intelligo.

SIMON IANVENSIS de Aron.

Aron a Dioscoride sic describitur. Et est latus, quæ dicitur Serpentaria minor.

Et rursus, latus, Barba Aaron uocatur, quæ & Pes uituli dicitur, & Serpentaria maior, & Dracontia minor.

Autor PANDECTARVM de Aron.

Aron est herba, habens folia Dracontie similia, sed minora, & plana, non uaria, habens uiegam duarum palmarum, & colorem purpureum. Cuius semen coloris est crocei, & habet radicem albam, habentem bulbi rotunditatem, similem Dragonæ: quæ cruda, & cocta manducantur, test, quia non est ualde amara. Folia eius posita in sale manducantur.

INDICIUM NOSTRUM.

Vides lector, q̃ non conueniat autoribus, & medicis, alioquin magni nominis, idq̃ in re etiam nota, & uetulis herbarijs cognitissima. Nec aliter de nouissimis herbis pronunciant, q̃ in tenebris, quod dicitur, Andabatq̃ conpugnant: ut interdum hallucinari, suspicio esse possit, aut exemplaria corrupta, aut (quod libenter crediderim) longe alias prouenire, alia statura, alio colore, gustu interdum etiam alio, in alienis terris, q̃ in nostra Germania. In tanta igitur dissensione doctissimorum Medicorum, quid ipse discernam, non habeo: cur damnare debeam, non uideo. Adpinximus igitur, quæ a nostris herbarijs nobis demonstrata est Aron: quæ licet in quibusdam non responderet, uelut quod hodie edendo non est, tamen in plurimis conuenit. Idem fecimus in Dracontijs quæ sequentur libenter concessuri, si quis certior, & fidedigniora demonstrauerit.

TEMPERAMENTVM.

Est calidi & siccī temperamenti in primo ordine, dissoluiq̃, relaxat, & extenuat.

Vires & luuamenta eius ex DIOSCORIDE.

Folia ad esum condiuntur, & arida per se decocta manduntur.

Radix, semen, & folia, Draconū illi vires habent.

Priuatim radix, ex fimo bubulⁱ podagris illinitur, et Dracunculi more reponitur.

In totum ob minorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

A

EX THEOPHRASTO

Ari radix cibo idonea est, & folia eiusdem decocta in aceto mandipossunt.

Ad fracta etiam utilis est.

EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere. Primum in cibis femininarum expetentes: quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pecciorisq; uicia purgaret.

Aridum in potione inspersum, aut eclegmate, urinam & menses ciret.

Sic & in oxymelle potum, stomacho, interaneis exulceratis, ex lacte ouillo bibendum ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere.

Alij coxere ex lacte, ut decoctum biberetur.

Epiphoris elixum imponere.

Ex oleo haemorrhoidum uicio infundere: lentigines ex melle illinentes.

Laudauit Cleophrantus, et pro antidoto contra uenena, pleuriticis, peripneumonicis quoq; & tussientibus.

Semen inritum cum oleo, aut rosaceo, infundens aurium dolori Dieuches.

Cleophrantus tussientibus, aut suspiriosis, & orthopnoicis, & purulentis exscreantibus, farina permixtum in pane cocto dedit.

B

Diodorus phthisiacis e melle eclegmate, & pulmonis uitij, ossibus etiam fractis imposuit.

Partes omnium animalium extrahit, naturae circumlitum.

Succus radices cum melle attico, oculorum caligines, ac stomachi uitia discutit.

Tussim, decocti ius cum melle,

Vlcera omnium generum, siue phagedenae sint, siue carcinomata, siue serpent, siue polypi in naribus, mire sanat.

Folia ambustis profunt, ex uino et oleo cocta.

Aluum inaniant ex sale & aceto sumpta.

Etiam luxatis cocta cum melle profunt.

Item articulis podagricis cum sale, recentia, uel sicca.

Hippocrates quaslibet ad collectiones cum melle imponit.

Ad menses trahendos, seminis, uel radices drachme duae in uini cyathis duobus sufficiunt.

Eadem potio, si a partu non purgantur, & secundas trahit.

Hippocrates & radicem ipsam apposuit.

Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis.

Ebrietatem discutit.

Serpentes nidore cum crematur, perit atque aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniant, perunt scilicet: quos Aro, aut Laureo oleo, fugiunt.

In folijs Ari caseus optime seruat.

C

EX PLATEARIO Cap. 32.

Iari folia, id est, Aronis, mixta fimo bubalino, & cataplasmata, pedes gram iuuant.

Radix extenuat mediocriter, unde ad expectandum pectoris humores utilissima.

Quartanam curat.

Ex autore P A N D E C T A R V M, & G A L E N O.

Ad prouocanda menstrua succus eius per pessarium inijciatur.

Tumores aurium resoluit, cocta radix in uino & oleo, per modum emulsimatis, resoluitque eosdem.

Sic adhibita, persanat etiam haemorrhoides.

Omnia frigida apostemata, cum axungia ueteri intrita, digerit.

Schrophulas resoluit, cum squilla, & axungia ursina.

Puluis eius infusus in aqua rosacea, simulatque maceratus, purificat faciem, & tubera exterit in ea.

Ex H I E R O N Y M O herbario.

Omnium praesentius ruptis medetur, ipsius aqua pota.

Si quid etiam crassioris phlegmatis, aut caverarum sordium uentriculi interioribus cohaereat, quod nauseam ciet, & edendi appetentiam diminuat, pulchre medetur, uel herba, uel radix trita, & in uino cocta, & in ieiunio pota.

D

D E S C R I P T O R E S A R O N I S.

Dioscorides lib. 2.

Plinius lib. 22. cap. 16.

Theophrastus lib. 7. cap. 11.

Galenus. 2. alimentorum, cap. 60.

Paulus Aegineta, cap. Aaron.

Galenus. 6. simplicium, cap. 96.

Hermolaus Barbarus, in Corollario.

Vergilius in commentario super Dioscoridem.

Auicenna, lib. 2. cap. 522.

Simon Ianuensis.

Autor Pandectarum.

Scrapion, cap. 83.

Platearius, cap. 32.

Georgius, Valla, & Sione Aaron.

Natterwurz männlich.

corum, T O M V S Primus, 83

Gut Heinrich.

C

DE COLUBRINA.

Rhapsodia Septima.

NOMENCLATURAE Maioris

Græcæ, *Ἀσπερίς πεπτα*, *ἄσπερ*, *ὑψιδαν*, *ἄσπερ*, *ἄσπερ*.

Latine, Colubra. Colubrina. Serpentaria. Viperina.

Dracunculus maior. Draconū magnum. Collum draconis.

Germanicæ, *Natterwurz*. *Schlangentraut*.

¶ Nomendaturæ minoris.

Græcæ, *Ἀσπερίς μικρά*.

Latine, Dracunculus Minor. Dracontia.

Germanicæ, *Klein Natterwurz*.

PLACITA AVTORVM de Dracontio.

¶ Sententia DIOSCORIDIS de

Dracontio Maiore.

Locis Dra-

contij.

NASCITVR Dracunculus Maior umbrosis locis circa sepes. Caulem habet erectum, bicubitalē, baculi crassitudine, uersicoloremq̃, innato leuore, ut angui similis uideatur. Abundant & euincūt in eo purpureæ maculæ. Folia fert Rumicis subinuicem implicita: sementem in summo caule racemosum, cinereo a principio colore: cum maturis deinde, capillamentorum croci colore, puniceumq̃. Radix Maiori Dracunculo est grandis, rotunda, candida, tenui libro uestita. Carpitur herba, manufescente iam semine, succusq̃ ex ea exprimitur, siccaturq̃ in umbra. Effoditur per messem radix, lotaq̃ in taleolas secatur, quæ funiculo traiecitæ, in umbra siccantur.

Eiusdem descriptio MINORIS.

Habet Dracunculus alter Hederæ folia, grandia, & in folijs albescentes maculas: caulem rectum, bicubitalem, uario colore, anguium modo maculosum, intercurrentibus purpureis lituris, baculi crassitudine. Semen in summo racemosum, herbaceo primum: cum maturuerit autem, capillamentorum croci rutilo colore, gustumq̃ erodens. Radix illi est rotunda, bulbosa, Rapano similis, tenui libro uestita. Nasctur in umbrosis circa sepes inseptra.

Eadem fere Plinius, ut in Aro citauimus.

Sententia Plinij de Aro.

DRACONTII pictura ex APVLEIO.

A Græcis dicitur Dracontia, alijs Asclepias, alijs Phytionion, alijs Anchomanes, alijs Sanceromacis, quibusdam Aphryllon, aliquibus Thercon. Nonnullis Secon. Item Dorcadion. Prophete Triphonem uocant, alijs Crocodryllon. Ostanes, Zorocustes, Theriophonon. Aegyptij Eminion. Itali herbam Dracontram, et Colubrinam. Nasctur montibus, fœuis, ubi sunt lacus, maxime locis sanctis. Terra Apulia super faxis, gustu dulci, tanq̃ castanea uiridis: sapore radix ima, caput draconis hęc.

BARBARVS in Corollario de Dracontio.

Dracunculus a caule uario, draconis more dicitur: siue a cauda quæ il-

li subrutula est, & draconis intorti modo conuoluta. Dissimant aliquan-
tum in hoc genere autores. Alij Dracunculum ab Aro separantibus,
alijs idem existimantibus. Glaucias Dracunculū sive uetrem Arum uo-
cabat. Phænis Aron, & Aroniam. Alij radicem Aron appellauere, cau-
stem Dracontion. Theophrastus Aron putauit genus esse, sub quo spe-
cies quasi multæ continerentur. Dioscorides quatuor uidetur fecisse ge-
nera, Dracunculum maiorem, Dracunculum minorem, Aron, & Ari-
saron. Quanquam in describendo Aro, discrepat a Plinio. De Dra-
cunculo quoque parum conuenit inter eos. Dracunculus hordeo matu-
rescente foditur, luna crescente. Serpentariam sunt qui uocent. Inue-
nio apud Hippocratem, & Ophim herbam, semine muliebribus me-
dicinis uilem probari. Necan eadem sit cum Dracontio, saus constat,
etiamsi a serpente nomen habeat. Idem Hippocrates, candidam radicem
cum nominat, Dracontij radicem, ut Galenus uult, intelligit.

A

Lib. cap.
Quatuor ge-
nera Colubri
næ secundum
Dioscoridem.
Serpentaria
quæ.

Et rursum. Dracunculi duo sunt Dioscoridi, Maior, & Minor, ut
prædiximus. Plinio tres. Vnus folijs Betæ non sine thyrsio, flore pur-
pureo, similis Aro. Alter radice longa, uelut signata, articulosæ, tri-
bus omnino cauliculis. Tertius folio maiore quàm Cornus, radice aran-
dinea, totidem, ut aiunt, geniculata nodis, quot habet annos, totidem
etiam folijs. Aetius Dracunculi semen, occultari terra, & piperi simi-
le describit. Oliosores & Draconem uocatum ferunt, huc toto genere
dissimile: quam mirabili quodam modo nasci prædicant, ex lini semine
ne indulto, raphanis, aut scylla bulbis, atque in terra obruto. Pusilla her-
ba, nigro & minimo semine, folio tenui, & oblongo, acri, & utranque
originem prædentem, linguam & folio, & radice amburens, & aceti & sa-
lis gustu, Pyrethrum sunt qui a ueteribus appellatam falso putent hanc,
inter olera acetaria grauissimam.

B

Pyrethrum.

Genuina explicatio Dracunculorum omnium, per
MARCELLVM VERGILIUM.

Miscuerunt adeo ueteres cum Aro Dracunculum, conspiciunt idem, nunc diuersa nomen
descripta Dracunculi genera ab illis fuerit, ut nihil in re alioquin latu nosse, dillicite, ut ipsi
fecerint, aut per se legimus ostendatur: quod quædam nos diu habuit, & adhuc habet, nec
alio in partes itaui uisus, perque omnia uersa, quæ in ueteribus Medici-
nae descriptis est, folijs ex aqua fulgor, summi foris laqueis rectis, nunquam libella, sed
continua uersatione in omnes discursus partes, ioloscides est: & quæ in cunctis Graecis, duo
Maionia, Minoraque Dracunculi capiti in collegitur, nobis, quod græcam diuersitatem faci-
at, uariata eorum libella, aut medicamentis alterum Kamis, alterum Hederis libellam habere hic
dixeris. Multiplex enim hunc scriptum similesudo est, colore, figure, quantitas, uirum, abo-
rumque huiusmodi, quæ ob eam essentiam sapienter, ut quod seam diuersum est, in parti-
bus simile dictum, possunt simul iudicem referre male credimus: & quod in dæp simile est, in par-
tibus differe dictum, tamen dissimile falso habetur. Quod in ueteris scriptis nobis Dracun-
culo sien facile ponit: ut quorum alio folia Ruscii in quantitate & figura, in alio Hede-
re in colore comparari possunt. Nihil enim in his, ex cunctis diligenter utque capite, inuen-
tum est adeo dissimile, diuersi forme, ut alteram o-
mni, præsertim tam longam, ut & medi-
cinæ, rident uerba latioriam conficere. Ausus suspicem non nostrum, quod nec Galenus, nec
post Galenum Paulus Aegineta, diligentissimus in Graecis medicis auctor, & qui sempiterna

Paulus
Aegineta

C huius dicta ubiq; bona fide sentit, alterum hanc, & maiorem Dracunculum non esse nec posse Græcos latine scriptores Apuleius, Iohannes Serapion, & quod multa apud nos est, utrovisimili Latini codices, in quibus unus tantum Dracunculi caput, alterius uero quum nullum esse dicitur. Ex eo factum est, ut crediderim, & adhuc etiam, ut iam tantum a Dioscoride Dracunculum hoc loco deferri. Neq; enim ueritatem, si alter ille in nostra Dracunculus esset, & ab hoc scripserit descriptus fuisset, relinquendum ab his penitus fuisset. Et nescio mihi in cunctis, & antiquissimis Græcorum codicibus, utrumq; hoc caput adhuc legatur. At non esse idem uniusq; historia & medicina. Concedimus id quidem: mememus tamen, uocari magis, q̄ rerum diuersitatem esse: nec ad continuandum rem genus sine id esse. At minon Dracunculo aliquid tribuitur, quod in maiori non legatur, quale est, incorrigibilem feruorem solis eius in oculum caesum. Neq; id eam diuersitatem nec essentiam facit. Poteat enim in noua diuersitas eius capitis descriptioe illud addi. Sequidem non Dracunculo Minus, sed Aro-cas uim tribuit: possuntq; eandem habere rationes, quare et alia Minori addita magis q̄ ab aliis uenturur. Quod nos obseruauimus: nec leui diligentia collatum tam antiquis scriptoribus in hoc igitur est. Præcipue uimq; uires & natura sunt: deprehenditq; eadem, facile perscrutetur, duobus capitibus utram Dracunculum deferri: nec duplex genus, sed duplicem eius historiam esse. Vterq; enim describitur, radice rotunda, tenui uocare, caule recto, baccatis, crassiusculis baccis, maculosis, angui simili, intercurrentibus purpureis lineis, feruore in summo acutissimo, colore primum uiridi in pallido: quare ob causam in altero cinereo, in altero herbaceo legimus: eum maturum, nullo cruci colore. Vterq; circa sepes, denum & in umbrosis nascitur. Quod contra in utraq; historia discreper, folia esse sunt, que in altero Rumex, in altero Hedera dicuntur: magna diuersitate, nisi qua ratione docemus, id euenire. Potesunt uigentes, quod in historia factum a nobis est, in medicina etiam facere: collatq; simul tam uires uimq; remedia, ex his etiam non duos, sed unum in Dioscoride fuisse Dracunculum quendam existimare. In quem parum istud animus nobis, nisi utrumq; caput a nobis uerum fuerit. In eam enim utramq; scriptoram & codicum uarietate, quædam diligenter te ipsa, unum tñ Dracunculum in orbis hoc nostro nasci deprehendimus: duobusq; locis in eam etiam plantam, toto animo contemplantur. Maiori in hoc scripserit penitus & ubiq; similem. (Quodq; relinquendum nos fuerat, ante conceptum seminis, sagadi naturam amittit, dignum in summo circumscissum inter folia inuoluerum, & uelut cucullum ex se posterorem, cuius maxima longitudo cubitalis erat. Surgebat a principio paulatim cucullus ille, asperitatemq; in dies facti herbaceo colore. Dehiscentis deinde scriptum pandebat, colore tunc purpureo: in partemq; terram surgebat, relicto purpureo cucullo alio, capiti eorum figura, longitudine & mucositate, quousq; debilescebat, sed augere se feruore, quod ab eo in inferiore parte claudetur, particulam ad incrementum seminis arefens prebat, nec poterat immaturum nisi dilapso hoc cucullo semen ulderi: tam diligens in concipiendis & seruandis rerum seminibus natura est. Cetera huius scriptora pictura egregie respondebat, præsertimq; folia, que totam acutæ Rumicis figuram referebant, & quod huc a se, libe uicem implicabantur, sex, septemue uno pediculo pendenna. Nec aliter q̄ in hominis manu a brachiali quia distorsione digiti darduntur, cum tamen una manus sit, sic in Dracunculo idem scilicet in tota quæ diximus diuersione, quali partes diuidebantur, sic inter se dispositas, ut altera alteram scandere & superflare uideretur: pandebantq; folia illa omnia ex uno, eoque crassissimo, ut in folijs, & longissimo pediculo. Minori enim humilis dignitas, crassitudo, longitudo autem paulo minus q̄ pedalis erat. Compositaq; hæc tot foliorum in summo nudiglabrisq; caulis positura, imaginē fiendis eius ostendebat, qualem pueri Calcedis Mæis in gentem nostram, ad indicanda noua uim laqueam, circumferre solent. Huius Dracunculi oculum istos nos sumus. Minori uero modo alius a Maiore sit) nec nos ipsi sumus, nec nobis alij testes fuerunt: relinquimusq; Minori huius querendam & inueniendam diligentibus placet. In quo non pigebit iterum monere cunctos, non adeo utrumq; habere deferre, uires ipsas uisibiles & obseruabiles uires fore libere cognoscimus. Quis enim alium, diuersumq; ab Aro Dracunculum existimabit, ovisque de plateis uoluntate, de radicibus que edendo sim Therophrasum his uerbis agerem audiens, & d' nisi diuersitas, uires ipsas diuersitas? q̄, dicit tñ rō uisibiles ipsas uires uires, & q̄ uires ipsas ostendit. Quod est, Dracunculi autem radix: uocare enim & Dracunculam quendam, quoniam uires caule se medicaminibus apta in cibis non uenit. Videturq; his uerbis Therophrasus omnia, ut sic loquar Dracunculorum genus facere Aron. Quis enim ex Philo certare Dracunculorum historiam colligerit etiam ipse non satis notum sibi esse palam testatur, & Aron dicit magnæ hinc cum Dracunculo q̄. Nos, ut paulo ante diximus, uires tantū Dracunculorum uolumus, & qualem, ex rebus folijs, Dioscorides in utroq; capite describit. Nouimus & Aron, quemadmodum mox dicemus, facili cogniti omnibus, tam frequē umbro-

Dracunculus
uires tñ.

D reliquendum nos fuerat, ante conceptum seminis, sagadi naturam amittit, dignum in summo circumscissum inter folia inuoluerum, & uelut cucullum ex se posterorem, cuius maxima longitudo cubitalis erat. Surgebat a principio paulatim cucullus ille, asperitatemq; in dies facti herbaceo colore. Dehiscentis deinde scriptum pandebat, colore tunc purpureo: in partemq; terram surgebat, relicto purpureo cucullo alio, capiti eorum figura, longitudine & mucositate, quousq; debilescebat, sed augere se feruore, quod ab eo in inferiore parte claudetur, particulam ad incrementum seminis arefens prebat, nec poterat immaturum nisi dilapso hoc cucullo semen ulderi: tam diligens in concipiendis & seruandis rerum seminibus natura est. Cetera huius scriptora pictura egregie respondebat, præsertimq; folia, que totam acutæ Rumicis figuram referebant, & quod huc a se, libe uicem implicabantur, sex, septemue uno pediculo pendenna. Nec aliter q̄ in hominis manu a brachiali quia distorsione digiti darduntur, cum tamen una manus sit, sic in Dracunculo idem scilicet in tota quæ diximus diuersione, quali partes diuidebantur, sic inter se dispositas, ut altera alteram scandere & superflare uideretur: pandebantq; folia illa omnia ex uno, eoque crassissimo, ut in folijs, & longissimo pediculo. Minori enim humilis dignitas, crassitudo, longitudo autem paulo minus q̄ pedalis erat. Compositaq; hæc tot foliorum in summo nudiglabrisq; caulis positura, imaginē fiendis eius ostendebat, qualem pueri Calcedis Mæis in gentem nostram, ad indicanda noua uim laqueam, circumferre solent. Huius Dracunculi oculum istos nos sumus. Minori uero modo alius a Maiore sit) nec nos ipsi sumus, nec nobis alij testes fuerunt: relinquimusq; Minori huius querendam & inueniendam diligentibus placet. In quo non pigebit iterum monere cunctos, non adeo utrumq; habere deferre, uires ipsas uisibiles & obseruabiles uires fore libere cognoscimus. Quis enim alium, diuersumq; ab Aro Dracunculum existimabit, ovisque de plateis uoluntate, de radicibus que edendo sim Therophrasum his uerbis agerem audiens, & d' nisi diuersitas, uires ipsas diuersitas? q̄, dicit tñ rō uisibiles ipsas uires uires, & q̄ uires ipsas ostendit. Quod est, Dracunculi autem radix: uocare enim & Dracunculam quendam, quoniam uires caule se medicaminibus apta in cibis non uenit. Videturq; his uerbis Therophrasus omnia, ut sic loquar Dracunculorum genus facere Aron. Quis enim ex Philo certare Dracunculorum historiam colligerit etiam ipse non satis notum sibi esse palam testatur, & Aron dicit magnæ hinc cum Dracunculo q̄. Nos, ut paulo ante diximus, uires tantū Dracunculorum uolumus, & qualem, ex rebus folijs, Dioscorides in utroq; capite describit. Nouimus & Aron, quemadmodum mox dicemus, facili cogniti omnibus, tam frequē umbro-

fit locis ea planta & olus nascitur. Plures a Dioscoride Dracunculi enumerantur appellati-
 nes, ab Aro, ob similitudinem & cognationem delectæ: aliquæ a draconum, serpentum, & ge-
 nere factæ etiam sunt. Nam quam hic Romanorum esse ait Luremon, in aliquibus Græcis sic
 legitur, ut Colubæ esse fuisse veram lectionem, contendere facile sit. Cyperis vero, a similitudine
 radice odorant, quadrant hunc, quæ Cypens appellatur, dictus Dracunculus fuit, cuius batho-
 faradice similis est.

IOANNIS SERAPIONIS DE

Aro, & Dracontij's Sententia.

Luff, id est, Dragantæa, & est Dracontion.

Dux sunt species eius. Una earum dicitur in Græco Aron: & secun-
 da Dragantæa. Sed Aron habet folia similia folijs Aragantææ, nisi quia
 sunt minora eis, sine macula: & habet crus longitudinem quasi unius
 palmi. Color eius purpureus. Et in ea est similitudo pistilli, cuius color
 est citrinus, vel croceus. Et habet radicem albam, similem Aragantææ: &
 coquitur, & comeditur, & minus calida est, quæ radix Aragantææ.

Secunda Aragantæa, habet folia similia folijs Cuscutæ, magna. Et ha-
 bet maculas albas, minutas. Et crus eius est æquale, longitudine duorum
 brachiorum, simile cornu serpentis. quoniam color eius est purpureus,
 maculatus diuersis coloribus. Et est sicut uirga in sua crassitudine. Et ha-
 bet in summitate linguæ simile racemo uux, cuius color in primis, quan-
 do apparuerit, est similis colori papaueris: & quando maturatur, est simi-
 lis colori citri. Et pungit linguam. Et radix eius est rotunda, similis radice
 ci bulbi, similis radici herbe quæ dicitur Luff: & super ipsam est cortex
 tenuis. Nascitur in locis umbrosis, humidis, & in campis. Et oportet col-
 ligere radices eius tempore messis, ablui, incidi, & in umbra sicari.

SIMONIS IANVENSIS

opinio de COLVERINA.

Viperina, ipsa est Aragantæa, seu Serpentaria, idem secundum quos-
 dam. Verum in libro antiquo aliam uidi depictam, Plantagini similem,
 auctoribus tamē folijs, quæ nascitur iuxta flumina, aut segetes, folijs mol-
 libus, gustu aspero.

DESCRIPTIO Serpentariæ: ꝑ IOAN.

MESVE lib. de simplici, laxatiuis.

Luff, id est, Serpentaria, est planta, quæ dicitur, Collum draco-
 nis. Et ex ea, alia est plana habens folia, alia crispæ: & radix Planæ ad
 nigredinem attingens exterius, interius uero alba est. Crispæ uero exte-
 rius cinericea, interius uero alba, & ad citrinitatem declinat: & super
 utriusque radicem eleuantur thyrsi, habentes maculas ad modum ser-
 pentis.

ELECTIO eius, & probatio

ex eodem MESVE.

Melior pars totius plantæ est radix. Et melior radix est crassa, com-
 pleta, & orta in locis liberis. Et melius tempus collectionis eius est Ver,
 & principium Aestatis.

A

Aron.

Dragantæa.

B
Locus,
collectio.

C

I V D I C I V M N O S T R V M.

Multam gratiam Veteribus debemus, qui Herbarum vires & nomina, primi nobis prodiderunt: multam etiam ignominiam, & perpetuam contumeliam ipsi, qui posterioribus seculis, mire & portentose omnia deprauarunt & confuderunt. In primis Pandectariorum scriptori, & Simoni la nueñ, qui præterq̃ q̃ omnia miscuerunt, in hoc tñ sudasse uidentur, quo modo ingratia uolumina comportarent, non quãtalem operam posteris locarent, uel rerum potius cognitionem indagarent. Quod si eorum opera factum est, præfuisse, nunquã adhibuisse manum. Quando non est cuiusuis, rerum uocabula scribere, sed hominis prorsus in linguis & literis omnibus exercitissimĩ. Si & illorum libri corrupti sunt, quod mihi uerisimile non est, cum sint recentissimĩ, perpetuis tenebris digni essent tam perfidissimĩ corruptores. Inde etiam hoc malum maximum, q̃ tam paucas Herbas nouimus. Inde tormentiades barbaros, obsoletorũ & ineptissimorũ nominũ, dum & omnia illi uetera corruerunt, uel neglexerunt: & qualibet hodie Anus noia imponit, quilibet q̃q̃ indoctus seplasiarius, & qui artis Magistri haberi debebant, nihil magis postremũ habent, q̃ in Herbis, & cognitione rerum philosophari. Sic nuper rumpi poteramus in Serpentaria herba depingenda & delinianda, cuius tam multas species nobis exhibebant herbarũ & uenulæ, ut non plura capita habuerit illud quondam Herculis leuæum monstrum. Quare ueniam etiam mereri nos puto, sicubi non acu etiam pinxerimus omnia. Duas enim modo species subiunximus, quæ passim in hortis & cultis locis habentur conspectiores. Præterea & tam adproximus quæ uulgo, *Gut* *Heinrich* uocatur, uel *Schwerhel*. Ita enim uetulae nos persuaserunt, De descriptione, & q̃ omnia respondeant, alij uiderint.

Gut Heinrich

T E M P E R A M E N T V M E X M E S V E.

Crispa calidior est, ut inquit Dioscorides, q̃ Ruffa. Et dixit, Ruffa plana, calida est in primo gradu, Crispa in secundo. Et dixit Galenus, Plana calida est in principio secundi, Crispa in fine eius: & est quasi uerius. Et est in utraq̃ caliditas & acrietas: quæ si ponatur in superficie, cū substantia terrea, uincit. Et utraq̃ est absterfina, incisua, penetratiua, apertiuua, & humorum subulsiuua. Crispa autem ad hæc omnia fortior.

E N O C V M E N T A E I V S.

Nocet utraq̃ acuitate sua hepaticis: & uentriculo, attrahens ad ea membra, quicquid usquãq̃ est perniciosorum humorum in toto corpusculo. Odor præterea, teneros conceptus abortu uiciat.

R E C T I F I C A T I O E X M E S V E.

Verum hoc quicquid est maliciæ, emendatur cum Rob, aut melle pasifalarum, aut speciebus alesanginis. Proinde commiscendo ei aliquid ex simplicibus stomachicis, stipticis, cuiusmodi sũt Citronia, et Mastiche, ministrantur & trochisci Diarhodon, post eius exhibitionem.

Præparatur etiam sic, Munda radicem Crispæ, & laua in uino. dein

de coque in aqua: uel si id non lubet, & magis expedit, nigorem enim co- A
quendo remittit, tere puluerem eius lib. duas, & rob. lib. vi. uel mellis &
rob. ana lib. iij. pipēria, cōiamomi, zinziberis, macis, gariophylorum ana
drach. ij.

VIRUS & Iuuamenta ex DIOSCORIDE.

Cum diluta portione crudam, coctamue, cū melle delingi, prodest con-
tra orthopneas, rupta, conuulsa, tussim, & destillationes.

Pota cum uino, Venerem stimulat.

Vlcera quæ cacœthe uocantur, atq; phagedenica expurgat, præfer-
tim cum uite alba.

Ex ea & melle, collyria ad fistulas, & partus euocandos cōponuntur.

Ad utiligines cum melle, efficaciter illinitur.

Polypus, & carcinomata absumit.

Succus ad oculorum medicamēta, item contra nubeculas, caliginem,
albuginesq; effectum præbet.

Herbar, radicisq; odor, teneros conceptus abortu uiciat.

Item si triginta grana eius in pasta bibantur.

Sunt qui eius succum cum oleo, aurium doloribus infudere.

Quinque folia, utpote quæ adstringant, uulneribus recentibus intus
posuere, & cocta in uino permitionibus.

Qui folia manibus affricuerit, aut radicem aperuerit, posse a uipera fe-
riri, insiciantur.

IUVVAMENTA Minoris ex eodem DIOSCORIDE.

B

Seminis succos cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat.

Naribus ex lana impositus, polypum absumit.

Carcinomata illitu sistit.

Triginta eius grana, si pasta bibantur, abortus inferunt.

Odorem aiunt posteaq; flaccidi flores emarcuerint, conceptus adhuc
teneros enecare.

Radix exsiccit.

Orthopnoicis, uulsi, ruptis, tussi, destillati-ribus medicatur.

Humores pectoris excreatu faciles reddit, siue cocta, tostaq; cum mel-
le, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur.

Vrinam pellit.

Venerem excitat, cum uino pota.

Phagedenas ulcerum, & quæ Cacœthe uocantur, trita cum melle &
betonia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit.

Collyria ex ipsa, ad fistulas, & efficiendos partus fieri solent.

Qui radice sua manus perfricuerint, a uiperis feriri negantur.

Illita ex aceto, utiligines emaculat.

Folia recentibus uulneribus conceptuorum lintheolorum uice conue-
nienter imponuntur.

Decoctam in uino, permitionibus imposuisse prodest.

- C Caseus folijs innoluitus, a putredine defenditur.
 Succus radicis, ad nubeculas, albugines, & oculorū caligines cōuenit.
 Radix cruda, coctane, ad sanorum usus pro olere recipitur.
 Eadem ad uerbum fere Plinius lib. 22. cap. 16.

E X A P V L E I O.

Herbæ Dracontæ radix, cum axungia facio malagmate, ossa fracta e corpore extrahit, & lapides quoq; si insint.

E X P L A T E A R I O cap. 35.

Ad dealbandam faciem, & mūdandam, puluerem eius tere cum aqua rosacea: inde rursū exiccata in sole aqua, & siccatō puluere, adde cerusæ drach. 1. cum aqua rosarum, & line.

Contra Cancrum, accipe partes tres pulueris Colubrinæ, et tertiā calis uiuæ, atq; cū aceto distempera. Deinde tereto in testula, in igne, uel in furno. Ad postremum inspergito. corrodit em, mundificat, & sanat.

Ad apostomata maturanda & rampenda, decoquantur folia eius in oleo, & superponantur.

E X M E S V E.

Solutione phlegma educit.

Confortat renes, & mundificat.

- D Est ex rebus mundificantibus pectus, & pulmonem.

Dixit Democritus. Iuuamentum utriusq; speciei est magnum omnibus doloribus hæmorrhoidarum, & uentositatibus earum secundum omnem modum administrationis earum: & nos experti sumus.

Et est magni iuuamenti super crudum humorem, qui est in stomacho, & renibus.

Dixit Galenus, quod resoluit duriciē splenis, & aliorū membrorum.

D E S C R I P T O R E S C O L U B R I N A E.

Dioscorides, lib. 2.

Theophrastus, lib. 9. cap. 22.

Plinius, lib. 22. capite decimo sexto.

Apuleius, capite decimo quarto.

Barbarus in Corollarijs.

M. Vergilius.

Io. Serapio, cap. quadragésimo tertio.

Galenus, 6. simplic. cap. Serpentaria.

Simon Ianuensis.

Autor Pandect. dictione Luff.

Mesue lib. de simplicibus laxatiuis.

Platearius, capite tricesimo tertio.

Valla, dictione Dracontion.

Macer, dictione Colubrina.

Häfelwurz.

DE ASARO Rhapsodia Octava.

ENOMENCLATURAE.

Græcæ, *Κρόνος, σάπυς κρόνος, Έξω Έρπον.*

Latine, Perperis, Asarum, Rustica nardus, Nardus agrestis, Vulgago, Sanguis Martis.

Germanicæ, Häfelwurz.

PLACITA AVTORVM de Aëro.

Gnome D E S C O R I D I S

de ASARO.

CORONARIA & odorata herba Asarum est. Hædææ folia habet, ad radicem purpureos, odoratos uasculos Apollinari herbae similes: in quibus semen, acinorum nucleis simile, in quo rarè, subasperè angulorum figura cuspides sunt. Radicibus nititur numerosis, geniculatis, saporis calidi, & linguam erodentibus tenuibus, obliquis, graminis similibus, sed longe gracilioribus quàm granum, & odoratoribus.

C

ASARI descriptio ex PLINIO lib. 12. cap. 13.

Nardū uim habet & Asarum, quod & ipsum aliqui syluestrem Nardū appellant. Est autem Hederæ folijs, rotundioribus tantum, mollioribusq; flore purpureo, radice Gallici Nardi. Semen acinosum, saporis calidi & uinofi, montibus in umbrosis bis in anno floret: optimum in Ponto, proximū in Phrygia, tertium in Illyrico. Fodiatur cum folium mittere incipit, & in sole siccat, celeriter situm trahens. Ex lib. 21. cap. 6. Quāto Asarum inuenio uocari, quoniam in coronas non addatur.

Sententia MESSE de Asaro.

Asarum est radix herbæ montanæ, cuius folia sunt angularia sicut folia Hederæ, & flores eius sunt quasi flores hyoscyami, & est tota planta eius aromatica, & mordicans gustum.

Aggregatio HERMOLAI BARBARI de Asaro.

Asaron præter cæteras differentias, molliora quoq; folia continet q̃ Hederæ, radice gallici Nardi, semine saporis calidi & uinofi. Bis anno floret, Vere, & Autumno. Error librariorū est in Plinio, qui alicubi iubere uidetur, siccandum in sole, alicubi in umbra. Nisi quis posteriorem locū ita legat. Non quod siccandum sit in umbra, sed quod situm celerime in umbra sentiat. Non ignorandum, Baccarem omnino aliud esse, q̃ Asarum: etiam si medicinas, quas DIOSCORIDES Asaro adsigna-

D

uit, Plinius apud nos Baccari magna ex parte acceptas retulit. Nec mirum: cum sit earum natura uinbus & effectu proxima. Cæterum Perpensam, siue Perperisam (nam utrunq; legi, ut in Baccare latius exposui) non Asarū, ut Dioscorides, sed Baccarē intelligi Secundus noster uoluit. Contra quoq; descriptio Asari a Dioscoride facta, congruit Baccari multis partibus. Primum quod odor ei Cistamomo uicinus reddi, ut Asaro. Deinde, q̃ gracili, nec humido solo provenit ut Asarum. Alioq; reperehendunt a Plinio, qui Nardum rusticū radicē Baccaris appellauit: quia Nardum rusticū proprie sit Asarū. Quod uero Dioscorides coronamentariam esse dicit herbam Asaron, id Baccari potius q̃ Asaro conuenit: propterea quod Asaron uocari scribunt, quod in coronas, atq; festa non addat. Legebatur in Dioscoride, Romanos Asarum Peritresam uocare, nos Perpensam, aut Perperisam ex Plinio conteximus. Autor is eandē opinor herbā. 11. lib. Perpensam, lib. 26. Perperisam nominat. Codices etiam annuum sunt, sit quibus non Perperisam, sed ipsa legitur, ut existimo corrupte. Legitur & Asarus, non p̃ Asaro, sed pro Arisaro mendose. Quid enim incolumē relinquit Medicorum imperitia?

ELECTIO eius secundum MESSE.

Melior pars plantæ est radix: & melior radix est quæ crassior, densiorq; extierit, cuius odor subtilis, sapor acutus, cum modica suspiciat.

TEMPERAMENTVM.

Excalfactoriam uim habet, eandē neq; siccitatem in tertio gradu, ut uocant. Sunt qui calidum in secundo constituunt, siccum in tertio. Exterius

Cōuersionis
de Baccare, &
Asaro, simili-
bus & cognatis
herbis.
Locus est li-
bro. 11. cap. 6.

atq; aperit, resoluit, & impellit.

RECTIFICATIO.

Ad laxandam aluum, corroboratum cum aqua calci, cum spica, & aqua mellis.

Sustinet mediocrem contusionem, & concoctionem.

Quidam musto macerant, seruantq; per trimestre.

Vtunturq; ea potione ad hydropem, & lienem.

Quale aurore P A N D E C T A R V M uideatur Asarum.

Asarū est Vulgago, uel Gariosilata agrestis, Centūneria, Cenūcernia.

V I R E S & luuamenta eius ex D I O S C O R I D E.

Calefacit, & urinam cit.

Ideoq; subeuntibus eum aquis accommodatum est.

Veile & diutinis coxendicis doloribus.

Ducunt menses cum multa aqua potq; radices eius, pondere drachmarum septem, purgantq; Veratri albi modo.

EX M E S V E.

Mouet uomitiones. Eliciq; & choleram, & phlegma.

Reducit humores perniciosos ex remotis membris.

Confert eius decoctum omnibus opilationibus hepatis, lienis, & in teraneorum omnium.

Vnde datur hydropicis, ictericis, spleneticis, & febri.

Est ex his quæ sperma, & semen augmentant.

D O S I S.

Eius dosi infusi potio, est ab aureis duobus, usq; ad unc. iij. & pulueris ab drach. i. usq; ad aureos. ij.

EX M A C R O A M M I L I O.

Est Asarum græce Vulgago dicta latine.

Hæc calidæ & siccæ uirtutis dicitur esse,

Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroq;.

Iecoris medicatur sumpta dolori,

Et uulue morbo decoctio subuenit eius.

Dicitur ictericum potata repellere morbum,

Helleboriq; modo uomitu præcordia purgat:

Sed non est huius purgatio tam uiolenta,

Nec metuenda quidem, si fiat iter illa.

Ætatem, & uires eius circumspice primum

Quem purgare uoles, & tempus quale sit anni,

Et si sit regio seruens, uel frigida ualde,

Aut si temperiem medium tenet inter utraq;.

Nam senibus, puerisq; parum donare licet:

Ætatis mediæ plus ijs, iuuenescer requirunt:

Pinguibus & ualidis plus dandum, q̃ macilentis,

Debilibusq; uiris; magis in gelida regione

Regula generalis in ministrandis Simplicibus.

- C Dandum, & calida, duris quocunque labore
 Plus illis tribues quos reddunt ocla molles.
 Hac circumspiciens, & cætera talia tractans,
 Non solum natus dabis hanc, sed quaslibet herbas
 Quæ purgant uomitu, uentrè, stomachūq; resoluūt.
 Sed est de cunctis dixi, communiter hærbis
 Quo sit danda modo proprie Vulgago docebo.
 De folijs eius triginta recentia tollens,
 Adde meri tantum, quo possint cuncta recondi:
 Tota nocte mero facias macerentur in illo,
 Mane terens uino, quo sunt macerata, resoluæ.
 Tunc olus excoctum, cum pingui carne recenti,
 Porcina, prius aegroti da sufficienter,
 Et sumat uini uult quantum fortis, & albi:
 Sic Afari succum, colatum, trade bibendum.
 Fortibus & magnis est hic numerus foliorum
 Sufficiens, reliquis (ut diximus) est minuendus,
 Iuxta quod uires, ætas, & cætera poscunt.

Soluti de
 Afaro.

Ex IOANNE VIGONIO.

- D Radix macerata in lixiuio, & subinde lotum ex eo caput, uehementer
 cerebrum confortat.

EX SERAPIONE.

Quando miscetur cum uino & oleo, inungiturq; in eo corpus, calefa-
 cit ipsum.

Eius quoq; drach. viij. aut aurei. 7. cum aqua mellis, purgant Hellebo-
 ri modo.

Admiscetur quoq; confectionibus aromaticis.

Mixtum collyrijs, attenuat tuniculam eam, quæ uocatur cornea, & cla-
 rificat uisum.

EX PLATEARIO.

Vulnera mundificat.

Et hydropem per urinam purgat.

Pro quo pondus & semis ponatur Acori.

EX AVICENNA.

Aperit & sedat dolores omnes interioris, & proprie eius infusio.

Ex nostri herbario HIERONYMO.

Aqua Afara, uel decoctum eius potum, foetum pellit, & uiuentem &
 mortuum iniquare pregnantibus propinanda non est.

Erysipelam refrigerat, & Hepar ardens immodice.

AUTORES ET DESCRIPTORES.

Dioscorides lib. 1.

Petrus, lib. 1. cap. 1. lib. 1. cap. 6.

Mesue in simplicibus.

Hermolaus Barbarus.

Aemilius Macer.

Autor Paedægarum.

Placcarius, cap. 11.

Scrapion, cap. 11.

Ioannes Vigonius.

Walwurz männlich.

Walnusz weiblin.

DE OMNIBVS Consolidis. Rhapsodia Nonæ. A

¶ NOMENCLATURÆ Consolidæ Petrææ.

- Græcicæ, *capitula, capitula.*
- Latine, Symphyton Petraeum. Consolida Minor.
- Germanicæ, **Walwurz, Beinstweil.**

¶ NOMENCLATURÆ Consolidæ Maioris.

- Græcæ, *capitula, capitula.*
- Romanæ, Solidago. Consolida maior. Anagallis maior.
- Germanicæ, **Walwurz, Schwarzwurz.**

¶ PLACITA & pronunciata VETERVM de Consolidis.
DIOSCORIDES lib. 2. de Symphyto Petraeo.

SYMPHYTON PETRAEON nascitur in petris. Ramulos habet Origano similes, capitula ut Thymi, Tota est lignosa, ei odorata planta, sapore dulci, & saluâ prouocante. Radicem habet longam, subreusam, digitali crassitudine.

DE SYMPHYTO ALTERO.

Alterum uero Symphyton daum cubitorum altitudine ex se mittit, se uem, crassum, angulosum, Sonchi modo cauum: circa quem folia sunt non magnis interuallis distantia, hirsuta, angusta, oblonga, ad Linguæ bubulæ, quam Buglossam uocant, foliorum figuram accedentia. Habet & caulis secus angulos illos, exilium, & cauli adiacentium foliorum a sin-
gulis alarū cauis eminentes productiones quasdam, in quibus flores huius
rei sunt, Rute similes, & semen quale Verbascus habet.

PLINIVS lib. 27. cap. 6.

Alum nos uocamus, Græci Symphyton Petraeum, simile Bubulæ folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice, cacuminibus Thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, saluam ciens, longa radice, rutila. Nascitur in petris. Ideoque Petrum cognominatum.

APVLEIVS.

Symphyton nascitur in petrosis, lignosisque locis, succundi odoris, saluam prouocans, ramis Origano, aut capitelli Thymi similibus: radice longa, fulua, in robore digitali: & habet thyrsus bicubiculum, geniculatam, inanem: in quo folia hirsuta, angusta, & ueluti longa, cum adnatis omnibus: flore nigro, fructu sine semine floccorum corticis simili, pruritum mouens, radices exterius argillofas, uiridis densabilis.

AVTOR PANDECTARVM.

Præter Symphytum, est alia Consolida, dicta Rubra, uel Bistorta, uel Tormentilla: habetque uirtutem consolidandi.

HERMOLAVS BARBARVS, de Petraeo Symphyto.

Symphyton Petraeum, nos Alum Gallice uocamus, folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice. Nascitur in petris. Symphyton autē Græci nomē imposuerunt, quod consolis. Hanc Veneti Cosoneam appellans, rose, ut inquit Plinius, radicis alibi albæ, alibi nigræ.

Tormentilla
...ries Con-
solida.

Cosonica.

T E M P E R A M E N T V M.

A

Ex contrarijs potentijs constat, ut inquit Galenus. Habet namque uim secandi, qua comprehensum in thorace & pulmone pus purgat. Habet & hoc pariter, ut educationibus sanguinis opituletur. Ob humiditatē uero mansum, sitim sedat, arteriarūq; asperitati medetur. Ideo inflāmati intestinis imponitur, & ad rupta, & conuulsa cum melle bibitur.

I O A N N E S V I G O N I V S.

Cōsolida est calida et sicca, cū caliditate tēperata, et cū hūmiditate uiscosa.

V I R E S E T I u u a m e n t a E X D I O S C O R I D E.

Trita, & pota, cruentis exspuisionibus, rupūsq; proficit.

Recentia uulnera conglutinat illita.

Inflammationibus, præsertim sedis, & intestinorū, cum solijs Senecio-
nis utiliter illinitur.

Enterocœlas cohibet.

E X P L I N I O.

Si inter duos lapides conteras, miraculose antraces extinguit, & dysen-
terias cōpescit.

E X A P V L E I O.

Ad profluvium mulierum, herbæ Consolidæ puluerem mollissime
contritum, potui dabis in uino, & restinguet.

Radice cinerem tepidum coquito, et ex melle ieiuno da, medebiturq;
conuulsis, uel intus rupis, & ex thorace laborantibus.

Ad stomachi dolorē, si cum oxygato edas, magnū beneficiū senties.

B

Cōtra tussim, herbæ Consolidæ radices in chaldari decoques cū melle
& pipere, & castoreo ad quantas, & in uino ueteri, ieiuno daro in potu.

Hæc herba hoc augmentū habet, ut carne bubula concisa, & in cacabū
missa, eius radice si miseris drachmas. ij. cocta caro in unū cohærebit.

I O A N N E S V I G O N I V S.

Omnes Consolidæ, uirtutē habent consolidandī, & conglutinandī uul-
nera recentia.

E X P E R I M E N T A.

Oris ulcera, rimas, & condylomata mirabiliter restituit.

Item uulnera recentia, insperfa cum panno ¹⁰us aqua, uel succo, pon-
dere unc. i. 5. pota quotidie, sanat uulnera interna, & rupturas.

Conuulsiones susteruēscētes cōpescit, siue quas cūq; alijs etiā usu.

Succus, cum oleo mixtus, sanguinem sistit.

Breuit, uulneribus omnibus cōmodissime adhibetur.

D E S C R I P T O R E S S O L I D I G E M I N I S.

Dioscorides lib. 2. dict. ^{respirat.}

Plinius lib. 27. cap. 6.

Galen. lib. 3. simpli. cap. 125. 126.

Idem lib. 26. cap. 8.

Ad Paternianum. 153.

Apuleius dict. Consolida.

Georgius Valla, dict. Symphyton.

Ioannes Vigonius.

Simon Ianuensis.

Autor Pandectarum.

Hermolaus Barbarus.

Marcellus Vergilius.

Hieronymus nobilis Empiricus.

Diapensia.

Sanicel.

Rhapsodia Decima.

¶ N O M E N C L A T V R A E.

Latine, Diapensia, Sennicula, Sanicula.

Germanice, *Sanickel*.

S C R I P T O R V M P L A C I T A.

Sententia HERMOLAIBAR

BARI, de Sanicula lib. 8. DIOSCOR.

diſtione, Peplis.

SVNT APVD Græcos, qui Peplium pro Senna accipiunt: inter quos est Ifacius. Ego diuerſum puto genus: cum Senna ſiliquas, & in his ſemen ferat, Peplis non: tranſalpina herba, folio Vitis, aut Apij rubentibus. In ſine ſectionum, maculis quibuſdam, ſurculis quoq; rubris, ad radicem, quæ multis ci fibris ſubeſt, capitales in ſummo frutice puſillis, ſubnigrisq;. Huius ſuccum in vulneratis in potum commendant.

S E N T E N T I A P A N D V L P H I C O L L I

N Y T I I, de Sanicula, lib. de ſenſionis Plin.

diſtione Pentaphyllon.

Eſt Venetijs, in eo uico, quem Speciarium appellant, ſepſiarij cuiusdam non ignobilis taberna, cui pro titulo, inſigniq; ſit, Aethiopis caput. In ea liber eſt herbarius, tanta arte ac diligentiâ pictus, ut natas paginis illis ſuis herbas, non effigiatas, credas. In ea pictam uidimus, iſdem prorsus, quæ hic diximus, ſignis herbam, folijs quinq;, quæ & ipſa quinq;, ut pinximus, porrectiores angulos ſinuatosq; haberet: ſed & fructus, quos fraga dicas: tum ad ipſam herbam, latinum nomen, Sanicula, Germanice cum, *Sanickel*, ſcriptum eſt. Citanturq; inibi de Sanicula hæc ſcribentes, in dinamidijs Galenus. Fit Petrus Hiſpanus, is qui poſtea Pontificatus geſſit, & Ioannes uiceſimus primus, nuncupatus eſt: cum de medici na librum ſcripſit, qui Pauperum theſaurus inſcribitur. Tum Ceruienſis epiſcopus quidam, Et laudenſis Maphæus. Et Hilberus anglicus, chirurgicus, Ea Sanicula Pentaphyllum ne ſit, cur affirmem nō habeo, cur negem non uideo.

Ex uulgo Herbariorum ſententiâ. ②

Diapensia græce, latine, Ferraria maior, ſue Conſolida minor, ſue Sanicula.

Nobilis Herbarius HIERONYMVS.

Sanicula latinis dicta, Ferraria maior, ſue Conſolida minor, herba palmarum altitudine, uel amplius paulo, uulneraria. Eſt & altera quædam ſpecifices, agreſtis, rarioreq; & minus perſpecta herbarijs, ſolo Maio & florens, et apparens, ſtoſculis albis, iſq; lepidis. Idemodum: indeq; enim paulatim diſperit, abditq; ſeſe.

C

I V D I C I V M N O S T R V M.

Plura de Santicula apud probatos auctores non lego, nec quæ sit dicta Græce, uel apud Dioscoridem, a quoq; comperi. Diuinati sumus ultro, citroq; multa, uerum cum uana sit ea diuinatio, quam nō firmat certa aliæ qua scriptoris auctoritas, nihil temere uoluimus pronunciare. Dñi potius malefaciant ignauis & male gratis prioris seculi herbarijs, qui in describendo tantopere illam possit abuerunt, uel nomē potius ipsius genuinū, germanumq; in barbarum commutauerūt. Interim uehementer probō uulgi herbariorum sententiam, qui hanc minorem Solidaginē consti-
tuunt. Dicimusq; id cum Galeno, facessent nomina & uerba, rem teneamus. De re itaq; & eius effectibus, cum iam multa experientia cōstet, grē eam eius nomenclaturam, & quibus sub nominibus apud Dioscoridem & Pliniū legatur, proinde an uera Pentaphyllon sit, uel potius eius species, ociosis, & nobis peritioribus, relinquimus.

T E M P E R A M E N T V M.

Compertum est esse calidam & siccā, tenelloq; succo, eo q; purissimo.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Omnia præstat, quæ Consolidā.

Adiungunt Experimentatores & herbarij, tumores reprimere, illitum, decoctumue succum, tam in homine q̃ in pecudibus.

D

Eius quoq; puluerem intritum melle, & glycyriæ succo, in ieiunio potum, interanea omnia phlegminantia, & p̃uiz obducta, repurgare.

Idem efficere illius decoctū cum melle rosaceo, et saccharo addito. Principuus est eius usus, in potionibus uulnerarijs, cum Solidagine & Persuinca.

C O L L E C T I O.

Colligitur in mense Maio, & uel in puluerem teritur, uel in umbra sic catur.

C

DE CONSOLIDA REGALI,

Rhapfodia Vndecima.

NOMENCLATURA.

Latinae, Consolida regalis.

Teutonicae, *Kittersporen*.

VIRES ET IUVAMENTA.

ABSTERGUNT ruborem oculorum Bores eius triti, atq; in aqua rosacea macerati: adeoq; tota ocularia herba est, quae, quibuscumq; facile oculorum malis medicatur, & quae uel conspecta etiam crebro sanet.

Ab studiosis in precio habetur, una cum Ruta. Siquidem credunt illi us crebro intuitu, nunq; se ex oculis laboraturos. Quare in muscis suspendunt suis.

Aqua illius, uel decoctio florum utuntur experimentatores, contra astringentiam luem, ardores et aestus, tussim, tumores, uenena, uomitiones, & cholericam passionem, aduersus stranguriam, calculos, ischiada, & coxendicem. Item ad desciendam aluum.

Ei quoq; qui iam ex calore in synopin deridit, si porrexeris Consolidae regalis unc. i. aquae rosaceae Boraginis, & Buglossae florum drach. iij. & continuo refocillabitur.

D

TEMPERAMENTVM.

Calidi & sicci temperamenti.

TORMENTILLA.

A

B

Tormentill.

De TORMENTILLA, & uero Pentaphyllo.

Rhapfodia Duodecima.

ENOMENCLATURAE.

Græce, *ινδipαντα*.

Latine, Tormentilla, Bistorta.

Germanice, Tormentill. Rot burg. Blätzwurz.

PLACITA SCRIPTORVM.

Sententia HERMOLAI BARBARI de Tormentilla

lib. 2. Dioscor. dictione, Saxiphagon.

ALIJ TRITICI foliorum figuram Saxifragæ, alij marinæ Bati similem dixere, alij Tormentillæ uulgo dictæ. Est autem, ut uolunt, Tormentilla, Quinq̃folio hæcæ similes, nisi quod septem habet fere folia, non quinq̃.

C EODEM LIBRO diſiſione, Pentaphylloſon.

Hippocrates duo uidetur nouiſſe Quinqſolia. Candidum, quod & herbaceum, & procerius eſt a terra. Nigrum, quod humilius. Et eſt quæ Tormentilla uulgo dicitur, Quinqſolio ſimillima, niſi quod ſeptem, nõ quinqſolia habet. Poſſe a nobis Heptaphylloſon uocari, hoc eſt, Septem folia, ex cuius radice paſtillos theriacos, ſi Dñs placeat, officinæ pro uiperarum carne ſubijciunt, quoniam uiperæ modo, ut ipſi putant, nonnunq̃ uiſitur.

S I M O N I A N V E N S I S de Tormentilla.

Tormentilla, Potentilla, Conſolida rubra, ſpecies Heptaphylloſon, ſimilis Pentaphylloſo, niſi quod habet ſeptem folia, ſicut illa quinqſ, radicem rubream.

Sententia IOANNIS MANARDI de Tormentilla

& Pentaphyllo, Epiſtolarum lib. 6. In Epiſtola ad Franciſcum Graballum.

Tormentilla eſt uera Pentaphylloſon ſecundum Manardum.

De Pentaphyllo ego libenter intelligerem, uulgarem ne hanc paſſim in urſis etiam ſtratis naſcentē acciperis. Ego non huius radicem accipere endam puto, ſed eius quam Tormentillam uocant, quam licet Septiſoli am maiore ex parte in Italia uideamus, hic, hoc eſt, in Pannonia, ſæpius uidi Quinqſoliā.

Sententia Autoris P A N D E C T A R Y M.

Biftorta, uel Conſolida rubra latine, uel Tormentilla, Arabicè Buſe^{ke}. Eſt herba ſimilis Pentaphylloſo, niſi quod habet ſeptem folia, utriusq̃ piſola: & ideo uocatur Heptaphylloſon. Cuius radix eſt rubra, et tortuoſa, ſimilis Galangæ, ſed non habet acumen. Flos eius aureoſus.

D Sed notandum, quod eſt ſpecies Biſtortæ, habens folia ſimilia Lappæ tho acuto, niſi quia color foliorum ex uno latere eſt coeleſtis, & ex alio uiridis. Flos eius rubeus, & radix rubra: quæ ab aliquibus uocatur Barda^{na} maior, et ab aliquibus Lappa minor. Virtus eius, in omnibus eſt ſicut primæ ſpeciei, ſed remiſſior.

I V D I C I V M N O S T R V M.

Nihil habeo quod reſpondeam. Niſi, ſi non Heptaphylloſon eſſet Tormentilla, facile me pertrahere ſinerem in ſententiā Barbari, ut crederem eſſe congenerem: Pentaphylloſo: tam quadrant enim in eam Theophræſti & Plinij deſcriptiones, ut nullus poſt reſtutius ac curioſius potuiſſet ac uer pingere. Pentaphylloſe inquit Plinius cum eſſoditur, rubram habet radicē: hæc matureſcens, nigreſcit, & anguloſa fit. Nomen a numero foliorū habet. Et ipſa herba incipit, & deſinit cum Vite. Quæ ex Theophræſto Plinius mutuatus eſt. Si quidem torta eſt Tormentilla: dein rubra: nec mature prouenit, ſed cum uites iam florēt. Vnde forteſſe herbarij etiam, Biſtortam uocauerunt. Et quia uulneraria quoq̃ eſt, Conſolidæ quoq̃ nomen addiderunt. Quamq̃ quæ de ſoljs controuerſia eſt, facile etiam elui poteſt, quod quibuſdam in locis, non ſolum Heptaphylloſon, uerumetiā

quinq; folijs uisitur. Confirmant hoc iudicium nostrum multi etiam alij **A**
docti uiri, quibus cum consulimus.

I V V A M E N T A eius ex autore
P A N D E C T A R V M.

Habet uirtutem consolidandi, & confortandi conceptum.

Datur & contra disfluriam, cum succo Plantaginis.

Menstrua cohibet ex ea fomentum, cum aqua fluminis, uel pluuiali,
& puluere friato.

Idem operantur pulueris partes due, Spicæ una, si cum melle interan-
tur, & uentri in modum emplastri imponantur.

Ad conceptum iuuandum fit emplastrum ex puluere, & pulueribus
alijs, quæ matricem & fetum corroborant.

Vulnera sanguinem sudentia stringit, & glutinat.

Cum albumine oui puluis mustus, & in tegula coctus, uomitum cho-
lericum refrenat.

E X H I E R O N Y M O H E R B A R I O.

Aqua Tormentillæ, uel eius decoctum, omnibus facile uenenis resis-
tit. Vnde & ad præseruandum, & pellendam atram luem, tempore pe-
stifero datur.

Ex hominum, & pecorum tumores potenter repellit.

Dysenterias, & omnes sanguinis fluxiones compescit.

Pota singulis diebus aqua unc. ij. pondere, uulnera sanat, absq; omni-
bus proctus cataplasmatis.

Eadem insecta oculis caligantibus, clarificat ea, si sæpius inspergatur, **B**
idq; noctu, in somnum concessuro.

Confortat interanea omnia, cor, hepæ, lienem, uentriculum, &
cerebrum.

Cancros, fistulas, carcinomata siccæ & sanat.

Breuitè, quocuncq; modo, & quibuscuncq; morbis adhibeas, salubris
esse creditur.

Veronien.

DE BETONICA, Rhapsodia Duodecima.

A

¶ Nomenclaturæ.

Græcicæ, *ἀλεπε*, *αλεπε*, *ἀλεπε*.
 Latine, Vetonica. Betonica. Radix diuina. Chiron. Serratula.
 Germanicæ, *Betonien Kraut*. *Bum Betonien*.

PLACITA AVTORYM, de herba Betonica.

V Epigraphe DIOSCORIDIS Betonicæ lib. 8.
 BETONICA herba est, quadrangulum, tenerum, altitudine cubitali, & aliquando minorem caulem habens: folia longa, & mollia, Quernis similia, per ambitum incisuris diuisa, & odorata. Inter que maiora sunt, quæ ad radicem uiuunt. In summo caulium semen est, Satureiæ modo spicatum. Carpuntur folia eius, & sicantur: quorum frequenter usus est. Radices aliæ sunt graciles, quales Veratri, quæ pituitosæ uomitiones cient, in dulci aqua potæ.

Picturatio BETONICÆ ex PLINIO.

Vetones in Hispania inuenerunt eam, quæ Betonica dicitur in Galia, in Italia autem Serratula, a Græcis *ἀλεπε*, aut *αλεπε*, ante cunctas laudatissima.

De inuentionibus Betonicæ.

Exit anguloso caule, cubitorum duum, a radice spargens folia fere Lappathi, serrata, semine purpureo.

REPREHENSIO PLINII

per Nicolaum Leoniscenum.

Betonicam a Romanis dictam, a Græcis Cestrum, pingit Plinius, folio Lappathi. Dioscorides autē, cui magis ad stipulam sentius, folio Quercus. Alteram uero Betonicam, quæ alio nomine Britannica appellatur, folia Lappathi habere idem Dioscorides tradit: ut uerisimile sit, Plinium alteram pro altera pinxisse.

B
 Lappus Plinii
 in Betonica.

PLINI DEFENSIO P. COL.

lini contra Leoniscenum.

Part quoque impudentia ferat, cum errasse Plinium uenturiose sibi esse dicere in describenda Betonica, quod scilicet non quercus (ut Dioscorides) sed Lappathi simile Betonicæ pinxit: quodque ea pictura Betonica herba ex Dioscoridis serratula, magis conuincere uideatur. Sed mirum perisus, ut indiligens accusator apparuit, homo alioquin h. *Andreas*, cui Plinius uerba, nec perdet, nec refertat. Betonica, inquit Plinius, Serratula a nobis uocatur, a radice spargens folia fere Lappathi serrata. Quis Lappathi ipsam, Betonicamque agnoscens (nemo enim unum est, qui ambobus non aude) non graphice descripti a Plinio Betonicæ dicat: cum Serratula uocari, & folio fere Lappathi, & serrata habere eam uideat, melius aliquando quæ quercus similitudine a Dioscoride designata: Cum folio quercus, sicut *ala Betonica* (a quercu prius desimili) sed Tricrago magis, & Hieraciorum describat. Non ergo Lappathi similitudine dixit Plinius, sed serrata aliter, quod subicitur, aut dissimulat Nicolaus. Cum in Britannicæ descriptione nonnullarum herbarum folia nigra, oblonga, eodem libro diuissimè esse posuimus: nec serrata ad te: quoniam manifestis illis, quibus Betonica desimili non sit. Quod autē aut frigilidus, aut iniquus dici potest, ideo errasse Plinium dicere, quia Dioscoridis uerba, similitudinemque in pingendis herbis non usurpauerit, sed signa, & quæ aptiora uidebantur, adhibuit.

ADMIRATIO HERMOLAI

BARBAR. circa Betonicas.

Illud mirum quibusdam, quod Plinius Betonicæ folia Rumici scribit

- C similia, hoc Dioscorides Britannicæ assignat: cum Betonicæ querna potius uisuntur. Nec illud minus licet mirari, quam obrem mentiones duas Betonica meruerit. Nisi quis duo quoque genera Betonicæ demonstrata nobis a Dioscoride contenderit: duas & Paulus Aegineta Betonicæ facies intelligit, effectū parili, ut prædiximus.

SENTENTIA APVLEI

de Betonica.

Superficio
sums Betoni
ce uis.

Betoniam, siue Britannicam, Græci Cestron, & Prioniten, ijdem Pyrinem, ijdem Alianthon, ijdem Psychotrophon. Item Thyarizon, Seropodion, & Pandiona appellauerunt, Propheta Hierachiorine, Romani Betonicam, nonnulli Serratam, & Ruzmarinam. Hæc herba nascitur in pratis, & montuosis locis, & opacis circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes a maleficijs, periculis, ab iustis etiam, & uisionibus metuendis tuetur ac defendit, & omni rei sancta est. Cestron uocatur, & Psychotrophon: siquidem frigidis reperitur in locis. Radicibus quidem tenuibus, & rubicundis, thyrso tenuiore, ultra cubitum quadrangulo, folijs Quercui similibus, boni odoris, semine in summitate thyrsi spicato, modo Thymbræ.

- D Hæc fere Apuleius, uel Antonius Musa. nam de autore addubitant, qui nuper Apuleio, ex Basilienſi editione, uolumen de laudibus Betonicæ appenderunt. Quanquam non abluat fere Dioscorides, in alterius Veronicæ descriptione: quod tamen caput omnes adulterinum, non thumcy existimant.

CONFUTATIO descriptionis Apulieusæ, & capitis in DIOSCOR. DE Betonica, per MARCELLVM VERGILIVM.

Contra herba
um superfici
tiones.

Britannicæ caput, in cunctis fere Græcorum codicibus, alterum Betonicæ caput superficiose, & imprudenter est adiectum. In antiquissimis enim, quos habemus Dioscoridis Græcos & Latinos codices, nullibi legitur. Nec uerisimile est, post tractatam semel totam Veronicam, in tercedente alio capite, de eadem iterum agendū huic scriptori fuisse. Accedit ipsi, quod nihil in huius scriptore maiestate eius indignius, nec cui minus credere oporteat, quā ubi superficiosum aliquod, & ad religionē nostram pertinens, ab eo docetur. Poterunt legentes, quod dicimus, ex his, quæ alij interpretēs reddiderunt, censere. Nobis non placuit, religionem naturæ miscere, & quæ tam longo intervallo distant a scriptore hoc, easdem facere. Vana hominū mortalitas, hæc primū infert: mox imprudentia, & salutis studium excipit, exceptaq; per manus diu feruntur.

Eius Betonicæ ex SERAPIONE.

Kastara, id est, Betonica, est herba, quæ nascitur omni anno, habens uirgam subtilem, cuius longitudo est unius brachij, aut plus, & est quadrata: & habet folia longa, mollia: insilia in figura sua folijs glandium, & in scissuris suis, habentia bonum odorem: & folia quæ sunt propin-

qua terræ, sunt maiora folijs alijs: & in summitate uirgæ, est semen col-
lectum in se, prope collectionem spicæ frumenti. Et assimilatur Satu-
reæ, quæ dicitur Thymbra, & habet radices sicut Helleborus. Folio-
rum usus est tantummodo.

TEMPERAMENTVM EIVS.

Calida est, & siccans in tercio, ut inquit Platearius. Et uirtus eius est,
uulnera mundificare, & incarnare.

VIRBS EIVS, & luuamenta

EX DIOSCORIDE.

Folia Betonice exhiberi debent, ruptis, conuulsis, mulieribus uulnæ
malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, drachmæ unius pon-
dere, cum hydromelite.

Tres in uini sextario drachmæ, contra serpentium morsus ebibuntur.

Herba magna uulnitate, illotis a serpente uulneribus illinitur.

Aduersus etiã uenena, drachma ex uino pota, conuenit.

Præsumpta ea, si uenenum hauriatur, nihil nocebit.

Vrinam ciēt.

Aluum subducit.

Medetur comicialibus, & infantis, pota ex aqua, & iocineris, lienisq;
uicjs drachmæ pondere in aceto mulso.

Concoctionem adiuuat, si quis ea fabæ magnitudine secundum coe-
nam, cum melle cocto deuorarit.

Modo consimili acide ructantibus propinatur.

Stomachicis eam manducare, & succum deuorare proderit, si postea
dilutum uino sorbeat.

Datur sanguinem excreantibus, tribus obolis, cum diluti uini, aut
lactis cyatho.

Ischiadicis, renum & uesicæ doloribus ex aqua.

Aquæ inter cutem binis drachmis ex hydromelite.

Regio morbo laborantes recreat.

Menfes pellit, drachmæ pondere cum uino pota.

Aluum purgant drachmæ. iij. potæ in hydromelitis decem cyathis.

Facit cum melle ad tabem, & purulentam excreationem.

Folia sicca, triacis fistili uasē reconduntur.

EX PLEONIO.

Fituum ex Betonica, & acetum, stomacho & claritati oculorum.

Tantumq; gloriæ habet, ut domus in qua lata sit, tuta existimetur ab
piaculis omnibus.

Tanta uis inesse Betonice putatur, ut incluse circulo eius serpentes,
ipse sese interimant flagellando.

EX APULIO, ERACTVRIS.

CAPITVM sanandis.

Herba Betonica contusa, & super capitis ictum posita, uulnus mira ce

- C** leritate conglutinat & sanat. Eoq; efficacius, si ter die refectam, hoc est, recentiore frequentius imposueris, donec sanescat. Eius potestas tantū scitur habere utilitatem, ut ossa quæ fracta consolidet, & ut sua extrahat.

O C C U L O R V M doloribus medendis.

Betonice herbæ radices ex aqua ad tertias coquiro, & ex ea aqua oculos foueto. Ipsam, aut eius folia certa supra frons, & oculis imponento.

A D O C C U L O R V M caligines.

Betonice drachmam unam, aquæ calidæ cyathos quatuor, ieiunus bibat: deducta ad inferiorem partem cum sanguinem, qui caliginem oculorum fecerat.

A D O C C U L O S lachrymosos.

Betonica manducata, aciem oculorum clariorem facit. Item Betonice herbæ tritæ, paululum salis adijcitur, digitis duobus, & pollice quantum tolli poteris, sublatam, formatam *tormidulam si naribus inserueris, idem efficies.

* alias, tormentum.

A V R I V M doloribus succurrendis.

Herbæ Betonice recentis folia, uel per se, aut in aqua madefacta. Deinde adiecta rosa liquida tepescacito, & in aures stillato, lanæq; spissato, mihi re proficere creditur.

A d d o l o r e m D E N T I V M.

- D** Herbam Betonice ex uino ueteri & aceto ad tertias decoctam garagariza, dolorem dentium discutiet.

A D V O M I T V S, & suspiriosos.

Herbæ Betonice drachmam unam, & sumptis ex aqua tepida cyathis duobus, bibendū si dederis, iuuat. Idem suspiriosis prodesse creditur.

P H T H Y S I C I S, & eis qui purulentū egerunt curandis.

Betonice drachmas treis dato cum melle, & glutinat ieiunus, auxiliatur.

S P L E N I C V R A N D O.

Betonice drachmas treis dato manducare per triduum, uel in aqua frigida cyathos dabis bibere.

Betonice drachmas quatuor, aqua calidæ cyathos quatuor da, ut bis

Herbam Betonice ex uino decoctam, & potest bibat per triduum. tui datam, lienosis prodesse experti affirmant.

Betonice drachmæ binæ ex mulso cyathis duobus, bibentē sanabit.

A D R E N E S.

Betonice drachmas treis ex uini ueteri cyathis tribus, piperis grana xxvij. contrita & calefacta, ieiunus bibat.

V E N T R I S D O L O R I medendo.

Herbæ Betonice drachmam unam in aqua calida cyathis duobus bibendam da. His autem dumtaxat hæc apta erit compositio, quibus non ex cruditate intestina torquebuntur.

A D V E N T R E M concitandum.

Betonice drachmas quatuor, hydromelitos, octo dies bibendum

dato, uentrem mouebit.

Ad L V M B O R V M dolorem.

Betonice drachmas tres ex uini Amyngi cyathis tribus, piperis grana xvij. contrita & calefacta ieiunus bibat, curabitur.

Betonica ex mullio potui data, febrienti ex aqua calida, humborum dolores sanare creditur.

Ad C O L V M.

Herba Betonica, cum unio austero æque proficit.

Ad T V S S I M.

Herbæ Betonice uncias duas ex melle accipiat per dies octo.

Ad typum Q V O T I D I A N A E.

Herbæ Betonice drachmas. ij. Arnoglossie unam ex aqua calida cyathis quatuor bibendum sub accessione ministra.

Ad typos T E R T I A N A E, atq; Q V A R T A N A E.

Herbæ Betonice drachmas tres, mellis atticici unciam, aquæ calidæ cyathos tres in unum miscbis, & ante accessionem potui dabis, mire sanabitur.

Ad V E S I C A E dolorem.

Betonice drachmas quatuor, apij radices scrupulos tres decoquito: traices uero apij in aquæ sextario ad medium quum decoctæ fuerint, tum demum Betonica admiscenda, potuiq; exhibenda: dolorem ita externi nant, ut postliminio redeat nunq̃.

Ad C A L C V L V M.

Betonice drachmas tres ex aceto q̃ optimo, & mellis & aquæ calidæ cyathos octo bibere confert.

HYDROPICTIS curandis, mulieribus item, quæ

P A R T V laborant, necnon & q̃s qui

F E B R I C I T A N T.

Betonice drachma una ex aquæ calidæ cyatho uno pota, medetur.

Betonice item drachmæ duæ, aquæ calidæ cyathis quatuor, si sine febre fuerit: si cum illa, ex uini cyathis duobus ministra, feri opem.

Ad P A R A L Y S I M.

Betonica trita et impofita, neruos etiam præcisos glutinare, & perfanare creditur.

Contra H O R R O R E S.

Betonice drachmæ duæ ex uino austero, cyathis quatuor item ex aquæ calidæ pari mensura, sub accessione bibere dato.

Pro mulierculis quibus loci frigore uexantur.

Betonice drach. ij. ex aqua calida, totidē cyathis per triduū bibere daro.

Aduersus E B R I E T A T E M.

Betonica si prius fumatur, ebrietas unum non comitatur.

M O R B O R E Q̃ I O curando.

Herbam Betonice ex uino sæpius sumptā proficere piria didicimus.

A

B

C

CARBUNCULO sanando.

Betonica in aqua calidæ cyathis duobus pota, carbunculo medetur,
His qui perfrictionibus laborant.

Betonica cum axungia trita, plagæ imponatur, prodest utiq̃.

L A S S I S ex itinere.

Betonice unciam ex uini cyathis tribus, ariduo ex itinere lassus bibat.

Aegris PASTIDIEN TIBVS CIBVM.

Betonicę drachmas geminas, ex aquę mulę cyathis tribus potui dato,

Vt facile quis DECOQVAT.

Betonicę drachmas treis, mellis decocti unciam sumito, mel quoad in
durecat coquito ex aqua calida, cyathos duos potui dato. Pastillos quos
q̃ ex eo facere conuenit, & ex calida deglutire.

Ad SERPENTIVM morsum.

Betonicę drachmas treis ex uini cyathis tribus diluito, & potui dato,
omnium quippe serpentium morsus sanat. Betonicam quoq̃ uini nigri
cyathis tribus conterito, & vulnere inlinito.

V E N E N I S datis expellendis.

Betonicę drachmę tres statim potæ, uenenum discutiunt.

Ad morsus rabidi CANIS.

Betonica contrita, & contusa, morsui imponitur.

Ad FISTVLAS.

D Ex Betonica contusa, & contrita narundulas facito, & pusillum salis in
ferito, fistulam obligato, expurgat.

P O D A G R A E fugandæ.

Betonicę radices, cū folijs, coctas ad tertias, in aqua potas, ipsam quoq̃
per se tritam, et applicatam, mire dolorem Podagrę lenire expri assuunt.

Ad P V R G A T I O N E S.

Betonicę drachma purgationes herentes in uino expellit.

Ex IOANNE VIGONIO.

Betonica inter herbas, quę capiti conferunt, obtinet principatum.

Et folia eius imposita fronti, medentur dolori oculorum, & destillatio
nes retinent.

A V T O R E S E T D E S C R I P T O R E S.

Dioscorides, principio lib. 2.

Plinius, lib. 25, cap. 8.

Apuleius, lib. 4. laudibus Betonice.

Galenus. 7. simplicium.

Serapion, cap. 322, & cap. 20.

Petrus, cap. 7. Betonica.

Hermolaus Barbarus, in Corollario.

Marcellus Vergilius.

Ammilius Macer, dict. Betonica.

Pandolphus Collinutius.

Oribasius, dictione, Betonica.

Ioannes Vigonius.

Nicolaus, Leoniceus.

◀ NOMENCLATURA

Teutonica, *Gulde Gungel*
el/ *Brinzel*/ ob *Gross*
Gungel.

S V P R A testati in Solida Folio. 11. D.
gine sumus, multas esse
Consolidarum species, ex quibus
& praesens est, quam Me-
diam, vel Minorem Consoli-
dam uocant, uulgo, *Gulden*
Gungel, teste H. I. Bronymo
herbario. Qui & huius quoque
triplicem differentiam facit. Et
Primae quidem nomen indit
germanum, *Brinzel*, flore pur-
pureo. Alteri, *Gulde gungel*,
flore uetito, *blaw*. Et Tertiae B
nomen *Maisculg*, teutonice,
Gross gungel, sine floribus.

figura Betæ, folijs paulo exilioribus. Quo uero nomine sit apud Dioleo-
ridem alio ab Solidagine, ingenue fateor me ignorare.

VIRES ET IUVAMENTA.

Ut superiores Consolidæ, uulnera glutinat.

Sanguinis trombos, ex casu, uel contusionibus coactos in corpore, dis-
sici, & dissoluit.

Praesens remedium est alcolæ, & oris ulceribus serpentibus.

Decoctum eius, uel aqua tumonibus illita, dissipat tumores omnes.

Datur apoplecticis desperatis eius aqua, et ardore linguae laborantibus,
si subinde ozimi seminis aliquot grana in eo macerentur.

Maisculæ usus est ad intertrigines, ad ulcera penis, pudendorum, ad
mariscas, & ad omnes tumores atque abscessus.

Sunt qui in dolore neruorum aqua eius se obliniunt, atque inde melius
incipiunt habere.

Vidi qui colicis bibendam propinauerunt, & corrosione intestinorum
laborantibus.

C

Herba paralyfis.

D

Himelschlüssel.

DE HERBA PARALYSI,

Rhapodia XV.

ENOMENCLATURAE.

Latinae, Herba paralyfis, Margarita.

Germanicae, S. Peters schlüssel / Himelschlüssel / Schlüssel
blümen / Weiss Betonien.

MVLTA SVBINDE apud autores de Paralyfi herba uestiga-
uimus, plurima cum herbarijs contulimus, verum necdum quicq[ue] con-
perimus, quod ad stomachū fecerit nostrum. Nomen ignotū veteribus
scriptoribus. Barbari tam inscite, tam inepte, cōsulaneeq[ue] oīa miscent, ut
maius etiā negociū fecerint. Sic enī reliq[ue] de ea Pandectarū rhapsodus,
Herba Paralyfis est, cuius folia florēre incipiūt tēpore hyemis, quē se extē-
dunt in terra, quasi alba & crispa: ut Alistagus, florem album profert.

indebitus

Quibus quid sibi uelit, non intelligo. Nam aliam longe hodie nobis demonstrarunt herbarij, principio ueris subalbidam & subluculentem, floribus Betonicae fere folijs erumpentem, cui tam similis est, ut nullum lac lacu sit similis; quod mihi suspicionem facit, i. Betonicae quandam speciem esse, albam scilicet tamen refragante Hieronymo herbario. Veruntamen id coniectura esto, nulla dialectica dignitas. Plura apud probatos autores non lego, nisi in Barbari Corollario. Qui in syluestri Cucumere de Paralyfi quadam herba sic meminit.

Alius quoque flos habetur, Bellis nomine praetis, & candidus, & quidamtenus rubens, aduersus strumas efficax, ut Plinio uidetur. Sit autem Bellis idem qui & Bellius, siue Bellio, & ipse flos pratensis, quem Plinius, quinquagenis quinis barbulis pastillicantibus coronarum scribit, uni maduerendum puto. Quamquam enim luteus uidetur a Plinio describi Bellio, uolumine primo & secundo, Bellis uero candidus, sexto et uigesimo, non tamen ita in omnibus Plinianis codicibus luteum eum esse legimus.

Hermolaeus
arbarius de
Paralyfi.

Antipater her-
ba Buphtal-
mus.
Chriſtophori
1212.
Oculus con-
ſulis.
Herba Impia.

- C** Quidam luteum ei ſemen, non ipſum ſtorem audiūt, & Paralyſin dictam uulgo interpretantur, qui & primus ueris ſlos, & Margarita cognomina-
tur, et hyeme quoq; tota naſci, ex Occidēte, ut qdam exiſtimant, in Itali-
am conuectus. Quinquagenas ū eiernas, non quas barbulas inuenio.
Laudat ad paralyſin, a qua & nomen. Itemq; ad Podagras, & Iſchiada.
Paralyſi uocat ſtore habet ſimile, paucioribus ū barbulis. Floſ, qui qm
a longinquo conſpicuus eſt, Paradelis uulgo dicit ſolio em non admodū
diuerſo, niſi q; ſerratū eſt huic, non Paralyſi. Sunt qui Buphtalmon,
& Bouis oculum appellant. Nam qui Antipatrem uulgo dictum rentur
eſſe, liquido fallunt; cū ſit Antipater ſureuloſus, & ſtore luteo, qua-
ſi Cunilaginis minore. Folia Roris marini, laſiora, minusq; lōga. Chri-
ſtophorianā, & oculi Conſulis nonnulli uocant. Huius illa proprietas,
quod ſtores poſt naſcentes, altius tollunt, q; prius nati. De cuius rei argu-
mento uideri poſſet aliquibus, hāc herbā ciſe, quā Plinius Impiam uoca-
ri tradit. Herba inquit Impia uocatur incaua, Roris marini aſpectu, thyſi
modo ueſtita, & capitata; inde alij ramuli aſſurgūt, ſua capitula gerētes.
Ob id Impiam appellauere, qm liberi ſupra parentē extollant. Alij poti-
us ita appellat, quod nullū animal eam attingat, exiſtimauere. Hæc in-
quit, inter duos lapides trita ſeruet, ꝑcipuo aduerſus anginas ſucco. Nec
tentati unq; eo morbo interiere. Sunt et qui in auium nidis inſeri aliquid
ex ea putent, iamq; ita non ſtrāgulari pullos, auidiuſ deuorētes. Hæc Pli-
nius. Ceterū, quanq; ſimilitudo in ea proprietate ſit, multa ſunt inter utrā
q; diſcrimina. Primum, quod Impia incaua eſt herba, Antipater non eſt.
Alterum, quod trita non ſeruet. Tertium, quod nec capitula, nec thyſos
gerit, ſed ſtores dumtaxat. Hæc Barbarus.

L O C V S.

Prouenit ultro in pratis uiuentibus.

C O L L E C T I O.

Colligitur, partimq; in alembico exſtillantur, partim ſiccatur in umbra,
in principio Maij.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

ex H E R O N Y M O herbario.

- Eius decoctum, uel aqua illita capiti dolenti, dolorem reprimūt.
Stomachum calefacit, & hepar, & matricem.
Quamobre conuenit & grauidis laborantibus, menſtruatq; prouocat.
Serpentium quoq; morſus ſanat, & uenenatorum omnium.
Tumores capitis ſedat, & repercutit, lineo panno in eius aqua intin-
cto, & ſubinde cataplaſmata.
Macerantur ſtores eius in oleo oliuarum, et ſit ex eis unguentum ad pa-
ralyſin, & neruos frigore, & humoribus reſolutos.
Vitilignes extertit, & in facie & in reliquo corpufculo.
Humores parientes Iſchiada reſoluit, expellitq; & per urinam educit.

Fumus terræ.

A

B

Daubentropff.

DE CAPNO, id est, Fumaria herba,
uel Fumo terræ,

Rhaphodia Decimaquarta.

INOMENCLATURAE

Græcè, *καπνίς, καπνίδιον, σίπυς, σιγδαλίου ἕρπον, καπνίς, σιγδαλίον, καπνίς, σιγδαλίον, σιγδαλίον, σιγδαλίον.*

Latine, Herba Fumaria. Fumus terræ. Capnioides. Apium.

Germanice, *Erdrauch. Daubentropff. Krenschabelkraut.*

PLACITA AVTORVM de Fumaria.

F **Capnioides** herbae descriptio ex **DE SCORIDE.**
FRUTICOSA herbula est Fumaria, præterea, Coriandri similis, folijs candidioribus undiq; numerosis, cineracei coloris, flore purpureo.

Eiusdem delinatio ex **PLINIO.**

Capnus prima, quam Pedes gallinaceos vocant, nascens in parietibus, & sepibus, ramis tenuissimis, sparsisq; flore purpureo, viridis. Succo ea lignem discutit. Itaq; in medicamenta oculorum additur.

Capnus duplex.

- C Similis & nomine & effectu est alia Capnos fruticosa, præterea, for-
tiss Coriandri, cineracei coloris, flore purpureo. Nascentur in hortis, &
hordeaceis segetibus.

PARAPHRASIS HERMOLAI

Barbari de Herba Fumaria.

Pes Gallina-
ceus conge-
ner Fumariæ.
Cimbalaria
herba quæ.

- Capnos, siue Capnion, hoc est, Fumus, duplex. Alia hic descripta, na-
scens in hortis, et segetibus hordeaceis. Alia & nomine & effectu similis,
quas Pedes Gallinaceos uocant, in parietibus & sepibus genitam, rames
tenuissimis, sparsisq; , flore purpureo, ut inquit Plinius: quam nonnulli
modo Cimbalaria uulgo dictâ, nescio q; recte interpretant, folio Hederæ
præterea: ut in Cotyledone cõmonuimus. Hanc aut Capnion, quæ na-
scitur in sepibus, Chelidoniâ phragmitem uocare moris est Aetio, ad ex-
inanitiones pariu in iocinore curarû utilem dictâ: ut puto, quoniâ suæ
co discunt caliginē, ut Chelidonia: & ob id in medicamentis oculorû ad-
ditur: ut in Collyrium Marciani, eam Chelidoniæ Capnizida cognomi-
nantis. Quod si eadem probetur esse cum Cimbalaria, ut quidâ conueniunt,
etiâ illa similitudo consuet, quod foliû Hederæ habuerit, quale Chelido-
nio minori contigit. Propterea considerari cupio, nunquid non similis,
sed eadem omnino sit Capnos hæc, cum Chelidonio minore. Multa cer-
te paria comperio. Cæterum ex eo, q; Capnion Plinius a nostris Pedes
gallinaceos uocari scribit, magnus p̃terea in ualid error, existimâtes Cap-
nion a Dioscoride monstratû, non aliud genus esse, q; quæ uulgo Sanguinaria,
D & galli Crus dicitur. Pudenda & pœnitenda insectia: nisi frons
attrita mulas esset. Quandoquidem ea quæ galli Crus uocatur, Gramini
est tam similis, ut ab eo forte non admodum sciungi possit: nisi q; folio
minore cernatur, & libris potius q; radice nititur. Id autem quod in uro-
que summo frutice Trifaria, gallinacci Pedis imitationem habet, candi-
dus in hac, q; in Gramine conspicitur.

Vnde dicta est Fumariæ, MARCEL. VERGILIO.

Fumariæ herbæ notissima res fumus, quondam nomen fecit: haud fa-
ne, quia tridliniore parietibus, eorûq; cameris inducia, nigredine noceat,
aut quia, ut Poëta cecini, suspensam exploret, duretq; ad fabricam mare-
riam, sed quoniâ uis illi contra hominis oculos lachrymosa sit, qualis in
fumo est. Ob quam causam Flaccus, lachrymosum in carmine suo su-
mum appellauit: & Aristophanis seruus, in scenam redisse se dicebat,
fumo coactum, nec:)uisse domi cum cæteris esse, *ut solent ad pulpit hærere*,
quod est, quoniam eroderet palpebras eius & oculos. Quod maximum
a fumo huic parti tedium est: cui potens idem Fumariæ herbæ succus a
fumo indicata in grecis fuit. Nec tantû Capnion æquali fumo appella-
tione eam uocauerunt, sed Capnitim etiam, id est, Fumariam doxerunt.
Quemadmodum a similitudine Coriandrum: quæ uox in scriptore
hoc multifariam creuit, alijs simpliciter Coriandrum, alijs agreste Co-
riandrum, alijs diminutiuâ forma Coriandron uocantibus. Nasci hic

in fegete hordeacea ait, Plinius tamen adiecit, & hortis: nec male, quoniam A
frequentior in hortis, quam in fegetibus inueniatur.

SERAPIONIS *serapiol.* de Fumaria.

Scehiterig, id est, Fumus terræ, est herba similis Pastinacæ agrestis: nisi quia est magis minuta, & amarior, & habet radicem, cuius color uertigit ad albedinem.

Laus Fumariæ ex MESVE.

Fumus terræ est ex medicinis benedictis, uerum exuberantia eius, & nimia copia, eximit eam e numero medicinarum preciosarum. Cum hoc enim quod aluum soluit, etiam uehementer confortat cætera membra. Nec est in ea aliquod nocuumtum apparens. Est alia eius species, cuius flos est subalbidus, cineritius: & alius, cuius color est pallens, uiolaceus.

E L E C T I O.

Melior est, quæ uiret, folijs teneris, planis, & uiolaceo flore, Crispior ignobilis est.

T E M P V S C O L L E C T I O N I S

Colligenda est, a principio Veris herba, semen a fine.

T E M P E R A M E N T V M.

Calida & sicca est complexionis in secundo. Acuta simul & amara qualitas. Nec prorsus ab acre ore abest. Subuliat, & penetrare facit, aperit occlusa, & resoluunt.

R E C T I F I C A T I O.

Nihil quidem habet noxi, uerum tamen exacuatione indiget, ut uehementius operetur. Censei igitur Mesue, in laxanda aluo, adijciendam illi aquam casei, mirabolanos, uel seras. Item passulas, & mel. Succus eius est quiparatur succo Absinthij. Et si repleantur ex succo eius uitra angustis orificijs, superinfuso oleo oliuæ, durat integro anno.

V I R E S & iuuamenta eius ex DIOSCORIDE

Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemque: unde nosmen traxit.

Illius cum gummi, euulsas palpebras, renasci prohibet.

Commanducata herba, biliosam urinam citat.

E X M E S V E.

Solutionem facit facilem, educitque cholera, & humores adustos.

Ex uirtus eius extenditur ad uenas, & mundificat sanguinem.

Est medicina benedicta, iuxta omnem modum administrationis eius, aggritudinebus, & infectionibus cholerae, & humorum adustorum: cuiusmodi sunt, lepra, scabies, & impenigo.

Salubris quoque est medicina opilationum omnium.

Conferit stomacho, hepati, & intestinis.

Vfus eius etiam est in febribus cholericis, & opilatis.

D E D O S I, & administratione eius.

Potio succi ipsius est, ab drachma 5, usque ad, ij. Et decoctionis eius

C ab unc. x. usq; ad. xv. & pulueris eius ab drachm. iij. usq; ad. v.

EX IOANNE VIGONIO.

Succus eius inspissatus succo Lapathi acuti, & modico oxymellis, usque namque morpheam curat.

Item decoctio Fumi terræ, malvarum, violarum, & Lapathi acuti, cum furfure hordei, & nepeta, unamquamque scabiem potentissime curat, & mundat.

EX AETIO.

Vino subacta Fumaria, mixtaque, stomachum roborat: datoque, inquit Aetius, quantumcunque febricitantibus.

EX PLATEARIO.

Contra hydropisim, & præcipue contra leucophlegma, succus eius addito puluere Esulæ drachm. ij. cum aqua calida. Vel fiat syropus ex succo Fumi terræ, apij, forniculi decocti, puluere esulæ, addito saccharo.

Contra arithmicam datur drachmæ. ij. hermodactylorum, cum succo Fumiterræ.

Herba autem ipsa in uino cocta, & camplasmata super locum podagricum, malum ualet.

Ad melancholiam, uel phlegma, & nauseam in ore stomachi, datur succus eius cum aqua calida, addito zucchero.

D Nota quod quidam in mane, quidam sero, quidam simpliciter, quidam cum adiuncto ministrant.

Vespere semper porrigitur cum aliquo, uentositatem reprimente, & dissolvente: ut semine forniculi, uel masticæ, humores enim uentris dissipat, & exinde tormina caussat.

EX HIERONYMO Herbario.

Fumariæ potio, medetur pesti, oris ulceribus, reprimat tumores illiti, purgat menses, & pulchritudinem inducit.

A V T O R E S, & D E S C R I P T O R E S

Fumariæ.

Dioscorides lib. 2.

Plinius lib. 25. cap. 13.

Hermolaus Barbarus in Corollarijs.

Marcellus Vergilius.

Mesue, de simplicibus.

Serapion cap. 71.

Ioannes Vigonius.

Aetius de simplicibus.

Galenus. 6. simplicium cap. 95.

Platearius cap. 3.

Georgius Valla dictione, Capulm.

Stachelnuss.

Satyriou mas.

Knabenkraut.

Cynoforchis.

Ragwurz.

SATYRION
odoriferum.

Satyrion foemina.

Græcæ, *ῥαῖς, ῥαῖς ὄστρον*.

Latine, Satyrion, Leporium, Testiculus uulpis.

Teutonicæ, *Stendelwur, Knabefru, Kreigblum, Ragwur.*

PLACITA AVTORVM, de Satyrio.

SENTENTIA THEOPHRASTI

de Satyrio lib. 2. cap. 19.

HUMANIS corporibus, ultra illa quæ sanitatem, morbos, mor-
temq; spectant, alia quoq; herbas afferre suis uiribus posse affirmant: ut
puta, generandi feminis facultatem, atq; sterilitatem: ut quasdam, ex eo-
dem facere utrūq; ualere: sicut qui Testiculus appellatus est. Cū enim ge-
mini sint, alter magnus, alter aut paruius, magnum, efficacem ad coitū, da-
tum e lacte caprino tradunt: minorem uero obesse ac inhibere. Habet aut
foliū Laseric, uerū leuius, atq; minus, caulem simillimum spinæ, quam pi-
rum uocant. Mirum ergo, ut dictum est, ab una, eademq; natura, diuersi-
tatem tantam uirium proficisci.

Sententia DIOSCORIDIS lib. 3. de Satyrijs.

De primo SATYRIO quod *ὄστρον* di-
citur, id est, Testiculus canis.

Testiculus canis, quem Græci Orchin, aut Cynosorchin appellant, fo-
lijs circa caulem mollis, Osee similibus, in terra stratis, longioribus, an-
gustis, leuibus, caule dodrantali, floribus purpureis, radice bulbosa, ob-
longa, Oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est:
inferiore, quæ mollior ac rarior.

Explicatio HERMOLAI BARBARI.

Cynosorchin inueniri solet fere in uineis, folijs tenuis, paruis, semipeda-
libus, radice ad formam testium hominis, alternis annis intumescente ac
resistente, atq; hic mas est, & scemina eiusdem nominis: quæ distinguuntur
internodijs, et ramosiore frutice, radice fascini. Nascitur fere iuxta ma-
re, & Satyrion uocatur, minus proprie. Aliud enim genus est, quod pro-
prie Satyrion uocatur.

De altero SATYRIO DIOSCOR.

Testiculus q alio nomine Serapias, Andrea autore, uocatur, quā inter pau-
ca radix utilis sit, folijs est Porri lasioribus, oblongis, pinguis, ex alazis si-
nu inflexis, caule palmeo, floribus pediculis purpureis, radice testiculari simili.

De Tertio SATYRIO.

Tertium Satyrion trifolium, quod tria fert folia, ad terrā infracta, Ru-
mici, aut Lilio similia, minora tñ, ac rubra: caulem cubitalem, nudū, florē
Lilij effigie, candidū: radicē bulbosam, mali magnitudine, fuluam intus
utroque, candidam, gustanti dulcem, & ori non ingrati.

De Quarto SATYRIO Erythronio.

Satyrion Erythronion, alij Erythranion, alij Melion aqueum, alij Eu-

- C taticon, alij Priapicum, aut Satyrifcon, aliqui Satyri Testiculum appellat. Latini Moloriculum Veneris, semine liui, maiore, duro, leui, splendet, quod fertur non secus atq; Scincus libidinem excitare. Cortice radicis gracili, ruffo. Intus autem album includitur, sapore dulci, non ingrato ori. In montosis & apricis nascitur.

B A R B A R V S de Quarto hoc S A T Y R I O in Corollario.

Satyrion hoc notum pastoribus: quoniam ariensibus & hyrcis signioribus in potu daf, & in Sarmatia equis, ob assiduū laborē pigrioribus in coitu: quod uicium Proscadamū uocant. In totum quidem Graeci concitationem hanc uolētes significare, Satyrion, et Satyrismos, et Satyriafin appellant. Ideo & Aristolochia genus unū, quod Polyrrhizon cognominant, Satyrion ex facto uocari cenfeo. Herbam quoq; illam Satyrion Indam appellauimus, Theophrasto allatam ex India, cuius contactu libidinem durare septuagesimo coitu meminerit, nec speciem eius, aut nomen aliud reddiderit. Habent hodieq; Syri herbā simili effectū, Bucheidemq; nominant, et Indicam Satyrion: fortasse cum ea, cuius mentionem Theophrastum fecisse diximus, eandem, radice candida & dura, commendatiore, quo crassior, & rugosior, & albior, podagris utili.

A P V L E I V S de Satyrio.

- D Graecis dicitur Satyrion, alijs Cynorchis, alijs Eutaceon, Eraten, Pazion, Serapion, alijs Orchis. Aegyptij Menem, Galli Vram, Itali Priapiflum, alijs Torminalem, alijs Testiculum leporinum nominant. Nascitur in montibus, locis solidis & cultis, in pratis item, & locis maritimis. Lege eam mense Iulio.

Sententia P L I N I I de Satyrjs lib. 25. cap. 8.

Comitatricem uim habet Satyrjō. Duo eius genera. Vna longioribus folijs q̄ Olea, caule quatuor digitorū, flore purpureo, radice gemina, ad formā hominis testu, alternis anis instumescēte, ac residente. Altera Satyrion Orchis cognominat, & foemina esse credit; distinguūt internodijs, et ramosiore frunce, radice fascinis utili. Nascitur fere iuxta mare.

Graeci Satyrion folijs Lilij rubri minoribus, & tribus, non amplius e terra exeuntibus tradūt: ule leui, cubitali, nudo, radice gemina. Cuius inferior pars & maior mares gignat, inferior foeminas. Est et aliud genus Satyrion, Erythroncon appellant, semine uiticis maiore, leui, durā radice, cortice rubro, intus album includit, sapore subdulci. Fertur in montosis inueniri.

Sententia S E R A P I O N I S de Satyrio cap. 90. &

91. cap. Chasialchel.

Satyrj duo sunt gēa. Vnū habet radicē seu testiculos albos, & uocatur Chasialchel. Primum genus Satyrjōis uocat Testiculus canis, & græce Cynorchis: & est planta, quæ habet folia extensa super terram, & prope ipsam, & ortus est ex radice unius Ciparis: & folia eius sunt similia folijs Oliuæ, nisi quia sunt subtiliora eis, & longiora, super terrā extensa: & lon

ginitudo eius est fere in lōginadine unius palmi, & florē habet coloris puri purci. Radix eius est similis radici Bulbi, nisi quia est tendens ad longitudinem & subtilitatē. Et est duplex, sicut sunt duę Oliuę in figura. Vna inferius, alia superius: una plena, & alia uacua et rugosa. Et comedie radix eius elixata sicut Bulbus: et istud est Satyrion quo cōmuniter utunt. Secundū uero genus Satyrionis habet quoq; duas species: una est, quę uocat Arabice Chafaaal habet, id est, Testiculus uulpi: et nominat hęc in Gręco Tri folium: quia plurimum quod de eo nascitur, est habēs tria folia declinata uersus terram: & simulantur folijs Acetolę maioris, aut folijs Lilij, nisi quod sunt minora eis: & in testiculo suo est rubedo declinata rubedi: ni sanguinis. Et habet stipitem subtilem, lōgitudine unius brachij. Et habet florem similem floribus Lilij albi in figura. Et radix eius similatur cepę Bulbi in figura. Et est in magnitudine mali, exterius rubei coloris, interius albi sicut onum: & quod de ipsa administratur, est radix.

A V T O R I S P A N D E C T A R V M.

Sciendum, quod est alia species Satyrionis, quę uocat herba Basilica gręce, arabice, Digiti citrini, uel Bucheidem, Latine uero, Palma Christi, cuius folia sunt folia primę species Satyrionis, sed graciliora, cum nigris punctis. Radix eius brancę manus, uel palmę manus habet similitudinē, floris crocei. Cum uino uel aqua trinum, crocatum efficitur.

Satyrion fol-
mina.

T E M P E R A M E N T V M.

Humidum est & calidum temperamento in primo: ideo etiā gustantibus apparet dulce. Redundantem ac sufflantem humiditatem obuiet. Vnde propter suam inflationem libidinem citat.

B

V I R E S ac humamenta primi ex D I O S C O R I D E.

Maiorem radicē si edant uiri, mares generare dicuntur: si minorem sex minę, alterum sexum.

Eius quę uo-
catur Cynol-
ordis.

Addunt, in Thessalia mollē mulieres in lacte caprisi bibere, ad stimulos coitus: aridam uero, ad inhibendos, & alterū alteris potu resolu.

S E C V N D I.

Illis tumores discutit.

Vlcera purgat, & serpere eadem non patitur.

Abolet fistulas. Et illis inflammationes lenit.

Aridę radices nomas inhihent, sanantq; oris puredines, & ulcera Cascoethę.

Aluum sistunt, e uino potat.

De hac, eadem quę de Testiculo canis produunt.

T E R T I I.

Eam in uino nigro, austero, bibere conuenit, contra opisthotomum.

Vtendū ea dum concumbendi incessit cupiditas.

Q V A R T I.

Venerem, ut produunt, si omni manu teneatur radix stimulat: coq; magis, si bebatur uino.

C

E X P L I N I O.

Arietibus & hyrcis seignioribus in potu datur a Samaritis.

Equis in potu datur, ob assiduum laborem pignioribus ad coitum: uim eius restinguit aqua mulsa, aut lactuca sumpta.

E X O R I B A S I O.

Radices tritæ, cicatrices nigras tollunt.

E X A P V L E I O.

Vlceribus difficilibus, hærbæ Priapisti radices tustis impone, & repurgat, & cicatrices claudet.

Hærbæ Priapisti succo oculos inunges, & lippitudines, & dolores tollet sine mora.

Si quis mulierem subagitare non poterit, hærbæ Priapisti radicem, id est, testiculum dextrum, quia maior est, & piperis albi grana. ʒv. mellis unc. iij. in uino optimo dissoluat, & de hoc medicamine pondus scropulorum. ʒ. per triduum sumat.

E X I O A N N E V I G O N I O.

Vinum decoctionis eius, uel radix in gallinarum brodio decocta, libidinem plurimum excitat.

E X A G G R E G A T O R E Herbario.

Mulieres Italice, radicem tritam ministrant cum lacte caprino, d'excitantam libidinem. Resoluit apostemata inflata.

Cum melle rosaceo mundificat uulnera.

D

Curat Herysipilam, quæ est defordatio cutis uisio cholericæ sanguinis.

Et in ipsa est parum stipticitatis, ideo retinet uentrem, potum, Satyrion.

Quod habet flores purpureos, cum sale aperit hæmorrhoides.

Et quando administratur sicca, prohibet dilationem ulcerum, & abscedit putredinem. Vlcera oris sanat.

E X H I E R O N Y M O nobili Empirico.

Decoctum, uel aqua Satyrionis masculi, confortat stomachum potum pondere unc. i. ʒ. Et Ictericam profligat, & urinam cit.

Sanat omnia & externa, & interanea uulnera potum pondere unc. i. ʒ.

D E S C R I P T O R E S Satyrion.

Dioscorides, libro. 3.

Plinius liber. 25. capite. 8.

Theophrastus lib. 9. cap. 19.

Her. Barbarus in C. rollarijs.

Serapion, cap. 90. & 91.

Apuleius, capite. 15.

Autor Pandectarum.

Georgius Valla, dictione Satyrion.

Galenus lib. 8. cap. 28. & 29.

Aggregator.

Hieronymus herbarius.

Ad Paternianum cap. 220.

Oribasius, lib. 3.

Ioan. Vigonius dictione, Satyrion.

corum, T O M V S Prætus.

119

Buglossa sylvestris.

Wild Oatsen zang.

Ochsenjung.

Borago.

Borisch.

A

Obiectio
centa.

Pituita.

B

Aliud dys-
mes Boragi-
nis, & Bu-
glossi.
Opinio Ver-
gii in ea con-
trouersia.Podefia, &
indiciem Leo-
nicensi.Simon Gen-
ensis de Bo-
ragine,
Pandelarius.

dit, quod rufusbus & fanchum asperitibus unlem esse. Nalluq; non ex antiquis, leticis & uolu-
ptatis ipem in Buglossis usu legentibus proponit: quod in Boragine nunc passim ferunt. Veru-
similiter est, quasi per manus traditam, seu opinionem, seu famam ad nos peruenisse, & actum
ferunt. Non uimur ad hanc rem populari omnino sensu, & iudicio plebis non tamen negligi-
tatem perit. Quod si non magis uigret, Celsi historia est, in qua Bores *lupis ppe*, id est, in
summo purpurei deservitur: qui color proprius floris nunc est quam Buglossum nunc pas-
sim uocant. Virgeni colora folia quam in Boragine decorete rocas sunt. At den ali-
quis: boum Linguis similis nostrae etatis Buglossus quod Borago est. Non negamus id. Veru-
tamen illud etiam monemus, nescire modo nos quae sunt antiqua Graecis comparationis
huius ratio: & quid nam boum Linguae ali comparauerint: uerba causa asperitatem, lani-
ditatem, colorem, longitudinem. Pro nostrae etatis Buglossio longitudo praecipue & color
est: pro Boragine contrarium multa haec uis numerata induria, quae digneus creri etiam
exuerit. Nos enim pro deprehendenda ueritate, cogenda alibi haec tantum proponimus.
Nec laboramus pro se (cunctis enim nota est) sed pro medicis materis: antiquis nominibus
& historia: quae a posterioribus graecis tunc hoc capite male habuit est. Crediturque nos, ex
hibere similitudinem, non esse Dioscoridis quae a principio capitis longius legimus, usque ad
Verbosum finit habet folia, &c. Quamquam etiam a Serapione, antiquis symptomis huius inter
praenotum, & aliquos graecis Buglossio huius inbuuntur, aut illa sunt, quae Verbasco similia ha-
bere folia. Folio ita terram denduo esse: eodemque aspero, & uigore boum Linguae similitudine
in unum conuersum, laniatam augere credi. Cetera nullam antiquioribus graecorum codicum
hanc & laniis symponibus sunt. Et Plinius, quae nunc in scriptore hoc legimus, dandam esse si-
lion Buglossum hanc quae res caules proculent, ad terram: quae uero quatuor, ad quatuor,
non Buglossio, sed Cynoglossio tribuit. Verba eius sunt *hanc*, capite, a, linguam & Cynoglos-
sio carnis uisum lingue: aliusque, quae tres dyalos sensus emittit, eius radicem potius ex-
tra ad terram prodele: quae quatuor, ad quatuor. Accedat huius carpeni Buglos-
sion hanc lilio mense percipiam: quem hic scripserit Romana uoce *lilio* uocat: quod in grae-
cis antiquis scriptoribus eum quod, aut raro inuenitur. Dico autem antiquos, non diu penitus obli-
tati graecorum re: quoniam post *Carbones* Romanos, laniis mensum appellationibus potius, quod
graecis, *lilio* id forma eius genus & inuolare, uel omnes sunt. Quod si consensu hanc est,
non consensu de Dioscoridis temporis notas ex mensibus accipere, sed ex anni temporibus uer-
bi causa, *lilio*, autem, autem, hyemem, & aestate. Scimus medicis hanc nihil, aut parum
conferre. Sed non herbarum tractamus: conamusque in hoc scripserit, minus corrupta, solum lilio
meum redderet: quod inuenimus, in tanta posteriori incuria & impenia inopabile de est. Elio-
genae pene non quod ad Buglossum & Boraginem, carnisque notas adhuc peruenit. Id hanc scemo
diesi. Celsi Buglossio hanc similia esse folia dicit, medicosque huius, longiora, & albescentia,
in extremis aculea: Buglossum autem *lilio* *lilio*, *lilio*, quod est,
folium in terram decidui, asperum, & rugum. Conferatur nunc cum nunc exemplaribus
utiusque historia, carnisque ex horum Buglossum & Boraginem digneus conuenienter. Mihi
sane prior illa Celsi historia nostrae etatis Buglossio respondere, posterior autem Boragin uen-
dis uidetur. Sunt enim Buglossi folia longiora quod Boraginis. Albescentia, haec contra nigri-
cet. Illa surgunt, & perse sunt in alium nitens: Boraginis in terram. Estque illi propi-
um quod hanc *lilio*, id est, huius stratum folium.

IVDICIVM NICOLAI Leonicensi de Bug- lossio, & Boragine lib. de erroribus Medicorum.

De Buglossi aut, de qua queris, an ea quae pro Buglossia utimur, sit uerum Buglossia, si non ita
sensu, respondere, uimere ne sicut in admodum de se dubitasti, ita ego omnino potius uidetur
uimere an nostri temporis modernis euertere. Nam si probare cogendero, Buglossiam, quam
medici iuniores ad usum medicum adhibent, non esse ueram Bug., aliam. Cur enim inquit ali-
quis, Laetius, quae uisum, uerum esse Laetiam non inueniam? Non ita tamen sumus anima-
li. ubi enim a nobis tamen temeritas, ut omnia iuniorum medicorum placita uicinis demoliri,
sed sicut multa eorum probata referamus, uigilantia sunt in quibus auctores ueteres magis se-
quendos iudicamus, ut in illo praefatum, in quibus idem medicos iuniores amicum uidetur
dissimile. De Boragine Simon Genumilis in terra B. in scribit. Borago herba nonna, albo apice,
& medietate, & flor, & folia, & semine Buglossia dicitur species eius syluosis. Non reperio au-
torem aliquem auctorem, *lilio* capitulo a de utraque: si sensib; de una, non sensib; de
alia. Haec de Pandetarius autem aliter sentit. Nam undecimo capite scribit aliterum de Bora-
gine, in quo allegat Dioscoridum aliterum de Buglossia, in quo dicit Serapionem eum eundem Dio-

C
Bartholome-
us de Monte-
gnana in con-
silijs .
De Buglossa
plura con-
ducit, q. sit.
F. galina. Ne-
cessitudo in
Boragine &
Buglossa .
Duae herbae
linguae bo-
vis similes,

Explicatio
Dioscoride.

Pandectarius
nocuit.

Error Monte-
gnanae .
Ignavia Si-
monis.

secundo auctoritate de Buglossa loquentem. Montagnana uero in quodam consilio scribit haec uerba. Borago autem non placet, quia planta multum ut molibulo, & urensolusina, quod estia dicitur propter suum multum eructum quoniam efficit. Et licet ponatur temperata, quod est spe- cies Buglossae, quae si pes aut est, de ea in parum ab auctoribus scribitur, et plura de ea creduntur, quoniam & auctoritas uentisum perficit. Auctoritas tamen de ea nihil dicitur. Vnde quanta si di- ram auctorum discordia. Alii dicunt multum auctorem de uisq. subter de Boragine, & de Buglossa loquitur aliter super ambabus herbis cum Dioscoridem citat facit Buglossam specie Boragine si huiusmodi; aliter Boraginem Buglossae tanquam generi subijcit. Auctoritas quoque secundo ca- rene, capite de Lingua bouis, & castas componit medicos, qui non uera Buglossa uenerunt, sed ista quae non habet eandem uoluntatem. Quam in tanta se dixerunt, non laudant, nam etiam Arabum de herba Buglossa conuenientia, quid male uiderent, apertum. Primum illud pro con- fesso habetur, Buglossam graeco uocabantem Linguae bouis afflandam. Duae autem sunt her- ba Linguae bubulae, ut si deo etiam inueniuntur similes calabra a nobis Lingua bouis, altera Bora- go nominatur. Sed duae quoque herbae in eadem Lingua bubulae similes edebantur graecis non in- nobis apud Graecos, alia Buglossam, altera Crithon ab eisdem graecis nuncupantur, adeo, ut mi- nime dubitem, duas istas herbas, quarum alteram Linguam bubulam, alteram Boraginem fer- mone nostro uocamus, ad duo capita apud Dioscoridem debere referri quorum alterum est de Buglossa, alterum de Critho. Nam & hoc propter magnam quam habet cum Buglossa simi- tudinem, Buglossam magnum pariter a Graecis appellatur. Verum diligenter consideran- bus, descriptio Buglossae apud Dioscoridem plus Boragine conuenit: descriptio autem Critho, le- ue Buglossae magnum plus alteri quodam, quam nos uulgo Buglossam, seu Lingua bubulam no- minamus. Si quidem idem Dioscorides in consilio Crithon esse longiora folijs Buglossae. Quoniam apud Plinium, qui Crithon lib. 15. cap. 1. fere eodem modo quo Dioscorides describit, eandem Crithon habet folijs non longiora Buglossa, seu ut ipse interpretatur, Lingua bouis, sed potius mi- nor, scribitur. Quam propterea ex uocabulo Graeco similitudine, & eodem modo, quem Plinius habuit, conuenit: quoniam pro minoribus, quod uerbum significat loca parua, memo- ratur, id est, in minoribus Linguam inuenit. Ego uero in multis editionibus graecis, non solum impressis, sed etiam manu scriptis, apud Dioscoridem, uocabula, id est, longiora, non autem uocabula, id est, minoria reperi. In quod autem sensu libet, solum herba illius, quae uulgo Buglossa di- citur, esse totius Boragine longiora. Item idem Dioscorides inquit, in humo caute Crithon esse capitis purpurea, quae soluantur in sanguine: quod etiam in herba Buglossa a nobis appel- lata usu deprehenditur. Contra in Boragine caputula caerulea, non autem purpurea, conspici- tur. In auctoritate de simplici medicina legimus haec uerba. Buglossam Romanam Linguam bubulam, Latine Corago. Nascitur locis cultis & fabulosis. Fere aere pro Borago uerba, corago uocabatur scribitur: autem nomine coragum, una herba uocabatur, est in Boragine uersum. Quod autem inquit, uocabatur cultis & fabulosis, hoc idem de suo Buglossa Dioscorides tradit. Pan- dectarius quoque, si qua est huius hominis auctoritas, in herba, si, si dicitur, quod necesse apud Arabes significat linguam bouis, ipse Boraginem interpretatur. Quare longe melius fuerit, cum Buglossam, de qua Dioscorides, Galenus, & auctores Arabes utriusque allegarent, ad istam me- dicinam adhiberem, Boraginem potius, quam istam quae passim Buglossa nuncupatur uocare. An quia falsum est id, quod Montagnana existimat, Auctoritas nihil de Boragine dicitur. Nam, nisi me me fallit opinio, caput de Buglossa, seu Lingua bouis apud Auctorem, est ca- put de Boragine, sicut etiam 2. ad Serapionem. Falsum etiam est, id quod Simon scribit, qui praeiit neminem auctorem de ista herba simul scripsisse, siquidem Dioscorides apud Graecos, & Plinius apud nos, tam de Buglossa, quam etiam de Critho fere mentionem. Negari autem non poterit, cum Borago sit alteri duorum apud Dioscoridem, aut Crithon, aut Buglossam, ab his praefertim, qui Boraginem Buglossae, ut Buglossam Boragine specie conuenit: quoniam & Dioscorides ipse Crithon habet folijs longiora Buglossa, & Buglossam magnum uocabit illi scribitur. Si tamen Borago Crithon apud Graecos, uerum est quod a Montagnano scribitur, tam multa de Boragine a uariis uisibus medicis uerere praedicant. Nam Dioscorides haec in- um de Critho rescribit: quod si ratio eius aliquam super locum doletem, sed et dolorem. Primum autem, quod herba autem dicitur alipat sicut dolorem uocabit. Quare medici iuniores utrum uelint acceptum, aut quod Borago sit uera Buglossa, ut nos opinamur: aut quod istae herbae uelint non sit ad illa uelint, ad quae ipsi arbitramur.

D
Ergo uero in multis editionibus graecis, non solum impressis, sed etiam manu scriptis, apud Dioscoridem, uocabula, id est, longiora, non autem uocabula, id est, minoria reperi. In quod autem sensu libet, solum herba illius, quae uulgo Buglossa di- citur, esse totius Boragine longiora. Item idem Dioscorides inquit, in humo caute Crithon esse capitis purpurea, quae soluantur in sanguine: quod etiam in herba Buglossa a nobis appel- lata usu deprehenditur. Contra in Boragine caputula caerulea, non autem purpurea, conspici- tur. In auctoritate de simplici medicina legimus haec uerba. Buglossam Romanam Linguam bubulam, Latine Corago. Nascitur locis cultis & fabulosis. Fere aere pro Borago uerba, corago uocabatur scribitur: autem nomine coragum, una herba uocabatur, est in Boragine uersum. Quod autem inquit, uocabatur cultis & fabulosis, hoc idem de suo Buglossa Dioscorides tradit. Pan- dectarius quoque, si qua est huius hominis auctoritas, in herba, si, si dicitur, quod necesse apud Arabes significat linguam bouis, ipse Boraginem interpretatur. Quare longe melius fuerit, cum Buglossam, de qua Dioscorides, Galenus, & auctores Arabes utriusque allegarent, ad istam me- dicinam adhiberem, Boraginem potius, quam istam quae passim Buglossa nuncupatur uocare. An quia falsum est id, quod Montagnana existimat, Auctoritas nihil de Boragine dicitur. Nam, nisi me me fallit opinio, caput de Buglossa, seu Lingua bouis apud Auctorem, est ca- put de Boragine, sicut etiam 2. ad Serapionem. Falsum etiam est, id quod Simon scribit, qui praeiit neminem auctorem de ista herba simul scripsisse, siquidem Dioscorides apud Graecos, & Plinius apud nos, tam de Buglossa, quam etiam de Critho fere mentionem. Negari autem non poterit, cum Borago sit alteri duorum apud Dioscoridem, aut Crithon, aut Buglossam, ab his praefertim, qui Boraginem Buglossae, ut Buglossam Boragine specie conuenit: quoniam & Dioscorides ipse Crithon habet folijs longiora Buglossa, & Buglossam magnum uocabit illi scribitur. Si tamen Borago Crithon apud Graecos, uerum est quod a Montagnano scribitur, tam multa de Boragine a uariis uisibus medicis uerere praedicant. Nam Dioscorides haec in- um de Critho rescribit: quod si ratio eius aliquam super locum doletem, sed et dolorem. Primum autem, quod herba autem dicitur alipat sicut dolorem uocabit. Quare medici iuniores utrum uelint acceptum, aut quod Borago sit uera Buglossa, ut nos opinamur: aut quod istae herbae uelint non sit ad illa uelint, ad quae ipsi arbitramur.

IOAN. MANARDVS lib. 5. Epistolarum.

Ex herbis congruit lactuca, ciciorium, porulaca, Buglosson, quam Boraginem uocant. Et sic ubique fere alias.

HERMOLAVS BARB. in Capitulo de Cirſio.

Cirſion potius eſt, ut quidam legunt Criſion, a uarietibus dicta eſt, quibus utilis exiſtimatur. Ita enim uarices ab Hippocrate dicunt. Quas Ariſtoteles Ixias uocauit. Huius herbe ſimilis eſt, quæ Hircina lingua uulgo dicitur, ſed caule tñ rotundo, nō anguloſo ut Cirſion: nec diſſimilis huius uideſ, quam Boraginem, ſiue Poeraginem oliuores noſtri uocant, flore interim purpureo, Cirſion interim ceruleo: quæ ſi Cirſion non eſt, mirum, quam obrem ſit indiſcia ueteribus, quæ ſit & uulgaſſima, & cibo grauiſſima. Niſi quis Bugloſſæ generibus contribuat.

Exle.
Hircalia.
gra.
Borago.

Verba DIOSCOR. de quibus eſt Controuerſia, Cap. de Bugloſſo.

Bugloſſum naſcitur in capeſtribus, & uaporolis, Verbaſco ſimile eſt, folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas imitans linguas.

EIVSDEM deſcriptio Cirſij, quā contendunt Boraginem.

Criſion aliqui Bugloſſum magnum uocant, Romani Spumam mollem. Caulis eſt tener, duorum cubitorum, triangulo ſimilis, anguli ſpinoſi, per interualla molliſ: folia Bugloſſo ſimilia, maiora, ſubſcidiſſa, modice hiriſuta, hāſpida, in quo capitula purpurea, quæ ſoluntur in lanugines.

IUDICIUM NOSTRUM.

Iam penes te ſit, Lector, quicūq; eſ, iudicium. Nos utramq; tibi adpinxiſimus, & Bugloſſon, & Boraginem. Habes præterea doct̃orum hominum iudicia, & Dioſcoridis uerba tibi ſubſcripta: uerū ſimileq; mihi uideſtur, ut in floribus & hærbis conueniunt, ita quoq; in iuuamentis.

TEMPERAMENTVM.

Utraq; calida eſt, & humida in primo.

VIRES ET IUVVAMENTA

B

EXDIOSCORIDE.

Adiunt eam, quæ tres thyroſos emittit, cū ſemine & radice triſtam, poſſitq; contra tertianos rigores prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanos.

Ea in uino decoquitur. Herbam abſceſſibus utilem eſſe uolunt. Proinde in uinum deiectum, animi uoluptates augere.

EX AMILIO MACRO.

Lingua Bouis, græco ſermone Bugloſſa uocatur.

Hæc choleram rubeam, nimio ſeruore peruſtam,

Purgat, cum uino fuerit ſi ſumpta frequenter,

Cordiacum, cholerae quem ſeriat copia nigra,

Conſimili potata modo, curare ualebis.

Humores nocuos pulmonis detrahit hauſta,

Mixtus aquæ tepida, ſi ſuccus ſumitur eius.

Illi qui patitur ſchiaſim, melle medicatur.

Vim memorem cerebri dicunt ſeruare periti,

Vinum potatum, quo ſit macerata Bugloſſa.

Lætos conuiuias, decoctio dicitur eius

Reddere, ſi fuerit inter conuiuias ſparſa.

C

EX GALENO.

Congruit ob gutturis asperitatem tussientibus coctum Buglosum in mulla.

EX IOANNE VIGONIO.

Buglosum generat sanguinem bonum, & uirtutem habet similem Boragini.

Et eius radix sub prunis decocta, cum panis madefactus pisata, cum quæ quali portione pulpe pomorum, & sub prunis decoctorum, et busyri parum, panaricij dolorem mitigat.

Et omnes forunculos maturat.

In ore quoque sterenta, si prius in uino granatorum sit macerata, & infusa, asperitatem, & siccitatem linguæ febricitantium mitigat, & sinum restinguat, nec ingrata etiam infirmo.

EX APVLEIO.

Herba Buglosa, ex melle et pane pisata, uice malagmatis misce rûpit.

EX SERAPIONE.

Si quando folium eius comburitur, confert fluxibilitati dentium & gingivarum, & ad alcolâ, & proprie quæ accidit in ore puerorum, & omnibus caliditatibus quæ fiunt in ore.

Proprietas eius est, purgare cholera sed sumeda est cum bolo armeno. Et dosi eius est ab drach. ij, usque ad. v. cum saccharo, et cum drac. i. boli armeni.

EX HIERONYMO HERBARIO.

Aqua Buglosæ dissipat lètericiam, mundificat lepram & scabiem, & fluxiones capitis mitigat.

EX IOAN. VIGONIO.

Virtus eius est, sanguinem bonum generare.

Et uniuersaliter uulneratis conceditur in ferculis, cum petrosileno, & mentha, præsertim in iure gallinarum decocta.

EX PLATEARIO.

Convalescentibus ex aegritudine ualet.

Item syncopizantibus, cardiacis, melancholicis, comesta cum carnibus, uel condita cum sagimine.

Contra syncopim talis est usus. Ex sacco Boraginis cum saccharo, fiat syropus, addito osse de corde cerui.

Contra melancholicam passionem, & epilepsiam sic fiat decoctio in succo eius de sene, & in colatura fiat syropus. Si deest herba, semen eius decoquatur in aqua, in cuius colatura fiat syropus. Et nota, quod semina per duos annos possunt seruari in multa efficacia.

Radix competit ului medicinæ. Contra lètericiam comeditur cocta cum carnibus & succo eius, & scariolæ, utatur in potu.

A V T O R E S E T D E S C R I P T O R E S

Buglosæ & Boraginis.

Dioscorides, lib. 2.

Hermolaus Barbarus.

Mar. Vergilius.

Platearius, cap. 2.

Serap. cap. 23.

Apuleius, cap. 21.

Aemilius Macer.

Manardus.

A

B

Verbena Masculula.

corum T O M V S Primus.

121

Præconium Verbenæ ex PLINIO,

libro. 25. cap. 9.

A

Nulla herbarum Romanæ nobilitatis plus habet, quàm Hierobotanæ. Alii Peristerion, nostri Verbenacam uocant. Hæc est, quam legatos ferre ad hostes indicauimus. Hæc Iouis mensa ueritur, domus purgantur, lustranturque.

Superficidosa
herba Ver-
bena.

Genera eius duo sunt. Foliosa, quam sceminam putant. Mas rariori-
bus folijs. Ramuli utriusque plures, tenues, capitales, angulosi. Folia mi-
nora quàm Quercus, angustioraque, diuisuris maioribus. Colos glaucus, ra-
dix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis, aquosis. Quidam non distin-
guunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam utraque eisdem effectus
habeat. Vtraque fortuntur Galli, & precinunt responsa. Sed magi circa
hanc insaniunt. Hæc perunctos impetrare quæ uelint, febres abigere, ami-
citiis conciliare, nullique non morbo mederi. Colligi circa Canis ortus des-
bere, ita ut ne luna, aut sol cõspiciatur, fauis ante & melle terræ in piamen-
tum datis. Circumscriptam ferro, effodi sinistra manu, & in sublime tol-
li: sicari in umbra, separatim folia, caulem, radicem. Aiumque, si aqua spar-
gatur tridinium, qua maduerit, lactiores cõuictus fieri. A duertus serpen-
tes conteritur uino. Est similis Verbascio herba, quæ sæpe fallit, pro ea ca-
pta, folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Hæc abiecta,
blactas in se contrahit. Ideoque Romæ Blactariam eam uocant.

Terebinth in
Andria.
Eccar hinc fir-
me Verbenas
ubi.
Verg. egeo. 2.
Verbenas ad
ole pingues,
emulcalatus
ta,
Compos ut
magos sinos
autore lacris
Espelet fen-
sus, ubi hac
nisi cernina
desunt.

Idem lib. 25. cap. 2. Autores imperij Rom. conditoresque, immensum
quiddam & hinc sumptere: quoniam non aliunde sagmina in remedijs
publicis fuere, & in sacris legationibus, quàm Verbenæ. Certe utroque nomi-
ne idem significatur, hoc est, gramen ex arce, cum sua terra euulsam. Hoc
semper & legati, cum ad hostes, clarigauimusque mitterentur usi, id est, res
raptas clare repetitum, unus utique Verbenarius uocabatur.

Picturatio Verbenæ ex APULEIO.

B

Nascitur ubique in planis, & aquosis locis Verbenæ. Folijs subalbis, &
uelut incisis, radice simplici atque thyrso, uirtute redarguenti quam Syri-
pticeen uocant. Est quæ uulnera conglutinat, & purgedines abstergit.
Est autem columbis esca iucunda.

Autor PANDECTARIUS de Verbenæ.

Species Hierobotanæ est Centum galli, & est supina. Secunda est
Verbenæ, quæ dicitur Gallinacea, & est recta, & hæc uocatur hæc.

Verbenæ unde sic dicta est, ex HERODE.

Centum Galli.
Gallinacea.
hæc.

MOLAO BARBARO.

Peristereon a Græcis uocata, quod columbæ in ea manserunt. Unde
Columbaris uocatur. Item Lucinia, & Lustrago, & Militararia. Sunt qui
Petonomon, a uolucrum pastu nominant, & a colorum uarietate Pan-
chronon. A nostris Verbenæ, & Verbenacæ, siue (ut arbitror) corrupte
Verminacæ dicuntur. Item Ferraria, non seria, etiam si Dioscorides ita no-
mina se uideatur. Quandoquidem secundum huius herbe genus, ab ipso

Columbaris.
Petonomon,
Panchronos.

Verminacæ.

C met Dioscoride Sideritis appellatur.

T E M P E R A M E N T V M.

Virtutem habet exsiccandi, & uulnera consolidandi.

V I R E S E T I V V A M E N T A

eius ex DIOSCORIDE.

Folia cum finilo adipe recenti, aut rosacco imposita, uulneris dolores finire putantur.

Ignem sacrum, illita ex aceto reprimunt.

Putrida ulcera cohibent.

Vulnera glutinant.

Veteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

Ex AE MILIO MACRO.

Verbenam, Hierobotanem, Peristereonq;

Appellant Graeci, species haec fertur habere

Binas, effectus est idem pene duabus.

Cum uino iuuat ictericos si saepe bibatur.

Pestiferos morsus curat, superaddita trita:

Cum uino renouanda quidem per quatuor ista

Est medicina dies: oris bene uulnera purgat,

Illius succus tepidus si uoluitur ore.

Hoc quoq; facta recens herbae decoctio praestat.

D Hac etiam quaeuis putredo repellitur oris,

Si tepesfacta diu uoluatur fauce sonora.

Glutinat herba recēs uulnus, superaddita trita.

Occurrit cunctis cum uino sumpta uenenis.

Quae fuit alternis febris accedendo diebus,

Pellitur hac, tribus sumptis radicibus eius.

Cum totidem folijs potentur aqua soluta,

Ista prius patiens, q̄ frigus senserit ulla.

Hocq; modo febribus quaritanis illa medetur,

Bis binis folijs, cum t̄ radicibus haustis

Illius in uino si sit decoctio facta.

Conuiuas h̄lares inter conuiuia sparsa.

Reddere narratur, ut iam praescripta Buglossa.

Hanc herbam gestio manu, si queris ab agro,

Dic frater, quid agis? bene, si responderit aeger.

Viuet: si uero, male, spes est nulla salutis.

Ex hac compositam quidam iussere coronam,

Apponi capiti causa quacumq; dolenti;

Sic dicunt illam cederem conferre medellam.

Plinius affirmat, hanc omnibus esse salubrem

Visceribus, lateris morbis, iecorisq; quarelis,

Pectoris & uicij, & praecipue medicari

Vires Verbe
nae.

Superstitiosū

Pulmonum caussis, hanc asserit ille, phthisicq.
Parotidas reprimit, adipi commixta uetusto.
Herbam, cui nomen folijs de Mille dedere,
Betonicanq; pari Verbenæ pondere iunge,
Hæc mixta potentur aqua, nullum medicamen
Vilius credunt illis, quos calculus angit.
Non modicum laudare magos hanc asserit herbam
Plinius, hanc cunctis dicunt obfistere morbis:
Et quod quisq; petet, hæc impetrare perunctum.
Sic & amicitias capere posse potentum,
Et pelli febres, & plurima talia fingunt.
Quæ quamuis natura potens concedere posset,
Vanæ tamen nobis, & anilla iure uidentur.

EX APVLEIO cap. 3. & 66. Nam duobus
capitibus, eandem rem fere agit.

Ad V L C E R A, & P A R O T I D A S.

Herbæ Verbenacæ radix in collo ligata, summe proficit.

Ad S T R Y M A S, & Parotidas.

Herba Verbenaca tusa, & imposita, mirifice sanat.

Ad eos qui I N D U R A T A S V E N A S ha-
bent, & cibos non recipiunt.

Herbæ Verbenacæ succus datur bibere, sed cocta: postea miscetur B
cum uino & melle, & aqua, & statim sanat.

Ad H E P A T I S dolorem.

Herba Verbenaca solstitio lecta, in puluerem redacta, robusto dabis
cochlearia quinque, ex uino Cypoteimo cyathis tribus potui sumpta, mire
proficere creditur. Cæteris pro cuiusq; uiribus sic dabis.

A D C A L C V L O S O S.

Verbenacæ radix contusa ex mulso optimo, tepido data, incredibili-
ter calculosis succurrit: nec solum ipsis calculosis, sed & quicquid effert,
quod urinam impediret, celeriter reduceret.

Ad C A P I T I S dolorem.

Herbæ Verbenacæ corona facta, & capiti imposita, dolorem capi-
tis tollit.

Ad S E R P E N T I V M corpus.

Herbam Verbenacam cum suis folijs & radicibus, quisquis offultam,
cinctamq; secum portauerit, ab omnibus serpentibus tutus erit.

A D M O R S V M A R A N E O R V M,

quos Græci Phalangios uocant.

Herbæ Verbenacæ ramulos ex uino decoctos & contritos: deinde
quod accitauerit, plagæ impones, & adaperiet: postea crudam cum melle
contritam in ulcus audaciter inseram, mature ad sanitatem perducere
certus autor affirmat.

C

AD MORSV M RABIDI
CANIS, & hydrofa hydri.

Herbam Verbenacā in uultus adponito, tritici quoq; grana integra indita uulncri donec humore remollita expleant: iam tumidas projici: to illas gallinæ: si non appetit, simili modo alia grana conjicito: si sic esse coeperint, periculi sublati signum erit.

AD VVLNERA recentia.

Herba Verbenaca contrita cum butyro uulncri imponitur.

Ad morsum S E R P E N T I S.

Herbæ Verbenacæ ramuli ex uino decocti & contriti, si caeca erit plaga, cum tumore impositi adaperiunt primū: exulcerant deinde: postea crudi cum melle contriti, & ulncri inserti, donec ad sanitatem (quod celeriter fit) perducunt, imponuntur.

MORBO REGIO LAS

borantibus, auruginosisue.

Herbæ Verbenacæ drachma una, & nardi obuli tres, baccae crudæ fo horum expressus succus, & paululum myrrhæ contritæ, ex aqua cyathis tribus potui data, expellere morbum creditur.

D

A V T O R E S, E T D E
scriptores Verbenacæ.

Dioscorides lib. 2.

Plinius lib. 25. cap. 9.

Galenus, 8. simpliciu phar-

macorum, cap. 22.

Ad Paternianum cap. 222.

Apuleius, cap. 3.

Aemilius Macer dict. Ver-

benæ.

Autor Pandectarum.

Hermolaus Barbarus.

Paulus, cap. de Peristeco.

corum T O M V. s. Primus.

125

Chamædrys.

A

Gamenderlin.

B

DE GAMANDRAEA,

Rhapodia Decimanona.

NOMENGLATVRAE

Græce, *χαμῆδρυς*, *χαμῆδρυς*, *χάμδρυς*.

Latine, Gamandraea. Trixago minor. Quercula minor.

Germanice, Gamenderlin.

PLACITA AVTORVM de Trixagine.

HISTORIA TRIXAGINIS ex

DIOSCORIDE lib. 3.

NASCITVR asperis, & petrosis locis, estq; brevis frutex, altitudine quantum a summo pollice, ad extremum minimum digitum patet explicata hominis manus. Folijs parvis, figura diuisurisq; quernis similibus, gustu amaris, purpurecente flore, & ipso etiam exiguo. Carpenda est suo semine prægnans herba.

PLINIANA Trixaginis historia, lib. 22. cap. 15.

Chamædrys herba est, quæ latinè Triflago dicitur. Aliqui Chamædropen, alij Teucrion appellauere. Folia habet magnitudine Menthae, colore & diuisura Quercus. Alij Serratam, et ab ea serratam inuentam esse

Serratam.

C dixerunt. Flore pene purpureo. Carpitur pragnans succo.

De Nomenclatura Trixaginis MAR. VERGIL.

Trixago. Coactae breuitatis quercus quaedam Trixago est, & inde illi a Graecis
Chamaedrys. nomen, neque enim Chamaedrys aliud, quàm humilem & terrestrem quercum
Chamaerops. significat. Ab eadem breuitate aliud Chamaerops nomen illi ab aliquibus factum est. Sic enim ex ueterum Graecorum & Latinorum fide legendum esse existimamus, etsi hic Chamaedropa uocari tradat. Plinij enim codices omnes ante Barbari castigationem, Chamaeropen, non Chamaedropen uocari Trixaginē dicebant. Eam uocē scriptoris huius lectione ille emendauit. Is enim quem nos habemus Lor gobardis literis scriptum latinum ueterem Dioscoridē, Chamaeropa, non Chamaedropa Trixaginē dici testatur. Nec nos rationē, aut causam habemus, cur hoc magis quàm illud dici oporteat: etsi excogitanda aliqua sit, nulla uero similior erit, quoniam humi serpat, sic dicta quondam fuerit. Et si uel recipiat, nunc Chamaerops dicenda potius erit. Nos in ambiguo plures ueluti testes secuti, Chamaeropen potius diximus. Cur autem Theophrastion hęc enā dicere, causam hic ipse ostendit: ideoque a nobis relinquenda est, qui multo labore quæsitum Romanæ appellatiōis originē, nondū inuenimus. Nihil enim Plinius aliud inquit, quàm Trixaginē latine dici Chamaedryn herbā. Descriptum enī eā: & quæ hic, folia parua dixit, ille Menthae magnitudine: & quæ hic figura & incisuris quernis similibus, ille colore & diuisura quercus. Adiecit præterea, Serra tam ab alijs hanc herbā dici: & ab ea, id est, ab incisuris illis quas per ambrinū habet, eodē quo nunc modo in Serra uidentur dentes, inuentū fuisse serram. Theophrastus cum lib. 9. de Plantarū historia eius meminisset, de notis, partibusque eius breuiter egit: sed quas habet in medicina uires multas numerauit alias ab hoc scriptore, ideoque repetēdas hoc loco a nobis: quæ huiusmodi sunt. Trixaginis autem folia ruptis, uulnibusque profunt: in quē usum ex oleo trita imponuntur. Profunt & depascentibus ulceribus. Purgat semen huiusmodi. Confert idem oculis: oportetque triū solium ex oleo illis adinungere. Habet Trixago quernis similia folia: totūque eius incrementū dodran: se est: quod a nobis in Dioscoride expansa manūs mensura significatū est. Adiecit præterea Theophrastus, odoratam, suauemque Trixaginē hanc esse, facilem inuentū, & ubique ex his notis cognoscendam herbam. In cuius mensura, a Barbaro non leuiter nos & alij discrepamus. Ille enim quatuor digitorū altitudine eam describit: nos, ut solemus, semper ubi sphutam sit, quantum tota hominis explicata manus patet. Id enim obseruauimus eam significare uocem. Quatuor uero digiti, quos ille in sphutam numerat, palmi mensura sunt, quæ longe minor quàm dodrans est: quæ uoce priuam Plinius græcam sphutam in. vii. manifeste conuerit. Sic etiam quem ille florem exilem dixit, nos simpliciter paruum uertimus. *αἰγὴ* enim sic ait. Quod præterea Dioscorides ait *ῥιζὴν τοῦ ποτῆρος* ad abortus pertinens, ille ad partus facilitatem pertinere opinatus, partus ciere dixit.

Theophr.

D
 Theophr. de
 Trixagine.

Medicinz
 Trixaginis.

corum T O M V S Primus.

127

T E M P E R A M E N T V M.

A

Est illi calefaciendi vis, simul & siccandi, usq; in tertium gradum, ut inquit Galenus & Macer. Nam in qualitate eius dissonant scriptores.

V I R E S E T I V V A M E N T A eius ex Dioscoride.

Decoquitur viridis in aqua, bibiturq; ueliter conuulsis decoctū eius.

Tussientibus idem, durans lienibus, urinae angustijs, & eadem incipientibus subire aquis,

Menses eadem trahit & ferus.

Lienem minuit cum aceto pota.

Contra uenenata cum uino bibitur.

Potest idem emplastri modo imposita etiam.

Quinetiā concisa, tritaue, contra prædicta in pilulas cōformari potest.

Purgat uetera ulcera ex melle.

Contra oculorum caliginem trita inspergitur, & ex oleo inungitur.

Est autem illi calefaciendi vis.

E X P L I N I O.

In petrosis aduersus serpentium uenena, pota, illitq; efficacissima.

Item stomacho, rursi ueteri, pituitæ in gula cohaerescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus.

Lienem consumit.

Urinae & menses cit.

Ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus scopis eius, in tribus feminis aquae decoctis, usq; ad tertias. Faciunt & ex ea pastillos, terrentes eam ex aqua supradicta.

Sanat & uomicas, & uetera ulcera, uel sordida, cum melle. Fit & uisum ex ea pectoris uitia.

Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit.

Ad splenem ex aceto sumitur.

Excalfacit perunctione.

E X A E M I L I O M A C R O.

Depellit abortiū, si mixta poterit aqua unc. ij.

Cætera aequaliter cū Plinio, uel ut inq; Hieronymus, pondere unc. ij.

E X A P V L E I O.

Ad Rupturam.

Impendio prodest Chamædrys herba contusa de ligno in lignum, adiecta uino, potui data cum mira celeritate ruptos sanabit.

A D M O R S V M serpentis.

Herba Chamædrys in puluerem mollissimum redacta, in uino ueteri potui data, uenenum uehementer discutit.

A D P O D A G R A M.

Herbam Chamædryn perinde de his ut supra, calidam, mire Porragoriam præstat.

Legenda uero est mense Augusto.

C

EX AVERROE Quinto Colliget. 17. cap.

Chamaedreos est calida & sicca in secundo gradu. id significat amaritudo cum acumine. Incidit humores grossos, & exopilat membra interiora.

EX PLATEARIO de Chamaedry & Chamaepithy.

Chamaedrys calida est, & sicca in quarto gradu, similiter Chamaepithyos. Chamaedreos quercula maior, Chamaepitheos quercula minor appellatur. Virtutemque habet dreticam, & mundificatiuam.

Contra uomitum factum ex anatropha, uel ex aliqua causa frigida, coquantur herbae ipsae diutissime in aqua salmacina, uel naturaliter salsa, & addito oleo, & modico aceti: fiat cataplasma supra pectus, maximum remedium est contra uomitum quemlibet ex frigida causa.

Puluis etiam eius cum melle datus, lumbricos occidit.

Contra catarrhum ponantur pulueres calidi in sacculo, & capiti superponatur, optimum remedium est.

Ad furfures capitis, uel barbae, farina lupinorum decoquatur in aqua salsa, addito aceto, & in colatura addito puluere utriusque, uel alterius, ea postea caput lauetur.

Contra paralytim, in uino herbae decoctae, loco dolenti superponant.

Ulcera & uulnera consolidat earum puluis.

Ad matricem mundificandam, & eam in frigidatam ex superfluitatibus phlegmatum calefaciendam, coquantur herbae ipsae in aqua diu, & fermentetur inde mulier, & herbae ipsae cataplasmentur super pudendis.

D

Puluis earum in oleo decoquatur, & hombix insinatus superponatur: uel puluis conficiatur cum succo Mali terrae, & superponatur.

EX HIERONYMO HERBARIO.

Gamaedreos aqua in ieiunio pota, sanguinem purificat, & scabiem pellit. Sanat eadem alcolam, & oris ulcera.

EX AGGREGATORE Herbario.

Huic herbae cognatum ferunt, ut qui eam gestauerit in sinu, palam omnibus perosus habeatur.

Caliginem quoque oculorum clarificat, induratis oculis illius succus, uel aqua.

A V T O R E S E T D E S C R I P T O R E S.

Dioscorides lib. 3.

Plinius lib. 12. cap. 15.

Apuleius cap. 22.

Theophrastus lib. 9.

Macer dict. Chamaedrys.

Auerrois Quinto Colliget.

Platearius 18. cap.

Scrapion cap. 180.

Galenus. 2. simplicium cap. 137. & 66.

Georgius Valla, dict. Chamaedrys.

Hieronymus Herbarius.

Ad Paternianum cap. 71.

Error Platearii in Chamaedry, & Chamaepithy.

corum, TOMYSS. Primus.
NARCISSEVS.

129

A

B

De NARCISSE, & Hermodactylo,
Rhapsodia Vicefima.

ENOMENCLATURAE.

Græce, *νεφελος, hermodactylus, φάλαξ, κισσός, κίρπος, κισσός.*

Latine, Narcissus, Hermodactylus.

Germanice, in Marcio, *Homungs blüm.* In Septen bri, *Zeithöflin.*

PLACITA AUCTORVM de Narcisso.

Historia Narcissi, secundum, 710 s

SCORIDEM, lib. 2.

NARCISSEVS folia Porro simillima habet, tenuia, multo mi-
nora, & angustiora: caulis uacuis, & sine folijs, supra dodrantem assollis
turfos albus in medio, intus croceus, in quibusdam purpureus: radix in-
tus alba, rotunda, bulbosa: semen u. lut in tunica, nigrum, longum. Pro-
batissimum nascitur in montibus suauis odore, Cætera Porrum imitatur,
atq; herbaceum uirus olet.

C

Hermolai Barbari Iudicium de

NARCISSO.

Eodem Narcisso

Narcisso folium Albuci, terræ proximum, sed latius, ut Lilio pingue, frequens, angustum, caule sine folijs herbaceo. Flos in cacumine, post Arcturum, & circa æquinoctium, ac ueritem post Liliū, & Violam, Flaſcē uocāt, membrana inclusus ceu uasculo, ampliusculus, nigricās, obliſus: qui defluens, sponte germinat: præsertimq; defixus in terrā: manū serinat: & radice ampla, rotunda, carnosā. Caulis & cū eo flos erum-
pit, ut in croco, anteq; folium: quod non anteq; reflorescat, cernitur. Cau-
lis cum flore suo emoritur. Radix Bulbo assimilis, nisi q; non est squama-
ta. Narcissus toties floreſcēdo, tria ſæſonū tēpora demōſtrat. In coronamē-
ta flore ueniens. A Narce, hoc est, tempore dictus: qm̄ caput grauer: non
ut fabulæ, a puero, Plinius duo genera conſtituit. Vnum flore candido,
calice purpureo. Alteri cetera eadem tribuit, sed calicē herbaceū. Omnes
inquit ferotini, post Arcturum enim floreſcēt, ac per æquinoctiū Autum-
ni. Duo hæc inquit genera medici præcipiūt, quā & alia ſint, quæ non re-
cipiant, hoc eſt (ut arbitror) genus illud quod uere, aut æſtate naſciſ: ut ex
Theophrasti ſententiā prædiximus. Sciendum porro eſt, cum floreſcēt
ius nigrum a Theophrasto dici legimus, nō de flore ipſo, quem candidū
eſſe conuenit, intelligi, ſed de ſemine: quod & membrana conſegi, & ni-
gram, ac prælongum eſſe conſtat: quo in terram cadente, propagat ſe, atq;
q; ſerit Narcissi. Eumachus cyrenæus in Rhizotomico, etiam Crotas-
lon, & Acaceliſida Narcissum tuocari tradidit. Nam & Crotos in Hippo-
crate, ad ulcera uetera, & uulnera recentia probata, quid aliud ſit q; Nar-
ciſſus, non uideo. Nili quis Crotum pro Crotone, hoc eſt, Cici capias in
eo, Iulius Pollux autor eſt, Theophrasti morem fuiſſe, Lirium pro Nar-
ciſſo dicere: Homerum uero Liri) appellatione, complexi ſtorum omne
genus. Narcissum ab adolescente ſuimet amore capto, & in eum floreſcē-
conuerſo, natum in Boæta Theſpienſes garrunt, fontem Donaca mon-
ſtrantes, ubi ſe ſpecularetur puer ſtuliſſimus: qui umbram ſuam a ſe ne-
ſciſet diſtinguere. Coarguit hanc fabulam uetiſſimus poëta Pamphi-
lus, qui Proſerpinam nō ſuis annis anteq; Narcissus eſſet, captam a Plus-
tone cecinit, carpentem Narcissos.

Narcissus ſæ-
pius floreſcēt
narcisso ſuorum.
Narcissus qua-
re ſe dictus.
Duo genera
Narcissus ſecū-
dum Plinū.
Hæc ſola ad illi
pulaſſus opi-
nionē noſſe.
Narcissus qua-
re uocatur
niger.

D
Crotos.
Acaceliſ.
Crotos.

Narcissus no-
men multoties.
Fabula de
Narcisso.

Idem rursus in COROLLARIO

LILII RVM.

Quatuor ge-
nera Narcissi

LILII QUADRVPLEX genus in Theophrasto. Primi
flos uere cum Viola ſæpe alba, pauloue poſtea crumpit. Hoc ab eo pro-
prie, Crinon, hoc eſt, Liliū uocatur.

Lilium trans
maria.
Cerinthus.

Alterum genus Lirium appellat, uere quidem omnino floreſcēt, uerum
ſerius cum Narcisso. Forteq; hoc ſit, quod a Plinio Liliū trans maria
nuncupatum eſt. Tertium æſtate floreſcēt, & Cerinthus priuatim
uocari puto: quanquā & alias res Cerinthus ſignificat, ut inferius

liquebit. Quantum genus, quod item *Linum* greci appellant. Autumno
florebit, emicatq; primis hyemibus. Est & rubens *Lilium*, differens (ut ar-
bitror) a *Purpureo*, usum a nobis *Patauji* in *Felicitis* orto. Probabilissimū
in *Antiochia*, & *Laodicea* *Syriae*; mox *Phaselide*; quantum locum obte-
nente, quod in *Italia* nascitur. Hoc genus proprie *Crinon* a *Graecis* uoca-
ri, & *florem* eius *Cynorhodon*, auctor est *Plinius*. Hoc & *Hippocrates* ac-
cepit, cum *rubentia* *Cynorhoda* foeminarum purgationibus commen-
dat in uino. *Lilia purpurea* & arte fiunt, maceratis in fœce uini scapis an-
teq; feruntur, mense *Martio*, etiam serbo circumfusus eadem fecit: in quem
usum scapos arecentes colligunt *Iulio* mense, *Lilia* in fumo suspenden-
tes. Caule gemino *Purpurea* usuntur aliquando, carnosiore tantum ra-
dice, maiorisq; bulbi, calix herbaceus. Post *Arcturum* & æquinoctium
Autumni florent *Purpurea*; quorum genus unū uocant *Narcissum*: cui
uidelicet in radice sunt folia, calices, ut diximus herbacei, cætera eadem
quæ candidis. Albo nihil est fecundius, una radice quinquagenos fæ-
pe nutriendos bulbos.

Judicium MARCELLI VERSUS
GILII de Narcisso.

[illegible]

△

*Lilium
subsp.*

eubetas,

Crinda

Copyright ©

13

Nardillus con
gener Lilio.
Lilium pri-
usum et Nar-
dillus.

Acetoph.
nec.

Narcissus
Narc.

Plutarchus.

rima figura flores, capitulumque, aut stamibus intus purpureis. Relinquimus etiam peritioribus cogitandam, probamusque hic scriptor Narcissum simpliciter montanis locis nascitum, ut a Siculo & hortensifecissent: an deliderari ultra aliquid possit, quale scilicet Plinius ait probatissimum nasci in Lycia: mox nubes in quam parum propensiores trahimur. Superlativum enim illud *altissimae*, cretiores filii nescio quomodo natis locos exagere videntur; & praepositivus ille articulus eodem sensu rem etiam indicare creditur. Suspicio tamen haec sit, non deest. Quae est illi in verbo *passiva*, quod Latini sequuntur, significet ne violere, & herbario colore efficitur potius. Porro verbum factum fuerit, significetque Poeti odore sentiri, Quod tamen nulli unquam in antiquis nobis est. Quae omnia diligenter observanda & constituenda alij relinquuntur.

In Narcissum IUDICIUM NOSTRUM.

Ab annis fere duobus, vehementer nos cosimus, & omnibus praeaeque ubi doctis ulis molestus sumus, proinde & ex vulgo haerbarum illis, ut nomen saltem huius floris percontari remur; ut uno adeo certi nulli valuerimus explicari, ac mirari satis nos queamus, quomodo herba, atque utilissima, namque in omnibus praesentibus, cum herundine prima conspicua, ex omni hominum nonnulla disperse. Flori nomen, Hornungis Blasen. Sic enim in Imperatori Germania tam appellatur. Fecit ergo, qui perinde nobis coabantur, aliam Violam esse, quia prima Veris haec est alba Viola. Atque constanter Ligabrus adfuerunt, aut illi certe congererent donec in Narcissum Theophrasti & Dioscoridis incidimus, & herbarum aliquot percontandis cepimus; qui non ex illis sapiebant, sed experientia rerum edocti erant. Sic in Narcissum omnia quadrate animaduerimus, ac nili plane nocturnis oculis finis, videmus nobis semel apprehendisse. Quod igitur ex herbarum accepimus, quodque parum etiam nos observavimus, id est, Durum, inquit illi, generam floris est, Mas. f. & Femina, purpureus, luteus, & albus, Bis etiam in anno florent, semel in Martio, inde in Septembres. Pentecostes semen fundit. Ex uno qui dicitur albo, & luteo, luteo purpureo flore prodit. Idque naturae quodam miraculo se dicunt deprehendisse. Nam si quis fodere percontaverit in Martio, uno diego facile exstipulab eo autem tempore indur magis atque magis in terram desinit, idque usque ad Septembrem, quo tempore ut aliquid negotio effoditur. Interdum altitudine minus cubit in terra delitescens, mox hyeme rursus luere, ac supra terram etiam exilat, primo floret, & ubi adparuit Ver. Quod ita habere, & nos quoque experis sumus, observavimus usque, primo teneram & bulbosam radicem, & Porri, vel Saryonis folia: mox eandem duram, & plagiola folia, eaque sine caule, e radice tantum produrunt in Septembri periculum ex duratam, ex profundissime delitescens, tunc tanquam modo & luteo flore, palmiti atque in summa terra se aperit, poli alteram pratorum demonstrat. Cui observatio quoniam respondere videmus Dioscorido & Theophrasti Narcissum, postremo quae adspicari doctum etiam ulos nos commovent, veli constanter famus, Narcissi nomen indere, vel Lim Februarij: ut diversos quidem floris sit, Ceterum ex una radice bulbosa procedit, & qui a Dioscorido Narcissus, & ab Arabibus, & noscitur Hermo da Atque vocantur. Quae autem probe haec observavimus, & quae etiam illi nos docerent, arbitramur aliorum, ex observatione neque videmus esse, quos & ipsos tantum periculum aliquando facere monemus atque obsecramus.

VIRE ET INVIVAMENTA ex Dioscoride.

Radix cocta, siue estur, siue bibitur, vomitoria est.

Ambustis igni prodest, cum exiguo melle trita.

Præcisos nervos illius glutinat.

Luxis malleolis, diurnis quoque artuum doloribus, trita ex melle et ipsa subuenit.

Viria cutis in facie, uti ligine cum semine Vrticæ & aceto emaculat.

Cum eruo & melle ulcerum sordes expurgat.

Abcessus rumpit concoctioni repugnantes.

Infixa corpori extrahit, illius cum solij farina, & melle.

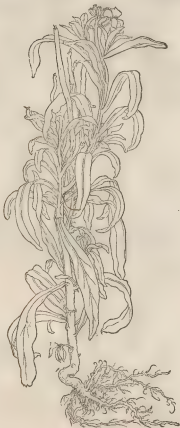
AUTORES ET DESCRIPTORES.

Dioscorides, lib. 2.

Plinius.

Herm. Barbarus.

M. Vergilius.

Geel Violaten.

DE VIOLIS RHAPSODIA XX.

Nomenclaturæ, Violæ Nigræ.

Græcæ, *βίανθος*, *ανθώδης*, *βιόβιον*, *ανθώδης*, *ανθώδης*.

Latine, *Sellitis*, *Muraria Viola*, *Viola nigra*, *Viola purpurea*.

Germanicæ, *Blau Violaten*, *Gel Violaten*, *Bun Violaten*, *Zart Violaten*, *Wild Violaten*.

A
Sarracina.

lan potuimus. Ne si purpuream diceremus, mitterentur diuersi coloris congeneres flores. Sunt enim in Leucolionum genere purpuree Violas, quas Columella Sarracinas ab eadem purpurea, & Sarracina Ostra appellat, in censu earum & ordine quæ succulosa sunt: in partibusq; & hortis nascuntur, aliterq; hæc, dispositis in Flor. folijs, & plura uno pediculo possidentes, quæ proprie & ueris purpureæ uocantur. Et hæc pro nobilitate floris huiusmodi fide sine. Quibus addeamus, muralle nos titulum capitis habuit, & de nigra Viola inscriptille: quoniam res id cogebat: & in melioribus grecis, aut nulla coloris nota addita fuerat, inspicimus de Viola caput inscribentur: aut in *phlox*, in aliquibus legebatur.

DE ALBIS VIOLIS, SEU CHEP

iri textus Dioscoridis.

Basilion.

Leucoion ex Grecis aliqui Basilion uocit, Latini Violam albā, aliqui Augustiam, nonnulli Violam autumnalem, aut Passarinā. Vulgaris est notitia, sed in floribus differens quædam. Namq; aut cerulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteæ uero præcipui in medicis na usus. Huius aridi flores seruati in deflexionibus, valent contra uulnæ inflammationes. Et menstrua expellunt. Sanant oris ulcera cum melle. Cum cerato rimas sedis. Semen duum drachmarū pondere ex uino ponam, aut cum melle indicū, menses, secundas, & partus extrahit. Radices cum aceto stillite, licnem reprimunt, & podagricos iuuant.

PARAPHRASIS ALTERA HERMO

lai Barbari in albas Violas Dioscoridis.

Leucoion, est candidam Violam ipso nomine significat, tamē & pro lutea, & cerulea, & purpurea sepe capitur. Hinc apud Columellam candida Leucoia, quasi & nigra quædā sunt. Hippocrates certe, nigra inquit Leucoia querantur. Paulus, loson inquit oleum, hoc est, Violaceū, modo ex purpureis, modo ex candidis, modo ex croceis confici solere Violis. Sciendū & illud est, Dioscoridem hoc loco scribere Violam, quæ græce Leucoion dicatur, a Romanis Ligustriam quandoq; nominari, etiam si codices sunt, in quibus non Ligustria, sed Augustia legatur: ut fortasse Columella in horro suo intelligat de Viola, cum cecinit, Nigro commista Ligustro.

B

Ligustia.

Nam Ligustrum candidum, pro Cypri flore capitur. Ceterum de purpurea, siue nigra, seorsum post dicitur. Ceruleæ uerū sit, non constat, nisi quis Cyanum hanc intelligat. Est autem Cyanus flos, rosam accipiens: cuius color honorem, nomenq; dederit ceruleo. Cyanū Amaranthus excipit. Trimalchi, ut quidam existimant, flos est Cyanus, in frumentario nascens agro, & hortis quoq; rusticorum & puerū corollis, calice rosarū, sed squarroso, atq; tristi, sine odore. Verum summa colori gratia, qui & Baptiscula ruribus dicatur: quoniam secantibus & metentibus officiat, retusa in occursum eius facit. Nam & seculam ueteres dixere falcem. Florum porro prima se ostendit alba Viola, necdum exacta hyeme. Sub idem fere tempus exit & Viola cognomento Flammea, quæ Phlogion vocatur: Syluestris tantum ab aliquibus Phlox: ut errare putem, qui Phlogion eandem esse cum lutea Viola scripserunt, quod quidem ex se

Ligustrum,
Cypri flos.
Cerulea uiola
Cyanos.
AmaranthusBaptiscula.
Secula, quidPhlogion.
Phlox.

- C** quēlibet aperūssime liquēbit. Theodorus Flammā uocauit, colore commendabili, odore nullo, semine proueniens coronis. Non est haec autem Iouis flos, aut quod idem est, Iouis flāma, hoc est, Diosanthos. Idq; neu dubitem, facit, q; Iouis flos licet sine odore sit, & coronarius, & obseruatur semine, tamen aestate floret, nō per hycmē, ut Flāma. Plinius quoq; Iouis inquit flos, colore tñ commendatur, odor abest, sicut & illi, qui a grēcis inquit Flox uocatur. Diximus & Lychnin uocari quādoq; Flammam, sed inter rosas potius q̃p Violas. Aliud est apud Grācos Phlogis, nam & uestis genus significat, quod nos flammeam, & flammearios opifices in Plauto uocamus, & carnem tostam, ut est apud Stratidem. Viola rum ergo alba & flāma plurimū durat. Sed satius maxima autoritas Luteolis, qui colos in nuptialibus flāmeis quāsius, ritu antiquissimo, & fecminis totus concessus traditur: ideoq; fortasse non numeratur inter principales, hoc est, cōmunes maribus & fecminis, quonā coloribus societas principāū dabat. Genera Lutearū, Tusculana: & quae appellatur Marina, folio aliquōto latiore, sed minus odorato, in totū uero sine odore, ac minuto folio. Calathiana, munus autūm. Carterae Vitis. Proxima ei Chalta est, concolori amplitudine, uincit numero foliorum Marinam, quinq; folia non excedentē eadem odore superatur. Est cū grauis Chalta, non leuior ei, quā Scopam regiū appellant. Quāq; folia eius oleant, non flores, ut inquit Plinius. Quod autē genus ei sit inter Violas Scoparegia, parum liquet. Dioscorides Scopam regiū Naporum generi connumerat. Plinius alio loco Sideritū, quae lanissimo folio sit, Scopam regiā a nostris dici uult. Violae odor a longinquo suauior, propinquus hebetatur. Vita longissima candidae, triennū. Ab eo tempore degenerat & minuit: floresq; assidue candidiores affert. Minor uis est recentibus. Ideoq; aridis utuntur post annū. Honor Violis apud antiquos post rosam & lilium. Violam iccirco dictam Ion Grēci putant, q; cum lo in uacē a loue conuersa esset, terra florem illū pabulo bouis eius fuderit. Nostri quoq; Violam, quasi uiculam, imitatione graeca, uideri possunt appellasse.

Optima quaeq; de Nomenclaturis VIOLARVM
EX M. VALERII REGILII Commentario.

- Densit candori autem in hoc floce inquitur, nec leuē splendoris fulgorem illi habuit, una ab eo facta appellatione, res alior colores indicant: qui in toto hoc Violarum genere a scriptore hoc nunt. Ite, & uno excepto a candidis passim quocunq; uidentur. Leucolorum enim nomine in graecis oīs indicantur Viola, e, quae prima flores suos proferant, ubi minor & tepidior aut fuerit ab hyemē: statim, ubi asperior & fugidior possit: ubiq; aut per V er prim noui aut aduentū nuntiant, pluriq; non uno ramulo tantum, sed uno pediculo florentes: quae causa fuit, ut a quibusdam Polyphrae inter alias appellationes diceretur. Id enim ea uox significat. Florentes hac passim triplici colore, candido, luteo, & purpureo. Qui quare deinde ab hoc numerantur, ceruleus in Violarum genere hoc, quod locum, in Italia nullibi uidetur. Ex eo ob hanc nobis suspicio est, posse in Graecos abusum eam uocem, et in cunctis pariter legatur. In eam quoniam nos habemus egregie antiquitatis, & fidei Latinum Dioscoridem, Longobardis hanc scripturam, res tantū coloris illius, res omnibus numerat. Quare hac ceruleus nullo in eo est. Nec nos tantū illi deservimus, ut uis uisum pro cunctis alijs nobis esse, sed accedente rei naturae & suspicio uis uis nostrae hoc uisum esse, quāsi cūq; illi est, non fore credidimus inuitē hoc etiā legentes monere. Praefertim nullibi, ut paulo ante diximus, ostenden-

Iouis flos.
Iouis flamma
Diosanthos.

L. Anth.

Viola Tuscu
lana.
Marina.
Calathiana.
Caltha.
Scoparegia.

Nap.
Sideritis.

Viola quae
sic dicta.

Leucolorum no
mine quā VI
ole ueniunt.

Polyphrae.

in hoc flore eum colorem satum. Aliquin oportebit, quæ primo volumus in lase dila-
a nobis facere, meminisse: & quæ longius illi de Violis docetur, in hunc locum referre; o-
portet quoniam eum colore hoc, aut alijs locis nasci hunc florem. Læc enim pars nature vis, &
admirabilis eius materiam: quæ potest multa ubiq; variare, & quæ nobis, & nostro orbi agra-
uit, alijs dedisse. Aut Vactarum appellanone alia etiam ceteris floribus genera, quales lesimi-
nos omnes non esse docemus, modo magnitudine, & forma parcs, & similes illis sint: & intel-
lectuales Dico deinde necesse erit, florem quemquam alium cerulei coloris, qualis verbi causa
Cyanus est, sic a Grecis a colore dictus, vulgare flos, concubus notus inter legentes, Mæo &
hunc Mæo nascens. Quem rura nostra florem Alysum vocant, triplici & ipsum colore, can-
dido, purpureo, plerumq; aut ceruleo. Nobis tamen in præcedentem seminum inclinat uti-
mus. Credenimus quàm illum colorem hunc sponso tenere acceuisse, Videntur ea ratione
præcipue, quoniam uniusmodi est, multisq; diuersa simul genera Dico deinde: & cum de Leuco-
is certo scilicet genere priuatione agere, de cunctis Violis, quæ Græci τῆς, non omnes vocant,
agere cogitasse. Obseruamus enim eā τῆς, id est, Violarum latus patere appellationē, plu-
resq; completi flores: Nigras, seu mala ferrugineam Violam, lesiminos omnes, Calathia-
nas, & quæm Græci Πλόγα, Maritima nem vocat, plerumq; alios qui si gæra, quæ nitrate, fo-
lorū positura, alijs plurimorum ratione aliqua proprietas Violis similes æqualesque sint,
tamen aut implex tanq; hoc genus, quod solo colore differat, quod quos paulo ante ex Theo-
phrastio descripsimus. Sole enim hæc Viola Leucon dicuntur. Accedit & illud, quod si Cyanus
in hoc genere nulli genus erit, ex qua voce nos credimus è replisse eum colorem in hac Viol-
as, undebitur nomine n. c. uille Theodorides, quæ non eodem tempore florent. Cyanus autem
prima ætate casum, alijs sponte sua in parietibus, & mucronis parvis aliquando, illi in sege-
res passim nascuntur. Possunt quidem ambo in hortis conseri, sed nos simpliciter natura nata-
les & notas, non coacta artis opera tractamus hoc loco.

COROLLARIA HERMOLAI BARB.

& Vergilij in lasminam confectionem.

Vnguentū hoc & lasminū, & lasine dicitur. Quæ vox admonet me,
ut ex ea fere Viola composui intelligam, quæ vulgo lesiminū vocatur,
distinctiones, & hauriendos parietes in hortis opere topiario conuestis-
ens, Flore candido, præcipue suauitatis, folium in viridi nigricans, oblon-
gum, fastigiatū, mucrone languido, magnitudine rosacei, sed angustum.
Hoc Violæ genus Persicum & Particum, & omnino peregrinū vocaues-
rim, ab alba Viola nostrate longo intervallo distans, veteribus (ut arbi-
tror) incognitum, saltem Italix. Recentiores tria lasines siue lesimini ge-
nera confirmant, albam colorem, ceruleam, & in Aegypto luteam, quas
lem & in Venetiâ nasci modo cernimus.

ET MARCELLVS VERGILIUS.

Florem quem omnes lesimum dicimus, colore candido: Violæ figura non dissimilem
Violam antiquioribus, ignoram diu Italix, ut videntur, nunc autem pæbæis hortis eam
grato odore commendantem, tam notum omnibus, ut nulla descriptione nostra indi-
geat. Credimus nos de eo egisse hunc scriptorem, cum communis Vactarum lasina ter-
no uoluntate ab eo tradidit. Numeramus enī: albis, luteis, seu purpureis Violis, quæ cō-
munes & notæ omnibus sunt, quæ unigenus colore ceruleo & luteo: quæ nullæ in Viola-
rum genere nunc cognoscuntur, necesse est illud lesimini hanc hanc referri ceruleum colo-
rem illius. Possunt etiam & inter eos Serapion, una lesimini ex colore discrimina, & ge-
nera leguntur. Candidam, luteam, quæm ille Cinnam, & Ceruleam, quæm cælestis co-
loris vocat, omnes quondam peregrinas, & luteas ignotas, nunc omnibus communes:
videtis itaq; & habet tam nota candidos casum, sed Luteos etiam lesiminos. Nec in
alio Violarum genere lasine hæc, & lasinum vnguentum, intelligendum est. Nam quod
PALLADIUS Violantibus docet a Græcis τῆς dictum, ex Violis proprie
nunc dictis, conficiebantur. VIOLEA Siq; hoc Græcorum more dictum sit, quæ pri-
ma Ver nunciatem, plures uno ramulo florent, paucis & exiguis folijs, colore triplici, can-
dido, luteo, & purpureo, præcipue in medietate stans. Quæ enim Theophrastus Nigrae di-

A

Flos Alyc.

Ferruginea
Viola.
Phlox.

B

- C *cit, in alio genere ab antiquis numerata est, de qua suo loco dicemus. Videntur postremo nobis male situm uicem respondere, in leliouu huius confectione, olei scitarum, & flores uncia due, credimusque illorum pondere unam esse, nec tam exiguo flore, tantam olei mensuram satis posse odorari.*

lib. 21. cap. 11.

Florum prima uer nunciantium, Viola alba, tepidioribus uero locis etiam hyeme emicat. Postea appellatur purpurea, proxime Flâmca, quæ & Phlox uocatur, syluestris dumtaxat. Et rursum eodem lib. cap. 6. Violis hunc proximus. Earum plurima genera, purpureæ, luteæ, albæ, plantis omnes, ut olus satæ. Ex his uero, quæ sponte opacis, & macris locis proueniunt, purpureæ, latiore folio, statim ab radice carnosæ exeunt, solæque græco nomine a cæteris discernuntur, appellata læta ab his lanthina uestis. Sed facilius maxima autoritas luteis. Genera his, Tusculana, & quæ Marina appellantur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato, in totum uero sine odore, minutoque folio. Calathiana, munus autumnæ, cæteræ ueris. Proxima ei Chalta est, concolori amplitudine. Vincit numero foliorum Marinam, quinque folia non excedere. Eadem odore superatur. Est enim gravis Caltha, non leuior ei quam Scopam regiam appellant. Odor ei cy namomo proximus, gracili folio, nec humido prouenit.

Calathiana.

THEOPHRASTVS DE VIOLACEO

genere, ex quo sua mutatus est Plinius, lib. 6.

cap. ultimo historie plantarum.

- D Florum prima, Viola alba, sese ostendit. Emicat ob cæcæ clemētis statim etiam non hyeme exacta: ubi uero immitis, postea: uere nō minus cum Viola alba, aut paulo post Lilium exit, & quæ Viola flammea uocatur, syluestris dumtaxat. Hæc cæteris omnibus, quibus coronari unum nar, longe præcurrit. Post hæc Narcissus, & Lirium exeunt. Ad hæc bulbi flos, quidam enim coronis hunc etiam inferunt. Sequitur Vioflora, & Nigra etiam Viola. Et e syluestribus Aurelia, & genus Fremj.

DESCRIPTIO VIOLARVM

ex Serapione.

Viola herba est, cuius sunt folia minora folijs Cissos, & nigriora, & non elongantur multum ab eis in figura sua: & habet stipitem egredientem ab una radice, & est super eum pilus, & in summitatibus eius flos boni odoris, coloris purpurei, & nascitur in umbrosis & asperis.

Aliæ species Violarum, ut inquit Pandectarium, sunt species Cheiri.

P R A B: T A N T I A omnium, & Electio.

Satiis maxima autoritas luteis, ut inquit Plinius, sed melior quæ est purpurea, ut contendit Galenus. Subinde, quæcunque est ex primis, & quam nec solis calor siccat, nec pluuia nimia tabefecit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ sunt & humidæ in græca primo. Quæcunque tamen siccatur, & frigida, & humidæ sunt, minus infrigidant. Sedant dolores calidos, leniunt, resoluunt, & inflammationes cohibent.

VIRE ET IUVAMENTA

A

Purpurearum ex DIOCORIDIS.

Folia per se, & ex polenta, illinuntur apertissime stomacho aestuanti, & oculorum inflammationibus, sediq; procidenti.

Aiunt, quod purpureum est in flore, anginis et comicialibus auxiliari, maxime pueris in aqua potum.

IUVAMENTA Albæ & Luteæ.

Huius aridi flores seruesacti in deflectionibus, valent contra uulue in inflammationes.

Et menstrua expellunt.

Sanant oris ulcera cum melle.

Cum cerato rimas sedis.

Semen duum drachmarum pōdere ex uino potum, aut cum melle inditum, menses, secundas, & partus extrahit.

Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

IUVAMENTA Purpureæ, & Flammæ

meæ ex MESUE.

Solutione educunt Choleram, reprimuntq;

Conferunt inflammationibus omnibus.

Sedat Soda calidā, factū in caliditate uehemēti.

Ciunt somnum, & leniunt pectus, & guttur.

Conferunt uulue, & angina.

Sedant sium, & opilationes hepatis aperiunt.

Dissipant lictericam, & febres inflammatas.

B

EXERAPIONE cap. 120.

Quando fit emplastrum ex solis folijs, aut cum sauiich, infrigidat, & confert inflammationi oris stomachi, & apostematibus calidis oculorū.

Et dicitur, qd flos eius a proprietate sua bibitur cum aqua, & confert epilepsie, & anginae puerorum: & illa est, quam uulgares nominant, Matrem puerorum.

EX PLATEARIO.

Zuccharum Violarum fit ut Rosarum.

Sed Syropus Violarum sic fit. Viola in aqua coquantur: & ex colatura, & zuccharo fiat colatura.

Syropus Violarum.

Vel sic. Melius est, ut Viola dimittantur in aqua per noctem, & fiat syropus. Si autem ex succo & zuccharo, tanto melius.

Oleum Violarum fiat hoc modo. Viola decoquantur in oleo, & coquantur: uel fiat decoctio in duplici uase. Vel etiam sic, quod melius est. Decoquantur, & colentur: & colaturæ recentes addantur: & sic dimittantur per 15. dies ad solem, & coletur: & sic secundo & tertio fiet, atq; erit electissimum. Id oleum contra omnem hepatis calcificationem ualer, est somniferum, & narcoticum.

Oleum Violarum.

Nota etiam, qd syropus Violarum magis debet concoqui, qd Rosarum.

C alioqui corrumpetur, & abefceret.

DOSIS HX MESVE.

Porio earum eft ab unc. iij. ufq; ad. viij. Et fucci earum ab unc. i. ufq; ad. ij. Syrop. earum ab unc. ij. ufq; ad. iij. Et conditi earum ab unc. i. & drach. ufq; iij.

EX IOANNE VIGONIO.

Viola eryfipelæ non exulecraæ, fecundum omnem modum admini-
strationis eius, eft optima medicina.

De fatu VIOLARVM, Columella lib. 13. Et

Palladius Menfe Februario, cap. 21.

Violam qui fafturus eft, terram ftercoratam, et repaftinatam, minimũ
alte pedem in puluinos redigat. atq; ita plãtas hornotinas, ferobicalis pe-
dalibus faftis ante Calendas Martias difpofitas habeat. Semẽ autem Vi-
olæ ficut olerũ, in arcis duobus temporibus feritur, Vere, uel Autumno.
Colitur autem eo modo, quo. & cetera olerã, ut runcetur, ut farciatur, ut
interdum etiam rigeretur.

De oleo & uino VIOLACEO faciendo, ex

Palladij Menfe Maio.

Tot Violæ uncias infundas, quot olei libras miferis, & diebus. 30. sub
dio habere debebis, Viola purgata, ut de rore nihil habeant: libras quin-
que uini ueteris. x. sextarijs debebis infundere, & post. xxx. dies. x. mellis
ponderibus temperare.

AUTORES ET DESCRIPTORES.

Dioscorides, lib. 2.

Plinius, lib. 25. capite. 6. u.

Theophrastus lib. 6. capite ultimo.

Hern. Barbatas.

M. Vergilius.

Ioannes Vigonius.

Mefiac in fimplicibus.

Serapion, cap. 180.

Platearius.

Macer, diftione, Viola.

Galenus ad Patermianum, cap. 2.

183

A

B

n 2

C

D

Gefülter Hanfß.

Crus Galli.

A

B

Kleiner Hanfſſ.

DE PEDECORVINO,
Rhapsodia XXIII.

(NOMENCLATURAE.

Græcæ, *ῥανυλας*, *ῥαν*.

Latine, *Pes corui*. *Silago*. *Casiatrix*. *Sanguinaria*.

Germanicæ, *Rappensſſ*. *Hanensſſ*.

PLACITA AVTORVM de Pede Coruino.

Sententia DIOSCORIDIS de

Pede Coruino, lib. 2.

CORONOPVS oblonga herbula est, per terram sternitur, & folia incisuris diuisa habet.

In eandem sententiam & Plinius lib. 22. cap. 19. Coronopus oblonga herba est, cum fissuris. Scribitur interim, quoniam radix coeliacis præclare facit, in cinere tosta. Et rursus lib. 24. cap. 18. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt, ut eius quam Coronopum vocant.

Apuleius de herba GALLICRVS

RE cap. 22.

Nasci amat herba Galli crus locis solidis, & circa vias: eius cacumen, instar pedis Galli.

C

IUDICIUM NOSTRUM.

Mira est scriptorum uarietas in Coronopode hac. Alij Barachion, alij Flasilam, nos i nullis oculat generis, i rursus alij sine omnibus praefum aculeis tam suspicantibus & con- tendentibus. Vnde praecipue per sa. turas nos arbutamur, si paulisper figentes hic pedem. Le- gicentiam ad praesentem subfribamus: quod ex omnibus nemo praedictus pluris phana uidetur de ea herba, nec quidem sententia. Sumq; & ego in ea opinione, ut non aliam credi esse, quam quae hodie Crus Gali uulgo dicitur, ut porus etiam nota, qui eam legentes nimis uellicas erant. Neq; ista tantum nris species. Etenim sylvestris, quae in cinereo, pratis, & circa sepes oritur. Est domestica & hortatana, sativa, seltam, iuxta, & septem floebus, quae ad co- ronas utuntur nymphae. Est quoq; quae uersato, & flore & colore Germaniae manens in hor- tis altius, praefus galle, ut coracis pedem refertis, nium cubitorum ubi excreuerit: uulgo uo- cant lenthysen, quam, in quod aliud quoq; genus recenseam, qd Coronopoda, non habeo. Nec aliquis mihi demorare haec nris uoluit. Verum quam haec recte conijcimus, aliorum aetimationi permittimus, Oraculum nullum, ut Sibyllar solum fuisse.

lenthysen

N I C O L A I L E O

N I C E N I Iudicium de

Herba Coronopode.

De secunda herba, Pede alacoben ab Aulcenta uocata, item expositor scribit, existimare quod sit herba a medicis uocata Per curia, de qua dixi. Inius caput, de pede Coronulo, quod radix huius herbae cum decingitur condem solutoni antiqua: sed radices huius herbae, quae nostri herbae uocant Pedem Corui, esse causticas, ulcerantia, & de ista non loqui Principi. Hic quod denegat dicit, quod aliqui dixerunt, qd peralacoben Hippocrates aulexat solia li- c uocari in nullo seruitur: cui praefert, quia pungit & excoctat per lathurum occidit in eis. Hec omnis ad uerbum sere nouus expositor Aulcenta, quia exponit non magis hanc, qd etiam praefert nobis herbam declarauit. Forse autem si illi minima pudendum, hanc se- cundum. I. Pedem corui, de quo Aulcenta loquitur, agnoscat: quando & ipse Aulcenta, tan- tus alioquin medicus magister, ut dubitaret, uel eam nesciret quid esset, ut plane in multa alij herbae ipsemet suam sententiam: ut eam secundo Canonis de hac ipsa herba, quae Pra coruius nomen uocatur, non modo ambigua, sed etiam contraria loquitur. Sum autem huc Aulcenta de Pede coruius tribi uerba. Per coruius membra expulsiis, radix eius herbae confert solutioni antiquae. Et dicitur Paulus & alij, quod confert Colicis, & efficit operatio- nem Hermodythi, locum abq; nomenclatio. Ego autem nescio, quomodo radix Pedis Corui possit praefert solutioni antiquae, & facere operationem Hermodythi, quia si solia in soluendo potentes. Nisi forte Aulcenta uult hoc loco solutionem carere solutione: quia uult alio praecipit, non esse faciendam solutionem super solutionem. For autem, ut terq; cap. de so- lutione podagry, & illic dicitur, Pedem coruium non colicis, sed podagry potius ex eius- dem Pauli auctoritate Aulcenta praefert uelatur, ita scribens. Et dicitur quidam, quod Pede coruius uel operatio Hermodythi, & non est eius nocere flammis. Quae uerba expo- nit etiam nouus expositor Aulcenta in hunc modum scribit. Dicit aliquos asseruisse, quod Per coruius operatur, & pargi: sicut Hermodythi, & non nocere flammis sicut ipsi. Et per- iste coruius, est herba cuius uerba exponit in opere, de qua scribit in secundo huius capite de ea. Dixerunt Paulus & alij, quod confert Colicis, & efficit operationem eorum abq; nomenclatio. Deinde subiungit. Radix PEDIS CORVINI, quae nos hic habemus ab eorum apposi- ta rodit, & pluries hanc feci super pedem illius quallit, qui habebat in unguitur bochim apodemis, & potius hanc fugebat ampu. l, quae nipa exibat uirum uenensum, an- de alij sinabunt. Sed ne dare per os, nunquam assum sum: licet sciam aliqua, quae foris ostendit uelicant, & ulcers, & comesta nocent. in alia, & capte. Hae illi. Qui licet uer- anur, ut sine debet uerari, dare per os radice Pedis coruius, quae uenensum est, ut postea de- clariamus, per uerba tamen postrema uidetur intrare, quod si etiam daret per os, cum aliqua tamen ratione daretur, et non sine Principis auctoritate. loquentes uero Manibus de grado, alio- nouus Aulcenta expositor, in huius radice expositione magis iudicauit, scribit huc uerba. Intelligit, quod cum auctores utuntur Pede coruius, in casu eam ibi semper uocantur radice e- ius, & non folijs. Ita etiam dicitur Aulcenta, secundo Canonis, inuicem iudici eius. Quae uerba exponit nobis indicant, ipsum huius herbae fuisse solia, non radice: quia dicit Aul- centa eiusdem radice usum, & non folijs secundo canonis praecipue probauit. Misere me humane uix, quid uideo quodlibet sub Aulcenta non tanq; pino, sicut medici laiores ap-

Aulcenta de
Pede Coru-
no.Aulcenta ex
positor.Ioannes Ma-
thaeus de gra-
do.

D

pellant, sed tunc facio rursus periculum. Nam si radicem uenerint, uel intra corpus iusserit adhiberi, ramus qui medicamine in agrotationibus adhiberi non dubitant; contra, si radice saluamur, et uenerint adhiberi dani uenerint, tamque medellam peruenimus, illi medici etiam celebres non audent iam Radicem Pedis conuiui habentis uim euacuant, et tunc uenerunt, puerique si eximioque apponatur, ut affu medicinx fugienda, alio ueroque Auscense expellitur, non ut retur diuine dote, saluum affumendum: frenus Auscense et secundo canonicis, &c. xvi. Testis, qui eam Hemorrhoidibus perhibet, aut nouit. Ego uero, rebus Dei, me nouisse monuit, quia ea dem radice, quibusdam alijs aduicibus, gulosus confutabam, & exa postea laborantibus propinabam, non sine magno quouindi, quia ex acceperis penulim: tunc casid e me sinerum admoeruit, & tam periosola obstitit medicina. Non tamen Auscense, si qui tam fami fuit, qui curidus in omnibus credere, semel secundo canonicis, Napoli esse uenerit periosola, & in portu sua decessit posita subiungit, deus alit asus animi & tribus. Venimus aut quod nostra erat Napoli ab herbis uoluit, Acronii a Gracis arg. latis uocant, de quo Vergilius, Macta acota reuerce.

ut iam apparet Auenaria, non tam generis, ipsam noscere imitari mores. Contra Galenus Accurati fundit, fabuliferum de his quod est corporeis, cauendi esse, inquit, ne autem ponit, autem cibo fundit. Item Auenaria nunc Pentaphylli a Dioscoride commendat ad uenenam mor- tifera, ipse ferendo Casarius scribit, esse medicinam perniciolam: adeo, ut Michael Sauonara medicus, suo et totio quoque pur- purorum lingua, et quae de medicina edidit habet, non au- tem in quantitate dare: non alio ob causam, nisi quia dicitur a Principe. Tantū habet ut ne per diuina, Auenaria apud medicos nobis et pons bonorum, in medicina moriferam facit faciat, sicut Pedem cornuū falcatum, aut perniciolam, ut et tradit Pentaphylli, et uis fuit. Nam et Iacobus de Donde, cognominis Aggregator, huius radicis fuit: ut uis uenena perniciosa, est Auenaria numerata auctoritate. Porro aut, quare illi Pedis complurimae addit, non tam Auenaria, quod medicis non recte Auenaria intelligentes, sunt perniciosa. Quis est illi cugit, putare herbam, quā herbam nosse ait. Pedem cornuū nominat, esse illā, quam ueteres medici, Paulus folios et Dioscorides, sub eodem nomine celebrant: Quasi uero si ne- cessum, in qua nunc sunt non herba, nam primum sculo fuerint. Eos aliquos flos a notat Auenaria expositores, illud opemū dicitur, alii est herba a princeps aetatis hominibus Pe- dem cornuū nominat, aliam a notis, nam si illi fuit, negatam multa de Pedis cornuū di- citur, nec est aliquid eorum unum in antiquis existit. Herba Pedem cornuū a nobis di- citur, posse hanc perniciolam, non plures, ut alio modo innotuissimū. Hec enim est illa, quā Dio- scorides, *ῥαβδωδὴ*, et *Ἀπρίλλιο* herba notat. Vnde et medicis uenena, non foliū Pedem cornuū, sed etiam Apium *ῥαβδωδὴ* nominant, a gemina fuisse, animalis, et herba alterius similitudine. Huius herba Dioscorides quatuor locis ipsi, et una et huius uenena colligit. Omnium autē folia, et caule, et apertum humano corpori, sunt in tribus uenena, et etiam in laetitia. Quare nullo modo fulcatum est, sitos qui tenet Pedem cornuū in medicina capitis exco- catione innotuissimū, quae Auenaria allegat, xvi. tem, eodem capite, sed Pedem cornuū, quā uenena *ῥαβδωδὴ*, a rana, cuius effigiem representat, nominant, intellexit: sed neg Auenaria ran- do canis, et comit radice Pedis cornuū confere fulcunt autem, de hac potius in- gere. Ideo quā sit illa, forte non est error Auenaria, sed male expressio Auenaria, et ne- fessum quā duobus in locis, fidei et fecit a canora, S. xvi. tem, per Pedem cornuū Aui- tem a notis, fidei, modo et ipse quid effigiem, intellexit. Nam, et *ῥαβδωδὴ*, ut uenena flegere. Se- cundo alicuius oisio Auenaria abnotat, illam offendens quā supra tenet in radice eandem herba conuenienter, quod confert et fulcunt autem, et facit operationem Hermodactylo- si, absque uenena. Quibus uerba posuimus similia et *ῥαβδωδὴ*, xvi. tem, et *ῥαβδωδὴ*, supra et a nobis allegata. Vnde uerba quae Paulus, et alii sup- p hac medicina, quae facit operationem Hermo- dactylo, aut Auenaria citant. Neque Paulus usque herba Cero potat, si et in Grati Pedem cornuū notat, Hermodactylo comparat, in inuando podagros, et compolitione quā nota tradit Græcos *ῥαβδωδὴ*, ad eā, per Pedem cornuū, aliam pariter, quae apud eosdem Græcos, *ῥαβδωδὴ*, id est, per Hermodactylo notant: quae unā de fidei Paulus lib- ro, in quo de Imphebus et cōpōlitione agitur, perperā ambas infensibilis notat.

Primae compositionis inscriptio, atq; descriptio haec
est, PODARICA per
Hermodactylum.

Hermodactylus : : : : *asell*, *cymini arbiopici*, *asneor*, *corymborum*, *thym*, *pipe-*

A
Asiatica ty-
rannus medi-
cinae (australi-
anus).

De quodam
audaci Me-
dico.

Napellum, &
Aconitum
idem sunt.

Michael S. ...
University

B
Jacobus de
Dondis, Ag-
grator.

Non necesse
est, ut quæ nunc
sunt herbarii
nomina, etiam
priori seculo
fuerint.

Pes oculus
Eutrachium,¹
idem *Apiana*
Schaeffer.

Quatuor species Diocorididae.

Expositores
Auctores,
Auctores nō
adversarius.

Cis longi, ziziberis, oboli tres. epithymi unciam medium, dosi oboli. . . . aut vi. da-
tur mane cum condito, uel hydromelle.

Secundam autem compositionem per Pedem coruinum inscripso, atq; descriptio talis est.

PER PEDEM CORVINUM compositio, quæ tant ad ea ad quæ &
altera per Hermodactylum, sicut acho uelis.

Ziziberis oboli duo, piperis oboli tres, apagiti oboli unus, crisi asserionis oboli quatuor, radices corui compositio. Dosis oboli octo. His autem quibus uenter non facile soluitur, siliquæ, xciij. facit omnino septem, uel octo fere alii deiectiones.

Hanc duram compositionem, Paulus libro suo de medicina uolumine tertio, secundam per Pedem coruinum nominatam, dicit ex Alexandri auctoritate prima esse meliorem, ut quæ eandem faciat rucuanonem, & quæ sedet dolorem: cum hoc, q. nihil obest stomacho. Quorum uerborum sententiam misit Auicenna duobus in locis antea allegatis, de toto Pedre corui-
no scribit, ipsum Hermodactylum comparando: quasi radix Pedis corui, de qua loquitur Paulus, sit par in cienda alio radice Hermodactylorum, & non habeat posui adstringendi fa-
cultatem: quæmodum de ea scribit Dioscorides, qui ipsam uulcanem prodesse scribit: si-
cut & ipse Auicenna primo canonis, eandem dicit radicem prodesse solutæ anique: & est.
am. xvi. temp. uelut non alios eam nominasse inter medicinas ad ulcera intestinum facien-
tes, quoniam coacta dispositio est morbus similia henteria, quæ prouenit etiam ex ulce-
ribus intestinum. Quare Auicenna hæc omnia de radice Pedis corui non misit scribere. Illud
uero non recte, quod facit operationem Hermodactylorum. Si quia uero miteret, quomo-
do tota compositio per Pedem coruinum nominata, eandem posuit facere euacuationem,
quam altera per Hermodactylum, cum Pes coruinus, uel radice eius uim adstringendi habeat,
Hermodactylus autem magis purgandi: sicut, dicitur per Pedem coruinum compositionem,
non habet eam purgationem ex Pede coruino, sed ex agneco, & eniro, quod Cartum me-
dici recessores appellant. Purgat autem atque atq; altera compositio per Hermodactylum no-
minata: quoniam dosi eius est dupla ad dosim aliam, & in diuino habentibus uentrem ma-
iorem multo q. duplam habet proportionem: ut ex his quæ antea scripsimus, ex Pauli senten-
tia potest potest. Neque uero quædam miteret, compositionem purgationem ex medicina
uenterem alius gentis suam formam appellatam: quoniam in podagris dolentibus, atq; lithia-
diis non minus quantum humorum fluxum ad loca dolentia remittere, q. eorum qui uim
fluxus euacuationem. Unde & apud Paulum inuenitur alia compositio ad podagras, quæ
per corallum nominatur, in quam tamen ueniunt rhubarbarum, & antholochia, medicinx eu-
acuantes. De eisdem duobus compositionibus, quas supra secit Paulum annotauimus,
enim Auicenna Fen. xxiij. Tertio, capite de solutione podagricorum & lithadicorum, in qui-
busdam tamen medicis, sed præcipue in ponderibus medicinarum, a Paulo citantur: ut quæ
scribit Auicenna cum his, quas Paulus antea notauerat, conferre uolentibus uideri potest. Hæc
uero occurrunt alia, ac multi obiecti uel, quod & ipse Auicenna, atq; eius expolitionibus antea
obiecti, non habent ex eorum expolitionibus, atq; quid sit herba Timidum, siue diuina,
neq; quid sit Pes coruinus, de quo Paulus, quamuis male ab Auicenna allegatus, uelle-
re. Licet enim ex his quæ antea diximus, esse herbam Pedem coruinum a uentibus dictam,
ex cuius nomine compositio tota suam habet appellationem: non tamen tamen quæ, aut quæ
nam sit, sunt declaratum. Cuius ergo & quæ nam, aut quæ sit herba Timidum ab Auicen-
na dicta, & quo nomine apud functis signata, antea docuimus, quod etiam de her-
ba ferocis, quam noster herbam Pedem coruinum nominare, refert, ut quod sit Pes coruinus
uenteribus, & Dioscorides, & Paulo, atq; Auicenna docemus, quod quidem & ipse Auicen-
na exscripsit, cuius. Pes coruinus est pars: ne quæ uolunt totam facere compositionem, in Pe-
de coruino dubitent, uel non quidam Auicenna, expolitiones habuerunt: aut sicut alii radicem
perniciosam, pro soluta recte Coruopos hoc est, Pes coruinus, inquit Dioscorides, her-
ba parua est, oblonga, humiliora, siliis filis. Hæc quoque potest esse dicitur. Aliqui autem
alios, alio uerbo, Romani caciamei, nonnulli fillagint, nonnulli sanguinaria no-
cant. Huius radix in obolo sumpta, facit ad coctura. Nasitur in locis incultis, & in dametis, &
in iis. Omnis in hac herba habens appellationibus, de quibus non possumus, sine ne recte,
an perperam scripser, dicitur, Romani nonnulli dicitur, nonnulli infusio: ut si quæ coruin
sine depurata, comparatur, atq; inde ad eius quæ quærentes herbe noticiam peruenimus,
Caciamei sane uidetur dictio corrupa. ne est præca, neglata: quare uero galli-
cem esse legendum: uel quod magis præca q. pellationis respondet, Galli cras: ut si cum deo
apud Græcos hæc herba Coruopos est nominata, quæ coruinæ pedis effigiem representat,
simili ratione apud Romanos Galli cras fuerit nuncupata. Est enim herba apud autem de sim-
plici medicina, quæ aliqui putant fuisse Apulium, Galli cras, atq; eni sanguinaria nominata.

Corilla.

..

..

D

Dioscorid. de
Corosopode

Corosopos
est Pes Galli.

Apuleus.

A

Quod est nomen sitiatum est, seu decurassit apud Dioscoridem, nam sanguisari, pro sanguinea in multis codicibus legitur. De hac autem herba idem autor de simplicibus medicinis, quae usque sit, refert eadem, quae de Coronopode Dioscorides, quod uidelicet in locis alpeis, & circa uias nascatur: addit tamen & rationem, cur tam Galli erus, quae cum sanguinaria nomenur, eo quod leuiter et rariis amposita, sanguinem fluere faciat, & habet (ut inquit) in summis pedem Galii. Hae autem herba ipsa, si quam sit uulgo nota, & simul eius nomen uulgare manifestauero, uereor ne Aufeinnar, aut eius expositionibus magnam parum ignominiam, qui in re non satis pueris, habuerint. Verum ista edant, non est tam parcere atque, quod utramque neglegere, quae utrimque duos nomen, sed Aufeinnar aut eius, expositioni autem nomen periclitari. Hae proculdubio ista est, quae parum sanguinaria ab effectu iam dicto, parum Caprioli uulgo appellamus. Pinus uero sipe cum Graminis facit, et Gramen uocat aculeum, quoniam etiam acutius aculei sunt plurimi, quos ut idem Pinus inquit, & uolens natus et ferens, exaltat utque dendi sanguines gramina. Quae licet uerba scribit Pinus lib. 11. de secunda Graminis, ut diximus, specie, ipsam saluberrimam lib. 11. inter herbas aculeatas, sed graecis appellatione Coronopoda numerauit reficiens, ut ait histor, eandem esse herbam, quae Graeci Coronopoda, & Romani Gramen uocant aculeatum: quod ut in ara, & solo, exilope, & aena, apamne & lappa, sapienter aut in lyfimachio, & lura manifestatus, plurimum herbarum, quas latius uocantibus nomen Pinus, graecis nomenclaturis ignoscit: quam Pinus uicium etiam in ista de & plasto, et xine & conuoluto, corymbis & raso, nardo gallica, & salunca, in alio nostro libello, de Pinis asper aliorum erosis edito, demonstrauimus.

Coronopus
Sanguinaria,
Capriola.
Gramen aculeatum.

HERMOLOI BARBARI

Corollarium de Coronopo.

Coronopus, hoc est, Pes cornicis, inter aculeatas a Theophrasto portitur, sponteque nascentes. Interim & feritur, medicinae ad usum, Silago, aut Sillago dicitur a nostris, a Graecis etiam Coronopodion: ut Galeno. Sunt Arabes, qui hanc Coruinum uocant. Nec prohibeo, dum res confiter, quibus cuique libet uocibus utatur. Illud monendi sunt, herbam, quae modo Pes coruinus ab officinis & herbariis appellatur, non tam Coronopoda uideri, quae Ranunculi genus, quod Polyanthemum cognominat: quandoquidem aculeata, & oblonga esse Coronopus herba traditur, & aluino prodest: Coruinus autem pes, cuius eius, & Ranunculi similitudine conspicitur: plurimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulae, am busti modo corporibus attolluntur, flore aureo, copiosiusque quibus nostris, Ranunculum Polyanthemum uocatum coniungunt.

Silago.
Sillago.

..

..

B

inde Coronopoda.

M. VERGILII Annotatio in Coronopo.

Scilicet de Coronopode huc iam pridem multa Leonica, & uir astra arate dignus, cui multum deferant bonarum literarum cupidi, in commentum solo eo, quod de Pinis erant illi, quod edidit. Coruinus inter cetera est, qui hic Romana appellatur Coronopoda Canonicum esse dicit, ostendere, ab Apuleio Galli eius dictum fuisse: & ex Gal. cruce ab imperiole Graecorum libraria, Caelotrice in hoc sermo: factam esse. Quod si confirmare ego uelim, uirum magis, quam cessare credam. Nulla enim eius uoce reliqua in hac superest, nec conueniens aliqua in eo esset, quae quod ignoratur & laetitia. In uali posui. Illud penitus aduertendum, quodiam Graeci a cornicis pede eam uocauerunt, uerisimile esse, Latinos a Gallo cruce, congruentius aliquid nobis, ob similitudinem, sones illi fuisse: quem admodum ab aliquibus etiam, non cornicis, sed conuicis Pes hae ipsa nomenatur. Idem per uocem, eandem a Pinis ar. lib. 11. Gramen aculeatum appellari. De quo dubitandum nulli esset, si hae cum aculeatum diceret Coronopodem, aut quod aculeos indicaret aliquid illi aduenisset. Quam ob causam, non liceret subleui in Pinis alio, aut ueris inter aculeatas lib. 11. & secundo Coronopoda ab eo numerari. Nec nos Pinus arguimus, sed ueritatem istorum deiratur, posse eam uocem Dioscoridi desse. Theophrastus lib. 4. de ra tradidit, humi caudicere, quod hic ut per terram firmi: ramentum inter aculeas, & sponte nascentes. Vulgaris & ubiq; fore nascentis herba haec est.

Laus Nicolai Leonica.

Gallus.

Theophrasto,

C

HERMOLAI BARBARI opinio
alia de Coronopode.

Batrachion.
Ranunculus.
Struma.
Solanus.
Astrum.
Apium syl-
vestre.

Polyanthe-
mos.

Sardaxherba

„

„

D

Rifsa Sarda-
nion.

Vide Erasmi
Chilades.

Batrachion, siue Ranunculus, siue Struma: quoniam medetur Strumis. Nam Struma Solani genus est. Dicitur & Apiastrum Ranunculus, hoc est, Apium sylvestre, uenenatum in Sardinia manifeste Nigidij doctissimi uiri errato: qui Apiastrum pro Melissophyllo appellat: quamquam hunc & Varro sequitur & Dioscorides. Opacis gaudet. Primum genus, cui & color liuidus, ad latitudinem Maluar accedentibus folijs. Secundo generi, caules, ut Plinius inquit, alti, ut Dioscorides, minores quam priori: nisi librario-
rum culpa fuerit *senpauit* *senpauit* *senpauit* scribentium. Genus ab his diuersum in totum uidetur, Batrachion, cognomine Polyanthemus, caustica ut exulcerans cicatrices, & ad colorem eas reducens, & utiligines corporans. Neque aliter indicatur a Plinio quale sit. Nisi quis & hoc in uenam quatuor specierum contribuat, ac reponat, illam uidelicet, quam plurimis foliorum diuisuris, & Plinius, & Dioscorides deliniant, uulgo dictam Pes cornutus, alteram omnino, quam Coronopus, de qua superius habita mentio est. De Venenato Salustius, In Sardinia inquit quaedam herba nascitur, quae Sardax dicitur, Apiastri similis. Hac ora hominum & rictus dolore contrahit, & quasi ridentes interimit. In ea insula, ut Paulus nix ac Solino placet, locis riguis prouenit iusto largior, nec tamen aquas inficit. Strabo ex hac ipsa herba Hispanos toxici genus conficere ait, quod urgente ui maiore haustum, citra dolorem humanis rebus exigit. A qua *aplastron* uulgo *plastron*, quod & Dioscorides in Venenis meminit. Homerus Sardanion rifum uocauit illo uersu,
plastron di. apiastron. apiastron. plastron.
Meminit & Plato in Republi. Timaeus aliam originem proverbio huic reddidit, aliam Clitarchus, aliam Sophocles & Simonides poëtae; nos id in annotationes Plinianas distulimus.

VIRE ET IUVAMENTA
ex Dioscoride.

Coquitur in oleo. 15

Radice habet tenuem, adstringentem, quae in cibo coeliacis facit.

A V T O R E S ET DESCRIPTORES.

Dioscorides, lib. 2.

Plinius, lib. 22. cap. 19.

Lib. 22. cap. 15.

Apuleius, cap. 22.

Nicolaus Leoniceus.

Hermolaus Barbarus.

Marcellus Vergilius.

Sexte Vesselin.

Laub Nesselt weiss.

Daub Nessel / Minnlin.

Græcæ, *ῥυτίς*, *ῥυτίς*, *ῥυτίς*.Latinae, *Vrtica*.Germanicæ, *Ueffelen*.

P L A C I T A A V T O R V M

de Vrticis.

D I O S C O R I D E S

De Vrticis.

D V O V R T I C A E gene
ra, scilicet, *Sylvestris asperior*, laetior
bus nigrioribusq; folijs, semine Lini,
sed minore. Altera non eque aspa, mi
nuto semine.

Periocha HERM. BAR.

B A R I de omni

bus Vrticis.

D Vrtica ex omnibus aculeatis gene

ribus notissima est. Acetabulis in flo

re purpuream lanuginem fundenti

bus. Sepe altior binis cubitis. Mitior

foemina est, inter sylvestres, quæ dici

tur Canis, acrior, caule q; mordaci,

fimbriatis folijs. Quæ uero etiam os

dorem mittit, Herculeana uocat. Se

m̃e omnibus copiosum, nigrum. Mi

rum, sine uillis spinarum, aculeis la

nuginem ipsam noxiam, & tactu tan

tum leui, prurinum, pustulasq; adu

sto similes existeret. Norum est reme

dium olei. Sed mordaci, as nō proci

nus cum ipsa hæba gignitur, nec nisi

foliis roboret. Incipiens quidem

ipsa nasci Vere, non ingrato, multis

etiam religioso in cibo est, ad pellen

dos totius animi morbos. Sylvestri

um quoq; radix, omnem carnem te

neriorem facit simul cocta. Quæ uero

ex ijs mitissima, & folijs non mordē

tibus, Lamiū, sine Aconitiū uocat, quibusdā

Vrtica iners, & mortua

Albū hæc habet in medio folio, sacris ignib; utile. Quidā e nostris disci

uere gñā tēporib;. Autūnale appellādo, & relijs ad eandē ratiōē, Celo

Vrtica Canis

Herculeana.

Vrtica iners.

brat & Marinam cognomine Plinius ad uelice uicia. Condât laudex Vrtice Phanius phyticus, utilissimâ cibis coctam, inueteratamq; professus. Si quadrupedes ferum non admittant, Vrtica naturalia earum fricanda monstrât. Ex Vrtica in Aegypto fit oleum. Semen colligi mellibus oportet. Alexandrinum maxime laudatur ad omnia. Vrticam Hippocrates Nidam uidetur appellasse, cum alij Cnidam uocent. Est ubi Clidam legas corrupte, ut cenleo, nisi aliud genus sit. Grana inquit Clidæ sexaginta, dyctera uuluis inijolantur, quas bilis infestauerit.

De eadem quoq; VERGILIUS.

Vrtica nihil in censu olerum in uilius nascitur, igneo pruriu urens: & inde factio nomine. Vescabantur nihilominus ea antiqui. Suntq; eius in cibo usus, testes antiqui in lauinis Poetæ: quibus iocundum erat Ocimose & Vrtica recreare. Vbiq; & omnibus tam nota hæretica est, ut nihil monere in ea opus sit. Præterq; a Græcis Cnidem, ab eorum uerbo *κνίδη* dictam fuisse: significat id cum dolore pungi, uexariq;. Vocauit Acalyphas etiam Aristoteles in mari Vrticas, tactu eadem in urendo ui. Medetur ea multis in humano corpore morbis, plurimisque scæset remedijs. Eamq; ob causam non minus ad medicinam, q̃ ad cibos medicis & olitoribus curanda.

DE GALIOPSISIMILI Vrticis
herba, DIOSCORIDES.

Galiopsis latinis Vrtica labeo dicitur. Frutex in totum caulem & folia habet Vrticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddât. Flore purpureo, tenui. Nascitur circa læpes, ædificia, ac semitas ubiq;.

Vrticarum ex PLINIO diuisio.

Vrticarum plures differentiæ. Syluestris, quam scæcinam uocant, mitior. Et in syluestri, quæ dicitur Cania, acior, caule quoq; mordaci, firmi & briatis folijs. Quæ uero etiam odorem fundit, Herculanæa uocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Mirum, sine ullis spinarum aculeis, lænuginem ipsam esse noxiâ, & tactu tñ leui prurium, pustulasq; con festum adulto similes existeret. Notum est remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa hæretica gignitur, nec nisi solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci Vere, non ingrato, multis etiâ religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoq; radix, omnem carnem teneriorem facit simul coctâ. Quæ uero ignoxia est, morfu carēs, Lamium uocatur.

TEMPERAMENTVM.

Calidæ sunt & siccæ Vrticæ in tertio gradu, secundum Serapionem.

VIRES ET IUVVAMENTA

ex Dioscoride.

Folia utriusq; illius, canis morfabus, addito sale, medentur.

Gangrenas, carcinomata, sordidâ ulcera, & quæ cacœthæ uocantur.

Item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesq; sanant.

A
Vrticæ laus

Vrticæ? yda,
Cnida
Clida.

Vrticæ usus

Acalypha.
A

B
Vrticæ labeo.

Vrticarum
lexus.

- C** Lienosis cum cerato imponuntur.
 Faciunt ad profluvia narium, cum succo trita, & naribus indita.
 Menses ciunt, eadem recentia detrita cum myrrha, & impolita.
 Procidentes uulvas, contactu resiliere cogunt.
 Semen potum ex pallo, Venere stimulat, uulvam aperit.
 Cum melle delinctum, orthopnææ, & lateris, & pulmonum inflammacionibus prodest.

Thoracem expurgat.

Erodentibus medicamentis ammiscetur.

Cocta cum conchis sola, aluum emolliunt, urinas mouet, inflationes discutit; decocta cum ptisana, uitia peccoris extrahunt.

Mulierum menses euocant, cum myrrhæ modico pota.

Inflammatione turgentem uiam, gargarizans succus reprimat.

EXSERAPIONE cap. 150.

Oleum Vrticæ est magis laxatiuum, q̃ oleum carthami.

Mouet coitum, quando comeditur cum cepis, & uitellis ouorum.

Et de proprietate eius est, eijcere phlegma crudum.

Quando excoriatur semen Vrticæ, ternaturq̃, & miscetur cum melle, laxat fortiter.

D

Et cauendum est, ne contingat linguam, & caput meri: ne adurat ea.

Et dosis eius est, a uignini granis, usq̃ ad. xxx.

EX AE MILIO MACRO.

Græcus Acalephen, nos Vrticam uocitamus.

Feruida non modice uis illi dicitur esse,

Vnde nec immerito nomen sumplisse uidetur,

Tacta quod exurat digitos Vrtica tenentis.

Hæc solet lictericos cum uino sumpta iuuare.

Illius semen colicis cum melle medetur.

Et tussim ueterem curat, si sæpe bibatur.

Frigus pulmonis prelit, uentrisq̃ tumorem.

Omnibus his prodest puluis cum melle iugatus,

Aut succus uiridis cum uino sæpius haustus.

Cum sale de folijs eius factum cataplasma,

Vlceribus prodest, & uulnera sordida purgat,

Et contra morsus ualet hoc cataplasma caninos.

Hoc caneros, & parouidas, luxataq̃ curat,

Hocq̃ reformatur caro quæ discessit ab ossæ.

Et solet humeros hoc deliccare nocentes.

Acri cum uino radix contrita tumorem

Compescit splenis, podagræ sic subuenit illa,

Omnibus & morbis sic subuenit articulorum.

Omnibus his prodest superaddita, uel sibi iuncto

Si coquis hanc oleo, foveasq̃ hoc unguine membra.

Naribus impositus succus, foliumue, cruorem,
 Elicit, innata est illi vis tanta caloris,
 Quod si manantem cupias retinere cruorem,
 Vrtice succo frontem line, reprimat illum.
 Si supponatur cum myrrha, menstrua pellit:
 Si claudit uulvam matrix, humore grauata,
 Vrtice folijs reuocabitur illa fricata,
 Cum uino bibitum, uenerem semen mouet eius,
 Et melius tritæ, si iungas melq; piperq;
 Et sic cum uino prædicto more bibantur.
 Pleuriticis, pectus, pulmones, adiuuat eius
 Semen, si sumptum fuerit cum melle iugatum,
 Cum mulla bibitum, lotium producit abundans,
 Herba recens eius olerum si more coquantur,
 Denur & illius decoctio, molliet aluum.
 Ore diu clausus succus si uoluitur eius,
 Vix non modicum poterit sedare tumorem.
 Sudorem mouet ex oleo decocta peruncis.
 Si quadrupes quæcumq; marem perferre recusat,
 Vrtice folijs illius uulua fricetur,
 Sic naturalem calor excitat ille calorem.
 Defluuium capitis, si succo seminis huius
 Vngas sæpe caput, reprimat, doctore Galeno.
 Illius semen collectum tempore messis,
 Et deficcatum, multis erit utile causis.
 Omnibus his prodest puluis cum melle iugatus.

A V T O R E S.

Dioscorides lib. 2. cap. Acalyphen.
 Plinius lib. 21. cap. 15.
 Serapio, cap. 150.
 Macer æmilius.
 Herm. Barbarus.
 M. Vergilius.

corum T O M V S Primum:

161

eiusdem Dioscoridem, Galenum, Paulum, opinionis suae adhaerentes erant, Vnde Hadrianus Imperator, huius testibus fides adhiberi, qui eundem sermonem (unde compa-
 10. lib. & Porum Primum, & 20. aperte monstrarent; nec Dioscoridem crediderim, sed hunc ipsum
 Dioscoridem fuisse ideo Dioscoridem Marubium non fuisse opinatus est, quod ipse quae nemini
 letheria sunt scribat: placent hominibus infertur potius, vel eodem uno, quod Dioscorides adscri-
 bere. Ita enim & Leoniceo nostro fieri oportuit, cum Pliniam emendandum videretur, non
 quam haberi Plinius posuisset, negare esset illam, sed quae, qualis, & illa nunc sit docere: non
 quid unaquaeque res non sit (quod de Deo dici solet) sed quid ea in dicere: non destruere, sed
 adstruere: non ex Dioscoridis sententia, in re non manifestata, Verum rursus, Plinius enim &
 Dioscorides potest Pliniam autoritate superari, sed ut ratione, vel in ipsius eadem. Nihil mi-
 nus philosophi est, ut dicimus, quod aliquid lineae non dicere. In herba quoque designandis,
 non scribens autem, non Leoniceo censura, sed us & figura, & res ipsa consideranda
 sunt, placent exhibendum quicquid est medicamentum, de quo disputatur. Quod siigno-
 retur (negem fere omnia moralia est) salua apud nos scribens autem, & humane
 potius ignorantiam nostram faciamus, quod errasse alicuius impudentem videmus. Sic nos
 quoque de his, quod fieri poterit, primus de Hormino wandigenus.

DE HORMINO.

Horminum, quae & Geminalis latine dicitur, frumentum prout esse, & inter frumenta cornu
 merari, Theophrastus Plantarum, & Plinius vero naturalis historiae aperte iudicat. Nam
 frumenta ex his temporibus dandi, Theophrastus feceris Plinius inquit, cum Hyberna sunt,
 ut inueniuntur, sic, hordeum: Aethiopia vero frumenta, panicum, milium, horminum, Galenus
 quoque plinimum prout, quando Horminum in plinimum indigi affirmat, inter frumenta
 posuisse videtur. Vnde unum frumentum omnia harundinum folia consistere, cum Plinius, quod eodem
 loco Theophrastus de frumento & legumini differens distinet, scribit. Plinius Hormini
 Panicum folia consistere dicit: ut si ergo harundines folia similia habet folia: Porro ne, an Maru-
 bium etiam in ratione certandi est (ubi res ipsa non exhibetur) Geminalis inter frumenta est, fru-
 mentum harundinum folia consistere, Porro harundinum folia habet folia. Quae ergo Hormi-
 num Porro similia habere folia dicit, ut non certe errauerit, quod Marubium, cum multa pro-
 fus cum Haec non cogitans. In similitudine quoque Plinius (ut etiam ostendens herbarum no-
 tionibus acutus ac diligens) in Onza: alius est. Onza etiam & ipsum frumentum genus est, quod
 Ritzum vulgo dicimus, multigenum. Hanc, ut dixerim Plinius, Porro similia habere folia
 dicit: nulla alia ratione, quod Hormini quoque Panicum folia consistere scripsi. Porro enim folia,
 ad harundinum: quo frumenta eadem censimus autem, nulla apud est pro-
 portio. Adde, quod Plinius Plinius, Theophrastus inquit Panicum, & Nihil aestimans frumentum adha-
 merari: ut in Mito, Panicum folia describens, nullum herbam agnoscat, quod Panicum folia
 generat ex ipso. Sic Hormini quoque folia Panicum, Nihilque connumerata, Panicum folia, an Maru-
 bium (quo nihil in frumentis figuris in ipso) assignari oportet. Hec de Hormino, rationem
 sequutus, ut ipse eundem scripsi, quae si Nicolaus penitus displiceret, nec nossumus
 suum Plinius, nec Praef. Graec. vocabuli ignorantia obiceret.

DE BALO T E.

In Balote vero describenda, quod est quod Praef. & Praef. uiciniare errasse Plinium crea-
 mus, quod quae Balote esset (ut quae plerumque ubique nascitur) ignorasse non nisi ignoran-
 tissimus credamus: Quia libro, in Marubium inquit, Graeci Praefon vocant: Ex Calcei ma-
 gis sui sententia, aliorum etiam Marubii genus esse scribit: ut sciamus etiam Marubium ni-
 gum dicere potuisse, seu Porcum nigrum dicitur, cum de Balote ageret. Balotem inquit Plini-
 um, Graeci Porcum nigrum vocant, folia maioribus quod Porro. Ad J. Euclyptum, & genus
 eleborum, eandem moribus efficerem. In nullo Marubii genere folia uisum autem Porro, Albo,
 Harundine uisum. Maiora inquit, sunt quod Porro Magna esse Porro folia, non ignorat Plini-
 um, deo maiora, adiecit. Graecorum etiam in nullo Marubii genere (nisi manu tenent) esse, cer-
 tum est. Ea quoque genera sunt autem, non graecorum, sed aegyptiorum, quod in Ab-
 rotanum atque Abfissum edocem reddunt. In Porro nigro recte graecorum dicens: quip-
 pe, quod seculum, grauem, & capiti totum odorem referat: atque ideo in medicamentis non
 esset, sed apparet: quod contra in Marubio, scribis euenit. Sed quae sunt oculis comissa
 fidibus, nonne mouere plus solent: Plena Balote sententia, angustum monium praeput
 eborum eadem quibus describitur figuris, Porro folia grandibus, nigris, marulosis. Vnde ergo Ba-
 lotem dicere existimem. Eam latiori quidem Viceratam, rursus Porcum caninum vocant

A.

Horminum,
Geminalis,

Galenus,

B.

Onza,
Ritzum,

Balote,

Vicerata,

C ex eo quod possem, dictam, quod canis moribus aduersetur, nec tam herba similis, q̄ pos-
simo nomen referat. Quod autem Dioscorides, quicq̄ cum sequimur crediderat, Nicolaus
vident. Nos Plinius Romano sic posuimus auctore, remq̄ ipsam addimus: quareq̄ & Dio-
scorides quidem, cum multa Balanea nomina enumeret, inter quæ & Marrubium nigrum est,
& magnum Marrubium, et liliens sanguis. Alio autem Cynosprafon dicere Balanem asseruit:
quod aliud est q̄ caninum Porum significat, ipsiusq̄ nomen ad rusticam simplicium ma-
nasse iam dicemus.

Ilionis fan-
guis.
Cynosprafon
:

D E S T A C H Y.

Ampelopro-
fon. Vis-
gnu Porum
Porrastellum.

Stachyn, quæ eadem sit ignorare non taceo: partim quod, vel certe maiori ignorantia ver-
sari Leoniceum arbitror, quippe qui et Stachyn ipsam ignoret, & unius, utpote momen-
ti, Plinius credat errasse: nec liliens uerba, minusq̄ condiderat. Scripsit, ut uolumine Pil-
nius, Marrubium a Graeco Prafon uocari, & nigrum Marrubii genus inueniendū esse illud
dixerat, q̄ ut indurandum esset. At q̄, & a. b. cum Ampeloprasum, hoc est, uinegrum Por-
rum, quod non uulgo Porrastellum uocamus, Porri folijs confusa dissilet, continuo adde-
rens subijcit. Ea quodq̄ quæ Stachys dicitur, Porri similitudinem habet, longioribus folijs,
pluribusq̄. Stachys quodq̄, inquit Plinius, ut Ampeloprasus Porri similitudinem habet, lon-
gioribus folijs. Si Graeci Prasio, ad est, Marrubio similem Stachyn dixerint: cum exploratis-
simam habuisse se Plinius Marrubii referat, quod folijs parvis, & obrotundis consistit, nunc cum
errasse Plinium credibile aliquando fuisse: si Stachyn ut Ampeloprasum Porro non compa-
rasset, vel simpliciter Porro similem dixisset. Verum quando poeracea herba Stachyn adu-
merat, & longiora illi folia q̄ Porro facit, quis iam dubiet, non errasse Plinium in herbae simi-
litudine, quam competam habuisse: Porro enim, non Marrubio nulli (ut ipse inquit) igro-
re, longa sunt folia. Accedit, quod qui cōstatum Galeni lib. de simpli. medicamentis liliensum se-
cit, Stachyn Porro similem esse incomperius est. Magna ueritatis argumentum. Plinius, &
eum, qui Galenum interpretatus est (quodseuq̄ sit fuerit) in eandem de Stachy conuenisse
sententiam.

Iudicium H E M O L A I Barb. de M A R R U B I I S.

Marrubium
candidum,
Marrubium
nigrum.

Marrubium duplex, folio herbaceo, & incisuris altioribus ferrato, un-
guetarijs, ut Theophrastus ait, quædā ad quædam. Hoc & Candidum
appellauerim. Alterum folio rotundiore, uehementer squalido, ut Sal-
uia, & obscurius ferrato: quod quidem ego, aut Balloten ipsum, de qua
diximus, aut ei ualde similem interpretor. Nam & medicinar congru-
unt in Plinio.

Iudicium M A R. V E R G I L I I de Marrubijs.

Sphacel^s Sal-
uæ ferens.

Fecit Theophrastus lib. 4. de Plantarum lesione Marrubij duo genera. Alterum quod ma-
gis herbaceum, magisque mollius dactylum folium haberet: quo qui pharmita, & morborum
remedia trahant, in aliquibus uiderent. Alterum quod rotundiore & squalidior folio esset:
quale in altero Saluæ genere, quod Sphacelum nominant, uideatur, & in eo temeribus inci-
suris. Videturq̄ diuisio hæc in hoc tantum Marrubij genere facta ab eo fuisse. Quam uero Pli-
nius, auctore Galieno, in nigrum, & candidum tradidit, Balloten paulo ante descripsit, & hoc
manifeste complectitur. Nisi forte, quod hic colore tantum discreuit, Theophrastus mollius
foliorum indicari, & præter incisuras herbaceo colore & squalore: ut ex his niger colore, &
candidus intelligeretur. Si quidem nigredo in plantarum folijs, plerumq̄ & obscurius uiredo in
religenda est, & in squalore cinereus & albiculus color in plantis pleriq̄ uidetur. In quam par-
tem inclinat animus nobis, & aliud, sed aliter a Theophrasto & Plinio dictū fuisse de utroq̄
Marrubio existimamus. Fuit hoc etiam in multo nominum honore apud ueteres, quemadmo-
dum multus in medicina eorum usus, perferendū in locandis liene & icore, caridusq̄ coralijs
morbis & uitijs, quæ hoc capite a Dioscoride narrantur.

Hoc Mar-
rubij apud
ueteres.

D E B A L L O T E H E R B A, seu Mar-
rubio nigro D I O S C O R I D E S lib. 3.

Balloten, nomine alio nigrum Marrubium, aut magnum uocant, alijs
qui Nophthan, alijs Notianofecmin, alijs Nosprafon, alijs Nothera, alijs
Nochlin, aut Nostelim, alijs Nophrim, alijs Gnoturim, Romani Vleera

riam, aut Marrubium nigrum, alij Cantherinum, Aegyptij Alphō, Mar-
gillionis sanguinem. Caules edit quadrangulos, nigros, subhirsutos, cō-
plices ex una radice. Folijs maioribus q̃ Marrubij, hispīdis, interceden-
te spacio, subrotundis, graue olentibus, Apīastro proximis: unde aliqui
Apīastrum eam uocauerunt.

Corollarium **B A R B A R I** de Ballote.

Ballote frutescens est herba. Nec uideo, qui possint tueri Plinium, qui
ait, Graeci Porrum nigrum uocant. Et infra, Ballote inquit, folijs est Por-
ri maioribus, nigrioribusq̃. At Graeci non Porrum nigrum, sed Marru-
bium nigrum Ballotem, sine ulla controuersia cognominant. Nec folia ei
sunt porracea, sed Marrubij & Citraginis. Deceptū affinitate nominum
cōstat, Praefon melius, pro Praefon legentem. Est autem Praefon Porrum,
Praefon Marrubium. Idem error a Plinio committitur in herba Stachye.

Iudicium **M. V E R G I L I I** de eadem.

Deprehenderunt iam pridem & alij turpem Plinij in Ballote lapsam
lib. 27. cap. 8. Porrum nigrum eam appellantis. Dicoq̃ iactatus contra eū
scriptorem hic error est, qui nulla ratione excusari in homine potest, tam
apertam culpam, & ex culpa facilem criminationem habet: id nos relin-
quimus, quod semel in iudicium delatum fuerit, ad nouam reuocare cen-
suram asperius existimantes. Nec aliud bonarum artium, praesertimque
graezarum literarum cupidos mouemus, q̃ nullam fore unq̃ satis in eas-
rum professione illis diligentiam: ex quo in unius nū literae mutatio-
ne, adiectione, detractiōeue, tantum uersatur periculum, ut pro Marru-
bio, Porru aliquis alios doceat. Nota omnibus modo etiam Ballote est,
a foliorum similitudine Marrubium, a coloris diuersitate nigrum dicta:
siquidē candidus Marrubio, Balloti uero niger caulis est, reliqua omnia
similia et aequalia habentibus: ut ex utriusq̃ historia cognouisse facile est.
Hanc Marrubium, alterum Marrubium, id est, secundum, aliqui manife-
sta indicatione dixerunt: quoniam illud prius, hoc posterius sit: non nas-
turae ordine, sed hominum honore & appellatione. Habet & Viceraria
appellatio alia, certa ex usu & uiribus causam: quemadmodum & Mar-
rubium Cantherinum a Romanis dici potuit, q̃ eo pascerentur cātherij.

TEMPERAMENTVM Praefij ex Ioanne

Serapione cap. Farasio. 158.

Virtus eius prima est calida in secundo gradu, sicca in tertio, in medio
eius uersus finem. Et secunda uirtus est, quae absterget & resoluit. Tertia,
quae aperit opilationes hepatis & splenis, mundificatq̃ pulmonem & pe-
ctus. Et quando ab extra absterget & resoluit.

Edulium ex Marrubio ex **P L A T I N A E** lib. 3. de
honestis uoluptate.

Marrubij est, quod Graeci propter amaritudinem uocant, a glaucis & inter primas herbas cōnu-
mentis, semina foliaq̃ uisca, cōtra septem plura, pectoris, & laryngis dolores, cassius sedat.
Ex uiscis Marrubio mixtum cōfuso, & farina subactis, Erit ossibus, q̃bus ex oleo i parilla indur-
is, in prima mēsa ad subitum uelcitur libenter fugare credidit, & ob hanc et pueris apponit folia.

Barbaram con-
fendit Le-
oniceo.

Praefon.
Praefon.

Vergilius in
Plinium.

B
Ballote,
Marrubium.

Viceraria.

Cantheria.

C

VINVM MARRUBII ex Columella

libro, 12. capite, 32.

Vinum Marrubij multi utile putant ad omnia intestina vitia, & maxime ad tussim. Cum tindemiam facies, Marrubij caules teneros, maxime de locis incultis & macris legito, eosq; in sole siccato. Deinde fasciculos facito, tomice palmea, aut iuncea ligato, & in seriam mittito, ita ut uinculum extet: in musti dulcis sextarios. 200. Marrubij libras. viij. adijcito, ut simul cum musto deferuecat. Postea eximito Marrubium, & purgatum uinum diligenter oblitito.

Eiusdem uini descriptio per DIOSCORIDEM

DE libro quinto.

Marrubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitij, & omibus quibus Marrubium.

Genuina pictura MARRUBII, ex perito

herbario HIERONYMO.

Marrubium
quare sic dictum.
Marrubium
mas & femina.

Marrubium Germanis dictum, *Andou*, quod morbo eius nominis, pueris admodum prodiui ac familiari auxilio sit. Et habetur duplex. Mas, & Femina. Mas subniger, similis maiori Vrtice, nisi quod in uiore obscurior apparet, & minime comburit. Femina, folijs rotundis, pallidis, caule rotundo, cubitali.

D
Marrubij nomine, quare sexus intelligat.

Medicorum obseruantia est, ut in Marrubij appellatione ei nullus adiungatur sexus, & frequenter feminam intelligant. Interdum marem masculis, femellam feminis administrant.

De Marrubij preparatione ex SERAPIONE.

Marrubium quando est siccum, decoquitur in aqua cum semine suo: sed quando est humidum, teritur & exprimitur succus eius. Et succus ille quidem, qui accipitur ex folijs eius, postquam est desiccatus in sole, resoluitur in melle, & administratur ad usum acuendum. Et fit cum eo sternutatorium ictericis, ad mundificandum colorem cutis. Et admiscetur cum medicinis ad dolorem auris antiquum.

VIRE ET INVAMENTA eius

ex DIOSCORIDE.

Huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus, datur cum melle suspensiosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis.

Crassam e pectore pituitam cum sicca liri etijcit.

Mulieribus a partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas exeat.

Item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut a serpentibus demorsi sunt.

Vesicam, renesq; laedis.

Folia cum melle illinuntur fordosis ulceribus purgandis.

Pterygia, uomasq; sustunt.

Laterum dolores mitigant.

Succus folijs contufis expreffus, & fole coactus, ad eadem pollet.

Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat.

Naribus, regium morbum expurgat.

Aurium doloribus conuenienter inflillatur, per fe, aut cum rofaceo.

Ex A P V L E I O, ad grauem tuffim.

Herbam Marrubium coques ex aqua, et dabis eis habere, qui grauiter affiunt, fanabit mirifice.

Ad S T O M A C H I dolorem.

Herbæ Marrubij fuccus potus, ftomachi dolorem tollet: fi febricitat, ex aqua potus, fatifq; eleuat fe.

Ad L V M B R I C O S.

Herbæ Marrubij, Abfynthij, & Lupinorum paria pondera, in aqua mulfa cocta cum uino, bis, aut ter in umbilico polita, necat lumbricos.

Ad C O N D Y L O M A T A.

Herbam Marrubium combure, euſq; cinerem infrica: fanabit.

V E N E N O accepto pellendo.

Si quis uenenum ſumpſit, herbæ Marrubij ſuccum dabis ex uino uerter: diſcutit namq; uenenum.

Ad S C A B I E M, uel impetigines.

Herbæ Marrubij decoctu aqua corpus lauato, ſcabiem diſcutit, & im- petiginem tollit.

Ad P V L M O N I S extensionem.

Herbam Marrubium ex melle coctam ſumat, mire curabitur.

Ad omnem D U R I C I E M.

Herba Marrubium tuſa cum axungia, & impoſita, mire ſanat.

Ad laſſitudinem, & languorem ab opere contractum.

Si quis ab opere laſſus incidit in languorem, & neruorum habuerit dolorem, herbæ Marrubij ſucco, cum oleo roſaceo permixto perunges eum: ſine mora ſanabitur.

EX P L A T E A R I O.

Folia Praſij præcipue uſui conueniunt meſſicinae, & cortices radicis: ſecundario herba ipſa, & ſemina collecta, ſuſpenſa: quæ poſſunt ſeruari per annum in magna efficacia. Habent enim uirtutem diſſoluendi, & coſumendi ex qualitatibus ſuis. Ex aſſerudine ſua diuretica ſunt, diſſol- uuntq; aſtrahunt, & aperiunt.

Contra lumbricos datur puluis eius cum melle.

Contra uermes fuccus inſicitur auribus.

Cõtra duriciem ſplenis cortex radicis cum herba maceratur per quin- que dies in uino & oleo: poſtmodum fit decoctio, & colaturæ additur ce- ra, & oleum, ſitq; unguentum.

Contra ſtranguriam & diſuriam datur uinum decoctionis eius: uel ſit emplaſtrum ex eo, & imponitur ſupra peſtitem.

C Idem fieri potest in colica passione ex frigida causa.

Contra hæmorrhoides inflatas, & non fluentes, fiat encatistina, ex aqua salmacina, & uino decoctionis hærbæ. Post fiat suppositorum ex pulvere eius, cōfectio cum melle. Vel fiat decoctio pulueris eius, uel eius succus in oleo mustellino, & bombyx intincta superponatur.

EX IOANNE VIGONIO.

Recipe foliorum Prassij, florum rosæmarini manip. 5. dulcis radicis se. petrosilini ana. m. 5. liquiritiæ mundatæ drach. x. passularum, prunorū, iaiubarū ana unc. 1. se. cōmunum drach. v. de dualibus radicibus unc. iij. cum aqua, & parum uini granatorum. Bulliant omnia usque ad consum. & manonem medietatis partis: deinde colentur, & dulcorentur cum zuecharo sufficienti, & sumat patiens ad quantitatem medij cyathi, quia mirabili ter sanat colicam & sitiguriam.

EX HIERONYMO HERBARIO.

Aqua Marrubij confortat foetum in utero.

Purgat & mundat uulnera.

Pota, pellit phantasmatæ, & mala insomnia.

Sanat omnes tumores illic.

D Et hydropis laborantibus subuenit, si contineat se ab humidis, & alia nimia potione.

Ingenium, & memoriæ confortat, & acuit.

AUTORES ET DESCRIPTORES.

Dioscorides, lib. 3.

Plinius, libro uicesimo, capite. 12.

APULEIUS.

Theophrastus libro sexto, capite. 2.

Scrapion, capite. 198.

PLATEARIUS.

Macer, dictione Marrubium.

Platina de honesta uoluptate, lib. 3.

Marcellus Vergilius

Hermolaus Barbarus.

Nicolaus Leoniceus.

Pandulphus, Collinutius,

Ioannes Vigonius.

Hieronymus herbarius.

Gunderb.

B

De HEDERA TERRESTRI,

Rhapfodia XXVI.

HEDERAM terrestrem, vulgus hodie herbariorum græce vocat, *ῥαψοδία*, id est, nō attollens se a terra. Item *ῥαψοδία*, sive *ῥαψοδία*, sive *ῥαψοδία*. Latine terrestrem Hederam. Hederam pluuiaticam. Sterilem Hederam, & terræ Coronam.

RECENTIORE

Græce, *ῥαψοδία*.

Latine, Hederam terrestrem.

Vulgariter, *Gunderb*.

Chamaecissos descriptio apud Dioscoridem & Plinium sic habet. *Cha* Plin. lib. 14. ca. 17
me cissos folio est Hederæ, tenuiore, longiusculo, ramulis quinis, senisue,
do dra nialibus, foliosis, flore Violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore,
gu stu supra modū amaro, radice tenui, cōdida, inusili. Nascitur in cultis.

ELATINE historia.

Elatine folia habet Helxine, minora, rotundiora, pūosa, semipedalis

C bus ramulis, quinis, senisue, a radice, foliosis, gustu adstringentibus. Nas
scitur in legentibus & cultis. Nec alia fere Plinius lib. 17. capite. 9.

Iam utra descriptio uerius respondeat, quæque propius attigerit scopo
pum, barbarorum ne scholæ, an neothericorum hodie priuata iudicia, in
tuo esse arbitrio lector uolumus. Nobis sane, ut in iuniorum sententiam
inclinat animus, ita cum non habeant, nisi paucissimos, qui eum errorem
primi sibi persuadent deprehendisse se, propter unum inquam & alterum,
ueterum fidem, tot seculis receptam, temere damnare non possumus. Ve
rum de his & in Hederis plura.

T E M P E R A M E N T V M.

Frigidæ & siccæ fertur esse complexionis. Et uirtutem habet mundis
ficandi, exiccandi, incarnandi, & uulnera consolidandi.

I V V A M E N T A eius quæ inscribuntur

Chamaeciflos.

Bibunt conuenientissime ischiadici folia, tribus obolis, in aquæ cya
this tribus, tricenis, quadragenisque diebus. Eodem pota modo senis, aut
septenis diebus, regium morbum purgant.

D E L A T I N E S I V V A M E N T A.

Oculorum fluctuationibus, & inflammationibus auxiliatur, folijs cum pos
senta tritis, & impositis.

Eadem cocta, sorbitionis usu, dysenteriam sistit.

Vulgatæ Hederæ terrestres iuuamenta ex

IOANNE VIGONIO.

Sanguis hirci ex ea diutius nutriti, calculosis potenter medetur.

Et cum Larido, Elleboroque contusa, unamquamque tineam capitis de
pellit.

Ex HIERONYMO herbario.

Aqua, aut decoctio terrestres Hederæ, pondere unc. ij. confert mulieri
bus, tumore membrorum, aut uentris laborantibus.

Idem præstabit si epithimeretur, idque bis in die.

DE E V F R A G I A,

Rhapfodia XXVII.

E N O M E N C L A T V R A E.

Græce, ἑφραγία.

Latine, Eufragia.

Germanice, Augentrost.

EVFRAGIAE Herirolaus Barbarus in Saxifago Dioscoridis, sic meminit. Pampinali similis est, folio tantum minore, ac magis serrato, et lenticululo: quam nostri herbarii Eufragiam appellant, minus fruticosa, flore luteolo, præcipue claris ad omnia vitia oculorum. Veteribus incomperam existunt: quemadmodum Scillan, quæ Martofilago dicitur a vulneribus. Nos Ceratophyliden vocâdam putamus: quia partem oculorum Ceratoiden, hoc est, Coeniam defendit, salutem percussam reficit: folijs Serpenti, vel potius Roris marini, aut Lini quoque, capitulis arenibus, cirris subluteis. Plura apud receptiores non lego.

Eufragia
ignota acerbis.

C

D E L I N O.

Rhapfodia xxviii.

NOMENCLATVRÆ

Græcæ, *λιν.* *linon*, *linon*, *linon*.Latinae, *Linum*.Germanicæ, *Linsamen*, *Glachf*.

L I N V M a græco sumitur, ut inquit Barba-
rus. Semen eius, Linospermon uocatur. Oleo
feminibus expresse, fruges, & retrimenta quo-
q; ipsa reponuntur: saginando iumentorum ge-
neri, præcipue bubus, obefitate sola insignibus
futuris.

Lini genera.

Lini genera Choloridium, quod tamen Sar-
donicū uocant Græci. Est & Aegyptiū: a quo
Xylinae uestes, quas & Gossampinas dixere.
Hoc iurisperiū Laneam ligneam appellant.

Encomion Lini ex P L I N I I

præfatione, libro de-
cimonono.

D

Vt a confectis ordiamur utilitatibus, quæq;
non solum terras omnes, uerumetiam maria re-
pleuere, seritur, ac diu neq; inter fruges, neq;
inter hortensia potest Linum. Sed in qua non
occurrit uita patriæ: quodue miraculum ma-
ius, herbam esse quæ ad moueat Aegyptum le-
taliq; in tantum, ut Galerius a freto Siciliæ Ale-
xandriam septima die peruenerit, Babilius se-
xta, ambo profecti, æstate uero proxima Vale-
rius Marianus ex prætorij senatoribus, a Pu-
teolis nono die leuissimo: lani: Herbam esse,
quæ Gadis Herculis columnas septimo die
Ostiam afferat, & citiorem Hispaniam quar-
to, prouinciam Narbonensem tercio: Africam
altero: quod etiam mirabilissimo flatu cōigit C.
F L A C C O legato Vibij Crispi procon-
sulis: Audax uita, scelerum plena, aliquid
feri, ut utriusq; procellasque recipiat: & pa-
rum esse fluctibus solis uehi, iam uero nec uela
fatis esse maiora nauigij, sed quamvis ampli-
tudini antemnarum singulæ arbores sufficiant,
super eas tamen addi uelorum alia uela, præ-

terq; alia in proris, & alia in puppibus pandi, ac tot modis prouocari mortem. Deniq; tam paruo semine nasci, quod orbem terrarum ultero, citroq; portentam gracili auena, tam non alie a terra tolli neq; id uiribus suis neci, sed passum, tusumq; & in molliciem lanæ coactum, iniuria nature, ac summa audacia, & quo peruenire nulla execratio sufficit, contra inuentorem dictum suo loco a nobis, cui fuis non fuit hominem in terra mori, nisi periret & insepultus. Ac nos priore libro imbres & flatus cauetos, frugum causa, fructusq; præmonchamus: licce feritur hominis manu: metitur eiusdem hominis ingenio, quod uentos in mari oportet. Præterea ut sciamus fuisse pœnas, nihil gignitur facilius: ut sentiamus nolente id fieri natura: uirtutem agrum, deterioremq; ipsum facit.

De L I N T ratione, & generibus eius, & quomodo periscitur, & de Mappis, & Lino non ardente: & quando primum in Theatris Vela.

Seritur fabulosis locis maxime, unoq; sulco, nec magis festinat aliud. Vere satum, aestate uestitur: & hanc quoq; terræ iniuriam facit. Ignotum tamen aliquis, Aegypto ferenti, ut Arabiæ, Indiæq; merces apporret: itane & Galliæ censentur hoc reditu? Montesq; mari oppositos esse non est furis, & a latere Oceani obstat ipsum quod uocant inane, Carduci, Caleti, Ruteni, Bituriges, ultimiq; hominum existimari Mori: ni, imo uero Galliæ uniuersæ ueste texunt. Iam quidem & transhenani hostes, nec pulchriorem aliam uestem eorum scemina nouere. Quæ admonitione loccurrat, quod M. Varro tradit, in Serranorum familia gentilium esse, sceminas linea ueste non uti. In Germania autem defolii, & sub terra id opus agunt. Similiter in Italia, ratione alia. Nam inter Padum, Ticinumq; amnes subiaceant abiuterna. In Europa Lino palma secunda. In uicino enim Hallionis capessunt retouina, & in Aemilia uia fauentina candore. Hallionis semper crudis fauentina præferuntur: retouinis tenuitas summa, densitasq;. Candor æque ut fauentinis, sed lanugo nulla. Quod apud alios gratiam, apud alios offensionem habet. Nervositas filo æqualior pene q̃ araneis, tignitusq; cum dente libeat experiri: ideo duplex quam cæteris precium. Et Hispania citior habet splendorem Lini præcipuum, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas miri, ibi primum carbatibus repertis: nam dudum ex eadem Hispania Zoëlicum uenit in Italiam, plagis ualissimum. Ciuitas ex Callæiæ & Oceano propinqua. Est sua gloria & Curmano in Campania, ad piscum & alium capturam. Eadem & plagis materia. Neq; enim minores cunctis animalibus insidias, q̃ nobiliter ipsis Lino tendimus. Sed cum ante plagæ concidunt apros, & hæ, casibus asperi ferri aciem uincunt. Vidimusq; iam tante tenuitatis, ut anulum hominis cum epidromis transirent, uno portante multitudinem qua saltus cingerentur. Nec id maxime mirum, sed singula earum ita

A

Miraculum
Lini.

B

Germanorū
uestes olim
ex Lino.
Textores a-
pud Germa-
nos.Quæ olim ha-
bita opima
lino.Ex Lino insi-
diæ aurore
piscibus &
lino.

C mina centeno quinquageno filo constare: sicut paulo ante Iulio Lupo, qui in præfectura Aegypti obiit. Mirentur hoc, ignorantes in Aegypto quondam regis, quem Amalim uocant, thorace in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervæ. cccxv. filis singula fila constare. Quod exemplum per se expertum nuper Romæ prodidit Mutianus terentius, paruasque iam reliquias hinc superesse hac experientium iniuria. Italia ex Pelignis etiamnum Lini honorem habet, sed fullonum tantum in usu. Nullum est candidius, lanæque similis, sicut in culcitris præcipuum gloriam Cadurei obtinent. Galliarum hoc ad tomentum pariter inuentum Italice quidem mos etiam nunc durat in appellatione stramentis. Aegyptio Lino minimum firmitatis, plurimum lucis. Quatuor ibi genera, Tanicum, ac Pelusiaticum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus in quibus nascuntur. Superior pars Aegypti in Arabiam uergens, gignit fruncem, quem aliqui Gossipion uocant, plures Xylon: & ideo Lina inde facta Xylina. Paruulus est, similisque barbasæ nucis deserti fructum, cuius ex interiore bombyce lanugo nectur. Nec ulla sunt eis in candore, mollitieque præferenda. Vestes inde sacerdotibus Aegypti gratissimæ. Quartum genus Orchomenium appellant, sic e palustri uelut harundine, dumtaxat panicula eius, Asia e genista facit.

D Lina, ad res præcipuas, in piscando durantiâ, frutice madefactio decem diebus. Aethiopes, Indique a malis, Arabes cucurbitis, in arboribus, ut diximus, genitis. Apud nos maturitas eius duobus argumentis intellegitur: innumescente semine, aut colore flauescente. Tunc euulsam, & in fasciculos manuales colligatum, siccat in sole pendens, conuersis superne radicibus uno die: mox quæcunque, in contritum inter se uersis fascium cacuminibus, ut semen in medium cadat. Inter medicamina huic uis, & in quodam rustico, ac prædulci Italice transpadanae cibo, sed iam pridem sacrorum tantum gratia. Deinde post messem triticeam uirgæ ipsæ merguntur in aquam, solibus tepesactum, pondere aliquo depresso. Nulli enim leuitas maior. Maceratas indicio est, membrana laxatior, iterumque inuersæ, ut prius, sole sicantur. Mox arefactæ, in saxo tunduntur stupari malleo. Quod proximè cortici fuit, Stuppa appellatur, deterioris Lini, lucernarum fere luminibus aptior. Et ipsa tamē pectitur sereis hamis, donec omni membrana decorticetur. Melius nullæ numerosior distinctio, candidior, mollitior. Linumque nere & uris decorum est. Cortice quoque decussi, clibanis & furnis præbent usum. Ars depestandi, digerendi, iustum est, e quinquagenis fascium libris quinque denas carminari. Iterum deinde in filo politur, illisum crebro in silice ex aqua: testumque rursus tunditur clauis, semper iniuria melius. Lauentum iam est etiam, quod ignibus absumeretur. Vium id uocant ardentesque in focis conuiuorum, eo uidimus mappas sordibus extis, splendescere igni magis quam possent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis fauillam ab reliquo separant cinere. Nascitur in deserto

Linum Aegyptium.

Lib. 2. cap. 10.
Maturitas
Lini.

Preparatio
Lini.

Stuppa.

Nere Linum,
& u. s. decorum.

Linum uisum.

tis, adustisque sole Indiar, ubi non cadunt imbres, inter diras serpentes, affusque uiuere ardendo. Rarum inuentu, difficile textu, propter breuitatem. Ruffius de cætero colos splendescit igni. Cum inuentum est, æquat prædā excellentium margaritarum. Vocatur autem a Græcis *Asbestinum*, ex argumento naturæ. Anaxilaus autor est, linteo eo circumdatam arborem, sordis ictibus, & qui non exaudiantur, cædi. Ergo huic Lino principatus in toto orbe. Proximus Byssino, mulierum maxime delictis circa Elim in Achaia genito, quateris denariis supula eius permutata quondam, ut auri: repertaq; linteorum lanugo, e uelis nauium, mariumarū maxime, in magno usu medicinæ est, & cinis Spodij uim habet. Est & inter Papauera genus quoddam, quo candorem linteæ præcipuum trahunt. Tentatum est tingi Linum quoq; & uestium infans: am accipere in Alexandri magni primum clauibus, Indo amne nauigantis: cum duces eius ac præfecti in certamine quodam uariassent insignia nauium, stupueruntq; littora statu uersicolona implente. Velo purpureo ad Achum cum M. Anthonio Cleopatra uenit, eodemq; effugit. Hoc fuit imperatoris naui insigne. Postea in theatris tantum umbram fecere: quod primus omnium inuenit Q. Catulus, cum Capitolium de dicaret. Carbasina deinde Vela primus in theatro duxisse traditur Lentulus spinter Apollinaribus ludis. Mox Cæsar dictator totū forum Romanum intexit, utinq; sacram ab domo sua ad clium usq; in Capitolium: quod munere ipso gladiatorio mirabilis uisum tradunt. Deinde & sine ludis Marcellus, Octauia sorore Augusti genitus, in adilitate sua, aunculo. xi. consule, Calendis Augusti, Velis forum umbravit: ut sacrosubrius litigantes consisterent. Quantum mutatis moribus Catonis Censuræ, qui sternendum quoq; forum moribus censuerat. Vela nuper eoque cæli scissata, per rudentes terræ etnā in amphitheatris principis Neronis rubent, in cauis ædium, & muscum ac solem defendunt. Cætero mansit candori pertinax gratia. Honor etnā & Troiano bello. Cur enim non & prælis intersit, ut naufragis? Thoracibus lineis paucos tamen pugnasse, testis est Homerus. Hinc fuisse & nupum æmamenta, apud eundem interpretati sunt eruditiores: quoniam cum sparta dixit, signis fignauerit sua.

A

Linum
Asbestinum

Byssinum.

Vela linteæ.

B

DE LINI SATIONE ex Palladij. ii. libro.

Mense Octobri Lini semen seremus, si placet: quod pro malicia sui ferendum non est, nam terræ uber exhaurit: sed si uelis, loco pinguis & modice humido feretur, in iugero. viij. modijs. Aliqui macro solo spissum ferunt: ita adsequuntur, ut Linum subtile nascatur.

TEMPERAMENTVM EIVS.

Semen easdem, quas Foenogrecum uires habet. Estq; calidum sepe in primo ordine. Et humiditate, & ariditate, fere in medio constituitur.

C

VIRES RIVS, ET IVVAMENS

EX DIOSCORIDE lib. 21.

Discutit & emollit omnem intus forisq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle coctio exceptum.

Vicia cutis in facie, uarosq; crudum exterit.

Illitum cum nitro, & ficulneo cinere, paronidas duriciasq; discutit.

Vlcera quæ serpunt, fauosq; cum uino decoctum expurgat.

Vagues scabros eximit, cum pari modo Nasturij, & mellis.

Vicia peñoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituat.

Tussim lenit, Venerem stimulat, si farina piperis, & melle exceptum, pro placenta largius adfumatur.

Huius decoctum, interaneorum, uulnæq; erosionibus immittitur.

Alui excrementa euocat.

Ad uulnæ inflammationes, in deflectionibus perquam uole.

Ex Miscellaneis SERAPIONIS cap. 22.

Ex Mesue. Proprietas seminis Lini est. Quando fit emplastrum ex eo, mixta cera & melle, confert alboribus unguum.

Ex Albugerig. Confert ulceribus uelicæ, & renum, & maturat apostema, quando fit ex eo emplastrum.

Quando bibitur torrefactum, confert tussi calidæ & humidæ.

Ex Mesarugie. Expellit fecrum cito, & aquam.

D

Et decoctio seminis Lini miscetur cum oleo, & fit inde clyster ulceribus intestinorum, & confert magnifice.

Ex Rasi. Confert doloribus, & puncturis intestinorum.

Ex Paulo. Linum quando comburitur, confert fumus eius subtilis corræ, & suffocationi matricis.

Lini NOCVMENTA, ex Galeno lib. 1.

de alimentis cap. 27.

Est autem malum stomacho, & difficulter concoquitur: præterea frictum, uentrem uehementer sistit: & urit agrum in quo feritur, deteriores remq; ipsum facit.

A V T O R E S.

Dioscorides lib. 2.

Pliurius, lib. 19. cap. 1.

Palladius, lib. 11.

Serapion, cap. 22.

Galenus, 1. alimentorum, cap. 27.

Septimo simpli, cap. 81.

C

Cynoglossa minor.

D

Kleyn Sundtozung.

DE CYNOGLOSSIS Rhapfodia. XXVIII.

¶ Nomenclatura.

Græcæ, *κυνόγλωσσος*, *ψαλ*, *αλωστέρων*, *αρίων*, *αλόγορ*.
 Latine, Lingua canis. Lingua canina. Cynoglossa.
 Germanicæ, *Sundtozung*.

AUTORVM PLACITA
 de Cynoglossis.

CANINA *DIOSCORIDIS* *empsi* de Cynoglossis.
 Lingua foliolarum Plantagini similia habet, angustiora tamē, minoraq., & lanuginosa. Sine caule Canina lingua est, per terramq. sternitur. Nascitur sabulosis locis.

Cynoglossi historia *PLINIANA* lib. 25. cap. 8.
 Iungitur Plantaginis Cynoglossos, caninas imitans linguas, topiarijs operibus grandissima. Ananthos, quæ tres thyrsos seminis emittit, eius rases decem potam ex aqua, ad ternanas trochile: quæ quatuor, ad quartanas. Est alia similis ei, & quæ fert lappas minutas. Eius radix pota ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur.

Explicatio Cynoglossi, per M. VERGILIUM.

Canis lingua herbam, noua Eithra nō ois, unne em ad ūcera, & mīora uulnēra, eſſen-
duprem ſine caſe, & pūdenūas q̄ cūcūſ iſdem hūc ſcriptū nōis. Naſcūr plerūq;
mox uies, uirēq; tota h̄tine. Nos tam ſepe uidemus ſolūſo ceſſare, radice poſſicis humani
cauſuſine, abſcūre colūre, & ſupercūre ſpēritūſequam credimū nōmōis & compa-
raſōis ad canis linguam cauſam fuiſſe. Eſt em canis, quāſ plerūq; alios animalibus, ſco-
line modo aſperior lingua.

PANDECTARIUS de Cynoglossio.

Lingua canis eſt ſimilis Arnogloſſo, niſi quia ſunt ei coſtę apparentes
in folijs eius, ſed ſunt leuiā, & eſt in eis herba apparent.

IUDICIUM NOSTRUM.

Cynogloſſe dūis ſpēies dedimus, Vāſis, ſolo Plantaginis, utamur genūſitātē a Dio-
ſcoride deſcriptam. Aliam, quā hodie oſſicūe Bugloſſo ſylaeſit ſolij uenēonibus, core-
actis per omnia ſore ſimilem oſſendit. De qua tūc uolēnter dubitamus, ſit eī nōis
hanc ſimpure Michael Heruſ medicus, & idem amicus noſter, qui & moris Peſſulari medi-
cō, aliam Bugloſſā hanc facere coſiſter aſſeruit. Et quod in facie credam, ſic, quod
Dioſcoridis deſcriptiōnē reſpondere nō uideo. Proinde tam ſimilem Bugloſſo, ut apparet ex-
caſa. Quę uero ſit Pliniana alia, quę lappas minutas fert, ſecūm comperi.

A
Cynoglossa
quare sic
dicta.

Michael Herp

TEMPERAMENTVM.

Frigidi & licci temperamenti eſt.

VIRES ET IUVAMENTA

ex DIOSCORIDE lib. 2.

Conciſa, & cum uetere ſuiſſo adipe cocta ſolia eius, rabidorum canum
morſibus, capilli deſluuijs, quę uocant *heruie*, & ambuſtis medentur.

Aluum mollit, elix eadem, & cum uino potā.

Ex IOANNE VIGONIO.

Cynogloſſe ſuccus, cum ſucco Plantaginis, & uino granatorum, &
parum Lich, ad ignem cum prædictis aliquantulum inſpilſatus, ulceri
bus oris, & narium, gingiuarum, & genitaleum uale.

Valer quoq; admixtus cum melle roſato, et terebinthina, ulceribus ab
humoribus frigidis cauſatis.

Igitur ut experientia nobis demonſtrauit, aduerſus morbi gallici ule-
ra anſiqua potentiffime facit, eaq; ab omni trumboſitate groſſa, & radica-
ta, ad modum fortis ligamenti cum facilitate molliſicat, purgat, atq; mun-
dat: maxime ſi prædictus ſuccus inſpilſatus fuerit ad ignem aliquantulū
cum ſyrupo roſato, uel oxymelle ſquallitico: ſi uelis, ut ſortiorem habeat
operationem.

Item ſolia prædictę herbę ulceribus frigidis, ſiue ſcrophulis impoſi-
ta, a proprietate medentur.

Ex nobili HIERONYMO herbario.

Sanat hæmorrhoides Cynogloſſe aquę porio, ſi ſint internæ: uel earū
ablutio cum Cynogloſſe aqua, ſi foris prominent.

Nihil aque uulnēra ac ulcera omnia abſtergit.

AUTORES ET DESCRIPTORES.

Dioſcorides.	Pandectarius.	Plinius, lib. 25. ca. 8.
Ioannes Vigonius.	M. Vergilius.	Hieronymus herbario.

C

D

yugryen.

DE VINCA PERVINCA.

Rhapfodia xxx.

C N O M E N C L A T V R A E.

Græcæ, Chamædaphne, Daphniphyllum, Asperula.

Latine, Chamædaphne. Alexandria. Laureola. Lactago. Vinca peruviana. Daphnius.

Germanicæ, yugryen.

PLACITA AVTORVM, de Vinca peruviana.

Historia Chamædaphnes secundum DIO-

SCORIDEM, hb. 2.

CHAMÆDAPHNE nigra emittit cubitales, singulari rario
constans, rectas, tenues, leues, Folia Lauri similitudine, leuora multo ac

corum T O M V S Primus.

179

viridiora. Semen rotundum, rubens, annexum folijs.

Eadem per PLINIVM descripta, lib. 28.
capite decimoquinto.

Chamaedaphne unico ramulo est, cubitali fere, folio tenui, Lauti similitudine: semen rubens, annexum folijs.

APULEIVS uidetur distinguere Chamaedaphnē a Vinca peruinca. Nam duabus descriptionibus prosequitur.

Chamaedaphnem quidem cap. 27. sic.

Chamaedaphne a Græcis quibusdā Daphnites, aliquibus uero Daphne, alijs Hydragogos, seu Caragogos dicit. Itali Mustellaginem dicunt, alijs Lactaginem, et Lauraginem, alij Eugubim usubent: quæ in puluerem redacta molliissimum, & in aqua calida potui data, aluum conentat.

Peruinca uero sic ca. 58. Euphelios, Græci Daphnoides, Hippoglossion, Eupetalon, Diglosson, Daphne: Samothracia, Daphne alexandrina, Daphne Minthrios, Danae, Stephane Alexandrō. Chamaedaphne, Carpophyllon, Daphnitis: Latini Peruinca, Victorie folium, Laurum Alexandrinum, Macedonicum, Lauraginem, Mustellaginem terrestrē uocant. Frutex eius sæpius cubitalis, folijs ut Muria, paulo maioribus, atque tenerioribus, & non infractis, remordantibus, & incendiofis. His prædicta est uirtutibus. Ad phlegmata incidenda cyathos duos dabis, cum melle bibere ieiuno, mox phlegmata intereider.

Victorie folium.

IUDICIA NEOTHERICORVM,
de Vinca peruinca.

Iudicium HERM. BARBARI de Chamædaphne & Peruinca.

Chamaedaphne folio tenui. Eadem quibusdam & Vincaperuinca est. Herba Topiaria, semper uirens, in modum lineæ folijs genicularum circūdata, ueteribus inopiam florum supplere solita: cuius & comeduntur asparagi. Porro mihi alia uidetur esse Vinca peruinca, quæ Chamædaphne: Vincaperuinca non attollit, sed serpit, ac se in modum lineæ, ut prædixi, porrigit, flore in purpureum ceruleo: Chamædaphne assurgit in cubitalem altitudinem, ut Dioscorides & Plinius confirmant. Potest etiam Chamædaphne dici Vincaperuinca: id quod & Plinio placet: sed ut testatur Strabonem, aliud, non idem omnino genus esse. Alioquin & medicinae quoque non nihil uariant. Hydrici, & auribus, & aluius prodesse Vincaperuinca dicitur: Chamædaphne capitis doloribus, urinae, mensibus ciendis, ardoribus stomachi, torminibus.

Chamædaphne uidetur esse a Peruinca.

MARCELLI VERGILII iudicium de eadem.

Humilis & terrena Lauri Chamaedaphne est, sola foliorum similitudine græcorum adoptata in nostra Latine & hoc ostē addita: topiaria herba, si Plinio credimus, & a Latine hæc herba a Latine Vincaperuinca appellata. Quæ si ea est quam Eubria nunc Vincam hybarnam uocat, quia defunctæ uingine, in gentem nostram ad sepeliendam coronata offeruntur: & quæ tam hæc apud nos aliique gentes sunt, primum ingredientem urbem Archægescopum, coronam ad portam excipiunt, sponsumque per urbem comitantur, cognita sacissima est: in horum pulcherrima, tenuissima uincula, potius per terram serpsit, quæ uicis, ut Dioscorides ait, a terra se

delicet addubiis, ne herba esset, quā fruticē nominavit. Hic igitur uerborū Plinij textus puncto; signatus ē. Tū pergit enumerādo Plinij Lauri gñā atq; ingi. Et Alexandrina, quā aliqui Ideā, aliq; Hippoglottin, aliq; Daphnē uocāt. Hanc uero Alexandrinā Daphnē pingit. Hæcqu; illa est, quā Dio-
scor. q; q; ceteriq; describūt. At. 2. 8c. 20. uoluminis. 12. ca. cū fruticū, sub fruticūq; gñā multa descripsisset, His subnectemus inquit, quæ Græci cō-
municādo nominū in ambiguo fecere, an arbores assent. Tū p̄ximo ca-
pite cōtinuo de Chamædry, Chamædaphnē, Chamælea, Chamælice, Cha-
mæcillo, ceterisq; huiusmodi uerba facit. Atq; inibi Chamædaphnē descri-
bit; quā uolum. 15. tñ attingerat. Hæc igitur ita se habent. Enumerat. 10. Pli-
nius Lauri septem gñā: tñ ues Laurei fruticis species, Chamædaphnē, A-
lexandrinā, Daphnoiden; et Alexandrinā quidē, & Daphnoidē pingit:
Chamædaphnē uero, qm̄ inter illas relaturus erat quas nominū cōmuni-
catio (ut ipse inquit) dubias fecerat, an arbores essent, an herbe. 2. 8c. 20.
libro pulchre descripsit: in quo de similibus herbis suo ordine loquebat.
Vides, ut ob punctū (quod in locis quoq; dicit) Leoniceus captus est:
Si in duo ista nomina, Chamædaphnē, & Alexandrinā. 15. illo libro, mo-
re aliqd. punctiq; interiecerit: quod uel ipsa grammaticæ ratio per, &, co-
pule interuentum postulabat: non in hos laqueos incedisset. Mirū subit
boni huius uiri, & amici quidē Leoniceus naturā consideranti: quem
si ambulante uideas, lentū magis et tardū, q̄ citatum uel celerem dicast: in
accusando uero Plinio adeo præcipitem currere, ut in eo legendō, percē-
fendiq; accusationis caputibus, morā omnē, tarditatēq; oderit: non spū
teneat, non animā, nihil interpungat, nullo puncto consistat. In hoc quo-
q; sagacissimi ingenij uir Politianus, in ea quā de Cisso & Cistho ad hūc
ipsum Leoniceus scripsit epistola, egregie notas, cum. 2. 8c. 20. uolumine
cap. 10. quia nō interpunxit Nicolaus inter Hypocisthis, &, quam inter
herbas dicemus, parum sapere uisus est: maleq; eo loco sensisse de Ci-
stho ita ob punctum, ut diximus, sepe conuincitur.

Punctū 22.
tio & uisitas.

B

Due plantæ
Chamæ-
piscappo-
lanæ.

Sed ne Chamædaphnēs nomen dubium aliquando legentibus inge-
rat, duas esse plantas scire oportet: quæ Chamædaphnē pariter nuncupē-
tur. Hanc ipsam. f. de qua agimus, quæ uulgo Laureola dicit: & eam quæ
Vincapervinca dicitur, cōiugalibus coronis expetita: folijs q̄ Lauri lon-
ge minoribus: humi ad serpilli morem reptans: flore ceruleo, inodoro, ro-
tundo, foliusculis quinque, sed continuis distincto.

Iuamenta Vincapervinæ ex P L I N I j lib. 22. cap. 17.

Vincapervinca, siue Chamædaphnē, arida tusa, hydropicis datur in
aqua, cochleari mensura, celerimeq; reddit aquam. Eadem deco-

cta in cinere, sparsa uino, tumores siccant. Auribus succo medetur.

Aluinis imposita multum prodeste dicitur.

A V T O R E S.

Dioscorides, lib. 4. Plinius, lib. 22. cap. 17. Apuleius, ca. 15. & 16. Theophrastus, lib. 4.
Hemellius Barb. M. Vergilius. Nicolaus Leoniceus. Pseudo-Philosophus Collutus.

C

Perfoliata mascula.

D

Durchwachs männlich.

corum, T O M V S Præius.

id

Perfoliata formina.

A

B

Durchwachs Weiblin.

DE PERFOLIATA Rhapsodia xxxi.

DV M I N I P S O medio opere hærerentus, atq; nuncillæ,
nunc aliæ nobis afferretur herbæ, citra omnem proflus & dele-
ctam & ordinem: Nam alphabeti seriem observare, neq; ope-
ris nostri architecti pictores & sculptores observare poterant, neq; opus
tantum nostrum hoc ferebat: etiam Perfoliata quædam, inter alias nobis
offertur. Sic enim illam appellant o. u. c. i. n. a. Circa quam cum multum, ac
diu nos torserimus, nihil tamen certi expiscari licet, neq; ab doctioribus
melior, neq; ab officinis, ne ab uestulis etiam & herbariis, nisi quod Per-
foliata diceretur, nostro idiomate, *Durchwachs*. Pharmacopolas igitur
secuti, & nos etiam Perfoliatam illam inscriptimus, ceterum adulter-
rinam. Exhibuit enim & aliam nobis Perfoliatam Lucas pharmacopo-
la, longe ab hac diuersam, coliculis & interfoliola penetrantibus, non ad
modum absinthem, catapotiarum generis, vel Esulæ masculinæ, altius
dine dodrantali, tam adproprie respondente nomini Germanico,
ut existimem plane falsos herbarios, qui hanc nobis quam dedimus,

C pro genuina & germana obtulerunt. Quæ uero sit apud Dioscoridem, & quis porro eius usus, necdum animaduerti, nisi quod in officinis audio admodum familiarem esse, & in precio habitam D. Nicolao Capis-
 Nic. Capito, toni medico, idcirco adrupta tantummodo, & uulnera glutinanda. Plu-
 ra non comperi.

Narcissus Martius.

Mergenblümlein.

DE NARCISSIS MARTII.

Suprafol. 179.

RESPONDENT flores, folia, bulbi, denique omnia fere cum Narcisso superiore. Vnde suspicio nobis subijt, fortasse aut illi germanam, aut certe quendam eius speciem esse. Non enim habeo, in quod tandem aliud genus referam. Sed, quod sæpius moneo, suspicio tantum sit hoc; nullum ex tripode responsum. Si quid firmius alij com-
 pertum fuerit, adeo non reculamur. Sciri, & moneri, ut nisi id data quas-
 dam opera moliremur, magis crudiores prouocare, quàm alios docere, ad illam aut cōnuissemus, aut uelut ouem non signatam, ex reliquarum
 albo, exculcauissimus, & proseripsissimus.

B

Goher & Rynbrech.

De omnibus Saxifragis Rhaphod. XXXIII.

AUTORVM PLACITA.

Descriptio Saxifragae ex DIOSCORIDE lib. 2.

SAXIFRAGON, aliqui Sarsiphagon, alij Emperon, Romanam Saxifragiam uocant. Frutex est furculosus, in petris & asperis locis nascens.

Idem in Capitulo de EMPETRO, cap. 191.

Empetron aliqui Phacoides uocant. Nascitur in montibus & marinis

Empetron.
Phacoides.

C mis, falso gustu. Sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur.

Eiusdem EMPETRI historia ex P L I N

N I O lib. 17. cap. 9.

Calcefraga. Empetron, quā nostri Calcefragam uocant, nascitur in montibus maritimis, fere in saxo. Quo propius mari fuerit, minus salta est. Saxifragiæ porro meminit lib. 22. cap. 22. in partitione Adianthi.

Excussio Historiæ Dioscoridis per HERMOLAVM

BARBARVM cap. 2. Saxiphagon.

Saxifragum, & Saxifraga latine dicitur. Item Calcefraga, si modo hæc est, quam & Plinius & Dioscorides alio loco Empetron appellant, Paulus Saxiphages. Empetrum, inquit Plinius, fere in saxo nascitur. Recentiores uires sunt: uetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuefiant, una rum pi affirmant. Habetur & Saxifragi genus alterum, in Adiantho a nobis explicandum. Corrosi & ambusti sunt hac parte Græci codices, nec quale sit huius herbar folium animaduerti ullo modo potest: & in ipso uerborum textu, spaciolum inane uacat. Porro ueterem in Dioscoride picturam huius herbar uidi, non plus folijs, q̃ Cirris minutis, per ramos ex intervallo conditis, nec frequentibus: in cacumine furculorum flocciceu arentes potius q̃ stilosculi: subrudida radice, non sine fibris. Romæ talis ostenditur in maritimis, ac montosis tantum, non rubida radice, sed

Pictura uera
Saxifragæ.

D candida: stilosculi quoq; candidis. Recentioribus de hac herba parum conuenit. Alij Tridici foliorum figuram, alij marinæ Bati similem dixerunt, alij Tormenillæ uulgo dictæ. Est autem (ut uolunt) Tormenilla, Quinquifolio herbar similis, nisi q̃ septem fere habet folia, non quinque. Quartæ herbar, quæ florem Caryophyllon uocatum, ferat, de quo alibi ubi dictum est. Quinti Saxifragam eandem esse, aut proximam ei quæ Pampinula, Pimpinella, & Bipennula, & Sanguisorba ruri dicitur: quoniam uulneribus iniecta, ferrum & spicula facile ac citra sensum doloris exigit. Folio paruo, orbiculato, & extremitatibus serrato: quod & mandu folcat, paratum oleo, sale, aceto: furculis ab eadem radice plurimis atq; densis, rubens cum radice, ut ferunt. Quibusdam locis uermiculus eruitur, qui curatus, sericis præcipue tingendis, Purpuram facit incomparabilem, cæteros colores splendore quodam, & hislaritate superans.

I D E M in Capitulo de EMPETRO.

Prasoides. Empetron hoc Phaonides a Dioscoride, Prasoides a Galeno, & Paulo cognominatur. Fere in saxo nascitur. Recentiores uires sunt, uetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuefiant, una rumpi affirmant. quod & in Saxifraga quoq; diximus ex Plinij sententia, ut qui nihil differre ab ea indicarit: quandoquidem medicinas, quas seorsum in utraq; mentione Dioscorides enumerat, ipse uniuerfas Empero huic assignat. Aut igitur ita sentiendum est: aut Plinium errasse consuetudinem. Paulus certe Dioscoridem secutus, mentiones duas habet, quasi duorum generū, Galenus unicam

Plinij lapidus.

Empetron, Aetius etiam Empetron uocari solitum affirmat.

A

IVDICIVM M. VERGILII de utrâq;

& de Saxifragia, & de Empetro.

Nasci in penis Empetron satis indicat nomen. Empetron eadem significatione exantiquioribus aliquoties uocatur. Nec solum, quia lenis figuram & speciem refert Phacolides, sed Marubio similem Præfoides etiam, Plinius Saxifragam a Lappinis uocari ait: nos scotum et, quæ priuam & sensum a Dioscoride Saxifraga hoc ipso uoluntate descripta est. Ex quo iterum suspicari cogitur, quod in Saxifraga dictum hoc ipso uoluntate a nobis est, non esse aliud in hoc scriptore eo nomine recipiendum: aut si sit, quod uisibile tamen non est, uariis uisibus hîstoria & medicina, his de eadem actum fuisse non multo ante sub titulo Saxifragæ, quæ bona, & uerum nunc sub Empetron, quæ uis uox Græca est, Paulus quidem Aegineta, qui totum in seculo suo medicine Dioscoridem multa breuitate exscripsisse uidetur, Empetron manifeste meminit, Saxifragæ autem nusquam: quod non relinquendum ab eo sacra, sicut in Dioscoride Saxifraga legitur, aut ipse pro diuersa eam receperit. Ciceronem uero etiam eandem Saxifragam & Empetron esse, nisi diuersi penitus utriusque hîstoria & medicina esset. Ob eam causam penioribus hoc relinquimus, certius de Saxifragam mentis, quod recipiendum, constituendumque sit.

Epipetron.

Reprehensio Plinij in dijudicanda Saxifragia, & Empetro, per NICOLAVM LEONICENVM.

Empetrum ubi nascatur, et quas habeat uires in trahenda bile ac pituita, scribit Plinius lib. 27. eodem quo Dioscorides modo: alias tamen eiusdem subiungit facultates, quod urinam cit, & calculos frangit, quæ a nullo alio autore de hoc Empetro traduntur. Quin contra Galenus, Empetrum, quod ead Præfoides appellatur, solis purgationibus. 6. libro uis esse testatur. At quos in altero Empetro, quod ead Sarxiphages dicitur, Plinius legerat effectus, a Græcis autoribus, ac præsertim Dioscoride traditos, huic Empetro a Sarxiphage diuerso, quod uim purgatoriâ habet, nominis æquiuocatione deceptus, ascriptis.

B

PETRI COLLINVTII

Apologia pro Plinio.

Empetrum a nostris Calcitragum uocari refert Plinius, calculosque frangere: ac non idem calculos non frangit, quia nullus ex his, quos Nicolaus legit, hoc scripsit. Hanc et herbarum esse Plinius dicit magnus autor, neq; abunde laudans: eius uerum esse semetnam, & experimentum comperit, & hominibus optatione receptum. Est enim Empetrum (quod nos Leoniceus purgatur) ea herba, quæ acedens granum non habetur: & quam Veronensis oritur, una addita, gemmatæque lora, Sampetrum heretici uocant: Basilicam multis dicunt: alij Bas. Alam, facientes ab herba ipsius facit Sampetrum uocant, folijs ad Ruteni ferre acedens, uerum crassioribus, acutioribusq; flore, sem, neq; quæ cum Arali, non solum speciem in iudicandis repræsentat: odore utramque sapore in eandem saltemque apparetiam perducant. Nascentis (ut Plinius quoque docet) in montibus maritimis fere ac fatis: quod tunc illo tractu uidere licet, qui in, 4 phanum Fortune, Campetrumque dicitur pro montem: & in librorum casibus, Liburnorumque scopulis, unde pliniam in Venetis deferunt: & fatis quoque in Cornuborum horis non facili cultura seruitur. Cuius quoque ramoribus adductis, ut eam patemus esse, quam Marinam flammam in locis Plinius appellat, aliud Empetron genus quod Saxifragum nos uocant. Nec Plinius hinc: quippe qui aliud libro. u. inter Adian genera posuit, ramulis nigro colore uersutibus, folijs filicis, uire calculos pellens, frangitque: unde & nomen: non quod umbrosus petris (ut Græci forte putauerunt) parietibusq; apertibus nasci illam uideremus. Non ergo tamquam similitudine deceptus est Plinius, qui ut inq; Empetron genus, diuerso nomine Calcitragum, & Saxifragum prodidit, sed Nicolaus noster, qui nec Plinij uerba pensauit, nec uerba ipsas (ut accusarem decedat) agnouit.

Empetrum.

Sampetrum.

Basilicis.

Bascula.

Sampetragis.

Basimarinâ.

C

Sententiae NEOTERICORVM.

Descriptio SIMONIS GENVENSIS.

Aliquidam
Saxifragia.

Petra findula.

Pimpinella
quibusdam
Saxifragia.

Saxifragiæ herbam, quidam accipiunt herbam, cuius folia similia sunt folijs Pimpinellæ, maiora tamen, & ramulos super terram expansos habet. Alia tamen ostensa fuit in paribus Romæ, per omnia Cretano marino similis, nisi quod tenuior & macrior: eo quod in montibus apricis nascitur, & de fissuris petrarum exit: & propter hoc uocant eam incolæ Petra findula, eo quod in suo ortu petras scindere uidentur, odore & sapore Cretano appropinquans. Secundum Butanicum, prima est illa. Nam de Pimpinella dicit, quod multi Saxifragum dixerunt, & quod sit similis ei, uelut Saxifragia tyraria ab antiquis dicebatur.

PANDECTARIÆ.

Saxifragia, est herba similis Pimpinellæ, non differens, nisi in pilositate, quam habet Pimpinella.

HIERONYMI herbarij.

Quatuor sps
Saxifragiæ.

Alibiengi.

D

Saxifragia multorum generum est. Scilicet Maior, floribus albis, caule subrubicundo, radice exili, cui uelut Lennis, uel Pisorum noduli adherent: quod semen eius esse sciunt. Minor omnibus agnita, humi repens, in petrarum summis, cui uulgo nomen, *Gryenfraut*, eo quod Iſchiadi præcipue medetur. Tertia Alba, quæ Milii solis, germanice, *Meethyrff*, apud Dioscoridem lib. 3. Quarta in Alkakengi, arabico uocabulo nomen fecerunt, Germanice, *Schlutten / Bobouellen / Iudentyrff*, de quo in Solano plura.

TEMPERAMENTVM SAXI

fragiæ ex Plateario, 28.

Calida & sicca est in tertio gradu, uirtutem habet durenicam, expulsiuam, & extenuatiuam. Calculos arrodit, & conterit.

Vires & iuuamenta Saxifragiæ

ex DISCORIDE.

Cocta in uino, & mox pota, febricitantibus opitulatur.

Stranguriæ prodest.

Singultum sedat.

Calculos uesicæ frangit, & urinam ciet.

Eius, quæ Empetron uocatur, iuuamenta ex

eodem DISCORIDE.

Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelle.

EX PLATEARIO.

Contra lapidem in renibus, & in uesica, & contra Iliacam passionem, stranguriam, & diffuriam, uel et uinum decoctionis eius, uel puluis eius, pondere drach. ij. in ouo sorbili: fomentum quoque ex ea factum, multum confert prædictis.

Conditura Saxifragiæ ex P L A T I N A lib. de

Honestâ uoluptate. 2.

A

Appellatam Saxifragiâ Apulcius adferit, quod lapillos in uesica frangat, atq; cōminuat. Eius radix, Petrosileno adsimilis est: quæ ablata, lota, atq; in frusta concisa, cum sale, oleo, & aceto comesta, ob eius caliditatem & siccitatem, lapidem (ut diximus) frangit. Renes & uescicam purgat. Coquitur tarde, propter siccitatem, quæ cōcoctioni contraria est, quam contra, humidum & calidum adfunat.

De P I M P I N E L L A, 4. 5. 6. 7.

Pimpinellam, uel Pampinulam, quintam esse speciem Saxifragiæ, pau Ioante ex Hermolao Barbaro testan sumus. Arbitror & hanc ueteribus neglectam, uel incognitam potius. Interpretatus est hanc ex lib. 7. plantarū Theophrasti cap. 10. Theodorus Gaza his uerbis. Spicosa igitur Oculi caninus, & Cauda uulpina, et Plantago, quæ Agnina lingua a quibusdam uocata est, & ab alijs Coturnix. Huic quodammodo similis est, quæ Bibinella dicitur. Caterum quam uelit intelligi, & an de nostra uulgata Pimpinella dictum uelit, necdum satis assequor. Calidi & siccī esse temperamenti, ut Saxifragiam, compertum est, & per omnia ad eadem ualere,

Maro lib. 1. Epistolarum.

Temperamentum.

E M P I R I C A quædam de P I M P I N E L L A.

Quæ priuatim de ea ab empiricis accepimus, hæc fere sunt.

Quod decoctum eius febrem continuam, & quarta quoq; die recur rentem leuat.

B

Succus tertianam, idq; ante accessionem, potus.

Contra P H T I S I M sic uitior.

Recipe Pimpinellæ q̄ tenuissime paluerizatae unc. ij. aquæ Pimpinellæ recentis, & sacchari quantum satis est, et fiat inde Electuarium: de quo fume quotidie drach. ij.

Conditura Pimpinellæ ex P L A T I N A lib. 2.

De Honestâ uoluptate.

Pimpinellæ, quæ & Bibinella græce dicitur, uis calida & sicca est: ob hanc rem tarde concoquitur: uoluptatem edentibus adfert. Collecta, ac lota in paninam, ac suomet caule, si tenera est, reponi debet, sale, oleo, et acetō conditi. Si prædura fuerit, folia tantum sumuntur. Aperit hic cibus iecinoris fibras, urinam prouocat, lapides, ut Saxifragiâ: non tamen a deo comminuit.

A

B

C

HEPATICA.

D

Edel Leberkraut. Syzfliee.

DE HEPATICA,

Rhapsodia XXXIII.

NOMENCLATURA

Græca, *μολύ*,

Latina, Hepatica, Hepataria, lecoraria.

Germanica, *Leberkraut*.

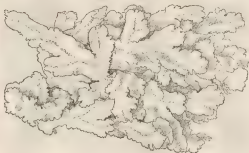
HEPATARIUM, siue Hepaticum, omnes Lichen interpre-
tantur eam quæ est apud Dioscoridem libro. 2. cap. 102. Verba Diosco-
ridis sunt. Lichen, quæ saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur,
asperginosis petris adheret.

Paræhrasis, BARBARI, super

DIOSCORIDEM.

Lichen, siue Lechen, est muscus, ut hic, itemque hæc alia nascens in
petrosis; nomine utriusque inuenio, quoniam contra Lichenas, remedijs o-
mnibus anteponuntur. Folium unum ad radicem latum, caule uno par-
uo, longis folijs dependentibus. V. Jamque recentiores herbarij Hepaticam
appellant. Appuli hærbam, cuius unum ad radicem folium habere dixi-
mus, lecorariam, siue Ficatellam cognominant, folio succi pleno, & crasso:

Hepatica uni
folia.
Ficatella.

Leberkraut.

ita nominatam, quia Iecinoris fibræ similis aspicitur. Diuersa est eodem nomine apud nos, in litore passim nascent, & olitorio foro, ieiuniorum tempore uenalis, hædææto fere folio, flore purpureo, lili pulilli effigie. Conuoluit herba se quibus appropinquat. Soluit aluum cocta, & cruda, olerum modo accepta.

SERAPION lib. Simplicium, capite, u3.
de Hepatica.

B

Hæzæ alsacher, id est, Hepatica, G. Nascent in lapidibus humectis, & cadit super eam ros, & similis est lenticuli aqur.

PLATEARIUS, cap. 5.

Hepatica herba est in aquosis, & præcipue in lapidosis locis nascent, minuta habens folia, terræ & lapidibus adherentia. Quanto autem habet maiora folia, tanto melior est, & dicitur Hepatica, quia præcipue est hepatis iuuatua.

HIERONYMVS herbærius,
de Hepatica.

Hepatica in triplici habetur differentia. Prima, quæ in obsoletis & ruinosis fontibus sub dio, petrosis quoque lapidibus adhæret, folijs inuicem pinnatis, sibi adherentibus, non admodum abfimilis ei, quæ Pulmonaria uulgo uocatur. Altera, quam nunc passim Matrisfyluam, uel Stella non herbam uocant, Germanice, *Waltneyflee*: tamen Campifolium uulgo etiam Marem syluæ faciunt. Tertia Trifolium aureum, Teutoni

C ce, *Guldenet flos*, quod ipsum nascitur in syluis, & asperis.

IUDICIUM NOSTRUM.

Id solum comperi apud receptos autores de Hepatica, quod equidem memini. Dux primæ, dum has ^{visus} pingeremus, a nobis desiderabantur. Terniam dedimus. Daturi & priores, si uita fuerit comes, in posterioribus Tomis. Sane prima et tertia descriptione non abluunt, pulchreque cum Barbari & Hieronymi descriptione concinunt.

T E M P E R A M E N T V M

EXSERAPIONE.

Virtus eius prima, est, desiccare, idque in modice.

Altera est abstergere.

Tertia uetare inperiginem, & quaelibet apostemata calida.

V I R E S E T I V V A M E N T A

Emplastrum ex ea, cohibet mēstrua, & sedat apostemata calida, & impetiginem.

Linguae quoque apostematibus, & omnibus humorum fluoribus, propter suam siccitatem, & stupitatem plurimum confert.

E X P L A T E A R I O.

Valet contra opilationem hepatis, & splenis, ex calida materia, & hepatis calorem.

D Syropus ex decoctione eius, & rhabbaro, sanat ictericiam.

Et aduerse, quod in omnibus syropis contra opilationes hepatis, & calefactionem eius, debet indi Hepatica.

Contra calida apostemata superponitur trita in principio. Operatur enim percussione materiam influentis.

EX IOANNE VIGONIO.

Hepatica est frigida & sicca in primo. Et eius folia contrita, & cum farina ordei in uino granatorum contrita, & parum sandali albi cum oleo rosaceo, omphacino, hepatis calidum apostema percussione spargunt & resoluunt.

Et decoctio eius facta cum Endiuia domestica et sylvestri, et parum Capillorum Veneris, parumque Cicoreæ, cum aqua & zuecharo confecta, et cum modico uino granatorum, laboribus hepatis distercia calida, optime medetur. Et propterea dicitur Hepatica, quia aegritudinibus hepatis ualde opitulatur.

A V T O R E S.

Dioscorides.

Hermolaus Barbarus.

M. Vergilius.

Platearius.

Ioan. Vigonius.

Hieronymus herbarius.

eorum, T O M V S Primus.

199

¶ De Linaria, Rhapsodia XXXV.

A

¶ NOMENCLATURAE

Græcæ, *νεργυλη*, *φουδινη*.

Latine, Linaria. Pseudolinum. Esula adulterina. Herba urinalis.

Germanicæ, *Lynkraut*. *Saenkraut*. *Glachskraut*.

LINARIAM herbam D. Ioannes Lotzerus medicus, in colle-
ctaneis suis pharmacorum simplicium *νεργυλη* græcæ, & latine Criftam
galli nobis traduxit: tamen si habeant & Verbenæ quædam eius nominis
species. Nec plura etiam apud probatiores lego, nisi quod hanc *φουδινη*,
& Esulam quandam adulterinam faciant Pandectarius, et Genuensis ille
Simon, interq; utramq; mediam scilicet quandam speciem: quod Esula
quidem lactescit, Linaria vero sine lacte sit.

D. Jo. Lotzer,

TEMPERAMENTVM eius.

Temperamento frigido & humido deprehendimus in secundo gra-
da, habereq; vires dissipandi, incidendi, extenuandi, & perpellendi.

AB HERBARIIS Vires & Iuuamenta ei num-
cupantur huiusmodi.

Eius, simulatq; Pimpinellæ succus erysipelata refrigerant.

Cancro quoq; & Carcinomatis nihil est quod æque medeatur.

Per se indita herba calciamenis, fertur totius corporis laborantis do-
lores reprimere & sedare.

B

Aqua Linariæ cum media cortice Ebuli pota, quantitate nucis auella-
næ, hydropicis mirum immodum eiicit aquam per urinam.

Eadem oculis rubentibus salubris est, sero, & in ieiunio indita modice.
Crebro id compertum hand parum multis.

¶ 3

Græcæ, *ελύτα*.Latinae, *Esula*.Germanicae, *Wolfsamich*.

NON consentio cum Simone Genuesi, qui negat hanc inter septem Tithymalorum species conscribi debere. Existimoque esse, aut Cyparissiam Tithymalum, aut certe Pityusam illam apud Dioscoridem lib. 2. Nec ea suspicio est tantum, verum in vetustissimo libro, a Bononiensi quodam medico de simplicibus Dioscori inscripto, quomodo ad nostras officinas respondeat, ita scriptum inuenimus. Frutex Tithymalus Lactuca marina, seu Caprina, & Lactaria herba. Eius plura sunt genera: ex quibus unius fructum officinae uomicam Nucem, alteram Esulam minorem uocant: Pityusam uero Maurisibram uocant, officinae quoque Esulam maiorem, quæ ubique crescit.

Quadruplici differentia cernitur. Quædam tenera. Quædam crassiore radice. Quædam maior. Quædam minuscula. Quæ autem uera Esula hodie habetur, Linariae herbae specimen præfert.

-ob.

Electio eius ex MESSVE.

D Magnum est malum, abscindens uiscera: paruum uero est illud, quod eligitur. Et melior pars plantæ, est cortex radice eius: & lac eius est acutius & fortius. Et melior est radix ipsius, habens proprietates quinque bonas scilicet: cuius cortex est subtilior & leuior: & facile frangitur: & est habens de rubedine aliquid, sicut Cassia proprie: et super quam tam præterit mensuram anni. Recens uero mensis sui tantum, est mala. Nigra uero est perniciosa. Et orta in locis thermarum similiter. Et melius tempus collectionis radice ipsius, est principium ueris, & lactis eius, in fine ipsius.

Complexio & proprietas.

Calidæ complexionis est & sicca in principio tertij. Et lac eius calidius. Et est compositum ex substantia ignea, acuta, & subtili, & ex substantia terrea superius: & est inosium, subtiliatum, exiccantium materialium submersarum, liquefactuum & ætium, disruptiuum orificiorum uenarum.

RECTIFICATIO Nocumentorum
rum Esulae.

NOCET CORDI, hepati & stomacho, & disrupti uenas, & excoriat uiscera: derelinquit inflammationes, facientes cadere in febres. Et emendatur primum nocumentum, a quod ex eo timetur, miscendo ei alia quas ex medicinis cordialibus & stomachicis, & hepaticis cum eo. Et secundum et tertium nocumentum corrigitur, acciendo ei bonitatem cum medicinis coagul-

tinatiois, & cōadiuuantibus et consolidantibus: sicut est dragagantiū ppriet
 & gumī, & bdelliū, & mucilago psīrj, & succus portulacē, & similia. Et
 quartū nocuētū eius tollit, permiscendo ei ex rebus refrigerantibus,
 & exstinguentib⁹ aliquas. Et ex hoc facientibus apud me est, ut infunda
 tur in succo Altaraxacon, aut in succo Endiuīe ex paucō aceto, aut in
 succo Portulacē, aut Solatri & aceto. Et si fuerit actum decoctionis,
 aut infusionis citoniorum, erit melius. Mirabolani quoque sigillant ei
 bonitates notas, & absinthium similiter, & aloē. Et dixit Iudaeus. In
 fundatur in lacte dulci, aut aceto, & renouetur in eo lac multotiens, ex
 succetur. Reprimatur enī sic a sua malicia. Et dixit Ruffus. Si solutio
 per ipsum superfluit, aut laboriose fiat, sedeat solutus in aqua frigida.
 Mihi quoq; uidetur uerbum inconueniens. Circumstans enī frigi
 dum includit, & cōadiuuat utentem medicinā, & corroborat eam.
 Neenon & medicinas adiuuans, ad uias expulsiōum, repellit mate
 rias, sicut te scire fecimus. Succurrendum est igitur tunc, sicut in canone
 diximus. Confectio pilularum de Alsebram conferentium hydropisī.
 Accipe eius preparati partes quatuor, mirabolanorum citrinorum par
 tes quatuor, aloes partes quinq; confice cum succo feniculi: aut Endi
 uīe. Et est dosis earum a drachma una, & semis, usq; ad tres. Et qui
 dam ex lacte eius, & farina faciunt oblaas, & solunt cum eis. Et qui
 dam faciunt cum aceto & succero, & lacte ipsius. Et quidam cum carne
 citoniorum, & mastice faciunt solutium bonum.

VIRE, ET IUVAMENTA.

Solutione educit flegma uehementer, & aquam citrinam, & humores
 melancholicos, & materias a iuncturis, & confert doloribus earum. Et
 est ex medicinis magnis ad hydroposim. Veruntamen nocet hepati, &
 desiccet corpus uentis ipso. Et consumit sperma, & lac eius hoc uehe
 mentius facit. Et facit cadere in febres.

DOSIS EIVS.

Corticis radicis eius a Caractis. ij. usq; ad. vij. Et lactis eius a Caractio
 uno usq; ad tres.

VSY ET ADMINISTRATIO

Esula ex Platario.

Esula calida & sicca in tertio gradu. Frutex est, cuius radix tantum ut
 sui competit medicinā. Cortex radicis eius si in dēre colligitur, per bi
 ennium in magna efficacia seruatur. Melius est tamen, ut singulis annis
 renouetur. Virtutem habet purgandi flegmaticos humores principali
 ter. Vnde ualet contra egritudines factas ex flegmate.

Nota, quod lētericiā suo acumine purgat. Post Scamoneā utilior est
 Esula, & securius potest dari. nocet enī est multum abominabilis, ut
 quasi indigneretur inde stomachus quandoq; sed tunc regula calida su
 perponatur.

- C Contra quotidianam de flegmate naturali, arcticam, podagram, churagram, parahfum, iliacam passionem, & leucoflegmatiam detur pulvis iste Petruncelli. Recipe scrupul. v. Esulæ, & modicum cinnamomi, semen feniculi, anisi, masticeis. Sanis leucoflegmaticis ualet ad præseruationem cum uino calido, uel aqua calida, uel cum ouo sorbili datus in brodio, uel cum iuscello. Benedicta Esulata ualet contra prædictas, & maxime conera passionem colicam: iniiciatur per clystere cum aqua salis, & oleo, & melle: optimum est.

Contra leucoflegmatiam præcipue talis sit usus. Bulliat succus feniculi aliquantulum, & postea relideat: & aquam claram supernatantem accipe, & addito puluere Esulæ, & zuccaro, detur. Vel fiat syrupus: multum prodest.

Delicatis uero medicinas abhorrentibus, ponatur pulvis eius ad decoquendum cum carnibus. Vel ipsi cortices, & carnes illas comedant, & brodium accipiant.

Contra prædictas passionem ualet, si fiat claretum ex puluere eius, in uino & melle, & alijs speciebus. Non est enim multum abominabile.

Theodoricum anacardinum, uel hieralogodion competenter accun-
tur ex Esula prædicta.

D

EX IOANNE VIGONIO.

Esule uirtus est, purgare Melancholiam & Phlegma. Et eius lac uerus rucas, & porros potentissime euellit, eorum radices exiccans.

A V T O R E S.

Dioscorides lib. 2. dict. pinyusa, & capite de Tithymalis.

Mesue, lib. simpli.

Serapion cap. ccdxxi.

Scriptor Pandectarum.

corum, T O M V S Primus.

107

DE OMNIBVS MALVIS. Rhapsodia XXXV.

A

¶ Nomendaturæ Maluæ hortensis.

Græcæ, *malix. minor. lthas.*

Latina, Malua hortensis. Licti capræ. Muris urina.

Vulgares, *Bappelem.*

PLACITA AVTORVM de Maluis.

Historia hortulanæ Maluæ ex P L I O

N I O lib. 10. cap. 21.

IN MAGNIS laudibus Malua est utraq; & sativa, & sylvestris. Duo genera earum, amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malopen uocant, in satuis. Alteram ab emollendo uentre dictam putant Malachen, & sylvestribus, cui grande folium, & radice alba, Althea uocatur. Ab excellentia effectus a quibusdam Aristalthea. Omne folium in quo feruntur, pinguis faciens.

THEOPHRASTVS DE MALVA,

quæ Ibsicus uocatur, lib. 9. cap. 19.

Spinam quandam enarrant, quæ aquam iniecta congelet. Et radicem Ibsici posse ad densare aiunt, si tritam inieceris, sub diuocq; humorem posueris. Constat Ibsicum folio Maluæ, maiori tamen, pilosioriq; caule molli, flore mellino, fructu Maluæ, caulibus proxima. Vfus eius ad rupta, & uulnes, uino dulci, & ad ulcera in oleo.

De eadem APVLEIVS cap. 38.

A Græcis appellatur Althea, alij Ororiza, alij Aeleomolochen, alij Molochen agræ, aut Creicen, alij Anadendramalachen, alij Sycophylæ Ion. Itali Ibsicum uocant. Nascitur locis humidis & campis.

I D E M de Malua Erratica.

Malachin agriam uocant Græci, alij Aeleomalachen, alij Acopon, alij Malachin, alij Helionstrophion, alij Osyriacam, alij Maluam rusticam, alij Maluam erraticam. Nascitur ubiq; in locis cultis.

ALIA ALTHEAE HISTORIA

ria ex Dioscoride lib. 3.

Althea, quam alij Althiocon, alij Ibsicum uocant, in syluestrium Maluarum genere est: cui folia ut Cycmino rotunda, lanugine crescunt, flore rosaceo, bicubitali caule, radice lenta, innis alba. Althea appellatur quod inter primas sit uulgis, & pluribus polleat remedijs.

De ea, quæ ALCEA dicitur, quam ego puto eam esse,

quæ hodie herba Simeonis, uulgo *Sigmundes**wurz* uocatur. Ex eodem D I O S C O. lib. 3.

Alcea syluestrium Maluarum generi assignatur. Folia habet diuisa, Verbenacæ proxima: caules tres, aut quatuor, cortice cannabino uelutos: florem Rose paruum, radices albas, latas, quinque aut sex, cum plurimum cubitales.

C Sententiæ NEOTERICORVM, de prædictis speciebus Maluarum, & autorum explicationes. Et primo HERMOLAI BARB. in Corollario.

Malua, inquit, culture opera, intra sextum, septimumque mensem grandescit in arborem, hastarum, baculorumque usu in Arabia, Mauritania quoque Lixi oppido æstuans, ad Hesperidum hortos, & iuxta delubrum Hercules. Duo genera earum summa: quæ amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malachen uocant in sativis, Alteram ab emolliente uentre dictam putant Malachen e syluestribus, cui grande folium, & radices candidæ, Althea nominatur. Est & quæ uniuersalis nascitur, Mos nocaules ex facto cognominata. Omne solum in quo feruntur Maluæ, pinguis faciunt. De Althea, quæ item Dendromalache, siue Anadendromalache dicitur, & Ibisus, uolumine tertio differitur. Est & Alcea, huius fere generis seorsum indicanda.

Malua Mono-
caulis.

IDE M rursum in ALTHEAM.

Medici Altheam uocando, ut Theophrastus inquit, Maluam syluestrem intelligunt. Ab excellentia effectus, a quibusdam Aristalthea dicitur, Anadendromalache a Galeno. Item Ebisus, siue Ibisus. Quanquã Plinius Altheam ab Ibisco separauit, in medicinæ usu. Ibisus inquit a Pastinaca gracilitate tantum distat: damnatus in cibis, & medicinæ dum taxat utilis: quam Græci *αλτήρα*, inquit *αλτήρα* uocant, & aliqui Pistolochiam. Altheæ folium Maluæ a Theophrasto redditur, sed grandius & pilosius, cauliculi molles, flos albus, radix alba, neruosque, semen Maluæ, gustus quoque caulium, ut Maluæ.

MARCELLI VERGILII
explicatio Altheæ.

Nihil Althea græcis aliud est, quã si a mendo medicam simpliciter dicas: quibus *αλτή* in medicina pharmaci, remediumque, & *αλτήρα*, uirtus, medet est. Nec aliter in Theriaco suis Nicander *αλτήρα*, aliquid sepe appellat. Hanc Pastidius in Oribasii eius librum dici, his uerbis ostendit, *Althea, hoc est, Ibis folia, &c.* Vt inquit, ut uerbis eius utamur, ut ex molli foris uinum Ess. Theophrastus syluestrem esse Maluam lib. 9. de Plantarum historia confirmat his uerbis. Et tam quam huiusmodi uero syluestrem Maluam appellat. Galeus Anadendromalachen uocauit, quasi arborem, siue arborem esse Maluam. Plinius diuersis locis. 19. 10. & 11. uoluminibus, plura Maluarum genera describens, non tam certum eorum bifidum tradit. Nos Græcos, & hinc præter scriptorem secum, præcipua duo Maluarum genera secimus, alterum secundo, alterum tertio, hoc uolumine tractatum. Non ignorantes, hæc ipsa a quibusdam *αλτήρα* dicta, & in utroque genere satiuam, & sponte sua nascentem numerant, in priore illa herentes, quæ in cibis pro oleæ immixtus, & ludis inculcis nascens: ut tantum Maluæ commentationibus nostris longius duramus. In posteriori hæc syluestrem esse quæ drachis illis undique peccior sit, aliusque a terra erigatur, & in hortis consilia arboreæ, multoque maiores flores, nec nunc etiam ambrosiarum proferat. Verumtamen quæ arctio & opere humano melior sit, diuersi generis ob id censenda non sunt. Descripsit Altheam hanc Theophrastus eodem libro. Quod in nullo Maluæ flore, quod hæcenus ipse uiderim, aut ab alijs audierim, hanc illi florem dedit. Nos scimus, quo modo nature, & alijs scriptoribus in Maluæ ceteris illi respondere possit. Ostendit quædam in omni Maluæ natura inter arborem, & purpuram splendens florem, Hic etiam Rhodoides, quod est, Rose similitudine esse, nec ad colorem magis, quã ad colorem referri id oportet. Quo fit, ut perhibebis dirimendam inter Theophrastum, si quæcunque alios tam grauem litteris relinquamus.

Maluæ genera
duo.

corum T O M V S Primus.

199.

Explicatio Alceæ per HERMOLAVM

BARBARVM.

A

Alcea caulibus foliosis. Nascitur in pingui solo, nec sicco: quam & Persisteron cognominant, a similitudine foliorum, ut consilio. Ipsam quoque Leonis caudam, qua multum pollet animal id, Homero, Catullo, & Plinio testibus, appellant Græci Alceam. Differentia in eo, ut quibusdam placet: quod herba diphthorigum non habet in penultima. Dicitur, & Cercis cauda eius. Quanquam & herba quædam Cercis est, e qua radij fiant textoribus: unde & nomen.

Leonis
cauda.

Cercis.

De eadem rursus MARCELLVS

VERGILIIVS.

Erethi in antiquis Græcorum medicis Alcea huius historia & medicina est. Nec Primus aliter a Dioscorido lib. 3. cap. 4. de ea agit. Nos enim, quod ista adiciamus, non habemus. Illud tantum ea, ut ille nolumus, in antiquioribus Latinis codicibus communem superest hanc esse, ut in hoc capite de urtica agi. Quod fecisse congener earum natura videtur.

De eius TEMPERAMENTO.

Agrestis quidem distrahendi, & molliendi clementer particeps est potentior. Hortensis uero, quadamtenus plus aquosæ humiditatis admittit, eatenus potestate imbecillior est. A barbaris frigida in primo, humida uero in secundo pronunciatur.

DE IVVAMENTIS MALVARVM

& unguæ Malvæ ex Dioscoride lib. 2.

Sativa esui longe aptior sylvestri, Stomacho aduersatur. Aluum iuuat, sed multo magis caules.

Interaneis, & vesicæ utilis.

Cruda folia cum filis exiguo manducata, ægylopos ex melle sanant. Verum cum cicatricem trahere experiant, ea demum circa salem utendum est.

B

Contra aculeatos apium, uel parumque ictus, illata efficax est.

Eadem cum oleo trita peruncta, non feriuntur.

Vlcera manantia in capite, furfuresque cum urina sanat.

Sæcis ignibus, & ambustis decocta folia, tritaque, utilissime ex oleo imponuntur.

Eius decoctum uulnus in fessione molli.

Prodest erosionibus vesicæ, & intestinorum, uulnæ, sedisque, dysenterie infusum.

Ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uentrigia auxiliatur, si continuo a bibentibus reuomatur.

Contra phalangiorum morsus remedio est.

Lac cuoca semen in uino potum: addito Loti sylvestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

IUVVAMENTA cæcis, quæ Alcea dicitur,

ex DIOSCORIDE lib. 3.

Decocta in uino, aut aqua mulsa, in potu efficax est contra uulnæ,

- C** parotidas, abfcessus, mammarum inflammationes, attritus sedis, inflationes, nervorum rigores. Si quidem discunt, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit.

Cocta, ut dictum est, adiecto sullo adipe, aut anserino, terebinthinæve, ut malagmatis lentior fiat, facit ad ulularum inflammationes, prædulos nescq; in pellis subdita,

Decoctum eodem fungitur munere,

Onera ulular, reliquiasq; a partu extrahit.

Decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinx difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis.

Dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore.

Viride semen, siccumq; tritum, uuliginis in sole perunctas emendat,

Eodem cum oleo peruncti, a uenenatis non feruntur.

Valet contra dysenteriam, & sanguinis reiectiones, aliq; profusum.

In posca, aut uino decoctum bibitur contra omnes uesparum, apum, similibumq; aculeatos ictus.

Folia cum olei momento, moribus & igni ambustis illinuntur.

Constat, aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

IVVAMENTA Alceæ ex DIOSCORIDE.

- D** Cum uino, aut aqua potæ radices, dysentericis, ruptisq; medentur.

Empirici in usu habent ad Collyrinadicuntq; uel suspensam eam a peccore, caligantibus oculis prodesse.

Maluarum omnium IVVAMENTA ex

PLINIO lib. 10. cap. 21.

- Huic contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipue scorpio nam, uesparum, similibumq; & muris aranei. Quin & trita cum oleo, quaslibet earum peruncti ante, uel habentes eas, non feruntur. Folium impressum scorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum anetho potæ. Decoctæ uero cum radice sua, leporis marini uenena restringunt: & ut quidam dicunt, si uos matur. De eisdem mira & alia traduntur. Sed maxime, si quotidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis curaturum. Vlcera manantia in capite sanant, in urina putrefactæ lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta surculos capitis, & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem, qui doleat pange, donec desinat dolor. Eadem strumas & parotidas, panosq; adpituita & nausis liberat. Radix mammarum uitis occurrat, adalligata in lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quinque diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas esse cum adipe anserinis. Aliqui purgari feminas, folijs earum manus plenæ mensura, in oleo & uino sumptis. Vtiq; constat, paritantes folijs substratis celerius solui, protinus a partu reuocanda, ne

uulua sequatur. Dant & succum bibendum parturientibus ieiunis, in ui
no decocta hemina. Quin & semē tritum adalligant brachio, genitale nō
continentium. Adeoq; eae Veneri nascuntur, ut semen Vnicaulis asper-
sum genitali foeminarum, auditates augeri ad infinitum Xenocrates tra-
dat. Item tres radices iuxta adalligas, tenafino & dysentericis utilissime
infundi. Item sedis uinis uel si foueantur. Melancholicis quoq; succus da-
tur cyathis ternis tepidus, & infanientibus quaternis. Decoctione comitali
bus heminae succi. Hic & calculosis, & inflatione & torminibus, aut opis-
fithotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et facris ignibus, & ambustis,
decocta in oleum sola imponuntur, & ad uulnere impetus cruda cum
pane. Succus decoctione neruis prodest, & uesicae, & intestinorum rosioni-
bus. Vulus & cibo & infusione mollis in oleo: succus decoctione pori me-
atus suaves facit. Alibea in omnibus supradictis efficacior radix, praeci-
pue conuulsis rupisq;. Cocta in aqua aluum sistit. Ex uino albo strumas
& paronidas, & mammarum inflammationes, & panos in uino sola des-
cocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quilibet perniciosae tus-
si citissime medentur. Hippocrates uulneratis, sitientibusq; decoctu san-
guinis, radice decoctione succum bibendum dedit. Et eam uulneribus, cum
melle & resina, item conuulsis, luxatis, tumensibus, et musculis, neruis, ar-
ticulis imposuit. Et asmaticis, ac dysentericis in uino bibendum dedit. Nis-
rum, aquam radice ea addita addelari sub dio, atq; elascescere. Efficacior
autem, quo recentior.

EX IOANNE VIGONIO.

Malua decocta in brodio gallinarū, uel pulli, cum farina ordacea, uti-
tur ad spissitudinem solidam: deinde pistata cum duorum ouorū uicellis,
& oleo Violarum in quantitate sufficiente, & parum croci, omnia simul
miscendo, apostematibus cholericis, & ualde calidis optime medetur, tū
in resoluendo, q̄ in maturando, si natura maturationē tentare uoluerit.

EX PLATEARIO.

Contra calida apostemata in principio folia Maluae terantur, & super-
ponantur. Ad maturandum terantur cum assungia porci recenti: & su-
per regulam calidam ponantur. Hoc autem ualeat contra duriciem sple-
nis & hepatis.

Fomentum ex aqua decocta, circa pedes ualet.

Ad somnum prouocandum in alatis febribus Malua cocta & come-
sta soluit uentrem.

Valet in febribus, propter uentris constipationem.

Ex aqua illius fiat clyster mollificationum competens.

Ad menstrua prouocanda certum experimentum. Radix ipsius ad
modum digiti grossa & longa, uel etiam longior, radatur aliquantulum,
& superspergatur puluis scamo, & ita perponatur: ungatur tamen prius
cum melle, si uolueris.

Malua uiscus plus mollificat & maturat, sola folia & magis radix trita

- C** cum affungia, aliquantulum calefacta & superposita, apostemata maturat, duriciem relaxat & mollificat. Herba etiam cocta cum radice, sere ad consumptionem aque, apparebit quasi quaedam uiscositas: quæ superposita apostema maturat, durum relaxat & remollit.

Ex aqua, addita cera & oleo, fit optimum unguentum ad predicta.

Aqua decoctionis seminis ipsius herbe, ualet contra tussim siccam.

Confert ethicis.

Semina autem sacellata, & in oleo cocta, duriciem splenis soluunt & mollificant.

De situ Maluæ ex PALLADIO lib. 10. de
mense Octobri.

Hoc mense Malua serenda est, quæ occurfu hyemis ab incrementi longitudine reprimetur. Loco pingui delectatur, & humido gaudet. Leta & mine transferuntur plantæ eius, cum ceperint folia quatuor habere, uel quinq. Melius comprehendit planta eius, quæ tenera est: maior enim translata, languet. Sapor illius melior, si non transferantur: sed ne cito erigantur in caulem, in medio earum glebularum conferunt, aut lapillos. Rara ponenda est. Sarculo delectatur assiduo. Sic liberandæ sunt hærbis, ne morum sentiant in radice. Si transferendis plantis nodum facias in radice, sessiles fient.

D

CONDITURA Maluæ ex PLATINAE
lib. 2. de honesta uoluptate.

Mirabuntur fortasse qui naturam Maluæ ignorant, me hanc hærbam inter edulia posuisse. Sed desinant mirari, & quantis laudibus extollenda sit animaduertant. Maluæ duo genera, Satua, & Syluestris, & utraq; laudanda. Quæ Althea dicitur, quæ alte surgat. Amplitudine folij discernantur. Satua minor, hæc Græci a molliendo uentre *μαλαγή* uocant. Omne solum in quo feritur Malua, pinguescit. Valet hæc hærbæ contra omnes aculeatos ictus, præcipue uero scorpionum, uespærum, apum, muris, & rachnei. Quin & trita cum oleo, cuticæ extensa, hominem ab iniuria talium bestiarum defendit. Cruda illita uulneri, aculeos omnes extrahit. Ferunt hominem omnibus morbis cariturum, si quolibet die ex succo Maluæ aliquid sorbeat. Valet item hic succus (quantum stomacho aliquantulum inuitis) contra bilem atram, & eam maxime, quæ iam ad insaniam ducit. Elixatur tenelle Maluæ caulis ablata cima, & in patinâ more asparagi positus, cum sale, leo & aceto comeditur. Condiuntur & eodem modo flores. Nec insalubre hoc genus condituræ habeturicum & calculosis, & inflationi, & torminibus, & sacris ignibus medeatur.

Maluæ genera
duo.

Coriandrum.

A

Coriander.

DE CORIANDRO

Rhapsodia XXXIII.

¶ NOMENCLATURA

Græce, *κίνη*, *κίνηρι*.

Latine, *Corium*, *Corianum*, *Coriandrum*.

Germanice, *Coriander*.

De ratione nominis *Coriandri* M.

VERGILIUS.

Coriderunt Coriandro alig in Græcis nomen fecisse Cimices, quia folia eius & castes
olere. Et quia infestis id genus Cum uocetur, ideo olens eos plantam Corion nominave-
rit. Sunt contra, qui quod Corian non proprio frequentio quod Coriandrum uocem, sed a Cimici-
bus, sed quasi Canambion, i. habetis oculorum papulas dactylis fuisse uelint. *κίνη* enim oculi pupu-
la, & *κίνη* habetare quod genus dicitur. Quod est uerum sit, peritiores intelligunt. Ab hoc est nihil
quod ad oculos pertinet penitus Coriandrum deest. Omnis eius appellatio prior illa
in hoc, & alia medicina scriptoribus frequentior est. Alii illam in communem sermonem usum fuisse
inducit ex egiptus suis Anisophras. Quod quod alio nomine uocet, non omnibus plantis est,
suntque papule, ideoque non ultra a nobis tractanda. Nomen est ab hoc ipso scriptore, s. uolumine

Ceterum ueniat de oreq; pfectus deprehēdi, q; fassilis iuuenti Coriandro solo corpore sentiat. Me-
mori & Nacider in Alexipharmacis fuit, quo loco uerpres en syluestri Coriandro uenera ma-
lebo illi inesse ait: qd ab eo decribitur languibus longioribus folijs, multis aduatis, & numerosa
radice, copiosoq; olore. Quod nescio an uerum acriter Plin. 20. uolumine eiusdem nune-
ri capite, non iuueni in inter syluestres Coriandrum. De eo item in s. agendum nobis erit.

Eius CORIANDRI.

Radice breuiuscula herba est, admodū fibrata, caulibus, ramisq; mul-
tis, nudo semine, ac firmo & diutino. Sub canis ortum nascitur.

De sata Coriandri COLVMELLA

lib. 12. capite tertio.

Sinape, & Coriandrum, nec minus Eruca & Ozymū ita uti sata sunt,
sua sede inuoca permanent: neq; est eorum cultus alius, q̃s ut stercoreta
runcētur. Possunt autem, non solum Autumno, sed & Vere conferi.

Eadem fere PALLADIVS Martio mense.

Ab hoc mense, usq; in Octobrem totum Coriandrum seritur. Amat
terrā pinguem. Sed & macro solo nascitur. Semen melius putatur, quod
uetustius fuerit. Delectatur humore. Sanum bene, cum olera quocumq;
nascitur. Semen melius putatur quod uetustius fuerit.

De Coriandri TEMPERAMENTO.

Vim refrigeratorem habet: ut inquit Dioscorides. Galeno & alijs ap-
paret ex contrarijs uirtutibus constare.

D VIREs & iuuamenta eius ex Dioscoride.

Illium cum pane, aut polenta, ignibus sacris, & ulceribus quę serpunt
medetur.

Epinyctidas cum melle, uel uua passa, testium inflammationes, car-
bunculosq; sanat.

Cum faba fresa, strumas & tubercula discutit.

Tineas interaneorum expellit, semen cum passo potum.

Genituram adauget.

Largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet. Quare
continuo & copiosiore usu abstinendum.

Succus cum cerusa, spumæ argenti, necnon aceto & rosaceo illitus,
ardentes summæ cutis inflammationes emendat.

Ex PLINIO lib. 20. capite. 20.

Valet contra serpentium genus r̃um, quod amphibænas uocāt, po-
tum, impositumq;.

Sanat & alia uulnē; epinyctidasq; & pustulas, tritum.

Sic & omnes tumores, collectionesq; cum melle, aut uua passa. Panos
uero ex aceto tritum.

Semen ex aqua potum, solutionem uentris stringit.

Seminis grana tria in tertianis deuorari, iubēt aliqui ante accessionem,
uel plura illini fronti.

Sunt qui & ante solis ortum cervicalibus subijci efficaciter putent.

Vis magna ad refrigerandos ardores uiridi.

Vlcera quoque quae serpunt, sanat cum melle, uel uua passa.

A

Item testes, ambusia, carbunculos, aures, cum lacte mulieris, epipho-
ras oculorum, uentris & intestinorum fluxiones.

Semen ex aqua potum bibitur in cholericis cum Ruta.

Pellit animalia interaneorum, cum mali punici succo, et oleo semē potū.

Xenocrates tradit rē mirā, si uera est, menstrua contineri uno die, si u-
num granum biberint feminae: biduo, si duo: & totidem diebus, quos
grana sumpserint.

M. Varro, Coriandro subtrito cum aceto, car-
nem incorruptam aestate seruari putat.

EX MACRO.

Depellere uentre

Lumbricos, tineaesq; solet, si trita bibatur

Cum uino: uel si mixta sumatur aceto.

EX IOANNE VIGONIO.

Coriandrum quidam dicunt esse frigidum & siccum: quidam uero calidum. Ab effectu autē
cognoscitur calidum esse: quia ut tostitam & schrophularia rescluit, Ex alio enim latere edē-
dum esse frigidum & siccum, Quia sumpnum post cibum, ubi uaporem compescit, & uapores
ad caput ascendentes, prohibet. Ideo decoctio eius, cum farina fabarū, & oleo rosaceo, & myr-
rino, ad ignem de omentibus faciendo emplastrum solidum, apostemata testicularum calida po-
tissime resoluat, dolorem mitigando.

Bisuccas eius, cum succo Lactucae & Plantaginis, & albumine ouis, & oleo rosae ompha-
cino, omentibus simul conquisitis, apostemantibus calidis & herosykelis, uehementi opusculat.

EX APVLEIO capite, 102.

Mulier ut cito pariat, Coriandri seminis grana, ii. aut. iij. in linteolo mun-
do de tela alligato, puer, aut puella uirgo, ad femur sinistrū, ppe inguen-
teneat: et mox ut peractus fuerit partus, pueri remedium cito solutur, ne
intestina sequantur.

B

DE NOCVMENTIS Coriandri ex Diosco-
ride libro sexto.

Non potest ob odorem latere Coriandrum. Vocem haustum exaspe-
rat, & ebrietati similem cum turpi loquacitate furorem facit. Toto corpo-
re eius qui id hausit, Coriandri etiam odor sentitur.

DE eius CORRECTIONE.

Remedio est, cum Irino oleo, quo in alijs p- mōstratum est modo, id
eduxeris, cum absinthio meracum uinum: nec itidem per se potum utile
est. Bibuntur contra Coriandrum utiliter etiam ouorum putamina inse-
ipsa confracta, triacq; & cum muri. diluta. Quinetiam Muriā ipsa per se
bibetur, salsumq; gallinae ceorum, anserisue esculae ceum ius, & cum lupina
passum.

A V T O R E S.

Dioscorides lib. 3. cap. 62.

Palladius.

Plinius lib. 20. cap. 20.

Apuleius cap. 102.

Macer.

Ioan. Vigonius.

Columella lib. 12. cap. 3.

¶

C

BASILICVM.

D

Basilicum frant.

DE OZYMO Rhapsodia XXXV.

NOMENCLATURAE

Graece, *Σιγανη*.

Latinae, Ozymum, Basilicum.

Germanicae, Basilicum frant.

PLACITA AVTORVM de Basilico.

NON OCIMA legendum est, sed Ozyma, pro herba odorata & condimentis idonea, quae derivatur ab *οζον*, quod est, redolere. In hortis satorum celerrime nascitur Ozymum: nihil illo fecundius. Cum maledictis ac probris serendum precipiunt, latius proveniet. Haec Plinius

nus libro uicesimo primo. Columella item libro duodecimo. Circa Idus A
 Maias Ozyina feruntur: quorum cum semen obrutum est, diligenter
 inculcatur paucula, uel cylindro. Nam si terram suspensam relinquis,
 plerumque corrumpitur. De hoc quoque Persius.

Cum bene discinctio cantauerit Ozyina uernae.

Nunc error eorum corrigendus, qui idem putant Ozymū esse, quod
 Ocimum. Nec refert Plinium dicere, Ozyina celeriter provenire. Non
 enim omnia quae prospera eueniunt, Ocima dici debent. Nos Ozy- Ozyim.
 mum lingua uernacula dicimus Basilicum: Ocimum uero inter pabulas Ocimum.
 riam numeratur: tantum ab Ozymo distans, quantum ab Eridano Hypa-
 nis. De Ozymo Plinius meminit lib. 21. inter hortensia: de Ocimo ue-
 ro libro decimo octauo.

Controversia de OCIMO ex

PLINII lib. 20. cap. 12.

Ocimum Chrysippus grauior increpuit, inutile esse dicens stomacho, urinæ, oculorum
 quopiam: praetera insaniam facere, & lethargos, & sciens uina: adeoque capere id
 aspernari. Hominibus quoque lugendam cenere. Addeunt quidam, tamen si operatur
 lapide, corporum gignere. Commauducatum, & in foliis, uermes asserere. Alii ue-
 ro, si eodem leuanti quipiam scorpione, qui edidit Ocimum, sanari non posse. Quam-
 uis aliui, manipulo Ocimi cum catulis decem marinis, uel haustibus trito, conue-
 nire ad eum scorpiones a proximo omnes. Diodorus in empicis etiam pediculos facere
 Ocimi cibum.

Secunda uero alacriter defendit. Nam id esse capere, nec minus quam Mentham & Ru-
 tam, scorpiones terribiliter abibus, manibusque uentis moderi, cum uino, addito ac-
 ceo conguo. Vsu quoque conperum, deficiens ex aceto odoratum saluarem esse. Item
 lethargos, & insaniam, & refrigerant, illius capitis dolentibus, cum rotaceo, aut myr-
 seo, aut aceto. Item oculorum epiphora impiolem ex uiso. Si stomacho quoque esse utile. In
 Rana, & uicium ex aceto d. foliis sumptum. Aluum si hoc impiolem, urinam aere, sic
 & morbo ingu. & hydrope prodest. Cholera eo & defluationes stomachi inhiberi. Ergo
 etiam Colicis Phlegm. & colicis dysenteris, & Colicis Plurimus. Aliqui & men-
 tho, & sanguinem excreantibus in uino. Extinguit quoque laetia proventum. Auribus uti-
 lissimum insaniam, praecipue cum adipe solent. Semen tritum & laubum rancibus, fir-
 mamentum mouet, & defluationes capiti quoque illitum. Vuluam purgat in cibo ex aceto.
 Verrucas multo succo aceto, solit. Verrucas sumit: adeoque & equis, aliusque ad-
 melle tempore ingeritur.

DE ALIO OCIMO, QVOD

est pabuli gentis, idem PLINII

V S lib. 19. cap. 16.

Apud antiquos erat pabuligeris, quod Cato Ocimum uocat, quo
 fitebant aluum bubus. Id erat et p. bulis, segete uiridi defecta, antequam
 gelaret. Sura Maundius id aliter interpretatur, & gradit fabae modios des-
 cem, uicte duos, tantumdem & erulit in iugero autumnio misceri, &
 sen solitos. Melius & aena graea, cui non cadit semen admixta. Hoc
 uocantam Ocyum, bonumque causa feri folium, Varro appellatum a
 celeritate proueniendi, a graeco quod est uis dicunt.

IDEM DE OCYMO

lib. 19. cap. 7.

Nihil Ocyumo secundus. Cum maledictis ac probis ferendum praes

Capiunt, letius proueniet.

De eius saty, COLVMELLA in hortu suo.

Tum quoq; procisso, rigoq; inspersa nouali,
Ozyna comprimito, et grauib; densato cylindris,
Exurat saty ne resoluti pulueris aestu,
Paruulus aut pulex irrepens dente laceffat,
Neu formica rapax, populari semina possit.

De Ozymo scitu quædam dignissima, ex HERMO

LAI BARBARI Corollario.

Ocyum prorupit e terra celestine, floret particulatim, contra q; solus; ceterum, primo parte inferiore, densum superiore: quo fit ut diuisus quoq; floreat. Quomodo modum Fabæ, & Heliotropium. Radix una descendit in altitudinem crassa, & admodum lignosa. Cetera a latibus cæcis ac proloxe. Semel cortex obducitur. Vini Ozimo aqua datur meridie: cum Carota maius rignatur. Fit ueni quoq; aqua sparsim, materius prouenire dicitur. Sub canem exalbescit. Differat uidetur Ocyum ab Ozimo, q; Ocyum pabuli & saginæ quoddam genus est uocatum: ab ocy umbo, quod ualer cum, ut Varro placet: sicut ab eo quod curat alium bubus, & ideo q; datur, ut purgentur, Pabularium & Ciconicæ. rat Ocyum, sed filiat eo bubus alium. Id erat e segete uisidifecta amicq; grælat. Quæq; manibus carpendum, non falcida secandum, ut renascatur Ocyum, Caro percipit. Sicut Mandius, aliter interpretatur, & gradu Falsæ modis decem, uicla duos, canendum & Enallia in iugum: melius & auna Græca, cui non eadus sem, addita mosen, & autumnio Boam caussa sen felros: hoc apud antiquos Ocyum uocatum. De Ozimo sunt qui scribant capta id æpman, & insulam facere. Tuum si operatur lapide, Scorpionem pigni. Manipulo eius cum canis decem manibus, uel fluitatibus mto, conuenit ad eum Scapionem a proximo omnes. In cibo pediculos facere. Capas id edicare, alij uolunt. Habetur & sylustre Ocyum, quod aliud est p. Amos. Quæ Acinos, quemadmodum & Ocimoides a Romanis Ozimalibus uocant Diocordes collinat. Illud monendi sumus, de sylustri Ozimo nihil sospitelle Diocordes, de Ozimo de nithi Pitium. Marmals de Ozimo scripsit rem miam datur: q; modo purpureos, modo albos, modo rosos flores parior: & li ex eo ferunt frequenter satum sit, nunc in Serpyllum, nunc in Sisyebrium abire folium. Recensiores Græci, qui de Rufina re scripserunt, Basilicon, & Misodulcon appellat Ozimum: nantatq; cum eo facit discordiam uelle prædicant, ut si pulsario subiectum sit, nec muer id leat, futurum, ut uisid; cibo manus admoliantur, priusq; subductum fuerit: ut fœdiffe huc alluferit. Perlius poeta illo uersu.

Dum ne deterius sapiat Panutia hauctis,

Cum bene discincto cœnauerit Ozima uerax.

Pro, exantuerit, hoc est, cantando excludit. Nam & Varro, Plautusq; ut ait Nonius, Exorantibus uisipans pro excludere. Menestram quandam Conuelli Ozimum uocatum legimus in comædis: sicut aliam Abrotanum: quo & Themistodis statuerat nomine. Quonq; sunt qui Eusepien uocatum scilicet, & aliam Thyallidem, & aliam Silymbrium: & aliam Meconidem, & aliam Herpyllidem, & aliam Myrsinem.

Ozymæ explicatio per MAFCELLVM Vergilium.

Est Ozimo quemadmodum & pleriq; alijs, in raris & horrorem discipula, eadem que uirtus humane formæ & uno. Male hoc cum & miris meliores. Vix illa infornatio aliquo obruta, aut a Principibus neglecta, malecuhabua, nihil ex suo sensu amittit, sed quod in ferro, metallisq; alijs sit, longo ætate subinde magis nitet, & speciosior plerumq; emegit: Sic etiam non dissimulatio Alparagus litor in cœtus proserit. Gaudet calcan, & amsi pede cocus, periculisq; litor prouenit. Crispum inquam is homi sit A-plum, nisi cum est natum incanentem erat, superuolano cylindro conuenit cibus. Ruradum conferitur, malecdis prodequuntur qui ad sunt: nec alior maiore bonitate uici id o-lus antiquitas credit. Ex hac genere Ozim: si est: gaudetq; & ipsum cum cœnans terra fœmen est, paucula, uel cylindro diligenter ioculari. Nam si terram superflam reliquit o-liee, facillime senum corruptitur & pent. Quodq; uix credat aliquis, seruen aqua conspersum, celestis etiam prouenit.

Ocyum.

D

Ocyum
sylustre.

Pronunciata Barbarorum de Ozymo.

A

Iudicium SIMONIS GENVENSIIS.

Ozymum, id est, Basilicum, multas habet species. Nam est commune, quod ubique inuenitur, latis folijs. Et est Gariofilatum, strictioribus folijs, & minoribus Gariofilis, redolens, & citrasum, omnibus folijs latioribus, odorem habens citri: quod Arabice Turungen uocatur. Quiddam Flusiale uocant.

PANDECTARIUM.

Ozymum quoddam est Gariofilatum, quoddam commune, & quoddam latum. Plus alijs, quod Citrarium uocatur. Ozymum Gariofilatum, est illud quod ab autoribus laudat: Citrarium, & commune utriusque superatur. Gariofilatum competit medicinæ, & herba, & semen: cum autem simpliciter ponitur in medicina, semen debet intelligi, & posissimum in deſturijs: sed in unguentis & emplastris herba intelligitur.

Kreß Basilien

Groß Basilien.

HISTORIA OZYMI EX

Serapione cap. 156.

Ozymum Gariofilatum secundum Isaac Ebenamram, folia habet parua, quorum color est inter uirorem & glaucedinem: & odor huius herbarum est similis odori Gariofilorum: & stipes eius est quadrangulus, cuius color est, sicut color foliorum ipsius: & semen eius est minimū, nigrum, & colligitur in mense Iunio.

Kreß Basilien

Ozymum non Gariofilatum, est arbutum paruum, & habet folia coloris nigri, similia folijs Herendarog, maiora & latiora.

C

Cap. 107.

Domesticum Ozymū, habet lata folia, ramulos uirides, quadrangulos: & color floris eius est albus: & semen eius est, sicut semen Ozymi, & est calidum & siccum in secundo. Aperit opilationes cerebri, & confortat in catarro.

De eius TEMPERAMENTO.

Teste Hippocrate lib. de ratione uictus, & lib. 1. de passionibus, quæ accidunt homini extra corpus, siccat, calefacit, & sustineetur inter ea quæ confortant cor.

TEMPERAMENTVM, & complexio eius ex

AVICENNA lib. de uiribus cordis.

Basilicon est calidum & siccum in primo. Habet autem aromaticitatem et siccitatem, cum subtilitate. Præterea, etiam est in ipso superflua humiditas. Lætificatur autem cum proprietate: quam adiungit aromaticitas, siccitati & subtilitati associata. Finaliter tamen usus eius, non est in leuigatione laudabilis. Quoniam substantia nutritiua, quæ est in ipso, contrariatur ipsius medicinali substantiæ. Etenim substantia medicinalis efficit quæ dicta sunt: nutritiua uero sanguinem turbidum atque melancholicum generat: & illa superflua in super quæ est in ipso, causat inflationem in uenis.

Vires eius, & iuuamenta ex DIOSCORIDE.

In copiosiore cibo oculorum aciem hebetat.

- C** Aluum mollit.
 Spiritum mouet.
 Vrinam pellit.
 Lac euocat.
 Acgre tamen conficitur.
 Illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonum inflammationsibus auxilium est.
 Draconis marini, & scorpionis ictibus per se prodest, & cum uino Chio oculorum doloribus.
 Succus uisus caliginem abstergit.
 Destillationes exiccat.
 Semen potum conuenit insipientibus, difficili urinæ, inflatisq.
 Naribus haustum, subinde mouet sternutamenta,
 Quod idem herba efficit.
 Sed oculos præmi necessum est: cum sternutamentum urget.
 Sunt qui in cibis abdicandum censeant. Quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos gignat.
 Aphri autem addiunt, si feriantur a scorpione, qui Ozymon edere, nullo confictari dolore.

EX SERAPIONE.

- Dixit Isaac. Confert stomacho frigido, & facit digeri cibum grossum, Et confert hepati & cordi.
D Dixit Aletmesuai. Aperit opilationes cerebri, & confert cardiacæ quæ est a phlegmate & melancholia.
 Dixit Sindaxar. Auget choleræ: & confert hæmorrhoidibus.
 Dixit Alcalamê. Et magis temperatum q̃ Maiorona, nec est in eo de siccitate tantum.

EX PLATEARIO.

Contra fluxum uentris ex frigidityte factū ualet, cū modico puluere Accacia, & decoctum in aqua pluuiali, & potum.
 Matricem mundificat, & menstrua prouocat decoctio ipsius herbe in aqua, & si fiat ex ea fomentum circa pudenda.

Idem facit cocta in uino & oleo.

Eadem fere
 Conficitur.

Cataplasmata, ualet contra tenasmen.

AVTORES, ET DESCRIPTORES.

Dioscorides, lib. 2.

Plinius, lib. 20. cap. 12. lib. 13. cap. 16.

Columella in horto suo.

Simon Ianuensis.

Baptista Pius.

Hermolaus Barbarus.

Marcellus Vergilius.

Platearius.

Scetor Pandectarum.

Serapion.

Auicenna de uiribus cordis.

Platina lib. de honesta uoluptate.

Meyenblümen.

B

DE LILIO CONVALLIS, VEL LI
lio syluestri. Rhapsodia XXXVI.
NOMENCLATURA.

Latina, Lilium Conuallium.

Germanica, Meyblümen.

LILII Conuallij nomen apud Barbaros tantummodo lego, apud
Dioscoridem nusquam, quod equidem obseruari. Quamobrem
transper hic uulgata Herbaria non sumus, donec uel ex lectione nos-
tra, uel ab doctis herbarijs, fide aliquid dignius ac certius perdiscere
mus. Maluimus enim ingenue fateri, quod ignoramus, quam temerario
ausu, nouare quicquam, uel priuato nomine inscribere, cuius non ante,
aut certas rationes, aut probabiles saltem coniecturas haberemus. Vi di-
cam tamen quod sentio, mihi unus generis multae species esse apparet,
Narcissus, Flores Martij, alba illa Lygustra referentes, & Lilium Conual-
lis, omnes liliacei generis: quasdam syluestres, quasdam quoque domesticas,
quasdam odoratas, alias odoris expertes. Licet id conijcere, partim ex

- C Theophrasti Liliorum partitione, parum ex Marcelli Vergilij annotationibus, & barbarorum commentarijs. Medicos quos super hac re consulimus, magis muros reperimus q̃ pisces. Mirum, tanta sibi polliceri
 „ purpuram, experimentaq̃ per mores agere, & tamen hæc minima, ac
 „ uulgarissima natura ignorare.

DE TEMPERAMENTO LILII

Convallis.

Omnes frigida ac humida complexionis affirmant, refrigerareq̃, & confortare, ut Violas, Lilia, & Rosas.

VIRES EIVS ET INVVAMENTA.

Corroborat cor, cerebrum, hepar, ceteraq̃ spiritalia membra, ut uocant. Vnde exhibetur cardiacis, uerigine correptis, epilepticis, apoplecticis, phreniticis, & crebro in syncopim proclivibus.

Item his qui patiuntur tremorem cordis, & punctiones præcordiorum, quibus membra quoq̃ tremunt.

Compertum est etiam, incipiendi lepreæ meatus occludere, ne latius serpat malum, & altius radices mittat.

Scabiem & impetiginem reprimat, illitum: ideo si uicibus aliquot faciat cum illius aqua.

- D Eadem uenenosorum animalium, & aculeatorum ichus retundit, ne exuberent: ueluti sunt uesparum, araneorum, apum, & id genus cæterorum, si subinde illinatur.

Parus accelerat, & menstrua: sed remissius, adeoq̃ sine negotio.

Ocularij etiam medici ad oculorum inflammationes, & caligines eo utuntur.

VINVM LILII CONVALLIS

sic parato.

Recipe uini ueteris optimi, atq̃ plenissimi mensuram unam, florum Lilij Convallis lib. unam, quos cum indideris uitreo uasi, in sole excoquito diebus. 30. Vbi insolaueris, per alembicum extrahito, semel & iterum. Extracto liquore, adde aque Lavendulæ modicū, piperis trini idemtidem. Nihil hoc uino p̃ciosius.

- „ Cerebrum confortat, apoplexiam prohibet, colicum dolorem sedat,
 „ & uires cordis mirum in modum co. iuuat.

Bumwort.

c

Sorwein. Sorzwangf.

Sygwartkraut.

DE SCHROPHULARIA,

B

Rhaphodia XXXVII.

ENOMENCLATURAE Maioris,

Latine, *Schrophularia maior*. Caltranguia. Vruica mortua.
Germanice, *Sawwurz*. *Sickwurz* kraut.

MINORIS.

Latine, *Ficaria*. Millemorbia.

Germanice, *Pfaffenhödlin*. *Syckwurz*.

MEDIAE.

Latine, *Schrophularia media*.

Germanice, *Knabenkraut*. *S. Johanskraut*. *Wundkraut*.
Sottzwangl. *Gauchgeyl*. *Sonwein*.

INDICIA OTHONIS

de *Schrophularia*

SCHROPHULAREM herbam, quae fit apud Dioscoridem, ut
pronunciare temere nō ausim, ita radix palam indicat, inter testiculares,
& glandulosas censendam. Nulla tamen testicularium apud Dioscori-
dem descriptio adhuc mihi satisfecit. Quare Barbaros tantisper morari
sumus, donec certiores de nomine, ius proprio fieremus, uel alius quispi-
am certioribus indicijs apud eundem nobis depinxerit. Animaduerto
autem trium generum haberi. I. Maiorem, Minorem, & Mediam. De
Maiore Simon lanuensis sic, *Schrophularia herba quaedam dicitur, uel*

Simon lanu-
ensis.

Millemorbia
Castrangula.
Ficaria.
Vrtaamor-
tua.

De scar ulde
infra in Chel-
donio mmo-
re, cui conge-
ner uidetur.

C ideo, quia circa radicem quassam tuberositates, uelut schrophulas habet
atque uel quia ualet ad schrophulas delendas. Habet folia similia Vrtice, sed
maiora, & subnigra. Similiter & tota planta, stipitem unum rectum, duo
bus cubitis longum, in cacumine grana subnigra. Hæc Millemorbia, a q
busdam Castrangula uocatur. Vocatur & Ficaria, & ut quidam uolunt,
Vrtica mortuaria, quod folia Vrtice similia habet, non tamen urentia.

P A N D E C T A R I V S de Minori Schrophularia.

Testiculus sacerdotis, uel Zemac, herba est super terram expansa. Cu
ius folia sunt pinguis, et rotunda. Flos eius croceus. Radix testiculis par
uis plena, & albis. A Maio mense disperit, nec amplius cernitur.

De Media Schrophularia H I E R O N Y M U S

M V S herbarius.

Schrophularia media, crescit folijs pinguibus, rotundis, colore glau-
eis, succulentis, caliculo palmi unius & semis, radice tortuosa, & nodosa.
Germanis uulgo uocatur *Anabenkraut*, oder *Wundkraut*, *Gauch*
heyl. quanq; est & alia herba eius nominis, oder s. *Johannis kraut*: quo-
niam desinit, et apparet a festo D. Ioannis, abditq; rursum in terram se. Id
ita habere, empirico illi libens crediderim. Tamen si me non fallat, ali-
os inter Cōsolidas hanc referre: & item alios inter Portulacas, ex quibus
est Theobaldus noster *Fettichius*.

The. Fettich-
ius.

T E M P E R A M E N T V M.

Vires habet resoluendi.

D Minor calida est, & sicca, ut inquit Vigonius.

I V V A M E N T A.

Hæmorrhoides exterunt, & maior, & minuscula, tam illitæ q; pote.

Maiore etiam, rubedo faciei depellitur ea, quæ lepræ quendam aspectū
habet.

Puluis radice Maioris, melli intrinus, uel pollini farinæ triticeæ mixtus,
cum optimo uino ueteri, simulatq; glutinus, si mox in lecto decubas, pri-
mū sudores eliciet, inde schrophulas, quæ in collo apparent, uel in inter-
ioribus partibus ani.

R E M E D I A Medix Schrophulariæ.

Media uulneria hæretica est: nam r. l. n. l. n. recentia præsentissime glu-
tinat & consolidat.

Proinde sanguinem s. t. t. illius succus.

Et coniecta in ollam, in qua carnes deferuent & frixantur, facit con-
frescere carnum frustra concta.

Certe empirici ad muliebræ pudenda constringenda, quo uirginitas
tem restaurent corruptis, ea utuntur.

Ruchenschell. Hackstraut.

OTHO BRUNNFELSIUS.

CONSTITVERAMVS ab ipso statim operis nostri initio, quicquid esset huiusmodi herbarum incognitarum, et de quarum nomendaturis dubitaremus, ad libri calcem appensere, & eas tantum sumere describendas, quæ sunt plane uulgatissimæ, adeoque & officinis in usum uerum longe locus accedit, & rei ipsius periculum nos edocuit, interdum seruientium esse scænz *ad usum medicum*, quod dicitur. Nam cum formarum delineatores & sculptores, uehementer nos remorarentur, ne interim ociose agerent & præla, coacti sumus, quamlibet proxime obuiam arripere. Statuimus igitur nudas herbas, quarum tantum nomina germanica nobis cognita sunt, præterea nihil. Nam latina neq; ab medicis, neq; ab herbarijs rimari ualuerimus (tantum abest, ut ex Dioscoride, uel aliquo ueterum hanc quæuerimus demonstrare) magis adeo ut locum supplerent, & occasionem præberent doctioribus de ijs deliberandi, q̃

C ut catalogum nostrum expleant, quem oportebat esse notissimum.

De prima hac ab empiricis id compertum habemus, quod vulneraria sit herba.

Secantur folia eius non sine acore quodam, ita ut oculos quemadmodum allium, aut cepe feriasu. Illacy per alembicum destillata, aquam uel neribus mundificandis, curandisque utilissimam prestant, quæ & putridam carnem erodant.

Gauchblām.

D

Incognita ueteribus hæc herba, tamen passim in Germaniâ nascens. Pedicularem sunt qui uelint, quod pedibus inimica, illos pellat, dum eius lixiuo caput lazatur.

Rhapodia

Capillus Veneris

XXXVIII.

Maurum.

DE CAPILLO VENERIS
NOMENCLATURAGræca, *ῥαπώδια, ῥαπώδιον, ῥαπώδιον.*

Latina, Capillus Veneris. Coriandrum putei. Capillus porcinus.

Germanica, *Maurum, Steynruten.*

VETERRVM AVTORVM

placita, de Capillo Veneris.

ADSSERTIO CAPILLORVM

Veneris, ex Dioscoride lib. 2.

ADIANTON pusilla gerit folia, similia Coriandri, serrata. Cauliculi quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: folijs Filicis, admodum exilibus, radice superuacua. Necq; caulem, necq; fructum, necq; florem profert.

THEOPHRASTI historia de Adianto lib. 7. cap. 13.

Adianti, id est, Capilli Veneris, foliū in aqua nunq̃ madescit, nec quicquid adhæsisse humoris constat: unde & nom̃ in herba accipit. Genera eius duo, Candidum, atq; Nigrum. Ambo ad defluū capillorum utilis, oleo trita. Nasuntur maxime locis humidis.

PLINIANA ADIANTI AD

sertio lib. 22. cap. 21.

Aliud Adianto miraculum. Aestate uret, bruma non marcescit. Aqueas respuit persusum, mersumq; siccū simile est, tanta dissociatio deprehenditur: unde & nom̃ a Græcis, alioquin frunci topario. Quidam Callitrichon uocant, alij Polytichon: utriq; est ab affectu. Tugit enim capillum, & ad hoc decoquitur in vino, cum semine apij, adiecto oleo copiose, ut crispum densumq; faciat. Defluere autem prohibet. Duo genera eius, candidius, & nigrum breuiusq;. Id quod maius est Polytichon, aliud Trichomanes uocāt. Utriq; ramuli nigro colore nitent, folijs Filis

nus nigros habet: in candido tamen argenteis se colligis continue minus nigrescunt, desinuntque in summo colore viridi. Sed verius dicitur in folijs esse, quos in nigro minores, pennata, & Filicis modo dispositi sunt: in candido quales in Coriandro, incerto intervallo produnt eis, & in rammentibus incutunt densa. Longius sedere candidum nigro est. Hancq; rationem fecerat Plinius ait. Duo genera eius, candidius, & nigrum breuiusq;. Id quod breuius est, Po-lytrichon, alij Trichomanes vocant. Quae nota est huius speciei infusoria: qui primo candi- dum hoc Adiantum appellatione, mox nigrum Trichomanis indicat. Non est difficile utriusq; in-venisse. Sed quoniam frequenter illud nascitur, habetq; eadē hunc vires, ideo notius & in frequētiore ususq; tantum Veneris Capillum nunc vocant. Facillime in Dioscor. omnia in- telliget, qui oculis res, sive sensus ad ea uertit. Neq; enim dubitare poterit, qualem Adian- tum Coriandri folia dicant: & quomodo ut *βραχὺ καὶ ὀκλίαν*, quae alij interpretes *βραχὺ* & *καὶ* *ὀκλίαν* dicitur. Cum tamen impares foliorum incisurae sint, & altere sic q; in terra demerit neq; in circumstantiis carum, sed undiq; per extremitates dividantur. Credimusq; nos, quod in Adiantum folijs legi, Filici similia abundare, & ex altero genere ad infusoria huius trinita- tum esse adeoq; unguis eo loco adiecta est. Nihil enim Filicis folio Adiantū hoc simile habet: neq; non folia, aut earū segmenta unguem compares. Foras ob eam causam animus, duas, tres uel etiam uoces tanq; in uides relinquere: sed in cunctis graece latinasq; uocatas seruauimus: praeterum dixit Plinius, Vnus tamē nigro colore uinct folia Filicis. Verissime, ut paulo ante promouimus, non possumus simul Coriandro & Filici easdem plantas folia coparari, suspicamusq; sumus, & adhuc suspicamur, non esse integram penam huius capitis partē: perfolijq; uoces aliquas, quae uero et totius Adiantum infusoria facerent: & quae nunc tam incerta legimus, reliquas illas esse: quae truncarimellestem mē est, cognosq; legesca, uerens animis inter A- diantum & Trichomanes esse. Sed quāto eoa diuisus paulo ante, ut credimus, utriusq; infuso- ria est. Adiantum appellatione in toto hoc genere antiqua medicina usa semper est: ei q; generis ea uox est, ei q; omnis Adiantum eadem vires ad omnia sunt. Paucius Argemone cum de Adianto egisset, de Trichomane nihil tradidit, praeteratq; in Adianto dictum de eo fuisse.

NEOTERICORVM placita,
de Capillis Veneris.

M E S S V S de Capillis Veneris.

Capillus Veneris dicitur apud quosdam, Capillus fontium. Et dici- tur, Capillus hominis nemoralis. Et ab alijs dicitur Coriandrum putei. Et est herba, cuius folia sunt similia folijs Coriandri, uiridia, & tenuia: cuius stipes est in longitudine, circiter medium: & sunt sicut pili porci- ni: & sunt in colore intra rubedinem, & nigredinem, sed magis dedi- cant ad nigredinem, & proprie iuxta radicem eorum: & quanto magis procedunt, ad nigredinem declinant: & sunt sine floribus: & eorum or- tus est in fontibus & in puteis.

P A N D E C T A R Q; I.

Serphanus de Capillo Veneris. Ab antiquis uocabatur Adianthon, si- ue Polytrichon: ut patet per Dioscor. eadē, et per Alexandrum. Vnde om- nia illa, scilicet Capillus Veneris, Adianthos, & Polytrichon accipiuntur pro eodem: quia omnia haec nomina quae in tripton desinunt, capillum sonant: inde Chris graece capillus, thrice capilli: unde Gallichricum, Po- lytrichon, & Adianthon, omnia illa ab effectu idem sunt.

S I M O N I S G E N V E N S I S.

Moderni distinguunt diuersas herbas per haec nomina. Aliam scili- cet per Capillum Veneris, aliam per Adianthon, aliam per Adiantum, quamuis tres primae species, proxima uirtutis sunt.

I V D I C I V M N O S T R V M.

Vides Lector, uerum descriptionem non conuenire cum ea quam hodie monstrat ossi-

A

B

Belle graec.

C elix Veneris Capillum, proinde neoericos etiam pugnanti dicere: ut nihil minus etiam hodie cogoscamus, quæ uerum Adiazonon. Vnde apparet potius Sadrægie speciem esse Capillum Veneris hunc, quod & Pannas cum inuenit, quam nos hodie ex rouris & panentis laetamus, quæ capillum Veneris: tamen quando alia admanum non suppetebat, uulgatum adproximus, donec aliam demonstrauimus.

ELECTIO ET PROBATIO melioris ex Mesue.

Meliores sunt qui uiridia habent folia, qui uberiores sunt secundum omnes partes plantæ ipsorum. Subtiles uero & generales, & declinantes ad citrinitatem, non habent spiritum.

TEMPERAMENTVM EIVS EX Auerro, & Galeno.

Galenus. 6.
simpli. cap. 7.

Custatalber, id est, Capillus Veneris, dicit Galenus, quod temperatus est in suis uirtutibus primis: quamuis habeat multas operationes secundas, & tertias. Quarum quedam sunt confortatiue, & repercussiuæ: quedam dissolutiuæ: & quedam faciunt nasci capillos: & quedam dissoluunt schrophulas: & quedam quæ frangunt lapides.

VIRESCIT & iuuamenta ex DIOSCORIDE.

Decoctum herbarum potum, prodest spirandi difficultati, suspensorio, lieni, & felle suffusus, & urinæ difficili.

Calculos frangit.

Aluum sistit.

D Serpentium moribus auxilio est.

Contra stomachi fluctiones in uino bibitur.

Secundas ciet & menstrua.

Sanguinis reiectiones inhibet.

Contra serpentium morsus crudum illinitur.

Alopecias densat.

Serumas discutit, furfures in facie, & manantia capitis ulcera ex lixiu uino emendat.

Defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & fusino, aut hyssopo, uinoque.

Decoctum eius cum lixiuio & uino infusum, idem præstat.

Coturnices, & Gallinaceos pugnatores facit, in cibos eorum additum.

Seritur gratia utilitatis pecorum.

In speluncis, umbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

EX MESUE.

Solutione educunt choleram & phlegma, & humores grossos & inhibitos. Ut mundificant pectus & pulmonem, & educunt materias contentas in eis, & mundificant sanguinem: & pulmonem, & clarificant colorem, et faciunt acquirere bonitatem anhelitus, & mundificant stomachum & uentrem, & hepar, & conferunt dolori eorum. Et sunt medicina bona opilationum hepatis, & splenis, & lictericæ, & proprie agriudinum

omnium opilationum: & proprie infusio eorum in aqua Ap^h, & Endi-
uiæ, aut in aqua Cicerum nigrorum, aut in aqua seminum quatuor, aut
in aqua lactis proprie: & delcent cum oleo chamomillino schrophulas.

Et ualet syrpus eorum pleuritⁱ, & peripleumoniz, & sunt prouoca-
tiui urinæ.

Et usus decoctionis eorum frangit lapidem, & purgat matrices fixas
rum, & hoc de posse eorum, & hoc quod pertinet ad eos de partibus cas-
lidis eorum. Sed ex parte caliditatis prohibent cursum materiarum, &
abscindunt sanguinem, & confortant stomachum & uentrem. It^a prohi-
bent casum capillorum, & confortant radices eorū. lūo faciunt eos cres-
cere, & multiplicari eos locis ubi oportet, & proprie cum oleo myrtino,
aut oleo Laudani, & uino stiptico. Et puluis eorum etiam adustorum, fa-
cit similiter. Et abluitur etiam ex decoctione ipsorū cum uino caput, &
abscindit furfures. Et simile fit ex cinere ipsorum. Et cinis ipsorum fa-
nat fistulas lachrymales.

Serapion ca.,

D O S I S.

Potio decoctionis ipsorum, quādo queriatur per ipsos solutio per uen-
trem, est circiter libram unam.

Ex IOANNE VICONIO.

Capillus Veneris, est frigida & sicca temperatę naturę. Habet virtu-
tem diureticam, ualetq; spleneticis & hepaticis. Et succus eius cum succo
Abrotani, & Alceæ, & mucillagine Nasturtij, Schrophulas resoluūt, &
in Alopecia capillos resoluūt.

B

RECTIFICATIO ex Mesue.

Non est in eis malicia, debilitat tamen purgant: sed confortant opera-
tionem eorum uiolæ .i. cassia fistula, & terentiabin: & infusio eorum in
aqua casei nigrat eos in soluēdo. Decoctionē autem modicam sustinet.

A V T O R E S.

Dioscorides libro. 2.

Plinius lib. 22. cap. 21.

Serapion. Mesue.

Simon lauensis.

Pandectarius.

Ioan. Vigonius.

Theophrastus lib. 7. cap. 3.

M. Vergilius.

Herm. Barbarus.

Auersis quinto Colliget.

Bylsamkraut.

¶ De Hyoscyamo ¹ Rhapsodia XXXIX.

¶ NOMENCLATURA

Græcæ, *hyoscyamus*, *hyoscyamus*, *hyoscyamus*, *hyoscyamus*.

Latine, Hyoscyamus. Herba Apollinaris. Faba suilla.

Teutonice, Bylsamkraut.

HYOSCYAMON græci uidentur appellasse, hoc est, Fabam A
 scillam, propterea, quod, ut Heliæus ait, pastus eius herbe, resol-
 uantur & conuellantur apri. Sed remedium nouere. A quas cũ
 statim aduunt, & caneros uenantur, atq; ita protinus saluti reseruuntur.

Lib. Hyoscyami secundum DIOSCORI.

DE M libro Quarto.

Frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hir-
 suta. Flores e latere caulis ordine prodeunt, tanq; puniceorum Cygni, scu-
 tulus sepeiseminum plenis, ut Papaueris. Tres eius differentie. Vna se-
 mine nigro, floribus pene purpureis, smilaceis, folijs cytinis præduris, &
 spinosis. Alterius semen sublauium, ut Irionis. Flores lutei, folia & fili-
 quæ simpliciores. Ambo insaniam gignunt, & soporem. Ideo in commu-
 ni usu damnantur. Tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici re-
 cepere, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris, seminaq; in marii-
 mis rudibusq; nascens. In cuius deficientis uicem, ruffum usurpari o-
 portet. Niger ut deterrimus, improbat.

DE COLLECTIONE eius & V S V.

Colligitur ex tenero semine, folijsq; et coliculis succus. In quem usum
 tunduntur omnia, expressusq; in sole siccatur succus. Verum non nisi an-
 no uno duntaxat durat, facillime enim putrescit. Colligitur etiam prius
 tim succus, idq; ex semine tñ iam sicco, adfusa cũ tunditur calida aqua:
 deinde conuulsa omnibus & expressis. Est aut sic expressus succus priore B
 illo innocensior, et ad arcendos somno dolores presentior. Ipsa eniam tunc
 duntur folia, inspersaq; ex trimestri tritico farina, in pastillos cõforman-
 tur, & conformata, seruantur.

DE eius TEMPERAMENTO.

Et flos, & semen albi, ex tertio sunt ordine refrigerantium, siccantium
 uero secundo.

VIRES ET IUVVAMENTA

Succus ille utilis est, ad arcendos somno dolores.

Vulvis & contra acres, calidasq; in oculis desillationes, dolores aurium,
 & muliebrium locorum uitia.

Cum farina autem, polentaue, contra podagræ.

Oculorum dolores, emplastri n. o. impositum lenit.

Facit ad eadem & semen.

Miscetur utiliter & alijs, quæ ad arcendos somno dolores conficiun-
 tur, cataplasmatis.

Recentia autem folia emplastri modo imposita, omnium aliorum re-
 mediorum, efficacissime dolores omnes necant.

Radice eius uuliter in dolore dentes colluuntur, decocta, & tenta.

Aurium dolorem mirabiliter mitigat.

Omnes facile tumores pellit, & sedat, pedum, inguinum, testiculorū,
 peluinis, & femorum.

C

N O C V M E N T A eiusdem ex Diosco

ride libro Sexto.

Pota in cibo, potuue sumpta Apollinaris herba, ebrietati similem a-
mentiam facit.

Ferūt præterea, si quis ulcus in crassiore intestino, quod uocāt Colon,
habuerit, eiꝑ per clysterem infuderit, eandem fieri infantiam.

R E M E D I A.

Succurritur ex ea laborantibus aqua mulsa, & lacte, in primis uero ali-
nino: sin minus, caprino, buboloue. Profunt, & pīnei nucleī, uel cucume-
rum semina cum passō sumpta.

Salsum præterea uinum, cum recenti suillo adipe datur, & passō.

Item Vrticæ semen, Cichorium, Sinapi, Nasturcium, Raphani, Ce-
pē. Allia, singula cum uino sumpta.

Quies quoqꝫ imperanda est nō, ut potum uinum somno concoquant.

E X P L A T E A R I O.

Obserua, cū in receptione reperī Hyoscyamus, ore recipienda, ponen-
dum est semen: si exterius, herba. Maioris autem efficacie sunt semina.

Ad somnum prouocandum in acuta ægritudine, talis sit usus. Fiat so-
mentum ex aqua decoctionis illius herbar, circa pedes & frontem, & tem-
pora, & fiat ablutio prius. Postea fiat hoc emplastrum. Subulis seminis
eius cum albumine oui, & lacie muliebris, & cum modico confic. aceto,
& fronti & temporibus apponatur.

D

Ad lachrymas cōstringēdas, facit idē emplastrum cū modico olbani.

Contra calida apostemata, in principio fiat emplastrū ex ipsa herba tri-
ta, & superposita, uel ex semine eiusdem, & oleo rosarum.

Contra discuriam fiat emplastrum ex semine eius, & albumine oui, &
modico aceto: super pēsinem & renes ponatur.

Ad dolorem ex calida materia subitum medicamen. Herba ipsa trita
aliquannulum, & superposita, dolore tollit.

Experimenti

Ad dolorem dentium super carbones ponitur, ut fumum recipiat pa-
tiens per os, idqꝫ per cannā inde aqua abluuntur dentes.

Seruaturs semen ipsū, ad decennium.

A V T O R E S.

Dioscorides libro quarto, & sexto.

P L A T E A R I V S.

Poley.

DE PULEGIO Rhapsodia XLL

C N O M E N C L A T V R A E

Græcæ, *πύλεγιον, πούλεγιον, πούλεγον.*

Latine, Pulegium.

Germanicæ, Poleyen.

QUOTIDIANVS Pulegiū olim veteribus in sanitatis usu
cibus; unde in sale seruabatur, aliorum *Algamorum* modo, ut au-
tor est ultimo operis sui Columella. Nota passim herba.

Corollarium HERMOLAI BARBARI

de Pulegio.

Pulegium, ipso humali die germinat in cavisq; resloresq; Ramulis etiam a parente ab-
fundit ut Scyfa. Nascitur hoc etiam non fax. h. Semel uero satum, diuina ætate durat. Ma-
gna cum Nepeta & Mentha Pulegio societas. Fornia in eo efficacior, floren habet purpure-
um, Mas candidum, Vitisq; recta in consus pulicea necat unde nomen Pulegio. Habetur &

- C *Pulegium sylvestre*, Origano simile, folijs micenibus &; sativum, & a quibusdam vocatur *Dianthus*; vocatio hinc orta, *Dianthus* Creecam *Pulegium sylvestre* nominant. *Pulegium* proci *Gleona*, & ante *Bledion*, sed & *Bledion* quoque vocat, ut inquit *Dioscorides*. Ego *Bledion* *Hippocrati* perlegimus quodam scopulo apud *Galenum*, *Pulegium* (ut dicitur) *brutalis herba* dici potest, quoniam modum & foliis aliisque fructibus, *Pinitex*, *Cordurdon* inquit, foliis *herba*, *flor* *rubeo*, *ful* *pella* in callo cōprimis *fructus*. *Plautus* & in *Pseudulo*. Quasi *foliis* *herba*, inquit, *herba* *paul* *per* *ful*, *Reperit* *exomus* *ham*, *reperit* *occidi*.

Temperamentum P V L E G I I.

Calefacit, & attenuat, & decoquit vehementer. Quamobrem ex thos race & pulmone, humida, crassa, glutinosaq; facile facit expuere.

V I R E S eius & suavitatis ex D I O S C O :

R I D E libro tertio.

- Menstrua, secundas, ac partus efficit.
Pulmonis vitia ex melle & aloe potum extrahit.
Convulsis auxiliatur.
Nauseas, stomachiq; intercisiones, ex posca permulcet.
Atram bilem per aluum exigit.
Bibitur in vino utilissime contra serpentium morsus.
Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum.
Gingivas arescit cinere corroborat.
Illitum cum polenta, inflammationes omnes sedat.
D Podagris per se subuenit, impositum usq; dum rubescat locus.
Cum cerato uaros extinguit.
Lienosis cum sale uulter allinitur.
Decoctum eius ablutas prurigines mitigat.
Conuersas uulvas corrigit.
Contra inflationes duriciaeq; uulvæ, in deflectiones convenienter adijcitur.

Ex P L I N I O lib. 30. cap. 12.

Magna societas *Pulegio* cum *Mentha*, ad recreandos animo defectus, cum furculis suis in ampullas vitreas aceti utriusq; deiectionis.

Qua de causa dignior e *Pulegio* corona vertigini, q̃ e *Rosis*, cubi : culis nostris pronuntiata est.

Nam & capitis dolores imposita dicitur levare.

Quin & olfactu capita tueri contra frigori æstusq; iniuriam, & ab his traditur : neq; æstare eos, qui duos e *Pulegio* furculos impositas auri : bus in sole habeant.

Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto.

Feemina effracior. Et aut hæc flore purpureo; mas candidum habet.

Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhibet.

Sic & pectoris, & ventris dolorem.

Stomachi aut ex aqua inter rosas sistit, et uomitiones cum aceto, et posita.

Intestinorum vitia melle decocta, & nitro sanat.

Vrinam pellit ex uino, & si Amingum sit, et calculos, & interiores omnes dolores.

Ex melle & aceto, sedat menstua, & secundas. Vulvas conuersas cor
rigit. Defunctos partus eijcit. A

Semen obmutescitibus, olfactu admonetur.

Comicialibus in aceto cyathi mensura datur.

Si aquae insalubres bibenda sunt, tritum inspergitur.

Salsitudines corporis, si cum uino tradatur, minuit.

Nervorum caussa, & in contractione cum sale, & aceto, & melle con
fricatur opisthosono.

Imbibitur ad serpentium ictus decoctum, ad scorpionum cum uino tri
tum, maxime quod in siccis nascitur.

Ad oris exulcerationes, & ad tussim efficax habetur.

Flos recentis iuncus, pulices necat odore.

Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessio
nem olfactandum dari, aut stragulis subijci, & ita collocari agrum, in
ter remedia tradit.

Remedia Pulegij sylvestris ex eodem P L I N I O.

Sylvestri eadem uis efficacior est: quod simile in Origano, minoribus
folijs q̃ facium: et a quibusdam Dictamus uocatur. Gustatu a pecore,
caprisq̃ balatum concitat. Vnde quidam Graeci literas mutantes, Blech
on uocauerunt. Natura tam seruus est, ut illitas partes exulceret. In tussi,
& perfrictione fricari ante balnea conuenit, & ante accessionum horro
rem. Conuulsis, & torminibus, podagrisq̃ mire prodest. Hepaticis cum
melle & sale bibendum datur. Pulmonum uitia execrabilia facit. Ad lie
nem cum sale uile est, & uesicae, & suspitijs, & inflationibus decoctum
succo aequaliter. Et uulvas corrigit. Priuacim ualet contra omnem mor
sum. Radix contra incrementa ulcera. Recens potentissima. Arida uero
cicatricibus decorem affert. Item Pulegio est Nepete societas. B

EX PLATEARIO.

Pulegium est calidum & siccum in tertio gradu. In tempore floru col
ligitur, & per duos annos seruat. Folia cum floribus abiectis stipiti
bus in medicinis ponuntur.

Valet contra frigidum reuma facta facellatio: et capiti ex Pulegio.

Gargarismus facius ex aceto decoctionis Pulegij, & sicuum siccatum,
humiditatem uix & gingiuarum assiccant.

Vinum decoctionis eius, & sicuum, siccasse, ualet contra frigidam tussim
ex glutinoso humore, uel aquoso.

Id uinum ualet etiam dolori stomachi & intestinorum, ex caussa frigi
da. Similiter & emplastrum ex eo in uino decoctum.

Fomentum factum ex aqua decoctionis eius, humiditatem matricis de
siccant, & uulvam mirabiliter coarctat. Hoc fomento utuntur mulieres sa
lernitanae.

C

D E C A T A P V C I A ,

Rhapfodia XLI.

NOMENCLATURAE

Graece, *λathyς*.

Latinae, Catapucia. Lathyrus. Granum regis. Sponfa folis.

Germanicae, *Spinnckömer*. *Scheyffkömer*.

P. COLLINVCIVS de

Catapucia.

CATAPVCI A est herba, quam vulgus per haec tempora nunc Catnapuzolam, nunc Guardalhoium vocant. Proprium vero eius nomen Lathyrus, cuius quarto volumine Dioscorides, &c. 27. Plinius &c. uires &c. figuram scripserunt.

Historia Catapuciae ex Dioscoride libro quarto.

D LATHYRIS, quam aliqui Tithymalum appellant, eamque Tithymalorum numero adscribunt, causlem emittit cubiti altitudine, &c. digitali crassitudine, inanem. Gignuntur in cacumine alae, &c. folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, &c. leuiora. Quae autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, Aristolochiae, aut oblongae Hederæ figura. In cacumine fructum summis fureculis gerit, triplici conceptaculo insignem, rotundum, ceu Capparin, in quo grana intercurrentibus membranis distincta continentur. Ervis maiora, rotunda, quae dum corticibus exuuntur, candida sunt, &c. gustu dulcia. Nullus radicis usus. Totus frutex lacteo succo turget, uti Tithymalus. Grana sex, aut septem in catapotio, aut cum ficiis, aut palmulis deuocata, aluum purgant. Sed aqua frigida postea solibenda. Trahunt autem bilem, pituitam &c. aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum praebet. In gallinaceo iure, aut oleis folia decoquantur ad eundem effectum.

Sententia SIMONIS IANVENSIS.

&c. Autoris Pandectarum de C A

TAPVCI A.

Catapucia duplex.

Catapuciae duae sunt species. Nam est maior, &c. minor. Maior est sicut arbor ficus, licet minora folia eius, similia folijs Platani. Semina eius stant in arbore, sicut uuae. Minor habet hastam duorum palmerum &c.

inam : folia similia amygdalis , sed longiora : semina eius in cacumine A
virgæ rotundum , deforis nigrum , deintus album . Sunt enim ambæ quæ
si eiusdem complexionis & uirtutis , scilicet calidæ in tertio , & humidæ
in primo : uirtutemq; habent , purgandi Phlegma principaliter , deinde
Choleram & Melancholiam .

DE PENTAPHYLLO

Rhaphodia XLII.

ENOMENCLATURAS

Græcæ, *πεντάφυλλον*.

Latine, Quinquefolium . Pentaphyllon . Mercurij Her-
ba . Pentadactylus .

Teutonice, *Jönffingerkraut*.

PLACITA AVTORVM,
de Quinquefolio .

B

HISTORIA DIOSCORIS
dis , de Quinquefolio .

RAMOS FERT *firculacchos* , tenues , palmi magnitudi-
ne , in quibus semen : folia *Menthæ* , quina , singulis pediculis , raro plus
ra , in ambitu serrata : florem in luteo pallescetem , interdum auri æmu-
lum . Nasctur in riguis , & aquarijs duclibus : Subrubram habet radi-
cem , oblongam , Veratro nigro crassiorē .

THEOPHRASTI
historia , de Quinquefolio , libro
nono , capite decimoquarto .

Quinquefolix , siue Quinquepete radix , nam etiā hoc nomine appel-
latur , cum effoditur rubra est , inarescens uero nigrescit , atq; quadratur .
Habet folium *Vitis* , sed pusillum , & colore simile uirgineo , & auge-
tur , & declinat cum *Vite* . Folia omnia quinq; , unde & nomen . Caules
præteruies mitit , & crebris internodijs constat .

Vide super
fol. 22. quo-
modo hæc
omnis Tor-
mentilla re-
spondet.

C

PLINIVS DE QVINQVEFOLIO

lio lib. 25. cap. nono.

Quinquefolium nulli ignotum est, cum etiam fraga gignendo commendetur. Græci vocant Pentapetes, Chamaezeleon, siue Pentaphyllon. Cum elloditur, rubram habet radicem: hæc inarescens, nigrescit, & angustiosa fit. Nomen a numero foliorum habet, & ipsa herba incipit & desinit cum Vite.

Historia APVLEII de eadem.

Græci Pentaphyllon vocant, alij Pentapetes, Itali Quinquefolium. Nasitur locis prætenibus cultis, & mundis, gustatu aspero, lacte molli. Folia Mentham referunt, singulis sæpius quina. Flore pallido, radice longa, atq; subrubra.

I V D I C I V M N O S T R V M.

Vides tibi pugnare Theophrastum, Pliniū, & Apuleium, proinde & officinas hodie dissentire ab singulis, ut necesse sit aliquos hic labi: illi vero qui sint, ex controversia inter Leonicienū, & P. Collinuciū, facile licebit diiudicare, quas subiecinus. Tu cui palma debeatur, ipse conscripto.

NICOLAI LEONICENI iudicium, de eo loco

Plinij, quo describit Pentaphyllon.

- D Simili errore Plinius Pentaphyllon, atq; herbam fraga ferentē, pro eadem accepit, ac Pentaphylli notas, simul ac vires, eidē herbe, præter Pentaphylli nomen, censuit adscribendas. Sic enī lib. 25. de Pentaphyllo retulit. Pentaphyllū nulli ignotū est: cum fraga quocq; gignendo cōmendet. Existimarem tamen in re tam nota, esse codicis potius, q̃ Plinij errorem, ac pro Pentaphyllo, Trifolium legi oportere: quoniam etiam herba quæ fraga gignendo cōmendatur, & quæ nulli ignota est, non quinis, sed trinis constat folijs. Nisi Plinius postea alia nomina græca subiungeret, atq; alia inferret iudicia, quæ non sunt alterius herbe, q̃ Pentaphylli propria.

P L I N I I defensio per P.

C O L L I N V C I V M.

Egregie defensum a nobis in Hekonopio Plinium, arguitur nemo, quod unius omnia interturbans verbum, non Plinio, sed codici, ut par erat, inbuimus. Nam & eodem argumens in Quinquefolio, ut ipse? qui, excusare Plinij, parvus foret Nicolaus, nisi delicatus nimis exactor, quod omnia ad summi opinionem, quæ de Pentaphyllo exceperat, non responderet, satisfactum sibi non putavit. Sed iam in Plinio excusando nunc primus ipse, q̃ in accusando (ut semper) citare usus est. Quod in hoc? & quo agimus Quinquefolio perspicui faciam. In hoc maxime errasse Plinij Leonicienus credidit, quod Quinquefolium herbam, etiam fraga ferre dixerit. nam quæ fraga ferre herba, inquit, non quisque, sed trinis constat folijs. Verum implet in errore versum L. rectum, ut omnia scire oportet. Primum quidem, quod Quinquefoliū illam esse arbitrat, quæ & in hortis, & agrorum limib; cum feminis, utq; passim conspicitur, quæ quidem vulgo, & Quinquefoliū, & Pes Cornutus dicitur. Hanc enim Quinquefoliū esse, de qua veterum medicorum sententia, affirmasse illi plerumq; constantem de nostra hac defensione, de qua accusatio sermo forte incidisset. Ausus itaq; terrarum cultum (nam & in hortis res agitur) ostendisse, distolleg illam Quinquefoliū esse, in qua Plinius tam evidenter erravit. Deinde, quod per imperiū herbam fraga ferre posse nulli credidit, nisi eam, quæ trina sola habet, q̃q; molles Trifolij dici deserviat. & quæ docti, vulgusq; Fragrantem herbam notant, pariter & appellant. Tertio, quod soliti quid sit, quoque modo accipi oporteat, in saluberrime herbe descriptione parū inviduisse usus est. Adde si placeat & quantum (quant

Pes Cornutus Leonicienus est Pentaphyllon,

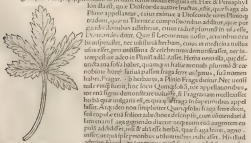
do & ipse minutissima quæpi in Pinio carpat) quod fructus hos, siur Quinquifolij siue Tinfo li, nō fraga (ut semper Virgilius, & in suo Pileone noster Maro) sed inscite fragra Leonace nus appellat. Nos cum Theophrasti, mox Dioscoridis, posremo Plinij, de Quinquifolio di- da excussumus, & verum esse autorem Pinii, & calisacorem esse Leoniciu ostendimus.

Quinquifolij, siue Quinquipenna radix (lib. 1. Theophr. arguit) cum effoditur, rubra est: trahens utroque lateri, ut quadrat. Habet folia Viti, sed pulchra, & colore simile virginis est, & augel, & dicitur cum Vitis folia oia quinq; unde & nomen. At quanto Dioscor. est multa Pentaphylli nota enumerat, inter quæ & Pentadactylon, et Pseudosilicon, et Quinquifolij sunt. Ramos inquit serit rursus, ut in r. alij in quibus fructus: folia habet Mesthe similia, quolibet in saculo quinq; caro vero pluri, in circuli similitudine duata, florem habet cum pallore subal- bidum (ita enim ochroleucum interpretari posse video) radicem subruam, oblongam, Helle- boro nigro crassiores, quæ plurimum in usu est.

Pinus vero quatuor & angelico, Quinquifolium inquit, nulli ignotum. Cum etiam fraga pigrendo, comendens. Graeci vocant Polypetron, siue Chamædilon, siue Pentaphyllon. Cum effoditur, rubra habet radicem. Hæretens nigrescit, et argentea fit. Nomen a numero foliorum habet. Tripla herba a. a. q. & d. olem cum Vine. De Pentaphylloque, hoc est, Quin- quifolio hæc habetur. Nulla enim, quæ de sam, las auribus versator, illam pingit. Nam Galenus nuntiatum non, non figuram agnit.

Primum illud in huiusmodi constat, ut legimus illam Leoniciu Quinquifolium, non esse hanc de qua agimus. Nam & si nec folia albidus, nec in saculo fructus, nec radix rubra, nec crassa, nec trahens: era, aut quadrata, aut argentea, nec uero egessum, & yselsumque sequitur, sed perperam viret. Hæc si quis negat, herba ipsam compositione coniungitur. Sed & illud quo quicquid con- stare arbitrat, cum si uerum autem, tum Dioscoridis præura, Pentaphyllon hanc notam fra- ctum quoque ferre, cum etiam fraga pigrendo, comendat illam. Si ubi Pinus: tum ramos uni- us palmæ trahit, in quibus fructus in saculo, habere illam Dioscorides refert. Folium uero non es- se, quæ Leoniciu arbitrat, est, ex omnium descriptionibus inueniunt. Nam Theophras- tus folium habere illam Van simile prædicit. & folia omnia quinq; Dioscorides uero folia il- lam siue uero habere duata, quolibet in saculo quinq; Tum in omnibus Pentadactylon illam vocat, quo nomine & Cero quoque, siue Sylvestre Solam cognominat, cuius folium palmæ est Van similem esse: tum Pseudosilicon, quod saltem Apium dici potest.

Primum Chamaedilon, quod humile Apium, eadem utique ratione cognominatur, quod & Apium Van simile quidam habere videntur, & folia ad hunc quinq; modum sinuata, a quodam decepto numero Quinquifolij. & Quinquipenna dicta esse: quod huiusmodi integra folia, quinque ad radice emittit: nec in saculo quinq; in quæ Pileon comendat utcum super dacty- lio, aut uulgaro Leoniciu Pentaphyllon, non distincta, sed per omnibus quinq; ut in d. d. r. angula, ad Vine, Apium similitudine in hunc ferme modum effigiat est. Hæc & Pentaphyl-

lon illa est, quæ Dioscorides autem fructus, est, quæ fraga ab- Pinio appellatur, cuius eximie a Dioscoride uero Pinioque traditur, quæ in Theriacæ compositionibus additur, quæ per- gando de omibus adhibetur, cuius radice plurimum in usu esse, Dioscorides docet. Quæ si Leoniciu uero, ac ramos ocu- lis inspicimus, nec uisibilis herba, cuius in medicina nullus usus esset, per uisibilis & celeberrima denotum scilicet, nec la- uisipellat adeo in Pinio ad illa. Herba uero illa, quæ dis- quænta in folia habet, quæ quæ in Italia omnibus plurimum & cer- nobis horæ: si uisibilis fraga ferre ac pinus, si uisibilis habet. Fragra. - In herbis, a Pinio Fragra dicitur. Nec uisibilis rursus fuit, hoc loco Quinquifolij, nec appellacionibus, nec signis demonstrare uisibile, si Fragram uero medellat herba quæ uisibilis est, & quæ in fraga in saculis appellat. At quid non simpliciter Quinquifolia fraga ferre docet, sed copiose etiam foliis adhibere de scriptis, cum comendat illam etiam in sagga pigrendo dicitur nec per eam cuius argenteum co- pulis adhibere, nō & alia esse herba, quæ si uisibilis, agno- uisibilis, quæ ipse presentibus uisibilis uisibilis uisibilis. Huiusmodi adhibere uisibilis (ut minus uisibilis, & Quinquifolij quinq; fra- ga ferre posse) Fragram illam notare hinc Pentaphyllon, de qua agimus, proportionem quidam fuisse adeo esse, ut eisdem generis cum ipsa esse uideatur. Nam & ipsa hæc comendatur ob- sinuata, radice subruam habere, et digno sepe crassior, et sensu uero nigrescit: tum non

C nihil ramulosum quicquid ab radice emittit, raroque plures, in quibus prima illa festufula dividuntur. Duas ergo herbas esse dicitur, Vnam quæ fragra, aut certe fragis similes fructus edat, quæ Pentaphylon, & Quinquosolium Dicoendi, Minusque vocetur, quæque ad medicos usus exorta sit. Alteram quæ vulgari est, & longa ferat, nullo modo, quæ fructus ipsius nomine designetur; cuius deinceps primo & vulgari uoluntatem caput Plinius meminit. Quod si me interopos, quidnam & hodie Quinquosolium hoc esse putem, quæ me eius appellacionem credere: Dicam quid ueligiis inueniem, ac ut nihil usque decernam, sic nihil recites, quod Plutarchus in agria adueniens inquisitionem mouere, exarareque possit. Esti Venetiæ in eo uico, quæto Specerum uocatur, sepeliatur eandem non ignobilis taberna, cui pro nullo infingit Aethiopis caput. In calibus est Herbarius, tanta arte & diligens pectus, ut natus pagus illic fuit herbas, non effugias et edacem eo pectan uidentur idem prociis quæ hic distantibus signis herbas, solus quicquid, quæ & ipsa quæque in pectanibus, pectetores angulos, similesque haberent. Sed & fructus, quos Fraga dicit, nam ad ipsam herbam latinum nomen Sancti cula. Germanicum Sancti. I scriptum est: uicarij anhi, de Sancta hac scriberent, in Duda midis Galeus, & Petrus Hispanus in, qui postea summum Pontificatum gessit, & leuantes ut gelinus prius non cupant: cum de medicina librum scripsit, qui Pauperum desiderium innotuitur; nam Cerasia est pteropos quæ, & Laurens Maphar, & Getherna Anglus, Chirurghi. Ea Sanctula, Pentaphylon, ne sit, cur affinem non habeo, cur negem non uideo. Hæc herba de Pentaphylon, fragis, Sanctula, quæ dicitur, per quæ facti oportere censeam, non erasse Plinium, sed lucidissime herbe nomen, potestatemque docuisse.

Iudicium HERMOI. A BARBARI de Pentaphyllis.

Pentaphyllon, & Pentapteron in Theophrasto, Theodoros Quinquosolium, & Quinquipetala conuenit. Antius hanc Hermubocnem, hinc est, Mercurij herbam uocari uide. Aegypti etiam Dissiphi cognominant. Dico Dicoia, huius Phylum, Solonem, & Theophrasto: quoniam corrupta sunt nomina. Nam & Thymbros, & Theonchiron quæque dictam innotuit. Radix cum recentis, ruberis: nigra, cum arefactis, quadriangula: folio uero pectato: augere, desinuntque cum uice: caulis tenuibus, crebris geniculis. Nomen a numero foliorum. Quidam Græci Chamæzeleia, quasi scilicet terra uocant. Conueniunt Quinquosolium fraga terrefra gigemdo, Plinius existimat. Ego id, quod uerum esse posui, non arefacto. Nam herba ea quæ fragra gerit, in sola est, non Quinquosolium, flore candido, non luteo, in Rheio & Vindob. albis, etiamque frequenter secus uias. Hippocrates duo uidentur nomen Quinquosolium. Candidem, quod & herbarum, & procerum est a terra. Nigum, quod huiusmodi. Est & quæ Tomerella uulgo dicitur Quinquosolium simillima, nisi quod semper, non quæque habet folia. Potest a nobis Hepaphyllon uocari, hoc est, Septemfolia: ex eorum radice pectato theonico (si Dico placet) officina pro uiperarum caræ subijciunt: quoniam uiperæ modo, in ipsi pectant, namque uisuntur.

Derōnenois PENTAPHYLLI, Annotatio M. VERGILII

Nomen rursum omnia Quinquosolium, folioque hoc nomen maxime cognatum ubique in hoc eorum aliquo est. Theophrastus, o. de Plantis: huiusmodi non Pentaphyllon tantum uocari sua arce dicit, uero Pentapetes enā, scilicet ab aliquibus illi nomen a pentapetis, ut credidit Gaza: ut autem non opinatur, qui in quinq; folia se pandit, & exinde. Fere eadem enā folioque forma, ut Pentacemon, id est, in quinq; paries distillum decemur. Sic Persadachylon, quæ uel hominis manum quinq; digitis fuit, sic in ea pectant eandem folioque distillum. Pseudoscleron dictum etiam, quod Apis manantur, siquid in folioque scilicet illis quodammodo simile. Quæ uidentur illi a genibus alie appellaciones fuerunt, aliqui huiusmodi causam habuerunt. Quales Callipetala, et Xylopetala sunt, a folioque specie & de pectato. Quæ admodum uero simile est, in barbaris illis lingue innotuit modo rebus, ex fig. a. aut uicibus eius uicem aliquam. De radice, folioque eius ubi, o. de plantis: huiusmodi agens Theophrastus, addidit, nigrescere Quinquosolium radice effusam, florentemque. Quod a Theophrasto de dictis non est, quoniam suis fore libris hic scripserit credidit, siquid ea esset eum foderetur, distiller. Post id enim tempus medicis eorum loco signati, seruati resque innotuit. Ad eam enā Vigneum Quinquosolium folium esse, non quoniam tate (pulsillum enim est) sed colore & forma, & quasi eorum Vitis sequitur, augere similitudinem, ut huiusmodi eum ea, caules per uero spargi graciles, in ebras, habentes, ut ille ait uicem, non curra, sed a creta humani summa inter duos punctulos immixta, quæ uicem ille, quæ diximus ratione uocari. Videndum illud enā, quomodo huiusmodi, ille Vitis folio Quinquosolium esse dicat. Nobis male innotuit comparari posse plantam illarum folia inter se uidentur: quæ admodum & floribus color in pallido albus, simul & uero flauo colore dicit. Hoc nomen non ad id difficile, ut illud. Videmus enim aliquando in pallor hominis utrumque colorem illam.

De hac supra folio. 4.

Pentapetes.

Pentacemon.
Persadachylon.
Pseudoscleron.

DE PENTAPHYLLI temperamento.

A

Pentaphylli radix, ut inquit Galenus, s. simplicium, arefacit in tertia distantia. At neuiqua acuta est, ideo ualde utilis perhibetur. Est namq[ue] partium tenuium.

VIRE S EIVS ET IVVAMEN

ta ex Dioscoride.

Ius radicis decoctae ad tertias, si in ore continueat, dentiū dolores sedat.

Putrida oris ulcera, collusione sistit.

Arteriae scabrias, gargarizatu laeuigat.

Contra alui profusua, & dysenterias auxiliatur.

Item articulorum, coxendicumq[ue] cruciatibus potum.

Cocta in aceto & illita, serpentis ulcera cohibet. Strumas, tumores, duricias, abfessus, & distentiones dissout.

Ignes sacros, reduit, condylomata, psorasq[ue] sanat.

Tenerae radicis succus contra iocineris pulmonumq[ue] uitia prodest.

Item aduersum uenena.

Cum hydromelite autem, uel diluto uino, et piperis exiguo, bibuntur folia contra febrium circumitus. In quartana quidem quaternum ramulorum, in tertiana uero ternum, in quotidiana unius.

Tricena quoq[ue] folia, tricenis pota diebus, comitialibus profunt.

Foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur.

Illita cum melle, & sale, tam uulneribus, q[uam] fistulis remedio sunt.

Enterocelici auxilium praestant.

Quinquefolium sanguinis profusua & potu & illitu sistit.

Ad expunctiones, castimonias, & sanguinis eruptiones inciditur.

EX IOANNE VIGONIO.

B

Pentaphyllon uirtutem habet exiccataam uehementer; tamen caliditate manifestam, non uidetur participare.

A V T O R E S.

Theophrastus, lib. 9. cap. 12.

Dioscorides.

Plinius, lib. 25. cap. 9.

Apuleius.

Leoniceus.

P. Collinutius.

Herm. Barbarus.

Marcellus Vergilius.

Galenus. s. Simplicium.

Ioannes Vigonius.

Chelidonia.

C

D

Schöllkraut.

DE CHELIDONIO Rhapsodia XLII.

¶ Nomen jaruræ

Græcæ, *χελιδών*, *maior* *specie*, *minor* *est*, *radice* *filia*.

Latine, Chelidoni, siue Chelidonia, hoc est, Hirundinaria maior.

Germanicæ, Schöllkraut, Schöllwurz, Schwallwäkraut dz grof.

PLACITA AVTORVM de Chelidonia.

Historia Chelidoniæ ex DIOSCORIDE, lib. 2.

CHELIDONIA duplex est, Maior, et Minor. Maior caule est cubitali, aut altiori, furculoso. Silijs Ranunculi, multis, mollioribus tamen, & colore caesis. Flore Violæ albæ, secundū singula folia prodeunte. In ea succus croci, mordax, acris, & aliquantulū subamarus, gra-

uiter olens. Radix superne singularis, in multa crocea capillamenta fibra
tur. Siliqua ceu corniculati Papaueris, tenuis, longa. In qua semen Papa
uere maius recluditur. A

De M I N O R E.

Minor herbula est, stolonibus constans, sine caule, folijs Hedere, mul
to rotundioribus & minoribus, teneris & subpinguib. Radices habet cō
plures, pusillas, in granorū tritici modū, acervatum cōgestas, quas tres,
aut quatuor in longitudinem exeunt, iuxta aquas nascitur.

Theophrastus de Hirundinaria lib. 7. cap. 12.

Hirundinaria, quæ aduentu hirundinis suum excitat florem, hæc par
tim naturalem partim fortuitam habere causam apparet.

Historia Chelidoniar ex Plinio lib. 25. cap. 8.

Animalia quoque inuenere hæbas, in primisq; Chelidonium. Hac enī
hirundines, oculis pullorem in nido restituant uisum, ut quidā uolunt,
etiā erant oculis. Gēna eius duo. Maior fruticofo caule, folio Pastinacæ er
ratice ampliore, ipsa altitudine duorū cubitorum, coles albicans, flos lu
teus. Minori folia Hedere rotundiora, minus candida. Succus croci mor
dax, semen Papaueris. Florēt aduētū hirundinum, discessu marcescunt.

De temperamento Chelidoniar.

Abstergendi uim habet, & sanis calefaciendi, & succus acidus est.

Vires & iuuamenta eius ex D I O S C O R I D E.

Succus in aereo uase cū melle prunis decoctus, oculis claritatē adfert. B

Folijs, caule, radice succus exprimitur, incūte æstare, et siccat in um
bra digeritur in pastillos.

Radix cum aniso, & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceri
bus quæ serpunt. Imposita cū uino, aut mādūcata, dentū dolorē sedat.

EX IOANNE VIGONIO.

Chelidonia est calida & sicca in tertio, & ualde oculorum iuuatiua. I
deo uirtus eius in collyrijs acutibus uisum perutiliter imponitur. Et eis
succus intra dentes impositus, eos intra spaciū tēporis facit cadere. Et ra
dix eius est minoris exiccationis, uirtutē habens attrahendi, & resoluēdi.
Ideo dolori dentū ex frigida causa causato, prædicta radix aliquantulū
contrita, & aceto irrorata, dentibusq; tenta, præsentissime medetur.

EX PLATEARIO. 3

Chelidonia est calida & sicca in quarto gradu.

Cum in receptione reperitur, radix, non herba poni debet.

Radix per tres annos potest seruari in magna efficacia. Ex q; iuuatibus, & subleuatis, uirtu
tem habet dissoluendi, consumendi, & attrahendi.

Ad purgandem caput, & uisum replentem ex frigido humore, radices bene trite in uino co
quuntur, & postea per os sumuntur recipiunt, inde reliquo uisum pro garganis are.

Contra colicam passionem herba macta, & in uino rosā superponatur, uel sponsia infusa in
uino decoctionis, uel puluis eius radice sapis superponatur.

Ad mensuram potus ei dā, & manet manifestanda, fiat formētū spiritus ex aqua decoctionis.

Ad curam oris uel ossis, uel neruorum, puluis radice eius cum puluere rosarum confusa
tur cum aceto, & decoquatur usq; ad mediocrem spissitudinem ad modum linpis, & iungat
tur panis cunctis, multum confert.

Cetera siliqua puluis eius cum capitulo conficiatur, & ori fistula inuadatur.

C

Gauchheyl mântlin.

D DEANAGALLIDE Rhapsodia XLIII.

NOMENCLATURAE

Graecae, *Anagallis*, *anagallis*, *anagallis*.Latinae, *Anagallis*. Aëneis, *Sauris*, *Sanguis oculi*.Germanicae, *Gauchheyl*.Sup. fol. rr.
& seq.

QUEMADMODUM *Consolidae* nomen multis adeo herbis familiariter est (nominatim enim quinq; eius species perstrinximus) ita & *Anagallidis* nomine, quibusdam *Auricula muris*, uel *Pilosella* uenit; quibusdā ea quae *Morus gallinae*, uel uulgo *Ippia* uocatur. Quidam alias etiam designant eius species, quae me praeteriit. De genuina tamen *Anagallide* sic habet.

Eius *Anagallidis* ex *Dioscoride* lib. 2.

Anagallidis duo sunt genera, quae tantum flore distant. Nam quae caeruleo flore est, femina dicitur: Mas, quae phoeniceo. Frutices sunt parui in terra iacentes: folijs in quadrangulo, caule pusillis, subrotundis, ad Helixine folia accedentibus: semine rotundo.

Gandheyl weyblin.

Nec alia fere Plinius, & Serapion. Herm. Barbari Corollarium, quoni- PS. lib. 2. ca. 10.
am ad excusationem prioris erroris facit, subscripsimus.

Corollarium Barbari de Anagallide.

Frutice tenero Anagallides, non altiores Palmo nascuntur in hortis et
aquosis. Prior floret cerulea. Marum, q̄p feminam pecora utant: aut si de
cepta similitudine (flore enim tantū distant) iēgustauere, statim eam quo
q̄p (asyla, siue, ut alij codices scribere, casyla uocatur, a nostris ferus oculus
lus) in remedio querunt. Præcitur effossuris, ante solis ortum, priusq̄
quicq̄ aliud loquantur ter salutare eam, tum sublatam exprimere, ita præ
cipuas esse vires. Anagallin Dioscorides Saurin q̄q̄ dici perhibet. Sunt
exemplaria in quibus Gauritis, non Sauritis iēgatur. Hippocrates An-
gallin dicendo, uulom mordendis & assicandis ulceribus Anagallidē
uideretur intellexisse. Aetius Nycteria herbam ad oculorum albugines
comprobat, pro Anagallide ut puto accipiendam reliquit: quandoquidē
& Nycteritis a Dioscoride uoca-
r. Errant qui Passernam uulgo dictā,
florem candidum ferentem, Anagallida existimant. Quemadmodum et
qui Myosotin, id est, muris Auriculam pro Anagallide compictam præ-

ferunt. Anagallidem phoeniciam, a colore Paulus Aegineta Corallium quoque dici meminit. De quo & compositioni datum nomen, quod Diascorallin. Quanteque pastillus est hoc cognomine: sed in eum lapis Corallius, non hac herba fumitur.

De Anagallidis temperamento.

Vitæque mitigandi, & abstergendi vim habet, quiddam etiam subciliatum, & trahens.

V I R E S C I U S & I V V A M E N T A
ex DIOSCORIDE.

Inflammationem arceat.

Adactos corpori aculeos extrahit.

Nomas cohibet.

Succus caput gargarizanti purgat.

Et naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narē injiciat.

Argema cum melle attico emendat.

Retusæ oculorum aciei auxiliatur.

Contra uiperare morsus, iocineris & renū vitia, ex uino bibere potest.

Tradunt eam quæ caruleum audit florem, prociuum sedem reprimere. Quæ uero phœniceum, illitu euocare.

A V T O R E S.

Dioscorides, libro secundo.

Plinius libro. 16. capite septimo.

SERAPION.

Herm. Barbarus.

M. Vergilius.

Rattenblumen.

* 3

C

DE NIGELLA. Rhapsodia XLIII.

NOMENCLATURA

Græcæ, *μυδρίκη*. *μύνη* *Εγυπ.* *μύνη* *Ιβν.*

Latine, Nigella. Gith.

Germanicè, *Katten*.

Placita autorum de NIGELLA.

Historia Nigellæ ex DIOSCORIDIS

DE libro tertio.

EXIGVVS frutex est, sæpe binos palmos excedens. Folijs ut Senecionis minutis, sed multo ienuioribz. Capitulo in cacumine tenui, ceu Papaueris oblongo, intercurfantibus intus membranis. Quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur.

PLINIANA Nigellæ historia lib. 19. cap. 8.

lib. 20. capite. 17.

Gith pistrinis, Anesum, et Anethu culinis & medicis nascuntur. Gith ex Græcis alij Melanthon, alij Melanispermon uocant. Optimum q̄ excitatissimi odoris, & q̄ nigerrimum.

Eryas: Nigellæ per Hermolaum Barbarum.

Melanthon, quod & Melanispermon, & Melithrinum ab Hippocrate uocat: & a Theophrasto, ut Theodoros existimat, Anthemū, sive Anethicon, Nigellā interpretatur. Quamq̄ Anthemon omnia alia species est, q̄ Melanthon, sive Gith, sive ut Palladius, Gidda. Nam & Melanthonem Chamaemion est, Melanō uero nigra Viola. Optimum Gith, q̄ excitatissimi odoris, & q̄ nigerrimū. Culces siliu necat, & muscas. Succum eius largitus sumēn, uenosi esse, mirari licet: cū semen ipsū, inferiorem cruciam panis, cereale sapores condias grauitate. Aliud cūo gmitur uidetur esse Gith, q̄ in segetibus pallum nasci cerat: & Pseudonethicon uocari potest, & Githago, folijs fere Poni coloris, flore purpureo, semine ac toto frutice melius q̄ Melanthon, nec odorati. At uerum Gith, de quo perfectus Dioscoridi mēto est, solum habet uicini, Senecionidias, florem ceruleum. Odor semini torendus, nec ubiq̄ prouenit. Hippocrates Cypesium commendat. Alia est herba Melandryum, in segete præsens nascens, albo flore, odorata, cuius cauliculus in cōnestitum, ex uino uetere probant.

D

Marcelli Vergilij annotatio in eandem Nigellam.

Vident Malo & lunio mētibz in pratis, segetibus, montibusq̄ omnibus nascens: rura oia Nigella: nihil eo frutice frequentius, simul & uilius. Quondā grano sapore panē Nigella licet non comedebat. Inspergebatur enī aut coctū illi micum, quemadmodū & Papaueris: non aliter q̄ & nos modo dulcarijs ponis: p̄ pari Anesum misceamus. Quod in Nigella uento mātē. tur aliquid, saporem naturæ artificij est, in conseruandis eius uasculis, quibus concepit, manura tur, & tenuat semē, cū ore nigri, Pauli seminis q̄. ginitudine. Sunt et uascula longē papaueris minora, nec in mensura sua, ut illa longa. Illa prorsus habent quāle Papauera in summo stella, sed lauiorem umbilicū: neq̄ intus eodē modo discurrentes membranas semini locos dissepentes. In Papauere enī sup̄iori modo intercedente, quasi aggerē quodam caules sunt: in Nigella per mediū transiunt, ali parietes, quibus loculamenta illa semini diuiduntur. Est aliud dēcrimen enī, quod singula in singulis Papaueri caulibus uascula sunt, in Nigella nunc rotunda: ut quod numero semini in singulis uascula deest, uasculorū numero expleat. Solae hanc uasculi forma sunt, ut syluestre & nigri Papauer a quibzdam Nigella dicuntur. Græci a colore seminis Melanthon, & eorum exemplo latini Nigellam nominauerunt.

De Nigellæ temperamento.

Calefacit, ut inquit Galenus septimo Simplic. & arefacit iuxta tertium ordinem, uideturq̄ esse partium tenuium.

Vices eius & iuuamenta ex Dioscoride.

A

Capitis doloribus illitum fronti subuenit.

Discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex Irino, & infusum naribus.

Tollit lepras, lentigines, duricias, tumoresq; uetustos cum aceto illitū.

Circumscificatos clauos excutit cum uetere uino impositum.

Dentium doloribus decoctum cum aceto & teda prodest.

Teretes uentris tinea expellit, peruncio ex aqua umbilico.

Destillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo, & olfactum.

Urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptum.

Et lac extrahit.

Difficultatem spirandi cum uino potum leuat.

Phalangiorū moribus ex aqua drachmæ pondere haustū auxiliatur.

Inceso serpentes fugantur.

Tradunt largius epotum, enecare.

EX PLINIO.

Medetur serpentium plagis, & scorpionum.

Illini ex aceto & melle reperio, incensaq; serpentes fugari.

Bibitur drachma una contra araneos.

Destillationem mirum discutit, tusum in linteo, & olfactum.

Idem præstat radix manu tenta.

Capitis dolores illitum ex aceto, & infusum naribus.

B

Cum Irino, oculorum epiphoras, & tumores.

Dentium dolores, coctum cum aceto.

Difficultates spirandi, addito uino potum.

Duricias, tumoresq; ueteres, & suppuraciones illitum.

Lac mulierum auget, continuis diebus sumptum.

Colligitur succus eius, ut Hyoscyami.

Similiter largius uenenum est, quod miremur, cum semen gratissime panes etiam condiat.

Oculos quoq; purgat, urinam & menstrua ciet.

Quinimo lintheo alligatis tantū granis. : 3. secundas trahi reperio.

Aut & clauis in pedibus mederi tritum in urina.

Culices suffiau necare, item m³as.

EX MARCO CATONE cap. 111.

Si bouem, aut aliam quauis quadrupedem Spens momorderit, Melanthi acetabulum, & quod medici uocant Smyrneum, contrito in uini ueteri hemina : id per nares indito, & ad ipsum morsum stercus suillum apponito. Et idem hoc, si ulus euenerit, homini facito.

EX COLVMELLA, lib. de

re Rustica, lib. 6. cap. 32.

Interdum & fastidio ciborum languescit pecus. Eius remediū est, ge

x 2

Cnus feminis, quod Cich appellatur. Cuius duo cyathi triti, adiunguntur olei cyathis tribus, & uini sextano, atq; ita faucibus infunduntur.

EX VIGONIO.

Nigella est calida & sicca complexionis in tertio: & contrita cum melle, & felle taurino, alibeg, & more emplastri super umbilico imposta, lumbricos puerorum interficit.

EX PLATEARIO.

Semen Nigellæ colligitur, & per decem annos seruatur. Est autem subnigrum, & subamarum, & rotundum, & planificatum: unde uirtutem habet diureticam, ex amaritudine, dissoluendi, consumendi, ex qua litantibus suis.

EX AVERROE

quinto Colliget.

Scauniz, est Nigella, calida & sicca in tertio gradu. Et significat hoc, quia est in ultimitate amaritudinis cum subtilitate. Et ligata in panno lineo, ualet odorata ad reuma frigidum, & occidit uermes: & dissoluit inflationem, & eradicat uerrucas, & producit cum passo menstrua, & facit erigere membrum.

D A V T O R E S.

Plinius, libro, 19. capite, 8.

libro, 20. capite, 17.

Dioscorides, lib, 3.

Mar. Cato, capite, 111.

Columella de re rusti, libro, 6.
capite, 32.

Ioannes Vigonius.

Platearius.

Auerrois, 5. Colliget.

Hermolaus Barbarus.

Marcellus Vergilius.

corum, T O M V s Primus,

289,

A

B

Merram.

C

DE MATRICARIA PRIMA SPECIE Parthenij. Rhapsodia XLV.

NOMENCLATURA

N ^{Græcæ, *ῥαψοδία*.}
 Latine, Matricaria. Febrifuga.
 Germanicæ, *Mettram*.

EBVLAS & caliginem nobis offudit, Matricariæ nōvūm vocabulum, ut quæ hæc effecit apud Dioſcoridem certo designare nequī remus: nec certum aliquid habemus, niſi quantum ex cōmentarijs Neotericonum obſervauimus, id eſt, ex Pandectario, & Hermolao Barbaſro. Vterque tria eius genera facit. Quorū primum quidem Pandectarius Artemiſiam vocat. Secundam Tanacetū, uel Athanaſiam. Tertium uulgatū Matricariā. Barbari uero dīcū in Helxine herba poſuimus, qđ ſic hēt.

Helxine duplex Dioſcoridi, & omnino autem, Altera Parthenion, altera Citharidion, mox ab Hedera folijs uocata. Plinio item duplex, ſed aliter. Altera de qua hic agitur Parthenion & Perdica, ſive Perdicadi cognomine: quoniam perdicæ hæc præcipue uel canis. Folia tamen non Mercuriali, ut Dioſcorides, ſed uixæ ſimilitudinis, Plantaginis & Muriſio tribuit, cauſicidæ deſis lanas inſicit, ſemina in capſibus læpæcis adhiſcētia uſibus: a quo & Helxinum dictum uolunt. Hanc Arohar generis, & Anagyrii edunt. Craſſas, pluriſimæq; habet radices, utriusq; Plinius. Altera idem autor inquit, uenereſt Helxine, cui raddix folioſa, ex qua ſimilis malo cardui ſeminiſ plenus exuberat. Semineſis Accuſus a Theophrasto dictus, cuius inſoſo ſummo uirace, lacryma erumpit ſecundū ſepos. Acandura Maſſiche uocata, prætereaz adulemum ex ea ſūt, ut dicimus. Geminaſ, atq; ſlower eſſe ſolæ, & caule, ſanguines ſpinofos habens. Hæc Plinius. Nos hæc non Helxinon, ſed hancem uocari credimus: ut in Chamaſcenore candido dictum eſt: quancūq; porro prior Helxine Perdion, & Parthenion dicitur. Aliud tamen intelligo, Plinium ſecutus, Perdionem, quæ a nobis herba Vinclæra uocatur, ab alijs Aſſinicum, folio ſanctis Ocſio, nigior tamen, naſcens in ſegulis parietinisq; ob id & Parietaria, & Muriſium, & Muriſis uulgo dicta, et Vinclæra: & Parthenion, quoniam a Mineræ in ſomno contra præcipitia læpæaz monſtrata eſt Penclæ Athenienſium principis, cum uenula eiſe charus ex alitudine crediſſet, Spſchopſis apſelimon. Turnores, columbe, gallinacei annuum ſaſſidum deducere dicuntur Helxine paſſi, autem eſt Plinius. Triplex igitur inuenio Parthenion. Vnum folio Coriandri, quæ Amaraſius a Galeſio, Parthenion a Dioſcoride nominatur, uulgo Matricaria. Alterum folio Mercuſiæ, ut Dioſcorides hoc loco, ſive Plantaginis & Muriſis, ut Plinius, quæ dicitur Helxine, ac de ipſa hæc agitur. Tertium folio Ocſio, quæ Parietaria, & Muriſis uocatur: de qua reſtū eſt Dioſcoridem niſi præcepere, quod ſciam. Niſi quis eum dicat ſub Helxine hæc quoc; accipulſe: quoniam huiusmodi ſūt, & adhæreſcat uſibus, nec a Mercuſiæ herbe folijs emano malum deſt, pætereaz q; Mercuriali ſorata leuiter ea ſunt, Parietaria non ſunt. Sunt qm & Mercurialē ipſam Parthenion quoq; dicunt Helxinon, ut Dioſcorides in Myſocōde ſcripſiſſi reliquit. Eam Aſſine dicta eſt, quancūq; corrupti in Theophrasto legitur Aſſine, ubi Theodorus Volacrum interpretat, arbores implexu Hedery, modo ſingularē.

D

TEXTUS DIOSCORIDIS de Parthenio lib. 3.

Parthenion aliqui Amaracon uocant, alij Anthemida, alij Leucanthemon, alij Chamæcinelon, alij Chryſocalis, alij Melabathron, nonnulli campeſtrem ſorem. Romani Solis ſeculum, alij Malleſolium, Etruſci Cautam, Aphri Thamath. Folijs eſt Coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, ſapore amaro. Siccatum cum aceto mulſo, aut ſale p. um, non ſecus atque Epithimum, & balem, & pūritam detrahūt. Suſpicioſis prodeſt, & melancholicis. Herba ſine flore a calculoſis, & anhelatoribus magna utilitate habetur.

Valet decoctum ad infidendum in duricia uuluarum & inflammationibus. Illinitur sacro igni & collectionibus cum flore.

COROLLARIUM HERMOLAI BARBARI

bari, super eodem Parthenio, quod similiter nostrae Matricariae adscripatur.

Parthenij flos odorem habet Mali. Nasitur in sepihus Matricariam dici eam multi putant. Saneque Constat appellent. Nam & ipse Dioscorides testatur ab Ebsturicis uocari Cautam, unde Capula deditur, at deinde Consta. Sed & Leucanthemum, et Tamnaceum Plinius hanc appellat. Nil libeanturum mendasse, Tamnaceum pro Amarantho scribentium. Nam & Amaranthus a Dioscoride uocatur: nec aliter a Galeno, atq. Paulo, Celsus apud nos. * Pallacium, & Murale appellat. ut Plinius innotat. Ego Cellam de alia Parthenio Muralem dixisse autumo: quae non in sepihus, sed in muni, parietibusq. nascitur: ob id & Parthenia uulgo nomen nata, ut in Helicor docemur. Ibi & Parthenis pro Arsenilla: quae sunt quae Arsenia legunt, non Parthenia, castigando poetas errore medicorum: qui Parthenon, de qua modo loquimur, Arseniam esse uoluerunt. Apud Hippocratem quae sit herba Parthenon cognomino Macrophyllon, hoc est, Paruifolia, dubitatur a Galeno: qui Dioscoridem pro Helicor, aut etiam Mercuriali capendum existimasse scribit. Sed quid si eam pro Arsenilla secundum genus Hippocratis intellige, cuius minima folia traduntur: aut etiam pro Mammaria, de qua hic agitur, quae folijs Coniandri describitur?

Alia* Polycynum.

M. VERGILIUS de differentia Parthenij a Perdidio, & Chamamilo uulgaro.

Alia haec Parthenion est, ab ea quam Celsus lib. 1. Perdidionem uocari etiam tradit, repraesentat, & resergerat. Illa Helicor murelli, & Perdidion dicta: haec plumbus ab Anthemide inueniens appellationibus, similia, congeneraq. ista credenda est. Illa a Nicandro in Thematico uenens medicis producta: haec sanandis suspens, agrestis, calculosisq. inflammationis, durantibus muliebris locis apta. Haec Chamamilo similis, flore per ambicum candido, in medio luteo, illa Plumbus albae herbae folijs descripta: & ne longiora simus, notis omnibus inter se differunt, solo eodem uenae legemur fallant. Fallit autem non nomine, sed re Parthenion, eam similes Chamamilo, ut pro ea sepius ab imperitis capantur. Habet enim alia similia paulo minus quam conchylionem. Differt magnitudine, quae in Parthenio amplior undique est. Differt & figura: quod conchylionem in uniusq. flore paribus Chamamili flos in medio rumpit, & in altum erigit. Illa uero ad tam amplexa descendit, in Parthenio sola medio exaequata per ambicum frangit. Nobis ex his quae diximus, inclinat animus, Chamamilo congerere non esse: & ut in plerisque alijs sit, nota aliqua prius ab alijs descripta, quae in Parthenio haec uicinis odor est. Quemadmodum in Bouis oculo, quae mox dicenda est, sola magnitudine, quae a Parthenio hac illa distinguitur.

B

Verum & haec sententia Barbari repugnatores habet suos, & sunt qui falsum existimant ex similitudine floris, quae est Matricariae, cum Chamamilo. Nam Serapion inquit, priorem pro Chamomilla speciem recipit, hoc est, Anthemida. Et quaecumque in capit. de Chamomilla ex Dioscoride adfert, ea sunt apud Dioscoridem de Anthemide dicta: quam & ambatum herbarum descriptus indicet, eas omnino esse unius speciei, & qualitatis. Nam odorem pomum spirare ipsas, nomen indicat Chamamilon, hoc est, agreste pomum, flores in ambico albos, intus aureos habentes. Quare siue Matricariam, pro altera specie capiamus, hoc est, pro Parthenio, ut Hermolaus credidit, siue aliam herbam quamcumq. similem Chamomillae, certe eas esse confusiles prope effectus, necesse est.

Sententia cuiusdam docti uiri.

COLLECTATIO NICOLAI LEONICENI, & P. Collatuij de Parthenijs.

Leonicius in lib. de Erroribus Medicorum, Parthenionem (inquit) scribit Plinius lib. 11. apud Celsum uocari Perdidionem & Muralem. Deinde subiungit eandem Parthenio, quod Muralem

C appellatur, vires, quas Dioscorides alteri Panthenio adscribit, quod Chamamulo alio nomine dicitur, quoniam parum solis & flore, ab herba Chamamulo differt. Hanc autem Panthenio, Chamamulo similem herbam, consuli ex recentioribus medicis Consulae appellant. Sed hanc Panthenium non vocatur a Celso Perdicum atq; Muralum, sed altera potius que Helixine, & simul Perdicum, at Panthenium quoq; nuncupatur, a latine autem Parietaria, & Muralum dicitur: quia passim in parietibus, seu mureis nascitur. Nostri quoq; suo vulgo una lora dempra, pro Panthenia, Pantheriam vocant. Et hanc eandem herbam, siue Muralum, siue Pantheriam dicunt, commemorat Celsus, suo de Medicina libro, inter ea que cum habent refrigerandi, simul atq; refrigerandi. Quæ sine facultas et Panthenio, que Perdicum, & Parietaria appellatur, non autem aliena, quæ cum Chamamulo dicitur, ab omnibus fere medicis auctoribus adscribitur. Hanc enim sunt de eadem Dioscoridi verba, Habet folia asinngendi atq; refrigerandi facultatem. Nec de ea, aliter Pylus atq; Galenus tradiderunt. Ipse pariter Plinius libro, eandem & Panthenium, & Perdicum quoq; nominari confirmat.

PANDULPHVS COLLINVTIVS.

In explicandis Pluribus Panthenio (ut ipse putat) eronibus, in magnos Leoniceus error incidit, ut ex herbam ipsarum descriptionibus, differentiisq; cognoscere licet: quas ut vel leuote, diffusiusq; Plinium Leoniceum vero confudde, per alium agnoscitionem intelligamus. De his igitur sic agemus. Tres herbas Panthenio nomine in scriptis. 1. & 2. 1. voluunt scribere Plinius (nam de quatuor que Mercurialis esse nunc nobis non est) hanc omnibus, suis quibus pollent vires adscripsit. Ex eorum (ut esse videtur) sententia, quas nunc nobis enumeramus, prima que Panthenium, Leucanthus, Thymnaceusq; a Græcis, a nostris, & Celso Pelecynum, Muralumq; vocatur, in honorum sepibus nascens, flore albo, odore mali, sapore amaro. Alteram que Helixine, & Soderites, & Perdicum, ab æge cognoscitur: folia habens mitia simplicius Panthagium & Marrubio: caulesculos densos, leuiter rubentes, semina in capibus lapatis, adhaerentia uelutibus, unde Helixinem dictam voluit. Terciam quæ item & Perdicum, & Asienicum, a nostris uero herba Vereolarum dicitur, folio similis Orym, nigrior illi, in argulis, parietibusq; nascens. Has Panthenio differentiis si Leoniceus quoque uideret, simulq; diligenter Celsum, & distuendit scilicet Panthenium Plinium, & suum illum Dioscoridem inspicisset, non tam adeo confusus fuisset. Quod ut plene intelligere possitis studiosus, ego eas que sunt apud, differendiisq; propositis, locum faciens, quæ erona committeret.

D Prima quæ a Plinio dicitur Leucanthus, & a fructis, crispisq; densitate Thymnaceus nomen accepit. Eandem a Celso (in his forte libris, quos de agnoscenda scriptis illum credidit) siue ab odore suauitate, siue quod uirgulta Ros apollinis consuerunt, Muralum dictam esse, quasi Myrsalum, y. glyphon in æ, nolum uero, quod uentres (ut Mumba, Murena, & Mure) frequenter uideatur, & familiare esse latine scribit Cicerio. Pelecynum idem ex eo cognominasse uidetur, quod fructus ipsi odoris suauitatem, ad se pelliciat. Siue, quod, ut Pelecynus quoque herba, que in sepibus nascitur, adiuuato indigena honorum, sepibus subrepat, quod nostro quoque suo fieri, horum uideatur indulsim. Hanc nos uulgo Gensemum uocamus, flore albo, odore mali, sapore amaro. Hæc est illa Panthenium, quam rebus scetale Ammaracum dicere quidam, que sub ipsa quæscit Alecanum, Scrobis, & dula aspirans complectitur umbra. Vnde laudatum illud Co insula quondam confectum argurum, quod Ammaracum, Samsuchumq; dicebatur. Vnde forte in Gensemum uocabulum uulgus desegit, ut non aliud fructu uel herba ægetus in dila esse illos apud Dioscoridem putent, qui Panthenium Ammaracum dicunt. Alioqui si ea Dioscoridis Panthenium est, quas Cantum uocare Eritidæ tradit, quo passio cum huius herba, umbra complexu puerum, dulciq; sapissit insignis uires: Cum Cantum ipsam nec umbra, ob breuitatem idoniam, nec odorem uirgum que obledamessio ob horum grauolentiam esse plane omnes intelligant. Melius uero, eodem Dioscoride uocet, & Chamæpithum, & Anthemida quoddam uocabulum, que Causa dicitur, ferasse qui putat: cum uero Chamamili species, quas esse tres prodicit, collatur.

Dux Cote. Dux erant, que nunc eorum Causa, uulgo Cote dicitur herba, una que sine cognominetur, & a quibusdam Mellefolium, non recte dicitur, nos Leucanthemum Plinio dictum uoluntate credimus. Abrotano odore similem, & flore albo, foliolis, suspensissimam uitem. Alteram Chamæpithum similem, que ab odoris fuditare puncta cognominum ferat. Foris & Dioscoridis Panthenium Mellefolium hoc esse, si non illi Coteagadi folia adscripsit. At secunda Panthenium quidem quibus a Plinio pithum figis, plurima inspicitur in arua, stipulisq; nascens, folijs fere Mercutialis: cuius semen asperum, nequius per dices apparet. Eam quando semina in arbulium uelutibus hærant, ut quorundam quidam Helixinem dictam uolunt, ut, Romani herbarum Lapariam. Sic uulgas quoque per hæc tempora Græpalam nuncupant,

quasi arapiendo Rapellam dicas. Tertia vero est ea, quam ex eo quod folia caudiculis flexilis-
sar circumhensa habeat, Astericum dicere: & quod ipsa rapaci quadam laminae huerit ue-
ribus possit, a Dioscoride dicta Helicis uidetur. Quod uero tergendis urceolis, utresque uasis
experimento sit efficax, a Plinio Vreolaris, a nobis uulgo quoque Vinolium dicitur. Quod ue-
ro auris, parietibusque nascatur, a Celso Muritis, u. de medicina libro, a nostri temporis Medi-
cis recte Parietaria dicitur. Miteris sacra, utpote Parthenium dicta, quod eam dea sceno
monstrauit.

Vides, ut in nullo deceptus Plinius, si qui illud legant, intelligat, ab erro-
re uindictae: Vides iam conuoluuli huius nostri manifestam calumniam: ut
sele suo cum Dioscoride uelut in Pampino contorqueat: Qui sua Par-
thenium & Chamamelum uocat, & Solsequium & Millefolium uocari
a Romanis affirmet: quibus quidem appellationibus absurdum nihil di-
ci potest, apud eos etiam qui uel mediocriter herbariam attigerunt: qui
& propria illa esse diuersissimarum prorsus a Parthenio herbarum no-
mina non ignorant. Et Leoniceus in primo quidem Parthenij genere,
pro Pelecyno, quod ueteres & impressi habent codices, Perdicium scri-
bit. In tertio pro Murali, Muralium ponit. Et quod de Murali in. 2. de me-
dicina libro Celsus scribit, hic de Muralio in. 3. scribere illum impudenter
affirmat. Tum pro Leucanthi candidi floris herba, unde & nomen, Co-
tam nescio quam, Cautam, ut arbitror, Dioscoridis uertens, autumat: non
albo flore, sed luteo, candidis foliisculis coronato: non odore mali, sed
Abrotani, ut P L I N I V S, uel insuauis ac tristi: si eam quae Putida co-
gnominatur intelligit. Et iam quod Plinio primus obiecerat, in Nicolaum
ipsam, uehementiusque aliquanto retorqueri possit: qui non hominum mo-
do, & rerum similitudine, sed graeco quoque eruditioris opinione deceptus,
plurima intemperanter effudit. Macrius Collutius.

Sunt qui Febrifugam appellant, alio nomine & Centauream maiorem:
quod an ita habeat, disputatum tantum proponimus, ut ansam praebeamus
doctoribus, plura de ea herba disquirendi.

V I R E S E I V S E T I V V A M E N T A

Matricaria herba Absinthij & Centaureae uires habet, & uel comesta,
uel uentri estaplastica, uentris tormina discutit. Ante accessionem in ui-
no cocta, & comesta, febrem depellit. Pellit menstrua, uermes & urinam.

A V T O R E S.

Dioscorides libro tertio.

Hern. Barbarus.

M. Vergilius.

Nicolaus Leoniceus.

Pand. Collutius.

Pandectarius.

SERAPION.

Reynfarn.

De Tanaceto Secunda specie Matricariae & Partheniorum, Rhapsodia XLVI.

A

TANACETVM herbam vulgarem, posteriores Medici omnes Apium rusticum, Matricariam medianam, Artemisiam domesticam, & herbam S. Mariae appellant, Germanicæ, *Keynsam*. *Wumstrost*. *Baurenepff*. Non esse illam, quam ipsi ex Dioscoride Ambrosiam, & Athanasiam demonstrat, M. Vergilius facit, ut credamus: cuius hæc in Ambrosiam est annotatio.

Non in eo herbas aliquas fluctuans & vagum nomen tantum quondam Ambrosia fuit, sed quodcumque odoris, aut cibi suauitate placeret: in poetis scriptoribusque alijs, eodem hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatem uenibus faceret, sic appellata illa fuit. Frequens & notum ubique nomen, ignota tamen res, & inter herbas non facili inuentis: alijs aliter eam ostendebat, & cum Artemisia misceretur fore cunctis. Audet tamen nosse ardens herbarum ostendere, prius doctissimum alundum, & alioorem aliquando herbam, ut hic ait, *ramosam*, semine per totum caulem racemoso, sed longe maiorem, & Rute folijs: & quod hæc sit, nunquam florentibus racemis, lanuginosa, pappolisque, nullo nec uisi, nec alterius reuideret. Quo fit, ut in peregrina sita sit, ut nos credimus, herba nullo penitus comperio. constituit audeamus. Plinius 12. volumine, capite 4. integrum scriptoris huius caput commentationibus suis inseruit: cum tamen non euoluo ante libro. 4. capite septimo de Artemisia agens, diuoluit. Sunt qui in mediterraneis eodem Artemisia nomine uocant simpliciter eadem, minus folijs, odorosis inuicendo, quam quidam Booryn, alij Ambrosiam uocant. Ex quo manifeste deprehenditur, quod paulo ante diximus, uagum per multa Ambrosia nomen esse: placent, cibos, & pocula, rosasque, ut Atheniensis hoc nomine omnesque fruges, oleum, vinum, lanuginemque alios, quos Deus in ara offerrent, Ambrosia nominarent. Nobis indicat animus, ut peregrinam nostram orbi, peculiaritatem Cappadociae herbam existimemus: nam quæ a nostris herbis hoc nomine ostenditur, uulgaria, & ubique nascens, inuentu facilissima est, præsertimque ex capitulo racemis, quos habet pappi plenos, nunquam a nobis florere uisus.

Pandectarius de TANACETO.

Pandectarius de Tanaceto sic habet. Altera Artemisia Tagetes nominatur, quæ tenera est, semen habens minutum, & unam hastam folijs plenam. Nascitur in locis mediterraneis, & alioribus. Florere mellinum acris tenuem, et iucundiorum, comparatione alterius Artemisiae. Hæc a grecis uocatur Tagetes, uel Tanacetum, & nos in lingua latina uocamus eam Thanasiam, uel Athanasiam.

B

Malebat.

VIRES eius & suauimenta ex eodem Pandectario.

Artemisia quæ Tagetes appellatur, facit ad uescicæ dolorem, & stranguariam, succo dato ex uino drachm. ij.

Febricitantibus ex aqua calida cyathis. ij. datur.

Tosta cum axungia & aceto, coarum dolori medicatur, ligata usque ad tertium diem.

Ut infantem hilariorum facias, suffumiga Tagetum, & omnes simul incuruiones malorum auertet.

Neruorum dolorem, & tumorē pedum trinum cum oleo, mirifice sanat.

Idem præstat in dolore pedum, si in potione sumatur.

EX HIERONYMO Herbario.

Tanacetum calores extinguit, si epithimetur.

Vermes interficit, & potum, & comestum semen.

Pellit & urinas, & calculos.

C

DE CHAMAEMELO TERTIA

specie Parthenij, Rhapsodia XLVII.

DE NOMENCLATURA EIVS

& generibus ex Dioscoride. lib. 3.

In his
generibus

ANTHEMIDA aliqui Leucanthemon, alij Heranthemon, quoniam vere floreat, alij Chamamelon, quoniam mali odorem habet at, nonnulli Melanthemon, alij Chrysocomam, alij Calliam, Romani Mallium, Aphri Aftertiphen appellant. Genera eius tria, tantum flore distantia. Rami palmum non excedunt, fruticosi, alis multis, concavi. Te nibus ramulis, rotundis capitulis, floribus in medio aurēis, foris infectis orbiculari ambitu, candidis, mellinis, aut purpureis, magnitudine folio rum Rutæ. Nascentur in asperis, & iuxta semitas. Colligitur vere.

VIRES, ET IVVAMENTA EIVS.

Vim habent radices, flores, & herba excalescendi, extenuandi q.

Potu & infusione pellunt menstrua, partus, urinam, calculos q.

Aduersus inflationes, & alij tormenta bibuntur.

Bilem suffusam expurgant.

Iocinerum vitia sanant.

Decoctio eorum vesicæ fouentur.

Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. Hanc proprie Heranthemon uocant.

D Ea cui Leucanthemo nomen est, item quæ Chrysanthemō dicitur, ue hementius urinam ciant.

Aegyptijs illius medentur.

Commanducatz, ulcerum eruptiones in ore sanant.

Nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur.

Teruntur in farinam ad abigendos febrium circumitus.

Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri.

Radix quoq; siccat: dumq; ingruit necessitas, binæ partes herbaræ dar i, modo floris, aut radiceis pars una, modo cōtra: floris partes duæ & her bar: una, permutatim duplicato pondere alternis diebus.

Bibere autem oportet in uino mulso diluto.

COROLLARIUM HERM. BAR

bari super Chamamelo.

Pl. II. ca. 29.
Theb. 3. ca. 29.

Anthemis, quæ & Leucanthemon nomen, pro ea quæ Chamamelon uulgo dicitur, ma gna est ab Asclepiade celebratio audibus. Theophrastus Anthemon, & Anthemion appellat, quam Dioscorides Anthemida, & Hippocrates (ut ambrosius) Euanthemion. Duo genera con fluent. Vnum eius, quæ ab iudæis dicitur foliata sit. Alterum quæ caule tantum. Desore. re incipit ut utq; eorum, cum cætera ab uno incipiant. Flore candido, in orbem medija herbæ. Seminicosos q; flori. Decidere hoc sicut & spinosus, concepraculo inauridido, Theo dorus Anthemon pro Melanthio uidetur intellexisse, ut quæ Nigellus interpretatus sit. Repou nitur Anthemidis flores in coronamenta, sed soliti uere. Est & salutaris apud Athenæ. um cuiusdam popularis nomen Anthema, cum illo locustæ numero.

Vbi Rosa, ubi Viola, ubi florens Apius ē

Vbi hæc Rosa t ubi hæc Viola t ubi hoc florens Apium ē

Ex M. Vergilij commentario de Chamæmalo.

A

In Anthemide hac nulla est ex tam multis appellationibus, quæ non certam & rei coniunctam significationem habeat. Omittimus quas hic ipse declarat, Anthemid, quæ vere florent, & Chamæmalum, quæ pino odorem habet dictæ. Opera etiam ex floris colore, odoris cõsensu aliqua rationem habere solent: quæ ut interiore, exterioremque floris colorem magis amaverant, sic Leucanthemon a colore albo, aut Chrysanthemon, Chrysicoemne a flavo aut colore eam indicaverunt. Vnde per se modo in scriptore hoc legitur. Quemadmodum ab odore Malique habet, Melanthemon, Mali enim florem ea uox significat. Liberis addere a Theophrasto libro de plantarum historia octavo, sepius genere auctore Anthemion dictam fuisse. Et qui passim in grecis modo leguntur, doctores tales simul, in vetustissimis utriusque generis codicibus, doctorem doctorem aliu dunc herbam describunt. Nec multo post, ubi passim legitur, etiam per ipsos uel quodque, legi oportere, non ramulos, sed foliola. Prius enim de ramis actum fuerat, nunc autem de folijs herbe agendum erat, indicant id ueritissimi grecorum codices, & sint, per Dioscoridi interpretatio: quorum ope nos quæ miscuerant alij interpretes, redire in sua loca cõgemus: id simulque, foliolis parvis, tenuibus, numerosisq; &c. Ceteram Chamæmalo satis nosse posse sunt, idcirco a nobis longius non tractanda.

V I R I S & luamenta eius ex Aemilio Macro.

Anthemium magis commendat laudibus autor Alcibiades, quam Chamimolam nos, uel Chamomilla dicimus, hæc multum redolens est, & brevis herba. Herba tam similis, quam iusto nomine uulgus Dicit Amariscam, quæ foetet, & sit amara, Vt collata sibi uix discernatur odore. Amores dicunt species tres illius esse, Quas solo florum distingui posse colore Tradunt. Est cunctis medius flos aureus illis: Sed uarijs folijs flos circumcingitur ille, Albi, uel nigri sunt, purpureus coloris. Dicitur Anthemion proprie, cuius foliorum Purpureus color est, maiorque & fortior hæc est. At Leucanthemon, folijs deprenditur albis. Mellinis Chrysanthemon, uis omnibus illis. Siccæ, calensque gradu primo conceditur esse. Prouocat urinam cum uino quælibet hausta. Vesicæ frangit lapides, & menstrua purgat, Si foueatur aqua matrix quæ cocta sit herba, Aut si cum uino potetur sepius illi. Tormina sic sedat, stomachique inflato potu Pelletur tali, squamas de uulubus aufert, Si tritam apponas solam, melline iugatam. Ictericis prodest eius decoctio sumpta, Et mire prodest iccoris potata querelis. Pellere cum uino potata refertur abortum. Hac oleo cocta foueas si febricitantem, Frigus depelles, febrem quoque sæpe iugabis, Vnguine purgantur hypochondria turgida tali.

- C Pefiferos morfus serpentum, pondere drachmæ.
 Cum uino prohibet Anthemis fumpta nocere.
 Plinius affirmat hanc quadraginta diebus
 Vnaquæq; die his fumpta pondere drachmæ,
 Cum geminis cyathis uini fubtilis & albi,
 Cum lotio, fenfim totum purgare lientem.
 Aegylopas curat, fi quis commafficet illam,
 Et fic apponat, fic ulcera fordida purgat.
 Ebulire caput febris feruore grauatum
 Sarpe folet, uel collectis humoribus in fe,
 Vlcerâ produci (nocat Exanthemata Græcus)
 Hæc decoctâ uirens oleo Chamomilla repellit,
 Quod fi defuerit uiridis, maceretur aceto,
 Et caput in de lauet, nullum magis adiuuat unguen.

EX IOANNE VIGONIO.

Chamomilla eft calida & ficca in primo.

Virtus eius eft, refoluere fine attritione, cum aliquâ mollificatione,
 & loci confortatione.

D
 Oleum Benedi-
 ctum.

Ideo eius oleum Benedictum nominatum eft, quia refoluit fine attri-
 ctione. Et decoctio eius cum extremitate abfinthij, & radice Liquiritiæ,
 Fœniculi, & Petrosilij, Afparagi, & quatuor feminibus frigidorum, cum
 Iuiubis, & Sebesten, in uino granatorum, & aqua Endiuix, & zuccaro
 dulcorata, & ieiuno ftomacho fumpta, ad medietatem cyathi, urinam po-
 tentiffime prouocat, lapides expellit, dolorem fplenis, hepatis, et iliorum
 mitigat, atq; etiam iftericiam fanat.

EX AVERROI.

Chamomilla præ alijs proprietatē habet in mitigando dolore ventris.

Confectio olei Chamomillæ ex PALLADIO.

Per olei libras fingulas Chamomillæ herbę florentis aureę medietatis,
 protectis albis folijs, quibus flos ambitur, unciarum fingularum pōdus
 infundas, &c. 20. diebus in fole confines.

Cotula foetida.

B

* Krottendyll.

DE COTULA foetida, Quarta specie
Parthenij, Rhapsodia XLVIII.

PANDECTARIUS ET SUI
mon Genuensis.

COTULA, VEL Coenularia, alia foetida, alia non foetida.
Foetida est planta similis Chamomillae folijs & flore: quae a Graecis vocatur Parthenion, Germanice, Hundts blüm / oder Krottendyll. Est alia Cotula non foetida, quae vocatur Bichar Arabice, Latine, Oculi uaccæ, uel Oculi tauri, Graece, *βελιττα*, Plura super ea herba mihi

Cotula duplex.

C non constant. Suspicio est, quam supra in descriptione Matricariae, Leoniceus uocauit Cautam, Cotam, & Cotam.

ANNOTATIO CVIVSDAM DO

cti in Cotulam foetidam.

Crescit in segetibus uulgo herba, adeo similis Chamomillae, ut frequenter etiā herbarios decipiat: cum folijs & floribus nihil penitus differre uideatur: odore tamen est tetiore. Germani eam herbam Canisnam, siue Florem Caninum uocant. Odor eius capiti obest, & si crebrotur, Phrenesim inducere creditur. Forte hanc Dioscorides putauit esse Parthenion, quando illam odore subuiroso esse ait. Crescit inter segetes, & iuxta semitas, intermixta fere semper Chamomilo. Quod autē potum cum melle, aslinstar epithimi, pituitamq; atq; bilem per interiora de

trahere Dioscorides adserit Parthenion, ideoq; Melancholias, & suspisiofis medicant, indicat ipsum uim habere euacuatoriam, fortioioremq; Chamomilon: quod ego facile cum ex odore, tum etiam ex gustu illius

Cynobothane,
Cynanthemis.

herbæ iudicauerim: quam Germani Cynobothanen, siue Cynanthemin, uocant, hoc est, quod antea dixi, Florem Caninum. Quamq; eam in usu esse non uideam, quare nihil etiam ausus sum diffinire. Quantum

D uero attinet ad tres species Anthemidis a Dioscoride descriptas, quas

rum una albos, altera purpureos, tertia uero mellinos flores ha-

beat, puto de illis herbis esse dictum, quas frumentarias

uulgo appellamus: inter quas sunt quæ flores habent purpureos. Quidam Melanthion esse ar-

bitrantur, eo quod semen nigrum habe-

at: sed Melanthion odoratius esse

conspicitur. Verum lo-

cus subobscurus

est, quare alijs coniecturam permittimus.

Ringelblum.

Gänfblumen.

DE QVINTA SPECIE PARTHENII,

A

id est, Oculo bouis, uel Vaccino, siue Conula non
fessendi. Rhapsodia XLIX.

DIOSCORIDES, lib. 2. de Buphthalmo.

BUPHTHALMON quidam Cachlam uocant, alij Balsamenā, Magi
Hamoran, alij Mercurij geniturā, alij Aphthitis semen, aut Mnesicheu,
Romani Cappacoranā, Aphri Narat. Tenuis emitit cauliculos, mol-
lesq; folia Feniculi, luteū florem Anthemide maiorē, oculi similitudine.
Vnde nomē traxit. Circa oppida nascitur, & in campetribus. Flores cū
extrato triti, tumores duricijsq; discutiunt. Aiumt eposā post exitū a bal-
neis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

HERM. BAR. Corollarium de Buphthalmo.

Buphtalmos, siue Buphtalmos, siue Hippocrates Euanthemon, fructuosa caules,
qui & medius dicitur. Flores huius maiores multo, acriterq; sentiant, q̄ Anthemidis. Differe
a Butyro frons palustis, Orchomenio laeu phanimo, caule molli silvino, pecolati quoda
lporo, folio huiusmodi angustis, fructu nigro, Malli amplitudine, sexu duplici. Mas foris dū, for-
mā uisū ad se uertit. Pars ab radice tota mō dī, pumē cibo gata. Buphtalmos uero
randi esse cū Chrysanthemo uorata, puro, de qua Quomo lib. Diolco, huius ipsa repetit. Faciē
q̄d Alcanas peca, Cachlam, siue Cachlam, hoc est, Buphtalmos, ita uoluit, ut aureo tempore ex
hūis cōfate floribus ostendat, q̄d huiusmodi ipse huiusmodi modis ad q̄d, Nicolaus Damascenus
lactib Alpeis esse scribit, multo cū fradione circūsa, ubi toto fere aīo flores luteos uisū odoris
& colorem p̄stantissimū per ambentū uisū, similes Buphtalmos. Non uisū huius Buphtalmos
esse, qui uisū Bouis oculū, et Conulā cognominis, scēdā ab edore appellat, p̄stantiam her-
barūq; eū cū dū flores sunt, Buphtalmi uero sunt, ut Dioscori, & alij uisū: etāli causa
fuit etā congrete. Est & alia Buphtalmos, de qua in Cucumere syluestri doctus. Buphtal-
mon Dioscori, et Haloron dūcimus, Ego & Haloron uocari quā dī Sīrpenlego apud
Phononē: diuersa, necne sit, laud uisū. Peto Haluros animal est, q̄d non Felen appella-
mus, uulgo, ut quō dī interpretat, Canis: q̄d & Aeplos quocq; dicitur a p̄mo. Inuenio &
Chalcas uocari purpurā, & herbe genus, quo purpura tingi, apud Phononē graecitatem.

B

Annotation M. Vergilij in eandem Buphtalmum.

Quae Solis oculi Partenion uocari causa fecerit, per ambentis floris radices folia, & in me-
dio dū color huius, eadē dū dī Buphtalmos notam hūc. Figura floris eū in utraq; au-
to nōmā: q̄d est: sola magnitudo dīcuntur hūc. Et q̄ ob causam, nonen hūc sū a maiore
maiori quā dū pedis oculū inuenit, Buphtalmos oculū dīcuntur: & si a magnitudine oculū sim-
pliciter potius dīcuntur, alij nō mīle credat, p̄sentem dīcuntur hoc ipso simpliciter esse hūc, q̄d
q̄d ratiō figura & specie oculū significat. P̄sentem eadē, ut uoluerit, cap, 2. hūc uerba et dīcuntur.
p̄sent. Est et Buphtalmos: similes bouis oculis. Quae nos fecerit, Bouis oculū interpretantissimus.

Mali apparet eum esse florem, quem aliqui hodie uocant Germanice, Gerstphum: sed pla-
ne formam, quem & adp̄nuntiam. Nam & dīcuntur lutei in circumferentia folioli, p̄sentem
tanti oculum referentibus, hac uirte habere. Nōcū. Nisi eum uisūmus, q̄d eadē uolūgus Ge-
p̄at Monachi, Germanice, Ringel blum: id quod & alij uide placeat. Quare & alium de-
dūmus. Quae q̄d nō hūc Chrysis, uel Chrysanthemum liceret uocare.

Serapion de oculo Bouis cap. 5.

Bichar habet stipit mollem, & folia similia folijs Marari: & illos eius est cirimer, plus flo-
re Chamomilla, similibus flor Conula: & ideo nominant eam quidam hoc nomine.

Acuitas & mordacitas sunt in ea plus q̄ in Chamomilla, & resolutio
eius est amplius resolutione ipsius.

A VICEN 13 A libro secundo.

Bichar est, quae nominatur Keusen, id est, oculus. Rosa eius est ci:
trini coloris, rubra, in medio grossior rosa Chamomillae. Calida est in
secundo, sicca in primo.

Oculo.

11

11

Gut Heinrich.

corum T O M V s Primus,

261

A

De Mercuriali Sexta specie Parthenij

RHAPSODIA L.

NOMENCLATURA

Mercurialis Herba.

Graece, *ῥαψῶδ. ἡδίστη.*

Latine, Mercurialis, Linozostis, Parthenion, Herba Herculis, Vnguentaria.

Germanice, Binkelkraut. Scheisskraut. Nissimilt. Hundes mult. Scheissmilt. Speckmalten. Schosfmeden. Schwarz.

Historia Mercurialis ex Plinio, libro uicesimo quinto, to, capite quinto.

LINOZOSTIS, siue Parthenion, a Mercurio inuentus, ideo apud Graecos *Hermupōian* multi uocant: eā apud nos oēs Mercuriale. Duo eius genera, masculus, & foemina, quae efficacior, caule cubitali, interdum ramofo in cacumine, Ocimo angustioribus folijs, geniculis densis, alarum cauis multis, semine in geniculis dependente, semine copioso, Mari iuxta genicula stanti rariore ac breui, contortoq; foeminae folio: & candido: & folia Maribus nigriora, foeminis candidiora: radix siue peruenia, preuenis. Nascuntur in campestribus cultis.

Deratione nominis Mercurialis M. VERGILIUS.

COMMENDAT se situm diuino nomine Mercurialis herba, uulgaris alioque, utriusq; & clapsit omnibus nascens: alioque locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uena eam sufficit, & bibentibus ingratia reddat. Vna, praecipue illi in deicenda alio natura sua est, et a cunctis in medicina usata recepta. Numerus, quo diximus in Polypocho capite M. Cato et hanc inter ea quae sunt sufficiens ad deicendam alioque docet, monens non multum ex ea accipiendū esse. Quae uisq; communis illi cum pluribus alijs est, non uidetur diuino nomine cenare eam debuisse. Credimusq; pax, quod in extremo capite ex alteri fide a Dioscoride, & a Plinio, 2. uoluntine, capite. ardicum est, diuino eius nominis causam illi fuisse. Id enim magis Deum hominibus ostendisse decet, raram, incognitam, multisq; omnibus seculis optantemq; a. ut dum *agge* serunt, plures sibi nasci illi uisumq; suam in eo sepe haecundum calatiosam sibi fore animi diuertunt: aut dum natiuitas sui memorat, generis subsidit, & pedes fatidit, & Rapah. cures post se quondam in uenis & precibus religio optant. Quae ratione praestare illi subposuit, a Deo cognouerunt. Falsumq; ex eo est, ut Graeci quos *mer*, id est, Mercuri herba, Latini Mercurialem uocauerint: noiam uulgo, ut docemus, & quae ob nimiam solum sibi, quam habet, pro male diciturq; genus nostra etiam nunc sit.

De eius temperamento. Auerrois, lib. 3. Colliget.

Mercurialis calida est, & sicca in primo gradu: & est composita ex substantijs contrarijs, hoc est, suprica, acuta, & aqua: & inest ei quando est recens, ut leuiter purget, ita quod est in principio primi gradus in medis eius purgantis: & ideo datur in principio februm, ante digestionem: siue dantur casta fistula, tamarindi, & his similia. Et qui bibent ex succo mediam libram, purgat cholera grossam & phlegma. Et si coquatur in uino quando est recens, confoliat magna uulnera, & sanat ulcerationem faciam ab adustione ignis. Et si folia ipsius coquantur in aceto, ualent multum passioni splenis. Et si os suus ualeat in hoc amplius. Et ex succo eius fit

C caputpurgium : & tunc ualet multum materijs discurrentibus antiquis ad aures & ad nares .

IUVAMENTA eius ex Dioscoride
libro quarto .

Virap in oleribus manditur , ad aluum ciendam .

Cocta in aqua , epoto iure , bilem , aquamq; detrahunt .

Constat , ut mares gignantur hanc facere , ut foeminae illam ; si a purgatione bibantur , & tria folia genitalibus admoveantur .

EX PLINIO .

Hippocrates miris laudibus praedicauit Mercuriales , easq; ad hunc modum medicorum nouit nemo .

Ille eas uulgo cū melle , uel rosaceo , uel lirino , uel lirino admouit . Item ad ciendos menses , secundasq; .

Hoc idem prestare potu , sicutq; dixit .

Infusa ait auribus surdis succum , inunxitq; cum uino uetere .

Aluo folia imposuit , epiphoris , stranguriae , & uesicae .

Decoctum eius dedit cum Myrrha & Thore .

Aluo quidem soluendae , uel in febre , decoquitur quantum manus capiat , in duobus sextarijs aquae ad dimidias : bibiit sale & melle admixto , necnon cum ungula suis , aut gallinaceo decoctum salubrius .

D Purgationis causa , putruere aliqui utramq; dandam , siue cum malua decoctum .

Thoracem purgant , bilem detrahunt , sed stomachum ledunt .

Eadem Oribasius , Euporiston lib. primo .

EX IOANNE VIGONIO .

Mercurialis elixata cum brodio gallinarum , & cū zucchero sumpta , uentrem stipiticum potenter mollit , & euacuat . Capo decoctus cum Mercuriali , deinde eius brodium per os adsumptum , uentrem molliendo , humorem crudum , & choleram nigram purgat .

EX HIERONYMO Herbario .

Mercurialis herbae aqua combusturas extinguit , & dolores mitigat .

NOTIO .

Non me praeterit , esse qui Vulnecaria n herbam , quae uulgato nomine inscribitur *St. heyndrich* , alteram Mercurialis herbae speciem constituant , uinibus & iuuamentis per omnia etiam aequalem . Hoc adeo moneo re uolui , quod supra etiam testati sumus , ab alijs etiam inter Dracontia hanc censeri , quare utroq; illam posuimus .

Absterge gr
caa.

- C** interuari uelutium uenit illis. Hec enim Helxines præcipua nota est, & unde factum illi nomen fu-
it. Quærendum post hæc etiam, unde nomen alie ille appellationes ad Helxinem in epistole; non
uincit, sed ut nos credimus, priore illa, quæ semita fert in capitibus lappaceis, uelutibus adhae-
ris. Possunt ex eorum etiam alij plures esse cause. Sed ut Perdicis dicta herba, nulla, præter a
Purto & Theophrasto alitatem scilicet semine eius, peribis nos illine uocet uelutium; herbam
q. fodiat, & in ea uolucatur. Iussu hoc nomine uocata un Absterge, ueterinaria medicina
græcos autor, eorum iumentorum eadem. Verba eius sunt. *Perdicis in pascuis regibus uelutium*.
Celsus etiam secundo medicum suæ libeo, Murali herbam nominans, hanc medentem cre-
ditur: quoniam panes & mures ualens libet locum ferent. Qd quam causam a multis ali-
quos locis Panetaria nunc etiam dicitur. Hic etiam lappaceis q. uelut, id est, maceris & muris
naso ait. Sushadimus appellatio. hic peronku. Helxine proprie ex diuersis causis distat.
signat: Sideris uero, & Pantheon alie plantis prop. le, huc uero addit, & ex similitudi-
ne aliqua excep. Credenitq. nos, Helxinem idem Siderum dicta, q. unaq. Manubq. folio sic.
Aeth. Mercandis herba folio Helxinem debent; alij tamen, periculis q. Plinius inue si-
miludine inter Plantagenes & Manubum. Vtraq. folio aspera est. Sola enim asperius ue-
litas inaequæ haret cuncti. Vtraq. etiam inter saxa nascitur. Cur autem Pantheon quosdam
diceretur, nō iam modo nobis constat. Quæ hoc nomine dicta prope fuerit, Antemidi con-
grua herba est, superiore uolucine inter Chamaecolum & Boius oculum tractata. Carens,
quæ plures in me dicæ necesse disciplinæ sunt, addita, & ex similitudine recepta ex appellatio
est. Si quidem & Arsenius Pantheon dicta est. Est autem Pantheon Helxines appellatio.
nem, non omnis, manifeste indicat Paulus Aeginet: q. cum de Helxine egisset non multo post
proposita Pantheon, id tamen ait, q. per se est latius. quod est. Dicitur in Helxine: quæ per
se Pantheon, a nō ulla est, sed ex multis uia Helxines appellatio. Virgo fere nota Murali, Parte
tamq. ex Helxine. Quæ admodum eorum cogniti defectus quæ Callampelos primo; eam
q. ob eorum nominata est, q. Helxine folio inueni nascitur: ex qua nunc uocata latet alie il-
le appellantes nūm sunt, Metampson, & Cissanthemos. Omnes enim conueniunt sibi He-
dæ nomen habere, ac rite loci, & latiorum eius index. Obseruari pleribus locis in scriptore
hoc a nobis est, plantis genera, non nomina appellantes huius ab eo numerari. Factū q. id
hoc loco credimus: q. si aut quæ in nouitibus huius, p. genen Helxines seorum competant
discernat: ex his quæ habemus dicta sunt, non erit legentibus difficile. Adjiciemus illud
etiam, quoniam hic polyonymi non, id est, multis nominis appellantes Helxines esse ait, ad priore
illam pertinere. Ea eius est quæ iam multis nominibus indicatur.

VIRBES eius & luamenta.

Folia refrigerandi spissandiq. naturam habent.

Quæ ex causa sanant diti ignes sacros, adusta, cōdylomata, incipien-
tes panos, tumores, inflationesq.

Succus eius cum ceruisa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, aptis
sine illinitur. Imponiturq. podagris cū hircino seuo, aut egrato cyprino.

Veetere russim adiuuat, cyatho hausto.

Tonsillis inflammatione turgentibus, unilissime & gargarizat & illinit.

Succus in aurium dolore iuuamen præstat.

EX APVLIO.

Est Parietaria, ut græci ferunt, uirgo, & stipitice: dicitq. ad similes cau-
sas ut Arnoglossos herba adhibetur.

Herba Perdicialis coquitur in aqua, & eadem aqua fovebis pedes, uel
genus: deinde ipsam usat. cum axungia, impones pedibus, panno in-
ductum, uel supra genus, sanabit mire.

EX IO. VIGONIO.

Parietaria calida est & sicca in tertio, uidelicet folia. Est uero semen
eius frigidum & humidum. Tamenq. utp. placet, frigide & stipitice esse
complexionis. GALENVS tamen octauo simplicium pharmaco-
rum, capite Helxine, dicit. Semē eius uirtutem habet expurgandi leuiter,

cum aliquali stipticitate, cū frigiditate & humiditate lociata. Paritaria in super, in patella calefacta, cum modico uini, & parū petrosilij foliorum, una cum crettonibus peccūni applicata, potentissime urinam prouocat: & supra uentrem, ordine iam dicto imposita, intestinorum dolorē tollit.

Insuper decocta cum maluis, rosīs, abstinthio, matricaria, surfure, & ex corticis fabis, deinde pisatis omnibus, & cum sapa iterum bullitis, usq; ad spissitudinem solidam, postmodum more emplastri administratis omnibus, lacertiorum attritionibus, & musculorū conuulsionibus optime opitulantur.

¶ De Artemisia Octaua specie Parthenij Rhapsodia LII.

¶ NOMENCLATURA

Græcæ, *βενεδία*, *λεπυλιν*, *αρτεμισία*.

Latinae, Artemisia, Serpillum maius, Rapium, Herba regia, Vasilentina, Olu regium, Parthenis.

Germanicæ, *Βεysfuss*, *Bucken*, *S. Johans güttel*, *Soßen widel*.

Historia Artemisiae ex Plinij lib. 25. cap. 7.

Artemisiam inuenit prima, & ostendit Artemisia uxor Mausoli, quæ antea Parthenis uocabatur. Sūt qui ab Artemide Artemisiam cognominam putent; quoniam priuatim medicatur foeminarum malis, Abstinthij autem modo fruticosa, maioribus folijs, pinguibuscq; Iplius duo genera, altera latioribus folijs, altera tenerioribus, & non nisi in maritimis nascens. Sunt qui in Mediterraneis eodem nomine appellat, simplici caule, minimis folijs, flores copiosi erumpentes. Cum uua maturefcit odore non iniucundo, quam quidam Botrya, alij Ambrosiam uocant. Talis in Cappadocia nascitur.

¶ De Artemisiae nomenclatura & origine M. Vergilius. De differe-
rentia præterea illius ab Matricaria, quam supra primam

Parthenij speciem posuimus.

In maisto nomini ambitu & honore quoddam Artemisia fuit. Parthenis, id est, uirgula. In primo dicta, q; uirgo. Dea scilicet nomen illi dedit. Mox *βενεδία* uocatur, id est, regium olus. Tum ex eadem causa, Anactonium. Anactas enim Græci uocant, Ephesia a regione dicta eadem est. Quomodo modum a periculi remedio & ope, Sorula, id est, salutaris. Romani Regiam herbarum Græcorum exemplo; & si recipiendum id sit a similitudine, Serpillum maius dixerunt. Et hæc antiquioribus Artemisiam nomenclatura fuit, ut posterionibus alij in Cassia-
bus genere Artemisiam numerant, ut congenerem illi facientes, & eodem illi nomine eam in-
dicantes. Alj Matricariam, eorum omnium, ut esse Artemisiam testantur. Quod non ali-
unde, ut creditur, q; ex duplici eius genere factum est. Quæ enim ab hoc scripturne Monoclo-
nos, a Plinio adstrinptis caula nominatur, non dissimili positus figura, præsertimq; ob singu-
larem, q; præcedit caule, a Cassiæ describitur. Quæ cetera Abstinthij modo fruticosa ab hoc,
& ab alio radior, lale ob quas habet uires an nostri orbis, & Mostræ amale Mantellii man-
fere possit. Quod & si præcedit de Artemisia huiusmodi alio non respondeat, nec certo aliquo
auctore confirmari possit, non respiciendum tam peritua est. Egregia est in mulieribus. Dico aut
nō mulieribus, quæ Græci *μαρτικα* uocant. Longius in Auro a nobis tractata Artemisia uis est.
Unde si q; non aliunde q; a matricibus posterius Matricaria nomen scilicet posteriores.

De Temperamento eius.

Calefaciunt oēs eius species in secundo ordine, arefaciuntq; aut in pri-
mo largo, aut secundo incipiente, suntq; medioeriter tenuium partium,

C

Vires eius et luuamenta ex Dioscoride lib. 3.

Feruefaciē conuenienter Artemisia, in muliebres defectus adiungitur, ad detrahendos menses, partus, secundasq.

Item ad preclusiones uulue, & eiusdem inflammationes. Calculos cōminuunt. Remorata urinam ciēt. Menses pellunt, pubi illitē.

Succus uulue illitus ex Myrrha, eadem quæ infectio trahit.

Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

EX APVLEIO.

Herbam Artemisiam mondaui, si quis inter faciem, cum fecem in manu portauit, non sensit laborē ueneris. Fugat ei demonia, et domi posita prohibet mala medicamenta, auerit oculos malosq. holm. Cū a singula rula & impolita, dolores pedis tollit. Pulvis quoq. & in pulce rem redacta, cum aqua multa, pedes doli, interlinorum dolorem sedat.

EX PLATEARIO.

Artemisia mater herbarū dicitur, est calida & sicca in quarto gradu. Folia eius magis cōpēuit usui medicinæ q̃ radices, & tūridia magis q̃ sicca.

Valeat cōtra sterilitatem factam ex humiditate: nam si ex siccitate esset, obesset. possunt autem hæc satis perpendi ex complexionē mulierum. sc. an sit corpulenta, uel macilenta. Datur autem cum puluere Bistortæ, & nucis Muscatæ, & zuccharo, per modum electuarii. Prodest tamen magis si balneetur in aqua, in qua cocta sit Artemisia, & folia Lauri.

Ad menstrua prouocanda fiat pessarum ex ea, uel decoctio.

D

Contra tenasmonem, recipiat patiens fumum colophonie per anum posita super carbonēs: deinde calefaciat Artemisiam super tegula, & calefacta ponat super lapidē molarē, & desup. sedeat infirmus. Probatū est.

Contra glandulas, quæ nascuntur iuxta anum, fiat prius circa eas scarificatio: postea ponat puluis Artemisie, & Marrubij. Contra emigranē detur opiata aliqua cum aqua calida, uel cum uino decoctiois Artemisie.

EX IOANNE VIGONIO.

Artemisia est calidē, et siccē complexionis circa tertium. Eius posse, est loca neruosa confortare. Et bullita cum uino & rebus anodinis, in forma epithimi administrata cum spongia, uel lotionē facta in eius decoctione, ut supra, loca neruosa potentissime confortat, cum aliquali resolutione. Valet enī mirabiliter in tenasmonē a frigidityte causato, isto modo. Recipe Colosoniam puluerizata, cur. nuce Cypressi, & aliquantulum thuris: deinde pone puluerem super ignis ignitis, & recipe fumum: postea habeas Artemisiam in debita quantitate, recentem & calefactam super tegula, prius irrorata uino stipeo: super quam sedeat patiens: quia mirabiliter tenasmonē sedat, & est medicina experta.

EX HIERONYMO Herbario.

Aqua Artemisie formum inducunt. Facit procreare barbam illi. Tinea capitis extirpit. Ictericum expellit. Et hydropi in corpore medetur. Sinus machum conficit, & pectus. Lallitudinem, & delangana membra mitigat illa. Partus ac celerat, bibis pondere unct. Forū moruum expellit pondere unct. Et pora. Mala quoq. accidentia, & tumores, & illa replem. & p. l. it quæ mulieribus circa pudenda auerere solet. Tussim mitigat, pora mare & lero. Vngam ducit & calidat. Retes opilatis aperit. Venarum quoq. unka antidotus est.

¶ F I N I S.

ERHAPSODIARVM

Catalogus.

Anagallis. 1	138	Hepatica 1	96
Aristolochia 2	29	Hyoscyamus 1	225
Aronia 1	56	Lilium conuallis 1	281
Artemisia.		Linum 1	170
Asarum 1	71	Linaria	193
Basilicon 1	206	Malua	197
Betonica 1	59	Marrubium 1	160
Borrago 1	112	Matricaria 1	226
Buglossa 2	112	Mercurialis	201
Buphthalmos 1	259	Narcissus Maius 2	119
Capillus Veneris 1	219	Narcissus Martius 1	182
Carapucia	229	Nemufar 2	38
Chamaedrys 1	115	Nigella 1	222
Chamomilla	252	Oculus bouis 2	259
Chelidonia 1	236	Parietaria.	263
Colabrina 3	62	Pentaphyllon	230
Consolida 2	77	Perfoliata 2	181
Consolida Regalis 1	82	Pes Coruinus 3	225
Consolida media 1	93	Plantago 3	25
Coriandrum 1	203	Pulegium 1	227
Corula foetida 1	255	Sanicula 1	61
Corula non foetens.	259	Satyrion 6	107
Cynoglossa 1	176	Saxifragia 1	185
Esula	192	Scrophularia 3	215
Eufragia 1	169	Tanacetum 1	261
Fumus terrae 1	99	Tormentilla 1	85
Gauchblum 1	217	Verbena 2	120
Gacktraut 1	218	Vinea peruinca 1	173
Hedera terrestris 1	167	Vngula Caballina 1	22
Helleborus 1	5	Viola 2	137
Herba Paralis 2	96	Vrtice 2	152
Herba sponaria	230		

INDEX.

INDEX

Contentorum.

C A

A Dianum.	115 b
Adami miracula.	116
Alera.	117 a
Ampeloprasus.	118 c
Anagallis duplex.	119, 120
Vires carum.	120 c
Antipuer.	121 c
Apanneque sit.	122 a
Arbores quaedam Djs consecrate.	123 b
Archon duplex.	124 d
Artose specios.	125 b
Arona rion.	126 c
Arona, Draconis, & Arisari conseruat - lia.	127, 128
Arona uires.	129 d, 130 a b, & seq.
Anisothia duplici descriptio.	131 a b
Anisothia Clematis.	132, b
Anisothia genera quatuor.	133 b
Anisothia uersatiles.	134 a
Artemisia descriptio.	135 a b
Vires eius.	136
Alari descriptio.	137
Alari, & Baccaris conseruatia.	138 d
Alari uires.	139 a b

C B

B Alere.	140 b, 141 d, 142 a
Baptesia.	143 b
Bass mencia.	144 b
Bassachum, Pes coruini, Apium syluestre idem.	145 b
Betula.	146 a b, & seq.
Betonice inueterata.	147 a
Betonice superficialis uis.	148 c
Eiusdem uires.	149 a b, & seq.
Bipennata.	150 d
Bulma, Toementilla, uel Consolida ru - bea.	151 c
Borragis & Buglossi eicones, & descriptio - nes.	152, & seq.
Buglossus uulgatus, Borra - go est.	153 d
Buglossi uis percipua.	154
In Buglossio & Boragine neosmiconem pra - gramia.	155 c
Farua uires.	156, b, & seq.
Supulchna.	157 a b

C C

C Alofraga.	158 c
Callirichon.	159 c
Canthemum.	160 b
Capillus Veneris.	161, & seq.
Vires eiusdem.	162 c d, & seq.

Ceras.	163 a
Cochlear.	164 c
Chamaecissos.	165 b
Vires eius.	166 d
Chamaedaphne.	167 a b
Chamaedaphne duplex.	168 b
Chamaedaphne alia a Persuina.	169 b
Chamaedrys.	170 a b
Eius uires.	171 d, & 172 a b, ac seq.
Chamomilla.	173
Vires eius.	174
Chamaemelon.	175 c
Chelidonia.	176, & seq.
Chelidonia duplex.	177 d
Vires carumdem.	178 b
Cimbalanis herba.	179 c
Clematis uires.	180 b, & seq.

Colubrina.	181 c
Colubrina genera quatuor.	182 a
Consolida regalis.	183 c
Consolida media.	184 a
Eius uires.	185 b
Costardium.	186
Costandi fano.	187 c
Vires eiusdem.	188 d, & seq.

Costardii nocumma.	189 b
Eiusdem correctio.	190
Cotoneopis est Pes galli.	191 d
Eius synonyma.	192 c
Cotone dux.	193 d
Costa.	194 c, 195 a b
Croton.	196 c
Croton galli.	197 b, 198 c, & seq.

Cyanos.	199 b
Cyfanini explicatio per Colubutium.	200 d
Cynoglossa.	201 a b, & seq.
Cynoglossa enymologia.	202 c d
Cynoglossa uires.	203, a b.

C D

D Stacmculus duplex.	204 c d
Dyscuncti pictura.	205, d
De acunulorum omnium explicatio do - cta.	206 b, & seq.
Eorum uires.	207 a b, & seq.
Dronaga, Lappa maior.	208 a

C E

E Ethenonichon.	209 d
Echion, quid sit.	210 c
Euphoron.	211, 212, & seq.
Elyda species, & descriptio.	213 a b
Vires carum.	214, & seq.
Estraga.	215 a b
Eustraga uenitibus ignota.	216 b.

I N D E X.

F	C F		Vires eius.	100 c
Famulae.	100 c		Vitum Linj consilia.	100 d
Fanus terre, seu Famulae herba.	100 c		Linum.	100 c
	a b, & seq.		Linigera.	100 c
Nominis ratio.	100 d		Linum misculum.	100 a
Bus virca.	100 b, & seq.		Linum lino, grana, & quomodo perficitur.	100 a, 100 b
			Ex Lino Germanorum velles si.	100 b
G	C G		Linum.	100 b
Gallium.	100 b		Linae quae olim optima.	100 b
Gamandra.	100 a b		Ex Lino infusa aubus, piscibus, & se-	100 b
Gentiana.	100 b		lin c	100 b
Gramen ardeum.	100 a.		Linum aegyptium.	100 c
			Linum aemula.	100 d
H	C H		Linum praeparatio.	100 b
Hedera terrestris.	100 a b		Linum rosei, & aliis deco-	100 b
Heliconi regni delirio, & inuen-	100 a b		rum.	100 b
tio.	100 a b		Linum aemula.	100 b
Heliconi uniusq; differentia.	100 b		Linum Asbestinum.	100 a.
Heliconi albi uires.	100 d, & 100 a b		& Syllium.	100 b
Heliconi nigri uires.	100 b		Linum uires.	100 c
De Heliconi Hippocratis.	100 c d		Linum uires.	100 a b
Heliconi amulorum uires.	100 b			
Heliconi.	100 c, 100 c			
Hepatica.	100 d, & seq.			
Vires eius.	100 c d			
Herbarum prout demonstrato-			M	
res.	100 d, 100 a		Malva hortenlis.	100 a
Herbarum quarundam inuenientes Di-	100 b		Malva ibicus.	100 b
Herbarum inuenientes ex hominibus cla-	100 b		Malva Erratica.	100 b
ri.	100 b		Malva Althea.	100 b
Herbas inuenientes & regiones.	100 c		Malva Althea.	100 b
Herbas inuenientes & animalia her-	100 d, 100 a b		Malva Althea.	100 b
ta.	100 d, 100 a b		Malva Viciaulis.	100 c
Herbarum scripturae.	100 b		Malva genera duo.	100 d, 100 d
Herbarum medicina antiquis.	100 c		Vires Malvarum.	100 a b, 100 c, & seq.
Herbarum miracula.	100 d, 100 a		Malva conditura.	100 c, & seq.
Herbarum inuenientes quarundam nau-	100 b		Marrubio malva herbae similes.	100 d
re.	100 b		Marrubium duplex.	100 c
Herbarum medicina Glubior cast-	100 d, & seq.		Marrubij hanc apud uice-	100 d
ta.	100 d, & seq.		res.	100 d
Herbarum neglectus, unde arepit.	100 d		Marrubij edulium.	100 b
Herba paralisia.	100 c, 100 c		Marrubij vinum.	100 c
Eius uires.	100 d		Marrubij cynologia.	100 b
Herba lippia.	100 c		Marrubij & yedlaone, formis inelligi-	100 d
Hemodactyl.	100 a		res.	100 d
Hemium.	100 b, 100 a		Marrubij praeparatio.	100 b
Hypocyanus.	100 a, 100 a		Marrubij uires.	100 b, & seq.
Eius uires.	100 d, & seq.			
I	C I		Marrubia.	100 b
Ioules.	100 c		Medicos recentiores, omnia ex uerbis di-	100 a
Iouis sanguis.	100 c		dicte.	100 a
			Mercurialis.	100 a b
L	C L		Vires & monumenta eius.	100 a
Lapides aliquot nature.	100 b, 100 a		Moly.	100 d, 100 a
Lapis conuulsi.	100 c, & seq.		Morbis singulis, singulos Medicos adhibe-	100 d
			res Aegyptij.	100 d

C O N T E N T A Appen:
pendicis sequentis.

De usu & administratione Simplicium. 473

444 Herbarum usus qui primi scripserunt. Illarū inuētio. Deq; antiqua Medici-
cina. Et quare hodie minus exerceantur earum remedia.

Laus Agriculturae. 475

Agriculturae studium apud Veteres. 475

Illustres Romae Agrorum & Hortorum cultores. 475

Agriculturarum laus, & quae obseruanda in agro parando. 475

Hortorum cura. 475

Ratio rigandorum Hortorum, & quae translata melius fiant. Deq; succis
& saporibus hortensiorum. 475

De Hortorum morbis, & remedijs circa formicas & culices. 475

475 Herbarū qualitates quemadmodū ex colore, odore & succis uestigandae.

475 Quibus temporibus maxime legendae Herbae.

475 De Herbarum differentijs uarijs.

475 Differentiae Seminum, Succorum, Odorum, Saporum, Arborum, flos-
rum, &c.

Differentiae Radicum. 475 *n. plantarū eo. Differentia arborū n. plantarū. 475*

Differentiae & genera Vitium. 475

Classes Temperamentorum. 475

Gradus Herbarum. 475

Herbarum operationes & effectus uarij. 475

Tabula medicinarum, & animalium uenenosorum.

Tabula Eduliorum. 475 - 476. 475

Tabulae Catharticores tres. 476. 475. 475. 475

Tabula Euacuantium. 475

Tabula Confortatiuorum. 476. 475

Tabula Digestiuorum. 476

Tabula eorum quae conueniunt singulis membris. 476

De partitione Humorū & Qualitatum, Tab. 1. 476

Tabula Rerum Naturalium. 476

Tabula Rerum non Naturalium. 476

Tabula trium Rerum contra Naturam. 476

De praecognitione quatuor Humorū praedominantium. 476

Tabula De temperamento Corporum. 476

Tabula De differentijs Morborum. 476. 476

476 Tabula de differentijs Pulsuum. 476

Tabula de iudicijs Urinarum. 476

Tabula Febrium, ultima. 476

fructus enim et fructus non solum superflui. Nec in agro quodvis fructum indicat utrum sit non fructus, quodam autem modo de imperitiam causa. Proximioribus fructibus: nec id est, si fructus quodam sit. Et prout, quod antequam parata dixerit, idem quod in agro gaudet, quod sit fructus quodam sit. Si bene palcat, quod proximioribus fructibus palcat. Summa enim in hoc spectanda sunt, ut fructus in maxime probetur, quod quodam impendo conficiatur est. Hoc ex locorum occasione aliter alibi decernitur. Eodemque pertinet, quod agricolam vendacem oportere esse dicit. Undem in adolescentia conferendum sine custodia, adhibendum non nisi confilio agro. Tunc quocumque dixerit, optimumque est ut quodam dixerit aliam infra fructus, sed ita, ut utrumque tutela non sit in omni. Cum tamen quod bene habere, expiam venturam in agrum: fonsque domini plus proderit quod concipiam, non mensuratur.

De hortorum cura, doctrina alia, ex
Plinio libro decimonono, ca-
pitu quarto.

[illegible]

A 3

A P P E N D I X

C omnis eorum multitudinis in unum, seu latrocinatio. Quamobrem sit aliqua & his heros, neque autem in rebus utilitas adimatur, cum præterea etiam cognominis proceri inde nata uideamus. Lactucinoq; in Valeria famula non puduile appellari: & cœnigæ aliqua exasio per eurasq; notæ. Virgilio quoq; confello, q̄ sit difficile ut heros honorem tam paruis peribere. Hortos uultu iungendos non est dubium, riguroq; maxime habendos, si cœnigæ proliuo amne. Si minus, e puteo pemica, organis ne pneumaticis, uel tollentium haustu rigandos. Solus profundendum a fluuio, in uicinis præparandum est postquam uideam dice, ne raudumq; ante hauriam. Octo uergerum opes palari iustum est. Firmos tres pedes alter cum terra mæcen, ares dissipat, calq; reliquis paluionum totis ambis singulis transsum sulcis, quæ densa accessus homini, scaberrig; decurrit.

In his heros nactentium alia bulbo commendatur, alia capite, alia caule, alia folio, alia uroq; alia femine, alia corice, alia cute, aut cartilagine, alia carne, alia uiscis carnosa. Alios fructus in terra est, aliorum & extra, aliorum non ali extra. Quædam uarent crescuntq; in cucurbitur & cucuma. Eadem & possent, quas q̄ grauiora multo etiam in quæ in arboribus gi-gnantur. Sed cucuma cartilagine. Corice hinc uti maturitate mansi insignum. Terra condum ne raphani, napq; & rapa, in palio modo mular, sifer, palmiatur. Quædam uocabimus sing laces, ut arethum, malua. Namq; tradunt auctores, in Arabia malua septimo mense arbores-cere, baculorum solum præbere exemplo. Sed & arbor est molua in Mauritania. In oppidiæ-fluuiio, ubi Hèpèrèd hinc fuisse produnt. in palio ab oceano, iuxta delubrum Heralia, antiquis Gaditano, ut ferunt. Ipsa admodum pedes, in crallendia, quam circumplecti nemo possit. In simili genere habebatur & castalis. Nec non & canola aliqua appellabimus, ut spon-gia in humore pectorum crescentes. Fungorum eum calliam, in legi arborumq; natura disti-ma, & alio genere tuberum paulo ante.

● Ratio rigandorum hororum, & quæ translata me-
liora fiant. Item de succis hortensiorum &
saporibus, ex Plinij libro. 19. capite
duodecimo.

D H I S H O R A E rigandi maxime atq; uisera, ne inferueat aqua sole. Octimo tantum & meridiana etiam. Satum celerrime erumpere putari maxime insensu feruenti aqua asper-sum. Omnia autem traslata meliora grandioraq; sunt, maxime potui, napq; in traslatione & medicina est, desinuntq; ferare in duas, ut geryon, porum, raphani, apium, lactuca, ra-pa, cucumis. Omnia autem syluestria bene sunt & tollis in uera & crallibus, succo assera: sicut canila, origanum, ruta. Solummodo ex omnibus lapachum syluestre melius. Hoc in sumum rumex uocatur, nolumq; fortissimum. Traditur semel sanum durare, nec unquam uitari, ter-ra maxime iuxta aquam. Vnus mas rem pusa tantum in ebs leuorem gratioremq; sapo-rem præstat. Syluestre ad multa medicamenta uile est. Adeoq; nihil esset cura, ut carmine quoq; compedientum expectem, in sales capiti firmi singulis causis, si porum, euca, lactuca, apn, isub, nallureq; semina indusa lenatur, mior prouolare. Quæ sunt Myrsina, eadem in salu-tis si cetera intelliguntur & acutiora. Namq; & succorum saporumq; dicenda differre est, uel maior in his q̄ possit. Sûta autem ares cunda, organi, nallureq; sinape. Amari, absinthi, centaureæ. Aquatiles, cucumeri, cucurbitur, lactuca. Acum tantum cunda. Acum & odorati, apn, anethi, fœniculi. Salus tantum & saporibus nō, nascitur, alioquin extra in fœda puluere modo, & ceteris rari in aque, ut intelligatur uer; ceu plurimq; uoce perualio. Parax Pipe-ri saporem reddidit, magis eadem si quafrum, ebid pèpennidis nomine accipio. A tharotis odo-rem duris, in umbra myrsinæ. Depanare abunde dictum est. Libanois locis pumidis & macra ac rosida feruntur semine. Radices habet olusani, nihil a thare differens. Vnus eius post an-num stomacho saluberrimus. Cuidam eam uermice alio rosissimum appellat. Et in sanum olus semur q̄dam locis, myrsinamq; radice relipit. Eadem & si quafrum sanio. Reliqua a ceteris odores & sapore differunt, ut acetum. Tanaq; est diuersas atq; uis, in non solum aliud alio minus, sed etiam in totum auferatur. Apio rari in coctis oblonga aceto, in eodem cella io in facis odorem alio grauem. Et haec sunt herosia dista sint, cibum graeco duntaxat. Ma-ximum quidem opes in silem nature restit, quoniam prouentus tantum adhuc, sunt aliq; quidam traslatimus. Vtra autem cuiusq; rati, non ali medico effectu præuolui possit, o-pus ingens occultumq; diuicias, & quo nullum expensum possit minus. Ne singulis rebus ceteris eremas iusta sciri ratio, cum ad alios medendi desyderia pensarent, longius uisq; di-latationibus suis inmiscuimus. Nunc suis quoq; pambus consistunt, potrumq; a uolen-tibus iungi.

C in his etiam locis vires eorum longe validiores intelligantur. Contra, quæ in campis humis, riguis & opacis, extensis locis a ventis silentibus evolvuntur, plerumque degenerant, & rarius viribus valent; multo quæ magis, & non satis bonis proportionibus colligantur, aut si per imberbilis tem involvantur. Neque ignorandum, quod sepe præcoxi, aut ferocia loci natura, aut amara elementis, maculis, aut ceteris adolefcunt. Nonnulla propria in hunc florent & sola perire, quædam bis anno florera. Quæ cui in animo est, hoc ut penam assequi, necesse est quæ penam perminantem solo emergentibus, adultis, & senescentibus adesse. Nam quæ pullulam herbæ dum taxat asserunt, adultam cognoscere non possunt; quæ adultam tantum respiciunt, nuper erit perire noverit. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, caudum proceritatem, & ceterum, sensus quæ magnitudinem, nonnulli qui eam has etiam varietates non prædixerunt, magno in errore versentur. Quæ causa velim nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, ut biogranæ Gramen, Quinquefolium, & Tussilaginem, ematere florent, fructum, & caulum negant. Ergo qui sapienter ad utendas herbas, & earum loca se consulunt, eam cognoscere maxime consequuntur. Scire etiam ut conuenit, sola ex herbæ medicamentibus Veratrum generat, nigrum inquam & candidum, multo edulare assidue reliqua a cunctis inuria. Quæ uero raras ferunt, sicut Sanchal, Taxago, Polium, Abrotanum, Sempid, Absinthium, Hyssopum, & alia ad genus semine prægnantia, demerantur. Flores quoque æque quam sponte sua decidunt, Fructus autem ut mane excutiantur necesse est, & semina ubi sicca cooperiunt, penitus deluant. Herbarum succos, & foliorum decoctum debet, germinantibus adhuc exalere. Lac & lachryme excipiantur, modo per adolescentiam caute. Radices, & liquascentia, cortice ut, ut condatum exanire conuenit, cum herbæ suis folijs exanunt. Siccatum etiam expurgat mibi, locis asperginem non indolentibus; sed quæ humo, aut pulvere sunt oblite, aqua elui debent, Flores, & omnia quæ uicundum odore in distant, arcibus rariis nullo suo obdactis reprimantur. Nonnulli quæ clara, aut solis lenies, ut perennant, apte inuoluantur. Liquidis medicamentis bus densare materia, ut gentes, iuncea, aut cornu conuenit. Fictus, rariis modo rara non fit, accommodatur, & ligna, præsertim & buxo; sed æque uasa liquidis oculorum medicamentis, quæ aceto, pice liquida, aut cedria compositur, Adipem autem & medullas singulis ualidis recondi conuenit.

De differentijs HERBARVM ex historia

D

plantarum THEO

PHRASTI.

¶ Partis potius, maxime, compositæ
mundici PLANTÆ.

R. V. M. sunt

Radix. Ramus.

Caulis. Sursulus.

Radix, id est, fust quo alimentum attrahitur.

Caulis, in quod alimentum deferunt.

Rami, quæ a caule illi multiplices spargunt.

Sursulus, quod ex his insiduit, simplex

¶ oritur.

¶ Secundæ partis.

Cortex. Lignum.

Mnix, id est, medulla.

¶ His quædam quasi annexæ partis ac-

cedunt, quæ parui fructuum

accommodantur.

Folium. Flos.

Pediculus, id est, quo folium dependet.

Capreolus. Muscus.

Stamen. Fructus.

Nervus. Vasa. Caro.

¶ Partes nouissimæ.

Humor. Liqueor. Lachryma.

¶ De NERVIS.

Nervi ac uenæ per se quidem nominibus ca-
rent, quædam uero similitudine, nomina pari

um animalium conforuntur.

Nervi habent, fililia, prælonga, ciliata.

Venæ nervi similes, sed maiores, crassius.

respi, & ramulos, humorumque habentia.

Caro omnibus dimensionibus diuisi po-

tes.

Cortex paruissima, & a subiecto corpore

separabilis.

Mnix, quod in medio ligni tenuius a cor-

te consistitur, uelut medulla in ossibus. Non-

nulli appellant id, Cor.

Lignum, quod ex nervo & humore, non-

nulla etiam carne.

¶ De constitutione prædictorum.

Hæc cum indurascunt, transeunt in lignum.

ut Palma, Ferula.

Mnix ex carne & humore coalescit.

Cortex quidem ex multis illis, ut Roboris,

Populi, Pyli.

Quædam ex humore & nervo, ut Viæ,

Folia, ex humore & carne.

¶ Prima nascentium DIFF

FERENTIA.

Arbor. Frutex.

Suffrutex. Herba.

A P P E N D I X.

ARBOR est, quod radice, caudice simpliciter, ramofum, nodofum, furcufum, aut fa-
cile diffolubile affigat, ut Olea, Vitis, Ficus.

Frutex quod ab radice caudice multiplici ra-
mosumque se molit, ut rubus, pallurus.

Herba quod ab radice folia sine caudice pro-
stat, semper caule fert, ut frumeta, aucupera.

¶ Secunda differentia

ARBORVM.

Sure enim

Vibane. Serices.
Sylvestres. Floriferae.
Fructiferae. Flore carentes.

¶ Tertia differentia

DE ARBORVM

Formis.

Formis quod in ipsa differentia eorum
atque partium patent.

Magnitudo. Mollicia.
Paruitas. Leuitas.
Duriata. Alperitas cortice.
Foliorum pulchritudo.
Bonitas & paruitas fructuum.

¶ Quarta differentia

PLANTARVM.

Quedam non nisi in aquis uiuant.

Quedam in terra sicca tantum.

Alie in paludibus.

Alie in lacubus.

Alie in fluuijs.

Quedam in ipso edum maris.

Quedam in herboribus.

¶ Quinta differentia

PLANTARVM.

Alie proceras, ut.

Ables. Pinus. Cupressus.

Quedam caudice breui, ut.

Salix. Ficus. Punica.

Quedam item

Caudice uno. Minus ramofe.

Pinibus. Crasce.

Ramofe. Tenues.

Cortice tenuifere.

Laurus. Tilia.

Cortice grosso.

E O B V R.

Cortice limi.

Malus. Ficus.

Cortice scabro.

Robur. Suber. Palma.

Haec cum adolefcent, teneriori cortice sunt

et in senectute, crassiores.

Quibusdam cortex cadit, ut.

Porulace. Virenti. Arbuti.

Quibusdam cortex ramofus, ut.

Suber. Robur. Populus.

Alie nouifus & macilentas, ut.

Vit. Arundini. Tridco.

Alie multiplicibus tenuis, ut.

Tilia. Lino.

Abies. Genifex.

Vit. Capis.

Alie simplex, ut.

Fico. Arundini. Loffo.

¶ Sexta differentia ab ARBO

RVM MEDVL LIS.

Alie Habent medullas.

Carnofum medullas.

Lignofum.

Membram finalem.

Carent medullis.

Medullam carnofam habent

Vitis. Ficus. Punica.

Sambucus. Ferula.

Lignofum medullam habent.

Larix. Abies. Pinus.

Duriorem & spiffiorem.

Cornus. Ilex. Morus.

Robur. Cyllus.

Ebenus. Cedris.

Quae quidem coloribus diftant.

Magnam atque perpicuam.

Ilex. Robur.

Parum, incertumque.

Olea. Buxus.

Nomen enim in his diffinita fpectantur.

Nullam.

P A L M A.

¶ Septima differentia a

RADICIBVS.

Multas & longas Radices habent

Ficus. Robur. Platanus.

Punica. Malus.

Unam tantum.

Abies. Pinus.

Quibus una tantum praegratua descendit.

Modice & uillofa.

O L E A.

Alie

R O B V R.

Lignofas

O Z Y M O N.

Carnofas.

Beta. Acon. Haffula regia.

Ilex carne & cortice

Raphani. Rapae.

Geritulas.

Herundinet. Gramina.

¶ Octaua differentia

PLANTARVM.

Alie nodofae. Alie Enodae.

A

B

A P P E N D I X.

C Enoden
Iutres Titha Gladiolus
Palustris, & quibus cortex levis.
Nodose
Sambucus Olea
Laurus Pinaster
Ficus Oleaster.
Ex quibus quaedam minus, quaedam vero
magis nodose.
Mares frequenter feminis nodosiores, in
quibus uterque sexus habetur.
Quod in arboribus Nodus, in Vitis vo-
catur Gemma, in Harundinibus Geniculum,
in Vitis & Robore Craspe vocatur.

¶ Nona differentia PLAN:

TARVM & Arborū.

Quaedam longe, ut,
Abies Cupressus Palma.
Et quae simpliciores assinguntur caudice.
Quaedam in ramos sparguntur, ut,
Punica Malus.
Quaedam decetate plus fra-
ctus asserunt, ut,
Vitis. Quae vero
Non truncantur, minus asserunt.

¶ Undecima differentia PLAN

TARVM, & Arborum.

Ex Vebanis
Quaedam perperuo vident, ut,
Olea Palma Laurus.
Pini genus quoddam
Myrica Cupressus,
Ex Syriacis
Abies Sabina Pinaster.
Juniperus Smilax Thuia.
Ecce quae Archad; Phellodrya appellare.
Tilia Illex
Cedrus Celastus
Picea Phillyra
Mielia Acuta spina
Buxus Aphaca.
Arbores in Agro Elephantio,
Quercus in agro Thuisio,
Platanus in Creta,
Platanus alia in Cypro.
Quae monte Olympo proveniunt,
Ponilaca Arbutus
Terbistrus Laurus.
Ponilaca & Veido folia inter secula dimittit,
caumibus perperuo vident, ramisq; ali-
dus praepellere possunt.

Ex Fructibus

Rosa Sanfucum
Brassica Serpilius
Rosa Libanotis, id est, Rosmarinus
Viola Apium
Abrocanum Acquiripum

Papaver, & sylvestrium genera complura.

Ex Fructibus,
Holeria Rubus Harundo
Rhamnus Cedula.
Ex his nonnulla caccumine perdurant, amif-
fis reliquis, ut,
Apium Anquaphem Origanum.
Nam & Rosa affigitur acq; mutatur.

Quaedam cito germinant, & car-
dus salutaris folia, ut,

A M Y G D A L A.

Quaedam tardius germinant, & aeque
citus amittunt folia, ut,
M O R V S.

Citius amittit folia, quae in locis arboribus
tardius quae in humidis. Iuxta citius uteruntur,
tardius novella plantulae.

¶ Decima differentia 2

F O L I I S.

Venunt supinas partes foliorum mox
post foliolum Acellum

Olea Vinus
Tilia Populus.

Eorum argumento nullis foliolum con-
fectum insidunt.

Quaedam ampla folia habent, ut,

Vitis Ficus Platanus.
Quaedam angustiora, ut,

Olea Punica Myrica.

Rara
Pinus Abies Cedrus.

Cannosiora
Cupressus Myrica Malus.

Et in fruticum genere Sibbia,
Ex Herbis carnosae.

Semperivium Pulion.

Harundinacea

Palmar Gladiolus

Coici Butiros.

Et quae folijs angustioribus constant

Oleulata, ut,

P Y R I.

Oblonga, ut,

M A L I.

In acumen producta, ut,

E D E R A.

Serata & multifida

Abies Ficus.

Vitis quoque aliquatenus fissa, Fici.

Infesta

Vinus Robur Nux aucellana.

Quaedam cum extremo, non lateri-

bus sinuata confidunt,

Ree Robur Smilax

Piceus Paburus.

Quibusdam specie pro folio sunt, ut,

Acacia Drypodi.

Acacia, omniq; pene generis spinoso

A P P E N D I X.

Folium nullum habet
A S P A R A G V S.

Pediculo caret
 Scylla Bulbi.

Pediculos longos habent
 Vitis Hedera.

Bonys
O L E A E.

De Olenibus Duodecima
 differentia.

Quibusdam itum ab radice cessat ut,

Cape laryba erratis
 Albo Hallateregia
 Solis Hietachio
 Bulbo ang in uol bulbohis.

Quibusdam folijs tam perfectis ut,
 Lactuca Rubo Paluro.

De Tredecima differentia.

Quodam sunt folijs
 Mafis Ordinatis
 Pansis Inordinatis.

Quodam folijs
 Magna Paruis Angustis
 Leuibus Crassis

Aculeatis Asperis.

Quodam dependent ab

Radice Germine Ramo
 Caste Pediculo.

Quodam fructu super folijs gerit ut,
 Laurus Alexandrina.

De CONSTITVTIONE
 Foliolorum.

Constant folia

Neruo Fici
 Coriice ut Vitis.

Quodam ex neruo tantum ut,
 Harundinis Fromenti.

Humor communis omnium est.

De Pediculis.

Pedicularum

Alij ex neruo tantum constant, ut hant
 ditis, frumendi.

Alij ex eisdem, quibus caulis.

De natura F L O R V M.

Florum alij ex

Coriice Vena Carne.
 Carne tantum, ut qui in ter folia nascuntur.

De natura FRUCTVVM.

Fructuum

Alij ex carne & neruo.
 Alij ex carne tantum.

Nonnulli ex cute.

Quodam ex humore & neruo, ut,

C V C V M E R E S.

Ex humore & cute, ut Mori, Punice.

Alij serus distinguuntur.

Omnium pars exterior coctet.

Interior caro.

Quorundam etiam nucleus.

De SEMINVM
 differentia.

Posse in eisbus semen est: hoc humore,
 caloreq; in finem habet, qui cū defuerit, semen
 infertundum relinquitur.

Quorundam semen proinus post te-
 guem ambiens subest, ut,

Palme Nuclei amygdale.

Quodam continguntur carne,

Quodam siquis.

Alia uiscidis, ut Papauer.

Quodam folliculis.

Alia suda parent, ut Antium Costum.

Arborum nulla semine nudo, sed aut carne

ebullito, aut cute, aut crusta, seu glari.

Nellum in ualeulo semen arboris est.

De differentia S V C

C O R V M. Nam

Alij uinoli Vicia, mori, myrr

Pingues Olea, lauri, nucleis amygdale

Dulces Pini, lancia, abietis

Acres ut Fici, palmar, roboris, glandis

Amari Original, sanrely, saffurely, lina

Odeorati Abiuncti, folijs acry

Odori Azei, cedrule

Acidi Prunorum

Humorem alij Puniceorum,

Lactel Papaueris, fid

Refinacel Abietis, Pini

Aquosi ut Vitis pyri, mali, cinea-

Acres Tymi, laurisy,

Suaucolentes Apji, anethi feniculi.

De differentia

ODORVM.

Plantarum

Quodam flores habent odoratos.

Quodam folia odorata.

Quibusdam fructus odorati.

Alij neutri.

Alij pars reliqua.

De differentia S A S

P O R V M.

Plantarum

Quodam mandis queunt.

Alij edulis inper.

In quibusdam folia mandantur, non fru-

ctus, ut in Tilia.

C

Quibusdam fructus & non folia.

Alia F L O R Y M
differentia.

Florum alij

Languiaci, ut	Vicia, mori, hederae
Follia, ut	Amigdalae, mali, pyri, pruni.
Grandes	Cassidæ
Bicoloræ	Pheniciæ
Vnicoloræ	Subrubel
Vnicoloræ, ut	Flos liliæ.

Florem circa fructum uitis circa producunt,
Semina sub flore habet, Roſa
Cum fructibus flores edunt, Veneria, Cast-
cum, Gith, Pepo, Cucubita, Cucumis.

De differentia in fru-
ctificando.

Arborum alia

Fructus ex nouellis furculis gignit, ficus, ut
Ex annatis, olea, punica, nardus, (ut
aegyptia, pycis, myrtus.

Ex uirgibus

Grandibus ex ramis, Siliqua
In cacuminibus fructificans, Palma
Lateribus.

In parte uirag.

D

Modus nationis & genera-
tionis A R B O R Y M,

Arborum alia
G I G N V N T V R

Sponte	Ramo
Semine	Sarculo
Radice	Trunco
Auſtione	Ligno confecto.

De quibus latissime uidet in Columella.
Oia quæ semine ferunt, semine quoque gignunt.
Ex semine tantum nascuntur.

Abies Pinus Palma
Larix Omnes comiferae.

Generatio S V F F R V
T I C V M,

Suffructum atque herbarum pars maior se-
mine, radiceque nascitur.
Quædam cum uirgibus, ænulle ex germine.
Arbores quæ ex fructibus suis feruntur, oia
sunt deuiores procreantur, Theop. lib. 1. cap. 1.

Quæ herbaræ traserunt in alias.

Degenerant

Silimbrum Mei
Triticum Lolium.

Alia differentia Radicum.
Radicum alia

Equanitas constant Ronunde
Carpe Oblonga
Cœuice iustitunt Vtendy
Nude adherent Insubdiles.

Quædam elapsæ sunt, ut,

Hastula regie	Endis
Scyllæ	Pastinace
Ant	Pescostind
Herbedisæ	Dysami Fampinell.

Alia differentia A R
B O R Y M.

Quædam perpetuo fructiferae sunt, ut,
Malus Assyria, quam alij Medkam uo-
cant, comestibus horis pomifera est, alia cadu-
cibus, alia mansuetis comibus, alia uero subna-
tonibus. Plinius lib. 15. cap. 1.

Alia differentia.

Quædam suæ populis emi uellunt, ut,
Gossampini. Plinius lib. 15. cap. 1.

Quædam in collis dormire dicuntur.

Quibusdam perpetuo folia non decidunt:
quod gelidis sordibus & imbribus rigentur,
ut in Tyle.

In quibus cortices ualent, musco sine sapo-
re permixti, ut Xalodina melli, alij, liguntur
cinnaui, in fastidio habentur, propter origani
acrimoniam. Cœtera cortex in pretio est.

Miraculum

Arbor quædam in Chora esse traditur tana
Syagronum. Mirum inquit Plinius de ea accepit
maritimum Phenicee, quæ putatur ex huius
palme argumento nomen accepisse, uerum mo-
ri, ac renati ex se ipsa (quod erat prius) po-
tius referant. Plinius lib. 15. cap. 4.

Quarundam Arborum fru-
ctus non, arboribus igno-
tis, Differentia alia.

Arboris diuifera facies quæ sit, necesse con-
stat. Res enim inquit Plinius, in Arabia gessi-
mas, & Romana arma, magnam partem eius
penerunt. C. uero Cæsar Augusti filius inde
gloriam petijt, nec tamen ab illo, quod equi-
dam sciam, latius, arborum earum tradita est
facies. Græcorum exempla uariant. Alij so-
lio, ut, minore duntaxat, & herbæ colore
confundere. Alij Lencico similem, subrubro so-
lo. Quidam Terebinthum esse: & hoc uisum
Antigonæ regi aliam fruticem. Iuba rex hæc uo-
lum inibus, quæ scripta ad C. Cæsaem Augu-
sti filium, ardentem fama Arabia, tradit con-
tineri esse croceis, paruis acris, maxime pōdi-
ci, succi amygdali, non emittere, uelut in Car-
mania appareret: & in Aegypto sacra, studio
Ptolemæorum regnantium. Cortice lauri ef-
se constar. Quidam per folium simile esse di-
gere, & cætera quæ sequuntur libro 15. cap. 4.

Miraculum de Cin-
namomo.

Cinnamomum autem non posse mediri nisi

A P P E N D I X.

deus permittit. boum hunc inelligunt Etrusci. Alii ab eum illi uocant. 4. boum, capra rumq. & arietum eorum imperat uenia memi- di. Non tamen aut ante oram foliis, aut post occubum locet. Sarmis haſta diuidi facientes, deorſum parſe ponit: reliqui mercator in naſſis con- dit. Eſi & alta ſana, cum Sole diuidi, ter- miſq. parſis ſeri: deinde forte germina dicer- ni. Quodſi Soli caſſeri relinqui, ac ſponte eo ſagrare. Pin. lib. 11. cap. 19.

Arboris & Plantae quaeſi etiam aboeſſit. Arborum etiam abornus inueniunt: ſi- aſi & ſcindi genere, & recidendi. Pin. 11. ca. 1.

¶ Differentia Radicum alia.

PLANTARVM

Quaedam lenis paluſtris modo ſſant: a- quas, ſine oſi proſus radice, ut malabarhū, Indi Nardi ſolum, cuius memiſit Dioſcori- des libro primo.

Quaedam nodofas habent radices, ut gſia Sa- tyriſis, Anſiſochiſ, & omnia gſia Bulboſi.

Quaedam teneras, ut Ozymon.

Quaedam pinguiſſimas, ut Aſphodelus. Sigſi- ſure Marie.

Quaeſi ſere proſas in medullis, ut Valeri- ana, & qae uocatur, Moſius diaboli.

Quaedam comatae.

Quaedam ſedae.

Quaedam ſucciduae ac breues.

Quaedam proſas ſimodice, cuiuſmodi de- ſi memiſit Pſarſus, qui ſibi aſſeri hanc e- Campana ſedi, aliquot diebus effoſam, ut difficulter ſaxae, radice. 11. pedes longam, & nec ſic quidem ſolidam, ſed abſeptam, uide Pinſum lib. 11. cap. 4.

Eandem arborum differentiam, lege apud Theophrasium cap. 1. lib. 1.

Quaedam in finis nodis, ut uerrucaria.

Quaeſi in oris, ut Colubrina & Tornaſſa.

Quaedam acuta tunc radice, ſine oſibus perſon comae.

Quaedam alba, quaedam nigra radice, rubra, ſpica, ſubſpota, uiridi.

¶ Differentia a duratione.

PLANTARVM

Quaedam ad multos annos durant, ut Ve- rum, ſive nigrum, ſive caſſidum.

Quaedam breuio, ut enoſio, quae quennio,

Longiſſimo tempore durat Eleuterium.

Champhron alger. 11. annis.

Centaureum non ultra. 11.

Peucedanum & Anſiſochia. 11. aut. 11.

Vſus ſylueſtris aſio uno, ſi in umbra ſeruſ.

¶ Alia Plantarum differentia.

Quaeſi ſylueſtres, qae nullis ſeſicis, pueriū: qae capis, ut Genſiſ, Myrici, & ſi gſio alia.

Quaeſi homines, ut Hyſſopus. Abſiſſiſ.

Quaedam coronarij, ut, Roſe, Lili, Hedio- chryſos. Aliae non Coronariae.

¶ Differentia alia ex ſapore

PLANTARVM.

Quaedam ſapore ſunt

Dulces	Inſipidae	
Salſae	Acroſae	Amarae
Septicae	Acuae	Pondicae.

¶ Alia ex qualitate Plantarum. Nam

Infrigidant	Incidunt
Deſiccant	Diuidunt
Caleſciunt	Subeliant
Humectant	Aperiunt
Glutinae	Occludunt
Stringunt	Emundant
Impellunt	Expellant
Incraſſant	Puſſefcere faciunt.

Verum huiuſmodi quae ſint, in Clauſibus temperamentorum infra recenſentur.

¶ Differentia alia de odore

PLANTARVM.

Quaedam humiditate ſuperflua obunden- te, donec ea reſoluatur abſq. odore perſeueret. Aliquae contrario, quae ſicca, nullum, uiridia magnum odorem mittunt. Quaedam ſuete- centes, ſuae ſicca, ſemper tamen proprium o- dorem ſpirant.

¶ De differentijs Vitium.

Vitium genera magnitudine, colore, ſapore- bus, ac ſi multiplicancur & differunt. Nam

Paeperco nitem colore.
Palgeni uoluo, nitemq. uiridi.
Candidae, nigrae, ſed uulgares.
Tument retinam modo humidi.

Quaeſi Proſogis daſtyl porrigunt acule. Durant aliae per hyemem, perſili con- camerae nodo.

In ſua in continent anima, oſis & ſiſ- bus, et in ſuper dolis inchoſae, ſipate uis ſeis circumſudantibus.

Aliae grauiſſae, qui & uiridis, ſumus aſſerſa beſiſſis gloriſſam perſeſſus in fornacibus Af- ſice Tibenſi Carſiſis auſciſſas ſecit.

¶ De uarijs gſibus Vitium.

Genera Vitiſi coſprehendi inq. Pinſus, unius numero exſiſſant Democritus, cuiſi ſibi Gi- ciſſi coſiſſa pſeſſus. Cuiſi ſanumera ſiſſi inſi- ſiſſa eſſe pſiderunt: quod uerſus apparet ex uini. Nec omnia dei poſſunt: quippe qae to- tidem pene ſunt, quot uini.

Sunt igitur Vites

Amiceae, atq. exſiſſae	Germanae
quodam quod dicitur	Gemellae
	Lanae
	Nomenſane: quae & Rubellae

APPENDIX

C Aptasse, ab apibus sic dictæ
Chia, Thalia Heluace
Eugenia Spionia
Rhenia Venicula
Allobrogia Sercula
Varlane Surrentia
Albades Pompeiana

Alia differentia PLANTARVM.

Quædam ex semine proveniunt, ut mod-
ma fer pars.

Quædam sine semine sponte exsurgunt,
non aliter q̃ animalia. Quorum quædam ex
semine procreantur cœtus, alia ex terra sine o-
mni semine producantur; lib. 1. causarum de
plant. cap. 1. Theophrastus.

Alia differentia.

Quibus ad unguenta unguent, hæc
ferunt.

Cassa	Colusa
Cinamomum	Ligusticum
Cardamomum	Crocum
Nardus	Myrrha
Nerum	Gladiolus
Balsamus	Iurcus
Aspalathus	Calamus
Seyax	Sambucus
Conferamix	Loos
Nana	Anethum.

D

HORTORVM

Alia coctica	Alia rami
Alia ligna	Alia semina
Alia lacteyna	Alia flores.

Quædam multis locis proveniunt

Quædam in Asia tantum

Quædam locis apertis.

Quædam argillosis.

Alia differentia Ar- borum.

Arborum quædam fructus in no-
proveniunt, præsertim apud Ma-
cedoniam, ut

Abies	Taxus
Pinus	Iuniperus
Picea	Terebinthus
Aquifolia	Caprificus?
Tilia	Philyra
Caprifolia	Apharca
Carpinus	Noxiuglans
Bulus	Castanea.
Porulaca	Illex.

Quædam in plana descendunt

Tamarix	Pomus
Vinosa	Ostrya
Populus	Celastrus

Salix	Fraxinus
Cornus	Palurus
Alnus	Spina acuta
Robur	Acer, quæ in mon-
Lacra	et Capream, vel Gal-
Pyrus	licam in plano vocant.

ENOTIO.

Omnia quæ communia moribus, plantisq̃
habentur, ampliora, usq̃ pulchriora in pla-
nis proveniunt, sed usq̃ meliora tam materis,
q̃ fructus pyris multisq̃ exceptis.

Differentia alia de flore arborum.

Quædam abunde florent.

Quædam parum.

Alie sine omni perfusa flore.

Quædam florent, sed fructum non ferunt,
ut alba Iuniperi species.

Quædam minime florent, & fructum proci-
sus ostendunt.

Alia mox,

Alia tardius proveniunt gemina.

Alia differentia de flore.

Singularum arborum

Alia cum urbanis ge- minare incipit, ut	Pondaca
	Apharca
	Pyrus.
Alie ante fructum, ut, Cornus.	
Alie post fructum, ut, laurus, alnus.	

Alie mature, ut

Nux iuglans	Quercus
Sambucus	Populus
Vinosa	Salix
Paulo ab his ferus Platanus.	

Quædam statim in vite Vere, ut,

Caprificus	Philyra	Spina acuta
Palurus		Terebinthus
Nux iuglans		Castanea
Alie ferus, ut, Melus		
Tardissime, Suber, Asia. Quædam in Asia, Taxus.		

Alia differentia de fructifica- tione arborum.

Variant & in fructu prolantur arbores. nã

Quædam circa æquum solstitia, ut, corni

Quædam circa æquum vernali, ut, Terebinthus

Quædam æquæ, ut, Fraxinus, & Acer.

Quædam æquæ, ut, Nux iuglans, Pyrus, per.

Circa vergiliæ occasum, ut, Castanea, robur

Quædam post vergiliæ occasum, ut, Philyra, illex, Palurus, Spina acuta.

Quædam hyematis initio, ut, Cassia.

Quædam primis frigidibus, ut, Malus.

Omnia tardissime luce fructus perficiunt

Iuniperus, Celastrus, illex.

Flora de hoc Theophrastus lib. 4. cap. 1. & c.

APPENDIX

Classes Temperamentorum.

A

Abfiffiagm eſſe commune ca. in primo. ſic. in ſe-
cundo, uel tertio, ſed ſiccus eſt calidior.
Abrocanum, ca. in tertio, ſic. in ſecundo.
Aucella ca. & ſic. in ſecundo.
Acacia, ſic. in primo, alij in tertio, ſic. in ſec.
Acacia fri. in ſecundo, ſic. in tertio, aurifer.
Acorus ca. ſic. in ſecundo.
Agricus ca. in primo, ſic. in ſecundo.
Agnus caſſus ca. ſic. in tertio, alij in ſecundo,
terti. ca. in primo, ſic. in ſecundo.
Acreum fri. ſic.
Albium domeſticum, ca. ſic. in tertio, a
Alumen, ca. ſic. in tertio, alij in quarto.
Alue ca. in principio ſecundi, ſic. in tertio.
Althoe fri. ſic. in ſecundo.
Althea, ca. hum. in primo.
Amoea ca. ſic. in tertio.
Amomum ca. ſic. in tertio, Aucella, ca. ſic.
in ſecundo.
Amigdaſa dulcis ca. hu. in primo.
Amora ca. in ſecundo, ſic. in primo.
Amidum ca. hu. uetus prius.
Anacardi ca. ſic. in quarto.
Antimonium fri. ſic. in tertio.
Anemum ca. in tertio, ſic. in principio ſecun.
Aniſum ca. ſic. in tertio.
Anguria fri. hu. in ſecundo, ſemen eius frig.
ſic. in primo.
Aqua laſſa, fri. hu. in primo.
Auellana domeſtica, ca. ſic. in primo: & al-
ſae ſunt ſicciores.
Auehor ca. ſic. in tertio.
Apium domeſticum ca. in principio tertij,
ſic. in medio tertij.
Armoniacum ca. in tertio, ſic. in ſecundo.
Arſenicum, ca. in tertio, ſic. in ſecundo.
Arthemia ca. ſic. in ſecundo.
Aſtologia ca. in primo, ſic. in ſecundo.
Aſa foetida, fri. hu. in principio primi.
Aſa foetida, ca. ſic. in ſecundo.
Aſa foetida, ca. ſic. in tertio.
Aſa foetida, ca. ſic. in tertio.

B

Balaſtea eſt malua aggreſſa, ca. hu. in primo
Bacca buri, ca. ſic.
Balaſtea fri. ſic. in ſecundo.
Balaſtea ca. ſic. in tertio.
Baſilicon ca. ſic. in ſecundo.
Baucia ca. in medio ſecundi, hu. in primo.
Bedeſum iudaicum, ca. in ſecundo, hu. in
primo, alij, ca. ſic. in primo.
Bem radia, ca. hu. in ſecundo, ſed ſicca mi-
nus humida.
Bem ungua, ca. in principio tertij, ſic. in

ſecundo.

Bethonica rubra, ca. ſic. in primo
Berberis fri. ſic. in fine tertij, alij in ſecundo,
fri. ſic.
Blacca biſantia, ca. ſic. in ſecundo.
Bleta aggreſſa fri. hu. in ſecundo.
Bleta alba, fri. in primo, hu. in ſecundo.
Bardana, ca. hum. in primo
Bolanus armenus, fri. ſic. in ſecundo
Borax, ca. ſic. in quarto
Borago ca. hu. in medio primi.
Bugloſa, ca. temperata, hu. in fine primi.
Butyrum crudum ca. hu. in primo

idem

Butyrum recens ca. hu. in primo
Britica urtica, ca. hu. in ſecundo
Britonia, ca. ſic. in ſecundo
Bismuthum iudaicum, ca. ſic. in tertio
Bouſus ca. ſic. in ſecundo.

C

Calendula, ca. ſic.
Caulis, ca. in primo, ſic. in ſecundo.
Carpobalaſtum ca. ſic. in ſecundo
Caſſoreum, ca. in fine tertij, ca. in ſecundo.
Cardamum malus, ca. ſic. in tertio
Cardamum minus ſimpliciter intelligi-
tur, ca. ſic. in tertio
Calamus aromaticus, ca. ſic. in tertio
Caſſia ſiliula, ca. hu. in primo.
Caſſia lignea, ca. ſic. in tertio, alij in ſecundo
Cassia, ca. ſic. in tertio
Camphora fri. ſic. in tertio.
Cameſſeum, ca. ſic. in tertio.
Camepytheus, ca. ſic. in tertio
Camomilla, ca. ſic. in primo.
Capillus ueneris inter caliditatem & frigidi-
tatem mediam tenet, ſic. eſt, recens humida.
Calamocoryn ca. ſic. in tertio
Carui ca. ſic. in tertio.
Cathapuria ca. in tertio, hu. in primo
Carthamus, ca. in ſecundo, ſic. in tertio.
Caparus ca. ſic. in ſecundo
Cauda equina, fri. in poſtulo, ſic. in ſecun.
Cortigola
Cenurusodia fri. hu. in ſecundo.
Cauda vulpae. uel i principio ter-
tij, uel uoluit fri.
Sanguinaria ſic. in ſecundo.
Cenula, fri. ſic. in ſecundo
Cortagus marinus, ca. ſic. in tertio.
Cenurus, maior & minor, ca. ſic. in ſecun.
Chalidonia, ca. ſic.
Ceraſium frigidum, humidum in primo, ſed
non ſiccum.

B

Cheri cal. ſic. apoſtemati duro petriſcane
uult plurimum.

A P P E N D I X

C Ciondam fri. in primo, sic. in principio se-
cendi.

Citrum totum fri. sic. in primo,
Ciri coctus exterior ca. in primo,
Corti pars interiore acetosa & acris, fri. in se-
cundo. sic. in primo.

Carnofitas citri, siue caro eius, qd id est, fri.
in primo, hu. in primo.

Cini coctus, ca. in primo, sic. in secundo, aut
aqualis.

Ciperus fri. in primo, sic. in principio secundi.

Ciperus ca. sic. in secundo.

Cidamen ca. sic. in tertio.

Cillamorum ca. sic. in tertio.

Cicorea domestica, fri. sic. in secundo.

Clinium ca. sic. in tertio.

Cleuta fri. sic. in tertio ad quartum.

Citrulli semen, fri. hu. in primo.

Cicer album, ca. sic. in primo.

Cicer rubrum, ca. in primo, & parum plus,
sic. in primo; sed recentia humida sunt.

Cinoglossa fri. sic.

Colius, ca. sic. in tertio.

Coloquintida, ca. in tertio, sic. in secundo.

Cortandrum fri. in fine primi, sic. in secundo.

Cortandri pars coctilis exsiccata parua
ca. & sic. est in secundo. Et in acetum cortan-
drum infunditur ut illa pars coctilis, & ma-
licia ab ea remoueat, eam ut subelium re-
liqua pars eius, uel subeliana, & facilius pene-
tet ad partes eius profundiores.

D Crocus ca. in secundo, sic. in primo.

Coagulus ca. sic. Pla. fri. sic.

Cossu cerui, fri. sic.

Corsallus fri. sic. in secundo, aut in primo.

Cucumer fri. hu. in secundo.

Cucumer siluatus ca. sic. in quarto.

Cubeba ca. sic. temperare, aliq. ca. & sic. in se-
cundo.

Cuscuta ca. in primo, sic. in secundo.

Cucurbita fri. hu. in secundo.

Cyperus ca. in primo, sic. in secundo.

Nux cyperi, ca. sic.

Crisomula fri. hu. in secundo.

D Diptemus ca. sic. in tertio.

Dioenicum ca. sic. in tertio.

Dragagano fri. in secundo, hu. in primo.

Dactylus non recens ca. sic. in primo, recens
ca. hu. in primo.

E Ebulus Edera.

Eleborus albus ca. sic. in medio tertij.

Ebur fri. in primo, sic. in secundo.

Enula campana, ca. in secundo, hu. in primo.

Epithimum ca. sic. in secundo.

Epatica fri. hu. in primo, aliq. fri. & hu. in pri-
mo.

Eruca, ca. hu. in secundo, & hoc recens se-
men, sed sicum est sic. in primo.

Esula, ca. sic. in tertio.

Estium fri. sic.

Erugo

Esuriens, idem, ca. sic. ad quartum.

Flos eris

Euforbium ca. sic. ad quartum.

Eufrafia.

Endiua fri. in primo, hu. in fine primi; &
hac hu. sed sicca est sic. in primo.

Eupatorium ca. in primo, sic. in secundo.

F

Fificus ca. in primo.

Faba sicca fri. sic.

Faba humida fri. humida in primo.

Fenicolus ca. in tertio, sic. in primo.

Fenu graecum ca. in fine primi, sic. in princi-
pio primi.

Ficus ca. in primo sic. in secundo, sed humi-
da ca. hu.

Filipendula ca. sic. in tertio.

Fragaria fri. hu. in primo.

Fraxinus fri. sic. in secundo.

Fumus terra ca. sic. in secundo, uel uersus
primum.

Fungus fri. hu.

Foscolus ca. hu. in primo.

Fax femina, ca. in tertio, sic. in secundo.

G

Galanga ca. sic. in tertio.

Gariolus ca. sic. in secundo.

Galbanum ca. in tertio, sic. in secundo.

Galla immatura fri. in secundo sic. in tertio.

Gemella ca. sic. in secundo.

Gentiana ca. sic. in tertio.

Gint ca. sic. in tertio.

Glossa fri. in primo, sic. in secundo.

Granatum dulce fri. in primo, hu. in secun-
do.

Granatum acetosum, fri. in secundo, sic. in
secundo.

Gramen fri. in primo, hu. & sic. in medio.

Urticum fri. sicum

Gummi arabicum, fri. sic. in primo.

H

Hamodactylus ca. sic. in secundo.

I

Irungas celestini coloris, ca. in primo, hum.
in secundo.

Irungas albus, fri. sic.

Iuube secundum aliquos, ca. hu. in primo,

aliq. fri. in primo hu. & sic. aqualis

Iulqianus fri. in tertio, sic. in secundo

Iuniperus ca. in tertio, sic. in principio tertij.

K

Karabe ca. in primo, sic. in secundo.

A P P E N D I X.

Kalendula ca. sic.

L

Lacca ca. sic. in tertio. alij ca. in primo. sicca in secundo.

Laudanum ca. hu. in fine primi. Ioannes de sancto Amando ca. sic. in primo.

Lapis margarita. fr. sic. in secundo.

Lapis smaragdus fr. sic.

Lapis hyacinthus. fr.

Lapis lazuli. fr. in secundo. sic. in tertio.

Lapis azures ca. in principio secundi. sic. in secundo.

Lapis ematius. frigid. in primo. sic. in secundo.

Lavendula ca. sic.

Ladurca alini ca. sic. in principio secundi.

Ladurca domestica fr. hu.

Laurus ca. sic.

Lac fr. hu. temperate.

Lac acidum fr. sic.

Lepus fr. sic.

Leuthus ca. sic. in secundo.

Leucula aque frig. hu. in primo

Leus fr. sic. in primo

Lenis cortex ca. sic. in primo.

Lignum aloes ca. sic. in secundo.

Lingua aut ca. hu. in primo

Licum ca. & fr. in medio. sic. in secundo

Liquiritia ca. tepide. hu. temperate.

Linum ca. in primo. hu. & sic. in medio. id est. aquale.

Lilium otelle ca. in secundo. sic. in tertio.

Lupulus fr. sic. in primo.

Lilium album ca. sic. in secundo

Lilium conuallium ca. sic. in primo.

Limon fr. hu. in secundo.

M

Margarita fr. sic. versus primum

Mace ca. in secundo. sic. in secundo. & plus

Maceroticum ca. sic. in tertio

Maistic ca. sic. in tertio

Maiorana ca. sic. in tertio

Masra ca. in primo. hu. & sic. temperate

Mandragora fr. sic. in tertio.

Mercurius ca. hu. in quarto. Aulena. frig. hu. in secundo.

Meserion ca. sic. in quarto

Mercurialis ca. sic. in primo.

Melissa ca. sic. in secundo.

Mellitum ca. sic. in primo

Meeta ca. sic. in tertio

Melon fr. hu. in secundo. semen eius sic. in primo.

Meu ca. sic. in tertio.

Mel ca. sic. in secundo

Myrrus fr. in primo. sic. in secundo.

Mirabola fr. in primo. sic. in secundo.

Mura ca. sic. in secundo.

Milefolium fr. sic.

Milium fr. in primo. sic. in secundo.

Milium & illa est domestica. ca. hu. in primo

Milium folis ca. sic. in tertio.

Mulsus ca. in secundo. sic. in tertio alij ca. sic. in secundo.

N

Nasturium ca. sic. in tertio.

Nenafar fr. in secundo. hu. in tertio

Nigella ca. sic. in tertio. cori ca. in tertio. sic. in secundo.

Nuxindica. ca. in secundo. hum. in primo.

Nux ca. in tertio. sic. in secundo

Nux muscata ca. sic. in secundo.

O

Oliscum ca. in secundo. sic. in primo.

Oliva matura ca. temperate

Oliva immatura fr. sic.

Opoponacum ca. sic. in tertio. sic. in secundo.

Ostium fr. sic. in tertio usq. ad quartum

Origanum ca. sic. in secundo

Orobis ca. in primo. sic. in tertio

Ordeum fr. sic. in primo

Os de corde cervi. cervi ca. dicunt alij frigidum & siccum.

P

Panaria ca. sic. in tertio. semen eius fr. hu.

Papaver domesticum fr. sic. in secundo

Papaver nigrum fr. sic. in tertio

Pascedanum ca. sic. in principio tertij

Pira acerba fr. sic. ad secundum

Pira perfecte matura. fr. hu. in primo

Pira medie matura. fr. sic. in primo

Poma fr. hu. in primo

Peridium ca. sic. in primo

Perlicum frigid. in secundo. hu. in primo: alij fr. in primo. hu. in secundo

Petroselinum ca. sic. in tertio

Pionia ca. sic. in secundo

Petroleum ca. in tertio. sic. usq. ad quartum

Piper ca. in quarto. sic. in secundo: alij ca. sic. ultra tertium.

Piper longum ca. sic. & magis stipitum

Piper album. calidus & sicus longo

Piper nigrum calidus & sicus albo

Pinea ca. in secundo. sic. in primo

Piscaria ca. sic. temperate

Pineorum ca. sic. in tertio

Pilosella. p. parum. sic. in secundo

Plantago maior fr. sic. in secundo

Folium ca. in secundo. sic. in tertio

Polypodium ca. in tertio. sic. in secundo

Poenacea fr. in tertio. hu. in secundo

Polyricum fr. sic. in primo

Porrum ca. sic. in tertio

Pellitula interior stomachi

Pulegium commune ca. sic. in tertio.

C

A

B

A P P E N D I X

C Pruna dulcis fr. hu. in secundo
 Pruna mela. i. media. fr. in secundo
 Prallium ca. sic. in secundo
 Plumbum fr. hum.
 Pilius fr. in secundo, sic. & hu. in medio
 Pilius substantia interior ca. sic. in quarto
 Pilius substantia exterior, fr. hu. in secundo

R

Reubarbarum ca. sic. in secundo
 Respondecum ca. sic. in secundo
 Refina, ca. in secundo sic. in primo
 Refina ca. minus terbetina, sic. plus terben
 thia.

Colofonia ca. minus, sic. plus, præcipue re-
 spectue.
 Sed colofonia secundum Paulum ca. in pri-
 mo, sic. in secundo.
 Rastus ca. in tertio, sic. in secundo, aut hu.
 in primo: sed semen ca. sic. in secundo
 Robes fr. sic. in secundo
 Rosmarinus ca. sic. in tertio
 Rosa fr. in primo, sic. in secundo: & hoc fiera.
 Rubra onchorum ca. sic. in secundo

S

D Sandalus albus fr. sic. in tertio: alij fr. in se-
 cundo, sic. in primo
 Sandalus citrinus, fr. in tertio, sic. in secun.
 Sal gemme ca. sic.
 Sal niri, ca. sic. in secundo
 Sal armoniacus ca. sic. in quarto
 Salindl ca. in principio secundi, humida me-
 dio primi

Sanguis draconis ca. in primo, sic. in secundo
 Sanguis hirci
 Sarcocolla ca. sic. in tertio
 Saturia ca. sic. in tertio
 Saxifraga ca. sic. in tertio
 Saxifragaria
 Scilla secundum Serapionem cal. sic. in se-
 cundo, alij in tertio

Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio

Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio
 Sassa ca. sic. in tertio

Serpillus ca. sic. in tertio
 Scariole semen fr. in primo, sic. alij qualibet.
 Serpentina maior, minor, ca. & sic. in pri-
 mo: alij aerius tertius.

Sepum.
 Scrophularia.
 Sempervivum
 Sider monianum ca. sic. in secundo
 Saligo
 Sinapis ca. sic. in medio quarto: alij ca. in pri-
 mo, sic. in secundo

Sesamum ca. in secundo, hu. in primo
 Solanum frig. in secundo, hu. & sic. in me-
 dio: ceru fr. & sic. in tertio.
 Spica ca. in tertio, sic. in secundo
 Spodium frig. in secundo, sic. in tertio,
 Spargus

Squinaxum, ca. sic. in primo
 Squilla ca. sic. in tertio
 Stachys ara. ca. in tertio, sic. in tertio
 Stachys citrinum ca. sic. in tertio
 Semen lini ca. in primo, hu. in primo
 Senecio fr. hu. in primo
 Senecio ca. in primo, hu. in secundo
 Senecio cal. sic. in tertio, alij ca. hu. in primo

Saxifraga ca. sic. in tertio.
 Stachys calamita ca. in secundo, sic. in primo.
 Sulfur ca. sic. in quarto.
 Sumach fr. in secundo, sic. in tertio

T

Telluricus vulpis, ca. hu. in secundo
 Tamarindus fr. sic. in tertio, aut in secundo.
 Tartarum ca. sic. in tertio
 Tamariscus ca. sic. in secundo.
 Taraxacum
 Tapus barbatus, fr. sic. in secundo
 Terra sigillata, temperata
 Thimus ca. sic. in tertio
 Thimiana.
 Tormenilla fr. sic. in tertio
 Thotia.
 Turbith ca. sic. in tertio.

V

Valeriana ca. sic. in tertio.
 Vitis ca. sic. in secundo.
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio

Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio
 Vitis ca. sic. in tertio

H I Y

Hippocistidis fr. sic. in tertio.

A P P E N D I X.

Hypericon ca. sic. in tertio

Hylophora herba, ca. sic. in tertio

Hylopus humida, ca. in primo, hu. in secundo.

Z

Zinciber ca. sic. in tertio, hu. in primo: & hoc fecit, quia exliccatum sic. in primo.

Zedaira ca. in tertio, sic. in secundo

Zuccarum minus decoctionis, calidum.

Zuccarum durum decoctionem, ca. in medio primi.

Zuccarum tritum decoctionem, temperatum est: & Aulicena dicit frigidius, id est, minus calidum: quia per decoctionem partes ignee calide subtile consumuntur.

Zuccarum de quanto plus antiquatur, de tanto plus exliccat, ita locum dicitur respectu noui.

Zuccarum praeli ca. hu. in primo.

Calida in primo: sicca in eodem, aut in secundo.

Abinthium ca. in primo, sic. in tertio, uel in secunda sua calidior.

Agricus ca. in primo, sic. in secundo

Anisodolia ca. in primo, sic. in secundo

Baccharis ca. sic.

Benetica ca. sic. in primo.

Colofonia ca. minus, sic. plus, maxime respecitur.

Cistrida ca. sic.

Caulis ca. in primo, sic. in secundo

Cardamomum minus ca. sic. in primo

Carnomilla ca. sic. in primo

Citricon ca. in primo, sic. in secundo, aut equalis.

Cicer album ca. sic. in primo

Coagulum ca. sic.

Cornu cervi.

Cuscuta ca. in primo, sic. in secundo

Cyperus ca. in primo, sic. in secundo

Cyperus nux calida, sicca

Dactylus calida, sicca in primo: alij ca. humida in secundo.

Eupatorium ca. in primo, sic. in secundo

Ferugineum ca. in fine primi, sic. in primo

Ficus sicca ca. in primo, sic. in secundo

Ficus humida ca. humida.

Gariolus ca. sic. in tertio

Kalandula calida, sicca.

Lapis armenius ca. in principio secundi, sic. in secundo.

Lauridula calida, sicca

Lachrya albi ca. sic. in principio secundi.

Laurus ca. sic.

Lentis cortex ca. sic. in primo

Lilium contrarium ca. sic. in primo

Maena ca. in primo, sic. & hu. temperata

Maena calida in primo, sicca & humida temperata.

Mercurialis ca. sic. in primo

Meliloeum ca. sic. in primo

Orbium ca. in primo, sic. in tertio

Pilosella ca. parum, sic. in secundo

Refusa ca. minus, sic. plus

Sera ca. sic. in primo

Sene ca. in principio secundi, sic. in primo

Scotopendria ca. in primo, sic. in secundo

Serpentaria maior, & minor: ca. sic. in primo.

Squintanum ca. sic. in primo

Vicia ca. in primo, sic. in secundo

Zuccarum rubrum, ca.

Zuccarum durum decoctionem ca. in medio primi.

Zuccarum de quanto antiquius, de tanto plus exliccat: ita locum dicitur respectu noui.

Calida in secundo, sicca in eodem, aut tertio.

Acorus ca. sic. in secundo

Agrimonia ca. sic. in secundo

Alor sic. in principio secundi, sic. in tertio

Anomum ca. sic. in secundo, & al.

Anthrax ca. in secundo, sic. in primo

Artemisia ca. sic. in secundo

Artemisia cortex ca. sic. in tertio

Balsamum ca. sic. in fine secundi

Blacca bifida, ca. sic. in secundo

Carpoballum ca. sic. in secundo

Carnianus ca. in secundo, sic. in tertio

Capparis ca. sic. in secundo

Centauria maior, & minor ca. sic. in secundo.

Chelidonia ca. sic.

Chiri ca. sic.

Ciperus ca. sic. in secundo

Crocus ca. in secundo, sic. in primo

Coagulum ca. sic.

Ephedra ca. sic. in secundo

Fumus terre, ca. sic. in secundo

Genesis ca. sic. in secundo

Hermodylus ca. sic. in secundo

Kalandula ca. sic.

Lapis lazuli ca. in secundo, sic. in tertio

Lapis armenius ca. in principio secundi, sic. in secundo.

Lauridula ca. sic.

Lachrya albi ca. sic. in principio secundi

Laurus ca. sic.

Levisticus ca. sic. in secundo

Lignum albi, ca. sic. in secundo

Lilium codicis ca. in secundo, sic. in tertio

Lilium album, ca. sic. in secundo

Mada ca. & tri. non est operatio manifesta, sic. in tertio.

Melissa ca. sic. in secundo

Mel ca. sic. in secundo

Myrrha ca. sic. in secundo

Muscus ca. in secundo, sic. in tertio

Nux muscata ca. sic. in secundo.

C 2

C Nuc. alpetri, es. sic.
 Olbanum ca. in secundo, sic. in primo
 Origanum ca. sic. in secundo.
 Poria ca. sic. in secundo
 Pinea ca. in secundo, sic. in primo
 Poliofeta ca. parum, sic. in secundo
 Polium ca. in secundo, sic. in tercio
 Præfium ca. sic. in secundo
 Reubarbarum ca. sic. in secundo
 Reupponum ca. sic. in secundo
 Rubia tinctorum, ca. sic. in secundo
 Refina ca. in secundo, sic. in primo
 Salini ca. sic. in secundo
 Saryion ca. sic. in secundo
 Sene ca. in principio secundi, sic. in primo
 Scabiosa ca. sic. in secundo
 Siler monacum ca. sic. in secundo
 Socia calamita ca. in secundo, sic. in primo.
 Tamariscus ca. sic. in secundo.
 Vernum ca. sic. in secundo.

Calida in tercio, sicca in secundo uel tercio.

Abrusum ca. in tercio, sic. in secundo : secundum Aulic. ca. sic. in secundo.
 Agnus castus calidus, sic. in tercio, alij in secundo.

D Allium domesticum ca. sic. in tercio
 Alumen ca. sic. in tercio, alij in quarto
 Amos ca. sic. in tercio
 Anacardum cal. in tercio, sic. in principio secundi.
 Anisum ca. sic. in tercio
 Arctos ca. sic. in tercio.
 Apium domesticum cal. in principio tercij sic. in medio tercij.
 Armoniacum ca. in tercio, sic. in secundo
 Asfericum ca. in tercio, sic. in secundo
 Asa foetida, ca. sic. in tercio
 Asa bacchari ca. sic. in tercio.
 Balsamita ca. sic. in tercio
 Best magnum ca. in principio tercij, sic. in secundo.
 Bolonia ca. sic. in tercio
 Bitumen iudaicum ca. sic. in tercio
 Calbocum ca. in fine tercij, sic. in secundo
 Cardamomum simplex ca. sic. in tercio.
 Calamus aromaticus ca. sic. in tercio
 Cassia lignea ca. sic. in tercio
 Catechides ca. sic. in tercio
 Ciamedros ca. sic. in tercio
 Carnephybens ca. sic.
 Calamagrostum ca. sic. in tercio
 Carui ca. sic. in tercio
 Ceruus marinus ca. sic.
 Ciclamen ca. sic. in tercio
 Cissamomum ca. sic. in tercio
 Cistinum ca. sic. in tercio
 Colus ca. sic. in tercio.

Coloquintida ca. in tercio, sic. in secundo.
 Ciprianus ca. sic. in tercio
 Domicum ca. sic. in tercio
 Eleborus ca. sic. in medio tercij
 Eula ca. sic. in tercio
 Feniculus ca. in tercio, sic. in primo
 Filipendula ca. sic. in tercio
 Filix foemina ca. in tercio, sicca in secundo
 Galanga ca. sic. in tercio
 Galbanum ca. in tercio, sic. in secundo
 Genciana ca. sic. in tercio
 Gith ca. sic. in tercio.
 Iamigerus calida in tercio, sicca in principio tercij
 Lacca ca. sic. in tercio
 Macedonicum ca. sic. in tercio
 Malice ca. sic. in tercio
 Mastrana ca. sic. in tercio
 Menta ca. sic. in tercio
 Misa ca. sic. in tercio
 Miliu folia ca. sic. in tercio
 Nasturtium ca. sic. in tercio
 Nigella ca. sic. in secundo.
 Nux. ca. in tercio, sic. in secundo.
 Cortex adusta, in secundo.
 Oppoponacum cal. in tercio, sicum in secundo.
 Paritaria ca. sic. in tercio
 Percebanum ca. sic. in principio tercij
 Peroleium ca. sic. in tercio
 Peroleum calidum in tercio, sicum usque ad quartum.
 Piceum ca. sic. in tercio
 Portum ca. sic. in tercio
 Pulegium commune calidum, sicum in tercio.
 Rastanus ca. in tercio, sic. in secundo
 Rosmarinus ca. sic. in tercio
 Sarcocolla ca. sic. in tercio
 Satureia ca. sic. in tercio
 Saxifraga ca. sic. in tercio
 Scilla ca. sic. in tercio
 Sambucus ca. sic. in tercio
 Semonia ca. sic. in tercio
 Scarpilus ca. sic. in tercio
 Spica ca. in tercio, sic. in secundo.
 Squilla ca. sic. in tercio
 Stachados ara. ca. sic. in tercio
 Stachados chinum ca. sic. in tercio
 Stachus ca. sic. in tercio
 Stachys ca. sic. in tercio
 Tamaris ca. sic. in tercio
 Turbith ca. sic. in tercio
 Valeriana ca. sic. in tercio
 Vicia ca. sic. in tercio
 Hypericon ca. sic. in tercio
 Hylopus herba, ca. sic. in tercio
 Zedoaria ca. in tercio, sicca in secundo.

☉ Calida in quarto, sicca in tertio, uel quarto.

Anacardus ca. sic. in quarto

Borax ca. sic. in quarto

Erugo aris

Flas aris ca. & sic. ad quartum

Aes uride

Esforbium ca. sic. ad quartum

Marmecus ca. sic. ad quartum

Piper ca. in quarto, sic. in secundo

Pillul substantia interior, ca. sic. in quarto

Sal ammoniacus, ca. sic. in quarto

Sirapis ca. sic. in medio quarti

Sulfur ca. sic. in quarto

Vitriolum ca. sic. in quarto

☉ Calida, & humida.

Argentum uisum, secundum Dioscoridem, ca. hu. in quarto

Amygdala dulcis, ca. hu. in primo

Amidum ca. hu.

Succus ca. hu. in primo

Bauria ca. in medio secundi

idem

Pastitica hu. in primo

Bellum iudaicum, cal. in secundo, hu. in primo

Beem radix, ca. hu. in secundo

Borago ca. hu. in medio primi

Buglossa ca. temperata, humi. in fine primi

Burrametradum, recens, idem, cal. humi.

in primo

Branca urina, ca. hu. in secundo

Castia filista, ca. hu. in primo

Laudanum ca. hu. in fine primi

Bardana,

Vagela caballina idem ca. hu. in primo

Satyrion, resiculus uulpis idem, cal. hu.

in secundo

Pastinaca ca. hu. in secundo

Campanula, ca. in tertio, hu. in primo

Enula campana, cal. in secundo, humi. in primo

Brux ca. hu. in secundo

Paleolus ca. hu. in primo

Irius celestis coloris, cal. in secundo, humi.

in primo

Lingua asie, cal. humi. in primo, alij in secundo

Liquetia ca. tepide, hu. temperate

Linum ca. in primo, hu. & sic. in medio

Mercurius cal. humi. in quarto, & hoc secundum Paulum. Sed Auicenna frigi. humi.

in secundo

Nux indica, ca. in secundo, hu. in primo

Sal indus cal. in principio secundi, humi.

in medio primi.

Silamum ca. in secundo, hu. in primo

Vua passularia matura, cal. in primo, humi. in secundo

Zuccarum penkili, ca. hu. in primo.

☉ De temperatis calidis, & siccis.

Capillus Veneris, ca. fr. medium, sic.

Cubeba ca. sic. temperate

Piscaria ca. sic. temperate

Sera ca. sic. temperate

Olia matura, ca. temperate

Sebeben ca. fr. in medio.

☉ De temperatis absolute.

Terra sigillata

Zuccarum mium decoctionum temperatum: sed Auicenna secundo Canone dicit frigidius, & minus calidius, quia per decoctionem parva subtiliores igne consumuntur.

☉ De frigidis in primo, & siccis in codē, aut in secundo.

Acetosa fr. in primo, sic. in secundo

Arguric semen, fr. in primo, sic. in primo

Cicendum frigi. in primo, sic. in principio secundi

Ciperus frigi. in primo, sic. in principio secundi

Cynoglossa fr. sic.

Coriandrum frigi. in fine primi, sic. in secundo

Cauda equina, frigi. in primo, sic. in secundo

Eparica fr. sic. in primo

Endivia sicca, fr. sic. in primo

Endivia humida, frigi. in primo, humi. in fine primi

Faba sicca, fr. sic.

Glass fr. in primo, sic. in secundo

Gramen fr. in primo, hu. & sic. in medio

Glisum fr. sic.

Irius sibus, fr. sic.

Iutub frigid. in primo, humid. et sic. aqua.

in

Lapis sinagdas fr. sic.

Lapis hyacinthus fr.

Lapis ematius fr. sic.

Lac acetosum fr. sic.

Lepus fr. sic.

Less fr. in primo

Licium cal. & frigi. in medio, sicum in secundo.

Mirabolani frigid. in primo, sicci in secundo.

Millefolium fr. sic.

Milium frigidum in primo, sicum in secundo.

Olia immatura fr. sic.

Ordeum fr. sic. in primo.

A P P E N D I X

C Os de eorde censi frī. sic. secundum certos,
aliē ca. dicunt
Rosa frī. in primo. sic. in secundo: & hoc
siccā
Salix frī. & sic. in primo
Aes ulmū frī. sic.

De frigidis in secundo, siccis in eodem, aut tertio.

Atacia frī. in secundo, sic. in tertio
Alethegi frī. sic. in secundo
Alaustia frī. sic. in secundo
Bolan armenus frī. sic. in secundo
Cerefa frī. sic. in secundo
Citroni carnositas frī. sic. in secundo
Cicorea domestica frī. sic. in secundo
Corallus frī. sic. in secundo
Fraxinus frī. sic. in secundo
Galla in maura propter spissitū frī. in secundo, sic. in tertio
Granatum acrosum frī. sic. in secundo
Papaver domesticum frī. sic. in secundo
Piliū frī. in secundo, sic. & hu. in medio
Ribes frī. sic. in secundo
Spodium frī. in secundo, sic. in tertio
Sumpch frī. in secundo, sic. in tertio
Tapus barbatus frī. sic. in secundo
Solanum frī. in secundo, humi. & sic. in primo

Pruna mēsa. i. media, frī. in secundo.

De frigidis in tertio, & siccis in secundo, aut tertio.

Antimonium frī. sic. in tertio
Berberis frī. sic. in fine tertii
Camēra frī. sic. in tertio
Cicuta frī. sic. in tertio ad quartum
Hypocistum frī. in tertio, sic. in secundo
Mandragora frī. sic. in tertio
Opium frī. sic. in tertio, usq. ad quartum
Papaver nigrum frī. sic. in tertio
Santalus albus frī. sic. in tertio
Santalus citreus frī. in tertio, sic. in secundo
Tamariscus frī. sic. in tertio

Tormentilla frī. sic. in tertio
Varga pastoris frī. sic. in tertio
Hippocistis frī. sic. in tertio
Lapis margarita frī. sic. in secundo.

De frigidis & humidis.

Argentum vivum secundum Avicennam,
frigi. humi. in secundo, secundum Dioscori-
dem, cal. humi. in quarto

Anguria frī. hu. in secundo
Arancia cota frī. hu. in principio primi
Arancia acrosum frī. hu. in secundo
Blera agrestis frī. hu. in secundo
Blera alba frī. in primo, hu. in secundo
Centumnodia
Coniigula idem, frī. hu. in se-
cundo, ut in prin-
cipio tertii.
Cauda vulpis
Eanguinaria
Virga pascoris formica

Cerula frī. hu. in primo
Cucumer frī. hu. in secundo
Cucurbita frī. hu. in secundo
Crismola frī. hu. in secundo
Dragagantum frigi. in secundo humi. in
primo

Faba hu. frī. humidā in primo
Fragaria frī. hu. in primo
Fungus frī. hu.
Granatum dulce frigi. in primo, humi. in
secundo

Lactuca domestica frī. hu.
Limon frī. hu. usq. ad secundum
Melon frī. hu. in secundo
Melonis semen siccum frī. hu. in primo
Nemula frī. in secundo, hu. in tertio
Panicum semen frī. hu.
Persicum frī. in secundo, hu. in primo
Portulaca frī. in tertio, hu. in secundo
Plumbum frī. hu.
Piliū substantia exterior frī. hu. in secundo
Vua pastolaria, acoba, frī. & humida.

De frigidis & humidis temperate.

Leo frigi. humi. temperate.

S I M P L I C I V M

Operationes & effectus

V A R I I.

N A M S V N T

APPENDIX.

EMATVRATIVA, SV ve Suppurantia.

Aqua tepida
Oleum dulce
Storax liquida
Fruentum cum o-
leo parco
Sudor heminis
Semen lini
Succus
Succus Sambuci
Mafua
Fornogræcum
Lapdarium
Anethum
Facina lini, & oleum
leo, & aqua

Mafuauli & radix, &
femen
Pinguetines cōnuat
Farina tritici
Oleum & aqua coctū
Viola
Butyrum
Frumentum cum aqua
Hydromel tepidum
Salua bonaria leuani
Pinguedo porci
Cepæ
Medalla panis cum o-
leo, & aqua

MYNDIFICATIS u, & Absterfua.

Eleborus albus
Lucini
Amygdale amare
Aes uftum
Sigillum Salomonis
Mafix
Myrrha
Iris
Furina ordei
Farina fabarum
Aparius
Vitriolum
Thus
Cerafa
Mumia
Pix liquida
Tamarifcus
Callia fiftula
Eupatorium
Orobis
Pinæ
Fenua terre
Petrum

Semen anglica
Frumentum
Diptamus
Vinum dulce
Anethum
Calamomum
Raphanus
Succus
Spuma maris
Coctana
Rubea unifloris
Prallum
Cucumer
Sapa
Lactuaria
Liquiritia
Scorodon
Taphia
Scaphalogria
Semen melonis
Mel Tamarici
Geaciana
Alphalus.

MOLLIFICATIV A.

Chamomilla
Eupatorium
Medileum
Armoniacum
Althæa radix
Olea uetna, & calida
Oleum liliorum

Mafix
Opoponax
Galbanum
Adæps caprini
Adæps porcini
Storax liquida
Abfinchil Boddium.

APERITIVA.

Capparis
Vitica
Iris
Sambucus
Aglum
Scelopendria

Acorus
Raphanus
Cufcua
Alparagi
Cinnamomum
Afarum

Hilopos
Antifolochia
Squinanum
Aphodyll
Gendana
Coffus
Peucedanum

FORTI V S apertua.

Cidamen
Allium
Cepæ
Oleum de audlanis

EXTRACTIVA.

Scrapinum
Afa furida
Magnes
Maionana
Diptamus
Apium
Antimalhem ftercora
Pyrenum
Sulfur
Petroleum
Taphia
Armoniacum
Lolium
Antifolochia
Radix canae
Cidamen.

INCARNATIVA.

Thus
Iris
Lichargyriom
Ammoglossa
Alpalathos
Semen anglica
Alor
Orobis
Oryza
Symplicon
Cerafa
Plumbum
Mel
Cinis camarfifol.

INCISIVA.

Scylla
Scorodon
Eupatorium
Cyprus
Chamaedrya
Chamaepithys
Piper nigrum
Rasa
Nitrum
Mel
Cepæ
Ius cicorum
Ius lenium
Ius ordet
Accum
Sabula adda.

ATTENTATIVA.

Aphodilli
Cufcua
Abromum
Antifolochia
Acet fex
Narciffus
Pinæ
Cicuta
Catica
Flores uini
Mafix
Rura
Sabina
Stora
Semen lini
Vuar pallie
Calamennum
Petroleum

Pix caualis
Eupatorium
Fornogræcum
Grana dei
Nigum
Stora urice
Sambucus
Scelopendria
Storax muris
Taphia
Cinnamomum
Pix liquida
Hyllopos
Armoniacum
Oleum balsam
Cupedius
Gendana
Mencallum

APPENDIX

C Iris.
Euforbium.
Aconit. fe.
Afa foetida.
Agnus castus.
Amomum.
Galbanum.
Opoponacum.

CRATIFICATIVA.

Oleum urcei.
Afa foetida.
Melleolum.
Chamomilla.
Abſinthium.
Radix ſambuci.
Ruta agrestis.
Althea.

DIAPHORETICA, id est, penetrantia & reſolutiva.

Menthastrum.
Ruta.
Piceum.
Fix utraq.
Galbanum.
Briſoria.
Sal.
Ficus ficca.
Præſium.
Ammoniacum.

SEDATIVA doloris.

D Ceratolum.
Chamomilla.
Sc. ſicci.
Hemodactyli.
Ruta.
Thui.
Carui.
Pyretrum.
Sinapi.
Afa foetida.
Serapinum.
Oleum oliuarum.
Nigella.
Carpoballastum.
Xyloballastum.

MORDICATIVA & Cautifica.

Porrum.
Sal gemmeus.
Antiseicum.
Cepe.

INDURATIVA.

Psyllium Solarū.
Sempervivum.
Hyofcyamus.
Pomulaca.

Plumbum.
Chamepityls.
Capparis.
Eraca herba, & se-
men.
Furfur.
Genciana.
Malebathrum.

Abrotanum.
Videolium.
Refmarinus.
Coſtus.
Aniſum.
Poenogracum.
Paria ordei.

REPERCUSSIVA.

Cinobia.
Rosa.
Barbalouia.
Galla.
Liliuin.
Glandet.
Hyofcyamus.
Myrris.

OPILATIVA, ET obſtructiva.

Paria arizmus.
Arydon.
Dactyli.

CONSTRUCTIVA.

Balaustia.
Ferrogo.
Corallus albus.
Terra ſigillata.
Tucia.
Hyacinthus.
Penaphylon.
Sarcos alini.
Hemantes.
Dragaganthum.
Fabe.
Fistum ulum.
Gipſum.
Antimonium.
Poma cupressi.
Cinis aromatatum.
Mumia. Myrris.

CONSTRUCTIVA Alui.

Cydonia mala.
Corna.
Sorba.
Galla.
Hypocyſis.
Mastic.
Mora celli immatura.
Myrris.
Nigella cum aceto.
Rosa.
Alumen.
Sarg. draconis.
Balaustia.
Interior cortex cal-
nearum.
Coagulum leporis.
Folia cupressi.
Lithargyrium.
Semen papaveris nigri.

Plumbum.
Solarum.
Papaver.
Memitha.
Sempervivum.
Hypocyſis.
Acacia.
Balaustium.

Omnis cibicraſi.
Pinguetines.
Caleſ.

Galle.
Sanguis columbe.
Cinis cornu vaccini.
Hanzgo.
Thui, quod etiam con-
solidat.
Gemmi arabicum.
Argilla.
Aramennum ulum.
Hypocyſis.
Alumen.
Vigna paſtoris.
Acacia.
Sesamach.
Sanguis uaccineus.
Pili leporis.
Succus falich.

Lenes.
Sumachus.
Spodium.
Berberis.
Caulis.
Pyræ immatura.
Mala pontica.
Bolus armenus.
Lac coline.
Arylum.

Corallium.
Plantago.
Lac caprinum.
Dragaganthum.
Calceus.
Hepata animalium in
aceto elixa.
Terra ſigillata.
Mallum.

A P P E N D I X

◊ CICATRIZATIVA,
sive Consolidativa
& Indurativa
in cutis.

Aloe locum
Gumen frigidum, & sicum.
Galla Balsamum
Acutum Lithargyrum
Spodium Cordili
Humum usum Cachimia.

◊ COAGULATIVA.

Gypsum Alamina ouorum
Thuris cortex Myrus
Bdellium Lithargyrum
Balsamia Sempinaia
Fuligo e folijs Cypressi.
Sanguis draconis, Sarcocolla
Asphaltus Amylon
Lolium Tegula usta
Synphyton Pulis ioris usi
Faba Bolus armenus
A L O E. Filum usum
Macilago.

Attingentia, que manet a rebus que ex-
suntur.

◊ STYPEFACTIVA.

Lentigo aque
Papaver nigrum
Reticio diuturnum aqua frigida.
Toepedo palcia Sempervivum
Portulaca Hydrocotylis
Lactuca Piliolum
Aqua Solari

◊ ienuis id est, So-
mnifera alia.

Nemophar Rosa
Salice Solanum
Viola Sempervivum
Mandragora Semen Papaveris albi
Cucubita Opium
Lactuca Hydrocotylis
Omnia que humidiora frigidioraq; ma-
sunt.
Balsam ex libris flores somnum inducunt.

◊ LENITIVA
communis.

Cassia fistula Viola
Malva Lappathum acutum
Pinex Insibe
Aqua ordei Oleum dulce
Pinguetia Amylon
Dragagannum Penidia
Semen Ciceronis Glycyrra
Boegeo Piliolum

Mercurialis
Bacharum
Vinum dulce.

◊ iessure, id est, frangentia
lapidem.

Saxifraga
Bdellium
Nirura
Balsamus
Sanguis hyrci
Petrofelinum
Squillantum
Cyperus
Filici
Abroceum
Pulsis nitri usi
Iris
Scelopendria
Radix Peoniae
Baccelaui
Radix lupini
Scurodon

◊ Angina.

Petrofelinum
Apium
Squinarium
Capilli Veteris
Leusticus
Pulicaria
Cape
Fumus terre
Cansi
Brufers
Carmenon
Acerus
Ammodiacum
Nasturium
Cyperus
Alfodili
Esparorium
Daucus
Beronica
Nigella
Pori
Cantharides
Coltus
Sapinz
Sefida
Cassia
Apes usi
Abroceum
Peucedanum
Pentaphylon
Feniculus
Juniperus
Polyonichon
Anisum
Cerefolium
Spica
Amygdala amara
Alpacagi
Astrum
Tapia
Calamentum
Astrum
Cubebae
Polium
Mesa
Amos
Anerum
Adianthon
Hypericon
Anisochia
Folium
Til Jus

◊ MENSTRA
provocant.

Ladanum
Socore Calamita.

A P P E N D I X.

C

Abſinthium
Cellebre
Xyloballamum
Chamædithya
Agum
Serpillum
Diptamus
Marschum
Sabina
Ruta
Alaſtarda.
Iuniperus
Pulegium
Nafurium
Marrubium
Amygdala amara
Xylocallia
Opoponax
Spica uirga
Aniſolochia
Prallium
Calamentum
Champhrys
Elichorus uirg.
Sponſa ſola
Vincella
Iris
Baccia
Petroleum

D

Mellefolium
Aldeuiah
Scylla
Mentha
Oleum radicle Celli
Spergula
Cypripifera
Arenicium
Gentiana
Feltant
Ciclamen
Verberna
Thus
Balus zemenus
Boſq
Pſidia
Sanguis draconis
Scoba
Acacia
Mango
Glyſum
Nelpa
Sigillum Salomonis.

Semina Anethi
Marrubium
Faba
Vitella ouorum

Aganicos
Cinnamomum
Serapium
Agnus caſtus
Alium
Coſtus
Centauria
Aſcodilli
Thyma
Carpoballamum
Anſum
Trifolium
Peonia
Squintum
Seldis
Gentiana
Hypocoon
Origanum
Farina lapineorum
Eupatorium
Anomom
Dauess
Amecus
Chamomella
Fmopetum
Nigella
Leuſticus
Abrotanum
Fu.

Rubra maior
Nigella
Os Iſtice
Viducium
Cyperus
Pyrotheum
Comex radicle Praxini
Euforbium
Bugloſſa
Centaurium
Oleum polycarie

Myrrhus
Maſtic
Sanguinalia
Bacca Caprelli
Galla
Bacca Hedere
Sigillum Marię
Gummi
Balaſtium
Chamleon
Pomaſtyſiaſia

Anſum
Erica
Cicer
Oua forſilia

Ius carum
Grana ſini
Calliſce
Coſana
Galanga
Coſtum dulce
Semen Papauis
Oua anſum
Baccia
Alparagus
Ficuli
Piper
Cicer
Grana Vini
Pom

Pineæ
Saccharum
Iris Naſtardum
Hyſopus
Prallium
Calamentum
Scylla
Liquiritia
Ficus
Inula Campana
Origanum

Lupinum ſarica
Rosa
Sal geſſig
Mentha
Comex oculi
Pencolum
Feltaurinum ſuppoſum uenit
Sambucus
Abſinthium
Graneus
Mouſſium
Origanum
Eſſentia

Bacca ſalla
Abſinthium
Aſenicum
Oleum amarum.

Pirpindia
Succus caſium
Biliſci
Baſſamus
Hypocoon

Vitum dulci
Dactyli
Cerebella
Lingua asis
Carpe
Diadraganum
Auciana
Piper longum
Seracul
Teſticle uini & poed
Laſſica nouita
Pinæ
Sanyon
Nuxindica

Illecyrum
Mel
Daucus
Porrum
Caſſoreum
Sulſur
Chamomilla
Vnita
Seldis
Marrubium
Amygdala
Aniſolochia

Potum
Nigella
Canul
Diſſaminia
Myrrha
Thimus
Centaurium
Perſicorum ſolla
Amecus
Abrotanum

Argemum ſolum
Staphagia
Pſaliquida

Calamentum
Orobis
Cardobenedictus
Nafurium
Cyclamen.

¶ M V N D I F I C A N S

T I A P E C T U S .

¶ Lumbicos necant.

¶ Pediculos cohibent.

¶ V E N E N T I S r e s p u g n a n t .

A P P E N D I X

Euforbium
 Accuron
 Allium
 Ruta
 Herba Paralyſis
 Itula
 Teſticuti uſi
 Gentiana
 Sal
 Oculi Chriſti
 Tapſia barbarus
 Calſoreum
 Oleum porum

Daronicum
 Sanguis leporis
 Poenium
 Diptamus
 Scordion
 Pix liquida
 Mencha
 Peonia
 Noces
 Tyrus
 Saluia
 Cordialia omnia

Noceſ & piſces ſaguales, piſces teneriores et
 dariores.
 Columbi
 Anſeres
 Anates
 Bous
 Ovis caro dario
 Rapa
 Siliquaſum, uel Piperis.
 Inula
 Noces inglandes
 Pinus uel
 Ceruſa dulcia
 Ficus, uſq; & cetera que admodum dulcia ſunt.

A

¶ Quatuor preſentiſſima
 contra uenenata, teſte
 Manardo.

Tithaſpis
 Terra Sigillata

Bobus amarus
 Scordion.

¶ Confortatiua cordis.

Aurum
 Moſchus
 Crocus
 Bugloſa
 Cardamomum
 Folium
 Cubebe
 Baſilicon
 Born uinum
 Cinnamonum
 Spica
 Maiorana
 Meliſſa
 Sabina.

Ambr
 Gariophyllus
 Sassaſia
 Agnus caſtus
 Nuc muſcata
 Macis
 Herba muſta
 Citrulli
 Carpopallamut
 Galla muſcata
 Roſmarinus
 Agrimonia
 Beſonica

¶ Torum corpus confortant

Sene
 Caſſia ſinſula
 Folium
 Piceſdanum
 Osmia Myrabolan
 Aurum
 Vinum aromaticum
 Ficus terre

Sucas
 Cuſcuta
 Euſcus
 Aneliom
 Borago
 Serap caprinum
 Apium
 Maſtic

¶ Rubeam bilem gi
 gnunt.

Ex obſa acia
 Salſa
 Dulcia
 Salvia
 Fruca
 Apium borelaſum, id eſt, Petroſelinum.
 Apium comuſe
 Scorpilum
 Brulica
 Anethum
 Libanotis
 Capre

Acuta
 Amara
 Ruſa
 Oxytium
 Mencha
 Amarus
 Naſterium
 Coreſolion
 Feniculum
 Alia
 Perri

¶ NOCENT.

Ovis dura & ſicca
 Verus & ſaltus calens
 Vinum nigrum, cruſum, dulce & potens.
 Lapena, & paſifica carnia: prater q; ſumact.
 us panis bene fermentatus.

¶ Eandem Cholera rur
 ſum extinguunt & con
 temperant.

Aquella & acida
 Laſuca
 Portulaca
 Laparhon.
 Spinacia
 Pimpinella
 Bugloſos
 Quod ſi ſtomachus ſit debilis atq; frigidi
 or, calida odorata poſſunt miſeri.

langba omnia

Conueniunt &

Pruna diſcordana
 Myrtilorata
 Mala acida.
 Ex pyris quareſq; fragilia
 Non multum dulcia.
 Ponica, mel acida, uel media, corice, ſimul.
 bulq; abieſtis.
 Cucurbita omphacio condita.

Cereſa

¶ Ex caribus uero.

Polli cohortales, & albi poſiti q; nigri.
 Capſi uolores.
 Viſuli ſalientes
 Anſiculi uerues
 Perdicæ
 Phafiani
 Conurices
 Capreoli iuuenes
 Algaſerum & anatum.
 Piſces ſaxatiles.
 Piſces inter duos tenueritq; medij
 Ovis gallinarum recentia, mollia: praterq;
 in uehementi aſtu, quo tempore condari
 cam aceto, uel omphacio poſſunt.

D

C Lac, caseus recens, sibi se concoquantur. In-
dicium bonæ concoctionis, si neq. rufus
acidus, aut fumidus concitant, neq. præcor-
dia, aut ventriculus grauantur.
Visum album, clarum, debile, odoratum, &
quod ad acidum potius uergat, q̃ dulce,
acrius modèratè dilutum.

Pennis furnacæ.
Bene fermentatus.

Noceat omnia conlita, præsertim cum melle.
Quiedem cum Saccharo conduunt, ut pra-
na, cucurbitæ, inibi, eidonia: modo sine ca-
lida aromatis preparantur.
Iuridena, est neq. meliora q̃ assa & frica.

¶ Tabula Medicinarum uenerosarum.

Pisiorum erucæ	Buprestis
Salamandra	Ephimeros
Doerystion	Aconitum
Mel heradium la Pomo.	
Pythion	Cicuta
Smilax, uel toxos	
Sardonia herba	
Meconium	Toxicum
Coniculatorum papauer	
Iota	Cerusa
Fungi	Gypsum
Coagularum lac	Argentis poma
Sandaracha	Auri pigmentum
Lepus marinus	Hirado.
Axos	Argentum utrumq.
Pennis ferrugineis seni, aut eius limatura.	
Arfenicum	Calce uia
Cinobelum	Piscaria
Viniolum, & alumen	
Aqua Saponis	
Sal armoniacum	
Sulphur	Catapucia
Eleborus albus, niger	
Tinuatilis	Coloquintida
Cacuter alutius	Aloe
Agaricus	Grana alba
Hermodactylus	Squilla
Oleander	Sellus
Ruta syluestre	Nigella
Sonch. Verice	Boerhii
Pili	Hycocyamus
Mandragora	Solamum
Crocus	Coriander
Opium	Cantabrica
Castoreum	Fel uiperæ
Fel Leopardi	
Sudor bestiarum	
Sanguis bouis	

¶ Animalia uenenata.

Phalanga	Scelopendra
Scorpius	Rubra

Passinaca marina
Cantharides
Viperæ
Diplos
Cenchros
Alpis

Mus araneus
Scyala
Hydros
Cenafes
Basileus

¶ Tabula eduliorum quæ multum nutriunt.

Conditorum eduliorum maxime
nutrientia sunt.

Anserum alæ, cum pedonibus
Item, anarum, gallinarum, & caponum
Alui omnium uolucrum
Lac crassum
Pasta triticea, siuginaea.
Prumentum coctum
Cicer crassum
Dulces dactyli
Oua foecilia
Mel depuratum
Castri

Castanea
Vina passæ dulces
Rape
Visum omne
Fabe

¶ Parum nutriunt.

Artemisium uisus
Iuridina
Aures
Arata
Omne genus auium, si comparatur cum gene-
re pedibus iterantur.

Ventres
Caudæ
Adipes
Cero infestantium.

Omnes pisces
Pennis codaceus
Ex ordeo pulres
Pennis furbaceus
Mulum
Amygdala
Pruna
Testi
Sisapi
Alparagi omnes
Danci
Cepæ
Allia
Pera cruda
Malagranata
Pira

Fabe uirides
Persica
Capparis
Raphanus

¶ Boni succi sunt.

Lac recens, statim a multitudine potum, ante
omnem cibum.
Oua recens, foecilia
Plustiani
Galline
Pulsare
Aues paruule mortuæ
Inscuti facelles
Porcelli recentes
Pices animalium quæ sunt circa os,
Coe non probandi est succi
Pedes porcorum.

A P P E N D I X

Antidota agrestia
Pasis puris
Pulsina bene parata
Fabæ
Ficus maritima
Lactuca
Cichorium
Vina bene olensia, dulcia defecataq;
Cicuta ruffi.

¶ Mali succi sunt.

Pisces signales, in paludibus & luvosis
Peporis caro
Caro hircorum, caprarum
Omentis uteris & arida carnes
Cervorum etia
Formicarum testiculi
Cerebelli mulgatorum
Casi molles
Lena
Legumina
Genera fructuum, quæ in pomis nomen ue-

Cicer ruffum

Marina arimilla

niant.

Omnia poma, quæ non mansuerint

Pis Perica

Malagratata non matura

Melissa Cornu mala

Prunæ nati optime maturuerint

Cerasa Cucumeres

Pepones Andæ sirus

Capæ Porum

Allium Raphani

Cruda brassica

Bulbi non bene cocti

Agrestia holeræ

Vina crassa male olensia, infusa, austera.

¶ Facile concoquantur.

Pasis bene concoctæ

Pisces faxantes omnes

Aulæ caro

Tumores

Phasiæ

Poli columbini, plus etiam alæ ceteris men-

bris.

Anteria terge

Caro caporum & gallinarum

Perorum recentium

Vitula, lactiorq; boum

Caro ceruorum mediæ q; caprarum

Oua fœbilia

Lactuca

Melua

Lactuca uina, melius austera

Omne genus uolacri, pulleæ, gallinæ cocti.

¶ Generantia Lac.

Semen faxicali

Asium

Oua fœbilia

Aqua calida ueteris cocti

Radix faxicali

Pulsinax

Agnus castus

Raphanus

Anetum

Grana ulmi

¶ Cibi sanguinei.

Omnia cibis boni succi

Caro perdacum

Amygdala dulcia

Vinum odoriferum

Oua

Pomi

Piper

Allium

Citara succi

Mella

Poma persica

Aqua

Fructus fere omnes

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Pyra

Eruca

Oxydum

Mel cum croco.

¶ Cibi choleric.

Omentis cibis boni succi

Pullorum caro

Phasiæ

Lactuca.

¶ Cibi phlegmatici.

Sinapi

Cepæ

Siliquæ

Item dulcia omnia

Dulcia mela

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

Cerafa

A

B

D 3

C Salsa omnia Tricet panes
Lolium Panis ex milio

¶ Quae difficulter con-
coquantur.

Caprina caro Babala
Cervina Hircina pessima
Anserum Caro Anatum.
Taurina Suis inueterati
Ouum ueterum animalium.
Omens interanea Vulgus
Coe Epar
Aures Caudae
Renes Cerebra
Dorsi medulla Querquedula.
Testiculi inaequorum aetate animalium.
Palumbes Aurs asperioris carnis.
Quae densissime sunt pulchrae, ut Passoris.
Omnes ueneres uolucrum
Cochleae Orygala
Calcus antiquus Cancris
Oua rosta Casei cocti
Farinae, & quicquid sine fermento pinitur.
Bromus Fabae
Phaeoli Cicerula
Cicer Oryza
Panicum Milium
Lens Scilimum
Cassia Glans

D Poma, aetate macerant Pyra.
Ficus nondum maturae
Vire acidae & austerae

Dactyli Saliquae
Ozymis Rapa
Napus si cruda mandetur
Bulbi crudi
Holeris ipsa, praeter Cichorium, & Lactucam.
Vinum crassum Mustum

¶ Infantia.

Fabae Cicer
Lupini Punicum
Milium Massa ex farina
Succi omnes Cucumer
Ficus arida Virides dactyli
Rapae Napi crudae
Lar Bulbi crudiores
Mel non probe concoctum
Vina dulcia Mustum
Vinum quodcumque non defecatum & recta.

¶ Non infantia.

Alum
Libyficum
Agnus castus
Canabin fructus
Mel probe coctum & depumatum
Panis hordeaceus.

¶ Opilationes discutiant.

abstergant, &
secant

Fusara Melopepon
Vux passiflorae Fabae
Cicer nigrum Serum lactis
Ficus arida Amygdala
Poliacia Raphanus
Mel Tenue vinum
Vinum lirophanthum.

¶ Crudos humores
gignunt.

Dactyli uirides Cruda
Radix napi Rapae
Caro Ceruina in mari.
Polypodes Interiora
Vesicae Orygala
Vuluae quadrupedum: exceptis formalepe-
corum.
Vux in uentre retentae
Caro crustaceae praem habentium, & diu-
catis.
Camisum Libyficis radix & semine.
Bulbi cocti in oleo & gao, & cum
aero mundi.
Mel scitum Pares ordoacei.

¶ Tenacem succum
gignunt.

Casei graues & densi, ne dum superata cute
flant.
Saligo Halica
Tenentes Nervosa
Lingua Pares labiales
Sulla caro Agnina
Sesami ferum Dactyli.

¶ Media inter tenuantia &
crassentia.

Optime excocti panes
Carnei gallinarum Caporum
Phasianorum Perdicum
Columbarum Anagorum
Passerum Turdorum
Merularum Saxatiles pisces
Fici
V. am rutilans, sablaum.

¶ Crassum succum ge-
nerantia.

Panes ex frigine male cocto
Podo musti
Panis frumentaceus, sine fermento
Halica Amytum
Arvorei
Quicquid ex farina
Lycium sive cuncta
Ciculi pisces Cochleae
Carnei corulae Caprinae.

A P P E N D I X

Bubline.
Renes.
Lac coctum
Oxygla
Dactyli
Rape
Bubofa omnia
Cucumeres
Vinum dulce
Amum vehementer
Allium
Cardama
Synapi
Myrrha
Oligarum
Hydopus
Glicion
Thymba viridis affumpea
Apium
Oxyrrum
Brassica
Feniculus

lectur suis
Trifiduli
Cafsi omnes
Ova frigida & indurata
Custance
Napi
Ficus non matura
Poma matura
Pallum
Defunum
Cape
Pocum
Piper
Pyrethrum
Calamita
Sclimbruta
Erica

Redundantia.

Anseri
Piscis cocti
Dorsi medulla
Austri pulchritudo & fragilis.
Ocer
Faba Aegyptia
Omnis animalia infesta.
Piscis fragilis, & fore omnes.

Facile superfluunt.

Colla animalium
Alc perygium, & ipse pars ima uolucrum.
Agrestis caro animalis, & in tridlo degenerat.

Facile corrumpuntur.

Perfida antenaria
Candi homi fructus
Omnia h amida, & mali facci.
Et contra ante cibum sumenda, ut citius per-
mone, ne putredine sua etiam alios humo-
res & cibos coarctat, si ab alijs cibis sumat.

Difficiliter corrumpuntur.

Purua Chenna
Cerices, & quipaisalia crustaceas hab. da
pellem.

Calefaciant ex cibis.

Prumena tosta
Dulces dactyli
Sclimurum
Dulces uine passae
Erica
Rapi
Sinapi
Pyrethrum
Cape
Vinum dulce

Panes tichi
Poma mediocrit dulcia
Dulces uine
Apium
Raphanus
Napus
Cardamum
Allium
Pocum
Cafcus antiqua

Substrum tamen calidius.

Refrigerant.

Hordeu
Hydra
Pepones
Coccinela
Austri & acide uine
Poma acida
Malogranata acida
Lactuca
Pomulica
Aqua
Pactum
Colocyntha cocta
Melopepones
Sicomora
Cucumeres
Pira acida
Isybi
Semen Papaveris
Vinum limphantum

Arefaciunt ex cibis.

Lera
Agni semen
Brassica
Orobis cocti.

Humefiant.

Pellina
Melopepones
Noces virides
Syracina
Lactuc
Malua
Aurephania
Faba virides
Aqua calida humefat & calefacit, frigida
humefat & frigefacit, utraq tamen corpori
admodum nerua offendit.

Conservantia sanitatem.

Draffio singula
Ductio
Fridio
Exercitium
Sedoe.
Cucurbitula
Vomica
Gustio
Abstinencia

Omnia pondica.

Infrigidant
Glucinant
Impellunt
Disferant
Sotagunt
Incrassant.

Omnia acrota.

Incidunt
Suboliant
Mundant
Dividunt
Aperiant
Expellant.

Omnia amara.

Aperiant
Clarificant
Incidant humores
ab calid, manifeste.
Recludunt poros
Attenuant

Omnia insipida.

Impellunt
Glucinant.
Omnia dulcia.

Humefiant

Lentant
Digerunt
Attenuant.

Omnia falsa.

Congregant
Siccant.
Sotagunt

A

B

C Pungues ex Acuta
Calida Amara
ACETOSA
Pungunt ex frigida.
Temperata sunt
Omnia unguenta.
Indurancia opilationes
intraneorum.
Lac quod parum habet ferum, multum uero calidum.
Cuncta dulcia Melicerum
Pungues dactyli crudi
Cuncta que ex liligine comparantur
Vina dulcia.

Tardi transitus sunt.

Siligna cuncta Fabae
Non puras panis Lentis excoctis
Cerebra Dactyli acedule
Iecora Corda
Frumentum coctum Oza cocta
Lupini Pisi
Sesamum Poma
Pira secundum maturam Silique
Vinum dulce, pro opus aulicum.
Aurum sine dulcorde, Crassum & nouum

D Stomachica, & confirmantia.

Dactyli acerbiores Mala Cydosa
Olea alpece
Colymbades, & cum aceto coctae
Vine passae Amentiscentes uiae
Noces cum sicibus Sinapi
Eapre Napi ualde cocti
Nasturtium Caprosia
Cleri corex Pura acerbissima
Vinum austerissimum
Abinthium Aloe.

Quae stomachum subruunt.

Sesamum Napi
Rapar crude Bilia
Chrysolachanum, nisi cum aceto, & gero, &
oleo commendatur

Sesamum Lac frigida.
Pepones non bene cocti Cerebra crassa
Vina supra modum condita, acra, & acerbissima.

Omnia uina crassa & noua.

Quae ex Edulijs uentrem
movent.

Lesia in prima decoctione ebullito
Basilica confecta ex oleo & gero
Crustaceam, resinosamque unicam habentium
piscum ius, & garum, ut asitaceum, pagu-
rorum, meolorum, concharum, adhi-
bitis oleo modico & pipere.
Ius mupiarum echinorum

Ius ueteris galli, praesentia rufi
Panis citarius qui multum habet fuforum
Fomigraei ius ex melle, coctum & ponum.
Olea Colymbades cum gero acro alium ci-
bum marie

Tyrogala cum paratello optimo melle
Iuuenes animalium carnes
Extrema quoque omnia plus medijs membris
Expulcibus torpescens
Turres mediocriter ex alium
Seuicon
Lapathum
Retens catus cum
melle

Chrysolachanum
Bilum Si ante alium cibum
Colocyntha fumarum: marie uero
Pepo postremo facile cor-
rumpantur.

Ficus asida & uisid
Vine dulces & uiside
Sycamina pura
Noces uisides & asida aqua macerantur, et pel-
liculare

Damascena pruna humida, & asida melle con-
fecta, modeste, ut plus teneant melle.
Cerebra dulcia Rhodacina mollia
Cuncta humida, & aquosa
Vinum dulce.

Quae ex Edulijs Al-
uum cohibent.

Dactyli acerbiores Vine passae acobae
Sycamina horna Myri Baceae
Vindones Aca pruna
Poma acerba Pira dulcora
Malagranara
Lac refrigerantum ut condeat
Alcani Pagori
Cancr Carabidae
Lens & Basilica Bile cocta
Oniza Panicum
Miliun Halica
Leporina caro Vinum acerbissimum, & rutilum.

Conferentia dentibus.

Sassa Origani
Mithra Lupini
Leporis caput usum Tamariscus
Corex fraxet Comae Rubi
Aqua in qua salix Radix Berberis ma-
liant oliae sicca
Vinum decoctionis radiorum
Penzaphyllid est, Tomenillae
Radix lapathi malikani
Cornu cerui usum Accetum scylliticum
Amurca olei
Cassia folia: quatuor haec infusa
Radix unguis speciei maluae, quoniam in Italia ha-
bent ungarici, Alceam graecae & latine uocant.

¶ Nocentia dentibus.

Vehemens calida Noces
Raphani Dulcia
Teriaca Acrida
Dura Frequens uomitus
Lac Poeta
Pisces magni, vel pingues.
Brassica Limonia.

¶ Conferentia oculis.

Myrabolani conditi mane comelli, & in ore
testina cum nucleo.
Nux muscata
Semina feniculi cum saccharo operata.
Vinum abstinendi potum.
Vinum kottense. Cura exigua
Asperus rorum viridium.
Asperus Smaragdus.
Acetum scylliticum gargaritum, praeterem
post purgationem.
Garyophylli Asparagi conselli
Benonica Peridich cerebra
Rapar, & folia eorum Eufragia muscata.
Pulvis nixiuberis, feniculi i aceto macerari, et
sacchari, mista omnibus pariter.

¶ Nocentia oculis.

Crepula Venus
Methua Legumina
Terribidum.

Vinum dulce

Crallum.

Canabis Brassica praecipue
Salvia Raphanus
Allium Croci
Magni pisces Aspicere res uelocissime motas.
Aspicere res uelocissime motas.
Legere literas exiles
Legere a cena, & mox post cibum.

¶ Quae impinguant.

Angustius corpora dulcibus, pinguis.
Posbus Somno

¶ Quae exiguos gustu famem
ac sitim sedant, conser-
uantque vires.

Glycyrra Hippocrate
Buiyum.

¶ Quae difficulter perfici-
antur.

Difficulter perficiuntur, ut inquit Pinius,
H. cap. n. omnia acris.
Nixia Auida huius
Acidare q̄ hyeme difficilior
Erit senectus q̄ in iuuentute.
Vomitiones homini ad haec in remediis ex-
stant, frigida corpora facilius: trinitate
oculis maxime autem dentibus.

¶ Minuant corpusculum.

A

Siccitas Auida
Frigida Sitis immodica
Vigilia Labor
Exercitium nimium Cuius
Tristitia Amor immodicus
Lacubrationes immodicae, & crebrae.
Perniciosissimum autem in omni uis, quod
nimium est immodicum quod grauat, quoti-
bet modo uis.

¶ Adstringentia Medicamen-
ta ex Galeno, §.
Method.

Balaustia Hypocistis
Rhoe Omphacium
Acidia Gallae immacrae
Malicorium Aloe
Manna Pini cortex
Terra lemnia Aq̄ id genus ex uino
Spicae aegyptiae fructus nigro medica-
mento.
Croci
Lapis Hematites Solum
Plantago Rubi gemina in aqua cocta
Cynobibos, id est, carinus rubus
Myri folia & bacca
Lentiscus Hydera.
Nespha Oleum histicum
Oleum Sabinum Oleum melinum.
Malthysium.
Oleum de abstinio.
Cocones cocta i aqua, uel in uino austero, me-
diocriter adstringentia, & quae ex Glacio co-
ponuntur, & quae ex Crocoitem quae Nar-
dina uocantur: item in primis quae ex uino
sunt coacta.

¶ Adstringunt post sum-
ptum cibum.

Mala Pira
Punica Cydonia
Crux paria.

¶ Fartedinem prohibent.

Salsa omnia
Acetosa, & aceto pota.
Manna.
Omnia frigida & sicca.
Flus Borealis.
Herbae frigidae & siccae.
Cibi frigidi & sicc.

¶ P V T R E D I N E M
causant.

Flus australis.
Calida & humida.
Cibi calidi & humidi.
Omnes fructus inuadi, immacrae.

E

A P P E N D I X.

C

Ⓒ T A A V L A medicinarum Simplicium, quę perdu-
cunt Cathartica ipsa ad membra, quę peculiariter
intendimus euacuare.

Ⓒ Catharticoꝝum Tabula P R I M A.

Ⓒ Ducentia ad Caput.

Nuxmufca	Sicca
Cubebe	Peonia
Polium	Amaracus
Balfamus	Lignum eius
Semecius	Anacardus
Thus	Castoreum
Folium	Laudanum
Serula campeſtris.	Acorus
Lignum Aloes	Myrrha
Chamedrya	Chamepithys
Scylla	Spica nardi
Genciana	Hyllopus
Grana Pini	Piperis grana Serapinum.

Ⓒ Ducentia ad Pectus, & Pulmonem.

Iris	Capillus Venetie.
Amigdala	Grana Pini
Polino vulpis	Præficum
Mel	Sacharum
Dragagantum	Pſſium
Fomungipum	Ordeum
Crocus	Hyllopus
Vux paſſe	Cardamomum
Succi caulium	Ius galli uenuli
Nafumum	Xyloaloes
Anelana	Oppopanax
Myrrha	Serapinum
Raphanus	Aphodius
Aniſolochia	Oſhanum
Lidum	Glyceria

Ⓒ Ducentia ad S P A R.

Spica	Squintantum
Eupatoꝝium	Pumus serg
Cufcum	Radula
Abſinthium	Lactuca
Aqua ordi	Sandali
Spodium	Aſarum
Forniculus	Anſum
Amigdala amara	Folium Indum
Daucus	Cinnamomum
Aſparagi	Aqua Cicerum
Chamedrya	Amogloſic
Volabdia	Iris
Laurus	Aqua caldi

Ⓒ Catharticoꝝum Tabula Secunda, de euacuantibus ab ſingulis membris.

Ⓒ Euacuantia a Capite.

Colocyndia	Ⓒ Simplicie.
	Agaricus

Scylla	Vicum dulce
Polion	

Ⓒ Retinentia medicinas in Stomacho.

Galanga	Coronea mala
Malogranata	Maſtis
Erſere omnia ſtipica.	Myrra.

Ⓒ Ducentia ad Splenem.

Tamarice	Scolopendria
Capparis	Rubra tinctorum
Equilla	Aſarum
Scordias	Daucus
Calameneum	Spica
Curtis foliis	Sal gerie
Salidus	Acerus
Maſubium	Abſinthium
Eupatoꝝium	Anſura
Forniculus	Cufcota
Agus caſius	Chamepithys
Amigdala amara.	

Ⓒ Ducentia ad Renes & V E S I C A M.

Saxifraga	Millium folis
Petroſelinum	Cancharides
Radices quinq. ſcilicet, Forniculi, Petroſelin.	
Aph. Aſparagi, Reub.	
Quanaſe ſemina fragum.	

Ⓒ Ducentia ad Matricem.

Pulegium	Calamennum
Sabina	Iuniperus
Matricaria	Morella
Ruta	Pimpindia
Malloſolum	Penophyllon
Myrrha	Rubra tinctorum
Lupini	
Onyſa quę ducent ad Renes, ducent quoq; ad Matricem.	

Ⓒ Ducentia ad Iuncturas.

Scylla	Aſarum
Dragagantum	Acorus
Polium	Oppopanax
Aqua Poni	Succus caulium
Cardamomum	Scordeon
Chamedrya	Chamepithys
	Anomum.

A P P E N D I X

Sal Indus Kebut Indi
 Iera Pina ¶ Composita.
 Theodoricon Ierabogodon
 Anacardium
 Pillule Cochis
 Aurea
 De Iera.

¶ Soluentia P E C T V S.

¶ Simplicia.
 Agrieus Hyssopus
 Volubilis Sarcocolla
 Cassia fistula Iri
 Colocynthis.

¶ Composita.
 Diatene Pillule de Agrieo.

¶ Soluentia a S T O

M A C H O.

¶ Simplicia.
 Abfethium Aloe Myrabolani
 Omnes medice foli lentis, fuscilamblica
 atq. & compressis.

¶ Composita.
 Diaprusis Solomonicon laxatiu.
 Catharticon imperiale Ierapira
 Pillule de Ierapira Pillule stomachicæ.

¶ Soluentia ab E P A T E.

¶ Simplicia.
 Agrieus Aqua caſet

¶ Tabula T E R T I A Confortantium ſingula la membra.

¶ Confortantia Caput frigidū.
 ¶ Simplicia.

Radix Lilij Cichorey
 Iris Eruca campana
 Chamomilla Altea radix
 Malua Origanum
 Pulegium Calamentum
 Salvia Ruta
 Maloinea Betonica
 Peonia Scutella
 Serpillum Siler montanum
 Foenicula Lignum aloes
 Xylobalfamum Carpobalfamum
 Folium Thui
 Laudarium Folia Lauri
 Secas Scylla
 Nuxmufcata Cubebe
 Ambra Mufcus.

¶ Composita.
 Aurea Alexandrina.
 Pluis Diacathoreon
 Durodos Iulij Duobus cum mufco.

¶ Confortantia frigida

C A P I T L S.

Papauer album Hyofianus

Volubilis maior Lapius
 Rubacharum Succus croci
 Abfethium Fumus erue
 Eupatorium Myrabolani
 Olia Tamarindi Ieros
 Megaron Scapinum Sarcocolla
 ¶ Composita.

Diaprusis Trifera faracenta
 Pillule de Rubarbaro.

¶ Soluentia a S P L E N E.

¶ Simplicia.
 Agrieus Sene
 Epithimus Elleborus niger
 Calamentum montanum.

¶ Composita.
 Diatene Pillule Indij.

¶ Soluentia a luncturis.

¶ Simplicia.
 Hermodactylus Turbith
 Oppoponax Sal germa
 Sal Indus Scapinum
 Fuforbium Centaurea
 Cucumer afinus Elleborus albus
 Elleborus niger Polypodium Sarcocolla.

¶ Composita.
 Elechurium de ſucco roſarum.
 Benedicte Hermodactylata
 Pillule de Benedicte Pillule arctice.
 Catharticon imperiale.

¶ Calida confortantia Pul
 monem.
 ¶ Simplicia.
 Lactuca Viola
 Gaſphoræ Mandragora
 Folia Myrti Folia Salicis
 Acetum Zaccarum roſarum.
 Zaccarum Violæ Diapapauer.
 Semen Lactuce.
 Semen Hyofianij.
 Semen Mandragore.
 Semen Solari.
 Semen Papaueris albi.
 Semen herbe Iouis.
 Aqua Roſarum Oleum Violarum
 Oleum Roſarum Herba Iouis
 Folia Myrti Folia Salicis
 Herba uolubilis Crassiſſima minor
 Porelaca Folia Cucumeris.

¶ Calida confortantia Pul monem.

¶ Simplicia.
 Hyſſopus Macrubleum
 Iri Eruca campana
 Chamomilla Radix Altea
 Vuapalla Squilla
 Lignum Baſſami Myrris
 Scapinum Lilium
 Capill. Veneris Liquoricia Spira.

E 2

C

Diacalamend
Dyalydopos
Composita.
Diaprasium
Diarys.

¶ Infrigidantia & confortantia Pulmonem.

¶ Simplicia.
Inube
Sebelle
Dragagranum
Guthi arabicum
Amidum
Semen Papaveris.
Amygdala dulces
Viola
Mora celi
Sandali
Zuccarum.

¶ Composita.
Diapapauer
Diapendion
Zuccarum Violarum.
Diadragantum
Zuccarum rosarum.

¶ Confortantia Cor, & calefacientia.

¶ SIMPLICIA.
Medissa
Enula campana
Cardamomum
Lignum aloes
Nuscus
Crocus
Beet
Doronici
Oryzum
Potum.
Beengo
Garioflyli
Rofmannus
Ambra
Os de corde cerui
Menta
Cortex citri
Cubebe
Garioflinum

D

¶ Temperantia Cor.

Hacyndus
Smaragda
Aurum
Buglossa.
Saphirus
Beleni
Argentum

¶ Composita calefacientia Cor.
Diamargaritum
Diachamomum
Diaborraginatam.

¶ Infrigidantia Cor & confortantia.

Camphora
Margarite
Rafura eboris
Rofe
Sandali omnes
Noufar
Coniandrum.
Viola
Coralli
Poma odorisera
Spodium
Kambo
Lunum figilli

¶ Confortantia Stomachum, & calefacientia.

¶ Simplicia.
Menta
Maiorana
Marubium
Feniculum
Malthe
Garioflyli
Salvia
Abfinchium
Anifum
Cuminum
Gulanga
Zinziber.

Cilamomum
Squilla
Raphanus
Maas
Spica
Fenugrecum.

¶ Infrigidantia Stomachum
¶ Composita.

Diachoniton cum zaccaro sint speciebus
Sacc. rosarum.
Syropus rosarum
Diamion
Diaglanga
Dianifum
Dyachamomum
Violarum
Terra Sandali.
¶ Composita calefacientia Stomachum.
Pipereon
Rofata nouella
Mel rof. col. vel non col.
Diacalamerum

¶ Infrigidantia Stomachum

¶ Simplicia.
Rofa
Plantago
Cucurbita
Pomelaca
Coralli
Acetofa
Agresta
Viola
Lactuca
Melones
Cucumeres
Mala granata
Pira
Acetum

¶ Calefacientia E P A R.

¶ Simplicia.
Spira
Cilamomum
Eupatorium
Fumus terre
Capillus Veneris
Ameos
Colium.
Squinancum
Aleurum
Abfinchium
Radices quicq
Semen Fomiculi
Arali, carui

¶ Composita.
Discofa
Dianifum
Disapparis
Rofata nouella
Diacalamerum
Diachamomum.

¶ Eparinfrigidantia

¶ Simplicia.
Endiula
Pomelaca
Viola
Semina Fomiculi
Aqua Endiui
Beleni
Bodion
Lactuca
Epatica
Semen cart.
Aqua rosarum
Acetum
Sandali
Quarvor se frigidantia.

¶ Composita.
Diaborraginatam
Terra Sandali, & similia.

¶ Calefacientia Splenem

¶ Simplicia.
Capparia
Cicoera
Anifolochia
Cortex radicis geniffe.
Buglossa
Cicoma squillitum.
Bodellum
Calamentum
Tamanifus
Scotopendria
Cortex medius frafit.
Borrage
Squilla
Agros calus
Nafurum
Armoniacum.

Calamus aromaticus Ruta
 Thimus Epithymus
 Amygdale amara Aqua fraus
 Audi Fontia Carui
 Agnes Radices quinq
 Calicorum Tria Sandali
 Zaccarum Rosarum

¶ Temperate calida, quæ possunt administrari omnibus

interancis.

Chamomilla Melifonum
 Radix Lilij Boerago
 Nenufar Fucus terre
 Capillus Veneris Scolopendra

¶ Calefacientia Renes.

¶ Simplicia.

Saxifraga Miliun folia
 Penosileum Macedonicum
 Eruca Semen eius
 Vnicia Cubebe
 Brodium Cietum Radices quinq
 Spica tardi Spica celtica
 Squinantam Semen Dauci
 Iuliperi Grana Pini.

¶ Composita.

Dicalamentum Electuarium Dauci,
 Pylastropes.

¶ Infrigidantia Renes.

¶ Simplicia.

Portulaca Endivia
 Papauer album Virgopastoris
 Semina conum frigida,
 Spilium Vinum ciconiorum Plantago

¶ Composita.

Syropus Nenuphari Syropus acetosus
 Stomaticon frigidum.
 Eromnia Iplum, & hepar infrigidantia.

¶ Calida Confortantia *

¶ Catharticorum Tabula

¶ Simplicia cathartica.

Cassia fistula Manna
 Thamarindi Fucus terre
 Vinibicus Veneris Sene
 Epita Aloe
 Buglossa Prana
 Capilli Veneris Polyichon
 Serum capisum Viola
 Adanthon Mercurialis

¶ Composita cathartica.

Aloe Scamoneum
 Lupulus Mirabolani Carini
 Abinthium Eleborus
 Centaurea Cassia fistula
 Tamarindi Serum lactis
 Fucus terre Succus Violari & ros.
 Prana Manna.

* Matricis.

Artemisia Ruta
 Sabia Sauria
 Alfa Rubra cincherum
 Pulgium Myrtha
 Calamentum Lupini
 Oppoponacum Scopolonium
 Spica Cissanomonum
 Galna Calamus aromaticus
 Calamus simplicia calefacientia renes.
 Eromnia simplicia calefacientia renes.
 ¶ Infrigidantia Matricis simplicia & compo
 sita quæ infrigidant renes, Nam idem de his
 est indicium.

¶ Calefacientia luncturas.

¶ Simplicia.

Hemodactyli Hypericon
 Squilla Armoniacum
 Alarum Calicorum
 Euforbium Secorax liquida
 Myrtha Nasturtium
 Sircus uaccarum Origani
 Calamentum Sinapis
 Grana Pini Coetes radicum capp.
 Arreuca Chamomilla
 Enula Galna
 Raphanus Ruta Scrophium

¶ Infrigidantia

¶ Simplicia.

Solacium Semperparum
 Lactuca Endivia
 Myrta Minaloge Pili
 Aqua rosarum
 Bolus armenus
 Aqlan

¶ Composita infrigidantia.

Electuarium diamar, Confectio antecardii.
 Oxytel fulani
 Oxytel squall.

¶ Catharticorum Tabula Q V A R T A.

Pilicon.

¶ Composita.

Electuarium de sacro Rosarum
 Diaprunis Diapredia omnia.

¶ Cathartica simplicia.

Turbith Agnicus
 Cantarus Sarcocolla
 Hemodactylus Myrabolani Kebuli
 Anacardi Tithimallia
 Eula Epia
 Euforbium Radix Cucurbit, urioq
 Taphie, laureoq Ciclamitis, Centaureq.
 Antiolechiu.

¶ Melancholiam educant.

Myrabolani Indi Kebuli.
 Eleborus aiger.

E 3

A P P E N D I X.

C Thimus
Lapis laſuli.
Polypodium
Lapis Magneti
Eucas
Centauria maior
Squinannum.

Humores corporis aquoſos
& corruptos conſumunt
& educunt.

Eulebium	Salarmonicum
Radix Cucur. agreſt.	Radix Ebraſi
Radix Sambuci	Sal gemmæ
Scordion	Galbanum
Oppoponax	

Phlegmati & Cholerae nigrae
communis.

Polypodium	Eleborus uterq.
Campeſcia	Condili
Agaricus	Tidimalius
Centauria minor.	

Tabula ſexta Diſſeſuorum.

D Endiuia
Cichoreum
Capillus Veneris
Malignaria
Mercurialis
Verga paſtoris
Fetuſcula
Cruſca
Planca
Sandali
Scelopendria
Abſinthium
Guſta Arabicum
Nenuphar
Mucilago Pili
Bolis amemus
Acetoſa
Piſillum
Sunnach
Cucumeris
Cucurbitae
Caſſia ſiſtula
Peſana
Spodium
Omaia frigida & humida.
Omaia frigida, ſtipica.

Compoſita.

Syrupus acroſus	Syrupus Violarum
Syrupus roſarum	Endiuia Nenuphar.

galea vicia.

Feniculus	Petroſelinum
Aptem	Aſparagus
Brulcus	Reuſponicum.

VOMITIVA.

Raphanus	Scylla
Capparis	Iarus
Centauria utraq.	Semen amiplici
Aqua Faleſti	Cucumer agreſis
Carapoda	Lactucium
Taplia	Nux vomica

Remiſſiora uominiua.

Aqua tepida cum aceto, aut oleo.
Succus corticis Elebori
Succus corticis Sambuci a parte exteriore, ud
inferiori exteriore uerſus ſuperiora.
Semen Amiplici Aqua Feniſti.
Omaia Inſipida ſine ſale.

Quae exterius applicata
uomitum ciunt.

Fel Porcinum	Fel caninum
Fel draconum	Fel pecorinum
Quodais horum cum Amurca olei citrum, ſi ſupra umbilicum unguat, uomitum citiſſe inter, ſilium citat, & uermes interitum.	

Capparis	Aloe
Amros	Lauros
Hemodactylus	Carumus
Ballenia	ſirapis
Peſtum	Maſiorana
Origanum	Pubgulum
Squilla	Aphodiſi
Ruta	Duoſi ſemen
Prucedanum	Turbida
Ebolus	Meſcha
Pimpinella	Rubea
Caſſia ſiſtula	Iris
Cinamomum	Candamomum
Piper	Sambuci ſpecies
Mentaftrum	Cypius
Acorus	Aniſolochia
Gariſſila	Bren
Anethum	Eupatorium
Cumyſum	Calamennum
Nepria	Cidamen
Ser. lanum	Agaricus
ſer. monica	Beſonia
Semen Cani	Siler monumus
Celocystis	Salvia
Aſarum	Coffus
Raphanus	Spodium
Aromiſa	Imperius
Carphaliſmus	Genoaſa
Hyſopus	Dipamus
	Peonia
	Mellia.

Compoſita.
Simplex.

Oxymel
Compoſitum.
Oxymel Scylliticum.

A P P E N D I X

Medrofacem	Syrupus de Eupatorio.	Borrago	Capillus Veneris
Hydromel	Syrupus de calamito.	Cufca	Polypodium
Syrupus de Psaffia.	¶ Melagallia vocata.	Pollum montanum	Os de coede Cerui.
Scicas	Mellilla	Med	Sackbarum.
Aqua Caudam	Scrapinam	¶ Composita.	
Thimus	Sene	Oxymel Scylliticum.	
Serican	Origanum	Simplex	
Calamentum	Hyssopus	Syrupus acetosus	Compositus.
Bemutunq.	Maica	Syrupus de faino terræ.	
Vinum aromatici	Ameos	¶ Té ve rila aqua lufarra.	
Capparis	Buglossa	idell. Jampiera.	
Scotopendria	Epithimus	Vnica	Vinum fubile, album.
Tamarifcus	Menfium	Ros	Aqua plantalis
Eleborus niger	Anfiftochia	Butyrum	Balfamus
Psaffia	Lapis Lazuli	Chamomilla	Serapinum Ros deffillatæ.

¶ Catharticorum T A

¶ Educentia humores per Os.		Origanum	Coloquinta agrell.
Pyretum	Med	Brionia	Ciclamen
Scaphilagria	Capparis	Porelica	Scorpio marinus.
Ficus	Laudanum	¶ Purgantia Epar per	
Papaver	Abfinthium	urinam.	
Origanum	Sinapis	Semen agri casti	Folia Dauid
Raphanus	Vux fte femine	Balfamum	Anifum
Eleborus albus	Balfamum	Menta	Offa da cyflorum
Thimus	Anifum	Folium Lami	Abfinthium
Cocconiam	Oxypartina	Squintantum	Apium

¶ Educentia per Nares.

Succus Betæ.	Callia	Decoftio Agri	Sifer montanus
Oxypartina	Ceromidum	Inagi.	
Eleborus niger	Bractia.	¶ Educentia de Membris.	
¶ Educentia per Oculos.		Semen Apij	Piper. Pafinaca
Hyssopus	Med	Porrum	Daucus
Oleum utros	Anagallis	Crocus	Offa fepij
Oleum laurinum	Nardus	Radix Brionia	Cicer album
Callia	Coffum	Semen Melonum	Semen Cucumeri.
Apium	Serapinum	¶ Prouocantia Vrinam.	
Malagranas	Pitium	Acorus	Porrum
Thus	Eleborus albus	Chamepitya	Callia ligna
Squilla	Armoniacum.	Aphodifus	Ciperi
Caloreum	Adeps inferius	Forniculus	Alparagi
Offa fepij	Cortex Otibard.	Squintantum	Semen Petrofelini.

¶ Educentia per Aures.

Piper	Felthauri	Bemica	Fanus terra
Fel Leonis	Anfiftochia	Fanus terra	Lentifcus
Succus Betæ.	Succus Capparis	Anacardi	Centaurea
Radix cocconidum	Bellum	¶ Prouocant Menftrua.	
Galbazum	Callia	Chamomilla	Vnica
Eleborus albus.		Ireos	Sorax cuba

¶ Per urinam a Splene.

Semen Titimali.		Vifca	Anifum
Semen Catheca		Squilla	Galla
Capparis		Abfinthium	Genciana
Radix Scotopendrij		Arthemifia	Aphodifus
Pulegi		Caloreum	Capillus Veneris
Climinum	Agrymofia	Baicalia luftria	Oppeponacani
Succus dragantæ	Anfiftochia longa	Alparagus	Cyflumem Hyperic.
		Serius thauri	Alarum Acorus
			Anfiftochia Filula paffo.

A

B

C	Lidum	Capparis	Scoria argenti	Succus foliorum uitis.
	Nasturium	Fomogracum	Lingua arctici	Bdellion
	Campephytes	Cuscuta	Cista papyri	Anacardi defecati
	Caulis		Semen Poni	Lapis iudaeus
	Cassia lignea	Pterum	Olibanum	Karabe
	Faleola rubei		Herba Nieri	Sumach
	Amygdale amarae	Bdellion	Folia quercus	
	Pulegium	Myrrha	Decoctio aquae foliorum quercus	
	Ficus	Amarus	Galla recta combusta, et cum aceto emissa,	
	Scorpium	Iuniperus	& superposita.	
	Rubra undecim			
	Pralliam			

Agrethe

Calamennum

Domestici.

Peonia	Pomum terre
Arundo	Centaurea
Coffum	Galbanum
Diptamus	
Succus cucumeris asini.	
Feniculus	Daucus
Vinum	Agnus castus
Diptamus bibulus	
Gentiana pulcherrima	
Leniscus	Origanum
Pulicaria pallidissima.	
Sanifucus eodem modo	
Sauria	

D **Constringentia menstrua.**

Barba hyrcina	Lingua arctici
Solanum	Virga pastoris
Capparis	Corcor nacia
Stercus tauri siccum	Scoria ferri
Sanguis draconis	Fex uini
Bal.	Nux Tamarisci
Potulaca	
Amoroma	Squinantem
Lapis molaris	Lutum armenum
Mallix	
Semperuifera	Eruge ferri
Chara adusta	Resubarbarum
Hemachites	
Acacia	Coralli
Semen bal.	Semen Populace
Cornu cerui.	Sanguis hirci.
Sanguis capre	Nesola.

Prouocantia hemorrhoides.

Condula spida	Felbenium
Tapfia	Oleum lilij
Pomum terre	Succus ferri cum uitis
Succus capre acutis	
Porus myrabolanorum condicereus	
Myrabolani nigri ferri cum butyro uaccino.	
Aqua porcorum porci cum oleo nucum.	

**Constringunt hemor-
roides.**

Scoria ferri exicata.

**Ad suffocationem Matricis
faciunt.**

Abfinthium	Bistoty bifante
Opoponacum odoratum	
Malorana	Silde
Iuniperus	Poonia
Galbanum odoratum.	
Synaple	Agaricus
Galla.	
Lana combusta, & natiuis appolita	
Fumus pilorum combustorum naribus ap- plicatus.	
Muscus suppositus	Coffum
Oleum mulistinum	Oleum nardium
Vetrofa super pedibus applicata	
Et generaliter omnia frida naribus applica- ta, & aromatica uulue.	

**Ad casum, uel precipitatio-
nem Matricis.**

Apozima Tamarisci.	
Apozima aracie	Corallus
Myrrha	
Aqua decocta gallie.	
Diptamus	Cimnum
Tamariscus	Vrica.

Aborsum facientia.

Squilla	Conula ferida
Ireos	Cassia
Radix Opoponaci	Stercus tauri
Pomum terre	Cantharides
Chamomilla	Calamennum.

**Ducuntia foetum &
secundinam.**

Lumus Cofi	Fumus Cardamoni
Centaurea	Galbanum
Diptamus	
Succus Cucumeris asini.	
Ser. Bubonis	Lupinum
Albium	Lactucifini
Pomum terre	Calamennum
Armoniacum	Chamomilla
Balsamum interitici & educti.	
Archemisa	Capillus Veneris
Asiocoena	Gentiana
Diptamus pulcherrimus & suppositus uulsi.	
Anisotochia	Nasturium.

Cicer
Mandragora
Flos caulis
Eddium
Narcissus
Serapitum
Piper.

Capparis
Chamedrys
Laudanum
Myrrha
Oleum Lili
Rubra tinctorum

¶ Lac generantia.

Lactuca
Raphanus
Aqua cald ueteris cocti.
Emea
Asenium
Grana Vini
Mel cum croco.

Agnus castus
Anisum
Feniculus
Ordeum
Cicer

¶ Absterfua.

Omne amarum naturaliter abstergit.
Ordeum
Mel
Prallium

¶ Aduftua.

Salis genera omnia Piperis omnia.

¶ Apertua.

Volubilis magna.
Abfichium interius, exterius non loem.
Lapinus extrahit
Semen Venice

Amygdala amara
Ireos
Abrocasum

¶ Vehementius apertua.

Scoropendria
Affodilla
Squilla
Zinziber
Crocus
Bacca Lauri
Chamedrys
Aptium
Hypericon
Trifolium
Polium
Chelidonia
Sicados
Soliman
Culca
Euphorbia
Cubebe
Pronia
Sulfuratum
Prallium
Munium
Cipe
Fementum cum fole.

Radix Capparis
Coffus
Gendiana
Alarum
Daucus
Hylopus
Pulcaria
Calamentum
Sparagus
Perocelinum
Leuisticus
Spica
Solanum
Ozymum
Agaricus
Fumus terre
Xyloaloes
Myrrha
Sambucus
Cyperus
Porrum
Bulbus

¶ Attractua.

Magnes
Serapitum
Aptium
Pueraria
Lokum
Radix canae
Omne flosus, maxime columbinum.

Sulphur
Ala foetida
Maionaria
Scabiosa
Aemonticum
Diprasmus

Antilochia longa.
Prallium

Cidamea

¶ Attractua cum putrefactione.

Cancer uetus
Omne flosus afum

Femmesum
Sanguifuge.

¶ Supprimetia sanguinem.

Atramentum futorium, quod graeci Calchat
con appellat.

Chalcidus
Ex aqua lyctum
Aloe
Plumbum combustum.
Porrum
Cera, uel cingula
Frigida aqua
Acetum
Medinum

Acida
Thus
Gummi
Herba fanguinalis
Sigillaria
Vinum
Alumen
Squama & ferri & aris.

¶ Glutinant uulnera.

Myrrha
Gulsi, propeoq.
Tingitacha
Bulbi
Nafurium
Idhyocolla
Contrafe cum uellit fuis Cochleae.
Mel coctum.
Spongia uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel
ex aceto exprelli.

Thus
Achardioneta.
Cardomomum
Lini fomen
Gluten
Vitis alba
Pflum.

Ex fidei lana fucida, si levis est plaga.

Aranea
Alumen
Alumen felle, quod fclution vocant, & li-
quidum fimilit.

Melinum
Eroga, Chalcidus
Auripigmentum
Aurumcentum futorium.

¶ Quae concoquunt & mo-
uent Pus.

Nardum
Balfamum
Galbanum
Siyax
Thuris & fuligo & cortex.
Pir
Resina.

Myrrha
Coffus
Propolis
Bitumen
Sulphur

¶ Aperient uulnera.

Vulnera aperiantur iora in corporibus
Cinnamomum
Panacem
Pulegium
Beflion
Resina
Fines
Oleum uetus
Pierum
Vas Timida.
Sulphur.
Alumen.
Ruta fomen.

Balfamum
Iuncus odoratus
Flos albe Violae.
Galbanum
Terchidina
Propolis
Piper
Chamephrys

C **Quæ purgant uulnera.**

Ergo	Auripigmentum
Saxatrace	Squamae
Pumex	Iris
Balsamum	Seyvax
Thun	Thuris cortex
Refina	Pinea
Terebinthus liquida	Omanche
Lacerti siccus.	
Sanguis columbi, & palumbi, & hirundinis.	
Ammoniacum.	
Bdellion, quod per omnia idem quod ammoniacum possit, sed ualentius est.	
Abrotaum	Ficus arida.
Coccum gardion	Scobis eboris
Omphacium	Radicalia.
Coagula, maxime lepocisum, quod est omnibus alijs utilissimum.	

Fel	Vicius crudus
Cornu ceruinum	Mel crudum
Mytus	Chalcitis
Vua taminia	Spuma argenti
Galla	Squamae aris.
Lapis hematis	Mitium
Cotum	Sulphur
Pix cruda	Sesum
Adeps	Oleum
Ruta	Porum
Lenticula	Eruum.

D **Quæ rodunt.**

Alumen liquidum, sed magis rotundum.	
Ergo	Chalcitis
Mytus	Galla
Balsamum	Myrrha
Thuris cortex	Galbanum
Refina	Terebinthus humida.
Piper utrumque, sed rotundum magis.	
Cardamomum	Auripigmentum
Calx	Nitrum, et spuma eius.
Apoc. semen	Narcissi radix
Omphacium	Aleyonium
Oleum ex amaris scicibus.	Alitum.
Mel crudum	Vinum
Lenticula	Squamae sepi
Fel raurium.	Scamonea
Vua taminia	Cissamomum
Seyvax	Cicuta senes
Refina	Narcissi semen
Fel	Nuces amaræ, oleisq. eorum.
Anastereum sutorium.	Chryfocolla.
Verrum.	Cicis.

Quæ exedunt corpus.

Acetiflucus.	Eberus
Ergo	Squamae aris
Chryfocolla	Cinis cyprus.
Nitrum.	Cadmea.
Spuma argenti	Hypocitis
Diphryges	Sal

Auripigmentum	Sulphur
Cluta	Sanda
Salamandra	Aleyonium
Amis. Ros	Chalcitis
Azaronium sutorium	
Ochra	Calx
Acetum	Galla
Lac capsici	Alumen
Lactuc. marieclar, quæ græce vocatur Tuby	
mallos aleyonium.	
Fel	Thuris fuligo
Spodium	Lenticula
Mel	Ole. foila
Marrubium	Lapis hematis
Mytus	Acetum.

Quæ adurunt.

Auripigmentum	Azaronium sutorium.
Chalcitis	Mytus
Ergo	Calx
Cardia combusta	Sal
Squamae aris	Fex combusta
Myrrha.	
Siercus Columby	
Siercus Palumbi.	
Siercus Laceti	
Siercus Hirundinis.	
Piper	Coccum gardionis
Diphryges.	
Lac utrumque quod supra dictum est.	
Verrum album, nigrum.	
Cantharides	Corallium
Pyretum	Salamandra
Eruca	Sanda
Vua taminia.	Chryfocolla
Ochra	Alumen
Ostium stercus.	

Quæ crustas inducunt ulceribus.

Eadem sunt quæ supra crustas ulceribus inducunt, uel ab igne adustis, sed precipue Chalcitis, utiq. si cocta est.

Flos aris. Ergo

Auripigmentum.

Mytus, & id quo magis coctum.

Quæ crustas ulceribus resoluunt.

Crostas resoluunt lactia mixta cum ruta, uel Pomo, uel Lenticula, cui mellis aliquid est adiectum.

Quæ discutunt, quæ in aliis quæ parte corporis coierunt.

Abrotaum	Amarae
Alba uiola	Mel
Thymus	Cyperus
Scutella campara	Sepidium
Cedrus	Capreus
	Iris.

A P P E N D I X

Viola purpurea

Narcissus

Rosa

Crocus

Pallium

Iuncus odoratus

Nardus

Cissamomum

Cassa

Amomiacum

Cera

Resina

Vua tamisia

Spuma argenti

Seyrax

Ficus arida

Trigonargus

Lini & Narcissifemen.

Binumes

Sordes ex gyrisafo.

Pyres lipis, uel molaris.

Crudas uallus

Amatruces.

Sulphur.

¶ Quæ euocant & educunt.

Laudanum

Alumen rosadum

Ebenus

Lini semen

Omphacium

Fd.

Chalcina

Bdellium

Resina

Terabichium

Pinca

Propolis

Ficus arida de rosta

Sorcus columbe

Puinex

Fusina Lili grossi in aqua cocti.

Elatium

Lauri bacce

Ninum

Sal

¶ Quæ exasperata leuent.

Lazarid quod exasperatum est

Spodium

Ebenus

Gula

Oul album

Lac

Tragagannum.

¶ Quæ carnem nutriunt, & ulcus implent.

Resina pinea

Ochraanke

Asterance

Cera

Butyrum.

¶ Quæ molliunt.

AEE combustum

Terra cretrea

Ninum

Papaueris lachryma

Amomiacum

Bdellium

Cera

Sarcum

Adeps

Oleum

Ficus arida

Sesamum

Sordis campata

Narcissi radix & semen

Rosa solia

Coagulum

Vinelli croci

Amara naces

Medulla omnia

Sube

Pis

Cochlea croci

Cicuty semen

Plumbis.

Panace

Cardamomum

Galbanum

Resina

Vua tamisia

Syrax

Iris

Balsamum

Sordis ex gyrisafo

Sulphur

Butyrum

Rosa

¶ Quæ cutem purgant.

Mel cum purgat, sed magis si est cum Galla,
 uel Erue, uel Lencicula, uel Marrubio, uel
 Inde, uel Ruta, uel Naro, uel Erugine.

T A B. VII. finis.

¶ De hijs quæ conueniunt singulis membris,

TABULA OCTAUA.

¶ Cerebro & capiti conuenientia.

Cubebe

Galanga

Lignum aloes

Maicrona

Melissa

Stafilaga

Acorus

Muscus

Nux myrsitica

Rosmarinus

Rosa

Sitas

Ponsia

Hylcopus

Epica

Chamomilla

Mellonum

Rosa

Thun

Laudanum

Cistoreum

Capparis.

¶ Oculis conuenientia.

Estragla

Feniculus

Gariophyllus

Agrimonia

Cnididion.

¶ Cordi conuenientia.

Cyprip

Cissamomum

Crocus

Cocalus

Gariophyllus

Kasabe

Lignum aloes

Margarite

Mada

Melissa

Myrabolani

Muscus

Nuxmufcata

Olibanum

Os de corde centi

Piscia

Rosmarinus

Rosa

Spodium

Sitas arabici

Terra ligilata

Zedoaria

Ruglosa

Borago

Maicrona.

¶ Pulmoni conuenientia.

Inula campana

Hylcopus

Prallium

Lus Hyricum

Scabiola.

Gleyfira

Pallid

Capilli Venenis.

Iulube

Scheite

Cario

Tragagannum

Pensidie

Amygdala

Dachyl

idici.

¶ Stomacho appropriata.

Abinthium

Calamus aromaticus.

Callaligr.

Cypripis

Crocus

Coralli

Culeura

Eupacoum

Fumus terre

Galanga

Gariophylli

Galla mufcata

Lacca

Leullicus

Lignum aloes

Maicron

Balsam.

Mentha

Myrabolani.

Nux mufcata

F 2

A P P E N D I X

C *Origanum* *Fifaria*
Pellucula interior flomachi Galliae
Spodium *Citronemala*
Olibanum

¶ Hepati convenientia.

Abfintidum *Callialignea*
Crocus *Cufcra*
Eupatoriū *Fumus terre*
Ganophyllus *Gallia mufcata*
Origanum *Pifcaria*
Hepatica *Endiuia*
Cichorium *Squinantum*
Plantago maior *Potium*
Serpentaria vraya *Vulpax*
Spica *Anifum*
Maradrum *Sandali*

¶ Spleni convenientia.

Ebulos *Hedera*
Fraxinus *Scotopendion*
Tamarix *Polyorichon*
Daucus *Calamentum*
Rubra cinchorum *Cyperus*
Capparis *Acorus*
Afarum *Sambucus*
Eupatorium

¶ Opilationi Hepatis convenientia.

D *Callialignea* *Capillus Veneris*
Citrubrium *Cufcra*
Eupatorium *Fumus terre*
Prallium *Serpentaria*
Asparagi *Scicas*
Potium *Raponticum*
Rabarbarum *Apium*

¶ Opilationi Splenis convenientia.

Raponticum *Capilli Veneris*
Capparis *Cufcra*
Eupatorium *Prallium*
Fumus terre *Tamanicus*

¶ Matri convenientia.

Salvia *Abetonum* *

* *Granulupet* *Maluona*
Pulegium *Saffragia*
Hypericon *Acorus*
Maradrum *Saxifraga*

¶ Renibus & Veficæ convenientia.

Asparagi *Saxifraga*
Malum folis *Afarum*
Acorus *Filipendula*
Genfia *Peregrinus*
Potium *Cufcra*
Feniculus

¶ Iuncturis convenientia.

Potium montanum *Afarum*
Acorus *Amomum*
Salvia *Calamentum*
Pyrethrum *Scicas* *Coffum*

¶ Semina communia calida.

Anifum *Maradrum*
Peregrinus *Apium*
Asparagi *Bruci*

¶ Radices calidae.

Peregrini *Apj*
Asparagi *Feniculi*
Bruci

¶ Semina communia frigida, maiora.

Cucurbita *Cucurbita*
Melonis *Citrulli*

¶ Semina communia minora, frigida.

Endiuia *Lactuca*
Potulaca *Scaricte*

¶ Trium radicum.

Apj *Feniculi* *Peregrini*

¶ Duarum radicum.

Feniculi *Peregrini*

F I N I S.

¶ TABULA 1. De partitione Humorū & Qualitatū.

H V M O R eſt corpus aliſſia quod in
 primis nutrimentum conuerſa.
 Horum quidam dicuntur Primi: quidam
 Secundi.

Humores PRIM I, quatuor.

Sanguis
Phlegma *

* *Cholera*.
Melanchoſia.

S A N G V I S

Naturalis, cum ſ. color eſt ruber, purus, et
 ſ. malum odorem, & ſ. plurimum caloris.
 Non naturalis, Primo, ſi ſua natura, comple-
 ſione, & qualitate ſcilicet, a calore permu-
 tatus eſt. Secundo, cum aliis quilibet hu-
 moribus corruptus, et cōmiſtus eſt.

A P P E N D I X.

Et hoc fit dupliciter.

Quando scilicet deforis uentis humor, in sanguinem prematur, atque ipsum corrumpit. Vnde in ipsum sanguinem, aliqua scilicet in tempore talis generatur.

P H L E G M A

Naturale, quod cum actu non sit apertum, tam ex utro tempore sanguis fiat. Quando quidem Phlegma, sanguis non probe percoctus est.

Illo Phlegmate corpus indiget duplici de causa.

Necessitate. Primo, in membris deficiente sanguine, ipsum a uisumibus naturalibus peragitur, ut in sanguinem coquantur, qui ea rursus nutrant. Secundo, Nam sanguinem ad mixtum, etiam si ipsum efficit apertum, ad phlegmaticam complexionem membra refectanda ac nutrienda.

Utilitate. Nemp ex uisum membrorum, & ipsa plantarum reparanda, redditur agilia, humectando scilicet, ut exsiccetur austeritate, causa continere motionem.

Non naturale Phlegma,

1. Quod est, Vel substantia diuersa, puri, mixti, & cineris, atque ad sensum plane diuersa essentia.

Crudum, in substantia equale, in uirtute diuersum.

Subtile, ut aquosum ualde.

Gypsi, quod est ualde grossum, cuiusque subtile, resolutum est.

Vitium, cum nimis pellicum, utroque affecto simile & crasso.

2. Vel est saporis alieni & corrupti a naturaliphlegmate. Et id est in quadruplici differentia.

1. Aut enim est Salsum.

Omnibus hoc acutum, siccum, & leuissimum est.

2. Aut acerosum, & hoc ab

Recreta, & melancholia a quousa sibi admixta.

3. Ebalidone sanguinis: ut in phlegmate, & in aliis humoribus seccis, prius ebullimentibus, deinde accensibus.

4. Aut Ponticum, & fit

Ab extraneo, ut a melancholia pontica sibi commixta.

5. A seipso: quia uehementer in frigidum est, ita ut in ponticam exierit.

6. Aut insipidum,

Cui sanguis naturalis commiscetur, quodque in rheumatismo sentitur.

C H O L E R A

NATURALIS, est spuma sanguinis:

cuius color est ruber, & clarus, ipsa autem leuis, & acuta. Et in duas diuiditur partes. 1. Aut enim sanguini commiscetur. Et hoc dupli causa. Necessitate ut membra cholerae canascat, scilicet, pulmōnem. Vultus: quia subtile, & ad interiora sanguinem penetrare facit.

Aut ad felles solūm fluit. Atque id duplici causa. Necessitate. Et id aut quia non cum corpore miscetur: aut quia uiscum felles nutrit. Vultus. Idque ob hoc, quod in rebibus abluat, pugnap: atque non musculos ita pangit ad naturam superfluum egredienda.

Innaturalis Cholera fit, quando

Aliud extraneum sive commiscetur substantia. Et ita aut famosa, aut siccata: cuius quoddam modum est, extraneum est per phlegma. Et generatur ex eo

Cholera

Clerica: quia phlegma commiscetur est sensus.

Vultus, ubi phlegma est grossum.

Vel quod subtile in se est uirtute. Et fit Minors sanguis: quod etiam aduulsa uocatur Cholera, cui melancholia commiscetur. Et haec generatur duobus modis.

Primo, cum Cholera in se aduritur, aut cineris in ea accidit: quod dicitur esse.

Secundo, si melancholia deforis aduritur, cuius commiscetur.

Cum subtile quod est in sanguine aduritur, cuius spissitudo est Cholera nigra, magisque generatur in epate.

Alia, cuius generatio in stomacho, ex mali chymi generatione procedens. Et ita fit

Prallia, quod uidetur sic ex utroque admixtione Eryngia, quae est ut erugo aris.

M E L A N C H O L I A.

Naturalis, est boni sanguinis sex, turbulencia, & superfluitas: cuius sapor inter dulcedinem & pomicitatem exultat. Et haec defluit in sanguinem duplici causa. 1. Necessitate, ad parandum sanguinem qui possit nutrire membra melancholica. ut olla. Vultus, ut sanguinem redingat, atque ipsum in pulvis.

Vel fluxu ad lienem. Et hoc bifariam.

Autque. 1a

Necessitate: ut corpus totum ab hac superfluitate mundificet, aut ut splenem nutriet.

Velintis, quia os stomachi stringit, & constricta, fit. Idque desiderium excitat.

N O N N A naturalis Melancholia, aduulsa, cineris: quiaque quatuor modis, scilicet ex cinere

Cholera

Phlegmatis

Melancholia

Sanguinis.

C Quodlibet horum est saporis eiusdem cum humore a quo derivatur.

Atque haec de primis humoribus.

Secundi uero sunt

Superfluitas naturalis, ut

Sanguis
Cholera
Phlegma
Melancholia.

Non superfluitas. Et horum quoque sunt quatuor, scilicet

Innatae, & effluvia in foraminibus ex-

¶ T A B U L A II. De Rebus Naturalibus.

Res naturales septem sunt, scilicet

1. Elementa
2. Humores
3. Virtutes
4. Operationes.
5. Complexiones
6. Membra
7. Spiritus

I E L E M E N T A

Naturalia sunt, Ignis, Aer, Aqua, Terra, Medicaalia, Spiritus ueni. Spiritus muliens, & sanguis mensuris. Quae ex morbis huius rediatis considerantur, uidelicet Calculo, Lepre, Podagra, Epilepsia. Nam alia ex rariatione illorum est, quando uel a partu, uel a principis generationis origine traxerunt: alia item, cum ex causis alijs.

2 C O M P L E X I O N E S

Simplices

1. Calidum
2. Frigidum
3. Humidum.
4. Siccum.

Compositae

Calidum & humidum.
Calidum & siccum.
Frigidum & humidum.
Frigidum & siccum.

Ex quibus una in

Qualitate
Quantitate
Sua specie.

Quae cognoscuntur per

Aetatem
Formam
Mores
Anusum.
Sexum
Habitudinem
Consuetudinem.

Considerantur uero

An sint temperatae, uel dis temperatae.
An sint uniformiter in toto corpore, uel in parte a temperamento lapsae.
An sint simplices, uel compositae.
An sint sanguineae, cholerae, phlegmaticae, uel melancholicae.
An multum, uel parum a temperamento lapsae.

3 H Y M O R E S.

In quibus primo considerantur substantia eorum.

Quae dependet ex

Materia, & dispositione eorum.

temeratum partium uentorum, contentus membris similibus, propinquis, inhibentibus eam.

Ros, est humor uariens per omnia membra simplicia, scilicet qui in nutrimentum a-pous est conuersus.

Cambium (ita enim barbari nominantur) est humor qui patem ante coagulatus fuerit, ut in locum resoluatur recipiatur.

Gluten, est humor qui in membris simplicibus e nativitate principio existit.

T A B. I. finis.

* Agitur, i. ipsius humoris uirtute in membris. Cerebri aspectu, sedulo sumptu numerantur.

Artificio
Et quo loco gessit.
Tempore.

Secundo considerantur humores
Viscositas
Subtilitas
Consistentia, maxime in fluxu uentris.
Tempus in quo generantur.
Locus item.

Monus & quies humorum, si in fluxu, ut paratur fluere, ut paralyti, & catarro. Et Mobilitas in humoribus acutis, quorum ti-

metus sunt.

Ne uariet Medicus in illis

Diagnosia
Digerentia
Manuandis
Evacuandis.

¶ M E M B R A

Simplicia

An sint dura, uel mollia.
Densa uel rara.
Simplicitate interese, uel traxe.

Compositae

Digna & principia

Caput
Cerebrum
Cervicis
Tethali
Stomachus
Hic
Pulmo.

Manuum
Pedum.

Ex quatuor humoribus generata,

Ossa
Ligamenta
Lacerti
Vena sanguinea.

Gyro.
Pinguedo
Manus.
Cartilago
Nervi.
Vena pulsantia
Chorda.
Pedes.

A P P E N D I X

S V I R T V T E S G E S P I R I T V S A

Harum quaedam est

ANIMALIS, cuius origo a cerebro, distinctur in

Gubernativam, quae scinditur in
Imaginativam
Rationalem
Memorativam

Motivam voluntariam, quae movet membra per

Nervi procedenti ad medullam spinalem.
Et ab idem nervis ad lacertos, quae movet membra.

Sensitivam, cuius organum

Visionis	Qyoni	Atr
Auditus	eloc-	Terra
Tactus	da.	Aqua
Gustus		Fumus
Odoratus		

NATURALIS, cuius partes

Generativa	Similitudo
Alimentiva	Situs
Remotiva	Foramina
Expulsiva	Groffities
Vitalis	Pleniudo.

Animalia

Vitalis

Naturalis.

Quia autem

Clarus, vel obfuscus

Simplex, vel compositor comitibus.

Molus, vel parvus.

7 OPERATIO

Quidam pendet ex virtutibus, in quantum est talis.

Quidam ex una virtute, ut digestio cibi a naturalis virtute.

Quidam a duabus sicut appetitus cibi, qui pendet a virtute sensitiva.

ANNE X A Rebus Naturalibus sunt

Aer	Mos
Aeris	Symplicia
Vitae	Repletio
Regio	Tempus
Complexio	Vitus
Forma	Sexus.

T A B. II. finis.

T A B V L A III. De Rebus non Naturalibus.

Res non Naturales.

Critas	Subleis
Clarus	Nubilis
Atr	Tenebrosus
Apicus	Septentrionalis.
Meditionalis	
Paludarius	

Circumplexiones nocentes.

Cibi & Potus.

Quantitas Qualitas.

Ordo & hora sumptionis.

Tempus collectionis.

Artificium & preparatio.

De quibus unde Auceps. n. primi, de his quae comeduntur & bibuntur.

Somni & vigiliae

Quantitas Hora inoptionis

Situs idoneus corporis.

Tempus noctis, vel diei.

Continuatio, & interpolatio.

Motus & quietis.

Ambulatio	Grassatio
Vegetatio	Equitatio
Frictio	Torsura harum.

In quibus requiritur, ut debita tempora sint: videlicet opportuno tempore, post ventris evacuationem, & non statim ventre repleto.

Inanitio & repletio.

Vomitio	Sudor
Fluxus ventris, & menstruorum.	
Fluxus hemorrhoidarum.	
Sanguis narius	Urinæ emissio.
Coitus	Phlebotomia
Venotomie	Vesicationes.
Frictiones	Lesiones.
Medicinae solutivae, & diversae.	

T A B. III. finis.

T A B V L A IIII. De rebus contra Naturam.

RES contra Naturam sunt: videlicet, Morbus. Causa morbi. Et accidentia Morbi.

I. M O R B V S.

Aut est a Genere generalissimo, aut Subalterno.

Aut a mala complexionem

Simplex	Calda		Materialem.
	Frigida		
	Humida.	Sicca	Compositam
			Materialem.

A P P E N D I X.

C A V T E S T

Salubris	Pefis
Mortalis, ut	Apoplexia
Medius, ut Variolæ.	
Acutus	Peracutus
Chronicus	Topicus, Leucoræfius.
Intenfus	Remiffus
Creticus, ut non Creticus	
Præcipio	Augmentio
Stans	Declinatione
Simplex	Compoſitus
Materia	Sine materia
A venæſpiffiore	Trachiblis
Leucachiblis	Per effluuiam
	Abfolutor, ut

A Colligantia

Nonabfolutor	
A materia, Multa, parua, Craffa, ſubtilis	
Benigna, maligna, Digeffa, indigeffa. So-	
la, ut cõmiſſa alteri.	
Acceſſive diſcurſiva cauſa, ut quodum deuen-	
it ad indiduum cauſa ſacientis mor-	
bum, ſiur ſit humor, ſiur ſit id, ut ſiur uer-	
mes. An ſuper ſe, an per accidens. Conſide-	
ret etiam intentionem cauſæ in quatuorbus	
primis, ſecundo, manifeſtus, occultus.	

D II Cauſa MORBI.

A V T E S T

In uenis	Erota uenas
In Stomacho	Cholera præſua
	Cibus corruptus. *

¶ T A B V L A V. De præcognitione quatuor Hu-

morum prædominantium.

• S A N G V I N I S indicia.

Præterea loci eius ex quo ſanguis ſolet eſſe.
Oris dulcedo ſamodica.
Fixiles in ore uomice.
Multum in corpore carbunculi.

C H O L E R A E indicia.

Color citrinus
Siccitas lingue
Appetitus tenuis & Læua.
Nauſea
Egellio morcilans.
Albor in oculis ad circumſtantiæ deſcians.

M E L A N C H O

Ardo ſtomachi.
Appetitus carina.
Color ſufcus, plumbeus.
Sanguis niger, ſpiffus.

P H L E G M

Multitudo ſalutæ
Vrina alba.

Sitis modica
Pigris, & hebetudo.

* V e n e s

In Inſeſiſis	Coerupti humores
In Renibus	Arena
	Lapides

M a t e r i a l i s

Abſceſſe.
A ſua defluxus, vel ereticæ expulſionis, vel
aſcenſionis, quemadmodum cholera ad ſto-

III Accidentia MORBI. Q V O R V M

Quædam ſunt præuenientia, ut rigor in fe-
bre.
Quædam concomitantia, ut dolor capitis in
febre.
Quædam ſubſequentia, ut procreatio appetitus.
Quædam vna: quæ dependent ab ægritudine
eius, & remouentur ad remotionem illius.
Quædam deficiendia ab alijs q̃ a morbo,
& craſſa eius, ut dolor colicæ in febre.
Quædam furta, ut trahentes ad ſe totâ curâ.
Quædam non trahentia ad ſe eam, ſed
inſignem, vel diuerſam ab ea quæ conuenit
morbo.
Quædam ſpes ad ſe trahere alia accidentia, ut
morbos inducere. ut ardor urinae, excoſia
orim uſicæ.

Vrina rubra, ſpiffa.
Aetas iuuenilis, tempus ætatem.
Corpuſculum bonæ habitudinis, carneſum.
Eſt ſigis uel cibi multæ ſanguis gignitibus.

Vt a tenuis, ſigra, clara.
Tempus ætatem Aetas iuuenilis
Cibi cholici
Labor malus
Somnus paruus.
Complexio corporis calida.

L I A E indicia.
Corpus maculoſum.
Preſura ſplenis.
Scabes, & morpha nigra
Vena nigra, ut ruſſa, ſuſco permixta.

T I S indicia.
Somnus uimæ. Cibus multus & phleg-

maticus.

A P P E N D I X.

Corpus mollicium.
Corpus frigidum.

Parva digestio.

Tempus hyemale.
Ocium, & quies.

A

TABLE VI. De Temperamento Corporum.

Signa corporis calidi.
Facies creta, & augmentatur.
Consectu calidum est.
Gracile, & facile confectum.
Vires ample, inflata.
Morus pernix.
Ingenium concitatum.
Somnus modicus, pulsus urex.
Capilli multi, crispi, & nigri.
Color rufus, & in rubro obliques.
Signa corporis frigidi.
Sensum adolefcent.
Ingenium hebes.
Pulsus tardus, parvus.
Ardidus occidens.
Tactu subfrigidum.

In cibus impotencia.
Somnia lenia.
Signa corporis humidit.
Tactus lenis.
Caro mollicula.
Membralaxa.
Ossa occulta.
Impatencia laboris.
Somnus inmodicus.
Paucitas capillorum.
Signa corporis sicc.
Aperitas
Robur
Labor.
Vires & chorda promanens.
Assuetudo capillorum.

TABLE VII. De differentijs Morborum.

¶ Morborum alij sunt

Patentibus late miasibus cum clauduntur.
Alij sine omni processu sunt tumore.

Contagiosi
Sanguinis
Phlegmon
Phlegmon
Febres quotidianae.
Cholesteri
Erysipelas
Suffocationes Matricis
Fehris tertiana
Formica
Schizica
Rheor sanguinis perferendum.
Dysenteria
Vigilia
Pneumia
Varicella
Morbilli
Melancholici
Scabies
Hemorrhoides
Ignis Perficus
Herpes erythematous.
Excoriatio auriculæ.
Deformitas faciei.
Tumores exstant in corpore.
Phlegmon
Phlegma
Elephantiasis
Lepra
Tumores duri.
Lippitudo
Scabies
Febres acuta.

Phthisis
Lues.
Nonnulli sine omni contagio sunt.

¶ MORBI, qui

Frequenter periculis pregnant.

Tabes
Phthisis
Insuetudo
Hydrops
Pneumonia
Febres ardentes
Pleuritis
Phthisis
Rheum uterum in locellis
Erysipelas.
Non periculis, prorsum non pregnant.
Pneumonia uterum
Febres ardentes
Mentis agilitas
Morbus lunatus
Synanche
Morbus icterus.
Nephritis
Dysenteria
Hemorrhoides.
Processus non periculis, nisi mala quædam acciderit dispositio

Dolor pedum
Melancholica passio
Cancer
Lichen
Podagra
Orchitis
Coxenditis, vel ilchitis.
Tineas
Trichia
Quartana
Stranguria
Ophthalmia
Exasperatio oculi
Lepra.
Chronic
Tabes
Difficultas inartemendi.
Pedum doctores
Morbose dispositiones.
Pituita alba
Ichitis
Morbus comitialis
Stranguria
Dolores reum in sensibus.
Gravitas prolusum mulierum.
Marice
Pituita
Macies
Cachexia.
G

C

¶ Sunt & morbi

Deficientes	
Febri quotidiana	Febri tertiana
Quartana	Quintana
	Continua
Semiteretiana	residua, id est, ardore.
	Acuti
Pleuritis	Lethargus
Pleuritis	Peripneumonia.
	Pericardium
Synanche	Cynanche
	Apoplexia.
	Acuti & continui

Febres ardentes Phrenitides Pleuritides
Quidam acuti & non continui.
Quidam neque acuti, neque continui, ut morbi febriles
Quidam vulgares, qui secundum quidam tempo-
ra eodē in loco plurimos mortales insuadūt.
Hippocraticae, p. diffinitas facit, acutum, per-
acutum, malignū, longū, modū, peracutum,
mūt, periculofum, & minime periculofum.
Peracutus morbus est, ut & phasmatia maior
ac difficilior acuto, qui septimo die ut pluri-
mum ad indicationem peruenit.

Malignus est, qui ut quidē maximus existit &
difficilis, quoniam imaginatione imbecillis,
certum indicationis tempus non habens.
Longus, qui se desuper atque noctes indicatur,
mensibus, aut, ut eū cō hōis morie ficit.
Medius, qui inter longum & acutum est, ut in-
q. pariceps, indicatur die, eo aut, so.
Periculofus, siue letalis, qui semper in deteri-
us vergit.

Milis, qui nequaquam hominem tollit.
Periculofus, q. ad salutē & pericula ex arquo
scitā. Dicitur & a corpore morbus.
Minime periculofus, qui semper salutem futu-
ram praesumat, qui non in eo est: atque ubi
bet cum miti cōmune.

¶ Cognoscitur aut omnis morbus, aut ab
Substantialiter inherens, ut si quid in corpore
possidēte membrorum abundet, aut deli-
at, aut loco sit exarculatum, aut ab
Operatione membrorum, aut ab
Qualitate partium ab extrinsecis a corpo-
re temporibus anni.

¶ Transmutantur in alios morbos
Morbus latentum Febris ardentem,
Mentis agitatio Visum pulmonis
Pleuritis ultimā Febris ardentem.
Tifinus Difficultas in hōis
In rita, ut i dyspnoea.

Difficultas inte-
stinorum, Leuā. cum iustitiam
Lentoria, Hydropsen.
Pleuritis alba, Hydropsen.
Peripneumonia, Pleuritis.
Pleuritis Empyem, ad hamophoriam.

¶ De his quae morbos ali *

* quos concommittuntur.

Concommittuntur sere,
Nervus preciosus
Vehemens infamario Consultationes
Mala coherencia, vel coactio.
Cerebrum vulneratum acutum
Amisso

Vocis Vitis Audientia
Bilis Vomitus Febri

¶ Sauciata mortem inferunt.

Cerebrum ipsum Spasmodica ipsa.
Pleuritis vulnerata Magna vena
Cor Vellica.

¶ Lesa nunquam cōcunt.

Nervus percussus Vellica
Labes, vel buccae Inefficitia malora
Magna vena Præputium
Palpebrae Cantharides omnes Genp.

¶ De Morborum causis,

TABULA VIII.

¶ Caussarum quaedam non caner

Procatarricae, quae dum aduersam utilitatem
creauerunt, separantur, ut canis mordēs, scor-
pus pugnax.

Coniunctae, quae cum praesentes sunt, eorum
quoque affectus adfuerunt: cum vero desinunt,
eorum etiam affectus desinunt, ut lapsus in ue-
lica, & unguis in oculo.

Præcedentes, quae scilicet a procatarricis pro-
parantur, & adiuuantur.

Perfectae, quae eundem in seipso finem faciunt.

Concausae, quae cum alijs aequalem effectum faciunt.

Coadiuvantes causae, quae sua vi morbum
efficere non possunt, alienius auxilio possunt.

Manifestae, quae cum ex seipso deprehendun-
tur, & aliquem effectum operantur.

Non manifestae, quae cum ex seipso deprehendun-
tur, & aliquem effectum operantur.

Obiectus, quos neque ex se, neque ex alijs desinunt.

Obiectus ad tempus, quos aliquando in cogni-
tione sunt, sed non sub sensum cadere possunt.

Causae morbi omnes sunt, aut

Ex his quae in corpore sunt, ut

Bilis Pleuritis Melancholia

Abundantia & vitio sanguinis.

Aut a his quae extra corpus sunt, ut

Labores Vulneribus

Calore externo Frigore

Siccitate Humiditate.

¶ C A N O N N S.

Cognita causa, exprimum remedium.

Inde universalis remedia adhibetur.

Postremo particularia, sed non exigentia morbi.

Concordata sere conseruantur curantur.

Et similia similibus & diuersimode praebent.

Cauenda tamen in omnibus similitudo, maxime ut
in repressis.

A P P E N D I X.

¶ Omnes item morbi

Coldi, eueniant aut

Ab cibo, alioque pectore ad calorem excludit.

Ab calore aucto Ob paucitatem

Ob uicinitatem corporis calidioris.

Ab obftructione.

Frigidi

Ab rerum frigidarum uicinitate.

A cibi potusque qualitate & quantitate.

A conftipatione. A raritate

Ab ocio A motu inordinato.

Siccis

A multa transpiratione, & pauca nutritione.

A ficca alimentis. A folitudine.

A uigilijs Ab frigidis inordinatis.

Ab aere ficco ambiente.

A balneis & aquis Nisi, Sulphuris, Alumini,

nis, & Stramonio.

Ab medicamentis exficcantibus.

Humidi

Ab humidis cibis A potu plurimo

A molli edacitate Ab ocio & iniquitate

A crebra in balneis defolibus conuerfatione.

Ab ignaui A tempore conftitutione hu-

Ab imbecillis (mida.)

Ab medicamentis quae humectare faciunt.

¶ Tabula IX. de differentijs

Pulsum.

PVLVSVS fit fluiditate, flogiofinitate, & latit

udine intermedium extenfit.

Parsus pulfus, qui magno contrarius est.

Medius, amborum particeps.

Pensus, qui in medijs est, sub eadem cadit

quasi esse uidetur arteria tunc corporis tunc

profertur ut cum pars diu interior tota hu-

midior est, corporis tunc apprehensa.

Durus, cum seruofo, & dura uidetur esse, &

fenatur arteria, & tunc potens subelli spira-

tus, tanq̃ perculla pars totum retineat.

Mollis, qui duro contrarius est, debilitate ferit

arteriam non reftitit tunc uis spiritus dif-

folutus est & mitis.

Humidus, est molle quidem, quippe cum in

eo fubftitit manfentior placidiorq̃, humo-

rem quendam fubftitit tunc reddat.

Siccus, in quo humor abfumptus est uidetur.

Vehemens, qui uolentiam facit percuffione.

Debilis, qui imbecilliam facit percuffione.

Medius, qui proportionem feruat ad utruq̃.

Denfus, ficut creber, qui longam non habet,

aut durationem, aut compreffionem.

Tremulus, q̃ nō aequali habet percuffione.

Obliquus, qui nō a recto fuit arteria abfoluit.

Inaequalis, qui fecundum aliquam partem alii

or originis, & conftitit frequenter, ueniatq̃

fluat, & enervata.

Inermittens, qui non ad duras folum, fed ad

res plures percuffiones deficit, detractio

non uel una, uel duas, uel plures etia facit.

Deliciens, in quo non ad duras folum, fed ad

ures, uel plures percuffiones in nobis arteria

permanet.

Inermittens, cum poft duas percuffiones fecit-

dum proprium ordinem fit motus, ex quo

quidam media intercedit percuffio.

Decedens, A capiens, qm arteria pectus fa-

lire, & ad aliam motu ftatim feruit, pectus q̃

apparentiam compreffionis habet.

Recurrentis, qui quoniam egreditur magnitudi-

ne aut uehementia, mo rursus regredit in alia.

Formicans, qui paruus est, uacans & frequens,

debet ille coeuenire periculum, an quae

ritum demonftrare folit.

Propinquus, res ueniam furdit.

Macri lubilis.

Medicinis modice, neq̃ ante digito dampne-

ria q̃ tibi ferit cerner.

¶ Significationes.

Pulfus

In principio debilis, idem inermittens, bonum.

A pectore ferit, inde remittit, malum.

Formis, Cor forte.

Debilis, Cor debile.

Velox in fano, fanitatem.

Paruus in fano, debilitatem pectus & pectus

diorum in infirmo, utq̃ eorum.

Paruus & uolax in fano, iracundiam, bilem.

In agrotis, calorem exundant.

Tardus in fano, frigiditatem.

In infirmis, ficiorem.

Rarus, uis uis deflectionem.

Tardus quoq̃, caloris deflectionem.

Cetera ex Galieno pectus, libro de Pulfibus.

¶ TABULA X. de iudicijs

cijus Vrinarum.

¶ Quomodo colligenda, & que

obferuanda ante

iudicium.

Colligantur completa coactione.

Non fubftitit ultra fex horas.

Recipiantur ibis, & non pars.

Non pronuncietur de ea, nifi tranquillus red-

dit.

¶ Prepediunt iudicium

Moratio crebra. Locus obfcurus.

Locus nifi in diaphonos.

Macula uel alia, infirma laia, uel arda nifi, ra-

dis folares.

¶ Liqueores fimiles

Vrinæ.

Hydromel

Synopus acetofus.

Aqua melia. Aqua croco tincla.

G 2

C Ius dicendum Alibi
Bouis Ovis
Caprae, & caprelli.
¶ **Vrina dijudicatur ex actio.**
Substantia Colore
Quantitate Perspicuitate
Odore Sapore
Modo mingendi Calore Contentis.

¶ **Substantia est triplex.**

Tenuis Pinguis Mediocris.

¶ **Quantitas triplex.**

Multa Pauca Mediocris.

¶ **Diaphone.**

Transparens Clara

Turbulenta Obscura

Mediocris.

¶ **ODOR.**

Acris Dulcis Mediocris.

¶ **SAPOR.**

Insipidus Salsus

Acidus Amarus

Acidus Pungens.

¶ **Modus emittendi.**

D Facillime Difficiliter

Mediocriter Voluntarie

Involuntarie Cum dolore

Sine dolore.

¶ **COLOR.**

Albus Luteus

Glaucus Subpicrus

Spiceus Aeneus

Croceus Rubens

Virens Virens

Niger Viridis.

his funguntur differentiae eorumdem.

¶ **Contentis.**

Circulus Ampulla

Grana Nubeculae

Spuma Pus

Phlegma Trombi sanguinalis.

Harena Pili

Phlegmata Pusfures

Calculi Aenei

Crynoides Quasae

Sperma.

¶ **Nominum explicatio.**

Crocea nihil admodum distat ab croco.

Subcrocea, quae colore similis est croco, carthamo.

Cyperum aduersum, ubi de colore croci agitur,

ne de colore accipias qui est in croco, sed de

eo, qui esset in aqua, si illo tingetur.

Subrubra, est quae assimilatur bolo armato.

Rubra punicea, similis pomis, quae rubrum co-

lorem praefereant, ut cerula.

Vinea, quae uino nigro similis est.

Passa, passio similis.

Vinea vel cerulea, refertur is color ex pari albo

& nigro simul mixtis, aequalis ponderibus.

Livida, plumbea, plumbo similis.

Charopa, similis pili libellidis, uel ungui la-

pillo.

Glaucia, veluti cornu pellucida.

¶ **Iudicium Vinarum secundum aetatem.**

Subaerea Senum

Subcrocea Subdilis

Alba, Cum pauca hypostasi.

Fere subcrocea Subaerea

Similis subdilis.

Parum

Recondens ab alio. Substantia excelsa.

Hypostasi cumulari.

¶ **Omnium optima & laudata.**

Colore subaerea Subcrocea

Substantia mediocri.

Proportione potius respondens.

Sine huius Manu non adherens.

Hypostasi

Alba Leni

Acquabili.

Pilis

Sine Squamis.

Etatis malignis contentis.

¶ **Laborantium.**

Subcrocea Accedens ad croceum.

Hypostasi Tenuis.

Parum.

Cum liquamine ferendum supermatante.

¶ **Ocioforum.**

Alba fore

Maiores.

Hypostasi

Crassiore.

¶ **Iudicium Vinarum secundum temperamenta & qualitates anni.**

¶ **Omnia Vrina**

¶ **VERE**

Subpicra.

Spicea.

Vergens in subaereum

Subcrocea.

Hypostasi crassiore, incipiente muta-

ti in teneum.

A P P E N D I X.

A

Aetate
 Subaurea Subrocea Subtilitas mediocri.
 Hypothali
 Levis Alba AEquabilis.
 Autumnus
 Colores mediocri Fulgens Tenuis.
 Hypothali
 Obscura Medica Alba.
 Tenuis AEquabilis.
 Hyeme
 Respondens proportioni Vergens in aethor.
 Hypo. maiore Proceditque hyeme,
 Quasi sine calore.
 Contentis maioribus in coctis.

¶ Iudicium ex dispositione rerū
 non naturalium.

VRINA

Somnolentum

Alba Crassa
 in Crenis multis in coctis,
 Vigilantum immodice

Tenuis
 Vergens ab alio in aqueum, inde ad auream,
 olivaceam, nigram, adustam.
 Ictericum

Flavica Crocea Tenuis.

Fame oppressum

Tenuis Alba Sine hypothali.

¶ De iudicio a multitudine
 & copia.

Vrina multa in sanis

Nimiam potestatem uris, colis.
 Raram vel modicam, urinæ excretionem,
 Vium autem diuturniorum.

Vrina multa in aggrois,

Passionem diuturnam Corporis liquefactionē
 Evacuatiōnem superfluum.

Detractionem aggritudinis, vel enim ab
 hydropo.

Multa in febribus acutis

Aut febri solationem.

Aut conversionem in Edicam,

Aut spasmodum.

Quod si fuerit

Flemmes.

Subrocea, unda & cum malis contentis, il-
 ludata est.

VRINA paucā

Dnem siccitatem,

Vium charierum glutinosorum

Opelaciones Multa ventris excretionē

Interdum febriū interitum,

Lētiōnem membrorum urinae.

¶ De Significationibus sub-
 stantię Vrinarum.

VRINA

Subtilis, Tenuis

Frigiditatem, siccitatem.

Humorem siccum

Concoctionis putationem

Opelationem hepatis.

Defectionem attractionis & expulsiōis.

Grossa

Complexionem calidam & humidam.

Concoctionem fortem, humidam.

Humores communes phlegmate & sanguine.

Mediocris

Temperatam complexionem

Absolutam coctionem

Humorum omnium temperamentum.

¶ De significationibus Vri-
 nę diaphonę.

VRINA

Transparens

Alba, Crassa.

Phlegma crudum, crassum, & aggritudines,
 ab eo provenientes, Epilepsia, &c.

Cum unda, Cholera, uretknam.

Semper autem significat incoconctionem, si-
 ut tenuis, sic crassa.

Cum diversitate coloris, adulationem & inen-
 dium.

Cum turbidibus, si aggritudo non fuerit in eis
 uris, si quæsi ditione phlegmate.

Turbulenta, multitudinem humorum, qui a
 natura expelluntur: item naturæ laboris in
 segregando & expellendo.

Turbida in febribus acutis

Humorum ebullitionem

Liquefactionem.

Turbulenta in periculis, longam aggrita-
 tionem, & in periculis coctionem.

Permixta et transparentia & aquositate, di-
 gestiois putationem.

Quæ magis clara & si turbida vel quæ tur-
 bida & si clara, significat marcescem incipe-
 re ut superius morbum tantum non perfectum.

Quæ vero minime est transparentia, ut aqua lim-
 pida, nec turbida, ut subjugata, sed in me-
 dio constituta, sanitatem portendit.

¶ De significationibus odo-
 ris Vrinæ.

VRINA

Carens odore

Creditatem humorum

Complexionem frigidam.

In acutis moribus.

Fœtida

Cum signis bonæ digestionis & squæritis, tra-
 biam,

Cum fœtore, huius.

Siccæ digestionis, apostema in uris uris.

G 3

C In acutis, periculum.
Dulcis, dominium sanguinis non putrefacti.
Amara, dominium cholerae.
Acria, infans melancholicum.
In facie, febrim, aut sanam expulsi-
onem.
Ea si cito abfcedit fpecie in acutis ab urina, mor-
tem.

Acies
Hemorum punefactionem.
In acutis mortem.
¶ Prognostica ex colore albo.

Urina alba
Dominium frigoris.
Crassities
Debiliterem digestionis.
Mucaginosa, dominium phlegmatis, & eius
crassum habundantiam.
Vntuosa, seu marginosa, liquefactionem.
Fusigalis
Sarteni Phlegma Lapides.
In acutis febris, aut laeta possit dicitur, &
gustat parit diolicta ad illa loca dicitur
se, qd per manus urinae significat ergo sunt
ram phrenitidis, vel capitis reuma.
In febris cunctis abfcedit, phrenitide, vel a-
lio quocumq; abfcedit, mutationem in quar-
tanam significat.

D In ictericia
Colore hepatis debilitatem
Laborem urinis expulsi-
onem.
Furam hydropem.
In facie & perfuram, in confectionem.
Luminosa, in facie, in facie humores crassos, &
viscosos.
Subtilis clara, humores melancholicos.
In principio febris, inderigra, humorem ex-
pulsionem per vias urinae.
Lactea, sero simile, morem, vel phthidem.

¶ Significationes Citrinae.
Urina citrea
Palmaria, imperfectam digestionem.
Flava, principium digestionis.
Lacide citrea, perfectam digesti-
onem.
Aurea, temperamentum digestionis.
Ignea subtilis, acuta, febrim.

¶ Iudicia Rubrae.
Urina rubra
Sanguinea in acutis, repletionem, & maxime
sanguinis.
Si tamen non sitrupta vnt.
Eadem tenuis, decursum humorum ad loca
fuflocantia, si paulum mingat.
Eadem grossa, inde tenuis, reidificationem.
In ictericia eto deq; rubedinis, calorem hepatis
& eius fuflocationem, furamq; hydropem.
In facie in facie, sanam, in confectionem.
In dolore reum, eorundem apothema.

In dolore capitis frequens, furam maniam.
Turbida, hepatis debilitatem.

¶ De Significationibus viridis.
Urina viridis
Supremam frigilitatem, maxime vero si sit
maior sit.
Crassa, frigus quoq;
Purpurea vel pomicea, adfectionem.
Crassa, vntem potenter,
Idem notat erugines.

¶ De significationibus Nigrae.
Urina nigra
Procedens ex croco, crassitudinem cholerae.
Ex fusco procedens, dominium cholerae vi-
gore.
Ex viridi, cholerae adfectionem.
Quam potenter viridis, vel lactida, dominium
frigoris.
Quam potenter rubra, aut citrina, cum vntu-
ris dissolutione, mortificationem coloris na-
turalis.
In principio febris, in adfectionem morbi, ca-
loris naturalis deflectionem.
In fine aggritudinis melancholicae, terminatio-
nem aggritudinis, si ante fuerat crassa & a-
quosa.
In acutis si non praecesserint signa bona, ad-
fectionem, & mortem.
Vel rebea obscura, ante vntu rubi potenter,
aliquando
Calorem & intensionem rerum.
In senibus & mulieribus, deflectionem caloris
naturalis.

¶ Significationes oleagineae.
Urina oleaginea
Sicut oleum transparens
Consumptionem
Liquefactionem
Critiam expulsi-
onem.
Pauci & siccus, supremam consumptionem.

Sicut lotura carnis
Consumptionem
Hepatis perditionem.
Hydropisim.
Quam potenter nigra, si sit
alutatio
Mundificationem adfectionum humorum.
Si in quarta apparuit peracutis, mortem in
septimo die.

Simplex
Preparationem ad phthidem.
Consumptionem.
In colore & subtilitate, remissionem liquefactionem,
aut phthidem.
Et coloribus, caninis, utriusque cholerae adfectio-
nem.

A P P E N D I X.

¶ Iudicium de hypostasi.

Hypostasis naturalis debet esse

Alba	in substantia mediocri in mixtura parum aequali.
Continua	Cito apparetur
Diu perdurans	In fundo residens.
Rotunda	Punctilis.

Hypostasis

Alba mucaginosa, significat cruditatem, vel
actionem unctuosam.

Nigra, idem id quod urina nigra

Viridis, illud quod viridis urina.

Crimina, adensissimum calorem

Rubea, habundantiam sanguinis.

¶ De Circulis.

Circulus

Spermicus

Tubulosi et sensuum interiorum.

Viscosi humores.

Vermiciformes in uterulo cerebri.

Plumbeus, epilepsiam.

Viridis, melancholiam.

Rubeus, sanguinis fluxum.

Tremulus, paralyticum, et palatum expletum.

¶ De spume significatis.

Vrina spumosa

Nigra, crima, vel rufa

Passionem splenis.

Ictericam Passionem splenis.

Ventricularem cum viscositate.

Spermatica, opacitatem, maxime si magna
fuit, utros in urina, cruda phlegmata,

abundare Nephritim.

Granulosa, coarctatum, angustum in superiorem
runt, significant materiam non descendere
ad inferiora.Cum sicunda regione, materiam destillare ad
pectus in fundo vero, prolabi ad ventrem.Media inter ampullas & grana, caliditatem,
vel caloris debilitatem.

¶ De Squamis.

Vitrinum squame

Rubea, aggritudinem renum.

Albe, passionem vesicæ.

Fusce obscure sicut squame piscium, L'urina
dissolutionem.

¶ De Furfuribus.

Vitrine furfuræ

Cum pruritu glâdis in cole, & cum putre, sca
biem in vesica.Sine calore & putre, est difficultas mingendi
& debilitas, dissolutionem corporis, maxi
me vero facit.

Magnæ utrica fermenta.

Albe, adusionem in vesica.

Nigra, adusionem in splene.

Rubea, adusionem in sanguine.

Vena carnea.

Hepatis dissolutionem.

Ventricula, in qua supernat sedimen.

Si mixta fuerit, dissolutionem adipis.

Crimina, dissolutionem pinguedinis antiquæ.

Modica, reman dissolutionem.

Saniola

Eruptionem haurientis, si percellit dolor.

Pena sensibiles

Debilitatem digestivam.

Malarum rupationem, vel ex comestione
lactis, vel casei.

Hæmiosa

Lapidem in renibus, vel vesica, vel dissolutio
nem.Non residentes haurient, & ad rubedinem decli
ues, hepatis adusionem crumina, splenis.

Mucaginosa

Emberantiam grossorum humorum.

Complexionem frigidam.

Crism dichuades & uncturatum.

Si plimnans.

Caloris oculis consolidationem, a colore a
genæ in ipsam, in renibus.

Fermentata.

Debilitatem stomachi.

Malum digestionem.

Albidum utrum lactis coram.

Cinerea

Phlegma adustum propter, divaricatatem calo
ris extranei.

Sanguinea

Debilitatem hepatis.

Vulvas in manibus urinx.

Solutoriem coarctat in vesica, si parca sit.

Si mixta, solutoriem in splene.

Qualis, id est, in qua ad dissolutum pelliculæ,
vel vesicæ plenæ, & similis quo leniam quip
plam.

Phlegma crudum, viscosum.

Phlegma utrum, mucaginofum, urinos.

Referatorem neorum urinx.

Calculosa

Lapidem p'fens, vel phlegma viscosum in
vesicæ urinx.

Portem calorem in idem locis.

Spermatica

Si diuulm sit sperma & inopopolatum, signifi
cat colorem vel percellibile, vel no duram se
minis em'fionem.

Globosum, functum, abfissam colorem.

vel no duram pollutionem.

Et si id facit multis vicibus, semine sit condon
sima, vel paralyticum membrorum genitali
um.

¶ Finit T A B. Vitrinum.

¶ Sequitur Tabula Vitrina F. E. B. R. I. V. M.

G 2

- Ephemeris. • Putrida.
• Hæctica.

I EPHEMERIS.

Diffemperanda spirituum. 24. horas. id est, diem
non excedit. Nec habet nisi exordium
paroxysmum. Nam vel spiritus
Vitalis in corde accendit ex ira & furore. vel
Animalis in cerebro ex febre solis. vel
Naturalis in hepate ex cibo & potu.

2 PVTRIDA

Quæ sit ex putrefactione humo-
rum. Et hoc aut

- * Ictera uasa. Sic sunt commixta, quæ autem di-
cuntur. Terminantur. 24. horarum. 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16. 18. 20. 22. 24. 26. 28. 30. 32. 34. 36. 38. 40. 42. 44. 46. 48. 50. 52. 54. 56. 58. 60. 62. 64. 66. 68. 70. 72. 74. 76. 78. 80. 82. 84. 86. 88. 90. 92. 94. 96. 98. 100. 102. 104. 106. 108. 110. 112. 114. 116. 118. 120. 122. 124. 126. 128. 130. 132. 134. 136. 138. 140. 142. 144. 146. 148. 150. 152. 154. 156. 158. 160. 162. 164. 166. 168. 170. 172. 174. 176. 178. 180. 182. 184. 186. 188. 190. 192. 194. 196. 198. 200. 202. 204. 206. 208. 210. 212. 214. 216. 218. 220. 222. 224. 226. 228. 230. 232. 234. 236. 238. 240. 242. 244. 246. 248. 250. 252. 254. 256. 258. 260. 262. 264. 266. 268. 270. 272. 274. 276. 278. 280. 282. 284. 286. 288. 290. 292. 294. 296. 298. 300. 302. 304. 306. 308. 310. 312. 314. 316. 318. 320. 322. 324. 326. 328. 330. 332. 334. 336. 338. 340. 342. 344. 346. 348. 350. 352. 354. 356. 358. 360. 362. 364. 366. 368. 370. 372. 374. 376. 378. 380. 382. 384. 386. 388. 390. 392. 394. 396. 398. 400. 402. 404. 406. 408. 410. 412. 414. 416. 418. 420. 422. 424. 426. 428. 430. 432. 434. 436. 438. 440. 442. 444. 446. 448. 450. 452. 454. 456. 458. 460. 462. 464. 466. 468. 470. 472. 474. 476. 478. 480. 482. 484. 486. 488. 490. 492. 494. 496. 498. 500. 502. 504. 506. 508. 510. 512. 514. 516. 518. 520. 522. 524. 526. 528. 530. 532. 534. 536. 538. 540. 542. 544. 546. 548. 550. 552. 554. 556. 558. 560. 562. 564. 566. 568. 570. 572. 574. 576. 578. 580. 582. 584. 586. 588. 590. 592. 594. 596. 598. 600. 602. 604. 606. 608. 610. 612. 614. 616. 618. 620. 622. 624. 626. 628. 630. 632. 634. 636. 638. 640. 642. 644. 646. 648. 650. 652. 654. 656. 658. 660. 662. 664. 666. 668. 670. 672. 674. 676. 678. 680. 682. 684. 686. 688. 690. 692. 694. 696. 698. 700. 702. 704. 706. 708. 710. 712. 714. 716. 718. 720. 722. 724. 726. 728. 730. 732. 734. 736. 738. 740. 742. 744. 746. 748. 750. 752. 754. 756. 758. 760. 762. 764. 766. 768. 770. 772. 774. 776. 778. 780. 782. 784. 786. 788. 790. 792. 794. 796. 798. 800. 802. 804. 806. 808. 810. 812. 814. 816. 818. 820. 822. 824. 826. 828. 830. 832. 834. 836. 838. 840. 842. 844. 846. 848. 850. 852. 854. 856. 858. 860. 862. 864. 866. 868. 870. 872. 874. 876. 878. 880. 882. 884. 886. 888. 890. 892. 894. 896. 898. 900. 902. 904. 906. 908. 910. 912. 914. 916. 918. 920. 922. 924. 926. 928. 930. 932. 934. 936. 938. 940. 942. 944. 946. 948. 950. 952. 954. 956. 958. 960. 962. 964. 966. 968. 970. 972. 974. 976. 978. 980. 982. 984. 986. 988. 990. 992. 994. 996. 998. 1000.

Aut tunc putrefacti
Sanguis. sic fit Synches putrida: hæc enim
fit in corpore raro. aut graui. sed plurius
in iuuventibus: & ad mortem usque alligit.

Et est Triplex. videlicet

Acetabulosa, quæ sunt potestates Animæ: semper
per totum est in augmento.

Epistomica dei potestati sempiterna. semper enim
est in dedicatione.

D Homogenea, æqualiter affligens, quæ semper est
in statu eodem.

Aut putrefacti

Phlegma. Sic fit Quotidiana, vel cômens:
habet circulum dei & noctis. Parox. 2. ho-
ras. uel 3. 4.

Aut putrefacti

Cholera, id est, flaua bilis. Sic fit Tertiana
constans, habet circulum duos dies, & 20
horas totidem. Accedit æque uigiliis, tem-
pore æstiuo regione calida & sicca. Parox.
durat. 24. horas. Quiescit. 24. & in bilis que-
ritur.

Aut putrefacti

Atrabilis. Sic fit Quartana constans: ha-
bet circulum trium dierum, & trium nocti-
um. Parox. 24. horas. 12. in uera regione. 24.
in falsâ durat ad. 48. diem. Aut putrefacti

Cholera circa cor. Sic fit Causa, aut quæ
pauci euadunt, uno die fortis, alio remissi-
or: nec tamen augmen- tum recipit, nec di-
minutionem.

Er hæc septem species sunt Febres simplices.

* Aut iura & extra uasa

Sanguis principaliter, secundario cholera. Sic
fit Synches, uel conclusa constans: quia co-
mune tempus una est accessio ab initio usque
in finem: accedit calida sine remissione & ergo-
re.

Cholera principaliter, sanguis secundario. Sic
fit Catarrhica, uel conclusa constans.

Hæc duæ non dicuntur composite secundum
compositionem duarum febrium diuersarum.

rum denominationum, sed propter compo-
sitionem humorum putridorum: unde tam-
en proprie Febres composite non dicuntur.

Phlegma iura, cholera extra. Sic fit. Hemitri-
pos minor: in qua incipit uno parox. si-
mul alter incipit horis. 24. falsa quies.

Cholera iura, phlegma extra. Sic fit Hemitri-
pos medius: in hac uter parox. est quies ma-
ior: uterque parox. 2. horis. quies. 11.

Atra bilis iura, cholera extra. Sic fit. Hemitri-
pos maior: non curatur, durat. 60. horis. sic
in falsa quies. uno declinat paroxysmo,
statim alter subsequitur.

Hæc tria dicuntur composite: suntque chetoi-
ca, & terminus eorum est. 24. dies.

* Aut extra uasa. Sic sunt iura com-
posita. Si enim putrefacti

Phlegma

Naturale, sic fit quotidiana uera uel diaria: du-
rat hor. 2. tempore frigido, ut hyeme in se-
ribus & mulieribus phlegmaticis: quiescit
hor. 2. durat a. 21. debet usque ad. 40. uel. 60.
dies. Accedit circa solis occasum.

Innaturalis, fit Quotidiana nota.

Cholera

Naturalis, sic fit Tertiana uera. Hæc potius ha-
bet a. horarum. quiescit. 24. incipit cum hœ-
rere & punctione sine frigore & uoluntati
pulsu.

Innaturalis, sic fit Tertiana nota. Accedit circa
uigiliis. parox. durat ad. 20. horas.

Atra bilis

Naturalis sic fit Quartana uera: fit in Austro
in senibus & melancholicis: durat parox. 24.
horis: quiescit. 24. horis.

Innaturalis, sic fit Quartana nota.

Er hæc simplices sunt.

* Aut in duobus locis simul.

Si enim putrefacti

Phlegma in duobus locis, ut in capite & in sto-
macho, fit Quotidiana duplex.

Cholera in duobus locis, ut in stomacho & in
hepate, fit Tertiana duplex, quæ uno die gra-
uior est altero.

Melancholica in duobus locis, ut in splene & in
capite. fit Quartana duplex.

Er hæc sunt composite.

Aut putrefacti unus humor ab eo, uel alius: sic fit
Febres Erratica. Cuius sunt duæ species. 1.

Liparia, in qua corpus inens calet, extra frige-
t.

Eptalor, in qua corpus inus frigit, extra ca-
let. Accedit omni die.

Simplices phlegmaticæ magis ferè quæ Febres
Erraticæ.

A P P E N D I X.

¶ **HECTICA**, vel habitualis; huius-
sunt species

Prima, ex consumptione

Peius humiditas pro parte maiori, quemad-
modum eos. Hic difficultas cognoscitur, sed
curatur facillime.

Secunda, ex compositione

Secundæ humiditatis pro maiori parte, & pri-
mæ, Medius reines utriusq. ut Cambii.

Tertia, ex consumptione

Aequali primæ, secundæ, & tertie humidita-
tis: est dominium siccitatis totius corporis
sive febre, cuiusmodi est Gluten.

Signa Hecticæ

Primæ speciei, Calor continuus, maior ante
prandium, q̄ post: propter cōtinuam mem-
brorum dītemperantiam: sed satis levis:
quia non fit ex humore, sed ex membris: i-
deo caret paroxysmo.

Signa Hecticæ

Secundæ speciei, Calor cōtinuus manuum &
pedum, & acutior prior: maior post pran-

dium q̄ ante: provenit ex cholericis fumo-
sitate: ex spiritibus rubor genarum, ex ca-
lida fumositate eas inflammante.

Dolor sinistræ spandæ, est enim spiritibus
adligatus: & propter contractionem deflece-
tur & soluit in continuas: ideo fit dolor &
tulis, quandoq; sicca, quandoq; humida.

Signa Hecticæ

Tertiæ speciei, Calor maior q̄ in prioribus di-
abus: maior post prandium q̄ ante: & si dif-
ferentia non possit propter inensum calorem,
Urina in colore & subtilitate oleaginea, cum
multis resolutionibus grossis: clorica, inter
faciem sita quæsa & uelut uola.

Cutis digitis denata, ad propria nō redit. Ma-
cies totius corporis ex calore merobels inli-
to, ea cōsumente & dissolvunt. Vaguet in-
grossantur & curvantur ex reverbatione
vaporis: ideo in medio eleuantur, & in lateri-
bus contrahuntur, Capilli fluunt. Pulsus fre-
quens, parvus, durus & debilis.

A

¶ Finis A P P E N D I C I S.

N I C O L A V S Prugnerus, cano-
dido Lectori S.

¶ Lector quisquis ades, maxime & optime,
Et qui res Medicas, sacraque Apollinis
Tota mente requiris,
Huc huc fac referas pedem.
Naturæ specimen cernere si libet,
Et si te fugiant abdita pharmaca,
Herbarumque figuræ,
Isthoc scire potes Libro.
supra r. 10. h. 10. polliceor tibi,
Meras & Veneres, adde & Apollines,
Si tu Codice lecto
Perpendes bene singula.
Pulchra hæc et referunt, quam speciosior
Mundi Reclor adest, & eximius magis
Rebus quisque creatis,
Constans omnipotentia.
Hoc primum uolumus dispiciat pius
Lector, si fuerit deinde cupidine
Ductus, noscere causas
Rerum, hunc fac adeat Librum.
Vernantem tibi Brunfelsius Hortulum,
Consevit placidis sedulus herbulis,
Sic noctesque diesque
Huc huc semina conuehens.
Quis uero numeret, quantus, & improbus
Schottique assiduus tum fuerit labor?
Quando singula prescit
Docta quæ ualuit manu.
Felix o ninium, sanctaque Ciuitas,
Polles nam Iuplici nunc re-dicamine,
Verbo pascere mentem,
Istis corpora, quæ soles.
Lector, iam reliquum est optime, gratias
Tantis pro-meritis reddere, quas potes,
Sic sic gratus abibis,
Auctus munere maximo.

¶ A R G E N T. per Io. Schottum, CANO-
NICOL. Imp. V. Anno 1610, CHRISTI
TI uero Seruatoris, 1530.

D.

A.

B.

C.

E.

F.

NOVI
HERBARIII
TOMVS

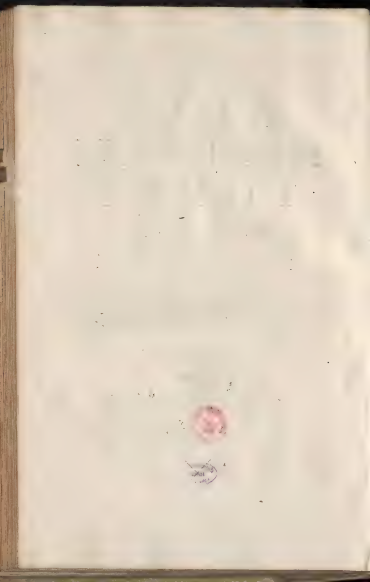
II
PER OTHONEM
BRVNfels
IVM
DENVO NATVS.

¶ Continens quæ uersa pagina
subnotantur.

Subiecto indice, rem ob oculos ement uel
digno monstrans.

✻ ARGENT. apud Ioannem Schöbnerum, cum
Cæs. Maiest. Privilegio ad Sexennium.

M. D. XXXVI.

DE VERA

HERBARVM cognitione

APPENDIX,

cui sequentiæ insunt.

- 1 Exegesis omnium Simplicium Dioscoride, & quomodo ipsæ quæ in Officiis seruantur respondent. fol. 99
- 2 Scribonij Largi Medici vetustissimi, de Simplicibus fragmentum. 127
- 3 Io. Mainardi Ferrarien. Medici nostri seculi clarissimi, Annotationes aliquot Simplicium, & scriptis eius extractæ. 128
- 4 Nicolaus Leonicensis de falsâ quarundam herbarum inscriptione a Plinio. 180
- 5 Pandulphus Collinatus de interpretatione Simplicium quæ sunt apud Plinium, calu- nia Leoniceni respondens 205
- 6 Geterosi Comitæ Heremanni a Neuenar censuræ alie Herbarum super eadem re. 232
- 7 Leonardi Fuchij, Principis Brandenburg. Medici Annotationes de Simplicibus, a medicis hæcenus perperam intellectis, & æstimatis. 283
- 8 Do. Ioachimi Schylleri Medici iudicium de Garyophyllis. 279
- 9 Hieronymi Tragi medici dissertationes fere quinquaginta, de herbarum quarundam nomenclaturis 272
- 10 Marci G. insarizæ medici quondam Ticinen. Annotatio una & altera de Truxaco, Cilecorea, Iua, Esula, & Soldanella. 281
- 11 Iacobi de Manlij Alexandrini, interpretatio Simplicium, secundum ritum Officinarum. 283
- 12 Hieronymi herbarij Apodixis Germanica, ex quæ facile vulgares herbas omnes licebit perdiscere. 399

C O N T E N T A.

☞ Rhapsodia Herbarum T O M I Secundi.

Hederarum typi duo.	8.	Acori	52
Peoniae.	13	Apiorum & Petroselini	53
Caprifolij 1	16	Iaceae	54
Pulicariarum typi duo	20	Gladioli	55
Feniculi 1	25	Herbae fullonum 1	56
Serpilli 1	26	Libanotidis	63
Scabiosae 1	29	Maieronae	62
Eupatorij 1	31	Lappati 1	65
Solani 1	33	Meliloti 1	68
Hirundinariae 1	39	Nasturtij 1	77
Fragariae 1	41	Mentaram 1	81
Rorriconiae 1	40.	Polypodij	89
Scotopendrij 1	42	Salviae	92
Liliorum	48	Valerianae	95

☞ Herbae remissae ad. I. T O M V M, uel alias ut
ignotae, non descriptibiles.

Parietaria	23	Dondernegelin	61
Solidago	29	Cardus triplex	69 & seq.
Penstaphyllon duplex	37	Accosia	72
Genfbluom	38	Vnifolium	70.
Scheiffkraut	43	Herba Trinitatis	73
Garyophyllata	47	Malua triplex	72 & seq.
Eberwurcz	50.	Saxicula minor	72
Synnau	57	Sanguinaria	93
Fleischbluom duplex	58	Raponeoli	88
S. lacris bluom	60	Artemisia	87
Negelblumlein	61	Tanacetum	88

D. Generosus COMITIBVS, & Dominis
D. Bernardo, Othoni, & Vuolphgango
a s o t m s, patri, cum duobus
filijs, dominis suis gratiosis,
Otho Brunfelsius
S. D.

Fuisse & in nos in Babura Celsi, V. & de Cidyco quondam scriptore lusi poëta Horatius,
Nec sic incipies, ut scriptor Cicerone olim.

Fossumam Priami cantho, & nobile bellum,
Quid dignum tanto, ferat hic promissor huius?

Parturient montes, nascetur ei cadulus ausus.

Siquidem post datum tunc illud silentium, ut *amphylina* sp. sp. illas, quas de hoc secundo Tomo, vestis lib. Celsi, conoperant, unx tandem pauculas habas profertemus, & eaz parum in prius descriptis Tomo, parum incognitas, & e Medietati sibi huius exolitas. Con-tingit & aobis, ut amphori in finibus, plane uicinis exent. Verum huius negligenz, ut putatam aliquando ratione reddemus Celsi. V. ita et apud barbaris ac simpliciter medicis stu-diofor, publica apologia nos purgabimus, ubi libellum nostrum ediderimus u. laceram, quem de Synonymis nunc in manibus habemus. Exueram uno uel uero iuregam Celsi, V. jam laudati- si in ipso medio opere tibi aobis obrepit, ut uel tibi id a nobis precibus illagrassem, adeo- que & extorrellum de Celsi ac longe charissimis uel, D. Henrichus ab Heppendorff, D. Nicolaus Gombius, & D. Ioannes Sapidus, alteri eam desandaueri prouinciam fuissent uel, quibus sine ut amitis, tribus nominibus nobis charissimis, his non sunt quicquam denegare sine, si quid siue legi, siue in epum etiam, possit hac eo genere a nobis scribatur, illis tunc debetur auctori- bus. Quamquam & in hanc diem ea torquarum molestia, quae quous Aedine caere, huius- ne nobis grauius incumbit, atque adeo tamen excusare non licet, quae typographo obfundi necesse est, huius, cui fuerat gratificandum: cū alioqui, aut alio obfeto, aut a hosti, facilius- que argumento poteramus si de nobis redimere a Celsi, uelitis. Vestrarum igitur Celsi, cum to- tum hac uice peritiam redire non ualeamus, saltem *uicinis* uel accepta habere. Et quoniam mo- dum ego composuisti uelita beneficia magnificatio, ita si non admodum mea respon- deant literaria, quod reliquum est uelitis splendore, uelitis magnificenti facere dignamini,

Aligati de uelitis in illa p. p. illa l. x. Quod si igitur uelitis auspicijs nos exce-

perit sequens annus, uelitis & nos quocumque uelitis uelitis, a uelitis.

has igitur studia ornabimus sequentem librum nostrum. De qua

prolixo quoque Appendice, & cur in illa pugnamus

scriptorū sententias uelitis posuerimus, in Sy-

nonymis quoque nobis ratio reddet,

Ingeni bene ualeant Celsi, V.

quas ut Dominus

quem diuissime nobis seruit, uelitis exoptamus. Argen

torae quarto Nonas Decembris, Anno a Scr.

uolitis nostro nato domino Iulio

Celsi millesimo quingenti

uolitis trigesimo

primo.

A.

Wine Apple.

corum T O M V 8 Secundus.

7

Hedera.

Lepher.

26

C

¶ De HEDERIS omnium generum,

Rhapfodia PRIMA,

¶ Nomenclatura.

Hedera Græce, *αἰνός*, *κιννάβιον*, *αἰνός*, *ἡδέρη*.

Latine, Syluamater, Hedera.

Germanice, *Epphen*.

¶ Summaria descriptio HEDERARVM
ex Dioscor. lib. 2.

Hederarum
genera.

VLTA HEDERA DIFFERENTIS
as in specie fortis, generalissimas autē tres. Nam quæ
dam candida est. Altera nigra. Tertia Helix. Candida
fructū fert candidum. Nigra, nigrum, aut Croci arnu
lum, quam uulgos Dionysiam uocat. Helix fructum non gignit, sed tes
nues habet palmites, & folia parua, angulosa, & rubra.

¶ De multis HEDERARUM Generibus ex

Plinij lib. 16. cap. 32.

D

Hedera iam dictū in Asia nasci. Negauerat Theophrastus; nec in India,
nisi in monte Mero. Quin & Harpalum omni modo laborasse, ut fereret
eam in Medis, frustra. Alexandrum uero ob raritatem in coronato exer
citu, uictorem ex India rediisse, exemplo Liberi patris: cuius dei & nunc
adornant thyrsos, galeasq; etiam & scuta, in Thracie populis, in solenni
bus sacris. Inimica arbor lauis omnibus, sepulchracq; ac muros rumpens;
serpentum frigori gratissima, ut mirū situlam in honore ullo habuam.
Duo genera eius. Prima ut reliquarum, mas, & femina. Maior traditur
mas, corpore, & folio duriore ac pinguiore, & flore ad purpurā acceden
te. Virusq; autem flos similis est rose syluestri, nisi quod caret odore. Spe
cies horū generum tres. Est enim candida, & nigra Hedera, tertiæq; quæ
uocatur Helix. Etiamnū hæ species diuiduntur in alias: quoniam est alia
fructu tantum candida, alia & folio. Fructumq; candidum ferentium ali
is densus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui uocant
tur Corymbi. Item Selenitium, cuius est minor acinus, sparsior racemus.
Simili modo in nigra. Aliæ & semen nigrum, alijs crocatium. Cuius cor
onis poetę utitur, folijs minus nigris: quam quidam Dionysiam, alij
Bacchicam uocant, maximis inter nigras corymbis. Quidam apud Græ
cos etiamnum duo genera huius faciunt, a colore acinorum, Erythra
num, & Chrysoearpum. Plurimas habet differentias Helix: quoniam
folio maxime distat. Parua sunt & angulosa, concinnioraq; cum reliquo
rum genera simplicia sint. Distat & longitudine internodiorum, præci
pue tamen sterilitate: quoniam fructum non gignit. Quidam hoc etatis
esse, non generis existimant: primoq; esse Helicem putant, fieri Hedera
uerustate. Horum error manifestus intelligitur: quoniam Helicis plura
genera reperiuntur, sed tria maxime insignia. Hæ bacea ac utrens, quæ

Hederarum
species tres.

Corymbi,
Selenitium.

Helicis gen
ta.

plurima est altera candido folio: tertia uersicolor, quæ Thracia uocatur. A
Inanimum Herbaceæ tenuiora folia, in ordinem digesta, densiora quoque. In as
lo genere diuersa omnia. Et in uersicolori alia tenuioribus folijs, ac sumis
liter ordinatis densioribusque. In altera neglecta omnia hæc. Maiora quo
que ac minora sunt folia, macularumque habitu distant. Et in candidis, alia
sunt candidiora. Adolefcenti longitudinem maxime Herbacea. Arbores
autem necat Candida, omnemque succum auferendo, tanta crassitudine au
getur, ut ipsa arbor fiat. Signa eius, folia maxima atque lauissima, mammas
erigentis, quæ sunt cæteris inflexæ: racemi stantes, ac subrefli. Et quan
quomodo omnium generi radicea brachia, huic tamen maxime ramosa ac robu
sta. Ab ea nigrescit. Sed proprium albæ, quod inter media folia emittit bra
chia utrinque semper amplectens. Hæc est & in muris, quantumvis ambire
non possit. Itaque etiam pluribus locis intereisa, uiuere tamen, duratque,
& totidem initia radicum habet quot brachia, quibus incolumes & soli
das arbores sugit ac strangulat. Est & in fructu differentia albæ, nigresque
Hederæ: quoniam alijs tanta amaritudo acini, ut aues non attingant. Est
& rigens Hederæ, quæ sine adminiculo stat, sola omnium generum, ob
id uocata Cissos. Et diuerso, nunquam nisi humi repens Chamæcissos.

Hederæ casti
dida signa.

Hederæ rigens.
Chamæcissos

HEDERA MULTIGENIA EST. QVAEDAM ENIM HV

diu repens. Quædam seles excellens anollens. Et ex ceteris generis pluris, sed tria summo pa
trifera, Candida, Nigra, ætiamque Clauicula. Horum item species pluresque. Quippe alia fructu
tantum candida, alia etiam folijs. Rursum fructum tantum candidum ferens uires, alia etiam folijs
etiam, densum & uelut in globum circumactum præfert, quæ Corymbosa quidam uocant
nunt. Aethienses, Aethiæ in regni eam appellant, alia minorem, spissioris modo Ni
græ. Sed Clauicula differtur maxima differtur. Et etiam folijs plurimum distat, cum pui
tate, tum quod angulata conciliosaque sunt, cum Hederæ rotundiora, simpliciora quoque habet. Di
stant etiam intermodorum longitudine, atque etiam similitudine: quoniam fructum quædam non
ferunt. Ergo Clauiculae plura genera, sed quæ conspectu summaque notantur, quæ sunt. Her
bacea ac uires, quæ plurima est. Secunda candida. Tertia uersicolor, quæ Thraciam quidam
appellant. Et harum quæque distare uidetur. Quippe Herbaceæ quædam folio uersicolori, longi
ori, atque etiam densiori: quædam minus hoc costata habens. Et in uersicolorum genere, alia folijs
breuiore, alia minus. Macularumque habitu diuersa parimodo, & magnitudine, coloris quoque
distat. Audis præfatis Herbacea, inquit plurimū uires manifesta, quæ hederæ casti affinitate, non
tamen folijs, quæ maiora, lauioribus habet, uerumtamen geminibus. Non minus enim ereda ge
neris, non inflexa præfatis et longitudine. Herbacea uero crassiora, lauiora quoque, ac Hederæ, ut se
mes profert: inquit, generis sublimis, rectumque edat. Est quædam uersicolor Hederæ radice nunt
rola, densa, flexuosa, funiculosa, crassa, nec minus alba, sed potius nigrescit: et inter candidas quæ
asperius, minus inflexa habet. Quamocumque autem amplexus arbores omnes inflexæ. Omnes in
necat, et excreta alio limbo. Grassior hæc maiorem in modum, a præfatis herbaceis distat, et
per lapsum Hederæ arbor fiat. Autem ex maiori parte, semper super alium uitam depre
sæ, atque arboris, amplexiculus est, ut per sua natura, uel quiddam eiusmodi sit. Non
minus e geminibus radicea assidue inter folia nunt, quibus arboribus, minusque obrepit,
quod de inflexa a natura exhibitum, atque in humorem ac uires, exauremque arefieri. Et si
inflexa succidat, adestomus uires durareque potest. Habet & aliud diffinitum non modum
et in fructu. Nam alius dulcis, alius uelut acer amarior, tam in candida, quam in nigra. Alii
autem mandant, alium non amplexum. Hederæ casti habet.

B

Corymbosa
Hederæ.

DE HEDERÆ TEMPERAMENTO EX
Galeno lib. 5. Simplicium.

HEDERÆ ex contrariis composita est facultatibus. Habet enim quiddam adstringentia
habens, quam uirescenti & frigida esse ostendimus. Habet quoque etiam nonnulli acri, quam ca

C idam esse ad gustum comprobatur. Nec deest sentiaqueam namque substantiam quandam implam obinet, ceræ si uindis sit. Siquidem dum areolet, hanc primam exhalare necesse est, manetque terra est, frigida, adstringensq; & ea quæ calida & acris.

Viridis autē, folijs eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quæque maligna sunt, ad sanitatem reducit. Tum igne facias exulcerationes, cicatrice inducit.

Porro cum aceto decocta folia, lienosis profunt.

Flores autem quodammodo ualidiores sunt, ut ad leuiorem redacti, cū cerato ambustus conueniant.

Præterea succus medicamentum est errhinon, hoc est, in nares fufum, capiti purgando idoneum.

Tum uetustas aurium fluxiones sanat.

Ad hæc ulcera uetera, tum in auribus, tum in nanibus.

Porro si actior appareat, aut rosaceo, aut dulci oleo miscetur.

Lachryma eius lentes interimit.

Pilis nudat: usque adeo calide potestatis, ut obscure adurat. Est enim ueslus aqueus quidam liquor, sicut alie omnes lachrymæ.

☞ Vires & iuuamenta ex Dio

scoride lib. a.

HEDERA omnis acris est, & adstringens.

Nervos tentat. Flos trium diguorum carptu, faciat ad dysentericos, in uino bis die potus.

Ambustis cum cerato illinitur.

D Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cū pane detrita, lienes sanant.

Folium & corymborum succus, cum irino unguento, melle, aut nitro, nanibus infunditur.

Et contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo persundi uile est.

Purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo medetur.

Nigræ Hederæ succus, aut eponi corymbi corpus infarant: mentem quæ turbant largius sumpti.

Acini quinq; triti, calefacti in punico cortice, cum rosaceo, si instillentur a contraria aure, dolorem dentium mitigant.

Denigrant capillum illius corymbi.

Folia in uino, decocta, illinuntur omnium ulcerum generi, etiamsi cascoe the sint.

Vicia cutis in facie, & ambusta sanant, utiantea diximus decocta.

Mouent menses triti, & subditi corymbi.

Idem poti post purgationes foeminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt.

Pediculus foliorum melle irrigatus, ac uulue inditus, menstrua & parus extrahit.

Instillatus succus, putrida tedia narium, graue colentiamque emendat, & sanitati restituit.

Iuuamenta
Nigræ.

corum T O M V S Secundus.

u

Lachryma Hederae Pflodrum est.

Iltu pediculos enecat.

Succus in aceto potus, contra phalangia prodest.

EX BARBARI COROLL.

Hedera frutens quidam uendicant, sed arboris magnitudinis crescendo acquat, folia primo angulosa, proceris rotundant. Multa eigna. Humore per Chamædilos: de qua in loco. Cellarum ena capta. Candidi Nigraque. Et Hedera est, Chamædilos, sive Pampinus vocata. Candidi alio loco folio, aliud fructu & folio. Id quod fructu folio candet, aut crassiusculi, densum, globatimque subterram, & Corymbis vocat. Athonis uero Achamicon Irigui, aut murentis actum, pariterem, & Selenion appellant. Simili modo in nigra, cui & sua quidam differentia sunt, sed minus perspicua. Alii enim semen nigrum. Alii croceum, cuius corosis potius uidentur, folia minus nigra: quæ & Nylia, & Baccha, et Dionysia uocabant, maxime inter nigras corymbis. Alii duo genera fecerunt a colore adnorum, Erythraion, & Chrysocarpion. Helix ab Hedera distat apertissimo discrimine. Primum folia huius angulosa, concinna, cœquæ: Hedera simplicia, rotundioraque. Distat & longitudine intermediorum, præcipue tamē sterili tunc: quoniam fructum non gignit. Quod hoc exatit uirum indiguit, primoque esse Helicem, & Hederae fœderatorem: id quod fallum esse Theophrastus & Plinius contendunt: cū quæ folia & gemmae Helicis ab Hederae quibet anno se folio plurimum differat: tum quæ plures eius differentie nesciantur. Herbacea, seu uirens, quæ numero siliuina est. Altera folio alio. Tertia ueticolore, quæ Thraia uocatur. Herbaceæ duplex genus. In uno tenuiora folia, elongataque per ordinem, longiora densioraque: in altero diuersa omnia minus. In gerlicolori quoque alia folio erubescit, teratior, ordinatior: in altera inordinato, nunc maiore, nunc minore, maculoseque. In candido græ, alia plura, alia minus sunt candida. Crescit in longitudinem non possimul Herbacea. Nunc requiritur ad Hedera. Hedera ubi semel fecerit occupat, germa sublimis, reditque ager. Radice numerosa, conrotia, densa, crassa, lignosa, nec admodum profunda, plenum uirga. Et Candidiorum quæritur asperitas, inuisibilisque est. Hæc & arboris amplexus & suctu singulat, tanta crassitudine, ut ipsa per se arbor fiat. Siquis nuda, folia maxima & laetissima, mimas, hoc est, germina subigens, quæ sunt canthi index. Racemum stantes angredi. Radicola & robusta. Huic maxime uni brachia. Post ipsam Nigra, sed prope Albe, quæ inter media folia emittit brachia, quibus arboris cōplectit, & pambus obrepit. Pluribus huius locis succa durat, angustior, & inordinata radice habet. Quæ brachia, cuius seipsum cognoscit apud potius. In nigra & alba alius dulcedo Aconi: alia tantum amantior, ut aut non amant. Est & nigra Hedera, quæ sine admixtione sit folia oim generis, ubi uocata Ciliosa a Theophrasto & Plinio, quasi Columella in eo uocabulo significat. Sed summa diffusio id est amœbius, in maritima, & lœuata, quæ alia folia densius, purius, matius habet, & florem ad purpuram accendit: alia non habet. Vtrique illis syluestrius color similes, sed minor & inordinatus. Quæ descriptio uidet rectioribus quibusdam non Hedera, sed Cilioa rōne mēta, cui et fœces et flos punici tribuitur. Sed Theophrastus sequitur est Plinius li. siipio sexto, hæc ipsa non de Cilioa, sed de Hedera prodent. Hedera Theophrastus etatem Alia nasci non potest nec in Indis, nisi mure Mero, unde ortus est Bacchus. Frustra & Harpalus laborasse oim de modis, ut ferret eam in Medis. Inimica arbor fœces oibut, sepulchraque ac muros rēpens. Serpentiū frigidis grandissima. Vides in fures, & armamenta nauis Hedera uires, auctor est Athenæus, quæ et Rhodum perbit, ut Canabin. Carotis experientiū, uolens fœces, aqua in unguam addita sit, nec nec ut a fœces materia huius fœces, uisū quod est dolum, transiunt, aqua manebat nec enim continet uisū inquit uas Hederaeum. Quod potest genus græce Cissylion, ab Hedera uidet appellat, quæ pro quorūque ligno id accipitur. In quo signum etiam & Cymbis, & Cypellis quæritur. Alij ueticolores Cissylion intelligunt, propter quod in Didymis locis dedicatione folijs hederaeas libare moris fuisse. Cymbis uero, quæ uisus areare, oblonga, & angustia, nunc se ipse præbuit. De Hedera Cilicia, quæ cum Hedera non est, in Sindace tractu quærit uoluntate monstrabit. Cilion, hoc est, Hedera, sive Liben pams fuisse Græcia confirmat, in uisū sui fuisse consensum, diu manserit et deo libens, areare illius prout. Athenienses Cicon ipsam Bacchi uocant, & apud se Achamion uocant Hedera primo uolunt, ut scripsit Paulus. Syluestri Hedera cerui phalangia gressu mandit, & libet. Aclausus auctor.

E X M. V E R G. C O M M.

Numerantur Plinio uiginti Hederae genera, folijs, corymbis, uisibus, alitudine, humilitateque, & uis diuersa, omnia a Theophrasto & Plinio locis accepta. Corymbos quæ gerunt numerosa, quæ in ore oim fuisse quondam uisibile est, occasione uero nos credimus sepe potius huius corymbis amant, ut a principio fœces Hederae uisibile u multis, tamque diuersis appeli-

A

Theophr. E.
bro. o. cap. 2.
Pli. li. 16. ca. 24
lib. 24. cap. 100

Helix.
Hedera.

B

Cissylion,
Cymbia.

C Inosisibus, non una nominantur planta, sed unus plura numerantur genera.

¶ Paulus AEGINETA de HEDERA.

Cilios ex contrarijs constat potentijs. Stringit enim, & refrigerat, atq; cum quadi acrimonia calefacit, essentij aquolq; particips, uindis tepida.

Viridia ergo folia incocta uino, uulnera conglutinant.

Ambusta igni, & Spleneticos iuuant.

Succus medicamentum est iij^m, id est, quod naribus injectum cerebrū perpurgat.

Tum inueteratas Aurium fluxiones sanat.

Lachryma eius longe acutior, lentes perimit, & pilis nudat.

¶ Apuleius de Hedera.

Ad CALCVLVM.

Herbæ Hederae baccas, aut septem, aut undecim contritas, ex aqua potui sumptas, mire Calculos in uelica congregatos frangere & extrahere per urinam, certum est.

Ad CAPITIS dolorem.

Herba Hedera cum oleo rosaceo, & succo eius mixto uino, tempora, uel frontem perfricabis, sedat dolorem.

Ad SPLENIS dolorem.

D Herbæ Hederae nigrae grana primo. 2. secundo. 3. tertio. 7. quarto. 8. quinto. u. sexto. 13. septimo. 15. octauo. 17. nono. 19. decimo. 21. in uino bibuntur diurnis diebus: si febricitat, in aqua calida, maximo auxilio lienis auxiliatur.

Ad phalangiorum MORSVS.

Herbæ Hederae radice succus bibatur.

Item ulceribus Hedera ex uino decocta, utiliter imponitur.

Ad NARES graeuolentes.

Herbæ Hederae succus bene colatus in nares infunditur.

Ad AVRIVM uisus, & eis qui minus audiunt.

Herbæ Hederae succus mundissimus cum uino stillatus medetur.

Nec KPVTA solt. dolcat.

Herbæ Hederae folia mollissime trita in aceto, & oleo rosaceo, aduersus omnem capitis dolorem fronti illiuntur.

¶ De uarijs generibus Hederae, uide in Appendice plura.

DE PÆONIA,

RHAPSODIA .II.

Nomenclaturæ.

Græcè, *σμευρίδα, σμευρίδα.*

Latine, Pæonia. Casta.

Germanice, *Zänigebülm. Pœnindlâm.*

DE PÆONIAE generibus ex

Dioscor. lib. 3.

P

ÆONIA duo genera sunt. Mas folia luglandis habet. In fœmina uero Smyrni more diuiduntur. Summo caule siliquas emittit uelut græcas nuces. In quibus quum deliſcunt, multa granula rubra, acinis puniceorū similia inueniuntur, & in medio nigra, quinque, aut sex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba. Fœminę radicibus ceu glandes circiter leptem, aut octo inhaerent, ut in Hastula regia.

PLINIVS lib. 35. cap. 5.

Versatissima inuenta Pæonia est, nomenq; autoris retinet, quam quidam Pentorobon appellant, alij Glycyfiden. Hęc quoq; difficultas est, qd̄ eadem alteralibi nuncupatur. Nascitur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor, serente in cacumine uelut græcas nuces quatuor, aut quinque. Inest eis semen copiosum, rubrum, nigrumq;. Hęc medetur & humorum in quiete ludibris. Præcipiunt eruere noctū. quoniam si piceus martius uideat, ruendo in oculos impetum faciat.

DE PÆONIAE temperamento ex Galeni lib. 6.

Glycyfida, quam Pentorobon, & Pæoniam uocant, radicem habet leuiter adstringentem, cum dulcedine quadam, ac si plusculum denubus mandas, acrimoniam item quandam subamaram esse percipies. Proinde menses citè ex melicrato amygdali pota quantitate. Sane tundere eam necesse est ac ita cribratam inspergere. Expurgat porro etiā secur obstruendum, & tenes; sed hęc efficere nata, quia acris et subamara est. Quia uero etiā quiddā adstrictiorum obinet, in uentre provenientes fluxiones sistere potest. Ceterum eam nunc in austerorum uinorum quopiam decoctam potare conuenit. Est porro minino et reſictatoria. Itapropter haud deservauerim, eam ex collo pueris suspensam, merito coraciale morbum sanare. Equidem uidi puellum quandoq; octo totis mensibus, morbo communi libenter, ac postea forte fortuna, cum quod a collo suspensum erat, decidisset, protinus denuo conuulsione correptum, iursumq; suspensio in locum illius alij, inculpare postea egisse. Porro uisum est mihi, sanus esse, rursus id collo deſtrahere, ceterioris experientię gratia. Id cum fecissem, ac puer iterum esset conuulsus, magnam recens radicis partem ex collo eius suspendimus; ac deinceps prorsus sanus effectus est puer, nec postea conuulsus est. Rationabile itaq; erat, aut partes quasdam a radice deſluens

A

Eadem ſert
Theophrastus
lib. 9.

B

Exprimens
contra mor-
bum commu-
nem.

Cres, ac deinde per inspirationem attrahat, afficiat in locos curare, aut a radice affidue mutari & alterari. Nam hoc pacto succus cyrenaeus columellam phlegmone affectum iuuat, et melanthium frictum, palam catarthos, et coryzas deficiat, si quis id in calidum linteum rarum liget, affidueque calorem ex eo per inspirationē in nares attrahat. Quin etiam si compluribus lineis, & maxime marinae purpure, collo uiperæ inieciis, illis ut peram profocet, eaq; postea cuiuspiam collo obijcias, mirifice profuerit, tum parithymijs, tum omnibus ijs quæ in collo expullantur. Sane de talibus, priuatim aliquando forte conscribam. At nunc Paeonia cognoscendum temperamenti est, tum exicatoriū, tum subtiliū esse partium, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut pauxillo calidius.

VIRID & luamenta ex Diofcor.

Fœminis a partu non purgatis, sicca radix datur.

Ciet mēdēs nūcis grācē magnitudinē pota.

Sic ventris doloribus cum uino auxiliatur.

Valeat contra regium morbum, & renum ac vesicæ dolores.

Decocta in uino, aluum sistit.

Rubra grana rubentis menses sistūt, decem, uel duodecim pota in ui
no austero & nigro.

D Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, vuluæ strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero posita, in aqua multa, aut vino.

Nascitur in altissimis montibus & promontorijs.

Ex A P V L E I O ad Sciations.

Paronix herbe radice partem alligabis ei qui paucitur, & circumdinges:
res est saluberrima.

ADLYNATICOs

Herba Pœonia, si lunatico iacenti imponitur facit, nunq̃ ei hoc mali accidit.

EX M. VERG. COMM.

Vtrum Praoniarum genus certis addidit Theophrastus libeo, & de plantarum historia, quo loco, nisi a Plinio idem verbis reddendum esset, quod ab eo traditur, non dicemus, illi huiusmodi eff. Atque hoc nostrae linguae haec sunt verba. Εἰς τὰς ἀνθούσας τὴν πλάκην τοιαύτην ὁμοίαν ἐστίν, καὶ αὐτὴν ὡς ἄλλοι τινες φερεῖσθαι εἰς τὰς ἀνθούσας λέγουσι, καθάρσει οὗτο ἱκανόν. Quorum sententia est, Plinium esse redidisse (verbum adiciantur haec, & ex longiori quo.) Quomodo nomen Praonium, quam Glycy. item vocant, nostra effudit sebet: quomodo per diem loquar, unde apud aut, qui solum legit oculis penditur. Vidimus totius sententiam aliquid servasse utriusque Praonii obvia nomen, & ex ea, quae habebatur, hic praenotat & ostendit nos, sola scilicet, caules, folliculos, & in folliculis semina nihil scriptoris huius historie apud respondere usum esse.

corum T O M V S Secundus.
Caprifolium.

19

Walmeyster.

C

DE CAPRIFOLIO,

uel Matrifylua. Teutonice

Geyßblatt/oder Walmeyßler.

R H A P S O D I A .II.

Materfylua quid fit ex sententia scholiastæ

Luminis maioris.

CAPRIFOLIUM SECVNDVM NICOLAS-
um, est Materfylua. Materfylua autem apud Dioscorum est
μαρταλόριον. Ex folijs ipsius apud quosdā fit Licium. Et est herba quæ ius-
ta hortos inuenitur: et illa est, quam rustici vocant Cezolo.

Oculus lucidus,
Licium fit ex
Caprifolio.

Et rursum. Materfylua secundū Compositiorem est Oculus lucidus,
seu Caprifolium, & de hoc apud quosdam fit Licium: sed illud Licium
est debile.

Hæc herba apud nos iuxta hortos inuenitur: cuius folia sunt apud nos
subalbida ab uno latere, ab alio latere uiridia, sibi adherentia, & se inuols-
uentia super alias plantas, ut est notum. Et est quam Dioscor. Periclymes
non uocat, & nostri uulgariter Cezolt.

Splenaria,
Lunaria.

Sententia P A N D E C T A R I I succinens priori.

Materfylua græce *μαρταλόριον*, uel Splenaria, uel Lunalis, uel Periclymes
nos. Herba est cuius folia sunt ex altero laterū subalbida, et ex altero uiri-
dia, adherens, & aduolens se sepibus. Cuius fructus sunt magnitudine
Cubebæ, in principio uirides, & cum maturuerint citrini coloris, ten-
dentes ad rubedinem, positi ordinarie, et conclusi in duobus folijs simul
coniunctis, existensibus in capitibus stipitum iuxta eum.

D

M A T E R S Y L V A nomen uulgare multis.

Materfylua.

Videat commane aiquidque nomen multis herbis, uocabulum Matrifylua. Siquidem &
Sedalis herba: quæ in primo Tomo fecimus Hippurise tenam speciemini fallor, uocatur
hoc nomen, fortasse, quia uoluntauerit et alia herbis emineat in præpositis. Vide in-
fra Hieronymi descriptionem in dictione, Walmeyßler.

Genuina descriptio Periclymenæ
ex Dioscoride lib. 2.

Nomenclatu-
ra Caprifolij.

Periclymenon, aliqui Aeginam, alij Clymenon, alij Carpathon, alij
Splenon, alij Epeticin, alij Axinam maiorem, nonnulli Clematisin, alij
Myrcinen, alij Calycanthemon, Maci Polion Veneris, Aegyptij Tur-
con, Romani Mosucrum maius, Aphri Lanath appellant.

iuxta.

Simplex fruticat, ex intervallis parua folia habens, ipsum amplectens
tia, subcandida, hederæ a. Inter folia furculi exeunt, in quibus bæcæ He-
dere similes. Flos sabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quasi in for-
sum procumbens. Semen durum, & quod difficile euellatur. Radice ro-
tunda, crassa. Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se adminiculis pro-
pter assidentibus.

DE PERICLYMENI tempera

mento ex libro. 8. Galeni.

Periclymeei uilla est tum fructus, tum folia: adeo uehementer inaspidens pariter & exca-
faciens facultas: ut si plufculum bibatur, urinam sanguinolentam efficiat, principio qui-
dem urinam duramque mouentia: poero foris cum oleo illita, excalfaciam. Iuuiam & lenofos
dificultus fpirantes. Compertus portonis menfura ell drachm; unius cum uino. Parro defic-
cat quoq; fenes. Et quidam aiunt, fi copiofus bibatur, fterilitatem bibentibus afferre. Sed &
funt qui certum dierum numerum, ad talem portionem prefinitum, ut Diofcor. qui feptem ex ui-
glia oca tradi fert. Hic etiam urinam cruentam reddi a fexto die memorat.

VIRIS eius & luttamenta ex
Diofcor. **LIBRO. 8.**

Semen eius poftquam ematuruit, collectum, & in umbra ficcatum,
drachmæ pondere datur in uino quadragenis diebus, ut lienē abfumat,
ac moleftiam difcutiat.

Sed urinam ciet, ftatim a fexto die cruentam.

Orthopnoæ, & fingulæ prodeft.

Partum accelerat.

Folia funt eifdem uiribus prædita. Quæ tricenis feptenis diebus epos-
ta, fterilitatē facere produntur.

Perunchis ex oleo febrium rigores abigunt.

EX PLINIO libro. 27. cap. 11.

Periclymenos fruticat & ipfa, ex intervallo duo folia habens, fubeant
dida, mollia. In cacumine autem fermen inter folia durum, & quod diffi-
cile euellatur. Nafcitur in aruis ac fepibus, conuoluens fe ad miniculis qui
hufcunque. Semen eius in umbra ficcatum tunditur, & in paftillos dige-
ritur. Hi refolui dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus, ad lies-
nem: eumq; urina cruenta, aut per aluum abfumit, quod intelligitur a de-
cimo ftatim die. Vrinam ciet & folia decocta, quæ & orthopnoicis pro-
funt. Partum quoq; adiuuant, fecundafq; pellunt pota fimili modo.

¶ **De alio VOLUCRIO.**

Et etiamnum aliud Volucrium, quod Græci αλβανος uocant: & uidef-
elic Lilium conuallium, teutonice *Weyßkumpfen*, proxime fupra adpictum,
quod quid reuera apud Diofcoridem effer, priori Tomo ingenuè confe-
fi fumus nos ignorare. Defcriptio ell apud Dⁱ fco. lib. 2. iuncta ei, quam
nunc traclauius Periclymeno: quam poterunt iubi, qui noftris ratio-
cinjs atq; augurjs fortalfe diffidunt, confulere.

Lilium con-
uallium.

Pulicaria mascula,

Siebraun. Nürnberg.

corum T O M V S Secundus.

Pulicaria Fœmina.

Strophanthus.

b.

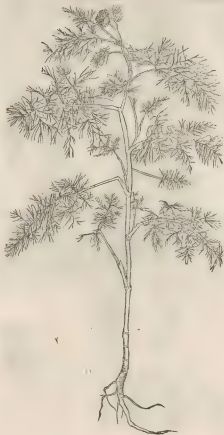
c.

¶ Parietaria.

Sancti Petri Herba.
Lag. und. n. 481.

Herba hæc de
scripta est su-
pra in priori
Tomo, folio.
263. a. b. &c
sequen.
b. 2

De FOENICULO
R H A P S O D I A . III.
Nomenclaturæ.

Græcè ἀδερπες.

Latine Maratrum, Foeniculum.

Germanice, Fenchel.

F OENICULUM quasi uulgo notissimum a Diosco. non pingit.

De Foeniculi temperamento
ex Galeni L. I B. VII.

Foeniculum tam ualenter exaltat, ut ex tertio ordine exaltamentum censeri promoueretur; deficiat uero non aequè. Sed ipsum quipiam in hoc premittit ordinis posuisse. Proinde lac procreat: quod si admodum deficiat, non facile efficeret. Sufficit eadem ratione auxiliatur. Venas, mensisq. ciet. Porro est & aliud Foeniculum, quod per magnitudinem Hippomaratro nuncupant: cuius radix ac semen amplius quam domesticis delictandi uim obtinet. Quocirca tenuem quodq. eo nomine sistere uidetur. Nescitne manifesta illa insecta uisura sitis. Huius non radix modo, sed & semen Cachectis simile est: potestq. & calculos frangere, & arthrosos sanare, mensisq. & urinas mouere: non tamen lac congenerit: licet illud superius. Aliud est Hippomaratro, cuius semen cogendum est & acer, simile semini Corandri, facultate quidem Hippomaratro simile, sed debilius.

Ex PAVLO libro. 7.

Adperit huiusmodi uisus est apud Galen. Sec. id est, Maratrum calefacit in tertio ordine, deficiat uero qualis procreat. Quapropter lac gignit, & oculorum suffusionibus auxiliatur.

Vires Foeniculi ex DIOSCOR. lib. 3.

Foeniculum, si herba edatur, aut semen cum pituita bibatur, mammas facit replet. Comæ decoctum, in renum doloribus subditum proficit, quippe quod urinam excuset. Contra serpentium ictus in uino conuenienter bibitur. Menfes ciet. In febribus nauicam & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum sedat. Contra radices, & cum melle illitæ, moribus carum medent. Succus caule & folijs exprimitur, & in sole siccatus in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur etiam semine uiride, ramulesq. & radicibus prima germinatione incisus. In Iberia sacrum reddit gummi similem. Caudem medium dum herba floret rustici demerunt, ignem ad mouent, quo facilis usui calor exudans gummi remittat. Quod efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

De Hippomaratro.

Hippomaratro radix mensis hypotica ciet, potestq. frangere menses.

Venerunt illi, radice, aut semine poney. Contra serpentes. In moribus auxiliatur. Calculos commouet. Regiam morbum expurgat. Lactis abundantiam facit. Decoctum solentium haustum, semina a parca purgat.

De alio HIPPOMARATRO

Tradidit illud Hippomaratro genus, longo, exco & angusto folio, semine Corandri, rotundo, non, et odorato. Exco illud de natura habet, et in his Foeniculo respondet. Ad oia infirmum.

Ex lib. Galeni de facultatibus

Alimentorum secundo.

Sua uocantur sponte Foeniculum penum, ceo & Anethum. Seritur & in hortis. In condimentis adijcitur. Anethum uero, Foeniculum uero & in obolom. Apud nos etiam hoc reponunt non sicut ac. Anethum, ac Trichanthumq. pueriles, uras eorum genus uisus sit: quoniam madum & capis, & rapas, & alia haustu di quodam in solo aceto, alia in oxobacine affluunt.

C

DESERS
PILLO.
RHAPSODIA, V.

Nomenclaturæ.

GRÆCE.
ἰσρίδι.
πάλσιον.

LATINE.

Serpillum.

GERMANICE.

Quendel.
Kerlin.
Schnitz.
Wilde Heley.
Düser frucht heugro.
Schnitz.

D

Degeneribus SER
PILLIEX
Dioscor. L I
BRO, III.

DVORVM GENERVM EST. HORTENSIS
um odore Sempforum imitatur, sed in eceras addi solet. Cui a serpendo nomen
inditum est: quoniam si qua eius particula terram amingat, inde radices demittit. Fo-
lia & ramulos Oulgarum habet, sed: autidiiores. In angusta multo procerius assurgit. Sylvestre
Zygis appellatum, non serpis, sed in altitudinem increvit, ramulos plenos vitiis, ferulosis, fo-
liss referens longioribus quam Rute, & dumortibus, angustis. Flores in cunctis client, gustu sa-
cres. Radix nullus usus. Nascitur in pensilano efficacius, atq; magis exaltans, & ad me-
dendi alium aptus.

Serpilli explicatio per M. Vergilium.

Serpillum nomen, quæ uel. La & agros incolunt gentes omnes. Pauci tamen syluestre a fa-
tuo di locare didicerunt, tam parati ubiq; situm est, humana opera a syluestri & heridione
illius aspectu, ad maiorem & speciosiores habili translatum. Quo uno habitu, & ramulorum
infirmate, a syluestri differ. Fœmina in finio Serpillo, quod in urbanis & elegantioris uite
homines, ut per se gentibus ramis stare nequeat, sed hortorum delitio, & amia humoris
copia uliret quidem speciosius, infirmos tamen: terram serpat. Quæ fortuna in urbibus o-
mnia fere sunt, quæ comparata agro finitatis, utrum, parietis, alioq; uicæ laborum, &
manuum minus habere ubiq; deprehenduntur. Næq; Serpillum a Græcis, & ex eo Serpi-

Scabiosa.
Crotog.

SCABIOSA M herbam Pandectarius apud Dioscoridē *estip* interpretatur, id est, Steben: sed reclamante Hermolito Barbaro, cuius hæc in Corollario verba sunt. Si Steba idem est quod Phleas, id quod uidetur asserere Plinius, errant qui Steben pro ea herba capiunt quæ uulgo Scabiosa uocatur, folio Erucae hirsuto, non tamen aculeis hærente, cærulei floris, ex qua & scopæ fiunt. Sit autem Scabiosa, quæ ab Aëtio Plosra dicitur, cuius uisæ fumo arborum Erucae moriantur, non habeo commentū. Hæc Barbarus. Plura qui nosse uolet, consulat uulgaria Herbaria.

Scabiosæ I V V A M E N T A ex

PANDECTARIO.

Fertur, q. S. Urbanus ad prætionem cuiusdam fororis suæ ardentis super Scabiosæ uirtutes, quoniam ipsa eo nunc ut utebatur, misit sibi infra scriptas uersas.

Urbanus pro se nescit precium Scabiosæ.

Nam purgat pectus quod comprimit ægra senectas.

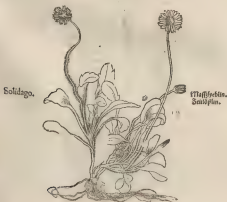
Lenit pulmonem, purgat laterum regionem.

Apostema frangit, si locum bibita tangis.

Tribus uncta foris antracem liberat horis.

¶ Herbar huius meminimus supra priore Tomo, in Consolidarū descriptione, fol. 78. d.

B

C

Eupatorium.

1793 S. S. S.

C

Iudicium Nicolai L EONICENI lib. de
Erroribus Medicorum.

Auicenna scribit, Eupatorium habere folia Cannabis, florem Nenupharis. Melue idem Eupatorium folijs Centauree minoris, floribus subcorinis, longitudinis paucae constare. Serapio folijs Pentaphylli, aut Cannabis: florem autem non explicat. Fortunatum esse oporteat, qui diuinare uoluerit, quis nam ueriora retulerit: ac quod Medicus ille precabatur, qui medicinam forti commiserat, dii sua cuique remedia, quibus illa extraherent, secundarent, itidem a nobis orandum, ut bona fortuna in uerum incidamus autorem.

Homini cuiusdam docti iudicium, L EONICENI
CENI respondens.

Nicolaus Leonicenus inter Medicos Italiae praestantissimus, libro de Erroribus Plinij & Auicennae, manifestissimum Medicorum Arabum, ex omnium recentiorum in herba Eupatorio errorē monstrauit. Nam herba quam hodie Medici nostri Agrimoniam corrupte, pro Argemone, siue Argemonia uocant, eam uerum esse Eupatorium, ex Dioscor. descriptione facile probari potest, cum contra nemo, nisi iudicio penitus carens, Eupatorium esse, ostendere possit, quod pharmacopoeiae hodie sic uocant, quod & Auicenna, & Melue describere. Nam pro Eupatorio, quidam uoluntur herba Ambrosiana, uulgo dicta: alij uero quadam herba, quae iuxta aquas frequens reperitur: quarum nulla flores habet luteos, neque seminem, quod cum maturuerit, uestibus inhaereat praetereuntium. Deinde nec serratim interfecta folia, uelut Cannabis: quae omnia in Agrimoniam lucidius uisunt. Quamquam autem Dioscorides Eupatorium quibusdam etiam uocant Hepaticum scribat, quasi ad hepatis referendū sit, & ἡπατικό, ἡπατικό, ἡπατικό, id est, iecur, tamen ipsum ab inueniente Eupatorio, quemadmodum Valerianam, Centauream, atque alias eiusmodi dictas potius pura uerim. Quare quisquis est Medicorum, qui posthac Eupatorio uti uelit,

Agrimoniam Eupatorii loco utatur confidenter. Quae autem sit Argemone, siue Artemon, ut Dioscorides uocat, non est meum definire. de prima enim specie apud Dioscoridem nihil adhuc certi possum statuere. De altera uero operis non idem quod Leonicenus, esse eam, quam Argemariam recentiores, & Apium haemorrhoidarum uocant: a colore foliorum dicta fortasse Argemone, ἀργυρία, id est, Argentea.

Agrimoniam
uerum Eupatorium.

B

¶ Nomenclaturæ.

Græce, τὸ λυγρὸν.

Latine, Solanum, Solanū, Strychnos, Maurella, uel Maurella a Macro, Vua lupina, Solaria, Vua vulpis, Vna canina.

Germanice, Nachtschan.

¶ Autorum placita de herba SOLANO.

Dioscorides de quatuor generibus SOLANO.

LIB. II. c. 2.

Hortensium, seu urbanum Strychnon, Romani Solanum vocant, alij Cacabulum, Aegyptij Allelo, Galli Scubulum, Aphri Astrifmunim: Frutex cibus idoneus, exilis, pusillus, multis concavus alis: folio nigro, maiore quam Ocimi, et latiore: fructu rotundo, viridi, qui post maturitatem nigrescit, aut fulvescit. Herba innocens gustus. Natura ei refrigerandi:

- C** Est & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabon, id est, Vesciarum, aut Phylalida vocant, folijs antedictio latioribus. Cuius caules posteaquam adoleverunt, humi prosternuntur, folliculis orbiculatis, fulvo intus acino, uelliculis simili, rotundo, laxi. Quo coronarij utuntur, & corollas faciunt.

Solanum somniferum e Graecis aliqui Dircion appellant, alij Srychs non, alij Manicon, alij Dorycnion, alij Calliada, Romani Appollinarem minorem, alij Vlcianam herbam, aut Opfaginem, Daci Cicoliden, Persi Cababum. Fruticat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus pinguium foliorum, Cotoneaeq; mali simili, plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis croceo, radice longa, subrubro cortice ueluta. Nasctur in saxis non procul a mari.

Srychnon, siue Solanū Manicon, aliqui Persion, alij Thyron appellant laure, alij Andron, alij Pentadryon, alij Enoron, quidam Orthogyon. Huic folium Erueae simile, maius aliquanto, satis ad spinam, quam Pedes rota uocant, accedens. Caules a radice eximios emittit, decem, aut duodecim ulnarum altitudine adulescentes, caput in cacumine Oluae maius, & latius, & ut Plantae pillula, hirsutius. Florem nigrum. Postq; exauritur, racemus exit rotundus, niger, dens, aut duodenis acinis constans, similibus Hederae corymbis, ut uuae mollibus. Radice sumatur candida, crassa, caua, cubitali. Gignitur in montibus uento persatis, maritimis foueis, & uagis.

D

Explicationes horum quatuor generum

Solanū, per HERMOLAVM

BARBARVM.

Srychnon, siue ut Galenus Trychnon, fructuum, quod & melan, hoc est, nigrum cognominant, a ceteris Solanum dicitur, similitudine, in Aegypto maxime. Nihil mali componitur, sed sepe dicit Xenocrates, cui hoc solutae non sit. Rosa huc est candida: anni, siue poma, potius herbacea, & quadammodo aculeata, in quibus semen. Hoc Roma uidemus in horto ceteris Goli.

Srychnon Halicacabon folijs Orymidefrictus a Plinio, commendat quidem et hoc et bis ab aliquibus, licet horrense praefatur. Radicem Halicacabi habent, qui sunt uenerandi callentes, qui sunt ad confirmandam suspensionem aspectu fructu. Aspidium nascitur in tunc adiecta haec herba est, ut radice propius adnotat, sepe dicitur.

Srychnon Hypnomenon, id est, soporiferum, ab alijs Morion, ab alijs Moly appellatum, compositum in Aegypto expetitur, inuenitur similitudine folijs Hederae. Velox hoc ad mori, ut Opium, Iacinto & Srycha, & Eubrasia, & Callion uocant in ceteris Vesciarum, a folijs, ut quia uescia prodest & calculi. Theophrastus omnes Srychnon Vesciaras appellat. Radix huius largi, ut modo rubra Theophrasto candida, cum inareat. Semen coctum est, folijs Cotoni, Laqueus caprarum: sed hirsuta, magno celsipie, in quibus sepe dicitur nascitur. Genus hoc Dioscoridis libro primo Halicacabum uocauit. Eademq; ad uerbum fere scriptum, quod nunc in sepe dicitur legitur. Sed Halicacabum tamen uera est, quae proxiimo capite superius descripta est, ut Cakusius, quae Laudam hoc a loco ad fructum, & Tamarico.

Srychnon Manicon, ut in folijs herbae, & Doryon, siue potius Dorycnion uocatur: quae spide in spinis inuenitur, passim nascitur. Alij Persion appellant, sed Enora paulatim, caput Gedys maxime in flore, ut Theophrastus habet, qui haec etiam uideri in paludibus affirmans. Hoc & coronarij placebat. Erythron dicitur, & Nematia quae equine oculi habet, ut inquit Plinius. Fruensq; hirsutus uerus, & herba, ut Plinius uidet folliculis magnis, latiq; ac tubulatis, grandi uetus acino, qui in areis in Nouembri mense.

C proficit. In collyrijs, aque uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones, suffusionesque. Aurium dolori insufflatus prodest. Mensum abundantia sistit, in uellere subditus. Succus fuluo gallinarū in domibus oberrantiū fimo subactus, & linteo appositus, xgilopijs presentaneo est remedio.

Vesicaria uim usumq; hortensij Solani habet. Verum cibus nequaquā expetitur. Regium morbum purgat, semine potō. Et urinam pellit. Ex utraque herba succus extrahitur, qui siccatus in umbra reconditur, ad eandem ualens.

Radici Solani somniferi cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, Opio minorem. Semen uelementer urinā cit. Corymbi duodecim, hydropicis dantur. Si quid numero adijciatur, alienationem mentis facit. Remedio est aqua copiosa malsa, potui data. Succus passillis inferitur, & medicamentis quæ doloris leuamentū præbent. Decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

Radix Solani Manici drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginēq; non iniucundas obuersari. Sed duplicatus hic modus, ad tres usq; dies, mentis alienationem offert. Triplicatus, inserimit. Remedio est aqua malsa copiosius pota, & uomitione reiecta.

EX PLATEARIO.

D Solanum. I. Morella, est frigida & sicca in secundo gradu. Fit autem diuersionem aliquantulum. Valer contra opilationem Hepatis, & Splenis, & maxime contra sciericem. Quando opilata superior potus Cistis felis, detur succus in potu, uel ex succo eius, addito Zucharo fiat Sympus. Vel quod melius est, detur uoc. q. succo, cum quinq; scrupulis chubarbon. Cetera apostemata in Hepate, & in intestinis, & in stomacho, cum aqua hordei detur succus eius. Quod Diocorides multum approbat. Contra caliditatem Hepatis pentra inuncta in succo eius, sepe superponatur. Idem facito contra calidam podagram. Herba ipsa mira superponatur: uel quod melius est, succo eius addatur acenum, uel agresta, uel oleum rosarum. Contra calida apostemata in principio, ad repulsionem manet, herba ipsa uel superponatur.

EX IO. VIGONIO.

Solanum est frigidum & sicum in secundo, & ideo uirtutem habet supricandī, Aucenna tamē dicit, uirtutem habere resoluedi apostemata in uisera calida. Et succus eius cum alijs rebus, ut infra dicitur, potum facturarum medetur. Vt quicquid similiter complexionem calidam in alceribus in dactam remittendo, asernate particula magnopere opinitur. Caliditatem uel sup genitalium etiam subuenit.

EX Hippocrate, de ratione uisus.

Solanum insomnia prohibet.

EX HIERONYMO Herbario.

Solani aqua sedat inflammata apostemata mamillarum.

Sudores elicit, mixta aquæ absynthij.

Calidas anginas reprimit, ne strangulent uelocius.

Pura apud Macrem de hac herba.

Pentaphyllon maius.

Gros Jasse
fogoliat.

¶ H erbæ
huius des-
criptionē
vide prius
re Tomo,
fol. 23. b.
& seq.

Pentaphyllon minus.

Eien fœßiggetant.

¶ Viriusq Pentaphylli maioris & minoris descriptiones,
vide Priore Tomo fol. 231. b. & seq.

Gensblüm.

DEHYRVN
DINARIA,
Teutonice
Schwalbenwurz.

MRHAPSO
DIA. .IX.
VLTOMINVS
adsequor, quæHYRVNDINA
RIA, latine, & vulgo *Schwalbenwurz*
uocat, apud idoneos scriptores quæ
nam sit; quæ & ipsa præmorsa, decur-
sacq; inferius radicis trunco est, mul-
tis alijs tenuibus, albis, & græneolen-
tibus radiculis adhaerentibus admo-
dum iniqua proportionē, respon-
dens herbæ quam germinat, quæ res
nisi prorsus uix cubitam excedit, ra-
dice interim duarum librarum pon-
do æquante; qualem nuper unam &
alteram ipsimet effodimus, in inculto
quodam loco, nam ea potissimum a-
mat, non procul ab urbe nostra. Ad
rupturas eius usum esse empiricis au-
diō nec plura.

FRAGARIA.

Erbhedeaus.

¶ Fragariam Pentaphylli speciem, uide in peflor
re item Tomo, in descriptione Quinquefolij, for
lio . 291. & fequen. Rurſus infra huius Tomi Ap
pendice, quod planius Index eiuſdem indicabit.

DE FRAGARIA.
RHAPSODIA .X.

Nomenclaturæ

Græcicè, *ῥοδάκη* secundum Leoniceum.

Latine, *Fragaria*. *Trifolium*.

Germanicè, *Frühlingssant*.

HERBA passim obuia, & in delicijs gulæ habita ueteribus, ut ins-
quit Plinius. lib. 21. cap. 15. an Pentaphylli species sit quædam censenda, an
potius Trifolium, satis superq; in dissertatione Pentaphylli demonstraui
mus supra Tomo primo.

EX IOANNE VIGONIO.

Fragaria est frigide complexionis: & succus eius cum uino granatorū,
& modico aquæ rosaceæ, apostematibus calidis, in principio & augmen-
to opitulatur.

EX HIERONIMO HERBARIO.

Fragariæ herbæ & succus & aqua destillata, medentur peripneumos-
niæ, tussi, lepræ, & morbo regio, si in ieiunio pota fuerit.

Eadem insecta oculis ex rubore calentibus, mitigat calores.

LIUAMENTUM FRAGORVM.

Eadē liuamenta sunt & Fragorū, quorū aqua immodicos calores eos-
erect, Alcolam oris, ulcera, anginas, fectorem oris, & hepata incensa refri-
gerat.

Provoctat quoq; menses, & uulnera sordida purificat.

Oculorum collyrium est efficax, præsertim si nimio ex calore male habeant.

Herba Roperi.

Quercus sp. nobis

C

De herba ROBERTI, uel Roſtro Ciconiæ.

RHAPSODIA .XI.

Nomenclatura.

Græc, ῥοβι.

Latina, Geranion, Roſtrum Ciconiæ, Herba Roberti, Robertiana, Graſia dei.

Germanica, Storchschnabel. Conte grade.

HANC SIC INSCRIBI EX HERM. BARBARO.

r. Corollieis euper obſervatis, cuius in Geranio ſecundo, hæc ſunt uerba. Geranion ſecundum medicum in uide, altera græcis, altera latina deſcribitur. Dioſcorides & omnino Græci, ſoliti paulo candidioribus quam Maluæ, ramoſum ex intervalis. Hanc ego aut eandem, aut omnino ſimilem eſſe uideo cum ea, quam Galia tranſalpina uulnibus & ſiſtelniporum cõmendant, & herbam Robertianam cognominant, colliculis rubentibus flore paulo, ſubſuper rectoq; ac cæteris notis omnibus quæ hoc loco a Dioſc. Geranio reſtãnt, etiamſi ab eo medicis aliena conſtitat. Quid em̃ prohibet, ignoratũ eius aſres olim fuiſſet. Hactenus Barbaſus.

Noſtrum uulguſ Herbariorum uocat Graſiam Dei, & Roſtrum Ciconiæ conſig: partim ab ſimilitudine & figura tranſumpto nomine, partim ab inſigni eius effectu. Eſt autem quaſi uor generum, ut ab illis quidẽ accipio, & ipſe quoq; oculis uidi. Primum quod ab Dioſcoride alterum Geranion inſcribit, caulibus minutis, & piloliſ, ſesquipedalibus, folijs Maluæ, floribus in gruum roſtra deſinentibus. Alterum genus quod in umbroſiſ, & nullibi non ſubpurpureo flore, odore graueolentium, caliculo & flore petroleſini, ſed hirtiſ, roſti oque Ciconiæ ſimilibus prouenit. Tertium quod in tediſ, ruinoliſ, parietiniſq; & circa mortuorum ſepulchra ſua ſponte ſeritur, in uniuerſum rubentibus caliculiſ, & excepto rubore a priori nihil diuerſum. Quartum, minusculum, & humi repens, ſed roſtro prioribus per omnia ſimile. Apellabimus itaque Robertianã, & roſtrum Ciconiæ, uel ex Dioſcoride Geranion, donec certiora alius quiſpiẽ am attulerit. Certe qui Appendicis autor eſt, poſterioris editioniſ Pandecarum, tamenſi in operiſ ſui præſatione, etiam attentum reddat lectorem, ſcilicet ſeſe perſcripturum de herbis, quæ Pandecianus aut non attigerit, aut apud Medicos pro ignotiſ celebrentur, tamẽ in Robertiana pulchre hallucinatus uidetur. Verba eiũ adſcripſi.

De herba Roberti. Quia apud ſanctiſimos auores, in eorũ receptiſ, hæc herba ſæpe ſcripta reperi, & pauca aromatica eam cognoviſſent, nullum laboraui, ut eam cogniſcerem. Sed eandem reperi eam in Nicolau Florentino ſermonẽ ſextimo, cap. 30. ubi nominat herbam Roberti, quæ ſi muſcata minor. Et Manthuanũ de Podemurco panter dixit mihi, quod herba Roberti eſt Baſilicoma. Id eſt, illud quod habet folia ualde lauta: et quod Baſilicon, & herba muſcata, ſunt unũ & idẽ. Percepit ſic mihi placere: quo cum Nicolao ſe concordat. Et et quidam Aromatizans Papenſiſ amicus meus alter ſenex qui uide, quod ſi quidam herba habet folia ſicut per columbinũ, & albiora ab una parte, id eſt, a parte demiffa, quæ eſt uerſus internatiam partẽ uerũ ſuperiorẽ ſunt uiridia, ſicut folia pedis columbini, n eſt in aliuſ ſine ad ſimilitudinẽ emiſſa.

Ex HERM. BARBARO.

Noſtri uerũ quiſ Pinnũ, Geranion eſſendum Cicutæ folia minuerẽtũs, & cauẽ boniũs, roeundo, ſaporoſũ & odoroſũ. Verũ hæc propter Geranion nũ eſt, ſed Myrtha. de qua poſtremo conſultatione conſtat, quod Geranion a quibũſdam Myrthũ etiam dicunt, unde nã & nã dicitur, ut Geranion in Latino Cicutaria nomen habet: cum alioqui Cicutaria propter Niprũ eſſe uideatur.

Quatuor genera Roberti.
Barbaſus.

Geranon, hæc est, in qua Græci capitis imaginem in summo eius plantæ stipitalo conueniunt. Græci, nulla similitudine apud nos in hunc potuerunt. Velimus nos alteram Geranton paucis hanc a radice prodeuntibus Maluæ folijs, ut hic describit. Tum nudo fargente caule, dum diu cubit altius dicitur: crassiusq; in caule illius cacumine, foliolo in uoluto numero, ex quo per longitudinem ex altero latere dimittantur digiti longitudine acutus perindebat apex. Hæc in foliulo illo cum uicini colores alij plantæ, præsertimq; cinereæ: tam præfenti uolus colli, capituliq; nostri Græci imaginem, ut aptiori potius ostendi a perillimo pitece animalis eius tota ea par non potuisset. Alteram, quæ Cicute folijs est, ipsi non uidimus. Obseruauimus tamen ea in antiquis scriptoribus, Plinioque præferam, uarietate huius herbe miserè histeria. Nec satis cognosco in eo posse, Græci ne collo & capite utraq; sit, an altera tantum. Id certe ex Dioscoride colligere facile est, Cicute folijs alteram eam esse indeoq; Cicutariam dicti, & Myrrhada: quoniam & Myrrhus Cicute folio siquidem admodum hic quanto uoluntate doctus. Cur autem præterea Romani Echinasterum dixerint, non satis pro conperto nobis est. Quemadmodum in alia per se patet Cicuta & Græci ex foliorum & Græci capitali forma satis appellantes. Longissime de utraq; Plinius uolumine, ut capite magis. Poteruntq; in eo uoluntate uidere, quæ non paulo ante diximus, uarietate Geranon histeria uarietatem.

Echinasterum,

P. AEGINETA.

Geranon unum quidem folia Anemone similis habet, & radicem eius idoneam. Hæc drachma pondere in uino pota, muliebrium locorum inflammationes soluit. Alteram nullum habet in medicina usum.

Herba hæc lineis tantum in uisum adhibita, oblatæ nobis est, nec aliud quod nomen succurrebat, typographo misit offerenti: cum alioqui multæ sint eius generis in Germaniæ coherbarum nomenclaturæ quæ alium cient. Vt numerum ergo aimpleret, et locum faret, adponere placuit, doctæ de alijs eius nominibus certiores fieremus.

Scolopendrium.

Eichling.

(Nomenclaturæ.

Græce, *Λαζίδιον*.

Latine, Scolopendrium.

Germanice, *Stuppang*.

IN EXEGESI nostra, quam Opera a tergo adsecimus, tres des-
criptiones Dioscoridis respondere Scolopendrio diximus: atq; ita eorū
habebant ueteres quidā Commentarij quos habemus, scilicet Phyllisim,
Asplenion, & Hemionitidem. Verū utra propius respondeat nostræ Sco-
lopendrio, apud Dioscoridem uidere licebit: locus est lib. 3. Nobis incli-
nat animus. Asplenion uocari apud Dioscoridē uel Hemionitidē. Non
temere enim suspicari possumus, uel unam etiam & eandem herbā esse,
id quod & Marcel, quoq; Vergilius affirmat. Quamq; de Phyllinide alis
quid præfagit animus. habet enim & hæc folia uiridia, fena, aut septena,
quæ parte anteriore leuia cernuntur, a tergo autem pensiles quasi uermis-
culos ostendunt, in umbrosis quoq; & opacis horrorū ambulationi-
bus emicat, gustu acerbo, & neq; caulem, neq; semen pro-
fert, quæ omnia licet & de Asplenio, & Hemionitide uci-
re dicantur, tamen quod in Phyllinide de pensili-
bus quasi a dorso herentibus uermiculis as-
fertur, cum nostra plane Scolopen-
drio conuenit. Similiter seru-
pum nobis inijcit, quod
apud Galenum
quoq; & Paulum, diuersa illarum capita, tum ius-
samenta legimus. Quare contenti, loca tan-
tum & nomina indicasse, ad Dioscor.
Pliniū, & reliquos scriptores remit-
timus, & suū cuiq; iudi-
cium deferimus.

B

d 3

Caryophyllata.

Sanicula maritima.

¶ Garyophyllata, *Emeticon frons.*

A

GARYOPHYLLATA, ut inquit Ianuensis, est planta similis Agrimonie, cuius radix odorem habet Garyophyllorum, Dicta a quibusdam Sanamunda, & Pes leporis. Quamquam alia est Pes leporis. Et rursum, Pes leporis apud quosdam vocatur Garyophyllata, et Sanamunda. In qua sententia nideo esse & Hermolaum Barbarum, qui de utraque in Corollario Lagopi, id est, leporini Pedis, sic inquit. Lagopus, quasi Pes leporis. Sane & similis ei est aspectu. Proinde haud probariam eorum sententiam, qui Garyophyllatam dictam vulgo rentur in opacis montanis gigni solitam, non in legentibus, ut Lagopus.

Calida est, et sicca herba, ut existimat Albertus, in secundo ordine: proinde vires habet consumendi, dissoluendi, & confortandi.

Ad ulneca, et fistulas pectoris per sanandas mirum in modum presidio est.

Rhizom.

B

¶ Radix passim prostrans rhizotomis, sed mihi plene ignota. Attingit nonnihil de ea Hieronymus Tragus, quemadmodum infra in Annotationibus eius legimus. Herba est magnis ut Lappago folijs.

d a

C

De LILIORVM diuersigenerebus
RHAPSODIA .XIII.

Nomenclaturæ,

Græce, *lym.*Latine, *Lilium.*Testonice, *Edigen.*HERMOLAIBARBARI
COROLLARIO.

LILIVM GRAECI CRINON, SED FRV
nomen eius Crinoniam, quasi Lilianum, ut violarium, & rosariam appellare, nam Lilæa, rosea,
uloleiaq; aliud sunt, ut constat. Lilium e lunonis lacte natum, Græci possibiles, resperda ter-
ra, dum Hercole dormienti ubens admo, mox post lactum digesto, lacte fixæ. Ob id Li-
lium a nosra lunonis sola dictum unde potest. Philus a quibusdam locis vocari quod sit Li-
lium existimat. Ambrosiam Ceranthu Nicander, & Aphrodis Chama, hoc est, quasi Vene-
ris uolepiam cognominari a quibusdam cretus. In Co insula, ex Alexandri situm inuasi in ca-
pit Ambrosiam, Carydus, qui aliud aliud sit quam Lilium, memorie prodigium reliquit. Nas-
citur e lachrysa sua Lilium, marcescit cum deluxit, uoluit Otusianum. Lili quod duplex gen-
us in Theophrasto. Pensi, flos Vere cum Viola sape alba, paulose postea erumpit. Hoc ab eo
proprie Crinon, hoc est, Lilium vocatur. Alium genus Lilium appellat, uere quidem omni-
no floreus, uerum senis cum Narcisso. Fortep hoc ex quod a Phio Lilium trani maria nu-
cupatum est. Totum flosit flores, & Cerinthum priusum uocari putat: quamquam & alia tra-
Cerinthus significat: ut inferus liquet. Quam genus, quod sem Lilium Græci nominant,
Autumno florit: macraque prima hymebus. Est & rubens Lili, differt (ut arbitror) a pur-
pureo, uisum a nobis Patu in Felis homo. Probanissimum in Anierchia, & Laodicea Syrie,
mox Phalchide: quorum locum obtinuit quod in Italia nascitur. Hoc genus proprie Crinon
a Græcis uocari, & florem eius Cynarodon, autor est Plinius. Hoc & Hippocrates acrapent,
cum rubentia Cynaroda sceminarum purgationibus commendari uisio. Lila purpurea & are-
te sunt, macraque in sacre uini sepius antiquam searum mense Maio, & in serbe circualis
radem ipse in quem usum frapes arecentes colligunt lilio mense, lila in fumo suspendentes,
Cule gemino Purpurea uisum aliquando, canoscere tunc in radice, maiorq; bulbo, calce
habacres. Post modum & aquinodum autumna florent Purpurea: quorum genus unum
uocari Narcissum post uidebatur radice sunt folia. Caleres, uidebatur habacres, cetera radem
que cindidit. Albo rubi est florandus, una radice quinquagenos sape nuntio bulbos. Li-
lium Rosa nobilius procerum. Ideoq; lunonis rosa dicitur. Nulli florem procerum nunc, in
seris cubitorum unum: languido sem per collo, & onef suo impari odor coimul, filia eius
fons felis, & ab angulis in latitudinem possum se loxantibus, calchi effigie, resperat per
ambum labris, tenuiq; filo & semine stantibus in medio creta. Ita odor, colorque duplex: q;
alio calchi, alio stantibus. Differentia angula. Raro duplex caulis in Lilio. Singulis caulibus
Lilia modo singula, modo plura sustinent: quod & rarus est. Pandit se, ut dicitur, par-
ti, etiam in unius & exilius. Lilio fide in Argypu palustribus pipitur, sed folis cepedo. Co-
lore admodum uidebatur dispositis, & quasi uno uerbo cōdrit, ad muteri profusa, & arduus
medici quipso Cynthus, de quibus dicitur distantes, & Rihact, siue in Aulioles, Cuthac
significat: quæ & Sitaracha appellat, & Dioscoride Ceranthum, libro quarto, ex arbore luto,
guis mō genus & ur̄. porore. Unde Verrym quod uulgo nomen. De hac & in Propole ad-
nihil dicitur, alio flos mior aut̄, nigric, aquilonibus melior, & rubens. Plurimū in Græ-
cie nurbus, ap̄i ob̄o p̄ssima d̄. operantur sape inueniunt in fuscior manibz eius sepos-
tus, amari saporia, & humore plius. Menocrates, sed nemo prater cum, uirgo Plinius, autor
est, Enthacem, aut Cerinthum florem esse fuscior mellauonia inditum. Est & Cerinthus q̄ uo-
catur hiba propter speciem uide, toto indido, ieruo, rubialia, capite roseo,
multis sacum habere: uerus grauer n Vignus esse dicit ignobile. Que nomi-
num uicinas, forasde Menecraem sefellit. Nam & Anthoies Ce-
ranthi florem ad hunc usum citat in libro de animalibus: quan-
q; in eo non Ceranthus, sed mēdo se scribitur,
calyathet.

Cum ea quæ nimis mollia sunt & diuina, acque ægre ad cicatricem perducuntur, sed hæc
sunt ad medicamentorum computationem in incertum annectere, a quo quantum horum abduci-
re in prælo naturam aduocet. Cicatricum rerum ipsarum natura serpentum ut autem adigit,
exterior uero relinquenda sunt, atque ad propolisum reuertendum.

VIRE & IVVAMENTA

ex Dioscor. lib. 3.

Lilia coronamentis se dedunt, Liria a quibusdā uocata. E quibus un-
guentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Sulinum appellant. Ner-
uos, & priuatim uulnæ duricies emolliens.

Folia herbar illita, contra serpentium ictus auxiliantur.

Feruefacta, ambustis proficiunt.

Aceto condita, uulnibus opitulantur.

Succus adiectio melle, aut aceto, in æreo uase coquitur, conuenienti me-
dicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera.

Inassata radix, & ex rosaceo trita igni, ambusta sanat,

Vulnam emollit.

Menses ciet.

Vlcera cicatrice obducit.

Cum melle derita, neruis præcis, luxatisq; medetur.

Viuligines, furfures, & lepras emendat.

Vlceraq; in capite manantia expurgat.

D Abstergia faciem, & erugat.

Teritur in aceto, cum Hyoscyami folijs, & farina tritici, mulcendis tes-
tium inflammationibus.

Semen potum, moribus serpentium aduersatur.

Ignibus sacris semen, & folia cum uino illinuntur.

Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphiliæ, effi-
cacissima unguentis nascuntur.

EX APVLEIO.

Ad percussum serpentis, herbar Lilij bulbum conterito, & in potu das
bis ipsum etiam bulbum tritum, morui apponas, sanabitur.

Ad luxum. Herbar Lilij folia, tusa & implosa efficaciter sanant: & si
tumor fuerit, sedat.

Acorus.

Gold weiser Wg.

C

De ACORO

R H A P S O D I A .XII.

Acoro flores aureos, croceosq; attribuunt, Iridi ccelestes: & vocatur
Græce Xiphi lapidæa.
 Lazine, herba Veneræ, uel radix Nautica, & Gladiolus.
Germanice, Weidwurz, Eschenschwartz.

A ACORI descriptio ex Dioscor.
 libro Primo.

ACORVS folia Iridis habet, angustiora tamē. Radices non dissimiles, complicatas, nō in rectum, sed obliquum tendentes, & summo cespitem sparsas, geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratus. Optimum est densum, candidum, plenum, non exesum, odoratum: cuiusmodi Colchidicum, & Galaticum, quod Asplenion dicunt.

ACORVS Plinianus lib. 25. cap. 13.

Acorus Iridis folia habet, angustiora tamen & longiore pediculo, radices nigras, minusq; uenenosas, cetero & has similes Iridis, gustu acres, odore non ingratus, ructu faciles. Optimæ Ponticæ, dein Galaticæ, mox Creticæ. Sed primæ in Colchide iuxta Phasin amnē, & ubique in aquis. Recentibus uirus maius quam uetustis. Creticæ candidiores Ponticis. Siccantur utribus in umbra digitalibus frustis. Necnon inueniuntur qui Oxymyrinæ radicem Acoron uocant: ideoq; quidam hanc Acoron agri-
 on uocare malunt. Vis ei ad cassaciendū extenuandūq; efficax, contra suffusiones & caligines oculorū succo eiusdem potio, contraq; serpentes.

D

De Temperamento ACORI ex Gal. lib. 6.

Acorum. Huius utitur radice, quæ gustu acris est, & modice amara, odoreq; non insuauis. Inq; facilius calidior est, & consistens tenuis. Huius consensum est, ut uiam moueat, & lites induratos iuuat: cum Cerasidis crassiciem detergat, simul atq; excoquat, sed ad hoc melior est ipsius succus. Quirino uero siccitatem esse clari est. Et sane ordinis estio uis in uro-
 q; in cassaciendo se facit, & desiccando.

VIRIB & Iuuamenta ex Dioscoride.

Radici uis calfactoria.

Decoctum potu urinam cit.

Prodest lateris doloribus, & iocineris, atq; pectoris.

Irem torminibus, uulsi, ruptis, Lienem absumit.

Vrinæ stillicidio, & serpentum icubus auxiliatur.

Ad muliebres infusus Iridis modo utiliter imponitur.

Oculorum caligines succo discutit.

Antidoti radix magno usu commiscetur.

EXAPVLEIO.

Ne apes examinent & diffugiant, herbā Veneream in uase apum suspensam habeo, & nunquam seducuntur. Hæc herba raro inuenitur: nec eam scire quis poterit, nisi cum flosculum emiserit.

Ad dysenteriam & stranguriam, herbæ Venereæ radicem ex aqua decoctam ad tertias dabis bibere per triduum, mirifice urinam deducet.

Fortasse abli
 existimauit
 Acorum quod
 hodie habet
 in cœnibus
 palustribus &
 pratis. Nam
 illa non raro
 inueniuntur.

De APIIS, & PETROSELINO,
RHAPSODIA .XIII.

A

APPII genera apud Dioscor. sunt Eleoselinon, Oreoselinon, Petroselinon, Olusatrum, & Smyrnium: quæ omnia quid res ipsa sint, apud Dioscor. uidere te mihim: proinde & locum indico, qui est apud eundem lib. 3. cap. 76. Ruellianæ editionis. Nam quædam in hijs etiam parum cōperta nobis sunt, & dissimulare malimus quod nescimus, quā impudent nostram ignorantiam prostituere. Quamquam si Pandectariorum credimus, sic erunt illius species quot uulgati Apī, & floris et caulīū similis dines. Nam illi etiam Cerifoliū, & Nasturtium, ex Apiorū genere sunt.

Plin. lib. 16.
cap. 11. lib. 19.
10. 11. & 12. 13.
bphrast. lib. 11.

De errore Medicorum in Apījs, & Petroselino, uide infra Annotationem Nicolai Leonis, & huc respondentem Pandulphi Colonus aliorum eorumque eruditum, Item Ioannis Mainardi usum & abusus super eadem res.

De SELINI Temperamento ex Gal. lib. 8.

Selinon. i. Apium usquædeo calidum est, ut & urinam & menses ciet. Flatus quoque discutit, & magis quoque semen quam herba ipsa. Sed & Oreoselini, & Hipposelini similis uis est: uerum Hipposelinon imbecillius est, Oreoselinon ualentius.

Ex eodem, lib. Alimentorum. i.

Apium, Equapium, Stium, Smyrnium, quod Romani Olusatrum uocant, omnia hæc uisæ deinde potestatem habent. Apium inter cetera familiarissimum est, & ori, stomacho quoque gratissimum, Equapium, et Stium insuauiora. Nam Smyrnium insuauitate caret, Ideo Romæ plurimum uenditur, acris, longeque calidius quam Apium. Quin & aliquam odoris uim habet. Quispropter & Apio, si opefficiatius urinā mouet. Ad hæc multis uisibus menses prouocat. Vt nō semper caule producat, qui crudus edendo est, laudabiliter quam solia, quæ sola per hyemē, circa caulem teret relinquitur Apium. Tandem uero caule accedens, tota planta iocundior redditur, siue cruda, siue cocta edatur, siue ex oleo & garo, siue uitum, siue acetum libeat adijcere. Nonnulli cum aceto & garo tantum edant, uelut Apium calidius postulum affundunt olei. Stium & Equapium nō nisi cocta sumuntur. Vt utique etiam insuauis, si crudum edatur, apparet. Sunt uero etiam qui Apium, Smyrniumque Lactuca ingentis folijs, ita edunt. Etenim cum Lactuca insipida, & si uia quædam res sit, propterea singulis uici, grauis, comediasque cum aceto assiquo sumunt. Hæc ergo de causa, quædam etiam Erucæ, Porriq; solia ipsi admiscunt. Sunt qui & Ocyru. Quod porro nos Smyrnū, Romæ nunc passim ab omibus, nō hoc nomine, sed Ocula appellat. Et forsalle quispiam omnino ne numerandū quidem inter alimenta ipsius censeatur, nec Stium, nec Equapium: cum sint huiusmodi omnium ciborū obfonsa duraxantque admodum & cepa, et allium, & porri, & ampeloprasum, & simpliciter omnia acris. Ad hoc genus pertinet Ruta, Hyssopum, Origanum, Foeniculum, Coriandrum, de quibus in commentarijs obfonsatæ traditur, qui ad medicos quodammodo et cecos cōmuniō quidē illi spectant: propterea cum in utriusque sita est, ac per se potest. Si uero nos ex proclis cibi in primis, non ut delectare caramus: & uoluptatem si quando querimus, utriusque eam cogimus seruet. Nam in nos uisus magnam ad crudæ item momentum adferre edendi insuauis. Ideo quod modice salacore dicitur sita sunt. Corporum uero laetitia, ac quædam præter apparet insinuat, ut uulgo passim utuntur, crudus magis quam laudabilis concoctio ex opere confectus.

lib. 12. lib. 13.

Ex Paulo AEGINETA lib. 7.

Selinon intestinum calidit, ut & urinam moueat, & menses. Quin & flatus quoque discutit, maxime uero semen.

Vires eius & Iuuamenta ex Dioscor. lib. 3.

Sapium Apium ad eadem quæ Corianum conuenit. Inflammationibus oculorum eam pane, aut p^a lenta illinitur. Aestuantem stomachum mulcet. Mammarū duriciem reprimat. Urinam ciet, siue crudum, siue co-

c

Custum edatur. Decoctum eius, radicisq; potu, uenenorū noxę resistit: quū vomitiones excitet.

Aluum cohibet.

Semen uehementius urinam pellit.

Contra serpentium uenena, aut epotam argenti spumam, auxiliatur.

Inflationes discutit.

Amiscetur medicamentis quę dolorum leuamēta præstant, Theriakis quoq; ac tussis remedijs.

De Petroselino, & quomodo Petroselinon nostrum sit

Apium uulgare, uide infra in Commentarijs lo.

Mainardi, & Collinutij.

D

V De IACEA nigra, uel Morfu Diaboli, teur. *Matth.*

VALERIANAS herbæ in radice similis est quæ Morfus diaboli ab Herbarijs uocatur, cætera tamen dissimilia: an eius quoddā genus sit, siue aliud quiddam, ex probatis scriptoribus affirmare nō ualeo, neq; quibus alijs nomenclaturis appelletur: nisi quod in Barbarorū cōmentarijs lego, Mortum diaboli dictum, eo quod præ mortam inferne radicem gerit, quam a cacodæmone fabulantur, exemplo ubi nasci coeperit, uel fodi, præcepit: ne in usum ueniat uitæ humanæ. Quod perinde uerum esse credo ut illud quod de fibrinis testibus nugantur, testes ab ipsis euelli, & ab se abijci, quum uenatu urgeant, uidelicet ne hominibus remedio sint; qđ tamen Dioscor. credi debere, dicit esse nouissimum. Cætera infra lege apud Hyeronimum Herbarium.

De GLADIOLO, quæ hodie celebratur in officinis pro Spatulâ foetida, vulgo Schænenlin.

RHAPSODIA .XIII.

Ex DIOSCOR. LIB. .III.

Xiphion, aliqui Anachorion, alij Phasganon, alij Machæronion, alij Arion vocant, Romani Gladiolum, quidâ Genitalem. Nomen inde accepit, quod folium gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatum, nervos sumq; in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant. Rotundo semine, radicibus geminis, una bulborum modo super alteram insidente. Quarum inferior gracilis est, superna uberior. Nascitur in arvis. Pars superior radice cum dure illa, adfuso uino, spicula & aculeos e corpore extrahit, Panos cum lolij farina & hydro melite discutit. Qua de re huiusmodi emplastris inferi solet. Menses impofita trahit. Superiori radice ex uino pota, Venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilesce tradunt. Superiorem quoq; utiliter infantium enterocolicis, cum aqua potui dari præcipiunt.

EX BARBARICOROLL.

Xiphion, Theodoro dicitur Pugio. Floret vere, cum Viola nigra. Falso plerique arbitrantur Xiphion eandem esse, quæ & Lorchina. Sed illa si siccanis, hæc in humidis nascitur. Sicut & alia dissimilis, quæ vocari possint uolentibus. Habet hæc & radicem ad uenæ aurilæ hæc similitudinem simbratam, quæ effluunt melleæ oporæ, & in umbra siccani. Videtur hæc & Phasganon, & Machæronion, hæc est, latis uocantur adice, ut Thersydras inquit, dicto, de ossa & comendata panchia, si intra finem admiscetur. Vide Machæronij passili fortasse emul habuere, quos terno Kalendaris octidies uulgas elicit. Item sonarda, & sine cornio capitata filius, ut Gebyum. Scelopendia in bulbis eam frequenter conueniunt. Est & compolitionis cuiusdam in medicina uindicta nomen Machæron, ad morbos reukulares, & Ichiaza. Habet & Xiphias passia, quem Gladioli interpretantur, duo, ut inquit Aristoteles habet rosâ, sed deambus carens;

EX M. VERG. COMM.

Hæc est Gladiolus illa, cuiusdam folio herba, cui a principio suum Iridis folia hic comparantur: princeps in hoc foliorum genere, & quæ prima huiusmodi similitudinis uocari ceteris deditur: ideo quos gladiorum appellacionibus diuersis locis indicata. Florere hæc uere cum Omphale, nigra Viola, Helychryso, Limonia, Anemone, & Hyacintho Theophrastus. Vocatur & ipse Xiphion, Plinius multis locis Gladiolum: quo est loco ex globo de ea agit. uolumen, caput. u. Xiphion, & Phasganon graecis nominibus eam appellat. Nec de folio eius aliud ardit, quum primæ ex terra ponde gladij ostendit speciem. Hic ultra addidit, Iridi simile esse, breuiter tamen & angustius, & de quibus & panchia. In quo uideretur esse, an in mucronem desinens dicendum sit, an decurrit mucronis in quales tubelli aliquando in incidendi uti usum fabricantur. Vnde enim sap. significare ex diuina prepositionis eius ut possit: & quod inquit. I. in acutem distans est, & cui ex a comine suo ablatum aliqd fuerit: ut & regis. i. modicus sit, & in graecis multa alia inueniuntur. Per duabus deinde radicibus eius reuocanda legentibus in hunc locum sunt, quæ in Teste duabus plantis superiorem uolumine dicta a nobis lotunt. Nec aliter in Gladiolo hæc duas inueniri radices, ipse bulbois plantisq; alijs, in quibus panchia aut bulbis & radix inferior semper est: græuq; ex se alia edit gela, donec serio, aut quanto anno tota perierit. Auctoris Plinius eas comparauit. hæc uocatur notis magis fecurus, bulbosos panos uocant. Deserunt in quatuorbus eius Dioscorides & Plinius magis opore. Hic in arvis, & in huiusmodi in præter huiusmodi, quæ qualia sunt superiorem rebro dictum a nobis est, posuit alter in aquosâ & palustribus. Potest tamen utriq; quod ueni in dicitur: nam potest in aquosâ humida esse. Dioscorides in arvis maxime nasci gladios, ad negant peritus posse eam in aquosâ nasci;

A

Vires & sua mensa herby.

B

Passili Machæronij.

De HERBA
Fullonum.

Rhapodia .XV.

Magdelger.
Bredigwarq.

AB vulgarib. her-
barijs iscribitur
herba Fullonū, uel her-
ba Saponaria, ea uideli-
cet, quæ in prophetis no-
minatur herba Borith,
Alijs aut Isatis, aut quæ-
dam eius species iudica-
tur. Quamquam neu-
trum horum mihi pro-
batur. Verum in Syno-
nymis de hac plura. Nes-
ci quid in animo est, scrus-
pulosius omnia hic per-
sequi.

Synanthes rife
efrae. Aliaul.
 Herba uulne
 raria, cui nos
 mē fecit Podē
 leonis, et Leō:
 topodion Hie
 rōyme herbas
 nus. Verū Di
 oſcori. defcri
 ptioni non re
 ſponder.

Erant
fey/4. b. l. a.

Went's fuscipollens.

¶ Huic flori nomen indicū a grapho
accepimus cū pingeret, nec plura
rimari licuit, herba alioqui
passim crescens, in
pratib; præcipue,
vulgo nota.

e s

Sancti Jacobi h'her.

Latium nomen nos
fugit.

Experientia tamen id
didicimus, fistulas curare,
& ne ultra serpant prohibe-
bere, tunsa & imposita.

Vulneribus item miris-
sime medetur, & ad quicq;
interanea prodest.

Unguis-vincæ.

Dodonaeopsis

Hos flores, sunt qui Caryophyllum esse contendunt: sed falso, meo iudicio. Existimamus autem genus esse Keiri, uel Violarum altilium, ut Barbarus uocat. Nec ullum eorum effectuum comperit habeo, præterquam quod in coronas adduntur, et in hortorum delicijs habentur, odoriferi. Ceterum de Caryophyllis, & qd sint reuera Caryophylli, infra requirere ex annotationibus Schylerii, & Hieronymi Tragi: & in tertio Tomo cum libello nostro Synonymorum nihil de hijs agemus. Eius generis flos sine odore nascitur passim in pratis, et est species sylvestris Caryophylli, Teut. Wilde Grassblumen. Hec D. Theobald. fetuchius.

¶ De Rosmarino, dicta Libanotis græce,

Germanice, Rosmaria.

R H A P S O D I A. .XVII.

LIBANOTIDIS tamen quatuor genera distinxerunt Gale-
nus et Paulus Aegineta, tamē quarta hodie tantummodo nota herbarijs
est, uidelicet coronaria: de qua hæc est apud Dioscoridē descriptio lib. 3.

Rosmarinum, quo Coronarij utunt, ramos mittit tenues, & circa eos
folia minora, densa, longa, exsilia, subter incava, superne uirentia, graui o-
dore. Excalcfactoria ut præditum est. Regium sanat morbum, si decoctum
in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se credi-
dent, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, Gleucinoq; unguen-
to misceri debet.

¶ De TEMPERAMENTO Liba-

notidis ex GALENO.

Libanotides tres sunt. Vna sterilis, duæ fructum ferentes. Omnes ues- **B**
ro eiusdem facultatis, emollientis, & digerentis. Succus tum radicis, tum
herbæ mistus melli, obusam oculorum aciem ab humorum crassitudine
emendat. Porro eius Libanotidis quæ ad coronas utilis est, quam Roma-
ni Rosmarinum nominant, decoctum, Regio morbo laborantes potum
adiuat. omnes enī Libanotides abstergentis & incidentis facultatis par-
ticipes sunt.

Ex Paulo AEGINETA.

Libanotides tres quidem in frugiferæ sunt, duæ uero fecundæ, abster-
gentis, incisivæ, digerentis, et emollientis potest. Harum omnium succus
cum melle mistus, amblyopias, & humorum crassit, linē emendat.

Ceterum eius, cuius ad coronas est usus, decoctū,

Regio morbo affectos adiuuat.

C

DE MAIORONA.
RHAPSODIA .XVII.

¶ Nomenclaturæ.

*Grecæ, ελεφάντιον, ὑψηλόν, ἰαδικόν.**Latine, Samsuchus, Amaracus, Maiorona.**Germanice, Wegeron.*

¶ Maioronæ descriptio ex Dioscoride.

F Rusticosa herba Samsuchum est, serpit per terram, hirtis & circūnatis folijs, Nepetæ similibus, uel Calaminthæ, odoratissima.

Ex PLINIO descriptio alia

lib. 21. cap. 11. & 22.

Amaracum Diocles medicus, & Sicula gens appellauere, quod Aegyptus, et Syria Samsuchū. Scribit utroq; genere, et semine, et ramo, uiuacius prædictis, & odore melius. Copiosum Amaraco, æque quam Abrotono semen: sed Abrotono radix una, et alte descendens, cæteris in summo terræ leuiter hærens. In Cypro laudatissimum et odoratissimum.

Ex Serapione dicti, Mercenius.

Mercenius est herba, habens uirgas exsertas super faciem, in suo ortu: & habet folia parua, rotunda: super quæ est borra fere similia folijs Calaminthæ, habentis folia subuila: & habet odorem bonum. Quæ omnia præfata Dioscoridi respondent.

De AMARACI Temperamento ex

GALENO lib. 6. Simplic.

D

Amaracus exaltescit non inueniunt, non ualde autem deficiat: sed in caliditate quidem serit, est ordinis, in siccitate uero secundus.

VIRE eius & luuamenta.

Succus decocti potus conuenit incipientibus hydropicis, et ijs quos urinae difficultas aut tormina excutunt.

Illita ex melle arida folia, saggillata tollunt.

Menses subditi in pello trahunt.

Contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur.

Luxatis tumoribus crato excepta imponuntur. Aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. Acopis, malagmaticsq; calefaciendi gratia commiscetur.

Ex PLINIO lib. 21. cap. 22.

Samsuchum fere uentibus aduersa. 1. ex aceto & sale illinum. Menstruis quoq; malum confert, illitum. Coluber & oculus epiphoras cum polenta. Succus decocti, tormina dissolvit. Et unni & hydropicis uisum. Mox et enim uisum firmat. Fuit et coctum quod Samsuchum dicunt, aut amaracinum, ad exaltescendos emollescendosq; neruos. Et uulnus calescit. Et folia saggillata cum melle, et uiscis cum cera profunt.

Ex VIGONIO.

Maiorona calida & sicca est, habetq; uirtutem consumptiuam, & exies catiuam cum ingenti calefactione. Et propterea epilepticis, spasmosis naribus odorata, summum gaudium et iuuentum præstat. Et eius decoctio naribus attracta, confortat cerebrū ipsum, ab humorib; frigidis purgando.

De LAPPIS.
Lappon co. Blau.

f

C

Deuarijs generibus LAPPARYM,

RHAPSODIA .XVIII,

Ex Commentario M. Vergilij.

C

Omnis & inuenio facile, inter legumina, & in frumentaria legere Aparinē sua descripti-
one Theophrastus & Diosc. fecerunt: ipsa etiam tenaci uicē præteritum uelut harena,
& quale hoc descriptum ostendens in medio umbilicatum, ad cognoscendum se, suisq; con-
suetudinem uolentes etiam conuenit. Persequuntur eam quatuorlibet Maio & Iunio mensibus ma-
tu, mellonemq; dulcem apicalem, pestem facit cum sentientes, nihilq; apicis & pinguis igitur
frequenter nascitur. Copiosior tamen inter legumina q̃ inter frumenta inuenitur. Nouerunt etia-
mentem suam rusticis. Nomen aut, & maleficij eius causam ignorant. Ex ut in similibus sit, quo-
rum ignoratur nomen, Lappam uocant. Quia uocem non in Aparinē est, sed in curdis quorum
manu femina uelut harena præteritum inhaerent, ignari uidentur. Quae sane multa sunt: & inter
alia Eupatorum etiam, de quo suo loco dicemus. Ex quo factum est, ut non arce nostra est,
sed atq; etiā temporibus parum certa in huiusmodi fuerit nomen eadē. Arriorq; Lap-
pam et alij dixerint, alij Aparinē hanc, alij plures alias, quarum semen aut ipsa aspersi, amarū
ut, aut cuspidatū est uellibus harenisq; ad faciendum genus & nomē una hæc nota facta esset.

Lappa.

Corollarium HERMOLAI BARBARI

de eadem re.

Aparinē quam nostri & Lappam uocant, Hippocratis Philisium, & Philetemon quocq; ut
Galenus putat. Non eundem, sed occultus in eadē manifesti, & intra se germinat semen: ue-
lut minimalia quæ in se patiunt, ut uiperæ. Nascitur in frumentario agro, inter Lenem præcipue,
item prænæ, & cretæ. Ramosa hæc & hirsuta, quibus sentis in orbem circa ramos, folijs per in-
terualla. Semen subdole. Omphacocarpon a Plinio, Galeno, & Paulo Argemina dicitur. Nelli-
quæ Omphacocarpon ex Dioscoride legi male, ab umbilici similitudine, quam semen præfert.
Philanthropos uero dicta est hæc a nonnullis herba, quia uel ut amici solent, commercium lacti-
nis oblatæ. Aliud fons genus est, quod in Parthis nasci scribit Apollodorus, Phyladelphus
appellatum: ex argumēto, quod tamē eius ex interuallo sponte cōrant, cum amantes: post digre-
diantur, concipiunt, atq; pariunt. Huius tenuissimis uirgis reticulum compositū, æquata con-
fuit, horæum supra impenebilibi compage fit.

Omphacocar-
pon.
Philanthro-
pos.
Phyladelphos

D

Verba DIOSCOR. de APARINE.

Aparinē aliqui Ampelocarpon, alij Omphacocarpon, nonnulli Phi-
landthropon uocant, ramosam herbam & quadrangulā, ex interualis or-
biculato foliorum ambitu, ut in Rubia. Flos albus: semen durum, rotun-
dum, concauum, album, umbilici figura, asperitate uestitū tenaci. Ea pas-
tores coli uicē uiuntur, ad eximendos elacæ pilos. Seminis caulium ac
foliorum succus, potu contra uiperarum, phalangiorumq; morsus auxi-
liatur. Infusa aurium dolori medetur. Herba cum axungia trita strumas
discutit.

Plinius de APARINE libro. 27. cap. 9

Aparinē aliqui omphacocarpon, alij philanthropon uocant, ramo-
sam, hirsutam, quinque sentis in orbem circa ramos folijs per interualla:
Semen rotundum, durum, concauum, subdole. Nascitur in frumentario
agro, aut hortis pratensis, asperitate etiam uestitū tenaci. Efficax contra fers-
pentes, semine potu ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis ab-
undantiam ex uulneribus imprimunt folia imposita, succus auribus in-
funditur.

De temperamento Aparinē ex Paulo.

Aparinē, quam alij philanthropō, al., omphacocarpon cognominat,
mediocriter abstergit & calefacit: habet autē & aliquid partium tenuium.

De LAPPAMAIORE.

A

De Lappa maiore, quæ uocatur Bardana maior, proluxa, sed admodum erudita est differentia apud Hermolaum Barbarum in Corollario Archi: & nos in priori T O M O paulisper attigimus Rhapsodia. III. de Vngula Caballina, olim exactam differentiam daturum omnium, id est, Vngulæ caballinæ, Personatiæ, Petasitæ, Archi, atque Archi, ubi prioris Tomi errata recognouerimus. Cætera ex Appendice, & Hieronymo pete.

Correctio
Auctoris

De LAPPAMAIORE quæ fœstus græce uocatur, hystoria DIOSCORIDIS.

Xanthion aliqui Phasganon, alij Anathelson, alij Chascanon, alij Choeradoleson, alij & hanc Aparinem nominant, Latine Lappam. Nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet insecta, Nasturtium odore imitantia, fructum grandis Oliuæ modo rotundum, & ut Platani pelula spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is ante collectus quam perfecte siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flus uos autem facit capillos, si acerbuli instar tepida aqua madescat, mox eas putritio ante perficiendum illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen apertissime tumoribus imponitur.

Explicatio Xanthij per HERMOLAVM BARBARVM.

Xanthion, & Phasganon uocatur a Galeno & Paulo, Phasganon a Dioscoride, Philandropes ab Actio, aut Lappa inuersa, & minor a nostris. Non uidetur quibuldam Xanthion ab Aparina superius decepta differre, sed cur obsecro Dioscor. & Galenus, & cæteri diuersa habeant, duobus locis leonum de his prodentes: Quod quod in omnibus græcis exemplaribus, Aparina ex inueniallo stellata pinguis quasi Rubra: Xanthium multo aliter ostenditur, folio Amplexi, uel ut quidam scribunt, etiam Solani.

B

Marcelli Vergilij alia distinctio Lapparum.

Plura Lapparum genera, folio, semine & uariis solo diuersa obferuamus, quæ nobis est, quæ cum hamato uincet, uelut inq. & uellum tenacius seminebus plater sunt, in græcis & latinis eodem aliquando nomine indicat, scilicet Aparina, in nostris Lappæ. Quæ uelut generis uox omnibus his est. Inter eas & Xanthion hæc est, numerus ab hoc sergore nominatis cognoscenda: dicta a græcis in fortis epixar uel, id est, durum capillu facit. Habet & alios appellat. sed, sed nobis parum certis, & ob id alia relictis. Circa rusticis domos, pinguius hinc ac, sed frequenter humido solo nascitur, idque est quod hic alij, arescentibus paludibus. Paludibus enim appellat. loca etiam, in quibus per hyemem aqua fuerit, uicinis uero aruente. Omnium autem notum quæ Xanthio hæc a Dioscoride tribuuntur, uelut ceteris fructu eius est. Dico autem fructum Lappam, in qua semine est: quem Egipti paludos Odux, & aculeum hic describens, facili manu deprehensionem facit. Sed ahi frequenter premori aut nascitur locis.

f

C

De Melilotto, uulgo dicta *Steniflor.*
RHAPSODIA .XVL

D **M**ELILOTVM semper existimavi herbam illam Trifolios
 rum generis, cui nomen *Steniflor.* et, atque ea a multis annis ab ho-
 minibus medicæ rei peritis demonstrata nobis est: etiam si *Simon* ille la-
 nuensis, idem uideatur sentire: cuius uerba sunt. Melilotum, nomen com-
 positum a melle, & loro, quod est Trifolium. Nam ipsum sine dubio uide-
 tur esse species Trifolij: cuius flos est melini coloris. Et *Dioscorides* duas
 eius species asserit. Vnam, cuius odor est bonus, crocei coloris. Alia
 am, quæ magis Foenogreco est similis. Ex *Plinio* Sertulam
 campanam uocat. *Hierolanuensis* ille. Nos illam pinxis-
 mus, quæ Foenogreco similior est, sed minorem.

Nam maiorem ut hio quomodo neglexerit
 pictor, ut appingere eam non licuerit.

De Sertula campana locus est apud *Dioscoridem* libro tertio: ubi
 poterunt qui uolent, *Barbari* Corollarium, & *Marcelli* Ver-
 gilij Commentariū excutere. Meminit & *Plinius*.

De C A R D V I S,
RHAPSODIA. XVII.

De Carduorum differentijs necdum
nos explicare ualemus. Quare in aliud
tempus eorum descriptiones, & designa-
tiones referuamus. Attigerūt tamē quo-
dam de illis infra Leoniceus. P. Col-
linutius, Hieronymus herbarius, Iaco-
bus de Mantijs & reliqui, de quibus lu-
darem scrutari te uolumus. f 3

Scutellari.

Acetosa.

Vnifolium.

De Acetosa
requirere defert
gironem La-
pachi.

Surampfe.

Enblan.

¶ Hanc Delium quendam
nobis optarim explanare.

corum T O M V S Secundus.

73

¶ De Herba Trinitatis.
Erystalisymbium.

¶ Trinitatis & herbam & florem vocatam vulgo
 existimo, ob flosculos quos habet tricolores,
 quibus nihil iucundius, & magis
 admirabile. Quo autem ab Dios
 scoride inscripta nomine
 sit, necdum comperi.

M A L V A E.

Eupelm.

De Maluis lege Rhaplodiam. xxxv. supra Tomo
priori, folio. 197. 2.
Gmßappi.

Malva es-
quina.

Rostkappelen.

Sigmaria arg., *Hobom Simeonia*, quae supra
1. c. c. p. n. c. k. h. a. p. o. d. i. a. .XXXV. folio. 10. d.

De NASTURTIO,
RHAPSODIA .XX.

¶ Nomenclaturæ.

Græcè, *αἰσχυρὸν, αἰσχυρίδιον, ἰσχυρὸν.*

Latine, Nasturtium, Cardamum,

Cynocardamum.

Testonice, *Barbes.*

¶ Descriptio Nasturtij ex P L I

N I O lib. 19. cap. 8, &

lib. 20. cap. 13.

NASTURTIVM nomen accepit, a
nariū tormento. Et inde uigoris significatio, puer
bio id uocabulum usurpauit, uelut torporem ex
citantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gi
gni. Duo eius genera, album, & nigrum.

Ex Corollario BARBARI de
Nasturtio.

Nasturtium dic quinto nascitur duorum generum, miræ, &
folyetæ. Prioris quod ratio duplex, albi, & nigri. Nomen et aza
nem somno, uigoremq; uel pro uerbis significat, iubens Na
sturtium mandandum in uentibus, quasi torpore exciet, animum
q; obducere, contra uenem in hibeat: q̄q̄ Dioscorides accendi
eum putat. Miræ amplitudinis in Arabia dicitur gigni. Nastur
tium herbis reliquis ducum admittit iuxta fas, quod et apud Aristo
phum potius legitur. Hanc Græci non modo Cardamum, sed
etiam Cardamida uocant, ut Galeus inquit, & Hippocrates hanc
ridicem, a Sinapi, quod & Saurion dicitur, similitudine. Nobiles
Nasturtium uentibus laudatissimum fuisse, Iulius Pollux auge
re. Persas id est sale mentis apponere solitos, celebrare est, cum prin
cipio frugalitatem amplederent, mox aucto imperio, in omne ge
nus luxu prolapsi.

De ratione nominis Nasturtij

ex M. VERGILIO.

Eius plures quondam, ut uidetur, appellationes fuerunt: sed
omnes ex eodem principio, & ab eadem Cardami appellatione,
excepta Hibernæ, quæ agreste Nasturtium est, ut in .i. uolumine
doctus, ubi Dioscoridis commentationes hæc interperant. Cy
nocardamum enim, & Cardamantem solo nomine suum Carda
mon indicat. Hiberis uero, ut hic paulo ante dixi, & ut nos au
tore Paulo Arginea tunc confirmamus, agreste Nasturtium
est. Hæc plures uoces omnes, Apuleius etiam in C. 11. nunc
tatur: uolens ubi ideo respondentes, quoniam inter sanum &
agreste Nasturtium maxima similitudo parum & utrum omni
um sit. Obstatq; causam uerbi appellationibus inter se uen
ire. Notum nunc est ubiq; Nasturtium est. Contra uenemata
precipue usus eo Necander: usus & hic ipse contra Cerechidis uen
em un, quemadmodum tunc copiosius docebitur: usus & Pau
lus Arginea, Græcorumq; medicorum omnes tollens, & in eam mul
tis, ut non continendum medicinæ parum solum Nasturtium
explat.

A

B

Hiberna.

B

C

De semine Nasturtij ex PALLADII mense
Februario.

Hoc mense Nasturtium constat, & omni tempore esse ponendum loco quali placebit, & cerlo. Fimum non desyderat. Humorem quamuis diligat, tamen deesse non curat. Si cum Lactuca seratur, nasci fertur egregie.

¶ PLACITA Barbarorum de Nasturtio.

¶ Historia NASTURTII secundum SERAPIONEM. Cap. 358.

Nasturtium est triplex: scilicet Commune, nouum. Secundum Nasturtium testorum. Erit etiam celestiale Nasturtium. Nasturtium testorum, est planta habens folia lintha, longa duobus digitis, & in fumitate acuta, sessa, & pingula, quæ extenduntur super terram: & habet in medio stirpem subtilem, longam palmis duobus, habentem paucos ramulos, super quos sum velut pilæ, habentes fumitatem depressam, in quibus est semen leuissimum, simile semini Nasturtij cuius figura est sicut figura Rutellæ luteæ, non est depressum: & idem graece appellatur *καρδαμύνη*, eo quod significat lingua graeca depressum. Et habet florem, cuius color declinat ad albedinem: & nascitur in uia, sive parietibus domorum. Nasturtium celestiale, est planta longa circa duo brachia, habens ramos subiles & molles, in quibus sunt folia, & duobus lateribus, similia folijs Scitagræ, nisi quia sunt alba, & molliora: & in fumitibus ramorum sunt caprellæ, similia capitulis plantæ Adisi: & habet flores albos.

Sententia PANDECTARII de Nasturtijs.

¶ Nasturtium multorum generum est. Est enim quod Cardami dicitur uulgatum, & est Nasturtium aquaticum, uel Babylonicum, quod Latini uocant Senecion, uel Apis aquæ, uel Cardamum agreste, de quo est apud Serap. cap. 358.

D B Cardami temperamento.

Cardami semen potentia est urendi, sicut Synapi.

Vires eius & iuuamenta ex Dioscoride.

D Omnis semen est acre. Excalfacit, Stomacho aduersatur. Alui turgent. Timeas excutit. Lienem imminuit. Partus exanimat. Vrinam cit. Venerem stimulat. Synapis & Eruca simile intelligitur. Lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle, lienem extenuat. Fauos expurgat. Pulmonum uicia extrahit, forbitionibus incoctum. Serpentium uenenis positum resistit, atque eas suffitu fugat. Capillorum defluuia cohibet. Carbusculos ad suppurationem perducit & rumpit. Coxendicibus cum polenta commode ex aceto illinit. Tumores collectionesque discutit. Emittere furunculos, illitum cum muria. Herba ad omnia eadem, effectus licet minor.

Ex PLINIO de eodem.

Nasturtium Venerem inhibet. Animum exacuit. Alium purgat. Deo hi bitem, potum in aqua decem denariorum pondo. Cerebri somno frumta illitum, opusumque Brasica, praestare medetur. Nigritas capitis uita purgat. V. clarificat. Cómoras mentis sedat ex aceto sumptis. Lienem ex uino potat. uel cum fico. Tumor ex melle si quando ieiunium fuerit. Semen ex uino contra insidinosam animalia expelle, efficacius addito Menastro. Prodeat & contra fulgura, tritum cum Origano, et uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Fano distans cum picea extrahitque corpori acutos, & maculas illitum cum aceto. Contra emunctura adhaerens quorum album. Eriensibus illinitur ex aceto. Infantibus uero cum melle utilissimum. Seditus adieci hoc sopores fugat, scorpionibus resistere. Capitis dolores contrarium, & alopecias emendare, addito synapi, grauitatem auium uiso impetio aures cum fico. Dentium dolores insulo in aures sicco. Porriginem, & ulcera capitis cum adipe aserum. Furunculales contra que cum semine. Carbutulus ad suppurationem perducit & rumpit. Phagedænas ulcra expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item Ichthi, item ungibus scabris, quippe natura eius caustica est. Quæ autem Babylonicum, Ephesini uero ad omnia effectus maior.

EX PL A T I N A E lib. 1. de Honesta uoluptate.

Hoc, reperiuntur obo Perse ubi basel, utique Xenophon, qui sub Cyro militabat. Nihil
 utitur illis, & Eruca nocet, moderatus prodest. Nam & animum exacuat, & alium purgat, ac
 bilem derahit. Valerium ad plurimos in edictorum usus.

EX PL A T E A R I O.

Nasturtium est calidum & siccum in quarto gradu. Semen eius præci-
 pue competit usui medicinae. Vnde cum reperitur eius receptio, semen de-
 bet poni, non herba. Semen collectum, in multa efficacia per quinque an-
 nos seruatur. Herba uidetur esse magnæ efficacis: exsiccata modice, uirtus
 tem habet dissoluendi, & consumendi, ex qualitatibus suis.

Contra paraly sim lingue ualet, semen masticatum, & in ore tentum.

Humiditates etiam aliorum membrorum, & cerebri præsertim desic-
 cat, comesta, uel in sacculo superposita.

In lethargia sit siernutamentum ex puluere seminis eius.

Vnam relaxatam facit gargarisma eius, & siccum siccat. Contra illi-
 acam quoque passionem, ex frigida causa semen eius in tacco illo, & in uino
 decoctum superponitur.

Ad eadē, & cōtra stranguriam, herba ipsa decocta in uino & oleo sup-

Egressum anum reprimat pulvis seminis illius.

(ponitur.

EX V I G O N I O.

Nasturtium est calidū & sicca complexionis in tertio. Et uirtus eius est maturare apostema-
 ta frigida. Et semen eius cum aceto decoctum dissoluit strophilus.

EX A P V L E I O.

Ad capitis uita, et porrigines, & furfures herba: Nasturtij semen mis-
 xum cum adipe aserino, & eritum inunge.

Herbam Nasturtium, & Pulegium ex aqua decoctum, bibere dato, es-
 mendabile & discutit cruditatem.

HIER. HERB.

Aqua Nasturtij uentres gingivarum repleuit. Extremities uentris intemuit, Parositas
 mēte sanat, & uariolas.

De Altero N A S T U R T I O, scilicet Aquatico.

Coliculus cubitalis Senetio est, quadamtenus rubens, contiguus in-
 uicē, exiguisq; folijs Erucæ modo in extremitatibus inefuris diuisis, sed
 longe minoribus quam Eruca. Luteis floribus, cito deliscentibus, & in
 pappos deliscentibus. Vnde & ἀγρίαν dictū est, quod uere scilicet, flores
 humani capilli modo in eo canescant. Radix illi est inutilis. Nasci plerūq;
 q; circa urbes, & oppida, in aggeribus murarū & septis. Posteriores fere
 omnes aquaticum Nasturtium interpretantur. Et Cre-narice, Buthassetu

V I R U S eius & luamenta.

Refrigerant cū folijs flores: et q; ob causam imposita utraq; simul em-
 plastri mō per se, aut ex uino dulci testū, & sedis inflammationes sanāt. Cū
 thuris aut polline, nō alijs tñ uulnerib. cunctis, sed neruorū etiā medenē.

Possunt idē præterea per se Senetionis pappi, ex aceto emplastri mos-
 do impositi. Recentis cōtra poti strangulant.

Torus enim caulis in aqua cyvus, mox in mulso potus, biliosos stom-
 chi dolores sanat.

Σιφονιάς

DE MENTIS,
RHAPSODIA .XXI.

À

MENTARVM differētiās omnes, nemo rectius distinxit Hiēronymo herbario, cuius infra Commentarium consule, a calce Appendicis.

Mentæ nomenclaturæ secundum

Dioscor. lib. 3.

Hedysimon sativum alijs Mintham, alijs Calamintham, Latini Mentanū vocant, alijs Nepetā, Aegyptij Tis, alijs Perxo, alijs Macertho. Cognita herba est, Calfaciendi, adstringendi, atq; excitandi vim habet.

Platina lib. Obsoniorum.

Menta suavissimi odoris herba est. Hanc fuisse puellam a Plurone amantem, ferunt poete, ut fangipin herbam sui nominis a Proserpina, cuius pellex erat. Hinc præterea Mennulam dictam, quasi donum amorem, vel quasi mentis, vel quod mentem graeco odore percurrat. Hæc etiam hæc herba, propter inflammationem & humiditatem, demercuriam Venerem. Hanc ob rem crediderim, uicinis exercitiis docere uenisse militem, quem caluum solebat, unde et ex asina sent deha, hæc herba uelci. Appetens i inducit Menta, & obesos a macercentia conferuat: letum cor redde, stomachum lauat, lumbicos interficit. Contra morbum canis rabiosi ualeat plimum. Sinit Menta æquino dieo uero omebus tamen succulo uenit quam simine. Humido minus gaudet. Arctice uicem, hyeme flauescit. Sordida, diutina atrox durat. Est & Mentalis, syluestre genus, quod ut Visis propagatur.

Vitruuius
Mentæ.

DE MENTALI temperamento ex Galenō.

Hedysimon, alijs uero Mintham odoratam nuncupant. Est enim & alia quedam Mintham odorata, quam Calaminthen appellant. Vt utq; gustu acro, & facultate calida est, ex acro ordine exaltatissimum. Infimior est tamen Menta odorata quam Calamintha, minus exaltat. Vt autem in uicinis sum dicam, hæc uel syluestris quedam est, illa uel domestica. Quam obrem sane, ob rem quæ ex cultu accedit humiditatem, medio inter iam ad Venerem exercitiis quod omnibus accidit quæ humiditatem seminat, & flauorem continent. Ob talem ipsius herbe temperaturam, in alacritate ex quidem cum poltra multa uenit, id quod in Calamintha facere nequit: propterea, quod ualentius nunc exaltat, tum deficit, quam id genus possit. Haberunt etiam quiddam amarum in se & acerbum, illa quidem lumbicos interficit, acerbior uero si cum oxycrato bibatur, nec etiam sanguinis reductiones impurat. Substantia est ut si qua alia herba parum amara.

VIRES eius & iuuamenta ex Dioscoride.

Sistit sanguinem, potio ex aceto succo. Tineas in uentre teretes enecat. Venerem stimulat. Singultus, uomitiones, choleraeque sedant, terni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discunt, si cum polenta illinatur. Imposita fronti, capitis dolores mulcet. Mammæ si tendant, aut lacte turgent, compescit. Cum sale, canū morbis illinitur. Aurium doloribus cum aqua multa subuenit. Vul. mente coitum & motu, concupiscentia resistit. Linguae scabriem confecta lauigat. Coire lac, densariq; in calcem non patitur, si folia potionibus lactis immergant. In summa, sto macho utilis est. Et in condimentis peculiarem gratiam habet.

Verba PLINII quæ supra mutatus est Platinus lib. 19. cap. 8.

Eodem tempore feritur Menta planta: uel si nondum germinat, sponte. Minus hac humido gaudet. Aestate uiret, hyeme flauescit. Genus eius syluestre Mentalis est. Et hoc propagatur ut uitis, uel si in uersis ramis ferantur. Mentæ nomen suauitatis odoris apud Græcos mutauit, cum

C alioquin *Minta* uocaretur, unde ueteres nostri nomen declinauerūt. *Grato* *Menta* mentas odore percurrit in rusticis dapibus. Semel sata, diutina merite durat. Congruit *Pulegio*, cuius natura in carnarijs reforescens sepius dicta est. Hæc quoque seruantur simili genere, *Mentam* dico, *Pulegium* quoque, & *Nepitam*.

Ex **PLINIO** lib. 20. cap. 12.

Mentæ ipsius odor animum excitat, & sapor auiditatem in cibis: ideo in mammarum mixtura, familiares ipsæ accedere, ut coire, densareque lac non patiuntur. Quare lacis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem ui resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Atque manibus ac foeminis sistit sanguinem, et purgationes foeminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, caliacorum impetus, syrtion, & uomicas uulnæ curauit, illa & iocis nerum uicia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in forbitionem. Vlcera in capite infantium mire sanat. Arterias humidas siccat, siccas adstringit. Pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci suecus sub certamine utilis duntaxat, & qui gargarizatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cum alumine, linguz asperæ cum melle. Ad conuulsa intus per se, uisq; pulmonis. Sine gultus & uomitiones sistit cum succo granati, ut *Democritus* monstrat. Recentis succorum uicia. Spiritus subducos emendat. Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta, & si manns tendantur, illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra scolopendras, & scorpiones marinos, & ad serpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitijs. Impetigines quoque, uel si teneatur tantū, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Alum & beni mederi tam in horto gustatam, ita ne uel latur: si is qui momorderit, dicat se leni mederi, per dies nouē. Aridæ quoque farinæ tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorē sedare in aqua: & similiter aspersa in potionem, uentris animalia expellere.

APVLEIVS de *Menta*.

Ad ignem sacrum herbar *Mentæ* succus expressus, adiecto sulphure et aceto de penna iniunctus, sine mora dolorem sedat.

De *Menta*. 2° secunda specie *Mentæ*,

Ex *L. osceoride* lib. 3.

Syluestrem *Mentam* Latini *Mentastrum* uocant, hirsutiore folio, & proliis maiore quam *Syymbrij*, grauiore odore. Quare minus ad sanorum usus expeditur.

De *CALAMINTHA*, tertia specie *Mentæ*.

Ex **DIOSCORIDIS** Libro Tercio.

Ex *Calaminthæ* generibus, quædam montibus familiaris, folia *Ocimi* habens, incana, furculos aridos, & caul. angulosos, purpureum florem. Altera *Pulegio* similis est, sed maior. Quam *syluestre* & *Pulegium* ideo ap-

¶ Sunt qui uelint hanc herbam Saniculam dici minorem.

Tournefort, *Bot.* 1, 108 et *Wydor Sanikel*.

Maior descripta est Priore Tomo folio, 81.

Sanguinaria.

Blüthe.

¶ Sunt herbe non paucę, suntque radices, sunt lapides et gemmę, quę singula Sanguinaria dici possunt. Hęc tamen herba uulgo Sanguinaria uocatur: nam rubet, & succus eius ut purpura tingit. Alias Soldanella. Nascitur stercorarijs.

Raponeoli.

92

Rapangin.

Artemisia.
Bart.
¶ Herba hec
descripta est
supra Tomo
priori, fol.
285.2.

Tanacetū.

Kegnsfara

De P O L Y P O D I O.

A

R H A P S O D I A .XXII.

Nomenclaturæ.

Græce, *μαρινίδαν.*

Latine, Filicula. Filix arbor.

Germanice, *ifengelsg. Baumfar.*

De ratione nominis ex M. V E R S

G I L I I Commentarijs.

Folia Romanis Filiculam, Græcis pilosæ cauernosæq; acetabulorū modo radices Polypodium fecerunt: exiguam herbam: ideoq; diminuto nomine ab utraque gente appellatam. Folia enim (quod hic Theophrastus, Plinius, latinique & græci fere omnes testantur) Filici similia habet: radices autem pilosas, minimi digiti crassitudine. Sed quod marinis Polypis cognominem plantam fecit, per longitudinem certis intervallis dispositi concavi tumores, eadem specie & naturæ usu quo in polypis acetabula videntur, fuerunt. Neq; enim a multitudine pedum, quos nullos habet ut polypum, Polypodium græci herbam nominauerunt, sed quoniam polypo, qua diximus nota similis est, sic quondam uocata fuit: nulla alia q̃ exigui polypi significatione. Diminutum siquidem a polypo nomen Polypodium est. Facile intelliget quod dicimus, qui oculus testis radicis eius fuerit. Videbit enim qualem nos diximus crassitudine, & uillositate radicem: mox in ea apertos & concavos tumores quosdam, quibus **B** nititur et heret: non aliter q̃ in mari polypi acetabulis suis herent, sugunt, & quæ ceperunt tenent. Qualia autem Acetabula sint, & unde ad multas naturæ partes id nomen transierit, in Acetabulo herba, & alibi longius diximus. Idque est quod Plinius uicesimo sexto uolumine ait. Radix crassitudine digiti minimi, acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri. Felici descriptione usus, rei quam ante eum Theophrastus, & hic scriptor isdem fere uerbis tradiderant. Theophrasti uerba libro nono de plantarum historia sunt, quo loco de radicum diuersitate agit, hæc. *ἡ δὲ τοῦ πολυπόδιου ῥίζα οὕτως ἔχειται καὶ τοῦ λαδίνου, ὡς περὶ αἱ τοῦ πελοποννησίου πλατάνου, καὶ τοῦ ἐν τῇ κρήνῃ, φύλλον ἔχει μίαν τὴν τῆς ῥίζης τὴν μεγάλην ἢ φέρονται ἐν ταῖς πύργαις.* Quorū sensus est. Pilosa autem Polypodij radix, acetabula habens, quas lilia polyporum cirri habent: purgat per inferna. Foliū maiori Filici simile habet, et in petris nascitur. Hic non tam manifeste rem descripsit: sed cum dixisset habere Polypodij radicem et q̃ polypo similes, cogitanda liliis gennibus reliquit acetabula: quæ necessario eos sequuntur, & sine quibus in polypis cirri esse non possunt. Alioquin differunt a Cirris Acetabula. Illi enim tota polyporum flagella sunt: hæc autem in flagellis & cirris his cauernose concavitates, quibus id animal nititur, apprehendit, & apprehensa exsugit. Et hæc tota Polypodij nominis ratio in græcis, & causæ fuit. Romani, quæ certius & in aperto magis erant folia contemplari, Filiculæ uocauerunt. Testaturque id Plinius, eodem loco dicens. Detrahit bilem Polypodium, quam nostri Filiculam uocant. Similis enim Filici est. Sed

h

Cirri
Acetabula

C multo certius ante cum. *M.* Cato operis sui de re rustica capite centesimo quinquagesimo octauo, qui cum familiam rusticam doceret, quomodo alium deicere oporteat, plura simul coqui iubeat: frustum de penna Brasice, & Betæ, cum radice sua coliculos: tum Filicula paulum, Polypodium hanc intelligens: cui, testantibus id cunctis alijs, egregia in purgando vis est. Polyrrhizon, id est, multiradicem uocari hic etiam ait, ut paulo ante diximus, a copia radicum: quod nomen accreuisse nos ali credimus ex pilositate eius. Nasci in petris tantum Theophrastus ait. Omnes alij tamen ultra petras in arborum, præsertimque quercuum nuncis provenire etiam tradiderunt. Probanique officine, ex quercu magis, quam ex pennis, aut alijs arboribus. Plinius sub arboribus uentis nasci ait. Cæteri uero in, non sub arboribus. Addidit ille tamen uetustatem necessariam Polypodij natalibus. Inter corticis enim rimas nascitur, quas uetustiores tantum arbores a mæssu iuuentutis humore & læuore ducunt.

Descriptio Polypodij ex Dioscoride lib. 2.

Polypodium aliqui Scolopendrium, alij Pterin, alij Polyrrhizon, Latini Filiculam uocant. Nascitur in muscosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim Quercuum, palmi altitudine, Filici similibus, sub hirsuta, non tenui perinde diuisura. Radix pilosa, in qua continentur cirri, seu polyporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbaei, austera alioquantum, & gustu subdulcis.

D Descriptio eius quæ Dryopteris uocatur,
priori non absterilis, ex eodem
Dioscor. lib. 2.

Dryopteris aliqui Pterin, alij Nymphæam Pterin nominant. Nascitur in ueterum roborum musco, Filici similis, multo minore foliorum incisione, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem uergentibus.

Textus Plinij de utraque lib. 27. cap. 9.

Filicis duo genera, nec florem habent, nec semen. Pterin greci uocant, alij Blechnon: cuius ex una radice quamplures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graues odore. Hanc marem existimant. Alterum genus Thelypteris Greci uocant, alij Nymphæam Pterin. Est autem non singularis atque fruticosa, prætior, molliorque & densior, folijs ad radicem canaliculata. Viriisque radicibus pinguescunt. Folia utriusque lateribus pinnata, unde nomen greci imposuerunt. Radices utriusque lægæ in obliquum, nigrae, præcipue cum inaruerunt. Sicari autem eas sole oportet. Nascuntur ubique, sed maxime frigido solo. Effodi debent uergilys occidentibus. Visus radice in trimatu tantum, neque ante, neque postea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tinctas cum melle. Cætera ex uno dulci mioduo posita. Vis utraque stomacho inuulsißima. Alium soluit, primo balnem trahens, mox aquam. Melius in eas cum scamonij pari pondere. Radix eius duum obolorum pondere ex aqua, post unius diei abstinentiam bibitur, melle præ-

gustato contra rheumatismos. Neutra danda feminis: quoniam grauius A
dis abortum, ceteris sterilitate facit. Farina earum ulceribus tetris insper-
gitur. lumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, serpentem
non recipiunt. Ideo subterni uale est in his locis suspectus. Vitis etiam su-
gant nidore. Ecce mediis husus quoque herbe discrimen. Optima Mace-
donica est, secunda Cassiopica.

De temperamento Filicis ex GALENO

lib. 9. Simplicium.

Filix radicem habet inascentem ueterem. Latum enim lumbicem interficit, si quis eam quatuor
drachmas in modico cibis. Ad eundem modum parum uisum quidem necare, mortuum
autem reserere, statim non est. Filix enim amara, paulum habens adfirationis. Quamobrem ad
ceribus in polia, uim habet ualeris, deliccandi. Nos tamen mordax est. Similem uim habet et
Thelypteriis nouissima.

V I R E S & Iuuamenta Polypodij ex

Dioscor. lib. 2.

Purgandi uim habet. Coquitur cum gallina, aut piscibus, aut Beta, aut
Malua ad aluum soluendam.

Arida farina aquae mulsae insparfa, detrahic bilem & pituitam.

Trita luxans efficaciter eliminat, & aduersus digitorum fissuras.

De DRYOPTERIS.

Dryopteris Psilotum est cum radicibus trita. Eliminatur enim primum,
usque dum sudorem euocet: mox sudor abluatur, & recens imponitur.

Genera Filicis quatuor.

De Filicibus haecenus ex scriptorum sententia. Penitus uero rem nos B
his expendentibus, Quirinus & peritus, & fidedignus herbarius, quatuor
ornobis eius genera demonstrauit. Primum Polypodium Engelss. Se-
cundum Dryopteris. Klein Waldfar/oder Eychfar. Tertium sylue-
stem Filicem altitudine quatuor, aut sex cubitorum, locis nemorosis pro-
uenientem. Tercionice, Grof Waldfar, & Quartum Saxifragie generis,
tuto. Roter steinbrech, oder Maupseffer/oder Steinfar genant,
quae fere omnia in folijs, et herba ipsa conueniunt, tantum in radicibus ua-
riant: quarum singulas & uedimus, & gustauimus. Nam Polypodij doli-
cis est, Dryopteris acerbior, syluestris amarior: tanti dulcoris, ut pauperes
rea fues, qui illa afficiuntur, omnem etiam circa terram subruant, quo eis
ueseliceat. Quinta quoque species, quam serua sub Tanacetum nomine des-
scripsimus in priore Tomo, nescio an inij, & album referre debeat. Sunt e-
nim qui & hanc Filicem uocant, & uulgari nomine Keynsar.

Supra priore
Tomo, l. d.
m. & seq.

h 1

¶ De S A L V I A,
RHAPSODIA .XXIII.

¶ Nomenclaturæ.

Græce, *Βολιγαδὴ, Βαλιδιανή.*

Latine, Salvia. Elaphoboscus.

Germanice, *Salbey.*

SALVIA, ut inquit Hermolæus Barbarus, sic dicta est, tum quod salutaris est, et multis accommoda morbis: tum quod ad prolem facit concipiendam. Nam in Aegypti inquit Copto, multis pestilentia sublati, coactæ sunt mulieres, huius herbæ succo ad conceptum uti.

D Saluiam esse Tussilaginis alteram speciem, ideo libenter Dioscoridi, Plinio, & Apuleio credimus, quia foliorum canities, rugæ, redolentia, & reliquæ notæ respondent. Quamquæ sit illa vera ac genuina Tussilago, mihi certe compertum non est. Nec id mirum. Nam flore & caule contestim ubi apparuerit, exiit, disperitque cōspectu. Quod autē ab Theophrasto Sphacelo comparatur, cuius quidem species ab ipso creditur, ideo nullam pugnantiam habet, quia nihil obstat, unam & eandem herbam, diversis alijs in figura & similitudine posse equiparari: ut pulchre etiā adnotavit Marcellus Vergilius. Sed iam autores ipsos potius loquentes audiamus.

Salviæ ~~herbæ~~ ex Dioscoride lib. 3.

Salvia frutex est ramosus, longus, virgas habens quadrangulas, et canas: folia mali cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, et quæ sensim attritarum quasi uestium scabritiem referant, hirsuta, subalbida, perquam iucundo odore, sed grævis. Semen sumis in caulibus sylvestri Ormino simile gerit. Et in asperis nascitur.

SALVIA Pliniana lib. 22. cap. 25.

Nostri qui nunc sunt Herbarij, Eleisphacon Græce, Latine Saluiam uocant. Mentem similem, canam, odoratam. Plura lege lib. 26. cap. 6.

Comparatio SPHACHELI, et Salviæ,

ex Theophrasto lib. 6. cap. 2.

Sphacelus, & Salvia inter se distant, quasi alterum urbanum, alterum genus sylvestre dixeris. Sphacelo foliū lanius, contractius, minusque squalens: Salviæ scabrius.

Apuleius de S A L V I A.

A

Quidam græcorum Cission, siue Ciosmin, alij Eleliphacon appellauerunt, Itali Saluam, alij Tussilaginem uocant. Eleliphacos agrestis grauioris est odoris uisualis uero, quæ est boni odoris ac leuioris, Saluia uocatur. Est igitur frutex, siue sarmentum in longitudinem porrectum, subalbidum, uirgis maioribus, folijs paulo asperis, odoris boni: et fructu sine semine in fummitate ramorum similior, minor agresti. Nasceitur asperis locis. Et est uirtutis redarguentis cum acrimonia: quæ denique pro Dictamno uenenum saepe efficit.

De S A L V I A E temperamento
ex Gal. lib. 6.

Eleliphacos euidenter ex calfacit, ac leuiter subastringit.

V I R E S & Iuuamenta ex Dioscoride.

Menses cit, & urinas decoctum foliorum, ramorumque potum, Partus extrahit.

Pastinacæ marinæ icibus auxiliatur,

Vulnerum sanguinem cohibet,

Tetra ulcera purgat.

Testium pruritus sedant rami, folia si decoctione foueantur.

Addit Plinius, quod ulcerum, & aurium uermes quoque extrahit.

Nec alia fere Serapion Arabs.

B

E X A P V L E I O.

Ad pruriginem circa anum Saluia decoquitur, & de ea aqua inferiores partes fomentantur: & sedat pruriginem summe.

Ex Macro, quæ in Dioscor. non habentur.

Saluia, cui nomen Eleliphacos est apud Argos.

Cum multa lecoris prodest potata querelis.

Cum uino succus tepidus sumitur huius,

Compescit uentrem, tussim, laterisque dolorem.

E X P L A T I N A E obsoniorum lib. 3.

Saluia calida et sicca, in multis condimentis utimur. Nec mirum, cum herba sit salutaris. Nam et contra paralytim ualet, & dentibus illita prodest, et serpentum uenenosos morsus sedat.

¶ E V P A T O R I I descriptionem, & bet, huc referas, quam habes supra eodem 7. lib. fol. 94.

C

De VALERIANA,
RHAPSODIA .XXLIII.

¶ Nomenclaturæ.

Græce, πύ. ἡρία ὑψηλῆς.

Latine, Valeriana. Amanilla. Herba benedicta.
Valenziana.

Germanice, Baldrien. Emmenthal. Bage stant.

¶ Descriptio PHV ex Dioscoride
lib. Primo.

PHV, quod aliqui sylvestre Nardum appellant, nascitur in Ponto, folio Olusari, aut Elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepro. Flonibus Narcisso proximis, maioribus, teneris, & in albicâte purpureis. Radice superius ad digiti mensuris crassitudine, ex obliquo uillosa, in nigri Veratri, aut lunci odorati modum, capillamentis in uicem contextis, flauescētibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum æmulantibus.

EX M. VERG. COMM.

Quam pro Dioscoridis Plin, etatis nostri Herbarij ostendant. Valeriana herba, longè minor ea est, quæ ab hoc scriptore describitur. Nec omnes omnino uisusq; in uicem habere possunt notæ, quæ tam præcipue a Dioscoride numerantur, consueclumq; moris modo, & in Plinio an, uillosa radice, etiamq; Nardi odor, & albicans in caute purpurea in nostra pariter sentiantur. Credimusq; nos, ut in animalibus etiam sit, quæ non eadem mole corporis, uigentq; sui natura ubiq; nascunt, in alieno orbe cœli, aut terræ beneficio, Plin hanc præcænotem nasci, Quoniam & in nostro orbe cubitalis aliquando uisa fuerit.

De Temperamento PHV ex GA

LENO lib. 8.

Phu odorata quadammodo est huius herbe radix, Nardo uiribus similis, sed tamen ad plerumq; infirmior. Urinam mouet plus quam aut Iudica, aut Syriaca Nardus, perinde ut Gallica.

VIRBS & luamenta ex Dioscor.

Excalfacit.

Urinam mouet, si sicca potui detur.

Decoctum eadem præstare potest.

Ad lateris etiam dolorem efficax.

Menses ciet.

Antidotis inferitur.

Adulteratur radice Rusci a. ista: sed maleficiū deprehenditur, quoniam hæc dura est, & frangenti consumax, sine ulla odoris gratia.

Valeriana.
na.
Babington.

DE VERA

HERBARVM cognitione
APPENDIX,
cui sequentia insunt.

- 1 Exegesis omnium Simplicium Dioscoridæ, & quomodo ipsæ in Officinis seruantur respondens. fol. 99
- 2 Scribonij Largi Medici vetustissimi, de Simplicibus fragmentum. 127
- 3 Io. Mainardi Ferrariensis Medici nostri seculi clarissimi, Annotationes aliquot Simplicium, & scriptis eius extractæ. 128
- 4 Nicolaus Leoniceus de falsa quarundam herbarum inscriptione a Plinio. 130
- 5 Pandolphus Collinuius de interpretatione Simplicium quæ sunt apud Plinium, caluinijs Leonici respondens 205
- 6 Generosi Comitis Heremanni a Neuenar censuræ aliæ Herbarum super eadem re. 232
- 7 Leonardi Fuchsij, Principis Brandenburg. Medici Annotationes de Simplicibus, & medicis hætenus perperam intellectis, & æstimatis. 28
- 8 Do. Ioachimi Schylleri Medici iudicium de Garyophyllis. 271
- 9 Hieronymi Tragi medici dissertationes fere quinquaginta, de herbarum quarundam nomenclaturis 272
- 10 Marci Gatinarie medici quondam Ticinensis. Annotatio una de vera de Taraxaco, Cicorea, Iua, Efula, & Soldanella. 282
- 11 Iacobi de Manlijs Alexandrini, interpretatio Simplicium, secundum ritum Officinarum. 283
- 12 Hieronymi herbarij Apodixis Germanica, ex qua facile vulgares herbas omnes licebit perscrutari. 300

EX E G E M A omnium Simplicium

A

quæ sunt apud Dioscoridem: & collas-
tio eorundem cum ijs quæ in
Officinis habentur.

Ex Primo Dioscor. LIBRO.

L I S tamen Illyrica inferbas, & in primis probeſ, ta-
men & in Italia habetur. Et ſenſu omnium eſt radix al-
ba, digiti craſſitudine. Quæ ab officinis Irios, gigan-
dis caſu, pro nominatio uſurpatur.

Distans.

A C O R V S, quæ & Venerca, ab Officinis quoque Acorus vocatur.
M E O N, ab Officinis Meu. Exhibent enim tenellas qualiſdam radicu-
las aromaticas. Quamquam ſint, qui pro Radice interpretentur, quæ ab
agyrtis circumfertur, & vulgo *Distans* vocatur: cuius admodum ſeracem
Hungariam prædicant: & quantum apparet, Anebi ſylueſtris folijs & cau-
libus non diſſimilis. Quod doctioribus propono diſcutiendum. De Oſte-
ricio autem plane non conſentio: tamen & ea ſententia ſuos habeat aſſe-
clas. Nihil enim illi conuenit cum Anetho: neque radices habet tenues, ſed
craſſas, & interdum ingentes pugnos æquantes.

Distans.
Wilgen.
racis.
Meu.

C Y P E R V S. Cyperi herbam non uidi, neque in officinis habetur.
Radix hodie uſus notus eſt tantummodo, quam ipſi interpretantur,
Witengalpa. Sunt tamen qui ex Plinio interpretantur, odoratum, angulo
fum, uel triangularem lincum. Et ex Celſo, lego odoratum, & quadra-
tum lincum.

κίπρις,
Witgen.
Galgen.

C A R D A M O M V M, Et hodie in Officinis peregrinum aroma-
celebre habetur ſub nomine Cardamomi. Sic enim Arabes appellare
maluerunt.

B

Commentarius noſter quem habemus, pro ſpica **N A R D I** interpre-
tatur Nardum: conſentientibus & Officinis, quibus ego Pſeudonardum
potius noſtram crediderim. Sunt enim nouem ſpecies Nardi, quas ex
Plinio collegit Barbarus.

καρδάμω-
νον
Barbamū-
lin.
καρδάμω-
νον
καρδάμω-
νον

C E L T I C V M Nardum naſcitur in Liguriæ alpiſus, & ab inco-
lis regionis ſuæ Gallica appellata eſt, noſtra Lauendula, ſi Vergilio cre-
dimus. Ergo plane conſentio. Nihil enim in toto Dioscoride deſcriptum
lego quod illi repugnet. Quantum Officina ſpiciſ Celticæ interpretentur.

καλνικὴ
Lauendula.

M O N T A N V M Nardum non ſæpe conſicere quæ ſit. Sed neque
Commentarii aliquid huius rei certum demonſtrant.

καρδάμω-
νον
καλνικὴ
καλνικὴ

A S A R V M uulgo noſtrum, Germanice *Distans*. Mirum, quo-
modo non & illius nomenclatura uitata eſt & adulterata a barbaris. Ita
li uocant Baccare.

Baccare.

P H V, uel Cretica Nardus, ſine controuerſia noſtra eſt Valeriana,
Valeriana, uel *Emmanet*. Quod autem paulo minor noſtra apparet quam de-
ſcriptio habet apud Dioscoridem, regionis & influentiæ culpa eſt, non
rei ignorantia.

Valeriana.

C. MALABATHRYM. Distingui huius tria genera Barbarus, uerum tertium cognitum tantummodo Medicis & officinis, id quod passim ostenditur, satis amplum, folio nucis iuglandis, sed arduum, subpallidum, & multo solidius. Ipsi Folium appellant, aut Folium Indum: quod inde adfertur.

παλιδέριον
Valerius de
hoc commentum lo.
Mainardi.

De **CASSIA** nihil pronunciamus: cum de ea adhuc apud iudicem sit. Lege autem Leonardi Fuchij propo. 12. de Errorib. Medicorū, præterea Leoniceum, & Mainardum.

CINNAMOMUM notum est sub nomine Canellæ apud mercatores & Italos. Degermine tantum controuersia est, item de loco ubi proveniat. Confule fabulas Philostrati de Appollonij uita, item Plinius, & Theophrastum.

AMOMI semen in Officinis seruat eodem nomine.

Radix Costi. **COSTVS.** Pro triplici illo Dioscoridis Costo, Officinæ amarum tantum Costum exhibent.

σχινο
Odoratus **TYNCVS** in Aphrica & Asia nascitur. Cornelius Celsus luncum rotundum uocat: ut alius intelligatur ab angulari & quadrato. De quo supra in Cypero diximus. In Officinis instar straminis, sed bene, & nescio quid aromaticum redolentis, reconditum habetur, sub barbaro nomine Squinanti: seruntq; Camelorum esse cibum in Arabia.

Calamus. *καλαμος ἀρωματικός.* Calamus aromaticus, uel myrsipicos, i. unguentarius, & duratus, quamquam Plutarchuseriam arabicum Calamum interpretatur, ne ab Officinis etiam alio nomine appellatur.

βάλσαμον
BALSAMUM nomine tantum notum, uerum propter eius precium inuenit, ab officinis exoletum. Xylobalsamum tamen seruat.

δάριον
ASPALATVS. Radicis usus tantummodo habetur, a Mauris sub nomine Darlian.

βρύον
BRION, id est, Muscus, Officinarum Vinea. Verum aliud est Moschos, Gazellæ sanies, preciosissimum illud odoris genus.

μόσχος
κυτόλατον
XYLOALDEN, lignū est quod ex Arabia & India deportatur, ut inquit Dioscor. Medicorum uulgus Xyloalden concorditer uocat, uel Actio quoq; Autore.

νάρκαρτον
NARCARTVM ex India deferretur corticosum, simile Sycomori libro: quod iucundi odoris gratia sufficit. In nostranbus Officinis necdum uidi, sed & uocabulum quoq; incompertum.

κάρκαρον
CANCAMVM arabici ligni lachryma est, Myrrhæ quodammodo similis, ohdi gustus: quam ad suffimenta usurpant. pharmacopolarum est Lacca. Vide Diacaea.

κύπριον
CYPHI Thymiamatis compositio est, dicata Dijs, qua abunde Aegyptij sacerdotes utebantur olim. Ab nostris officinis in usu non habetur, sed ne a Doctoribus quoq; scribitur.

CROCVS nemini non notissimus.

Crocomagma, olei crocini sex. Instructiores officinæ reconditum ha-

bent: & autor Luminaris maioris non improbat.

HELENIVM nostra est Campanica Enula: de qua in Herbario nostro plura.

ἐμπέριον ἔλαιον, oleū quod ex immaturis oliuis exprimitur, ab eodem oleo in latrijs seorsum seruat.

ἐλαίον ἐκ τῆς ἄγριος ἑλαίας, oleum quod syluestres oliuæ fundunt.

ἐσκύνιον ἔλαιον, Scyonium oleū. Vtebatur eo in aliquot malis antiquis: nunc ex usu dispersit.

ELEOMEL in Palmyris Syriæ, ut inquit Dioscor. ex quodā caudice manat, crassius melle, sapore dulci. Commentarius noster uetustissimus quem habemus, pro Manna interpretatur: quod an ita habeat, per occasionem discutiendum relinquimus ijs, qui de origine Mannæ commentarios hodie scripserunt. Nam nos ad alia properamus, nec commentarium scribimus, sed nuda tantum nomina interpretamur.

Cicinū oleū ē Cici arbore in Aegypto copiosa, ubi sine igne & aqua, aspersum tantum sale, exprimitur. Cibis scedum: luminibus lucernarū, propter nimiam pinguedinem, ineptum. Vergilius diligens sane scriptor, pro Phaselo interpretatur. Sed nos in scriptis Rhapsodij pro oleo de Caputia maiore inuenimus. Ex Officinis hodie exoleuit.

Amygdalinum oleum, uel Metopium, duorum generum, hodie fertur & de dulcibus, & de amarīs Amygdalis.

Oleum Balaninum secundum Hermolaum ē Myrabolanis, uel Aegyptia Glande: secus Pandectarius scriptor, qui pro granis Ben, uel Benien appellat. Hodie in usu non habetur.

Oleum Hyoscyami in priuato usu habetur podagricis.

Oleum de grano Cuidio, id est, de Cocco gnidio, ne illud quoque in usu habetur.

ἐλαίον καρίνον, id est, e Carico herba, uel Cartamo, effectū a superiore nō diuersum.

Oleum Raphani, admodum protritum plebēis oleum.

Oleum Melanthinum, oleum de Nigella, uel Git, exoletum.

Oleum Sinapinum habetur in usu.

Oleum Myrteum, uel Myrtinum, & Italiæ quondā celebre, habetur in officinis.

Oleum Laurinum, uulgatum & celare.

Oleum Lenticinū, Oleum e Lenticis Græci σχίνον uocant. nā σχίνος iuncus est. Fit autem ex gummi Lenticis.

Mastichum oleum, ē Mastiche.

Oleum Rosaceum, quod extra myropolia etiam uulgo conficit, habeturque in usu, Rosæ oleo in Sole maceratis, & in vitro repositis.

Mel Rosaceum, quod eodem modo maceratur, & excoquitur.

ELATINVM OLIVVM ē palma Elate, quā nostri Palmam abicem uocant.

A

ἐνέριον
Enula Cam-
pana.

ἐλαίον

κίκινον ἔλαιον
Cicinū

Φασέλιον.
Oleum de Ca-
putia.
ἐμπέριον ἔλαιον
Metopium

B

Βελένιον
Myrabolanis
Grana Ben.
ἔλαιον ἰσὶν
Benien

ραφάνιον
Melanthinum
σινάπιον
Sinapinum

δάφνιον
Laurinum

ροσάκιον
Rosaceum
ροσάκιον
Rosaceum
ἐλαίον
Elate

C

αιανθιον
οκλιον
σαρφυριον

Oleum Melinum, quod ex malis Citionis fit & struceis.

Oleum Oenanthinum, fit ex flore uitis Labrusæ.

Tellinum oleum, id est, ex Foenogreco, nobilissimo semine.

Sampfuchinum oleum, ex Amaraco, uel Maiorana.

Ocininum oleum, ex folijs Basiliconis.

Abrotininum oleum, quod fit ex Abrotano.

Anethinum oleum in usu hodie habetur inter anodina.

Sufinum oleum, uel Lirinum, uel Liliorum alborum, quo nihil famé-
liarius parturientibus.

ναρκισιον

Oleum Narcissinum non conficitur hodie. Sed neq; de flore sanis cons-
uenit scriptoribus: ut in nostro Narcisso scriptimus, & infra quædam ad-
notauimus.

αρκιανθιον λατιν ab autore Luminis maioris inter uulgata & commoda
olea recensetur.

Oleum Cyprinum neglectum, atq; hodie minime in usu.

violωνος ολ.

Irium, uel Irinum oleum quod, fit ex leide Illyrica.

γλυκισιον λατιν, exoletum.

καρπεκιον, idem oleum quod paulo ante Sampfuchinum uocauit: sed
aliam eius componendi rationem ex Coacorum consuetudine docet.

μεγαλιον

Megalinum oleum etiam Dioscoridis tempore exoleuit, ut ipse ins-
quit, ante sua tempora alioqui caustissimum.

αδελιον

Hedychroon, & Hedychrum, a coloris hilaritate sic dictum, idem ui-
detur esse cum Amaracino, ut inquit Barbarus: nisi quod nomen hoc
proprie habet in Co, ubi nobilissimum olim parabatur. Quamquam est
& Theriaces eius nominis compositio: de quo alias in Pandectis nostris.

μετοπιον

Metopium ex Galbano unguentum: sic dictum, ab ligno ex quo defus-
dat, quod Metopium uocatur, ut inquit Dioscor. Liqueor, uel potius la-
cryma Metopii hodie seruatur. Vnguenci usus nullus.

μενδελιον

Mendesium, eo loco ubi Mendes, id est, caper colitur, ut inquit Barba-
rus: peregrinum Germaniæ.

σακτα

Stactæ uocatur pinguedo recensis Myrt hæ, cum exigua aqua tuscæ, &
organo expressæ. Ea per se odorata ac preciosa est. Sic docta, κατὰ σάκτα,
id est, stillardo. Plinius simpliciter Myrrham sponte sudantem dixit: &
est gummi quod Seoracem liquidam hodie uocant, quo ad poma odoris
sera & suffusus utuntur.

σιονα.

κινναμινον

Cinnamominum unguentum, olim ad prodigium usq; in precio habitum.

νιν

Nardinum, uel Spicatum, feminis Romanis, & precipue prædiuiti-
bus olim familiare. Et potius Nardus pistula illa, cuius Euangelistæ me-
minerunt, si Barbaro credimus.

ναρδινον

Nardus Vi-

lita.

μαλαθρινον

Malabathrinum, uel Foliatum, uidelicet quod e succo Folij eius no-
minis conficitur. Peregrinum, & exoletum.

νιν

ιασμινον

Iasminum, sed aliud forte quam nostrum: Violacum. Quod inde cons-
picio, quod apud Persas ex albis tantum uiolis confici solitum est, ut inquit.

Dioscor. Sed & alia nostratibus conficiendi ratio est.

MYRRHA nusquam non obuia in officinis, sed adulterina, teste Mairardo, Leoniceo, & Leonardo Fuchio: ut infra leges.

STYRAX lachryma est arboris, malo Cotoneæ similis. Sed myros polè mutat litera, Seoracem appellant.

ΑΙΧΜΗ lachryma est Saraccenæ arboris. Habetur in officinis, sed sub nomine Βελήϊ Ιουδαϊα.

THUS notum. Sed sunt eius aliquot genera. Est enim Masculum: quod sic a specie testis uocant, mammosum, cum harente lachryma prisce consecuta. Plura de hoc Barbarus in Corollario, Officinæ tamen inter Thus & Olibanum differentiam faciunt. De quo in nostro Lexico, secundum sententiam Barbarorum & neotericorum.

Cortex Thuris & ipse sua iuuamenta habet, ex gummi notus & liquor, cui interdum mixtus inuenitur. Quamquā Vergilio magis placet corticosum Thus, idque pro Cortice Thuris. Quod enim in eo laudatur, & medicinae inferunt, Thus est: quo nisi targeat cortex, inutilis erit.

Manna Thuris quid sit, infra ex commentarijs Leoniceis, Mairardi, & D. Leonardi Fuchij perendum censemus: qui copiose admodum de ea, & differentia eius ab Saccharo differunt. Nam perplexior est controuersia, quam quæ paucis explicari queat.

Fuligo Thuris, an aliquibus in usu sit, nescio.

PINEA & Picea, generi eidem distribuuntur, sed specie differunt. Quia Picea pinguior atque tenuior est folijs, sed minus alta, ac recta: præterea cornu minus em, & magis argenteam, nucleos quoque resina perfusos obtinet. Lege Barbari Corollarium: similiter Vergilij annotationes.

ελαια, Pineæ nucleis, de quarum differentia uide Vergilij commentarios: quamquam omnes sint hocissimæ.

ΛΕΝΤΙΣΚΟΣ arbor Germanicæ nostræ peregrina. Italici tamen familiaris. Mastichen destillat, notum gummi.

μαστιχα, Resina lentiscina, Mastix.

τερεβινθα, Resina Terebinthina.

PIX nihil aliud est quam fluxus combustior in tecta sua resinæ.

Pix sicca, uel spissa, ab Officinis Colophoniam tamen Dioscor. etiam liquidam illam Colophoniam uocat.

ερπηλιν, Bitumen: alias ab Officinis, Iudaicum Bitumen.

βηλσαι uocant Babylonij Bituminis colamen, colore candidum. Inuentum & nigrum Ignoratur ab Officinis. Quamquam sint qui oleo Petreio pro ea utantur: quod simili modo ex stagnantibus colagitur.

ΓΥΡΤΕΣΣΟΣ & in Italia. & in Gallijs prouenit tantum, Germania & frigidiorebus climatibus ignota. Genera eius uide apud Dioscor. & commentarios, Gallulæ tantum eius nucleis nobis in usu habentur.

ΙΥΝΙΠΕΡΟΣ duorum generum, ut inquit Dioscori, Refudat ex eo gummi, quod Sandaracem, uel Vernicem hodie uocamus.

A
Θυρρα

εὐκεί

Βελήϊα.

Thus masculinum.

Olibanum.

μάννα θυρ
ρα

Picea.
B

ελαια
Μαστιχα.
Τερεβινθα.

Ιουδαϊον.

Oleum Petro
leum.

Gallula.

- C**umbum. *Ἀρίστος*, Sabina, Alias Sauina. Nota.
κιδρίς arbor magna, ut ferunt, ex qua picem colligunt, quæ Cedria uo-
 catur. Officinæ tamen Pegulam uocant. :
Πηδύλη Cedrides, Cedri fructus.
Λαύρυν L A V R V M fructuantem uidi in nostra Germania: sed ad iustam
 & natuam altitudinem nunquam excrefcere, neq; baccas parturire.
Ἰνδὸν *Ἰνδὸν*, Baccæ Lauri notiffimæ.
Πλάτανος P L A T A N V S peregrina Germaniæ. Audiui, qui Romæ uides
 rint, & Florentiæ.
Μελίε F R A X I N V S, uel Melia, Germanicæ, *Ὀξυδάμν*.
Ποπύλον P O P V L V S duorum generum, alba, et nigra. Gummi exstillat ni-
Χαραβή gra, quod Succinum, uel Elecirum uocamus, barbæ Charabæ. Ita enim
 quibusdam placet. Vide Barbari commentarios.
Μάκισ M A C B E R omnium consensu officinarum est Macis.
Μυρίδα *Μυρίδα* Vlmus,
Ἰνδὸν *Ἰνδὸν*, Harundo. Nota. Genera eius innumera lege ex Barbari Co-
 rollario.
Πάπυρος Papyrus ignota hodie,
Μυρίδα M Y R I C A, seu Tamarix. Haud dubium quin sit uulgaris Tama-
 rixus.
D E R I C A æque famosa arbor, Tamarici similis, sed longe minor: cu-
 ius flore apes reprobum mel efficiunt. Germanicæ *Ἰνδὸν* scoparū generis.
Ἀκακάλις A C A C A L I S quadam tenus etiam Myricæ similis. Quam ipse
 nondum cognoui.
Ῥαμνός Rhamnus trium generum habetur.
Ἠλίμας Halimus.
Πάλιν P A L I V R V S frutex aculeatus, durus: cuius semen pingue & fus
 lignosum inuenitur. Vergilio, cognati frutices, seuicoli sunt, Cynosbas-
 tes, Rhamnus, Paliurus, & Oxyacantha.
Ἰνδὸν A c u t a S P I N A. Officinæ Berberis.
 Rubus Canis. Respondet & huic uulgaræ Berberis descriptio apud
 Dioscor. & huius plane generis est. In commentario quodam reperi, Ru-
 bum Canis differre ab Cynoshodo, uel Rosa canina: quia hæc spongios-
 las habeat circa fruticem, illa uero minime.
Ἰνδὸν L I G Y S T R V M, a Mæis Alkanna.
Ἰνδὸν T I L I A Lucorum ornamentum.
Ἰνδὸν Cistus, ignota mihi.
Ἰνδὸν H Y P O C I N T I S, barbarorū Hypoquistidos, quod sic appellat.
Ἰνδὸν L A D A N V M in Officinis uidere licet, sed illi Lapdanum pronun-
 ciant, uel Laudanum, non Ladanum.
Ἰνδὸν H E B A E N V S iuxta omnia signa & notas quibus hanc describunt
 Hermolaus Barb. & Plinius, apparet quiddam habere nostro Guaiaco
 simile, aut certe eius generis esse: sed non habeo, cur id ceruo affirmem.

R O S A. Nota omnibus.

Passilli rofei, id est, Trochisci

A
Rosa

L I C I V M, alias Pyxacantha, arbor spinosa, ut inquit Dioscor. Hoc die succum quoque eodem nomine uocant: qui in usu habetur.

A C A C I A succus spinæ crescentis in Aegypto. Refuscat ex eo gummi quod Officinæ gummi Arabicum, Celsus sine epitheto Gummi appellat. Vulgus Medicorum hodie ignorat quid sit Acacia, & pruna illa sylvestris quæ in spinis proueniant, pro uera Acacia interpretantur, graui errore: cum ipsi prorsus Dioscor. descriptio non respondeat. Sed de his alias.

Gummi Arabicum.

A M Y R C A expressæ oliuæ recrementum est.

Amrya

Ægyptiæ Virex, frutex qui circa fluens prouenit, passim notus: quæquam seminis tantum usum præferunt myropole, herbæ non adeo.

S A L I X & ipsa ut uulgo nota, ita multorum generum.

Oleaster, sylvestris oleaster non est horum ferax Germania.

Colymbades, oliuæ condire, & guloæ diuinitum delitiæ.

Colymbades
Elemi.

Aethiopie oleæ lachryma, forte id quod hodie gummi Elemi uocant.

Rhus opsoniorum, Rhus coriaria, ab Officinis omnibus Sumach uocantur, Italiæ frequens.

Sumach.

Quercus, Glans, Fagus, Ilex, Castanea, Galla, omnes notæ arbores, & non fructus.

P A L M A M Aegyptus habet, sed non sola. nã & Romæ habetur.

Fructus palmarum Dactyli, & Thebaice Palmule, Tamarindi.

Dactyl.
Tamarind.
B.

Malum punicum, seu Malogranatum, trium generum. Sunt enim dulcia, uinosa, & acida.

C Y T I N V S, Mali punici flos.

Malicerium, Mali punici putamen.

B.

Balaustium idem fortasse quod Cytinus.

κύνινος

M Y R T V S, Italiæ nota.

Myrtus

Myrtidani, uirgultum & foboles Myrti. Vide Barbari Corollarium.

C E R A S I A, alias Cerafa: quorum gummi in usu habetur.

Myrtidani

S I L I Q V A, Maurorū Charliob, seu Charamulium: sic enim officii uocant.

Charliob.

M A L V S. De Malorum multifarijs generibus, uide Corollarium Barbari super hoc loco.

Malus

Mala Cocconia nota sunt. Vocantur & Cydonia, & Chrysomela.

Melomela, sic a sapore melleo dicta.

Orbiculata mala, siue Epirotica, ex figura orbis in reunditate dicta.

Syluestria mala, acerba, agrestia.

Perfica poma, notissima, & multorum generum. Quanquam Galenus libro secundo alimentorum differentiam facit inter Perfica, & Perseæ, diuersaq; capitula de utraque habet.

Armeniaca, siue Præcocia mihi uidentur, q̃ prima oim uenalia habent.

C Perlica exilia, & Prunorum fere generis, sed dulcissima.
Cum Syph. Medica mala, Cedromela, Citrea, Mala Hesperidum, poma Citri, in officinis habentur, & ipsa nota.

P Y R O R V M genera ut sunt multifaria, ita passim etiā notissima.
Arg. Pyrastrum, uel sylvestre Pyrum.

M E S P I L V S nota, sed duorum generū. Est etiā quæ Merola Italice, a Mauris Zaur, uel Zarur: & uulgata, quæ Setarium: cuius fructus Estula a nonnullis uocantur.

L O T V S, Nec ea unius generis habetur. In Italiam translata fertur, sed admodum rara. Est & herba Lotus, de qua infra.

Cornus, Italice Corniol.

Sorba nota.

P R V N V S nota arbor, *πρωγυρίς*. Supra etiā inter sylvestria Pruna constitimus. Celebrantur hodie inter præcipua Damascena: & in myro polijs Prunorum resina.

A R B V T V S, Vnedo, coriarijs notissima. Habetur in Italia frequentior, ubi fructus eius Cerasa marina uocatur.

Amigdalæ duplces sunt, & Amargæ, & Dulces. Dulces Germaniæ familiariores.

Fisticum. **D** **P I S T A C I V M**, Officinæ Fisticum. Fructus in officinis habetur: arbor Germaniæ peregrina est.

N V C B S Iuglandes, tam notæ, ut Suevis occasio proverbij fuerint. Nuces Auellanae, Nuces ponticæ, & ipsæ quoque nemini non notæ.

Vide Barbari Corollarium.

M O R V S nemini non notissima.

F I C V S, & Sycomorus notæ, tam in primis Italiæ.

Perseam uideo quosdam pro Perlica nostra interpretari.

Urtica. **I B E R I S** officinarum Vicerotoxicum. Nascitur circa inculta, & uariū diuerticula, admodum familiaris Italiæ. Radici & odor & sapor Nasturtij. Vnde Barbarus ex Antigone non inepte, sylvestre Nasturtium interpretatur.

Ex Secundo Dioscoridis L I B.

E R I N A C E V S quidam fluminalis, uel marinus: quidam terrestris. Terrestris passim notus.

Purpureæ, Buccinæ, Ionice, *βύβινες*, Tellinæ, & quicquid est piscium generis, mihi plane ignotæ sunt, nec ullius rei tam imperitus sum, quam Piscibus nomina distingere.

C O C H L E A, quæ & Domiporta, nota.

Blas By- **Conchula Indica**, hic apud Dioscor. *βύβινος*. Suspicio esse Blasias By-
tantur. zantias, quas hodie Officinæ sic uocant.

arg. **C A N C E R** & ipse propter gulę tillationem, commestatoribus nō ignotus.

S C O R P I O Terrestris, Italiæ notissimus.

De Dracone marino, Scolopendra, Torpedine nihil compertum habeo, nec nouota nomina quæ pro illis reponā. Tamen Torpedo crebro in usu sit Galeno.

V I P E R A a Mauris Trigo, & græce ἰχθύς, uulgo Amas rassa Italice.

CHRISTOPHORI HEGENDORF

fini, in quorundam Piscium nomenclaturæ

ras genuinas, Annotatiuncula aliquot.

D V M hæc scriberemus, incidimus casu in Progymnasmata doctissimi uiri Hegendorfini. Nam cū eodem munere fungamur pueros docendi, & domesticis nostris adulescentibus illius progymnasmata interpretare, oblatu est nobis locus de Piscibus: qui quoniam pulcre nobis facere uidebatur ad præsentem locū Dioscor. de Piscibus, commentario nostro ad uerbum inferuimus.

A N G U I L L A E.

De Anguillis non est quod diu dubitemus. uocabulum enim nullum aptius, nullū accomodatius ijs Piscibus, quos Anguillarum nomine donamus, inuenire possemus. Plin. lib. ix. cap. xxi. Anguillæ, inquit, octo: nus uiuunt annis, durant & sine aqua senis diebus, æqualone spirante, aus sro paucioribus. At hyemem eadem in exigua aqua non tolerant, nec in turbida, adeoque circa uergilas maxime capiuntur, piscuntur noctibus. Exanimes piscium solæ non fluitant.

D E M U L L O.

Mullum uocamus ein Barne, de quo pisce Plin. ita scribit lib. ix. cap. 17. Ex reliqua nobilitate & gratia maxima & copā Mullis, sicut magnitudo modica, binasque libras ponderis raro exuperant, nec in uuarijs piscibus cresunt. Septentrionalis tantum hos, & proxima occidentis parte gignit Oceanus. Cætera eorum genera plura. Nam & alga uescuntur & ostrea & limo, & aliorum piscium carne. Barba gemina insigniuntur in feriore libro. &c. Quæ descriptio, an non nostris piscibus, quos Barmen uocamus quadret, nemo non intelliget. Porro quem latini uocant Mullum, græci τριγύλας appellat, Ausonius uocat Barbū, Germani ein Barb.

D E C A N C R I S.

Pisces, quos hodie uocamus Cancroges, Cancri ueri sunt, si Plinij in libro nono, cap. 11. descriptionem spectabimus. Et sunt, qui Cancros, quibus nos utimur, Camuros appellant, quod genus esse Cancrorum Athe: nus libro sexto dipnosophistarum scribit. Porro de uarijs nihil reperio apud scriptores. Est uox a germanico sermone suspensa, nam germani dicunt, ein Vor. Tum Fundulus dictus uidetur, quod in fundo aquæ patet. Rubiculi a rubicundis oculis nomen acceperunt. Hæc uocabula noua sunt, nouorum & Germanorum Piscium. Perca plane semper manam est uocabulum, ein Pöck. Nec mirū, uocabula tam barbara irrepsisse in linguam latinam, quando uocabula alia dari nequeant: quod aut

plurique pisces veteribus ignoti fuerint, aut quod nos veterum uocabula, quod plane credo, fugiunt.

D E L V C I O.

Piscis una
da aus.

De Lucio quoque non ita multum in authoribus reperitur. At dum piscem uentiduratum dicimus, est periphrasis, qua quemlibet piscem uentiduratum, designare possumus, ut est stockfisch, schollen. Carpo quoque semigermanum est, nec de pisce hoc aliquid lieris est proditum. Hæc uocabula Piscium propterea excussi, ut iuuentus uideret, quam in Piscibus exprimendis, & ieiuni & inopes simus: sed ut iuuentuti faciamus gratum, aliquot uersus ex Mosella Aufonii adscribemus, quibus aliquot piscium genera, bellissime describuntur.

Squamigeri gregis ede choros, liquidoque sub aluro
Dissere cæruleos fluitanteis amne ceteruas.
Squameus herbosus Capito inter lucet harenas,
Viscera præ teneris fartim congestus aristis,
Nec duraturus post bina trigoria mensis,
Purpureisque Salar, stellatus tergora guttis,
Et nullo spem nociturus acumine Redo,
Effugiensque oculos celeri leuis umbra natata.
Tunc per obliqui fauces uexare Sarau,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia palis,
Cum defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exeres Barba natatus,
Tu melior peiore æuo, tibi contigit omni
Spirantum ex numero non inlaudata senectus,
Nec te puniceo rutilantem uiscere Salmo
Transferim, late cuius uaga uerba caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in undas,
Occultus placido cum proditur æquore pulsus:
Tu loriceo squamosus pectore, frontem
Lubricus, & dubie facturus fercula cœnæ,
Tempora longarum fers incorrupte morarum,
Præsignis maculis capitis, cui prodiga nutat
Aluus, opimatoque fluens abde uene uenter.
Quæque per Iliricum per stagna binominis Istri
Spumarum indicis caperis Mustella natantum,
In nostrum subuecta freium, ne lata Mosellæ
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color, atra superne
Puncta notant tergum, quam lutea circuit iris,
Lubrica cæruleus perducit tergora focus,
Corporis ad medium fartim pinguetis, ac illinc
Vix sub extremam squallet cutis arida caudam.

Nec te delicias mensarum Perca filebo
 Amnigenos inter pisces, dignande marinis
 Solus puniceis facilis contendere Mullis.
 Namq; & gustus iners, solidoq; in corpore partes,
 Segmentis cœeunt, sed dissociantur aristis.
 Hic etiam satior risus prænominis cultor.
 Stagnorum querulis uis infestissima ramis
 Lucius obscuras ulua, cœnoq; lacunas
 Obsidet: hic nullo mensarum lectus ad usus,
 Feruet humosis olido nidore popinis.
 Quis non & uirides uulgi solatia Tineas
 Norit: & Alburnos prædam puerilibus hamis,
 Seridentescq; focis obsonia plebis Alaufas?
 Teq; inter species geminas, neutrumq; & utrumq;
 Qui nec dum Salmo, nec iam Salar, ambiguusq;
 Amborum medio Sario intercepto sub æuo.
 Tu quoq; flumineas inter memorande cohortes
 Gobio, non maior geminis sine pollice palmis,
 Præpinguis, teres, ouipera congestior aluo,
 Propexiq; iugas imitatus Gobio Barbi.

PASTINACA Germanici maris piscis.
 SUPPIA Piscis cuius ossibus hodie utuntur aurifabri & argentarii,
 ad aurum subinde fundendum. Meminit eius sœpissime Celsus.

CASTOR, uel Fiber, amphibion animal: cuius testiculos in Officiis
 uocant, Castorium.

Sitarum sunt qui pro Sturione interpretentur. Verum id non ita habere,
 contra affirmat Vergilius.

Noth.

Os Sepie.

Ebergeti.
B

Sturio.

Alcedin.

Miles.
Wendel.

Symmach.

Mustela, Rana, Feles, notæ.

Cerrus, uel *εραπίς* quid sit ignoro.

Menas an probe interpretatus sit Theodorus Gaza pro Aleculis, uis
 de Vergilij commentarium super hunc locum.

GARYM omne quod ex Piscibus, carnibusq; maceratis liquamen
 est. Salmora.

Cimices qui in cubilibus enascuntur, notiores quam commodiores.

Millepede, Mulipede, Centipede, *καταπίς*, nullibi non in humidis &
 aquosis nascentes. Græci a liuido colore, etiam *ἰνερῖ*, a. alinos uocauerunt.

Qd nomen Germanis hodie mansit. Nam & illi teutor, hoc sic uocant, *ἔσθ*,
εἰλαπὶν τοῖς ἑρτακονίσις, Blacis pistrinariæ, quæ in pistrinis inueniuntur.

PVLMO NES Marinos nouerunt qui ad mare habitant, & uis
 dent mirabilia eius in profundo.

Suillus & agnitus pulmo, *νεγι*.

Pulmo Vulpis. Vius eius ad Loh: quod ab eo sic inscribitur. Loh de
 pulmone uulpis.

C Alinum **I E C V R**, Cimentale Cerui, Vngula asini, lichenes equorum, Vngula caprarum, lecur caprinum, apri, canis rabiosi, ueteres Solis veteramentariorum, nota omnia.

lecur Mergi, Gallinae, Gallinacei, Oua, Cicadæ, Locustæ, nota.

O S S I F R A G V S septimum Aquilæ genus.

Galerita, A. Gelsj Cassia.

H Y R V N D O, nuncia uera Veris, malegrata auicula, ut est in pro uerbio.

Rasura Eboris. Eboris scabiem Officinae uocant, Eborisamenta, uel rasuram.

ῥασην ἔβουρος. Talus suillus.

C O R N V Cerui, Rasura eius in usu habetur.

Eruce quæ in oleribus gignuntur, note.

C A N T H A R I D E S ad ciendas uelsicas in Officinis seruant, note.

Buprestis, Cantharidum generis.

ἄραχος. Araneus multorum generum. De quo uide Barbari Cor.

ἄραχος ὄφρ. **L A C E R T A** ubiq; nascens, & notissimus uermis.

ἄραχος. Seps, Lacerta genus, sed uenenosum, ut placet Nicandro.

ἄραχος. **S C I N C V S**, male ab Officinis Scincus. Vocatur & terrestris Crocodryllus. Offenduntur in officinis parui pisciculi ex Nilo flumine.

ἄραχος. Terreni **V E R M E S**, Intestina Terræ, Lumbrici, not.

ἄραχος. **M V S** araneus, muris magnitudine animal, & mustelina specie. In

Italia uenenatus eorum ictus.

Mures qui in domibus oberrant, not. Plura eorum genera, Alpina, Pontici, Glyres: & in his generibus diuerso colore & forma.

Lac notum.

ἄραχος. Lac Schisium, uel Scissile, concreta eius pars, & casealis.

ἄραχος. De **C A S E I S**, & eorum generibus, uide Barb. Cor.

ἄραχος. **H I P P A C E** caseus equinus, alimentum rusticorum.

ἄραχος. **Ἀέτης** e pinguisimo lacte fit: uel spuma lactis concretior. A boue sic nominatum, quia e bubulo lacte potissimum fit.

Succidæ **L A N A E**, lana impura, sordida, nondum elota, uel purgata.

C O A G V L V M leporis, notum.

Adipis genera fere omnia in Officinis habentur. Medullæ quoq; & quedam fells genera.

T R I T I C V M uulgo Frumentum. De quo uide doctissimam Annotationem Hermol. lib. Corollariorum.

H O R D E V M, alias Lutum Vulcani.

Zythum, Courmi, genera Ceruifæ.

Zea priuatim a latinis semen est: & est genus frumenti quod uulgo Speltam dicimus.

ῥασην ἔβουρος. **C R I M N V M** crassior est Zea, triticaq; farina, ex qua puluem fas

eiunt: fortasse latine Cremor.

OLYRA vulgo & Italice Secale, frumenti genus, sed minus nutrit ens quam Zea. Latine hodie Siligo, Quamquam refragetur Columella. De quo uide Vergilij commentarium.

ATHERA ex Zea tenuissime molita, sorbido, quasi liquida pulviscula, infantibus conueniens.

TRACVM frugum non noui. Necq. *ῥαῦμα* quoq. geniculasū. Alioq. inter Vicia leges ad instar Auenae nasci dicitur, dependens in locustis, ut innuit Dioscor. uel lolijs, ut Plinius describit.

ORYZA frugum generis, Hordeum Galaticum, uulgo Rizum, parati & quotidiani in sanitate usus.

Rizum.
ῥίζιον

HALICA fit ex Zea: quam Dicoctum uocamus. Alias Far.

MILIVM nomm.

μύλλον
ἕλρον

Panicum, Milio simile.

SESAMVM peregrinum hodie & incelebre.

De **LOLIO** uide infra Hieronymi Tragi Annotationē priuatam.

MYLV M ex eo appellatum est, quod sine mola fiat. Ab officinis Amydum. Notum.

ῥαῦμα.

Foenogrecum notum.

LINV M, cuius & oleum & semen Officinis est in usu.

ῥιζιον

CICER, Germanice *ῥαῦμα*.

FABA nota.

B

Faba Aegyptia, peregrina: radix tamen quibusdam in Officinis in cascolas secta habetur.

LENS, alias Lenticula, nota.

PHASELYS, Germanice *ῥαῦμα*.

ῥαῦμα

ERVVM an sit Vicia, certo non habeo quod dicam, & cum de hac re quaestionem mihi mouisset Io. Sinapius, amicus noster, & ipse quoq. rei Medicæ apprime peritus, mutum me reperit. Quod ideo scribimus, ut & alij præbeamus ansam disquirendi. Alioq. Mauri interpretantur pro suo Almelic. Et Commentarius noster, quem ex Feticchio Medico habuimus, Bononiæ Mocka dici interpretabatur. Galenus enim Aphas cen pro Vicia interpretatur.

LVPINI in Officinis seruanti quibusdam in locis Germaniæ facti crebro, quibusdam infelicitè proueniunt.

ῥαῦμα.

RAPVM notum uulgo, *ῥαῦμα* græce.

Rapa syluestria, quæ longiora, caule breui, & Rhaphani figuram imitans, semine intus candido, duplo maioris quam Papauers.

Buniada ignorant Officinæ, inquit Barbarus, & sylvestris Rapi semine eius uice utuntur, quamq. facile cognosci poterat. Est enim sylvestri Rapo semen & nigrius & maius quam Buniadis.

RHAPHANVM Celsus uocat Radiculam, & alij quoq. Radicem. Habetur multorum generum, quemadmodum & Rapa: & iuxta

ῥαῦμα.

Cocli & regionis influentiam, figurâ longitudinis & rotunditatis mutat.
Sed sylu eſtris Rhaphanus meo iudicio eſt, quo Officinę unuſ, Ger-
manice, Meerrettich.

Engelwurz.
ojo de aley
Esau ama
pli.

Rumex proſus multorum generum eſt. Primū Oxylapathon, id eſt,
acutum Lapathium uocant Officinæ. Secundū hortenſe. Tertium agreſ-
ſte, & rotundum Lapathium. Quartū, quod Dioſcor. Oxalidā, & Offi-
cinę Acetoſam uocant. Vulgo herba Bruiſa. Eſt & Hippolapathon Ru-
mex qui naſcitur in aquoſis. Vide de hoc Herbarium.

LAMPANA Braſſicæ generis. Alias Napium. Pedali altitudi-
ne, foliorum trium, quę ei hiſuta ſunt.

De Bunio Napi generis, incertus ſum, ideo niſil pronuncio.

BLITVM, uel Blitus, ignotum & notum olus.

MALVA multigenereſ nota.

Deppen.
et rāſet
Ediſſimū.

ATRIPLEX, olus aureum, duplici differentiâ habetur, Agreſte,
& Hortenſe ſanuum.

Quæ uulgo **SPINACHIA** hodie, Atriplex Hiſpanierſis dicta
eſt quondā: eo quod ab Hiſpania primū allata ad alias exterarum nationes.
BRASSICA tria genera habentur. Primum, cauſis uulgaris, do-
meſticus. Secundum ignotum. Tertium marinum: quod eſſe Solſoneli-
ſam, in Solſoneliæ deſcriptione monſtrabimus infra.

Edige.

D

BETA, τὴν βῆτα.

ἡ ἀράχνη, id eſt, comediſſibilis illa Portulaca, nota eſt. Sylueſtre non uidi.

ASPARAGI in agro Moguntino crebriores proueniunt, ubi etiā
am edendo ſunt, & in delicijs habentur.

ἡ πτερυλλόσσω, id eſt, Plantago, per omnes ſuas differentiâs nemini non
cognitiſſimum.

Candela.

SIVM ſub nomine Laueris Officinis eſt in uſu. Alias herba Canel-
la, in acetarijs aquis poſſime naſcens.

Sylſymbriū.

Sylſymbriū, Mentha aquatica ab Officinis, uel Baſſamita: ſic dicta, qđ
facillime in Mentham degenerat culta.

Sylſymbrium alterum non uideo quid tamen aliud poſſit eſſe, quam Se-
netion, uel Naſturtium aquaticum: conſentiennibus etiam Commenta-
rijs aliquot, quos habuiſimus: quamq; alibi etiam deſcribat hanc Dioſcor.

Cretamum.
ſenid marin.

CRITHMV M, Crithmū, uel Batis, id eſt quod Officinę omnes
Cretamum uocant. Eſt autem Cretamum Feniculum marinum.

Banenſis.

CORONOPVS, Pes Coruinus, uel Cornicis: deſcripta eſt a no-
bis in primo Toxy Herbarij, ſub hoc nomine.

ολύχνη

Cicerbita, ſeu Sonchus, aliq; Cichoriū uocant. Roſtrū eſt porcinū, qđ
hodie ſic uocant in Officinis. Vide de hoc infra Annotationē Leonſeni.

ολύχνη

Intybus, uel Intybum: nam utruq; apud Pliniū & ſcriptores legitur.
Longa eſt controuerſia de Intybiſ: ſed bene ſic doctū. Intybum agreſte
eſt Cichorium, uel Cicorea, ut uocant Officinæ, eaq; ſauia. Rurſum ſaci-
ua duplex. Lactuſolum, Lactuſe ſimile: quod Endiuſiam uocamus. Alterū

Endiuſia.

folio angustiori, subamarum: quod tamen quo nomine baptizare rite debeam, non habeo. Addit Commentariolus noster, quem habemus. Notandum, cum Celsus de Intybo loquitur, de domestica intelligi debet. Quando vero de Amhubeia, Cicorea estimari debet. Plura de hoc infra.

Condria & scribitur & fertur folio similis esse Intybis & Cichori: sed nemo mihi demonstrare ualeat. Meminit huius infra Hier. medicus.

CUCURBITA. Hoc opus, hic labor est. Et uolenter hic erratur, nedum in nominibus, uerum etiam in re. Erroris causa: quia res non uidimus. Commentarius noster Bononien. sic distinguit. Cucurbita uulgo Succa est Italice, & notissima: Cucumis Italiae tantummodo notus, Germanicè nequaquam. Melones sunt quæ uocantur Staponæ, & Melopepones in figura & quantitate. Cum enim rotundæ figuræ sint, & maxime effigiem referunt, Melopepones: cum autem magnitudine in longitudo diu processerunt, Pepones uocantur. Totum hoc genus a Medicis Melones appellantur. De Citrino Cucumere, quem alij Citriolum, alij Citrillum, uulgo Citrion, quo in acetarijs & Monestris utuntur, non sit mentio apud Dioscor. Vide Barbari Corollarium super hoc loco.

LACTUCA est duplex, domestica, & sativa. nota. Quamquam & illa multorum generum, atque aliter in Italij, aliter in frigidiori solo provenit. Sylvestris (ut inquit Dioscor.) sativæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, quibus succus inest: ex quibus diuino, illud fortasse esse quod Scariolam, uel Taraxacon uocamus.

LEPIDION, uel Rissacutum, ignoratur nostra ætate, nec Commentarij aliquid certum indicant.

SCANDIX, uel Scanaria herba. Hæc inquit Vergilius, hodie ab herbarijs ignoratur: & quam illi modo Scandicem appellant, latiore, & quasi Betæ folio est. Antiquitas autem, ut in re nota sit, nullas eius certas notas tradiderunt. Verumtamen ut ex multis coniectare licet, tenui & capillato folio est. Plinius lib. 21. cap. 15. inter sponte nascentes numerauit: coniunxit illi, ut uerisimile est, congeneres plures alias, quæ omnes tenui folio, & capillato sunt: præsertimque Caucalim, & Tragopogona: quæ a capillamentis, quæ pro folijs habet, Contra dicta est a Græcis. Ob quam causam non ab re penitus fuerit, similiter in foliorum figura illis credere.

CAUCALIS, non est Coronopus, ut quidam falso existimant, sed Daucei generis, eiusque figuram, in cisionem foliorum, umbellam adeo referens, ut a quibusdam Daucus credatur.

ERVCA ideo dicta est ἔρως græce, quoniam commendat iura. Additur Lactuce in acetarijs, & altera ab altera contemperatur.

OCIMUM Officinæ pro Basilicone interpretantur.

OROBANCHÆ. Ex maleficio, ut inquit Vergilius, nomen illi fecit antiquitas. Et quoniam fructus, legumina. Erumque præsertim circumligando se necet. Liruiangina dicta est: id enim Orobanchæ græcis significat.

Barbula hirci, breui caule, folijs Croci, radice longa, dulci, supina, ma-

A

κενδριον

Succa.
Cucumis
Melones.
Staponæ.
Melopepones.
Pepones.

δρῖς
λακίς.

B

γυγγίλιον

σκανδῖς

Coma.

παρακλίς

ἐρως

οκίμω

οροβανχῆ

Ερuiangina.
σκιανόχλωρον

C gno super caulem calice, e cuius summo semen nigrum dependet. Italice, Barba de predt.

ορνιθόγαλον ORNITHOGALVM. Ferunt nihil uilius, neq; frequentius habere agros, sed ego plane non uidi, quod equidem meminerim.

TVBERA rotundæ radices sunt, sine caule, sine folijs flauescentes; quæ Vere fodiuntur, & cocta eduntur. Zuneſta tarenſola Italice.

σμίλαξ Smilax Phasioli genus, scdm̃ Barbarū, reclamante tamē M. Vergilio: MEDICA alia est a malis Cedromelis, quæ paulo ante libro primo egimus, herba, non fructus. Quidam iactant in Italia satam se uidisse, (specie qua hic eam describit Dioscor. Mihi coruo rariore est albo,

SINAPI ubiq; cibis admiscet, gratissimo obſoniorū condimento, Nasturtium Lactucæ temperamentum in acetarijs & obſonijs,

θλάσπιδε THLASPIDe ea infra consule Commentarijs Mainardi. Neq; enim hodie agnoscitur.

De Drabi prorsus nihil habeo, aut quod dicam, aut quod diuinem.

ιρίσιμον Irionem interpretatus est Ruellius Erysimon. An inter fruges censeri debeat, uel inter olera potius, consule Commentarium Vergilij. Erucis lam nobilem interpretari audio, & admodum procliuem esse Bononiæ circa πυρος in loco qui dicitur, El marca. Ipse non uidi,

Piper, Gingersiber, nota aromata,

Perissocoma culata. Hydriopiper in ripis, puenia, sapore admodū acri, similis herbæ quam Officinæ Periscariam maculatam uocant; tamen illa sine macula est.

πταρμικά Ptarmica, Sternutatoria.

στρούθιον STRUTHIVM herba qua purgandis lanis utuntur, qui eas esoluunt. Saponariam quidam interpretantur. Alij id quod Maui & Officinæ Condili appellant.

κυκλάμενος CYCLAMEN, alias Tuber terræ, uel terræ Umbilicus. Item Panis porcorum, & Panis terræ, a Mauris Barcharmarien, & officinis Arthanita uocatur; uulgo Pan porcin. Vide Vergilij commentarium.

Cyclaminus altera, quæ Capriolorum modo uicinis arboribus se appropinquat, flore candido, acinis Hederæ mollibus.

δρακύνιον Dracunculus duplex habet, Maior & Minor. Maior Serpentaria, seu Colubrina in Officinis; Minor, Serpentaria minor, puias & sarpes repēs.

σινωβιστον. ARON species, Dracontij, uulgo Aron, uel Barba Aaron.

Σεν. Arisarū congener esse scribitur Aro & Dracontio, sed mihi ignota.

ἀσφιδέλιος Asphidelus. Suspicor esse quam Auicenna & Officinæ omnes Afosdolum nominant; de qua infra uide iudicium Hieronymi Tragi.

Bulbus uomitorius, & Bulbus Cibarius, Ceparum genera.

σκόλλια SCILLA in Officinis suspensa, sub Squillæ nomine ostenditur, cepa ingens: Alias Cepamuris.

Pancration. Eandem, inquit Vergilius, non similem Scillæ Pancratison, hac nostra ætate Herbarij ostendunt, confunduntq; simul, alioqui diuersa genera: tanta natalium similitudo & mixtura est. Nos utranq; his

muluſam, pectē colore, & id qdē nō facis, diuerſi ſecernere nequimus.

CAPPARIS fructus in Officiis ſeruatur ad nocturna obſonia.

LEPIDION. Vergilius. Herbarij modo hanc non Lepidion, ſed Raphanum appellant, in Pannonia frequentem, ubi ſerunt eam non aliter quam radices Stobæ. Commentarium habemus in quo ſcriptum inuenimus, Lepidium aliquibus Raphanus minor, uulgo in Germania Meerrettich. Sed hæc quomodo cum ſylueſtri Raphano conueniant, non uideo, quem ſupra interpretati ſumus, Meerrettich: quæ deſcriptio magis quadrat rei, quam præſens Lepidio.

RANUNCULUS aliquibus Apium Riſus, alijs uero Coruis nūſus. Vide infra Annotationem Comitidis de Aquila de hoc.

Fremium non notū.

Argemone, uel Agrimonia. Vide infra Collinutiū, & Leoniceum, Anagallis, Morſus gallinæ Officinarum.

Hederæ multiplices ſunt, ſed cognitæ.

CHELIDONIA duplex, maior & minor. Maior uulgata Chelidonia: Minor, Teſticulus ſacerdotis.

Auricula MVRIS, quamquam duorum ſere generum deſcribitur a Dioſcor. tamē unū cognitū Herbarijs uulgo, quod in uſu eſt Officinis.

Iſais ſauia. De hac uide infra Leoniceum. Quidam congenerē faciunt herbe Lunarig, de q̄ paulo ante. Alij qd ſit Nil, uel Maurorum Nolecha.

TELEPHIVM a quibuſdam ſedum uocatur agreſte, Opinor eſſe quam Officinæ Craſſulam maiorem uocant. Italice, Frangroſia.

¶ TERTIO Dioſcoridis LIB.

AGARICVS quid re uera ſit, uide infra in Annotationibus, Similiter & de Rha pontico, & Rhabarbaro, apud Leoniceum, Collinutiū, Mainardum, & Fuchſium.

GENTIANA etiam in ſylua Hercyniæ copioſa habetur, maxime montana: & hodie ab ageris circumſertur, ad mulomedicinam.

ARISTOLOCHIA utraq̄ nota.

γλυσκία Radix dulcis. Tabernæ aromatariæ uocant Liquiritiam.

Centaunū, & ipſum quoq̄ duplex, Maius, & Minus. Minus notum, qd Febrifuga uocant. De maiore uide inſ: a Hieronymi Tragi Anno.

Chamaeleo albus, uulgo herba Carliſa. de qua infra in Annotationib.

Crocodilion, Spinarum generis, ignotum mihi.

LABRVM Veneris, Virga Paſtoris maior, uel Carduus ſullonū. Spina alba, Arabum Bedeguar, uel herba de Caſa.

Spina Arabica, albe ſpinæ ſimilis eſt, ut inquit Dioſcor.

SCOLYMOS, Carduorum generis.

De Poterio nihil certum lego.

Acanthion Albe ſpinę ſimile, ſolliſ aculeatis per extremitates, & lanus gic arancola obduſtis: q̄ collecta, & in unū aceruata, hōbicis eſſigie p̄bet.

Acantha in Veteri cōmentariolo, p̄ Branca interpretatū inuenimus.

A

Capreſi

Memmi

Conſiderat

aut capre ſu

penon de

Raphan.

Βαρύχρη

Αρσίδου.

εργιμύ

Οβριμύ.

χελιδόν

Εχιδόν.

Πλάγιν

Ισο

B

Craſſula

ma-

ior.

Rha pontic.

Rha barbar.

Ιſογυ.

Βελαν.

Ταſιν

gal

den ſeae.

Febrifuga.

Χαμαλεών

Βαρύχρη

Βεδεγυ.

C Spina sylvestris Carduo similis, aculeata, breuior quam quæ in hortis, satiscq; provenit.

A N O N I S spinosa, post Ver: folio Rutæ aculeata, ramis ut tribulus. Nascitur solo culto, præcipueq; in legibus, aratro inimica, uiaxq; unice. Hanc uidi quidem, & passim obuiam est, sed germanico nomine designare non ualeo.

Διονέανθη Spina alba, alia a superiore Alba spina.

τραγάνθη Tragacantha in Creta tantum, & Achaia nasci traditur, etiam Spinas
in rum generis. Est etiamnum Tragacantha lachryma, quæ uulnerata radis

Draganum. ce manans concreuit: & habet hodie in Officinis sub nomine, Draganti.
εγγύγιον **ERYNGION** uulgo *Συμφυτον* uel Centumcapita, ut interpretatur
Barbarus. Quamquam sint duo eius genera.

A L O E ex Officinis nota.

Wermut. **AB S I N T H I V M** uulgare, notum.

Abinthium marinum, Camphorata.

Stachys. Abrocanum Hysopus Omnes notæ herbe.
Stip. Origanigenera Pulegium
Stell. De **D I C T A M O** uide infra in Annotationibus. Nam quæ in

Poly. Officinis ostenditur radix alba, potius *Pseudodictamnus* est.
Scopul.

Brasferbale **S A L V I A**, nota.

in **M I N T H A** quoniam odore suo suauissimo mentem excitat. Vulgo
Βάλανος Balsamina.

White Balsam. Eius species sunt Menthastrum, hirsutiore folio, & prorsus maiore, grauiore odore, in hortis & rustica re cunctis notissima.

Uppig. Calaminthatrium generum, ut inquit Dioscor. ex quibus tertium so-
Sanguis. lum Officinæ Nepetam, Calamentum, uel herbam Catæ uocant.

T H Y M V S ab omnibus cognoscitur, sirculosus frutex, exilibus folijs, et angustis circumdatus, capitalis in cacumine flore purpurco, refertis, tempore quo floret.

Alia Confla. **S A T V R I A**, Tymbra in hortorum delicijs feritur, Tymo similis, minor tamen & tenerior.

Quindcl. **S E R P I L L V M** utrunq; domesticum, & sylvestre notum.

Milecon. **S A M S V C H V S** s. l. Maierona nota.

malharas Sertula Campana: sed non ea quam Officinæ uocant Melilocum.

M A R V M ignotum & Aegyptia potius herba.

O C I M A S T R V M, Ocimo similis, odora, sed hirsutior.

Βεχάρης **B A C C H A R.** Non defunt, inquit Vergilius, qui genus esse floris
Caryophyll. existimarent, quem modo Caryophyllon uocant, sed sylvestris. Nunc alites n̄ spectantur, ab odore ita cognominati: tanta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Rosæ pares, non inferiores spectari possent.

R V T A nota.

M O L Y, hodie sylvestris Ruta, ut inquit Vergilius.

Panacis tantū gummi, & succus seruauer in Officinis. Cætera ignota.

Leuisticum.
Pastinaca.
Silermontana.

LIGUSTICVM, Officinæ uocant Leuisticum.

PASTINACADORA.

Seseli Latum Cuminum; pro quo Officina Silermontanū ostendunt.

Seseli griopica, dignitas secunda. Hoc nigrius est, & nascitur hodie q̄ apud nos, sed frustra, Medicis, Officinisq; incognitum.

Pariter Peloponnesse, & Creticum Seseli.

SISON, De hoc nihil usquam apud quenquam scriptorem certum extat; propter importunam quandam & imperfectam historiam.

ANISVM, Apio simile est semen, magnum, feruens, oblongum,

Anisi.

CAROS, hoc est, ut inquit Barbarus, quod Plinius Carium, uel Carreum appellat. Athenæus Pastinacam maiorem esse putat, multo præstantiorem sapore, quam Pastinacam uulgarem.

Pastinaca maior.

ANETHVM Culinis notum.

Anethum.

CIMINVM, identidem.

Cuminum.

AMMI, Cumino simillimum, tantum candidius, & exilius. Officinæ Amicos uocant.

Amicos.

CORION Officinæ Coriandrum, uulgaris est noticiæ.

Coriander.

Hieracia maior, Lactuca rotundior & breuis: ducta ex eo, quod accipitres sculpendo eā, & oculis succo tinctis, obscuritatē cū sensere discunt.

Lactuca rotunda.

Hieracia parua, seu minor, autore Pandeclaro, Rostrum porcinum, siue ut alijs placet, Dens Leonis. Secus alijs, quorum opiniones uide infra in Annotationibus.

Rostrum porcinum.

B.

APIVM multorum generum habetur, Domesticum, Palustre, Rusticum, Saxatile, & id genus alia. Nam & Ligusticum, & Cherephyllon inter Apia annumerant. de quibus infra in Annot. De omnibus autem ijs Commentarius Bononiensis. Doctoris Theobaldi Femeij sic fere habet. Apium domesticum, apud aliquos herba Petroselinum.

Apium.

Apium Palustre, uel Aquaticum, forte id, quod ubiq; pro Apio domestico Officinæ ostendunt.

Apium Saxatile, Petroselinum in saxis proveniens.

Holusacrum, grande Apium, ab Officinis Petroselinum Macedonicum. Secus alijs: de quibus infra.

Smyrnion eiusdem generis cum Holusacro.

FENICVLVM, Marathrum, iuxta.

DAUCVS gallica Pastinaca. de quo Barbari uide Corollarium. Celebratur in Officinis Dauici semen.

Daucus.

DELPHINIUM, de quo sic Vergilius. Quam nostra ætas Scenam Officinis omnibus, & uulgo notam uocat, antiquitas, ut opinari alii quisent, Delphinion appellauit. Consule eius Annot. super hoc caput.

Sed et quædam herba Saluaris, passim ex Officinis nouissimum.

Delphinium.

Rosmarinus, uel aseris, herba coronaria, & nemini non cognita.

Sphondilium ferulam differentem non nisi folijs a Pastace, frequens, ut inquit Barbarus, gignunt palustres agri Patavini.

- C** *κλεῖς*, id est, Ferula, calidis nasci locis, atq; trans maria, similitudine referens Feniculū: cuius caule stillat qd hodie i officinis Serapenū vocat.
- Serapenum.** *PEUCEVDANVM*, seu Peucedanus, nomen a Pino inuenit. Officinæ tale fere exhibent quale hic Dioscor. describit, tantum radice non succosa, nec graui odore, sed incundo: uocantq; Feniculū Porticiū.
- Feniculum porticiū. R. ten.** *GITH*, siue Melanthon, ipsa est Nigella, Maio & Iunio mensibus in pratis, sepibus, liminibusq; omnibus nascens, nihilq; eo frutice uilius, si mul & frequentius. Vocatur etiā alio nomine Torminella.
- Nigella. Terminella.** De Lasepithio, & Maoudari opima atq; doctissime quæq; Barbarus atq; Vergilius: & inibi de Lase, Opo cyrenaico plura. Quamquam & Medici, & Officinæ modo etiā re & uoce pro Asa fortida utantur, quæ prauissimi odoris est, atq; tantum differt a Lasepithio, quantum a melle tel.
- Asa fortida.** *SAGAPENVM* ferulaceæ herbæ succus est, quæ in Mediā nas
- εργασίον*
Scriptum. scitur ab Officinis Serapinum.
- EUPHORBIVM**, gummi ex Euforbia Libyca arbore, quæ Ferula: speciem habet, ex Officinis notū. nam in usu Medicis hodie existit.
- Galbanum quoq; & Ammoniacum, & Sarcocollam ex Officinis pe-**
- γλαυκίη*
Monita. te. Nec enim difficulter exhibent quidam, quibus bene uolunt.
- Glaurium & a Mauris, & ab Officinis Memitha: & in instructoribus**
- Officinis seruatur.**
- Glutinum** græce *κίλλα*, notū. Præstantissimum quod sit ex aurib; tan
- roꝝ, & genitalibus: sed adulterat nihil æque. Vide Barbari Corollarium.**
- Gluten Piscium, græce** *ἰχθυόεσσα*. Piscis cui glutinosum est coriū: idem q; nomen Glutino eius: quod alij ex corio, aliqui ex uentre putant fieri.
- Vltus eius ad congelanda fercula quæ Galacina uocant.**
- VISCVM** Officinæ uocant, Viscum quercinum.
- APARINE, Rubra minor, Italice, Grapella.**
- ALYSSON** differt a Rubra solijs tantum, ramisq; minoribus: Ita dictum, quod rabiem canum defendat.
- Asclepiadem herbam quidem Commentarij, quos habemus, pro ter-**
- ἀσκληπιάδα*
Θυμάριον. restri Hedera interpretantur.
- ATRACYLIS**, spina de genere Carthami: fertur esse admo-
- dum uulgaris, sed mihi incognita & inuisa, quod equidem meminerm.**
- Vergilius pluribus depingit.**
- Polycnemum Cuniar bubulæ similis appingitur, solijs Origani, caule**
- Pulegi, geniculis multis intercepta, sine umbella.**
- Clinopodium, Serpillo similæ, etiam si non serpat, aut eadem, aut pros-**
- pinqva illi esse uidetur.**
- Leontopodion, uel Leontopodion, neq; ex Commentarijs, neq; ex**
- doctiorum hominum interpretatione ualui conijcere quæ nam esset.**
- Teucrium, uel Teucris, ignota.**
- χάμηδρον*
Chamedrys ab officinis, uel Calamandrina. **Leucis, incerta.**
- LYCHNIS** noctu lucere creditur, & ut nomen ex re illi factum in

dicat, ignis fulgore quoddā uidentū oculos in se conuertere: non aliter q̄ felum oculi flammārū modo in tenebris lucent, et putres in humidis cau-
dices eodē tempore ignium speciem quoddā uidentibus afferunt. Nasci-
turq̄ in locis humentibus, foliorum uiolæ albæ. Plura non lego.

Lychinis syluestris, Pes accipitris, uel Hieracopodium: quāquam æs-
cliptinus Pes apud nostrum uulgas est quæ Cornicula quoque dicitur,
folio Salis fere pusillo, flore subluco, cum siliquis Cicuta similibus, &
cum his semen inficere capillos dicunt, colore rubeo. Qualis autē sit Pes
Milui, dicta Colamellæ inter herbas, ipse non explicauit.

BALLOTE, Marrubium nigrum, Officinæ, Prallium foetidum.

Melissophyllon suspicor esse nostram Melissam.

Prallium, Marrubium, idemnam utrumq̄ nomen Officinis in usu.

Stachys Marrubio similis, ut inquit Dioscor. Hermolao uisā Romæ,
ubi, inquit, & Nauiculam, & alij Coronatam herbam uocunt.

PHYLLOIS, uel Phyllitis, secundū omnem descriptionē Dioscor.
oportet esse quā Officinæ Scolopendriæ, uel linguā Ceruinam uocant.

Phalangium Bos lilio rubro similis.

TRIFOLIUM aut acutum, aut odoratū. Sunt enim multa eius
genera. De quibus uide Vergilij & Barbari commentarios.

Polygon montanum ex Officinis notum, nam crebro illis est in usu.

SCORDIUM uerum hodie ignoratur. De quo uide infra annos
quoniam Mainardi. Quidam uocant palustrem Trixaginem.

BECHTON, & ipsa Tullilago. Commentarij quidam interpretan-
tur pro Vngula caballina: quod mihi tamen non probatur. Nisi alia sit
Vngula, quā quæ mihi hætenus est comperta.

ARTEMISIA nota est. Et est duorum generum.

Ambrosia magi nominis herba: & circa alias quoq̄ fluctuans, non fa-
cilis inuentu, alijs aliter eam ostendētibz, & cum Artemisia tamen mi-
seris cunctis. Vergilio uidetur peregrina esse orbi nostro, & Cappas-
docē potius familiaris.

Boirys, & ipsa Ambrosia, uel Artemisia species.

γερνιον herba Gruina. Officinæ hodie Rositum Ciconiæ, uel Acum
moscatam uocant.

Graphalon quasi herba fullonia, sive tomenticia, latine Centuncu-
lus, uel Centuncularis, Italice Centuogge. Vulgaris herba est, inquit Ver-
gilius, candidans semper, præsertimq̄ in maturitate. Folia eius non adeo
magna sunt. Flores minimi, & ipsi albescentes. Cum exquir, ster-
tur per
terram. Nascitur pingui solo, præsertimq̄ in marginibus itinerum, in
horis & inter uites. Nullius nostra ætate usus est, neq̄ quicq̄ in Herba-
rum censu uisus modo, & neglectius uiret: & cū aruit, minus cognosco.

ΤΥΡΗΛ herba palustris, de qua sic Dioscor. Foliū Cyperidi si-
mle habet, caulē album, leuē, æqualeū, florē in cacumine ambi-
entē densū, qui in pappos soluitur: quod lanuginem quidam uocant.

A

αλίσσε
φύλλον
βότον.

φύλλον
βότον.

τριφύλλον
βότον.

Vngula Cai-
ballina.
Βεχθόν.
B

Δίτρον
Βοιρύν
Γερνιον.

γερνιον
Centunculus

C *κίχλιν* olim nota, ut inquit Vergilius: nunc quod uiderim, aut audies rim, nulla nisi in ueterum, Plinijq; commentarijs audita.

κίχλιν
Filipendula. **OENANTHE** fortasse ea, aut illi similis quā Officinæ Filipendulae uocant.

κίχλιν
Hemerocallis. **CONYZA**, Pulicaris, quia pulices necat.
κίχλιν
Hemerocallis, Milium sylvestre, fortasse flosculus, aut illi similis quem in priori Tomo pinximus.

κίχλιν
Ed Violam. **LEVCOION**, *λευκόν* græce Maurorū keiri, uel Viola maritima. Cratægonon fama tantum notum & fide ex Autoribus.
κίχλιν, id est, Folium, incerta historię.

SATYRIORVM quinq; genera pinximus & descripsimus in Priori Tomo, & nuper Sextum nobis exhibuit Io. Melbrey herbarius, simile prioribus, sed albis omnino flosculis.

De Horminio quid sit, uide infra Colicutū, & Nicolau Leoniceū.

SECURIDACA, uel *σεκυρίδα*, similis Cūh, & in segetibus nascitur, figura qua eam hic describit Dioscor.

σεκυρίδα. **ONOSMA** ignoratur.

σεκυρίδα. **NYMPHÆA**, Caeabus Veneris, uel Officinarum Nenufar.

σεκυρίδα. **ANDROFACES** herba Syriaca, & nostro orbi incognita.

σεκυρίδα. **ASPLENUM**, uulgu ubiq; Splenium: quod longitudine, latitudineq; sua fasciolar, & ut sic loquamur, emplastelli formam habet. *σεκυρίδα*. **HODIE** Scolopendriam, a Scolopendrarum similitudine & figura, quam habet, foliosam magis cespitem quam Plantam uocant Officinæ.

σεκυρίδα. **ANTHYLLIS**, Solastrium, Chamæmelo similis herba per omnia, ut inquit Vergilius, & in flore, & in colore.

ANTHEMIS uerum Chamæmelum, uel Chamomilla, trium generum hodie cognitorum.

PARTHENIVM, uel Solis seculum, ut uocant Romani, quidam opinantur esse quam Matricariam uulgo uocamus. Alij eam quæ Cotula foetida dicitur: tam similis quoque Chamomillæ, ut uix dignoscatur, nisi per odorem.

σεκυρίδα. **BYPTHALMVS**. De hoc in Tomo priore sententiam nostram diximus. Hodie a quibusdam Cotula creditur. Ab alijs ea herba quæ in Italia Bauzoar uocatur: cum hæc albos, illa luteos flores habet at. Sic enim in Commentarijs legimus.

σεκυρίδα. **PEONIA**, uel Casta herba, nota passim. De qua sic Vergilius. Vidimus, nos, renascentemq; aliquot annis utramq; Peoniam obseruamus: & ex his quas habebant ambæ præcipuas & certiores notas, folia scilicet, caules, folliculos, & in folliculis femina. Nihil scriptoris huius historie aptius respondere uisum est.

σεκυρίδα. **LITHOSPERMON**, Lapidum semen, seu Milium solis. habet enim ceum maly semen durissimum inter coliculum & folium.

PHALARIS herba sic explanatur a Vergilio. Ostendunt nos

bis herbarij aliquando uno tantum culmo, & magis quam caule, aut ca-
lamo surgentem: uerioresq; Plinij, quam scriptoris huius historiam se-
cerunt, qui thyrsum habere tenuē, longū ceu calamū eā ait. Erant & in ea
quā uidimus folia alternis hinc & hinc p̄ interualla toto caule disposita:
& in summo ceruleus spicatus flos, sed raris in spica illa florib. In Commens-
tario nostro Bononiēsi. Ilego. Phalaris hodie uulgo Bononiæ, Pannitzola.

Rubea pculdubio nostra Rubea tinctorū, & ea quæ ferū copiosa ad
modū in agro Hagenōico, & q̄ in sepibus, umbrosisq; locis ubiq; nascit̄.

Lonchitis forte Cannarum generis quæ in humentibus proueniunt.

ALTHEA, id est, Hibiscum, de genere Maluarum.

ALCEA, uel herba Simeonis, ut uocant Officinæ.

ANAGYRIS. Hanc aliquando suspicari sumus esse herbam Gra-
tiæ dei. nam & illa ingrato odore existit, cum pleriq; alijs signis quæ has
benetū cū frutex sic arboris instar anagyris, parū summa uidet̄ suspicio.

CEPHEA fertur Portulacæ similis, sed herbarijs hodie incognita.

Alisma in alijs Cōmentarijs p̄ Fistula pastoris interpretatā repimus,
in alijs pro aquatica, uel palustri Plantagine. Alterū nobis magis p̄batur.

Onobrychis incognita hodie.

Hypericū apparet esse quā & Officinæ Hypericō, & Perforatū, uel her-
bā S. Ioannis appellat̄. Quamq; & qd sequitur Akyrū, uel *εκατοκονδία* pro
pius nostrati accedere uidet̄. Est & qd Andrefemō uocat̄ Hypericū. Hy-
perico simile, cauliculis maioribus, densioribusq; ac magis rubentibus:
quod in uivens gignitur, & medio autūno effoditur. Hypericū quod Co-
ri uocatur, & Vergilius affirmat sibi exhibitū ab Herbarijs, necdū uidi.

Chamepitys, græce *χαμαίπυτος*, ab Officinis uocatur Chamæpites, sed
aliq̄ alia oriūt̄: & quemadmodū diuersarū herbarū hæc nomenclatura est,
ita diuersas quoq; herbas p̄ Chamæpity exhibent herbarij. Sane quā Lus-
tas aucuparius nobis uidendū p̄buit, ualde diligens & rerū peritus phar-
macopola, non admodū absudit ab Dioscor. hac descriptione: quāq; qd
hic scribit̄ de hirsutis & suppinguibus folijs, nō plane deprehendi. Vnde
misi suspicio oriē, necdū uerā sibi cōpertā habere Chamæpityn pharmas
copolas: cum tam diuersas herbas sub hoc nōle p̄ferant. Et qd pene excis-
derat, est herba cui lux nomen est, & ipsa in magno usu barbaris scripto-
ribus pharmacorū, quā p̄ Chamæpity qdā diuendūt: de q̄ in sequentibus.

Ex Dioscoridis l. i. s. Quarto.

BETONICA duorū generū est, Mas, & Femina, Alba, & Ru-
bea, uel Fusca, ut uocant Officinæ, Vtraq; ce. bris, & nōta.

Lysimachia, uel Lysimachion, herba tinctorū, siue Citrina, ab alijs Lus-
tina, uulgo Corniola, autore Leoniceo: eo quod lutei ei flores sunt.

POLYGONON, uel Sanguinaria. Credo esse quam Officinæ
uocant Censinodiam. Quamq; cōmentarij quidam etiam Peram pa-
storis, & Corrigiolam pro Sanguinali herba interpretentur.

Polygonatum existimatur esse Officinarum & Arabum Secacul.

A

ισοτρίφα
νιν

Πρόβ.

Signas
παις.

ελισμή

Ε. 3ο βιβλ
Παν.

B

Cord.

lus.

αίρεση

Sanguinaria,
Weggras.

*Primula.
Pugion.
Primula.*

C Clemandem primam Commentarius noster Bononiens. interpretatur pro Perunica: & belle mea quidē sententia. Et alteram pro ea quam Officinā hodie Flammulam uocant.

Polemonia, ipsa est Ruta agrestis.

S Y M P H Y T O N Petraeum, nos Alū Gallice uocamus, ut inquit Barbarus, folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice. Nascitur in petris, ideoq; Petraeum cognominant. Symphyto autem graeci nomen imponere, quoniam consolidet. Hanc Veneti inquit, Coroneā appellant.

Chicor.

Symphytum alterum, Solidago, uel Consolida maior, notissima.

H O L O S T E O N, sine duricie esse herba dicitur, etiam si ab osse nomen habeat, sed triuialibus herbarns plane ignora.

Stoebe Dioscoridæ uulgaris noticiæ herba, nobis ignota.

V O L V C R: diuersa habentur genera: utrum maius id esse contendunt in Dioscor. quod Officinā uocant Materfylua, & Caprifoliū, Italice Braccabosta.

Tribulorum, Carduorum, & Spinarum infinita sunt genera, de quibus olim plura, ubi & plus ocri nacti fuimus, & in rerum cognouione altius quiddam promouerimus.

Saxifraga.

Saxifagon, nostra Saxifraga. Sed triū generū: hodie notissima.

D

L I M O N I V M, syluestris Beta, ut existimant.

Leporis.

L A G O P V S, Pes Leporis, uel Leporis Cuminum, Leporino pedis similis est, & nota hodie, teusonica, *Salsifraga*.

Pes Leporis.

M E D I O N, uel Trifolium odoratum, apparet esse Lilium aliquod odoratum, & *Trifolium*.

Epimedium.

Epimedium, Romane Vindicta, non assequor quæ sit.

X I P H I O N, id est, Gladiola, uel Genialis. Hæc est Gladiolus illa, culicifero folio herba, cui a principio statim Iridis folia hæc comparant: ut inquit Vergilius.

Sparganum folia quoq; Gladiolæ habet, sed archiora, & in terram magis procumbentia.

X Y R I S, uel Iris agrestis. De hac uide commentarium Vergilij, qui pluribus illam notis, & a se usam pingit.

A N C H V S A quæ esset, aut saltem eius aliquod genus, a nemine unq; potui perdiscere: nisi quod in Commentario Bononiens. uetusissimè scriptum repertum. Anchuse genera reperies Bononiæ in loco qui dicitur, El Mercia graec. I. ibidem nihil uilius crescit. Folia habet partim Laetue, partim Buglossæ similia.

Ocimum, syluestre Ocimum.

G R A M E N, uulgauissimum inter herbas, sed longe aliud quam qd uulgas Gramen uocat: geniculares in ramulos serpit, a quibus crebro radices spargit dulces Gramen harundinaceū, Gramen Parnasi illius spēs sunt.

De Sideris, & eius speciebus ingenue fatemur cum M. Vergilio: in tanta ueterū & rursorum diuersitate, nihil habere nos de Sideris, quod

pro comperto tradere ualeamus. In commentarijs tamen legimus uulgo dici Sclaream, & eam esse herbam unde liquor fluat, qui Sanguis Draconis uocatur in Officinis.

RUBI multa sunt genera, sed quæ magno separantur discrimine, ut inquit Barbarus. Communiter tamen, ut audio, pro Rubo hodie intelligunt Officinæ eum qui Mora profert, quæ Germanice uocant *Bombur*. Ceteræ species additis suis notis distinguuntur.

Idæus rubus in sola Ida nascitur, ut hic inquit Dioscor.

HELIXINE, herba muralis, uel Parietaria. De qua uide Vergilij Commentarium.

Elatine scribitur similis esse Helixine, sed per omnia minor.

Euphorbiū. De hoc uide infra Leoniceū, Collinurū, & aliorū Anno.

De Quinq̃folio quoq; consule infra Mainardū Ferrarien. Nam quæ hodie pro Pentaphyllo celebratur, nihil est minus.

PHOE NIX herba a Plinio uocatur Hordeum murum, uel muris num. Nascitur in tegulis frequentior quam in aruis, hordeaceo folio, cuius seminibus inter tegulas mures uelcuntur.

Idæa radix, peregrina & Italiæ & Germaniæ, peregrinitatemq; suam natalis loci cognomine indicat.

Rhodia radix, Macedoniæ tantummodo nota.

Equisetum, uel *scirpus*, id quod Officinæ uocant, Caudam equinam.

COC CYM quo infiores utuntur, a Mauris uocatur Kermes, & ab Officiis Granum tinctorum. Et ex eo tingitur Scalearum, Reperitur in Gallijs apud montem Pessuli.

Tragum si nō id est quod Gyri barbulam uocamus, ignoratur quid sit. Nam in Creta tantū nasci inquit Dioscor.

De luncis, & luncorum differentijs & generibus, uide Hermolai Barbari Corollarium.

LICHEN, aliquibus Hepatica. De qua in priore Tomo sententia nostram culimus.

Paronychia Describunt, effigiantq; hanc, ut inquit Vergilius, nostræ artis Herbarij, petrosis locis nascenē, folijs laefoliz Lauri duobus, aut complurimū quatuor ramulis inter quæ spicatus flos, crassitudine pollicis & longitudine, colore inter flauum, & luteum.

Chrysocomen Barbarus interpretatus Iouis Barbam, sed repugnante Marcello Vergilio.

Chrysogonon ignotum.

Helichryson. Commentarij quidē, quos habemus, interpretant pro ea herba, quā officinæ hodie uocāt Sticados citrinū, uel Selcados montanū.

Chrysanthemum quantum distet a Buphthalmo, uel Bouis oculo, de qua supra egimus, uide Comment. Verg.

AGERATON. Vergilius. In latinis sub hoc nomine nulla, quæ nobis nota sit, plantæ huius historia est.

A

Schœna.
Sanguis Draconis.

Bombur.

Parietaria.

Euphorbia.

Lecum muris.

Cauda equina.

B

Hepatica.

Paronychia.

Helichryson.

- C Verbenacæ, ea est quam Officinæ dicunt Verbenam, *persea* habemus, nota herbæ inferioribus Germanis, qui eam vulgo vocant Erdt moren, uel moren. Quod plane non intelligo quid sit. Alijs Castaneæ Salandinar.

De Hiacynto inde iudicium Hermolai & Vergilij. Commentarij exponunt Cypriam Banosam.

Papauer erraticum, Rubrum Papauer.

Papauer cornutum, uel corniculare, herba quam Officinæ pro Glauco, & Mentha ostendunt.

Isidulus.
Byssus.

Apollinaris herba, Hyoscyamus, uel ut Officinæ uocant, Iusquiamus.

Adversus.
Esclum.

SOLANVM uelicatorium, quidam accipiunt pro ea herba quam Officinæ uocant Alkakengi, Schluten, oder luden kyrjen. Est & aliud Solanum, quod Solatrum communi nomine uocamus.

MANDRAGORA, De hac uide infra in Commentarijs. Item Vergilij Commentarium de impostura agyrtarum circa hanc.

ACONITVM Officinæ Napellum, & rura quædam Lupariam. Habes infra & Annotationem de Cicuta & Aconito.

Taxus, græce *ερίκη*. Taxos habet Italia.

Apocynon, Brassica rustica, uel Canina.

Oleander.

Rhododendron, arbor quæ ab Officinis uocatur Oleander.

COLCHICON, Ephemeræ. De his sic Vergilius. Quærendum, sint ne quos Medici & Herbarij Hermodactylos uocant Ephemeræ hoc, an Colchicum paulo ante descriptum.

Alsin.
Alsin.

ALSINE, Auricula Muris.

Lens Palustris, innata aquis uel fluentibus, muscus Lenticulæ similis.

D

Aizoon maius Semperuiuum.

Aizoon minus, Crassula.

Umbilicus Veneris, ab foliorum rotunditate, in forma umbilici redactis, sic dicta.

GALIOPSIS, Vertica Labeo, nascitur in sepibus secus uias, & habet radicem Strophulis non abssimilem.

Galion fertur crescere in muris.

ERIGERON, siue Senectio, herba qua hodie in acetarijs utuntur. Alias, herba Petrella.

Bryon thalassium, Musci genus.

Potamogeton, herba S. Laurentij ab Officinis.

Stratiotes in Aegypto tantum nascitur.

Millefolium.

Stratiotes Chilibophyllos, nostrum Millefolium, Teutonice Garb. Et respondet historice huius per omnia.

Verbascum, quod Officinæ barbare Taxum, uel Tasson Barbassum.

Alsin.
Taxus bar-
batus.
Bardana ma-
ior.

Arction. De eo in prior Tomo plura atque item de Personata. Commentarij tamen interpretantur Lappam maiorem, & Bardanam maiusculam.

PETASITES herba Galerita, in qua folium pediculo superpositum, non alter in medio, quam in Fungis passim uidetur, hæret.

Epipactis peregrina Italice & Germanice, interq; frutices Alie & Græcæ annumeratur.

Capnos, uel herba **Fumaria**, ea quam Officinæ uocant **Fumum terræ**. Edrethæ.

Cynisus nouissimus quondam frutex Italice, teste Vergilio in **Bucolicis**, nunc nullibi est: aut si alicubi crescit, sine honore est.

Myriophyllum, uel **Mellefolium**, Barbaro alia uidetur esse ab ea quam supra inscripsit **Chiliophyllum**. Quamquam iuuamenta utrinq; respondeant. Vtraq; enim uulneraria inscribitur, & ulcerum curatio.

MYRRHIS. Quidam existimant esse eam, quæ hodie **Cerefolium** Cerefolium. appellatur.

CRISII, & **BVGLOSSAE** differentiam, & de nominum istorum commutatione, uide infra in Annotationibus, & Herbarij nostri Tomo primo.

ASTER, uel herba **Inguinalis**. De hac herba passim multos confusus, nec explicari a quoquam ualui quæ nam esset.

Isopyron. Vide in Annotationibus Vergilij.

Chamaecisson uocant **Hæderam** nō attollemem se a terra, non tamen ueram **Hederam**, sed herbam cultis locis nascentem, hæderaceis folijs, neq; nota figura. Vide de hoc Vergilij **Commentarium**.

BVGLOSSVM, uel **Lingua Bubula**, nostra **Borrago** uulgarissima. De quo item infra in Annotationibus. Borrage.

Cynoglosson hodie duorum generum nobis ostenderunt herbarij. Vnum folijs & coliculis uulgo existimare **Buglossæ**, sed tenerioribus, flosculis purpureis. Alterum lingue canis simile, sine caule. Lingua Canina.
B

Leontopodium, ut inquit **Barbarus**, in uetustissimo **Dioscoride** appictam uidimus, simillimam herbae quam uulgo ex consuetudine **Calentulam** appellat, ut eadem omnino esse uideatur. Nec præterea quid de ipsa prodam habeo.

Hippoglosson. Hanc se uidisse **Barbarus** testatur, nobis uero adhuc incomperita.

Ananthinon herba, sic uocata est, quod eius semen uisulorum naribus simile existat. Folio paulo minus quam hæderaceo, flore qualis **Viola**, purpurei coloris. Sic quondam **M. Vergilio** exhibita ab **Herbarijs** est.

Catanæe Thelsala herba: cuius secundam speciem existimant quæ ab Officinis **Bistorta** uocatur. Bistorta.

TRIPOLIVM an sit **Turbith** Officinarum, uide inf. 1 in Annotationibus.

Adiantos, id est, **Capillus Veneris**, nota herba.

FIDICVLÆ, seu **Trichomanes**, **Adiantum** genus alterum, & ea quæ Officinæ uocant **Calytrichon**. Trichomanes.
Calytrichon.

Xanthion, id est, **Lappa**. Sunt autem plura **Lapparum** genera, folio, Lappa.

C femine, & natali solo diuerſa obſeruatumq; a nobis eſt, quæcunq; hama-
tis uncis, aculeatiſq; & ueſtîu tenacibus feminibus plantæ ſunt, in græcis
& latinis eodem aliquando nomine indicari, in illis *Aparines*, in noſtris
Lappæ.

Forſſe
Rumerſpern. **Æ G I L O P S**, uel *Auena*, herba aruenſis, necans hordeum, folia
Triticî habens.

Wiber
be' nra. **B R O M O S**, *Auene* ſimilis.

Glaux, & *Polygala*, ignotæ.

Linaria. **Oſyris** putatur eſſe quæ hodie ab Officinis uocatur *Linaria*.

Smilax *Hederacei* generis.

R V S C V S, ſylueſtris *Myrtus*. Aliquibus locis ſcopæ ad purganda
pauimenta ex eo ſunt. Officinæ uocant *Brſcum*.

Fagpyen.
Bonifacia. **Chamaedaphne**, *Vincapervinæ*, ut in priorè Tomo ſcripſimus.

Laurus *Alexādrina*, herba quæ *Bislingua* uocat, uel herba *Bonifacia*.

Cucumer ſylueſtris, uel *Cucumer alpinus*, ex quo *Elaterium* faciunt.

Staphis agria ex Officinis nota ſub eodem nomine.

Thapſia nota ex Officinis.

Spartium, id eſt, *Genetta*, nota.

D E N A R C I S S O uide infra in Annotationibus iudicia uaria Do-
ſtorum.

Ben. **Glans** unguentaria eſt *Ben*, uel *Behen*.

Wardel
baum. **Ricinus** a *Mauris* *Kerua*, & ab officinis *Catapuntia* maior dicitur.

Nex Vom-
ra. **Tithymalus**, *Lactuca marina*, ſive *caprina*, uel herba *Lactaria*. Com-
mentarius *Fetichij* *Nucem uomicam* uocat, quam hodie in Officinis ſic
uocant, *Tithymali* fructum.

D **P I T Y V S A** fertur eſſe *Sebram*, uel *Mezeregi*, latine *Elula* maior.
Lathyrus, & ipſa *Tithymalus*, *Catapuntia* minor.

S C A M M O N I A herba ignota: ſuccus in uſu Officinis, quem cor-
rectum & præparatum uocant, *Diagridium*.

Chamaedra, *Oleaſtellus*, id eſt, *Mezereon*. Herbam uidimus in Offici-
na *Aucuparij*, ne per latum quidem unguem diſcedentem a *Dioſcor. deſ-*
ſcriptione.

Thymelæa, noſtrum *Coccognidium*.

Cucurbita ſylueſtris, id eſt, *Colocyndis*, uel *Coloquintida*, ut uocant
Officinæ,

C N I C V S ab Officinis uocat *Carthamus*, uel *Crocus hortulanus*.

S O L A T R V M herba maior, *Scorpiuron*, uel *Heliotropium*, ubi
q; creſcit in menſe Auguſto, caudam præferens *Scorpionis*.

Scorpiodes uidetur eſſe quam *Plinius* *Calendulam* uocat: quamquæ
Herm. barbarus *Leontopodio* tribuit hoc nomen, ut ſupra diximus.

Z τριφύλλιον, Herba eſt quam uocant Pediculariam: eo quod pediculus necat.

πεννινός, Herba nerualis. Ea, ſi quamplurimum ſeiuno ſtomacho comelitur, a prima luna ad triceſimam ſanat πνευμάσιον. Hæc eadē ebrio data copioſa, in crapula uinū diſcutit, mentemq; reſtituit. Quam auſem uelie non ſatis intelligo. Certe Arnogloſſum Plinius uocat Nerualem.

Herba Vreolaris, conſert ad dolorem aurium, et cianitum earum, ſi ſine ulcere ſint. Sed quæ ſu, diuinandum relinquo.

πολύγαμον, ſic appellata, quia multa eſt, et ubiq; naſcitur.

αυτοπαχίον eiusdem generis cum Poligono.

κοτυλάδιον, herba, folia ſimilia cymbalis habet, naſciturq; fere in parietibus humidis.

Elaterium, ſuccus Cucumeris ſyluaſtici.

Symphyni radicem quidam Inulam Ruſſicam, alij auſem Alum Gallicam uocant.

πολεόν, Timiaria eſt, ut opinor.

ὀπιονειρ, ſuccus Roſæ ſyluaſtice, quam Caninam uocant.

χαμαίριον folia Quercus ſimilia habet.

καλαμνίς, Cucurbita ſylueſtris.

γυμνάδιον, Herba Centunculus, uel Sorba, uel ſiliqua ſyriaca.

πικρολευκός, Syluæ mater,

σκολιμνίδιον, Calcifraga.

ἰσχυροειρ, quam nos Veronicam dicimus, Oxymyrſine, Scopæ regia.

Trifolium acutum ἰσχυροειρ, Naſcitur in Sicilia plurimum. Nam in Italice regionibus nuſquam eam uidi herbam, niſi in Lunæ poru, cum Britanniam peieremus cum domino noſtro Cæſare, plurimam ſuper circumdatos montes. Eſt autē folijs in ſpecie & numero ſimilis conuſuſ ni Trifolio, niſi quod huius pleniora ſunt, et quaſi lanuginem quandam ſuper ſe habent, et in extrema parte uelut aculeum eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conſpicitur, & odorem grauem emitit, quorum nihil circa præſente Trifolium inuenitur.

Chryſidam nigram Peoniam Græcorum quidam appellant.

Schæpus, lunci odorati ſlos.

ἀλτερκον, Græci, Latini Altercum.

DEMONSTRATIONES aliquot Herbarum ex Corollarijs Hermolai Barbari, de quibus dubium quibuſdam eſt, qualibus nominibus designentur apud Autores.

De Caryophyllis. Ex Corollario de Pipere Lib. Secundo.

Paulus Aegineta Caryophyllon, nō Garyophyllon uocandum exiſtiſt mauit, quaſi muſtofolium, etiamſi hanc inquit non habet naturam quæ

C nomine prætenditur: sed flores arboris cuiusdam Indicæ, festucacei sunt, & nigri, longitudine pollicari, acres, odorati, subamari. Lignum eius Xylocaryophyllon appellant. Ab huius odore, Violarum genus altitium Caryophyllon uulgo dicitur, ubiq; modo nascens.

¶ Et rursum Lib. 3. cap. de Bacchare.

Non defuerunt qui Baccharem genus esse floris existimarent, quem modo Caryophyllon uocamus, sed syluestris, nunc alties ij spectantur. Ab odore ita cognominati. Tanta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Rosæ partes non inferiores uideri possint, cum eaq; de principatu contendunt: qñ nec colore superant purpureo, uermiculato, cædido, nec odore, nisi quod a longinquo plus olet recens Rosa. Iam nihil Rosa fugacius. longissima namq; decerpitis mora dies. Caryophyllon in triduum & amplius uita, uigorq; durat. Aliquibus tanta magnitudo, Patavinarum præcipue matronarum cura, ut orbem utraq; manu completi fere nequeas. Folia quaternaria, quinag; nonnullis. Rosæ modo numerosa, mirabili quorundam Alabaistro culturz ratione, quæ dehiscens, ipso stramine loco Alabastrum ostendit alium pendente se paulo post in florem, coliculo priore conserescente. Scio putare aliquos Caryophyllon ueteribus fuisse Caltham. Sed cum Vergilius nobis eam luteolo cinctis colore tinctam, nec Plinius a Vergilio dissentiat, nondum uideo, qui possit ita statui.

D

¶ De CAPRIFOLIO, & MATERSYLVA.

Periclymenon, Caprifoliū, et Materfylua dicitur uulgo. Quamquam Dioscor. Materfyluam pro Hædera capit, cui Periclymenon simile est.

¶ IO. MAINARDI Ferrariensis, de quibusdam Simplicibus censuræ.

¶ DE ERULIA.

Ex lib. Epistolarum pinto, Epistola 4.

VOD NOS ERULIA uocamus, non id est lepus men, quo Arabes, uel potius libri ex arabico in latinā linguā quomodolibet uersi, Mes, uel Almes, uel Meise uocant, neq; id qd Almelic. Nam cū teste Serapione cap. n. 6. granū id quod Mes appellat, oculum habeat, cū pupilla uigriore, et herba eius sit Phaselus in euidencia, & experiet. ita ipsa satis docet, quod Erulia oculū non habet: uel si quid habet, quod oculus a defendente propriū dogma forte dici possit, id omnino negriore pupilla non constat. Subinde quantū Phæseli herbis, ab ea, quæ Eruliaz distet, ex utriusq; aspectu quouis addiscere potest. Si quis tamen uisui non credit, gustum consulat. Scribunt siquidem Auisenna, & Isaac, in cortice Mes, esse poncitatem. Ita enim ipsi appellant eum saporem, quem Græci εφόσος, nostri modo stupidum, modo acerbum nuncupant: qui c. idem est sapor linguam uerhementer adstringens et uelut ligans, qualem glandes maxime præ se ferunt.

runt. Tam alienus est autem hic sapor ab Erulia uera, quam ipsa a Cilani-
dibus. Rursus Mes est idem quod pefum: sed pisa nō sunt Erulia nostra.
Scribit enim Plinius libro duodecimo, Pisa habere angulos, ut eletrcula:
quos in Erulia certe nostra non uidemus. Libro quoque decimo octauo de
Erulia & Piso ceteris rebus diuersis, ait, quod solo constant longiore. Et
Theophrastus Pisum multifolium esse dicit, terrenum, amplum, adeoque
uagum, ut locum totum impleat, euam si amplo intervallo sit positum:
quae nostrae Eruliae minime quadrant. Liqueat ergo, quod Erulia non sit
Mes. Quod uero non sit id quod Arabes uocant Almelic, nō aliter quā Auicenna
ipsius testimonio probandum. Is enim cap. 333. secundi libri, ex
sententia propria asserit, Almelic esse Erbu, ut ibi legitur. Quod uero
Erbum, de quo ibi Auicenna (Orubon Graeci appellant) nos Erum,
tam sit ab Erulia nostra, quam Mes Auicenna diuersum, adeo clarum
est, ut probatione non egeat. iumentorum enim potius quam hominum
cibus est Erum, Erulia homines libentissime uescuntur. Quoniam ue-
ro nomine haec res ab antiquis censeatur, quam Eruliam Plinius uoce non
nulli, uel parum ab ea (ut fieri assolet) deflectendo, Rouiliam uocant, Pi-
sardos Veneti, Rodionos alij, hoc operosius est ualde iudicare. Si eni-
m possunt illa agnoscere, quae ab antiquis summa arte eligiata, & ueluti
sub oculos posita sunt, quanto laboriosius fuerit legumina agnoscere,
quorum illi uel nomina, uel naturam, non quali forma constarent, ostens-
derunt. Paterum nostro auctore, quo simul cum nominibus, multarum res-
rum cognitio interit. Adde, quod & Galenus ipse ambigere in his quos
B
ep uideatur: anxie & scrupulose nōnulla eorum peruestigans, & ambigen-
ti demum magis quā decemenni similis. Quod non alia ex causa puto acci-
disse, nisi quod antiqui in eis describendis fuisse negligentiores, quae in pro-
patulo & assiduo hominū usu esse cognoscebant. Quod & Plinius quos-
dam loco animaduertit. Sunt tamen duo, triaue, quae me mouent, ut cre-
dam Eruliam hanc nostrā esse id, quod Theophr. & Dioscorus Dolichon
uocauerūt, et Galeni tempore Phaeolus, uel Lobus dicebatur, & a The-
odoro Siliqua: quanquā si a tanto uiro dissentire licet, siliqua exaltiman-
da est aliud legumen iuxta latinos auctores. Quod uero praeter nomen is-
plum, quod nulli aliter legumini magis quadrat, praecipue me mouet, est
id quod de Dolichis scripsit Theophrastus, de hysto. plantarum libro: quod
si iuxta longum lignum quis eos attigat, ascendunt & frugiferi fiunt: si
non, mali & uermiculosi redduntur. His si addideris Galenum dicentem,
Dolichos in horis conseri, excrementa alui excutere. & uix eade redun-
dantem humiditatem conseruari posse, uidebis profecto, huius Dolichi
proprietates adeo huic nostrae Eruliae congruere, ut nulli aliter legumini
magis. Adde quoque, si placet, et aliud Dolichorum proprium ex eos-
dem Theophrasto, & Gale. 2. lib. de Alimentis sumptum, quod scilicet
ipsorum solorum, dum recentes sunt, simul cum seminibus Siliquae quo-
que mandantur, Ratione cuius proprietates, appellari eos Lobos scribit

A
Mes, Pefum.

Erulia non
est Almelic.

B

C Theophr. & post eum Aetius. Erulix autem folius inter legumina edi ab hominibus Siliquis simul cum semine, nemo est qui nesciat: cum & crude aliquando ab ociosis, & coctæ a nobilibus, confectio præterea ex eis delicato quodam pulmento, libentissime mandantur, aliorum æque minum Siliquis in cibū iumentorū proiectis. Nolim tamen quemquam mihi de uerbo calumniam facere, quod Dolichon dixerim Galeni temporibus fuisse nuncupatum Phaseolum, qui sit aliud ab Erulia: dicimus enim, Galenum secuti, aliud esse legumen quod Phaselus, aliud quod Phaseolus, uel Phasiolus dicitur: & Phaseolū esse idem Dolicho, ut Paulus post Galenum confirmauit: Phaselum esse, qui nunc uulgo Phaseolus, quem & Vergilius uilem nuncupauit. Quod si animaduertisset Serapio, sub lubæ nomine, quod certe a lobo græca uoce deflectum est, Phaselos cū Phaseolis, i. Erulis, minime confudisset. Quod & hi quoque peccarunt, qui nostro tempore Dioscoridem interpretati sunt. Ex quo uides re licet, quantum ad res ipsas probe internoscendas conducat nominum intelligentia, quam tamen nonnulli hoc tempore penitus aspernantur. Si igitur (ut probauimus) Erulix sunt Dolichi, quis ambigat malis esse: quem scribat Galenus, Dolichos multum esse sapis deteriores, quæ dubio procul malis cibarijs connumerantur.

Phasiolus.
Phasolus.

¶ De R H O.

Ex Epistola
4. lib. 2.
Sumach.

R H O S uoce quiddē græca, sed quæ, ut inquit Plinius, latinum nomen non habet, significatque cum fructum, quem Arabes & uulgi nunc mes dicorum Sumach dicunt, olim obfonsijs & pellibus, nunc medicinæ serui entem, de quo & Theophrastus, lib. 3. de historijs plantarum & Diosco. lib. 1. & Galenus octauo, et Pl. lib. 22. abunde conscripserunt, atque Plin., quod ulceribus medet manibus cū melle. Galenus quoque & ueritas scribens, Syriacum eum nuncupat.

¶ De A N E M O N E.

Epistola. 3.
cap. 11.

A N E M O N E, Papauer rubeum a multis existimatur.
A L B A R A, Populus alba, uoce parum deflecta.
A E G Y R O S, nigra Populus.

¶ De P O P V L O A L B A.

Epistola. 1.
lib. 2.

Populus alba, calida potius quam frigida, scribente de ea Galeno, quod mixta est aliquo modo temperata, ex aqua tepida, et terrestri tenuata substantia, et quod absterlitiæ uirtutis est particeps.

¶ De N I G R A P O P V L O

Populus nigra, secundum naturæ codicem, quam in prodiu est cerne re circa omnium fere fluenta, ad tantum caliditatis gradum extolli, non potest, ut in medicinas tertij ordinis possit collocari. Nam quis rogo sapior, quis odor, quæ demum qualitas, tam præcellens eam monstrat calor? Neque enim multum odorata, neque ximio aliquo sapore prædita, sed dum gustatur, primo quidem modice astringit, postea amaritudinem quandam subobscuram inuictis, ostiendi quid non insuauis, uerum exi-

genus idem uero representat. Si quis uero uia Regia, quæ Galenus mon- **A**
strauit incedens, experiri eam in corporibus temperatis, distemperatis,
agrisque uoluerit, calefacientem non ualde inueniet. Paulus præterea Aes-
genera Galeni Sima, calefacere eam scribit in primo ordine: cui Constan-
tinus quoque monachus consentit.

MIXARIA, uulgo Sebesten.

MYRIS, Auricula muris, herba.

PTERIS, Filix.

Santonicum, Absinthium marinum

SCHA uulgo Italice, nunc Sanctolina, cuius semen ante Corallinae
usum, in magna fuit celebritate.

ERINGEROS, Senection. Nec est Cardus benedictus, ut putas
ut Genueus, sed herba apud nos passim nascens, uel mulierculis cogni-
taquam quoniam in petris fere inueniunt, Petrellam uocant.

Tragoponos, Hyrci harbula, uulgo & ipsa cognita, holus uidelicet
syluestre. Barham petrae dicunt, uel eam, uel aliam multum similem.

SYDIAE, cortices Mali punici.

SEMIN Careos, Carui.

GLYCYSIDIOS radix, radix Peoniae.

SENA, nota herba.

Lapis Cyaneos, lapis Lazuli.

KEZIO, et Aiozed, non est Keiri, uel Leucoion, sed quædam Ana-
gallidis species, quæ rubicundum florem profert.

DE CARDAMOMO.

Cardamomum Arabes Cordumem uocant, de aliare sub Cardamos-
mi nomine petrastantes. Quæ nam uero res ea sit, Oedypo eger conie-
ctore: quoniam nullum de ea scribentem græcum autorem affert Serapis
en. Ex quo fit, ut existimem, uel rem esse nouam, hoc est, quæ post Gal.
tempora in usum uenerit medicorum, uel errasse in ea non solum inter-
pretes, sed et ipsos autores. Nisi forte quispiam puer, cum Plinius quatuor
cardamomi species enumeret, de duabus, capite de cordumem, derelictis
quis, cap. de cardamomo ab Arabibus scribi Auerroris tamen. s. libro sui
Colliget, quoddam cardamomum inter medicinas post Gal. repertas cõs-
numerauit, cum superius iacer eas quæ a Galeno petrastantur, de alio cõ-
fessus fuisset. Ego tria seminum genera uidi, quæ pro cardamomo serunt, in-
ter quæ uel eo an unum sit quod uere Cardamomum esse possit.

DE SERIPHIO.

Seriphium aliud a Santonico, non solum uoluit Paulus, sed & Gale.
lib. 6. simpl. Et Plin. lib. 27. Nec te mouere debet Dioscor. Absinthium mar-
inum a nominalibus Seriphium, quod alijs Santonicum uocari scribens, scis
enim, quam inconstantes sint huiusmodi nomenclaturæ, et pro libro ab
unoquoque conficiæ. Alioqui si hæc sequamur, Abrotanum idem dice-
mus quod Absinthium ponticum: cum, eodem Dioscoride, autore, Ro-

B
Lib. 1. Epl.
siola.

- C** mani sic Abrotanum uocent, atq; idē quoq; cum Santonico. quoniam utrefert Galenus, Abrocanum a Romanis uocari Santonicum, scripsit Pampylus. Vocet igitur unusquisq; prout uult, ait Gal. modo sciat res esse diuerfas. Tutius tamen est sequi antiquorum, præsertim Galeni, no-
mina: ne in rebus quoq; ipsis labi contingat. Verum & Dioscorides ipse, si emaculatus sit codex, Santonicum rem diuersam a Seriphio facit lib. 3. in fine cap. 26. pro uerbo enim Sardonicum, legendum Santonicum: & pro uerbo Sardonium, legendum Santonicū. Quod nedum ex Galeni, Plinij, Serapionisq; concordia sententia patere potest, sed quia nulla est in Gallia Sardonis regio, sed Santonis: estq; Sardonion, alia herba, de qua Dioscorides lib. 2. inter Batrachij species, & libro. 6. inter uenena mentis onem facit, a qua Sardonius risus græcorum proverbium non bonæ fas-
mæ in uita, sicut Dioscorides, Paulusq; testantur, & lib. 2. Auic. sub nomi-
ne Scardi, licet ignorauerit de qua re scriberet, nec intelligi ualeat quid scripserit, nisi ab his qui ea quæ ille scripsit, aliubi didicerint. Obscurius quoq; idem Auic. scripsit de Seriphio, & Santonico lib. 2. sub Scheg nomi-
ne in capitis principio, adeo, ut ne diuinando quidē possis assequi quid uoluerit: & ne in nostra tantum ædificatione putes difficultatem, consule & hebreæam, & maiorem, non modo æquam inuenies obscuritatem. Vide quod saxum uolunt ij medici, qui Auicennam sibi in idolum exercere.
- D** Sed de his alias maiore ocio.

¶ De ANTHERA quid sit ex eius lib. 2. cap. 3.

Legisse te in multis medicamentis Antheræ nomen dicis, nec adhuc scire quidnam significet, alijs luteum illud quod medium florentium ros-
sarum interiacet, alijs rubentem ueluti si uisum, quem ubi desfluere, in sua spina relinquunt, Antheram nominantibus. Poteram certe pensioni huiusmodi breuibus satis facere, si dixissem, neutrum esse Antheram: apud idoneos enim autores, non simplicis medicamenti nomen esse, sed com-
positionum, quas ad oris ulcera antiqui reliquere. Quarum Plinius. 22. Celsus sexto, Dioscorides primo, Paulus, & pleriq; autores in suis libris meminerunt. Sed dixisses puro, non te hoc quærere, sed quam rem huj intel-
lexerint, quia ad alia componenda medicamina ea utuntur. Non enim uideri rationi consentaneum, ut compositiones hæc in alias compositis ones adhiberi uoluerint: præsertim, quum non certi cuiuspiam medica-
menti nomen Anthera sit apud enumeratos autores, sed multis commu-
ne, quæ ulcerato ori solent adhiberi. Ut igitur id melius assequare quod
desideras, res est altius repetenda. Antiqui in Rosa sex partes, nō nomine
tantum, sed uiribus quoq; & facultatibus differentes, cognouere: quas a recentioribus fere neglectas, non inuade fuerit recensere. Rosam primo diuidunt in folia, flores, & capita: folia, in ungues, & id quod exemptis unguibus remanet, in flore aliud semē, aliud capillus: in capite aliud cor-
tex, aliud calyx (ut Plinij uerbis utar) intelligitur. Vngues, pars illa can-
dida uocatur, quæ capiti de proximo hærens, præcidi a seplasiarjs cons-

Sardonius
risus,

Rose diuisio.

fucis, rhodomeli, uel rhodosaccharum reliquo paraturis. Florem luche- **A**
um illud intelligunt, quod solus circumquaque ambitur, separatum in ca-
pillum, id est, in tenuia quaedam fila, & in semen quod sub his filis lanugi-
ne quadam operit, corice continetur. Caput solidum illud intelligunt,
quod folijs & floribus, ceu basis substermitur: cuius superior pars, ex qua
flos & folia prodeunt, proprie caput, reliquum calyx nuncupatur. Dife-
ferre autem hæc non nomine tantum, sed & uiribus, Dioscoridis primum
testimonio probatur, florem in gingiuarum fluctione inspersum, capita
poci in alui profluuijs, & sanguinis exsecrationibus, folia ad alios ab his
usus commendantis. Sed & Galenus libro septimo de simplicibus medis
cameis florem in adstrictoria ui, ait folijs præstare. Quod etiam cons-
firmavit Auicenna libro secundo: licet pro flore semen, sicut alij in los-
eis scripserit. Septimo quoque libro, qui de compositis medicinis secundum
loca patientia inscribitur, Hiram medicum ait idem Galenus, in quadam
andromachi compositione, rosarum folia in flores mutasse. Plinius flos
rem scribit somnum facere, semen urinam ciere, dentium dolori, igni sa-
cro, & stomacho mederi, & naribus subductum caput purgare, unguis
epiphoris salubres. Ex his rosæ partibus, re ipsa & ui, ne sum nomine
differens, flores Antheræ nomine recentiores significasse, ex hoc ma-
xime uidentur, quod ea in morbis utuntur, qui adstrictoriam uim ualde
desiderant, quæ præcipue flores pollere, GALENI testimonio supe-
rius demonstraui. Quod & nomen ipsum manifestat, quum ab eo
quod est *ἄνθη*, id est, flos Rosæ, deductum uideatur, uoce tamen (ut si-
eri uulgo solet) paulisper decurtata. Hæc habui de Anthera quæ scriberem,
magis ut tibi morem gererem, quam humanæ salutis consulturus. **B**
Quando non magni periculi res est, utrum ex his quæ petieras pro An-
thera capiatur.

Schoenianthos, uulgo Squinantum.

Lapathum, est Acerola.

Buglosson, id quod Borraginem hodie uocant.

Seridis species, Scariola, Cicerbita, Endiuia.

Vux sece, Passula, Vux Orientales & Occidentales, Ziziuæ, Sclauæ.

Citra, quæ & Arancia nuncupantur.

¶ De THLASPI.

Thlaspi, herba est angusta, habens folia ad digiti magnitudinem, su-
per terram iacentia: in summo scissa, subpinguia, uirgam tenuem duos-
rum palmorum, adnascencias quasdam paucas habet, item, & circa totam
ipsam fructum parum latum in extrema parte, in quo semen paruum simi-
le nasturtio, ad disci figuram, ueluti cōquassatum, florem subalbum. Nas-
citur in uis & sepulchris. Semen est acris saporis.

Ex lib. 6. Epi-
folia.

¶ De SCORDIO.

Scordion nascitur in locis montanis & palustribus, folia habens simi-
lia chamaedryi, maiora tamen, nec adeo in circumferentia incisa, aliquo

C modo Alij odorem referentia, adstringentia gustum, subamara, uirgulas quadratas, a quibus flos subrubens dependet.

¶ **D E I N T Y B I S .**

Intybum duplex est, Domesticum, et Syluestre: hoc Cichorium, illud Endiuia uocant. Aruenfis rursum duplex est: scilicet Radicula, et quam Cicerbitam uolgens appellat.

Apium Hortulanum, id est quod hodie Petroselinum uocant.

Tarcon, uulgo Draconem herbam uocant.

Rhaphanus duplex est, quidam qui Radix, & alius q. Armoracia dicitur, Spinacium, olus quod Arabes Asplanas uocant, nos paulum imitato nomine, Spinacium appellamus.

¶ **D E O P O B A L S A M O .**

Ex lib. sexto.

Verum Opobalsamum, uel ad nos non affertur: uel si affertur, tantæ precij existit, ut totius antidoti precium præuertat. duodecim enim drachmas, præter id quod in Hedicroo apponi debet, tota Andromachi cōposito recipit, quæ 18. libras parum excedit. Vix tamen crediderim, syncerum & rectis afferri. Nam quod hætenus uidere potui, odore, colore, substantia, longe a qualitatibus ueri distabit. Sed & Galen. uarijs adulterari id modis queritur, inueniuntque in optima Myrrha Opobalsamum, quod intra corpus assumptum mortiferum esset: nisi forte extra hoc periculum nos sumus, qui non optima solum, sed bona etiā Myrrha caremus. nam quæ Myrrhæ loco habetur, pro odore suauitatis terrentiū uirus obolet.

Myrrha uera
caremus.

D

¶ **D E R H E O .**

Rheon sentunt Plin. & Dioscor. radicem absq. odore, Costo nigro similem, cum id quod in usu est, nullam cum Costo nigro similitudinem gerat, magnumque longe odorem, nec insuauem iaciet.

¶ **D E A M O M O .**

Verū Amomū. i. bouuosū, & uelut uua, nescio si Italia hoc seculo usq.

¶ **D E C I N N A M O M O .** (dit.

Neminem adhuc audiui ambigentem, præcipue a Lusitani Regis classe, id quod passim ex India in Europam inuenitur, esse uerum Cinnamomum. Quod tamen non esse, ex Galeni uarijs dictis in lib. de Antidotis, facile patere potest, Cinnamomum dicentis esse arbutum. 6. uel. 7. plus minus adnascens ramusculos habens, longitudine inæquales, ita tamen, ut maior semipedem Romanum non excedat: & id quod optimum est, indicibilem quendam super omnia alia odorem habere, gustusque aliquatenus cal. facere, nō usquædeo tamen, ut cum tristicia mordicaret. Colores tale, quale si lac uocato Phæo, cum exiguo uocati Cyani misceretur, i. ut mihi uidetur, colore albo ad fuscum & subcyaneum tendente. Esse eis us. 6. genera. 1. uidelicet inter optimum & pessimum, quod exiguo intervallo ab optima Cassia minime mirandum distare, cum ea in Cinnamomum aliquando conuertatur: quemadmodū post Galenum in lib. 2. suæ Medicinæ scripsit Auic. uidisse enim se ait Galenus Cassiam adeo als

IO. MAINARDI

Bj

tam & ubere, ut ad arbuti ascenderet magnitudinē, ramusculosq; quos-
dam mitteret, uisū, corticis tenuitate, odoreq; & gustu exacte similes Cinnamom.

¶ De Adulterio Casia nostrae uulgaris, et erroris (namomo-
re Medicorum circa eandem.

Ex quo dicto intelligere quoq; licet, quantum uulgaris nostra Casia distet a uera, nihil cū Cinnamomo habens cōmune: terra cum sit, inodora, & penitus aspernabilis, imo nihil habens quare Casia putari debeat: ut Dioscoridē & Plinū legenti, remq; ipsam in manu habenti, facile constabit. Casiam cū dico, Aromatitē intelligo, quā Officinā Ligneam uocant. alii enim cuius nunc communis est ad aliū leniendū usus, scio antiquis penitus incognitū. Inter illas, id est, Aromatites, ea esset eligenda, quae Gizi, non Gizi, ut putauit Hermol. barbarico nomine dicitur: quae adeo similis est Cinnamomo, ut duplū eius pro Cinnamomo, Galeno uelisse, posui possit, q. Quinto accedendū non putauit: dicenti non secus eos facere, qui carētes Cinnamomo duplā Casia accipiunt: his q. dicerēt, dū caremus phalerio, uel uino cretico, duplū uilissimū uini bibendū: & eos qui similitagineum panē non habent, debere duos fursuraceos esitare. Non enim au Gale. simile quid his faciunt, qui Casiam Cinnamomi loco accipiunt, sed illis assimilantur potius, qui cum forti careant uiro ad pondus ferendum idoneo, duos ei substituunt debiliores. Hanc Gizi appellatam, thetiacē imponere deberemus, & carentes Cinnamomo, pro simplo Cinnamomo duplam accipere. Fistularem autem uocatam, omnī uilissimam. & propterea theriacae non imponendā scripsit Gale. effectū passim cognitam, exteriorem quidem corticem, quem Fistulam uocant, fortem habens tē & odore & gustu, interiora debilissima, adeo ut nullius sint utilitatis.

¶ De NARDI SPICA.

Carere nos Indica Nardo quis dubitet, qui Spicam quidem uocari apud Galenum legerit: esse tamen radicem. Sed & in ea theriacēs preparatōne, quam ceteris ueluti concisam magis & manifestiorem praefert Galenus, hic ad uerbum carmine quodā scribitur. Termentinacp rhecinam, radicēq; radicem indicae ad nos uehitur spica, atq; utinam nardi esset. suauitate enim odoris penitus caret, & saporis est ualde ingrati.

¶ De SCHISNO.

In flore etiā Schisni idem accidit. cū enim scribat Democrates. Schisniq; non festucarum, sed flos, ad nos festucae portantur, non flores. sed in hoc magna uis non est: siquidem Galenus herbam laudat.

¶ De MALABATHRO.

Malabathrū quis nostro seculo cognoscit? Ego toto uitae meae tēpore uix unicum folium uidere potui.

¶ De TERRA LEMNIA.

Lemnī Sgilli terram nūquid uel glebulam saltem. Nam quae passim uendit, nec facie, nec uiribus fere similis existit. Alioqui Galeni quosque temporibus tam apertē adulterabat, ut dignosci a legitime non posset.

C

DE DICTAMNO.

Dictamno, nisi eam rursus Venus ab Ida sylua deportet, omnino desicimus. flore enim, caule, & semine carere debet, quibus nostra hanc uulgus maxime abundat: radicem uero habere tenuem, & inuile, quæ nostræ magnæ & ad usum sola ueniens neglectis folijs, quæ imponenda essent pharmaco, non radix,

DE PETROSELINO.

Quod uulgo Petroselinū uocamus, uel apīū est, ab antiquis dictū hortu lanū, uel quædā tandē sit, cōstat eius semē nō id esse qd Theriacæ miscendū iussit Andromachus. pferē enim reliqs, Gal. teste, Macedonicū, & macedonici extreticū: in hoc alia excellens, qd amarissimū & acerrimū existit. Nostratis autē semē ut acedinis cuiusdam particeps forte uideri possit, omni tñ p̄sus caret amaritudine. Sed postq̄ macedonico carendū erat, uicinā Epiroticum habere uimus, qd Galeni tēpore tanta erat ueri emulatio in Macedonia p̄ Thessalonice apportabat, ut p̄ Macedonico uendi posset. Recentiorū autē negligētia effecit, ut Macedonico, & Epirotico carentes, Apīi communis semine pro eo titamur.

DE RHESINA TEREBINTHINA.

Loco Termenūq̄, quæ ex Chio optima, ex Libya et Ponto etiā bona afferebatur, hodie utimur Peucina, uel Laricæa rhesina.

DESCORDIO.

Scordij nō solū herbā, uerū etiā significanū ipsum hodie amissimus, Alsiliū syluestre eius loco, nominis similitudine decepti, accipientes: magis in hoc peccantes quā in petroselino: quod non ideo Theriacæ imponit, quia sit uenenosus pharmacis, aut feris repugnās, sed aquæ intercutis gratia, similisq̄ morboſū. Scordij autē tantū usū esse nōnulli fidedigni scripserūt, ut, quæcunq̄ supra illud in prælio qdam corpora occisorū ceciderant, diutius remanerent incorrupta, secundū eas potissimū partes, quæ herbam ipsam attigerāt. Vnde credidit, Galeno teste, uenenis ferarū, & mortiferis pharmacis uehementer repugnare.

DE PENTAPHYLLO, & TORMENTILLA.

De Pentaphyllo libenter intelligerem, uulgarem ne hanc passim in uicis, etiā stratis nascentē acceperitis: ego non huius radicē accipiendā puto, sed eius quam Tormentillā uocant: quā licet septisoliā maiore ex parte in Italia uideamus, hic, hoc est, in Pannonia, sepius uidi quinq̄foliam.

DE THLASPI.

Thlaspi ignota nostro auro, cuius uoce est, mihi apud Ioannē Augustū Laurientem episcopū, uirū & doctrina & prudentia, & quod magis est, religione celebrandū degenti, comperta herba est, quam ueram Thlaspi esse puto. Cappadocam tamen desiderat Galenus, colore ad nigrum accedente, maiorem Cretica, & ex quadam eius parte ueluti quassam: unde & nomen accipit.

¶ De A S P A L A T H O.

A

Aspalathō nisi sandali uocati spēs sit, puto hoc tēpore penitus ignotā.

¶ De C A L A M O A R O M A T I C O.

Calamus aromaticus hodie nullus habet, & quod uulgus eo nomine uocat, radix potius est, non Calamus. Nec, ut arbitror, ueri illius calamī radix etiā, sed uel acorus est, ut etiā suspicari Hermolaus Barbarus quodam loco uisus est, uel alia quēdam res nobis incognita.

¶ De A C O R O.

Ego quoties Acoro opus est, nō uulgari illa radice, & iniucundi odoris, sed uocato Aromatico calamo uti consueui.

¶ De M A R O.

MARON SI non est Samfuchi species, ingenue fateor me nescire quid sit.

¶ De A C A C I A.

Veram Acaciam, i. ex Aegypcia spina factam, quam lachrymam Cyaneam uocauit prius Andromachus, puto etiā in Italia deesse, sicuti & uerum Balsāmi lignum.

Pompholix nostrum, in myropolijs Nil, oculorum collyrium.

Nux myrsitica, id est, Muscata.

Potentiam latini uocant id quod Græci ελατηρ, & Arabes Sauiā.

¶ De C O N V E N I E N T I A S Y C Y T I,

& S Y M P H Y T I.

Nemo qui Auicennæ caput. 2. lib. 822. ubi de Sucuto agit, capiti Dioscoridis de Symphyto comparauerit, ambigere poterit, idem esse Auicennæ Sucutū, & Dioscoridis Symphyton: errore quē uel interpretis, uel ipsiusmet Auicennæ contigisse, ut Semperuiū dicatur. Errasse autem Auicennā, uel potius nescisse quid esset, ex eo constat: quod uarias de eo opinionones & 2. & 3. lib. affert, nec uni prę alijs adheret. Secundo etiā lib. 3. alios existimasse, quod esset Semperuium, alios quod mandragorę cuiusdam semē, alios aliam rem. Lib. etiā. 3. cap. de spūto sanguinis, duas de eo sententias affert. Nam postquā dixerat, quod est Semperuiū, aliam eiususdem Aggregatoris subdit opinionem, non enim de alia medicina loquitur sicut Iacobus cognomento de Partibus est arbitratus, sed de eodē Sucuto ait, scripsisse uirum quendam tē suis aggregationibus, esse calamē, id est, organi specie, hoc est, similitudine. Organum autem dici ab Auicenna Calamentum. 2. lib. manifestatur, cap. 138. ubi sub calamenti nomine de omnibus organi speciebus pertractat. Deinde subdit eundē uirum dixisse, quod nascitur inter lapides: utrumque autem primæ Symphyti specie adscribit Dio. nasci uidelicet inter petras, & organi trahere similitudinem, tertiumque cum his, Spūto sanguinis prodesse. Melius igitur quam Auicenna coniecisse, & Sucutum esse Symphyton, & utrumque eius speciei uulgo dici Consolidā. Quārū maior, passim apud nos nascit, & a similitudine radicis Lucanicam uocant, Mirandulē Alā nominant.

B

Semperuiū

Organum A
uicennæ Cal
amentum.

- C Alum uolentes, uel potius debentes dicere, ita enim primā eius speciem nominat Plinius lib. 26. & 27. in faxis nascentem ramis origani tenuibus, in cacumine thymi capitibus, furculosam, odoratam gustu, cum dulcedine saluam cientem, radice longa, rustica, digitum crassa.

¶ De RHEU BARBARO, & quod hodie uerum Rheubarbarum non habeatur.

- Quod uulgo medicorū & Officinā omnes nunc Rheum barbarum uocant, & punici Rauedfeni, hoc Celsus Radicem ponticā, Diosc. Rha, & iuxta quosdam Rheon, secundū alios Rhian, Plinius Rhecoma. Gale. quemadmodum Dioscorides interdum Rheon, interdū Rhian, aliquando Rheon ponticum appellat. Eo antiqui ad uentris purgationē non utebant, sed antidotis miscebant, & ad plerosq; usus alios adhibebant, q̄s operæ precium non est hoc loco referre, quando ex Plinio, Dioscoride, ceterisq; facile disci possunt. Primus (q̄d meminerim) Auertois Cordubensis Galenum ceterosq; medicos taxans, qui constringere eum putarunt, nedum subductiuum uentris, sed inter cetera purgantia medicamina esse scripsit præcellentissimū: quem secutus Ioannes Damascenus cognomento Metue, ubi medica pharmaca solutoria, quæ benedicta uocat, recenset, seriosam & honorificam illius mentionem facit. Cui hac in re, sicuti & in reliquis recentiores medici credētes, tanti illud fecerunt, ut aliquando auri precium acquirat, neq; ad alios fere usus nostro æuo accommodat, quam uel ad hiliæ uacuationem, uel ad intestinorum difficultates, uel ad eos qui de sublimi aliquo loco occiderunt. Non prætereundum tamen silentio, posse cuiuspiam uideri, Serapionem iuniorē solutoria uis illū prædictū existimasse, quum suo de simplicibus medicamentis lib. scribat, dari in omnibus in quibus datur Agaricum. Verum cum uerba illa nō ex propria, sed ex Diosc. sententia proferat, nec sit (quod plerumq; peccat) suis fidus interpres, audiamus ipsum Diosc. sua uerba personantem, uidehimusq; id non ex Dioscoridis, aut Serapionis opinione, sed potius de perueria uerborū Dioscoridis, uel lectione, uel intellectu, uel interpretatione prodixisse. Air siquidē ipse Dioscorides. Modus pariformis Agarico ad unumquemque affectum eodem drachmæ pondere. Quod si quis contendat Dioscoridem his uerbis sensisse, omnibus uiribus pollere Rheon quibus Agaricum, is & Galenum. ncuriæ, & Auertoin crimine falsi accusari necesse est. Illum quidem, quoniam ex Dioscoride non dixerit Rheon sicut Agaricon inter cathartica reponendum: hunc, quod talem ignorantiam perperam antiquitati impegit, & se quasi nouum tam nobilis medicamenti inuentorem iactanter & falso prædicet. Magis autem mouet me Paulus, q̄ lib. 1. suæ medicinæ cū dixisset, Resinā Terebinthinā oliui magnitudine uentrē ciere, subdit, magis autē subducere uolētes parū qd Rhu admiscemus. Est autē Rhus (uulgo Sumac dicitur) Diosc. Gale. ceteris, experiētiæq; ipsa testante, medicamē uehementē uētris adstrictiuū: q̄ sit ut suspicer librarij culpa deesse, e, literam illi dictioni, legendumque Rheu,

non Rhu. Verum hæc ambigendo potius quam decernendo dicta sint. **A**
 nondū enim videre potui, quæ scribunt a Paulo proprio cap. de Rheo,
 quamvis legerim apud medicū nō magnæ autoritatis, ex sententia Pau-
 li, quod mundificat. Quicquid tamen sit, non est ambigendum eam, præ-
 rogatiuam non habuisse apud antiquos inter cathartica, quam nunc has-
 bet. Quæ res non mouere nos debet, ut minus illud hac in re faciamus.
 Quandoquidē neq; myrobalanos int̄ solutoria medicamina, & senam,
 & mannā, & siliquam indam, quam uulgo casiam uocant, ex purgans-
 tibus nunc præstantissima, habuerunt: item moschum, camphoram,
 sandalos, ambram, nobilissima quidem et efficacissima medicamina pe-
 nitus ignorarunt, aliq; permulta nostro æuo explorata, & supreme cele-
 brata. Antiquos cū dico, Gal. & eo uetustiores intelligo: quī nō propter
 ea tamen accusandi sunt. liquidē nec omnia cognoscere, nec eorum quæ
 cognoscebant, omnes etiam uires scire potuerunt. Nec enim falso (quod
 Auerrois innuere uidei) Rheo adstrictoria uim attribuerūt. ipsum nāq;
 sicut pleraq; alia, utraq; ui pollere dicimus, adstrictoria uidelicet, & pur-
 gatoria. Ex Ioannis Mesue & Auerrois igitur, ac recentiorū omnium au-
 thoritate, ipsaq; experientia didicimus, Rheubarbarum inter medicinas
 bilem situitamq; expurgantes, esse proximiū, adeoq; ab his nocuentis
 quæ secum reliqua cathartica asserre consueuerūt, immunem, ut pueris,
 prægnantibus, cæterisq; imbecillioribus tuto exhibeatur. Esse autem iccis
 non congruentissimum, non solum hīs, sed & Plinius & Dioscor. Gales-
 nuscq; conestantur. Quod uero particulatim bilem a capite educat, non
 legi penes idoneum autorem. Plinius tantum habi contra capitis grauita-
 tes affirmat: quas tamen ut in pluribus, non de bili naturali & impermis-
 ta, sed de alijs potius humoribus pendere aptum est. liquidem bilis ipsa
 aliorum humorum comparatione suapte natura leuis est. Dioscor. febris
 enūbus cum melicrato, in febrientibus cum cœnomelite, phisicis cum pas-
 so, stomachicis in catapocijs exhibet. Plinius pro uarietate morborū mo-
 do in uino, modo in aqua, modo in passo. Communis usus medicorū has-
 bet, ut uel formetur in catapotia, uel cū aquis Arnoglossi in intestinorum
 difficultate, uel deuolutis, Apij, aut intybi in febribus bibat. Nos, p mor-
 borum uarietate, patientis tēperatura, consuetudine, ætate, atq; id genus
 cæteris, modo huius, modo illi rei misce; pus, prout tamen conducere arbi-
 tramur, ut nihil perpetuum habentes, ita a maiorum uel ligijs ratione, ac
 experimento non discedentes.

¶ De Turbith.

Quid per Turbith intellexit Mesue dissile est diuturne. Neq; enim cum Serapione conue-
 nit, Tripolum intelligit, nec cum Dioscoro de radice piperis sic uocante, solo enim huc Pini,
 illud Hircii constat, non ferule. Sed neq; id pingere uidetur quod passim in officinis nunc p̄ tur-
 bith uendit, liquidē, ut a hirciogeni intellexi, ex platano accipitur, quæ solo uirgini cordis.

¶ De Polypodio.

In Polypodio iudicio Mesue falsum non est. Siquidem integra uinea per se potum purgat,
 tamē si quatuor aureos non transcendat.

Excussio uer-
 terum Me-
 corum.

B

Reprehensio
 Mesue per
 Mannam,
 et omnes de per-
 tinaci morbo.
 Collatio p̄
 Leonem.

C

¶ NIC. LEONICENVS, de falsa quarundam Herbarum inscriptione a Plinio.

¶ De ORMINO, STACHY,
& Leucographide.

VLTA HERBAS AC FRVTICES
folijs Marrubio similibus scribunt Dioscor. Galenus,
ac Paulus, quas omnes Plinius nō Prassio, id est, Mars

Orminos.

rubio, sed Prasso, id est, Porro folia tradit habere similia. Sic Orminon libro. 22. dixit semen habere Cymino simile, cætera Porro sic Balloten, quæ alio nomine Marrubium nigrum, a similitudine foliorum appellatur, Plinius lib. 27. scripsit, alia nuncupatione Porrum nigrum a Græcis vocari, ac folijs quam Porri maioribus constare.

Stachys.

Sic Stachyn Porri habere similitudinem, longioribus folijs pluribusque, lib. 22. notauit. Idem Plinius lib. 27. de Leuce, Leucoleuce, aliarumque herbarum generibus tractans, nominis similitudine, ac dictionis figura deceptus, eisdem Leucographida quoque annumerauit, usque est pro-

Leucographis.

cudubio Leucographida herbam putasse, quam tamē Dioscor. Galen. & Paulus genus lapidis, quod alio vocabulo Mercoxus nuncupatur, esse testantur. Et ne quis forte pro Plinio obieciat, herbam etiam esse quæ eodem nomine cum lapide censeatur: eisdem uires, proprietatesque Leucographidi Plinius adscripsit, quas in eiusdem nominis lapide Dioscor. Galen. ac Paulus pariter retulerunt. Scribit præterea Plinius de Leucographide, qualis nam esset, ab autoribus scriptum non reperisse, cum tamen Dioscorides, & quid ea sit, & qualis, suo quinto de simplicibus medicaminibus libro satis notificauerit.

D

¶ De POLIO, ET TRIPOLIO.

Polium.

Tripolum.

Ob eandem nominis uiciniam Polium, pro Tripolio, & uicissim Tripolum pro Polio Plinius accepit. Nam libro. 22. duo Polij genera describit, quemadmodum & Dioscorides: alterum campestre, alterum syluestre, folijs utrunque cani hominis similibus. At quod miraculum in Polio affert, eiusdem folia mane candida, meridie purpurea, sole occidente cærulea aspici, hoc de Tripolio flore a Dioscoride scribitur. Polium uero atque Tripolum non modo loco iam diuersitate in quibus utrunque gignitur, sed figura insuper, atque colore, ac proprietatibus etiam inter se plurimum differunt. Polium siquidem utriusque generis partim in campis, partim in montibus nascitur: Tripolum uero in maritimis tantum locis, quæ unda maris alludit. Polium habet, ut diximus, folia cani hominis similia: unde & illi apud græcos nomen: Tripolum folijs liliatis constat: quemadmodum de utroque scribit Dioscorides, & Plinius ipse libro. 22. confirmat. Nam quod apud Plinium legitur de Tripolio, folio satis grossiore, palmo alto, error est codicis: ita enim legi oportet. Tripolum in maritimis nascitur saxis, ubi alludit unda, neque in mari, nec in solo,

Emendatur
locus Plinij.

folio latisſimis craſſiore, palmeo caule, in mucrone diuiſo. Hæc eſt omnia uerbum ſere ex uerbo Plinius ex Dioſcoride tranſtulit. Quod uero poſtea idem Plinius ſubiungit, hanc herbam eandem uideri quibusdã quæ Polium, miror ipſum quocq; illorum errorem ſequi potius atq; imitari, quam improbare atq; abijcere uoluiffe: cum quod de Tripolij flore miraculum legitur, Polij folijs adſignauerit. Sed paruum hoc futurum erat in uitæ periculum, ſi non etiam Polij uires uiciſſim Tripolio adſcripſiſſet. ſcribit enim, Tripolij radicem dari hepaticis in farre coctam: quod quiſdem Tripolij remediũ apud nullũ grauioris autoritatis medicũ legitur. Polium autem nõ hepatis tantum, ſed omnium plane uiſcerum uitij auxilio, auctor eſt Galenus in octauo de ſimplicibus medicaminibus libro.

¶ De HERACLIO.

ſcribit Dioſcorides libro quarto, quoddam Papaueris genus, quod ab aliquibus Heracium appellatur, habere foliũ tenue, ſimile Struthio, id eſt, herbæ ita uocatæ. Quia uero Struthion apud Græcos ſignificat eſtiam paſſerem, deceptus nominis æquiuatione Plinius, hanc ſimilius dinem ad auem potius retulit quam ad herbam. Ita enim de Heracilio libro. 20. ſcribit: Akerum eſt in ſylueſtribus Heradium, folijs ſi procul inſtuæaris, ſpeciem paſſerum reſeſentantibus. Sed qui fidem ex re ipſa habere non poſſit, aliquanto ſane probabilius exiſtimet, herbam herbæ potius, quam auis folium habere perſimile.

¶ De EMPETRO.

Empetrum ubi naſcat, & quas habeat uires in trahenda biſe ac pitu ita ſcribit Plinius libro. 27. eodem quo Dioſcorides modo: alias tamen eſt idem ſubiungit facultates, quod urinã cit, & calculos frangit: quæ a nullo alio autore de hoc Empetro traduntur. Quin contra Galenus Empetrum, quod etiam Praſſoides appellatur, ſolis purgationibus, 6. libro utile eſſe teſtatur. At quos in altero Empetro, quod etiam Sarxiphages dicitur, Plinius legerat effectus, a Græcis autoribus, ac præſertim Dioſcoride traditos, huic Empetro a Sarxiphage diuiſo, quod uim purgatoriam habet, nominis æquiuatione deceptus, adſcripſit.

¶ De BETONICA.

Betonica a Romanis dicta, a Græcis Ceſtrum, pingit Plinius folio Lapati, Dioſcorides autem, cui magis aſtipula ſenſus, folio Quercus. Alteram uero Betonicam, quæ alio nomine Britanica appellatur, folia Lapati habere idem Dioſcorides tradit: ut uerſimile ſit, Plinium alteram pinxiſſe pro altera.

¶ De PARTHENIO.

Parthenium ſcribit Plinius libro. 21. apud Celſum uocari Perdicium, & Muralium: deinde ſubiungit eaſdem Parthenio, quod Muralium appellatur, uires, quas Dioſcorides alteri Parthenio aſcribit, quod Chamæmelon alio nomine dicitur: quoniam parum folijs & flore ab herba Chamæmelo diſſerat. Hanc autem Parthenium Chamæmelo ſimile herbam

A

Heracium.

Radicalium
æſt uocamus
autem Her-
melio
Barbaro.

II

Empetrum.

Betonica.

Parthenium.

C nonnulli ex recentioribus medicis Cotulam appellant, Sed hæc Parthenium non uocatur a Celso Perdicium, atq; Muralium, sed altera potius quæ Elxine a Græcis, & simul Perdicium, ac Parthenium quoq; nuncupatur, a Latinis autem Parietaria, & Muralium dicitur, quia passim in parietibus seu muris nascatur. Nostro quoq; ævo uulgo, una litera dempta, pro Parietaria, Paritariam appellant. Hanc eandem herbam, siue Muralium, siue Parietaria dicatur, connumerat Celsus libro suo de medicina tertio, inter ea quæ uim habet reprimendi simul ac refrigerandi. Quæ sane facultas ei Parthenio, quæ Perdicium & Parietaria appellatur, non autem alteri quæ etiam Chamæmelon dicitur, ab omnibus fere medicinæ autoribus adscribitur. Hæc enim sunt de eadem Dioscoridis uerba: Habent folia refrigerandi, atq; adstringendi facultatem. Nec de ea aliter Paulus atq; Galenus tradiderunt. Ipse pariter Plinius libro. 22. eandem & Parthenium, & Perdicium quoq; nominari confirmat.

¶ De CYCLAMINI radice, & Aristolochia.

Cyclamini radix. Plinium etiam non tantum nominum, sed rerum quoq; ipsarum similitudo aliquando decipit. Nam Cyclamini radicem, quæ Rapum tertæ propter rotunditatem dicitur, Aristolochiæ rotundæ, quæ & ipsa a radice rotunditate nomen accepit, radicem esse existimasse uidetur. Nam lib. 25. quo in loco Aristolochiam quatuor distinguit generibus, eius quæ rotunda dicitur radicem scribit a piscatoribus Campaniæ Venenum terræ uocari, ac coram se contritam immixta calce, atq; in mari sparsam, contra
 „ duo aduolasse pisces mira cupiditate, statimq; exanimatos fuisse. Hoc
 „ idem, ut a uiris grauissimis accepi, nostro fit ævo ab eisdem piscatoribus,
 „ non Aristolochiæ rotundæ, sed Cyclamini potius radice, pisces alliciens
 di atq; exanimandi causa. Ipse quoq; Plinius eisdem effectus non Aristolochiæ rotundæ, sed cuiusdam Cyclamini radici libro. 25. tribuit. Aut igitur latendum est, duas esse radices quæ eisdem præstent effectus: quas tamen alteram esse Aristolochiæ rotundæ radicem, neq; ab aliquo autore scriptum reperitur, neq; experientia comprobatur: aut illud dicendum erit, Cyclaminum, qui radicem habet rotundam, quantum esse Aristolochiæ genus: quo nihil dici posset rerû naturæ repugnandus. Siquis dem inde apud Græcos Aristolochiæ nomen, ut Dioscorides ac Plinius ipse testatur, quoniam sit optima prægnantibus: Radix uero Cyclaminia deo est aduersa prægnantibus, ut si eam mulier grauida transcenderit, abortum faciat, ueluti Dioscorides pluresq; alij medici insignes retulerunt, ac Plinius ipse quodq; confirmat.

¶ De HELIOTROPIIS.

Helionopis. Quamuis plures sint herbæ quæ circumaguntur cum sole, Dioscorides tamen duo facit Helionopij genera. Alterum folijs Ocymsi, flore albo, subrufo, recuruo, ut scorpionis cauda possit uideri unde & illi scorpiuri apud Græcos nomen. Alterum non ab simile folijs, iuxta paludes nascens. Plinius uero libro. 22. cū & ipse duo genera Helionopij describat,

in eisdem comprehendere uidetur illam lutybi speciem quæ a medicis græcæ nomine Cichorium appellatur. Ita enim eodem libro de Heliotropio scribit: Heliotropij miraculum sæpe diximus, cum solè se circumagentis etiam nubilo die, tantus sideris amor est: nocte ueluti desiderio contrahit cæruleum florem. Genera eius duo, Tricoccum, & Heliosiphium. Hoc altius, quam quæ utrunque semipedalè altitudinem non excedat. Semen in folliculo medullibus colligatur. Nasitur nõ nisi pingui solo, cultoque maxime: Tricoccum ubique. Si decoquatur, inuenio in cibis placere. Quidam nam aliud erit Heliotropij genus, cuius flos cæruleus existat, & non nisi pingui cultoque solo nascatur, quodque si decoquatur in cibis placeat, præter eam quam diximus lutybi speciem: Hanc tamen Dioscorides cum de Seride tractaret, ueluti unam eiusdem Seridis speciem notificandam duxit, ac proprietates longe ab Heliotropij uiribus diuersas assignauit. Quare mirandum est, quo pacto Plinius hoc loco, ubi lutybum designare uisetur, eisdem tamen uires potestatesque subscribat, quas in utroque Heliotropij genere tradidit Dioscorides. Auget enim illud magis admirationem, quod idem Plinius lutyborum remedia, ac præsertim illius quod Cichorium a Græcis dicitur, cuius flos cæruleus cum sole circumuertitur, priore in libro, scilicet. 11. suo loco notauerat, plurimum ab huius quoque de utroque Heliotropio traduntur differentia.

A

B

DE PENTAPHYLLO.

Simili errore Plinius Pentaphyllon, atque herbam fraga ferentem pro eadem accepit, ac Pentaphylli notas simul ac uires eidem herbæ præter Pentaphylli nomē censuit adscribendas, sic enim libro. 29. de Pentaphyllo renuit. Pentaphyllum nulli ignotum est, cum fraga quoque gignendo commendat. Existimare tamen in re uis nota esse codicis potius quæ Plinii errorē, ac pro Pentaphyllo, Trifolium legi oportere: quoniam ea herba quæ fraga gignendo commendatur, & quæ nulli ignota est, non quinis, sed trinis constat folijs: nisi postea Plinius alia nomina græca subiungeret, atque alia afficeret indicia, quæ non sunt alterius herbæ quàm Pentaphylli propria.

Pentaphyllo.

DE ADARCHE.

Adarchen Plinius inter species harundinum libro. 18. connumerat, ubi ita scribit. Est & in Italia nascens. Adarcha nomine, palustris ex cortice tantum sub ipsa coma, utilissima densibus. Adarchen uero Dioscorides, Galenus, & Paulus non harundinis speciem, sed potius salisugine quamdam in exicans paludibus harundinibus adhaerentem esse senserunt.

Adarches.

DE LEMNIA TERRA.

Plinius libro. 35. inter ceteros colores natiuos Lemniam quoque rubram connumerat, cui inter alia rubricæ genera palma a ueteribus dabitur. Hanc præterea multum ab antiquis celebratam cum insula in qua nascitur refert, nec nisi sigillatim uenundari solitam, unde & Sphragidos illi nomen fuerit apud Græcos. Hac præterea Minium sublimiri, adulescentique in medicina prædaram esse testatur. Omnes enim huius

Lemnæ terra.

C rubricæ facultates subscribit, quas præci medici in Terra sigillata tradiderunt. Videi itaq; Plinius Lemniâ rubricâ, & lemnîâ Sphragida, siue Terram sigillatâ eandem esse existimasse. At Galenus tû aliarû rerû quæ sunt in medicinæ usu, nam huius præsertim Terræ sigillatæ diligentissimus inuestigator, ut qui, quemadmodû de se scribit, longis itineribus ad Lemnû insulâ nauigauerit, ob nullâ aliâ causam, nisi ut Lemniâ Sphragida, & quos modo naleret, & qualisnâ esset, oculis ipsis contemplaret: aliud esse rubricâ Lemniâ, aliud Lemniâ Sphragida, in suo de Theriaca ad Pisonē lib. apertissime ostendit. Ita etiâ in eodē libro de Lemniâ Sphragide, siue Terra sigillata scribit. Præstat autē eâ nō appellare Rubricâ, sed Terrâ. est etiâ quædâ Rubrica quæ in insula Lemno nascitur, q̄ ad alios utimur effectus, diuersos ab his ad quos Terra sigillata adhibetur. In nono aut̄ sui de simplicibus medicaminibus libro idē Gal. Terram Lemniâ tribus distinguic generibus. Primû est eius quæ sacra dicebatur, quam neminem præterq̄ Dianæ sacerdotem atrectare fas erat, cui etiâ eiusdem deæ signatura imprimebatur, atq; ob id Lemnium Sigillum uocabatur. Secundum eius quæ est uere Rubrica, qua fabri lignarij utebantur. Tertiu illius quæ uires habet abstergentes: atq; ob id erat in usu fullonû præcipua. Si itaq; in re quâ adeo curiose inuestigauit Galenus, eidē magis q̄ Plinio credere oportet, non recte Plinius quæ de Terra sigillata a ueteribus medicis tractata fuerant, eadem Lemniæ quoq; Rubricæ, quæ inter Colores ponitur, ac nō fuit tantæ celebritatis, ut non nisi sigillata uenderetur, neq; eosdem habet quos Lemnium Sigillum in medicina usus, censuit adscribenda. Et hæc quidem omnia probant, Pliniû ea quæ omnino inuicem distant aliquantidorei, sæpius uero nominis similitudine deceptû, eadem esse existimasse.

¶ De Differentia Cisso, ET CISTHI.

Cisso. De Cisso uero ac Cistho quanq̄ non per uolumen, sed per priuatam
Cisthus. epistolam, ut qui nolim mihi cum homine mihi amicissimo, quæ colo & obseruo, publicas esse de studijs contentiones, tuis quas mihi pro Plinio obsecristi rationibus respondere statuerâ. Hic tamen locus exigit, ut pluribus etiâ argumentis quâ in dictâis feceram, ostendam Pliniû alterû ab altera nesciuisse distinguere. Plinius libro. 17. describens omnia Hederaû genera, prima in marem ac feminam diuidit, ac utriusq; florem similem aut Rosæ syluestri, colore floris in tære ad purpuram accedente. Ex quo illud intelligi uoluit, feminæ florem magis albescere. Hæc autem maris ac feminæ differentia, florisq; in figura similitudo, in colore diuersitas, neq; a Theophrasto, neq; a Dioscoride, neq; ab alio grauioris autoritatis uiro in Hedera, sed in Cistho plane describitur. Verisimile igitur est, Plinium nominis uicinitate deceptum, eo in loco, quæ de duobus Cisthi generibus traduntur, Hederis tribuisse. Idem Plinius libro. 12. ubi de Ladano tractans, quo pacto ab hircorum Barbis depicatur insinuat, ita scripsit: Sed Hederæ flore deroso passibus matuinis cum est rosulenta Cypros: deinde nebula sole discussa in puluerem madentibus uillis adhære, atq; ita

Ladanum depecti. Potest ne lucidius ostendi Pliniū pro Cistho Cistōn, **A**
 id est, Hederam accepisse; nam quis unquam retulit præter Plinium, qui
 Cistōn, id est Hederam, pro Cistho posuit, pingue illud quod a Lada her-
 ba, quæ etiam Cisthos dicitur, Ladanum nuncupatur, barbīs hircorum
 Hederam, uel Hederæ florem depascentiū adhæresceret hoc enim de Cis-
 tho, siue Lada, quod & Ladani nomen indicat ab eadē herba derivatū,
 non autem de Cistho, siue Hederæ Dioscor. Gal. Paulus, et quicūq; de La-
 dani genitura scripserūt, uno consensu retulerūt. Quin Plinius ipse eodē
 in loco ita scribit. Sunt qui in Cypro herbam ex qua id fiat Ladanū appel-
 lant: etenim illi Ladanū uocant. Ac postea libro. 22. de eadē herba ac La-
 dano non aliter scripsit, quam supra commemorati uulsi. hæc enim sunt ei-
 us uerba. Ledon appellatur herba ex qua Ladanum fit in Cypro, capra-
 rum barbīs adhærescens. Est igitur Cisthos uel Lada, siue Ledon, nō autē
 Cisthos, id est, Hederæ, cuius flore depasto Ladanum hircorum barbīs ad-
 hærescit. Quod Plinius ipse hoc in loco, lib. 6. 22. plane confirmat, quā-
 uis lib. 22. uisus sit dubitasse, utrū esset Hederæ, uel Lada ex qua in Cypro
 Ladanum fieret. Cuius dubitationis originē inde emanasse crediderim,
 quod aliquando ex Cistho, aliquando ex Lada, quā utroq; nomine ea-
 dem herba indicatur, Ladanū colligi apud diuersos autores legisset. Ipse
 tamen modus, quem Plinius insinuat, quo pacto Ladanum hircorū bar-
 bīs adhærescat, facile ostendit fruticem uel herbam, cui pingue illud insi-
 deat humilem esse, ac per terram se spargentem, non quemadmodum He-
 dera per arbores se ab humo extollentē, cum ita scribat. Deinde nebula so-
 le discussa in puluerem madentibus uillis adhærescere. Neq; enim Barbē
 hircorum Hederam depascentiū, quæ ut nonnullis placet ideo Hederæ di-
 citur, quia edita petat, nebula in puluerem sole discussa maderent, nisi nō
 Cistm, siue Hederam, sed Chamæcissum potius, hoc est, Hederam humi
 repentem depascant. Atqui quo pacto hoc etiam in Cyprī insula fieri pos-
 sit in qua, si Theophrasto grauissimo auctori credimus, nec Hederæ qui-
 dem nascatur: siquidem Cypros insula sit ad Asiā pertinens, ut omnes
 Cosmographi consentiunt, nec Plinius ipse dissentit, qui etiam frustra ab
 Arpalo Hederam in Asia satam affirmat. Vtrū uero suis temporibus in
 eodē colli tractu proueniret non asserere ausus, id tantum scripsit: Hederam
 iam diu in Asia nasci. Vnde luce clarius apparet, Plinium in eundē erro-
 rem incidisse, in quem lapsus est Auicenna, cum in suo de simplicibus me-
 dicaminibus libro, herbam ex qua fit Ladanum, Hederæ spe æ significa-
 uit. In eodē. 22. lib. Plinius cum post factam de Hederis mentionē, de duo-
 bus quoq; Cisthi generibus scribit, ea uerba subiungit, sub hīs maxime
 nascitur Hypocisthis. Ex quib. uidetur inuere, sub hīs quidē Cisthi gene-
 ribus maxime nasci Hypocisthidē: sub Hederis autē nasci etiam aliquan-
 do, licet non adeo frequenter: neq; enim eo in loco, aut alibi Plinius de as-
 iis Cisthi generibus aliquid dixerat, ut id maxime ad eorū potius, quam
 ad Hederarū comparationē posset referri. Possum ergo sic colligere: Hes-

Hederam uide.

Cdera apud Pliniū diuidit in marē ac feminā, utriusq; flos similis Rosę fyls
 ueltri describit eodē autore, in insula Cypro Hedera flore derofo Lada
 nū hircorū barbis adhærescit, sub Hedera quoq; Hypocisthiddē nasci alio
 quando significat. Hęc autē omnia a nullo autore, excepto Plinio, de Hes
 deris scribuntur, aut sensu ipso siue experientia comprobantur, sed de duos
 bus Cisthi generibus plane traduntur, atq; usu ipso ita esse cognoscuntur.
 Hęc igitur euidentissima sunt argumenta, Plinium eodem cum cæteris er
 rore deuiasse, qui Cisthon a Cisso, hoc est, ab Hedera nesciuere fecernere.
 Atq; hīs quidē, ut ego arbitror rationibus, motus est autor libri, quī
 Cornucopia inscribitur, uir, ut apparet, in herbarum inuestigatione non
 indolens, neq; omnino earum imperitus, ut de Hedera tradens, scribat
 Cisthon a quibusdam inter Hederarum genera connumerari. hoc enim
 in Plinio est ita manifestum, ut de eo nulla dubitatio haberi possit. Sed
 quoniam in proverbio dicitur, si cæcus cæcū ducat, ambo in foueā cadū,
 existimauit idē uir alioquin græcarū doctissimus lacerarū, Cisthon esse ar
 busculam quandā a Lada differentē, atq; ab illa Cisthū, ab hac Ladanū,
 id est, pingue, quod utriusq; plantę folijs infideat appellari: cum tamen
 Dioscor. Gale. & Paulus eandem esse testentur Cisthon, & Ladan, siue
 Ledon, a qua id genus odoris quod Ladanum dicitur nomen accepit.

DE GLASTO.

DNeq; uero in eo tantū Plinius errasse uidetur, quoniam ut supra osten
 dimus, res omnino diuersas pro eisdē accepit, sed ob id enī, quod eandem
 ob nomina uarietate putauit esse diuersas. Quamquam & eas quę eo
 dem nomine nuncupant, uarijs in locis tam uarie descripserit, ut quibus
 eadem essent, ipsum tamen differentes existimasse iure quispiam possit ar
 bitrari. Glasti similis herba Plantagini succo scribit Plinius lib. 22. insci
 uestes, idq; ei herbe nomen esse apud Gallos. Nostro quoq; æuo paucis
 mutatis literis, Guadum appellatur. At constat hanc eandem herbam a
 Græcis Ilatidem uocari. Nam Dioscorides scribit, Ilatidis succo uiri infes
 tores sanari, eandemq; herbam habere foliū Plantagini simile, atq; a Ro
 manis Glutam, uel Glastum nuncupari. At Plinius lib. 20. Ilatidem tertio
 um genus facit Lactuce spōte nascens: quarto simili Lapathio syluestri
 dicit uir infiores sanarum. Quod etiam ipsum a Græcis Ilatidem dici,
 idem Plinius eo in loco facile indicat: quoniam eosdem effectus quarto ge
 neri tribuit, quos Dioscorides Ilatidi assignat. Cum igit Plinius nullam
 eodem in loco adnotationē adiecerit, eandem esse hanc Ilatidem a Græ
 cis uocatam, quam libro. 22. a Gallis Glaston appellari docuerat, uidetur
 profecto ignorasse quam herbam Græci Ilatidis nuncupatione significa
 rent. Alioqui sicuti easdē uires in quarto genere Lactuce sponte nascens
 us scripserat, quas in Ilatide Dioscorides, ut eadem folia Plantaginis, sic
 ut in Glasto fecerat, designasset.

Quid qd enī, nisi menda sit codicis, quæ a Græcis dicitur Ilatidis, Radis
 culam a L. acinis uocari, ac folijs Oleæ constare scribit eisdē Plinij lib. 19.

Peronius.

Glastum.

ac postmodū eandē Radiculam nō llatim, sed Scrutition potius ab hīs A
Græcis appellari, eiusdemq; ramos tingentibus præparari, libro. 22. insi-

DE VPATORIO. (ruat.

Auicenna scribit Eupatoeium habere folia Canabis, florem Nenufas Eupatorium
ris. Mesue idem Eupatorium folijs Centaureæ minoris, floribus subcū-
nis, longitudinis pauca constare. Serapio folijs Pteraphylli, aut Canabis,
florem autem non explicat. Fortunatum esse oporteat qui diuinare uo-
luerit, quisnam horum ueriora retulerit: ac quod medicus ille precabas-
tur, qui medicinam forti commiserat, dii sua cuiq; remedia quibus illa ex-
traherentur secundarent, in idem a nobis orandum, ut bona fortuna in ue-
rum incidamus autorem.

DE GRANO INDICO.

Ideo Serapio plantam quæ Habenā, id est, Granū Indicum gignit, scri- Serapio, gra-
bit esse similem plantæ lebleb, id est, Inuoluolo, siue Volubili, ut uocabus
lis utar apud medicos nostros usitanis, ac ramis pterea folijsq; uiridibus,
florem cuiusq; folij radice purpureo constaret: pluraq; alia eiusdē plantæ
addit indicia, quæ plane ostendant eam esse omnino ab hāc differen-
tem. Hinc ortus est Simonis error, qui de Nil in litera N, ita scripsit: Nil
arabice est Indicū, quo panni tinguntur, & est succus plantæ similis Vos
lubili: semen eius inter laxatua ponitur. In quibus uerbis si Simon illud
Indicū inuauit, de quo Dioscorides, Galenus & Paulus tradiderunt, mul-
tiplex est mendacium. Neq; enim Indicum est herbar succus, uerū, ut scri-
bit Dioscorides libro. 5. & Plinius quoq; idem retulit libro. 35. Indicum
est duorum generum: Alterum, quod sit arundinum Indicarum spumæ
adhærescente limo. Alterū ex purpure spuma in purpurarq; officinis cor-
tinis innatante. Si uero ita Indicum accipiat, ut nos uulgo uocare consue-
uimus succū quendam herbar, quæ a Græcis hātis, a nostris Guadum, ut
antea docuimus uocatur, quod Indicum dixerit herbar succum, non sa-
ne a uero distent. At quod ea herba ex qua is succus exprimitur, qui
Indicum appellatur, sit Inuoluolo similis, tam est in propatulo falsum, ut
improbatione non egeat. Idem Simon in litera H, refert ex sententiā The-
odori Prisciani, hātis esse Rubeam uindiorum. Postmodum in litera O,
dicit Osiū, ut Macer scribit, esse gratam tinctoribus herbam. Quæ dis-
ta tam uaria non paruam fidem faciunt, ignorasse Simonem quid apud
Græcos hātis, & quid apud Arabes Nil significaret. Quamquam in hoc
postremo Simoni sit ignoscendum. Nam & Arabes ipsi de eadē Nil hā-
bi non constant, quemadmodum ex scriptis Serapionis probauimus. Au-
uicenna quoque quamuis uires potius ac proprietates plantarum enar-
rare, quam earum effigies indicare studuerit, cum tamen ipse quoque
de eadē hāc tribus in locis sub Nil uocabulo scribat, merito suspit-
cionem affert, se enīam utubasse, atque ancipitem fuisse, quid nam esset
hātis. Nam in litera N, eadem de Nil scribit quæ de hātide Dioscori
desiquoniam in eodem modo diuidit in satiuam, atque syluestrem, atq;

nam indicū.

B
Indicum.

- C** eandem fere vires ac proprietates herba Nil tribuit, quas Ifatidi Dioscor. Sed rursus idem Auicenna in litera G, ita scribit, Quasmeia est foliū Nil. Et quædā alia subinfert, quæ in litera N, de eodē folio declarauerat. Vñ tantummodo addit, qd capillos inficit. Non tū in hīs necq; a scipso, necq; a Diosc. multū Auicenna dissentit; ob id tantum reprehendendus, quod frustra de eadem re in diuersis literis scribat. At in eadē litera G, plurimū a Dioscoride, ac ueritate ipsa uidetur discrepare, de grano enim Nil ita scribit. Granum Nil est Cartamū Indum. Deinde multas proprietates sub infert, quæ nihil ad Ifatidem pertinent, pro qua Nil, siue Nigel idē Auicenna in N, litera retulerat. Mesue quoq; hunc errorē animaduertens, ubi de Cartamo scribit, dicit quosdam falso putasse Cartamū esse granum Nil. Nec minor est apud autorem Pandectarum in eisdem rebus nominibus q; collusio. Nam & ipse falso scripsit, quod Arabice Nigel dicitur, Nef me a Græcis appellari, a Latinis autem Indicum. Et quamuis herba Nil, siue Indico, omnes facultates subscripssit, quas Dioscorides atq; Gale- nus, & Paulus Ifatidi tribuunt: idem tamen alio in loco, uidelicet in litera B, scribit Ofatidem, uel potius Ifatidem, Exborith græce, arabice autem Agifido, latine Saponariam, uel herbam fullonū, omnibus hīsce nomini- bus eandem herbam nuncupari. Ex quibus uerbis uidetur innuere, Ifa- tim, quam ipse uiriose Ofatim appellat, esse Radiculam illam, cuius adeo succū in purgandis lanis Plinius lib. 19. extollit: nisi quod postmodū pro- prietates subfcribit, quæ non sunt Radicæ, seu herba fullonum, sed Ifa- udis potius, id est, herbae tinctorum propriæ. Quantum uero huic autori Pandectarū credere debeamus, uno eiūdem uiri ignorantie argumento recitato patebit. Docet Dioscor. ex solis Chamælex cum duabus parti- bus Absynthij addito melle, uel aqua, fieri catapota, id est, pillulas. Hic autem bonus uir, quicumq; fuerit, qui libros omnia mēdacia continentes, composuit, nesciēs catapota apud antiquos significare eas, quas nos uul- go pillulas appellamus, dixit, docere Dioscoridē fieri troiscos admixto absynthio duplici mensura, & una parte chamælex & cataputia: quasi apud Dioscoridem hoc uerbū catapota non pillulas, sed plantam potius, quæ uulgo cataputia dicitur, significaret. Sed ne, dum aliorū potius quā Plinij errata persequimur, usq; ad fastidium uolumen excreseat, ad pros- positū nostri institutum reuertamur.

¶ De E C H I O,
& A L C I B I O.

- Echios.** Echios alterū genus describit Plinius eodē quo Dioscorides modo, las nugise spinosa, & capitulis uiperis similibus. Hanc eandem refert Dios- scorides libro Quarto ab aliquibus Alcibium uocari. Plinius tamē libro uicesimo septimo, quasi de alia re uerba ferens quam de Echi, quam li- bro uicesimo Sexto contra serpentes bibi ex uino & aceto docuerat, ita scribit. Allobium qualis esset herba apud autores non reperi, sed radi- cem eius ac folia trita ad serpētis morsus imponi & bibi iubens. Sic Dios-

corides libro. 2. Echios radicē ac folia cū uino potari iubet contra eosdem
serpētes. Eſſe uero eandē Alcibion & Echion, illud nō tenue eſt argumen-
tū, qđ necq; Dioſcorides, necq; Paulus de Alcibio ſeorſum ſcripſerunt, ſed
de Echion tantūmodo, quā alio uocabulo Alcibiū, ſiue Alcibiadion dici pa-
riſe retulerūt. Nicanter etiā in Theriacis ſuis, id eſt, in eo libro, in quo re-
media ſcribit cōtra animalia uenenata, eandē herbā Alcibiū, & Echion uſ-
troq; nomine nuncupat, atq; eiufdē libri expoſitor, Alcibiū qđ ab inuen-
tore, uel ut Demetrius inquit, ab Alcibio qđā, qui primus ex eadē herba
remediū ſenſit, Echion autē qm̄ contra uiperarū ſcūs uolūter bibitur, ſcribit

¶ **DE CENTUNCULO.** Appellatam.

Centunculum ſcribit Plinius libro. 22. uocari ab ſualis herbam roſtra-
tis folijs ad ſimilitudinē capitis penularum, iacentem in aruiſ, eandem
autem a Græcis Clematidem appellari: eius præterea egregium effectum
ad ſiſtendū aluum in uino aſtero teſtatur. At Dioſcorides libro. 3. non
Clematidem a Græcis nuncupatā, ſed Gnaphalium potius ſcribit, a Ro-
manis Centunculum dici: atq; eundē fere in Gnaphalio reſert effectum,
quem in Centunculo Plinius: nam eius folia in uino aſtero pota, dyſen-
tericis prodeſſe confirmat, quod idē Plinius libro. 27. de Gnaphalio ſcri-
bens pariter aſſerit. Dioſcorides præterea, qui omnes Clematidis ſpecies
diſagenter atq; accurate conſcripſit, nullam tamen hoc nomine a Græcis in-
ſinuat uocari, qualem deſignat Plinius roſtratis folijs ad ſimilitudinē
capitis penularum in aruiſ iacentem.

¶ **DE LASINE.**

Idem Plinius eodē lib. 22. atq; eodē in loco ubi Centunculū nominat,
Laginē quoq; inter Clematidas cōnumerat, quā lib. 22. laſinē nominauit
De laſine ſiquidē lib. 22. ita ſcribit. Salutaris eſt pluſim̄ paſſionib. At lib.
28. de Lagine ita. Phthiſicos iuuat cū melle. Itē de laſine. Mulieribus laſis
ubertatē facit. De lagine ſimiliter. Laſis ubertatē facit. De laſine quoq;
Infantiū capiti illita nutrit capillū, tenaciorēq; eiſ curē facit. De lagine pa-
riter: Et infantiſ illita capillū alit. Vtrūq; uero & laſinē & laginē in eiſ
bis placere & uenerē ſtimulare teſtaſ. Quorū uiciniſ nominū & pares
ppemodū effectus, argumento eſſe poſſunt, uel laſinen, uel laginē in uiro
q; libro eſſe legendū, atq; eandē plantā p diuerſis bis ſeuſtra a Plinio reſ-
poſitā. Eandem præterea laginē ſcribit Plinius ab aliquibus Echionem uo-
cari, & tenue Scamoniū: quod dictū ipſe ſuſpicari facit, ne laginē &
Echionem pro Elxine & Euſine, codicis forſitan errore, ſcriboſ. Neq; enim
agnoscat plantā, quæ uerius tenue Scamoniū dici poſſit, quā ea quā
Græci alijs uocabulis & Elxinen, & Euſinen, & Ceſſampelon etiam ap-
pellant, habent hæc omnes Scamoniū noſas. Libro ſiquidem quarto ſcri-
bit Dioſcorides, Elxinen habere folia Hedera ſimilia. At eiufdē Hede-
ra folijs & Elxines pariter Scamoniū libro eodē ab eodem Dioſcor.
ſcribitur. Elxine quoque ſtorem fert candidum, calathi figura, & plu-
rimo laſe manat, & aluum ciet ſicuti Scamoniū, Hanc eandem Elx-

A

Centunculi

B

Laſinē

- C** xinen Plinius, nisi fallor, libro. 21. Conuoluolum appellat: ob id, quod, ut etiam de Ulxine scribit Dioscorides, omnibus in quas incidit plantis circumsuoluitur. Eiusdem florem scribit Plinius esse rudimentum naturæ Liliæ facere condenscentis: in quo flore plurimi decipiuntur Iueterores, qui Simonis Genuensis autoritate freti, existimant eundem florem esse Ligustrum, de quo Vergilius: Alba ligustra cadunt: cum tamen Ligustrum sit arbuscula, quæ quidem flores albos profert, sed plurimum a Conuoluuli flore differentes. Eadem arbuscula hodie quoque in aliquibus Italæ locis ab incolis Lagustrum, pro Ligustro corrupto nomine dicitur. Auidio etiam a plerisque Caprifolium appellari, quoniā eius folio capræ præcipue uescantur. Non longe huic dissimilis in Asia nascitur, quæ a Græcis Cypros, ab Arabibus Alcana uocatur. Minus uero mirandum sit, Plinium hominem quantum negocijs ciuilibus dedinam, tantum ab omni medicinæ exercitatione remotum, in hac fruticum ac herbarum contemplatione aliquando respicasse: quando & Auicenna ipse, quem si uere eū, quem illi omnium fere ætatis nostræ medicorum tribuit consensus, in medicina principatum mercatur, non solum scriptis, sed rerum quoque experimentis atque operibus uere medicum fuisse oportuerit, tam in eisdem rebus ad usum medicinæ necessarijs uidentur fuisse implicitus atque perplexus, ut hanc ipsam Elxinē, siue Cissampelon, quæ latine Conuoluolum dici potest, & Allinen, quam scribit Dioscorides Auriculam muris a Romanis nuncupari, & aliam quam Græci proprius Myosotida, id est, Auriculam muris appellat, & Anagallidem, quas uos scilicet herbas & natura & figura plurimum differentes, sub unius Auriculæ muris appellatione confunderet. Quod si quis pro Auicenna obijciat, potuisse eum & Allinen, & eam quæ proprie Auricula muris dicitur, & Anagallidem, has tres omnes herbas Auriculæ muris nomine nuncupare, quoniam æque omnes folijs muscutorum auribus similibus constant: hoc tamen de Conuoluolo, cuius folia sunt Hederæ folijs similia, nequaquam dici potuerit. Cur enim postmodum Auicenna scorsum de Anagallide sub proprio nomine tractauit, cuius antea proprietates in Auriculæ muris assignauerat? Cur etiam eiusdem proprietatibus alias commiscendas duxit, quæ sunt eius herbe, quæ proprie muris Auricula uocatur, non autem Anagallidis peculiare? Sed, ne uideamur Auicennam per calumniam falso reprehendere, eiusdē Auicennæ uerba ex secundo ipsius de simplicibus medicaminib., libro in mediū afferemus. Auricula muris, inquit, est herba, cuius uirtus secundū Galenū, ppinqua est uirtuti herbe quæ uirū abstergit. Hic Auicenna Allinē sine dubio innuit, quam Diosco. atq; Galenus testant habere similes uires Elxinæ, id est, Parietarie, siue herbe quæ uasa uirena absterguntur. Deinde subiungit Auicenna. Et hoc nomen ab solutum est duabus herbis, quarū una est quam nominat Gale. & odorat ex ea odor Maluæ, & non habet duriciem. Hæc quidem Auicennæ dicta uera sunt de eadem Allinē, cuius mentionem facit Galenus libro Sexto.

quamquam nihil de tali odore retulerit. Quod uero demum addit Auicenna, quod altera quam nominauit Dioscorides, sit similis Volubili, nisi quia minora habet folia, omnino falsum est: hoc enim Dioscorides scribit de Elxine, quæ & Cissampelos dicitur, quod habeat folia Hederæ similia, minora tamen. Auicenna siquidem ab effectu Hederam Volubilem nonnunquam appellat, sicuti eadem ratione hæc ipsa planta, quæ apud Græcos Elxine & Cissampelos dicitur, latine Conuoluolum appellatur. Sed quænam Conuoluolo cum Alfine, siue Auricula muris in folijs, aut flore, potestantibus societas? quamuis tenuis quædam in nomine tantum apud Græcos similitudo reperiatur. Nam Auricula muris Alfine, Conuoluolum autem ab eisdem Græcis Elxine uocatur: quæ sine uicinias nominis decipit Auicennam, qui postmodum serpentes auibus, & nigris urfos geminare uidetur, hoc est, res omnino differētes in una designare, cum Conuoluoli effigiem, atq; Anagallidis pariter pēgit: ita enim post uerba paulo ante scripta subiungit. Est & herba expansa super superficiē terræ, paruos habens stipites, domestica, bona, sine odore, & nō habet saporem fortem, azulinos habens flores, cuius semen semini Coriandriæ assimilatur. Hæc omnia Auicennæ uerba indicant, alterum genus Anagallidis, quod florem profert cæruleum, & sermīna dicitur, sicut etiam effectus Anagallidis proprij ab Auicenna subiuncti manifestissimè ostendunt. Quos, ut antea scripsimus cum seorsum de utroq; Anagallidis genere sub proprio nomine tractat ipse Auicenna subscribit: addit tamen & aliam quæ non est Anagallidis, ex sententia euiusdam Musæich, facultatē. s. qd iuuamentū eius est iuuamentū Absynthij. Hoc autē non de Anagallide, sed ea herba quæ proprie Myosotis, id est Auricula muris a Græcis appellatur, differēq; ab Alfine, & utraq; specie Anagallidis. Legis tur apud Paulum, qui eam ad occidendos adhibent uermes. Ex quibus omnibus colligitur uerum id esse quod diximus, Auicennam maiori errore quam Plinium, qui res easdē tanq; diuersas exposuit herbarū, natura, ac figura differētiū pprietates ac uires in uno, ut dixi, capitulo miscuisse.

¶ DE ARCTIO, & PERSONATIA.

Sed non est nunc nobis cum Auicenna, sed cum Plinio negotiū, quæ re ad ipsum reuertamur. Hic libro. 25. de Arctio, quamuis Echion errore codicis, ut arbitror, legatur, ita scribit. Arction quidam Personatiam uocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem: huius radicē decoctam ex aceto dant potui. De eadem Personatij non multo infra uerius Plinius ita scribit. Personatia, quam nemo ignorat. Licet autem & hic pro Personatia Persolata uiriose sentiantur, tamen quod sequitur, probat Personatiam esse legendum: ita enim subiungit. Græci uero Arction uocant, folia habet maiora ent; a Cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraq; & crassiora, radicē albam & grandē: hæc ex uino bibitur denariorum duorum pondere. Videtur profectō Plinius duo Arctij genera putasse, quorum utrumq; Personata diceretur, alterumq; bibereur contra serpentes

A

Cissampelos

Conuoluolum

Auricula muris
perites auibus
gemina

B

Myosotis

Arction
Personatij

C ex aceto, alterum ex uino. Attamē & Dioscorides & Galenus, ac Paulus de uno tantummodo arctio profopite, id est, Personatā scripserunt. Esse uero idem Arction, siue eandem Personatā, quam primo & secundo loco describit Plinius, eiusdē Plinij uerba apertissime ostendunt: nam de prima ita scribit: Quidam Arction Personatiam uocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Hic autem proculdubio Plinius innuit illam, quæ a nostris tum Bardana, tum Lappa maior appellatur: Quam ideo ueteres Personatiam dixerunt, quoniam hæc propter amplitudinem foliorum ad personatos faciendos utebantur. Hanc uero eadem ratione Dioscorides, Galenus ac Paulus Profopiten, id est, Personatiam nuncuparunt, ac folijs Cucurbitæ, nigrioribus tamen atq; hirsutioribus constare tradiderunt.

Bardana.

¶ De C H A M A E D A P H N E.

Chamaedaphne.

Plinius libro. 35. Chamaedaphnem ita describit: Est & Chamaedaphne syluestris frutex, & Alexandrina, quam aliqui Idæam, aliqui Hypogloeton, alij Daphnen, alij Carpophyllō, alij Hypelatē uocant. Ramos spargit a radice dodrantes, topiarj ac coronarij operis, folio acutiore quam Myrti, molliore ac candidiore, maiore semine inter folia rubro: plurima in Ida, & circa Heracleam ponti, nec nisi in montosis. Eandem Chamaedaphnē postmodum Plinius libro. 28. ita describit: Chamaedaphne uirgineo ramulo est, cubitali fere folio, tenui, lauri similitudine, & reliq;. Quis

D non uideat Pliniū eadem plantæ differentes descriptiones afferre? Est enim prior descriptio in Daphne Alexandrina, non autem in Chamaedaphne libro. 8. a Dioscoride tradita. Esse uero Chamaedaphnen a Daphne Alexandrina differentem, non solum Dioscorides, sed Galenus pariter & Paulus in suis de simplicibus medicaminibus libris ostendunt.

¶ De O X Y M I R S I N E.

Oxymir sine.

Idem Plinius cum Myrtum satiuam libro. 23. descripsisset, eiusq; uires ac facultates assignasset, postmodū subiungit Myrti etiam syluestris, quæ a Græcis Oxymir sine dicitur, proprietates adeo, ut putasse uideat, Oxymir sinem, quæ & Myrtus agrestis dicitur, a Myrto satia, sicuti plerq; alia herbarum, fruticum, atq; arbuscularum genera, syluestris tantummodo atq; satia discrimine differre. Idcirco de Rusco, qui Oxymir sine, & Myrtus agrestis a Græcis nuncupatur, tanquam de re ab Oxymir sine diuersa, separatis in locis sæpe commemorat: quanquā non alias in Rusco, quam in Oxymir sine uires subscribat. Hodē tamen libro. 23. Plinius adducit Castore, qui id quod uerū erat existimauit, eandē scilicet esse Oxymir sinem apud Græcos, quæ latine Ruscus, uulgo autem etiam a medicis Bruscus appellatur, ex quo Plinij temporibus, sicut hodie quoq; fieri bantruri scopæ. Sed præter Castorem Dioscorides etiam libro quarto testatur, Oxymir sinem, siue Myrtū agrestem a Romanis Ruscum nuncupari. Minori tamen, ut uerum fascar, errore dubitauit Plinius, nunquid Oxymir sine esset Ruscus, an alia arbuscula tanq; syluestris, a Myrto satis

Ruscus.

ua differens: quam Serapio Arabs affirmauerit Oxymirsinem esse arboris
 rem ferentem fructum, qui apud Arabes Cubebe uocatur: friuola satis
 rationi subnixus, quod neq; Galenus de Oxymir sine, siue Myrto agres-
 si, neq; Dioscorides de Carpesio, id est, Cubebis, ita enim Arabes Car-
 pesion interpretantur, quicquam in suis de simplicibus medicaminibus
 libro tradidissent. Sed longe alia res est Carpesiū ab Oxymir sine, & qui
 utrunq; nouit fructum, Cubebas scilicet, & baccas rubentes, quas Oxy-
 mir sine uel Ruscus profert cerasijs similes, quantum deceptus fuerit sua
 coniectura Serapio facile iudicabit. Neq; eo tantū fallitur Serapio, quod
 Oxymir sine fructum, de qua scripsit Dioscoridea, putet esse Cubebas,
 sed ob id etiam, quod Carpesium, de quo Galenus, non autem Dioscori-
 des facit mentionem, Cubebas esse opinatur. Nam neq; idem est Carpesi-
 um atq; Oxymir sine: & licet Arabes, in quorum numero etiam est Auicenna,
 pro carpesio cubebas accipiant, aliud tamen significare Carpesi-
 um apud Græcos quā grana illa minuta, quæ Arabes Cubebas uocant,
 indicat Galenus in libro suo de theriaca ad Pisonem, qui scribit Carpesiū
 esse festucas quasdā tenues aromaticas, similes in gustu Phu, id est, radice
 odoratæ cuiusdam herbar, quam nonnulli illam esse opinantur, quæ uul-
 go Valeriana dicitur. Licet nō omnia quæ de Phu scribit Dioscor. Va-
 lerianę conueniant. In Auicenna autē, qui omnia fere refert de Cubebis,
 quæ de Carpesio Gale. alter est etiam error. Nam cum scribat Galenus,
 ut diximus, Carpesiū similes uires habere Phu, magis tamen suboli par-
 tium constare substantia: hoc non de Phu, sed de Rubea in Auicenna legis-
 tur. Hæc enim sunt eiusdem Auicennæ uerba pro Carpesio Cubebas in-
 dicantis, Cububæ quidē eius uirtus est similis Rubeg: uerū tamen est subs-

A

Cubebe.
Carpesium.

B

DE L O L I O.

(tilior.

Aerā a græcis dici granum illud quod a nostris Lobū appellatur,
 scribit Dioscorides libro. 2. ac præterea hī, qui ab Aristotele in libro de
 somno & uigilia, atq; a Plinio libro. 18. de eadem Aerā scribunt effectus,
 quod scilicet capitis grauedinem & uertigines faciat manifestissime pro-
 bant. Plinius tamen eodem libro, atq; eodē capite Aerā describit, & Lo-
 lum quoq; tanquā ab Aerā differat separatim nominat. Nam si idem pu-
 tauit & Lolium & Aerā, mirū quod sicuti in alijs plerisq; frugibus atq;
 earum uirgīs, in quibus nomina latine non deerant, sicuti in frumento, or-
 deo, & aena Græcis utendū non censuit, non idem quoq; in Lolio sta-
 tuir, tam præferum apud omnes usitato uocabulo.

DE A U E N A.

De Avena error in eodem libro & capite legitur. Nam cum in princē-
 pio uirga frugū exponit, scribit Ordeum in Auenam degenerare. Paulus
 Iam uero infra refert idem Plinius, Ordeum necari a festuca, quæ nomi-
 natur Aeglops. At si Diosco. credimus, quæ a Græcis Aeglops dicitur,
 a Latinis Avena nuncupatur. Galenus quoq; in primo sui de alimentis
 voluminis libro, cū in Tritico atq; Ordeo generatio minus, p̄pere cesset

Crit, alterum in Atram, alterum in Aegilopen frequentius conuerti testat: quod etiam maximū est argumentū, atram idem esse quod solū, & Aegilopen idē quod Auena. Quam Plinius gallicā Nardū appellat, Dioscor. Celticam uocat, quemadmodum illa apertissime indicans, quæ de nardo celtica & gallica ab utroq; autore referuntur. Hanc eandē nardū celticam scribit Dioscor. libro primo in alpihus Liguriæ nasci, atq; ab incolis Salis uncā appellari. Plinius tamen de nardo gallica & Salunca locis separat, tanquā rebus differentibus tractat. Saluncā nihilominus lib. 21. herbam odoratā esse fatetur, quæ si uestibus inserponatur, gratissima sit: eandem quoq; testat in alpihus nasci, atq; eius in medicina usum tradit, non multum a nardo celtica differentem.

DE SIO HERBA.

Sio herba. Idem Plinius lib. 22. scribit, Sion folijs Apij, sed lationibus in aqua nasci, aliasq; eidem proprietates uiresq; subscribit, quas etiam Dioscor. libro secundo refert. De eodem postmodum Plinius libro. 25. de Silao fere eadem. Silaus nascitur glareosis & perennibus riuis, cubitalis. Apij similitudine, coquitur ut olus magna utilitate uescat. Vtraq; descriptio sine dubio ei herbae conuenit, Apio simili in aquis nascenti, quam quidam falso Senecionem appellant, aliqui uulgo Crisones uocant. Videtur tamen Plinius aliud Sij, aliud Silai nomine indicare uoluisset: aut si pro Silao Sion legendum sit, frustra eandem herbam duobus in locis descripsisse.

D

DE CINNABARI.

Cinnabaris. Quid quod Plinius aliquando uidetur uulgare sequi opinionem, cum libro. 33. scribat Cinnabarim, cuius color in picturis proprie sanguinem reddit, esse sanguinem draconis elisi elephantorum morientium pondere, permixto utriusq; animalis sanguine, quam quidem Cinnabarim uilem antidotis medicamentisq; esse confirmat. Medicos uero sui temporis, qui pro hac Cinnabari utebantur Minio, quoniam & ipsum Cinnabaris uocaretur, iure reprehendit. Nam hæc Cinnabaris, quæ etiam Minium dicitur, uenenū est: cum ex ea fiat argentum uiuum, quemadmodum uicissim ex argento uiuo fit Cinnabaris factitia, quam nos uulgo Cenabrium uocamus. Neq; ego sum nescius, plerosq; etiam medicos ætate nostra in eundem labi errorem, cum Cinnabarim in Receptis (sic enim suas compositiones appellant) scriptum inueniunt, ac pro ea nominis similitudine ne decepi, Cenabrio utuntur, quod uenenum esse probat. Quemadmodum igitur consulo hanc Cinnabarim in usu medicine fugiendā, ita nō sua deo draconum atq; elephantorum sanie ex India petendā. Nam ut fabulosum esse putet, Cinnabarim illam quæ ad usum picturæ & medicine adhabetur, ex utriusq; animalis sanguine permixto concinnari, grauissimi testis Dioscor. me facile mouet autoritas, qui quinto sui uoluminis libro, in quo de metallicis tractat, falso quosdam asserit existimasse, coloris similitudine deceptos, Cinnabarim sanguinem esse draconis. Durat uero adhuc antiquorum in eodem nomine persuasio: nam hodie quoque me

tallieum illud, quod Dioscorides atq; Galenus Cinnabarim nominant, vulgo Sanguis draconis appellatur. Quamquā fere omnes nostra ætate medici, Serapionis atq; Anicennæ errorem sequentes, id genus Sanguinis draconis, quod in usu est, succum herbe cuiusdam arbitrantur, quæ a Græcis Sideritis vocatur. Sed de Sideritide quidem herba, omnibusq; eius generibus plenissime scripsit Dioscorides. Ex nulla tamen eiusdem specie talem exprimi succum edocuit, quo medici pariter atq; pictores ad suum utriq; opus uterentur. Hunc autem duplicem & in pictura & medicina usum compertum habemus, in eo quod purum Sanguinem draconis appellat, & de Cinnabari eundem Dioscorides Pliniusq; testantur: quod me maxime mouit, ut existimarem eundem esse Cinnabarim, de qua Plinius, ac ueteres auctores Græci scripserunt, & id qd nos vulgo Sanguinem draconis vocamus. Nam hic quoq; sanguini colorem quam similitudinē reddit, & est rarus inuentu atq; difficilis, nec minus carus quā legitur fuisse apud antiquos, quando syncerus atq; incorruptus uenundat. Nam qui passim in medicamentariorū officinis uenalis exponit, adulteratus est, licet eum pro uero in medicine usu recipiantur: quemadmodum uis quandā terram, atq; uulgare pro Lemnia terra, quam, ut supra diximus, ueteres medici Lemniū sigillum appellabant. Sed in hac omnium rerum etiam ad uitam pertinentium incuria, si sana uenia locus, si alterū pro altero negligenter accipitur, modo in uenenum præceptum non feratur ignorantia, ut in Cinnabari diximus, pro qua sepe Minium factitium recipitur, quod uenenum esse docuimus: liceat pro Terra Lemnia, terrā nostratē gypseo colore recipere, quæ licet nihil habeat cum illa commune, præter quendam ficti tamen sigilli characterem, non tamen est hic error cum uite pernitiæ. Pro Argemonio herba, quæ ut scribit libro secundō Dioscorides, habet folium simile Papaueri agresti, florem pariter rufum, radicem rotundam plurimo succo croceo manantem: utantur altero frutice, qui et si plurimum a uero Argemonio & effigie & uiribus distet, in multis tamen morbis utilis esse probatur. Pro Eupatorio, Eupatoris resgis inuento, sumatur herba uulgaris passim in foueis nascens, quam licet quid sit a pluribus ignoretur, constat tamen non esse uenenum. Pro Spina alba, quā Arabes uocant Bedaguard, quoniam hæc a medicis ignoratur, utantur Spongiola rosæ syluestris, quæ in spinis nascit. Nam et si hæc plurimū in medicine usu differat a Spina alba, non tamen est hæc permutatio exitialis. Hocce atq; alios quamquā & ipsos reprehensione dignos errores quandoquidē interitum manifestum non adferunt, condonemus illis quorum intererat hæc potius, tam ad usum medicine necessaria, quā pleraq; alia nullius ad uitam momenti diligenter atq; subtiliter perscrutari: modo pro semine Ruscæ syluestris semen Cicutæ, quam nemo ignorat esse uenenum, non admittit. Non sit tanti unus accensus, ut quo, cum Harmel scribit apud Arabes cum aspiratione significat Cicutā: cum sine aspiratiōe, Rusā syluestre, aliquando ex tannilla nota hoīem uitā periclitet. Ego

A

Sideritis

Sanguis draconis.

B

Aemul.
Eupatorium
Rus.

C quidē sepius artifices, q̄ pillulas ex Hermodactylis ac scetidas conficiūt, huius erroris admonui, nec cesso quotidie admonere, quamuis maior in ueterate consuetudini quam mihi fides adhibeat. Quod si me audiant, neq̄ pillulis e lapide Lazuli cum lapidem adiungent, quo passim p̄feto resutuntur. **MONTAGNANA** quidem medicus sua ætate celeberrimus, huius lapidis usum periculosum existimauit: quoniam sepius non natiuus, sed arte, quā alchēmicam uocant, fictus nēundatur. Ligo uero tam naturalē quam fictitiū cauendum censeo: quoniam non minus est uenenum quam Miniū, quod uulgo Cenabriū uocari indicauimus: atq̄ ille nihil de hoc lapide apud Græcos autores legiū, quod ad purgandam atrā bilē sit efficax, aut quod alios quos de eo scribit Mesue præstet effectus, quos ego uerius de lapide Armeno affirmari posse existimauerim. Nā & Mesue ipse, licet lapidē Lazuli, a lapide Armeno distinguat, non tamē uires ac proprietates admodū differentes in utroq̄ conspexit. Serapio uero cum lapidē Lazuli nōficat, eiusq̄ potestates exponit, non alia refert, quam quæ de lapide Armeno a Græcis traduntur, neq̄ postea quicquam lapidis Armeni alio in loco commemorat. Quod sane non testis nūc est argumētū, Serapionē eundē putasse lapidē, & qui Armenus a solo in quo gignitur, & Lazuli a colore caruleo, quē Arabes Lazulap̄pellant, uocaretur. Auicēna uero est seorsim de Azul, id est, de lapide Lazuli, & de lapide Armeno inter alios lapides scribat, quæcunq̄ tamen de lapide Lazuli refert, eadē omnia fere a Græcis autoribus, Dioscor. præsertim, atq̄ Galeno, de lapide Armeno scribuntur: hæc enim sunt Auicēnæ de lapide Lazuli uerba. Virtus eius est sicuti uirtus eius quo adhæret aurū. Dioscor. de lapide Armeno libro quinto ita. Eadē facit quæ Chrysocolla. Auicēna de Azul, siue lapide Lazuli sic. Inest ei uirtus eradicantis, putrefaciua, & absterſio eius cum acuitate, & stipticitate pauca. Galenus & Paulus de Armeno lapide eadem fere: habet uires abstergentes cum acredine, & pauca quadam astringendi facultate. Auicēna de lapide Lazuli pariter. Bonos efficit pilos palpebrarum, & est ultimū, sicut dicitur, propter proprietatem quæ est in ipso: & dicit quod propterea, quia ipsum euacuat humores malos phibentes oriri pilos bene. In eandē quoq̄ fere sententiam Galenus de lapide Armeno ita scribit. Cum igitur talī natura præditus sit, miscetur mediāminibus oculorum, ipsum quoq̄ seorsum terentes, & in puluerem quodammodo redigentes, utuntur sicco ad augendos pilos palpebrarū: quando ob humorum acredinem quidā ex ipsis decidit, quidā nō augent, neq̄ nutriunt. Nā ubi huiusmodi humori acrimonia fuerit consumpta, ad naturalē habitū palpebra restituitur. Ex his igit tam similibus, ac pene eisdē tum Auicēna, tum Dioscor. atq̄ Gal. de lapide Lazuli, & lapide Armeno sententiæ, unicuiq̄ uideri potest, Auicēnam æque ac Serapionē in lapide Lazuli lapidē Armenum designare. Magis uero in hoc Serapio quam Auicēna laudandus: quoniam cum lapidē Armenū sub lapidis Lazuli nomenclatione non

Lapis armenus.

Lapis Lazuli.

ficasset, nihil postea seorsim de lapide Armeno tanquam re a lapide Lazuli differente, id quod Auicenna fecisse probatur, scribendū censuerit. Quod si pauca quædam in lapide Lazuli addit Auicenna, ut quod uirtutem habet eradicatiuā, & putrefaciū, quæ de lapide Armeno a Græcis non scribuntur, sed de altero metallo potius, quod ab eisdē Græcis Cyaneus appellatur, non sane mirandū est, Auicennam ut in plerisque alijs, ita in hoc quoq; lapide rerum differentium proprietates miscuisse. Vnde illud euenit, ut sibi parum constare, atq; inuicē pugnantiā in hoc eodem lapide scribere uideatur. Nam si uirtutem habet eradicatiuā, quemadmodum de ipso scribit, quo pacto nutrit, aut producit capillos ex proprietate quæ est in eo, quos ex uirtute eradicatiuā debeat extripare? Quod si etiam sit putrefaciū, cum ea quæ putrefaciendū uim habent, a medicis doctissimis, ac Galeno præsertim, inter uenena computentur, quæ ratione pillulæ ex eodem sine uitæ periculo sumuntur? Hoc enim est id, quod ex lapidis Lazuli usu non parū imminere periculū significauit. Eundē enim esse censeo illi, quē Dioscor. atq; Gal. sub Cyanei appellatione notificant, quēp̄ idem Dioscor. libro. 5. uim destruendi ac putrefaciendi habere testatur. Atq; ideo nullus ex Græcis autoribus sicuti lapidem Armenum, ita Cyaneum quoq; purgandæ atræ bilis grana docuit in pillulis de uorari. Neq; me læset, quēdā esse, quæ per se sumpta sint exitialia uenena, alijs tñ admixta salutaria reddant. Sed dicat aliquis, quisuū usus, aut ratio hoc in lapide Lazuli deprehēderit, nisi forte in eadē Arabib. autoribus fidē adhibere uelimus, q̄s uerisimile est lapidē Lazuli a lapide Armeno nesciuisse distinguere, cum unius uires ac proprietates in altero no- tent. Huius siquidē erroris nō est oīno neq; ipse Serapio experts. Nam licet de lapide Lazuli tantūmodo scribat, quo nomine lapidē Armenū uoluit intelligi? Quoniam uerba Gal. quæ Serapio in lapide Lazuli refert, sunt ab eodem Gal. in lapide Armeno conscripta. In fine tamen subiungit ex cuiusdam Alchazni sententiā, lapidem Lazuli habere uirtutē adustiuā & putrefactiuā, atq; ideo auferre verrucas. Hæc autem, ut diximus, nō est lapidis Armeni, sed alterius potius medicaminis, quod a Græcis Cyaneum, a Latinis Cæruleum appellatur, potestas.

DE CICUTA, NAFELLO, & ACONITO.

Neq; uero mirandum est Auicennam in lapide Armeno, quæ etiam a nostræ ætatis medicis ignoratur, hæsi.isse quid esset, qui in Cicuta herba adeo uulgari tñ anceps fuit ac dubius, ut eā aliqui folijs Cucumeris, alij qñ Mandragoræ iuxta diuersorū autorū opiniones constare tradiderit: & nunc eandē Succarā, nunc Alphasas, & nonnunq; Hyoscyamū nigrū appeller. Nam in suo de simplicibus medicaminibus libro. 2. sub Succaram appellatione Cicutam describit: eodē siquidē Succaram tribuit effectus, quos Cicuta Dioscor. ides. In quarto autem libro ubi de uenenis agit, Cicuta nō Succarā, sed Alphasas uocat: & existimat ipsam esse Naspellū, aut uenenū quod interficit hominē, & nō interficit turdos. Et post

Cea subiungit eandem huius rei causam, quam affert Gale. non in napello & turdis. sed potius in Cicuta & sturnis. Hæc enim sunt Galeni verba tertio de simplicibus medicaminibus libro. Cicuta hominem quidem interficit ob meatuum latitudinem, et caloris abundantiam, ac propter magnam quam habent artenæ in attrahendo uim, pollens adhuc pertingit ad cor. Non exanimat autem sturnos, contractis ex causis. In eandem sententiam scribit idem Galenus libro secundo de alimentis, & tertio de complexionibus, de Cicuta & sturnis, non autem de Napello & turdis: ut in ore est omnium fere medicorum, qui sola Auicennæ autoritate freti, id constanter affirmant, quod nulla habent experientia compertum. Quis enim sciat, an turdi sine noxa Napello uescantur, cum quid sit Napellus ex ipso Auicenna non constet? Signa enim quæ ab Auicenna ponuntur in eo qui hauserit Napellum, sunt eadē hys quæ a Dioscor. & Paulo scribunt in hys qui toxicum hiberint. Est autē Toxicon quoddam ueneri genus, quo sagittæ ab antiquis tingebantur: hinc enim illi apud Græcos nomen, quoniam miseria, quæ ipsi toxumata appellant, hoc potissimum medicamine inficeretur. Sed hoc idem ueneri genus ipse Auicenna paulo infra nominat corrupto uocabulo, pro toxico Tuffon, cuius se neque naturam, neque nomen nosse fatetur. Eisdem tamen in eo ex aliorum sententia tradit effectus, quos etiam Dioscorides ac Paulus in Toxicis notant, ac quos paulo supra idē Auicenna in Napello conscripserat. Quod autem in autore Pandectarum legatur, atque ab omnibus fere medicis creditur, Napellum esse speciem Aconiti, id ex Auicennæ sententia affirmari non potest. Aconitum enim duplex est, autore Gale. Aliud quod interficit lupos, atque idcirco apud Græcos Lycostonon dicitur. Aliud quod pantheras exanimat, ac simili ratione ab eisdem Græcis Pardalianches appellatur. De hys autem duobus Aconiti generibus Auicenna eundem Galenum secutus, sub nomine strangulatoris atib, id est, lupi, & strangulatoris leopardi scorsum a Napello tractauit. Quod si Auicenna non minus noxias quam etiā salutaris herbas incognitas habuisse probatur, quodnam ex eius uiri doctrina aut in euitandis ueneris, aut in capiendis remedijs auxilijs sperare possumus? Atqui omnium artium professores hæc duo suscipere ac polliceri uidentur, bonorum, scilicet ac malorum in sua quisque arte scientiam.

Idem Auicenna, ut ad id unde digressi sumus redeamus, eandē Cicutam eodē libro. scilicet quarto, ubi de ueneris agit, Hyoscyamum nigrum nominat. Nam quæcunque signa ab Auicenna scribuntur in eo qui hauserit Hyoscyamum nigrum, ac contra idē ueneri remedia, non alia sunt quam quæ in Cicuta Dioscor. ac Paulus pariter notauerunt. Nec minus idē Auicenna in altera herba, quam pro Cicuta recipi oportere in pillulis ex Hermodactylis insinuauimus, incertus fuisse uidetur quid esset, cum gummi eius inter uenera ponat, atque ea signa pariter atque remedia in hys qui idē gummi hauserint scribat, quæ Dioscorides ac Paulus non in gummi Rute syluestris siue montanæ, neque eū usque legi aliquā Rute syluestris speciem habere.

re gustū tale, quod uenenum sit, sed potius in ueneno quodam quod Ixia
 fa appellat, de quo etiam Nicander in theriacis suis facit mentionem, pa-
 riter notauerunt. Auicenna etiam in eodē quarto libro, ubi docet curati-
 onem morfus uiperæ, scribit Rutam agrestē non esse, ut multi opinantur,
 Harmel: cum tamen & Dioscor. & Galenus ac Paulus quoddam genus
 Rutæ agrestis Moly hēfala, atq; Harmalū appellari testent. Quod quos
 niam, ut idem tradunt auctores, uim habet incidendi & discutiendi len-
 tos ac tenaces humores in articularum doloribus: ad quos pillulæ ex hē-
 moda cūylis ualent, quoniam magna ex parte talium humorū uisio pro-
 ueniunt, utilius adhiberi existimauerim quam Cicutā, quæ sua frigiditas
 te augere potius eundem morbum possit quam tollere. Galenus siquidē
 libro de simplicibus medicaminibus primo, semen Cicutæ præ omnibus
 alijs frigidissimum esse testatur. In quinto uero eiusdem uoluminis lib.
 etū quædam uehementer frigida probat hebetandi sensus gratia, ubi im-
 patibiles erucient dolores, usum tamen Cicutæ in totum damnat: quæ
 non solum frigiditate, sed etiam superflua humiditate sit perniciofa.

DE CISTHO, & HEDERA.

Non uidetur tibi Plinius libro. tri. iure reprehensus, qui Cisthon hers-
 ham, ex qua fit Ladanum, Hederam nominauit, quoniam, ut inquit,
 Paulus, Aegineta Cisthon hanc etiam Cisson, id est, Hederam nominet,
 & Dioscor. eandē Cissaron, id est, Hederulam uocari tradat? Ego quod
 cum uenire præfatione dicere liceat, doctissime Hermolac, nusq; reperi-
 apud Paulum, aut Dioscor. herbā illam ex qua conficitur Ladanū, de qua
 nobis est disputatio præsens, Cisson, id est, Hederam, uel Cissaron, id est,
 Hederulā nuncupari, sed potius Cisthū, aut Ledon, siue Ladona: hæc enī
 sunt Pauli uerba quarto sui de medicina libri uolumine, i quo agit de sim-
 plicibus medicaminibus: *λάνη πρὸς τὴν αὐτὴν λέδον & λεγούσιν γίνεσθαι*, id
 est, Ladanū ex Cistho Ladone appellata fit. Sic Galenus medicamentum
 id quod Ladanū appellatur, ex Cistho, non autem ex Cisso fieri attestat.
 Neq; Actius, his ætate aliquanto posterior, nō tamen exigue apud Græ-
 cos autoritatis medicus, alia usus est in eadē herba, quā Cisthi appellatis
 oue alteram tamē huic non longe dissimilē sub qua nascit Hypocistis, nō
 Cissaron, sed Cistharū duo isti nobilissimi medici nuncuparunt, Dioscor-
 rides uero alterum Cisthi genus, sub quo nascitur Hypocistis, tam Cis-
 tharum, quam etiam Cissarum a quibusdam scribit nominari: alterum
 uero ex quo fit Ladanum, non cissaron, sed Ledon tantum a quibusdam
 inquit uocitari. Quo fit ut Cissari nomen, quod latine Hede. aliam recte
 dici posse arbitraris, non et herba ex qua Ladanum generatur, sed illi po-
 tius sub qua nascitur Hypocistis, etiam Dioscor. teste conueniat: quæ etā
 herba ladanifera, si nomine a Cisso, uel Hedera diuerso diceretur, *κισθ*
 potius quam *κισσ* pronunt. aretur facienda gratia inter ipsam atq; He-
 deram saltem ex accentu differentia. Quare *κισθ* uox diminut

Cuius formata, nō hederulam, sed proprii generis herbā significaret, quod etiam sit de altera, sub qua nascitur hypocistis, statuendū. Quamvis & Plinius ipse Cistū non idem cum Hedera nomen, sed vicinū tantū fortasse esse insinuat. Vicinū autē nomen uel *κιστός* fuerit, uel *κισσός*, a quo per diminutionē *κισσαρις*, sicuti *κισσός* uel *κισσάρις*. Neque uero haec ipsa plantā, ut etiā tibi cōcesserim facta *κισσός* diminutione a Græcis Cissariū nuncupari, puto a Latinis recte Hederulam posse nominari; quā nō sequitur, ut si *κισσός* uel *κισσαρις* multa significant apud Græcos, plantam, scilicet qua nascitur hypocistis, & hederam, uel hederulam, si qua inter hederæ species alijs minor existit, qualis est ea quæ a Theophrasto Elice, non autem Cissariū nominatur, idcirco & Hedera, uel hederula totidem habes at apud Latinos significatus: tanquam is frutex qui arbores scandit ac circumuoluitur, quam etiam alter suffrutex sub quo nascitur hypocistis, quæ diuæ plantæ inter se non solum genere atque natura, sed etiam colore atque figura plurimum distant, Hederæ uocabulo comprehendantur. In hoc sane quemadmodum in multis alijs, errore fuit autor Pandectarum; qui uolens, ut arbitror, Auicennam tueri æque ac Plinium medicinam utranque confundentem, Hederæ nomen aliquanto etiam quam ceteri fusi⁹ accipit adeo ut omnem herbam qua capræ libenter uescuntur, ab eodem Hederam appellari posse putauerit. At tibi homini literatissimo,

D quem crassa Minerua dedecet, scio hanc rationem nō probari. Atque ideo non parua me cepit admiratio, quo pacto unquam in animum inducere potueris, ut Hedera nomen apud Latinos plantam, ex qua fit Ladanum, significare posse credideris: cū nusquam inueniri possit huiusmodi significatus exemplū: quando & Plinius ipse libro duodecimo dubitare uidetur, utrum sit Hedera, uel Lada, quam hirci depascentes medicamen id quod Ladanum nuncupatur, barbarum, uillis adglutinent. Non te sane laet, uirū tam græca quam etiam latina insignem literaturā, pleraque apud Græcos uocabula multipliciter dici, quæ tamen apud nos nō seruant eandem significatus multiplicatē. Nam *φιλία* uerbum apud illos significat amare, & osculari: Amare autem pro osculari nunquam, ut arbitror, in nostro sermone reperies. Sed ut ab ipsis de quibus agitur plantis sumatur exemplum, *ρχίς* in Græcorum lingua & lentiscum arborem, & id cepe genus quod ab ipsis *σχίνα*, a Latinis Scilla appellatur, significat: non tamen in nostra lentisci uocabulo ad quam arbor designatur. An non tu Theodorum Gazam, quem tamen in Themistij editione præ ceteris imitandum tibi proposuisse fateris, in hoc tamen Plinianarum castigatio nū opere carpis, quod nīmīū lingue latine amplificandæ studiosus, id genus Rhaphani agrestis, quod a Græcis *ρχίς* uel *ρχίς* appellat: quā *ρχίς* apud illos etiam Pirum significat, latine dixerit Pirum? Quid enim aliud innuere uolebas, nisi non esse piri apud Latinos æque atque apud Græcos *ρχίς* duplex significatum? Ego uero Theodorum Gazæ in hac parte patrocinari non uerebor, quem puto etiam pro Rhaphano agres-

fit. pium recte conuertisse: quoniā id Rhaphani genus idcirco tale nomē apud Græcos sortum uidetur, quod Piri effigiem sua figura repræsentat. Quare ob eandem similitudinem etiam a nostris commodè Pirū diceretur. Græci sane uel rustici, qui eiusdē Rhaphani usum quē & Theophrast. & Dioscor. retulerunt, habent experientia compertum, quod, si pars eius superior uomitum faciat, inferior uero aluum citat, nunc etiam Chamæpidium, id est, terræstem pium uulgo uocare consueuerunt. Multa tamen alia sunt, in quibus iudico eundē Theodorū Gazā minus recte latinis uocabulis usum fuisse pro Græcis. Nam hoc ipsum, de quo diximus, Rhaphani genus, quoniā non solū *ῥαφάνιον*, sed etiā *ῥαφάνιον* uocari a quibusdā in græco Theophrasto codice legitur, idē nomen Theodorus Caricam transtulit. Sed quamuis ita apud Theophrastū, cuius de plantis volumina magna ex parte sunt deprauata, legatur, nequē id uerbum in Plinio castigaueris: Dioscor. tamen, cuius liber aliquanto emendatior q̃ Theophrasti apud Græcos habet, non Ischada, sed Ischiada, potius alio nomine idē meditarmentū nuncupauit. Qui si etiam Ischas, ut apud Theophrastū & Pliniū scribitur, diceretur, non posse tamen Caricæ uocabulum in lingua nostra aliquam Rhaphani speciem, quæ nullam habeat Caricæ similitudinem, significare.

Chamæpidium.

¶ De errore Theodori G A Z A E in
C E N T A U R I O.

Isdem rationibus quas paulo ante de Hedera attuli, ausim confirmare, simili errore, atq; aliquanto sane maiore, Theodorus Gaza Centauriū maius, Fel terræ nominauit. Nam cum Theophrastus libro. 9. de plantis scribat, Centaurij radicē ad decē annos referuari, ac proculdubio Centauriū maius intelligat, cuius radix, nō aut folia, quemadmodū contra moris folia, non aut radix, ad usum medicinae adhibeatur: hanc in utraq; Centaurio differentiam nō animaduertēs Theodorus, ut qui apud Dioscor. Gale. & Plinium etiam forte non legerat, Centaurij minoris radicē esse superuacua, atq; ideo nullam esse ipsam referuandi necessitatē, ita illum Theophrasti locum est interpretatus. Publica uero omnium radiorū differentia, q̃d aliæ plus, aliæ minus tēporis durant. Hellebori enī uel annis. CCC. uelis durat: Malum terræ aut. V. aut. VI. Vernisago. XL. Fel terræ. XII. Pinguis hæc spissaq; admodū est. Iam uero hic error Theodori manifestus apparet, qui scribente Theophrasto, Centaurij maioris radicem pinguem ac spissam, cuiusmodi eam Dioscorides & Plinius etiam scripserunt, sicuti minoris tenuem, ac nullius in medicina usus recalescit. Ipse tamē de minori ea scribi a Theophrasto putauit, quæ nullo pacto eidem conueniebant: atq; ideo Centaurium Fel terræ uocauit: quo sane nomine Centaurium minus, ob eximiam amaritudinem conueniens us insignitur: maius uero tantū abest ut Fel terræ dici possit, ut multo rectius mel terræ uocaret. nam eius radix esse subdulcis a Dioscoride traditur: & qui eandem norunt, ita esse experientia comprobarunt. Ego sane

B

Centaurium maius.

C scio ipsam ab omnibus fere medicis aetate nostra ignorari. Conciliator quoque differentia centena, Centaurium maius a quo suo incognitum fuisse testatur, licet milies ipsum, ut arbitror, uiderit, atque ad opera medicinae frequenter adhibuerit: quod etiam nostri temporis medicis frequentissimis me contigit. At qui fieri potest, aliquis inquiet, ut uel Conciliator, uel co-
 posteriores medici id medicamentum ignorauerint, cuius usum aliquando nouere? nam proculdubio hæc inuicem pugnantia uidentur. At si mihi more sophistarum loqui liceat, illud dicere ausim, Centaurium quidem maius a medicis nosci, non tamen ab eisdem nosci Centaurium minus: quemadmodum Eupatorium agnoscunt, non tamen agnoscunt Eupatorium, in quo sane minus quam in Centaurio maiore sunt excusandi. Nam licet hoc non solum peregrini, sed etiam sit soli Italigenæ, non tamen in multis Italiæ prouenit locis. At Eupatorium in pratis, in uiridariis, in uepibus, in planitie, in montibus passim nascitur, & nisi conuies amicus ubique fere nostros incurfat oculos. A Dioscoride uero ac Plinio eius effigies ita describitur, ut pene ante oculos poni uideatur. Hæc quales sint herbarum, quo nomine a nostris uulgo uocentur, consulto celari consueuimus quod quidam mihi suis contra me scriptis, ut audio, obiecerunt, qui scilicet inter te ac me discordiam quæsiuerunt, tum uidear expectatissimum de huiusmodi rebus præcipere uelle tractatum.

¶ De errore Gazæ in BIBINELLA, et
 SCOLOPENDRIO.

D Redeo ad Theodorum, qui & Thrialidem Bibinellam, & Scolopendrium Lingua ceruinâ conuertit, eodem. s. linguæ nostræ amplificandæ studio pmotus, non sane improbando, modo rerum proprietates & natura secutur. Nam ut de Lingua ceruina taceam, quæ non est Græcis Scolopendriū, sed altera potius ab eisdem Hemionites nominata, illi quidē uiribus proxima, figura autē plurimū distans. Licet tu in tuis castigationibus tam ambas similes scripseris, ut difficile sit intermiscere: ut, inquam, de ista taceam, ob eā saltem quā habet cum Scolopendrio potestatiū similitudinem, Thrialis omnino differt ab ea quā uulgo Bibinellā appellamus. est enim altera potius quam Græci tum Phlomm, tum etiam Thrialidā uocant, hoc est, Elychnium: quoniam pro elychnio in lucernis utantur, Latini Verbascum nominant, quidam recentiores Taurum barbatum.

¶ De MILO ARBORE.

Milos arbor.

Pari errore Theodorus Milon arborem, Taxon latine dixit, cum tamen Taxos arbor, non Milos, sed Smilax a Græcis uocetur. De qua quidem Smilace Theophrastus tantæ arbore differente scorfum a Milo tractauit. Quo etiam in loco Theodorus græcam seruauit appellationē, hoc est, Smilacem dixit, ubi Taxum posuit interpretari: ubi autem Malon scribere oportuit, quoniam huic forte arborei nomen lingua latina non dedit, ipse Taxum nominauit. Quo tamē in errore magis est Theodoro ignoscendum: quā & Plinius noster simili propinquitate deceptus, Milon arborem

inter Melix, id est, Fraxini species libro. 16. collocauit; quod facile est animaduertere, si quis quæ de Mito arbore lib. 3. Theophrast. quæ de uarijs Fraxini speciebus scripserit Plinius, diligentius inspiciat. Vide quot nos diapud Theodorum, male aliquando Theophrastum interpretantem, & Plinium etiam implicat, qui, nisi tu eos doctiorum doctissimus solueris, mihi sane uidentur inexplicabiles.

DE CHAMÆDAPHNE.

Idem Theodorus Chamædaphnem Vincamperuinam apud Theophrastum interpretatur, cum tamen Chamædaphne alia sit planta, cuius descriptio apud Dioscoridem plurimum a Vincaperuina est aliena. Cuius etiam Vincaperuinæ naturam, imaginemque accuratius contemplantibus, illa esse uidebitur quæ a Dioscoride ac Plinio pariter Clematidis atque Daphnoidos, & Polygonoidis nominibus designatur.

DE APARINE.

Theodorus insuper Aparinē Lappam nominauit, cum tamen Lappæ nomen communius appareat, ac licet per excellentiā Personarū potius grandes lappas ferentē conueniat. Hī tamen de Vincaperuina, & Lappa Theodori errores ex Plinij autoritate, ita easdem herbas nuncupant, habuere occasionem: quemadmodum & ille haud parui sane momenti, quo neque ac Plinius, Theodorus lib. 6. Theophrastus Cisthū Hedera translatit, atque eodē modo in marē diuisū & fixminā, & florē utriusque rosaceum adscripsit, in mare purpurā accedente. Idcirco autem superiora illa in Theodori translatione errata notauimus, ut hoc postremum quod plurimum meæ opinioni aduersabatur, exemplo aliorum magis confirmaremus. Iam enim quidā mihi Theophrastum obijcere molit sunt lib. 6. interprete Theodoro Gaza, non aliter quam Plinium libro. 16. Hederam diuisidentem, eundemque illi florem deputantē. Quæ si pro ueris, atque si deliter ab utroque autore scriptis recipiantur, nulla dubitatio relinquetur, Cisthum, id est, Ladam, posse etiam Cissum, id est, Hederam, ut ubi uis deo placere, uocitari; & quæ de Cistho Theophrastus, ceterique autores Graeci tradiderunt, eadem a Latinis de Hedera absque ullo errore referri. Quare cum in hoc totius controuersie nostræ cardo uertatur, liceat mihi hunc locum, cum bona abs te uenia impetrata, diligentius examinare, quando & tibi non fuit indecorū ad leuia ista nostratia legēda, & iudicio cognoscēda descēdere. Hactenus quidē de solo nomine disputauimus, liceret ne Cisthū utriusque, tam est, scilicet, quæ fert Ladanū, quā alterā sub qua nascitur Hypocisthis, Hederam latine appellare. Sed est etiam de ueritate Cissos apud Græcos tam de Cistho altera planta, quā de uera Hedera proferat, sicuti uox ista Canis, tam de animali terrestri, quā etiam de coelesti sidere dicitur: at quemadmodum neque canem coelestem recte in marem ac scæminam diuiserimus, neque ut, atque sexum habere latrandi naturam concessimus; eadem, ut puo, ratione neque Plinium Hederam per maris ac scæminæ differentias iure partitur, neque utriusque florem rosaceū con-

Chamædaphne.

B

Sensuum le-
diolum cer-
edimam.

Euenientem assignat: quoniam hæc Cistho, non autem Cisso Hederæ a Theophrasto & Dioscoride, & ab ipso Plinio libro. 22. tribuntur. Vt enim omniam illam Hederarum in marem & sceminam libro. 16. ab eodem Plinio positam diuisionem, quam forte quispam omnium plane herbarum, fruticum, suffruticum, atque arborum communem esse contenderet, quis unquam uidit rosaceum in Hederis florē? Tamen esse debet Plinij, aut Theodori Theophrastū interpretis autoritas, ut illis potius, quā oculis nostris credere debeamus? Magnus sane philosophus Aristoteles, tanti iudiciū sensuū existimauit, ut ubi ille adfuit, uanū pueri quærere rationem. Galenus omnium medicorū princeps, illos pro infans habendos putat, qui cum ex sensibus possunt habere probationes, eas ex demōstrationibus petendas censent. Auicenna eiusdem Galeni, ut de seipso fateatur, interpret, eos qui sensibus credere nolint, igne exurendos, aut flagellandos iudicauit: ut dolorem sentientes, sensuum iudicia uera esse perciperent. Et recte quidē hī uiri doctissimi sunt arbitrati. Cur enim nobis oculos, & reliquorum sensuū opificia natura concessit, nisi ut ad prospiciendam inuestigandamque ueritatē proprijs possimus niti subsidijs? Nō debemus pfecto ita nosmetipsos destituere, ut aliorū semper uestigia sequentes, nihil ginolme ipsos decernamus. hoc enī uere esset alienus uetus ille uidere, alienis auribus audire, alienis naribus odorari, aliena sapere intelligentia, ac nihil nos aliud quā lapides esse statuere, si omnia aliorum assertionibus committeremus, nihilque a nobis ipsis discutiendum putamus. Quam tamen opinionem tum in omnibus alijs questionibus, tum in hac præsertim de Cisso & Cistho debemus abjicere: ubi tanta in Hederæ florē, ac Rosæ syluestre apparet differentia, ut eiusdē Rosæ cōparatione Hederæ flos aliud potius, quā flos, id est, lanugo quēdā uideat, qualis in Vite, ac Moro, Populo, ac pigrisq; alijs plantis conspicitur, quæ ita ab alijs discrepāt flore, ut ne flores quē uillos unquā, præare existiment. Atque ut ita ex ijs quæ sensu percipi possunt luce clarius ostendamus, noluisse Theophrast. Cissum, id est, Hederā, sed Cisthū potius diuidere in marem ac sceminā, ac Rosæ syluestri similē florē utriusque subscribere, quæ idē autor de Hederæ flore scribat libro primo, differentiā plantarū per flores ostendens, in mediū afferemus. Hæc sunt, ut tu optime nosti, Theophrasti interpretæ Theodoro Gaza libro quæ diximus uerba. Nunc illud exploratū habemus p omnes partes, plures differentiās uario modo exultare. Nā flores alijs lanuginei, ut uitis, mori, hederæ. Alij foliati, ut amygdali, mali, piri, prunæ. Vt uerū etiam euidentius quid sit apud Theophrastū flos lanugineus intelligatur, alia ipsius Theophrasti uerba de eodē flore lanugineo subiuxerunt ex lib. 8. ubi ita scribit. Huius Plantago similis cōstat, nisi quod flores non quemadmodū illa particularim edūt, sed per totam spicam tritici modo, ambobus tamen flosculus lanuginē, as exit, sicuti frumento, & res liquis ite Theophrastus de re eadē ita. 2. uolumine edidit. Quin & flosribus differentia tum natura, tum positu data est, de quibus fere in hīs

que in uniuersum digessimus satis dictum existimamus: scilicet quod as-
 ly lanuginei, ut omnia fere germin autium spicarum: alij folijs constant, ut
 leguminum. Quod si quis adhuc etiam qualis sit flos lanugineus, qualis
 ne ei oppositus foliauis ignorat, ipso Theophrasto exempla non pauca
 suggerente, primum quidem in uite, moro, plantagine, panico, miliotis
 eundem uero in amygdalo, malo, pruno, & legumibus contempletur:
 neque mel minimum dubitabit, quin Rosæ syluestris in altero genere florum,
 quos Theophrast. foliatos appellat, comprehendatur, lanugineis ex ad-
 uerso distinctos. Quare Hederae flos non magis Rosæ syluestris, quam
 flori, mori, uiuis, plantaginis, mili, panici similitudinem continebit. Sed
 quoniam nonnulli sunt qui mentis aciem longe clariorem quam corpo-
 ris iudicant, atque hebetis obtusique hominis putant, omnia sensus testimo-
 nio, nihil autē probare ratione, age & argumentis ex medijs sumptis phi-
 losophia aptissime demonstremus, nulli Theophrasti illi de qua supra
 diximus in Cisso, id est, Hedera, sed Cistho potius libro. 2. fecisse differē-
 tiam: quā tamen eius auctoritate aduersarij contra nos adducunt, non ad-
 uerterunt, simili alterius, Theodori. s. male Theophrastū interpretantis,
 errorem tueri. Illud mihi tecū non minus Platonica quam Aristotelica disci-
 plina uiro conspicuo primū conueniat, nō parū esse diuisionis qua phi-
 losophi utuntur artificū, quod Plato philosophus excellentissimus adeo
 extollit atque admiratur, ut qui multa in unū recte collegit, atque unum in
 plura recte diuidere scierit, eius uestigia tanquam diu curulā fecerit in dia-
 logo qui Cratylus inscribitur, ex persona Socratis dixerit, eandē diligen-
 tissimē diuisionis scientiā Aristoteles adeo difficilem atque operosam puta-
 uit, ut in secundo de partibus animalū uoluminis lib. animalū genera in
 proprias species diuidere aggressus, quemadmodū ei Galenus noster ob-
 iecit, tirubanti potius ac dubitanti, quam aliquid affirmanti, aut afferenti
 similis uideat. De hac eadē diuidendi facultate apud Latinos Boëtius, apud
 Græcos Andronicus, ac Theophrast. libros accuratissime scriptos pos-
 teris reliquerunt. Quis uero sanę mentis dubitauerit, quin ea quę in enclē
 libris diuidentis precepta tradunt, ipsius artis preceptoribus notissima su-
 erint? Sunt autē hæc, ut Gal. non minor pene philosophus quam medicus, in
 præfatione artis curatiuæ ad Glauconē exposuit, summa atque præcipua arti-
 ficiosæ diuisionis decreta, ex Platonicæ disciplinæ thesauris acceptata pri-
 mus, supremisque esse incipiendū: deinde hæc in alia genera, species, differe-
 tiasue secundū: atque hæc ipsa rursus eodē modo partiendū, donec tandem
 ad eas peruenierimus spēs, quę amplius diuisionē non admittunt. Verū
 nunquid hanc diuidendi normā ac regulā obseruauerit ipse diuisionū mas-
 gister Theophrastus, uideamus. Si enim Plinio & Theodoro Theophras-
 ti sententiam libro. 6. interpretantibus credimus, illa Hederae in duo
 prima discrimina, marem scilicet, feminamque partitio, a Theophrasto
 libro Tertio est omnino prætermittita: quo tamen in loco omnia Hede-
 rarum genera ac species usque ad specialissimas per proprias singulas differe-

Diuisio
 est
 com-
 munis.

B

Crennas partiri statuerat: deinde libro. 6. ubi nulla erat de Hederis narratio opportuna, si Theodorum interpretem sequimur, ponitur. Quod cum Plinio uisum esset absurdum libro. 16. ubi de omnibus Hederarum generibus agere proposuerat, ab illa ipsa diuisione per marem ac formam censuit inchoandum, cuius alibi meminisse, ac non ubi præcipua foret ratio de Hederis, magnam esse erroris partem existimauit. Nemo uero illud obijcere audeat, has maris ac sceminae differētiās eo in libro, in quo de Hederis scribere accuratius instituerat Theophrastus, ab ipso tanquam inutiles fuisse neglectas, cum easdem differētiās, ubi haberi possint, uel solas, uel maximas in syluestrium plantarum genere, qualem esse Hederam constat, primas assumi oportere, primo sui de plantis libro uoluntis idem auctor affirmet. Sicuti uero omnia Hederarum genera, seu species, sub uno communi genere, quod Hedera appellatur continentur, ita & Hedera genus ad aliud genus superius refertur, quod frutex nuncupatur, quodque ab ipso Theophrasto, qui omnes plantas quatuor distinctis generibus, arborum, fruticum, suffruticum, atque herbarum, ab alijs tribus ponitur natura distinctum. Liquet autē Theophrastum libro Sexto non de fruticibus, sed de suffruticibus potius, herbisque tractare. Hæc enim ab ipso in eiusdem libri exordio scribuntur: De arboribus dictum iam est, nunc de suffruticibus & herbis doceamus. Consequitur. Et si quæ in hisce alia genera comprehenduntur, illa quoque annotemus oportet.

Plantarum
genera quatuor.

D ut fruges: nam hæc quoque inter herbas deputari deyderant. Sed primum uerba de suffruticibus faciamus. Demum Theophrastus eo quo promiserat ordine prosequens, ita de fruticibus loquitur. Sunt autem eorum genera quamplura summis distereunt discreta. Cistibos, uel, ut Theodorus interpretatur, Hedera, melotrum, rubea, cassia, organum, saturcia, lens, salua, marrubium, policaria, apiastrum, cæteraque huiusmodi: atque etiam quæ minus similia sunt, scilicet quæ ferulacea, & neruiculia consistant, foeniculeum, equifoeniculeum, ferulago, ferulaque, herba muralis, siue muricidacea a quibusdam uocata, cæteraque similia. Hæc enim omnia, atque in totum ferulaceum suffruticum naturæ addixeris. Genera uero atque discrimina singulis hisce indicamentis habentur, alijs euidentiora, alijs occultiora. Cisthi namque, uel secundum interpretem, Hederæ duo genera, masculina scilicet ac femina: c. poriam altera maius, durius, pinguiusque foliū habet, floremque ad purpuram inclinatum, ambabus tamen flores rosas syluestribus proximi, uerum minores & sine odore. Cum igitur Theophrastus & in ipso protinus sexti libri principio dixerit antea se egisse de fruticibus, iam de suffruticibus atque herbis spondeat tractaturum, primoque in loco de suffruticibus, in qua prima tractatione Hederam, uel potius Cisthum (ne errorē interpretis incurramus) melotrum, rubeam, ac cætera quæ sequuntur naturæ suffruticū censent adscribenda, quis dubitauerit, hoc ipso in loco libri sexti nullam de Hedera facere uoluisse mentionem, quam superioribus libris fruticum generi addixerat de qua præ-

terea libro. 3. arborum ac fruticum translatione abunde asseruerat: Neq; A
 uero quispiam ex eo decipiat, ut quoniam hæc frutex, atq; suffrutex ap-
 pud Latinos uocabula una syllaba tantū differunt, minimam quoq; exi-
 sumer in rebus ipsis differentiam, quoniam eadem genera apud Græcos
 sunt tam uocabulo quam etiam natura diuersa: alterum enim *frutex*, alterū
suffrutex idem Græci uocant. Quæ duo uerba cum non posset Theodorus
 commodius exprimere, fruticem, atq; suffruticem transiulit. Quare nisi
 uelimus Theophrastum summum philosophum, qui non inodo de nat-
 uris rerum, sed de dialectica, & diuidendi ratione atq; doctrina libros or-
 natus ac copiosus, quam eius præceptor Aristoteles multorum iudicio
 conscripsit, tam pueriliter aberrasse, ut Hederam aliquando in fruticem,
 aliquando in suffruticem genere collocaret: ut in ea quam fecerat libro. 3.
 Hederarum dictione, suæ doctrinæ præcepta negligeret, ac more quoq;
 ut Plato inquit, in seipso, duo statim prima genera prætermittens, quodam-
 modo membra disrumperet: ut Hederam aliquando in fruticem, aliquā-
 do in suffruticem genere collocaret: ut sibi ipsi pugnantia scriberet, atq;
 contraria, Hederæ florem nunc lanugineum, nunc foliatum asserendo:
 ut deniq; ea quæ omnino sensui aduersantur in ea historia, in qua pleras
 quæsiu magis quam ratione dijudicari fateatur, affirmaret. Illud potius exi-
 stimare debemus, Theodorum Gazam una cum Plinio, qui Theophras-
 tu libro sexto forte Cissum pro Cistho scriptum inuenissent, unius literæ
 le immutatione fuisse deceptos, ideo quæ illa Hederæ tribuisse quæ Theo- B
 phrastus de suffrutice longe ab Hederæ differente tradiderat: quo quidē
 errore cum Plinio libro decimo sexto lapsus manifestissime uideamus,
 quid sit quod dubitemus ipsum etiam libro. 12. idem fuisse, ut tuo utar
 uocabulo, sapius de hoc autore prolato hallucinatum. quandoquidem
 ex Græci codicis mendo ita hic sicut in Praslo & Prasio eadem errandi
 dabatur occasio. Equidem Theodoro Gazæ in Theophrasti translatione
 non raro aberranti uentiam puto impertendam: quoniam ut in præfatio-
 ne sui operis ipse conqueritur, unicū tantum, eundemque mendosum co-
 dicem habuit: nisi quod oportuit diligentem interpretem rerum naturæ
 potius spectare quam uerba. Quæ diligentia si Plinius enī usus fuisset, ne
 q; tibi nec in eius libris, pperas hallucinationes castigandi, neq; mihi tam
 multos errores notandi necessitas foret adiuncta. Quoniā uero in hoc de
 Cisso & Cistho errato, quod erat tam Theodoro Gazæ, quam etiam Pi-
 nio commune, longior fortasse fui quam cuiquam necessarium uideret;
 reliqua demum, quæ circa Plinium tantū disputant, atq; aduersus nos
 pro eodem Plinio abs te fuere defensa, pro nostra tuenda sententia quam
 breuissima oratione poterimus confutare tentabimus.

¶ De CHAMÆDAPHNE.

In Chamædaphne libro. 15. ueterem lectionem distinctionem putas, si
 ita scribatur, Est & Chamædaphne syluestris frutex, & Alexandrina. Ut
 duo genera intelligant. Alterū Chamædaphne, quā Latini Laurcolī, ut

Cui inquis appellantescum tamen ea quæ hodie Laureola latine dicitur, nō sit Chamædaphnæ, sed Daphnoides potius fiamus postea a Plin. descripta. Alterū Laurus Alexandrina, ex Plinio Gal. Dioscor. Tu quidē Pliniam hoc pacto excusas, ne uideat Chamædaphnæ uariis in locis uarie designatæ: cum hoc in loco, libro. l. 15. Laurū Alexandrinā tantūmodo pinxerit, sicut lib. 12. Chamædaphnē. Sed duo remarent in Plinio scrupuli haud quaquā dissimulandi: Cur cum Plinius cætera Lauri genera eodē libri. 15. loco descripserit, solam Chamædaphnē in descriptam reliquerit: Cur cū alterū genus non Alexandrina simpliciter, sed Laurus Alexandrina a Theophrasto, Dioscor. atq; Gal. ab omnibus deniq; græcis autoribus uocetur, Plinius propria appellatione prætermisiss, sumptum a loco uel persona, cognomen tantūmodo posuit: uel eum postea subiunxit, alij Daphnem uocant, proprium nomen contra naturam postposuit: cum tamen uera huius fructus appellatio non sit neq; Daphnæ scorlium, neq; Alexandrina, sed hoc totum, ut diximus, Daphnæ Alexandrina.

¶ De Adarce.

In Adarce falli eos putas, qui uerbum, palustris, recto casu, non autē paterno capiendū putant: atq; ideo credere non de Salsilagine Calamis adhærent, sub Adarces uocabulo a Plinio agi, sed potius de palustri Calamo Adarce nominato: unde temere factum putas Plinio negocium. At cum index capius. 32. libro. 16. agi de Calamis, atq; fructibus, non medicinis ea parte demonstraret, cum ipse præterea continens sermo de diuersis Arundinum speciebus quibus Adarce adnumeratur, cuius facile per suadeat, Plinū eo in loco posuisse Adarcem non esse Salsilaginé, sed palustrem Calamū in Italia nascentē, nemo negociū Plinio nisi ipsemet ipsū fecisset. Quid enim sibi uult illa repetitio? Est enim obliqua Arundo non in excellitatem nascent, sed iuxta terrā fructus modo se spargens, suauissima in teneritate animalibus: est & in Italia nascent Adarce palustris, sub ipsa coma utilis denubus: quoniam uis eadem est quæ Sinapi. Quid, inquam, uerbum, est, his positum a Plinio insinuat, nisi ita esse Adarcem ex Arundinū genere, sicut obliquam Arundinē a quibusdā uocatū elegā. Si enī uerbu palustris paterno casu capiatur, aspera nimis atq; auri. absona fiet Pliniana elocutio. Quod si præterea uerbū Arundinis, ut necessarium fore uideatur, supplendum sit, præcisilla quodammodo atq; defecta oratio uidebitur. Cur uero ea Salsilago nasci in Italia a Plinio dicatur, cum in Galatia, non autem in Italia gigni illam Dioscorides describat: ut mirum uideri possit, tē qui uelis Plinium de eadem loqui Salsilagine de qua Dioscorides, uerbum illud, Italia, non castigasse, ac loco eius Galatia nō posuisse: Cur etiam hæc medicina sub ipsa coma tantum utilis dentibus a Plinio iudicet, quā Diosc. Galen. ac Paulus in omni parte Calamorum quibus hæret, quamuis ad alios usus quā dēntiū probauerunt. Nam & Plin. ipse lib. 32. ubi Adarcem quid sit nō aliter quā prædicti autores exponit, nasci illam circa Arundines tenues, nulla facia de loco sub coma men

tionē simpliciter prouit, neq; in paludibus, sed ubi spuma aquae dulcis ac
 maris se inleat. Quod maximum est argumentum, hic quidem, libro
 foliēt. 31. de Adarce Salsilagine fuisse locutum: libro uero. 16. de altera,
 quam esse Arundinis speciem falsā sibi opinione persuaserit, de qua etiā
 intellexit libro. 20. ubi ita scripsit. Sinapis naturam habere traditur Adar
 cē, inter syluas iacta cortice pleniorē, sub ipsa coma nascens. Ita em̄ ego
 hunc locum puro legendū paucioribus syllabis quam in tua castigatione
 mutatis. Nam & id uerbū, pleniorē, si ita iaceat, eandem sententiā expri
 mit, quam supra lib. 16. posuerat, efficaciorē, s. esse dentibus Adarcē
 sub ipsa coma. Vel possumus ex uno uerbo duo facere, atque ita legere:
 Cortice plane ori sub ipsa coma nascens: Quasi eā nasci ad utilitatē oris,
 cuius dentes sunt nō minima pars, uelit insinuare. Quod pariter hys quē
 libro. 16. de eiusdem medicina ad dentes usu testatus fuerat mirē conueni
 et. Illud quoq; pro nostra facit sententia, quod Plinius nusquam Adar
 cē esse Salsilaginē, nisi libro. 31. monstrauit, ubi eam Calamachnem
 nominauit: quamuis uitio codicis id uerbum corruptum sit in Chalamo
 chnū. Quo etiam in loco eisdem illi subseribit effectus, quos medici uete
 res Salsilagini tribuunt, alios ab illis quos libro. 16. in Adarce retulerat.
 Neq; uero hoc postremo libro quicquam meminisse in praecedentibus
 de eadē Adarce scripsisse, sicuti lib. 20. cum de re ipsa uerba faceret eandē
 se inter syluas tenuisse testandum existimauit. Hae em̄ omnia manifestas
 fuisse probant, Plinium uariis in locis uaria de Adarce sensisse, quam alis
 quando Calami speciem, aliquando Salsilaginē Calamis inhaerentem
 significat.

¶ De Aera, & Aegilope.

In Aera & Aegilope nescio an magis accusandus sit Plinius, qui in res
 bus adeo uulgatis, quibus nomina latina non deerant, græcis utendū cen
 fuerit: an potius, quoniam de eisdem herbis graeca appellatione monstra
 tis illa affirmauerit, quæ sensus falsā esse deprehendit. Tu uero de Aera
 hoc pacto pro Plinio respondes, qd cum Graeci traderent Lolū strangu
 lare circumligando se triticū, neq; id in Italia magnopere foret compertū,
 tutius esse cogitauit græca uī uoce quā latina, Aera id dicendo, nō Lolū.
 Laudat Plinij consiliū, qui Graecorū mendacia, si qui forte fuissent qui
 tam insigniter mentiri uoluissent, ut scriberēt Lolū circumligando se tri
 ticū enecare, nem neq; in Graecia, neq; in Italia compertū sub graecis uo
 cis obsequitate occultare sēdūisset, nisi Aera uocabulum adeo effect in eo
 rundem Graecorum lingua usitatū, ut eius significandus nemis lateat, qui
 uel parum literas graecas degustauit. Ut tamen Graecos autores uiros sa
 ne doctissimos, qui de plantis scripserunt, atq; inter ceteros Theophras
 tum, quē praecipue de agricultura scribens Plinius imitat, tanti erroris su
 spicione liberemus, hic nunquā de Aera seu Lolio scripsit, quod Triticū
 circumligando se enecet, sed solum auferendo alimentū, quoniam Triticū
 aduascit. Hae enim sunt eiusdē Theophrasti uerba libro tertio de causis

Plinius in
 agricultura
 Theophrasti
 imitatus est.

C sis plantarum. Quippe Orobanche uocata Erui enecat amplexu, compressuq; suo, & Linodorum Ecnugrecum interunt protinus radici ad nascentem, & alia eadem alijs inferunt, ut quæ cum singulis frugibus simul proueniunt, ceu Lolium atq; Avena Trinco atq; Hordeo, & Lappa Leni, & alia alijs. Omnia autem idcirco interunt, quia pabulum tollunt. Ex his Theophrasti uerbis, quorum magna ex parte sententiam Plinius libro. 18. ubi agit de uitis frugum, studuit exprimere, facile ostendit Pliniani erroris in Aera ac Aegilopeongo. Quia enim paulo supra Theophrasti fecerat de Orobanche mentionem, quæ amplexu suo Erui strangulat, inde enim illi apud Græcos nomen, existimauit eandem esse Aera & Aegilopi, quorum alterum Lolium, alterum Auenam Theophrasti conuerterit, interuendi rationem. Atque ideo post factam de Orobanche mentionem, quæ circumligando se Erui enecat, postea Plinius subiunxit, Trincum simili modo Aera, Hordeum, Feluca, quæ nominatur Aegilops: tamen Theophrastus, quem ut uidere est de eisdem rebus Plinius scribens, quantum potuit studuit imitari: cum Theophrastus, inquam, licet omnia de quibus eo differit loco, idcirco uicinas herbas scribat interire, causa illa generali, quod pabulum tollunt, uarijs tamen hoc illa modis facere doceat. Nam Orobachen quidem quæ Erui amplexatur & comprimit Linodorum uero, quia Ecnugreci ratione adnascentur: Lolium autem atq; Auenam, quia cum Tritico atq; Hordeo proueniunt, ceu Aparine: quæ nescio an recte Theodorus Lappa interpretatur, cum Lenie. Nullum uero ex illis tribus habere se uinciendi ac circumligandi naturam quicunque eas nouerit minime dubitauerit, nisi quod de Aparine forte possit concedi, quæ Gal. lib. 1. de alimentis ita se Lentibus circumspicantem, neq; aliter augentem ac strangulantem, quæ Orobachen Erui describit.

De AEGILOPE.

Cur Aegilopen potius quam Auenam eodem in loco dixerit Plinius, eam ratione affers, quod cum Græci duo Auenæ genera facerent, Bromum. scilicet & Aegilopen, hoc uero discrimen nemo reddidisset in Italia, ob id Plinius libro. 18. cum Auenam inter uitia frumenti collocasset, paulo post de Festuca, quæ uocatur Aegilops, edisserit: non quod nesciret Auenæ id esse quoddam genus, ut nonnullos cauillari inquis, me, si inuenis, quem licet aperte non nomines, his tamen qui per libellum legerint facile das agnoscerendum, sed quod alterum quoque fastidium celebrari nouisset Bromos nomine. Hæc tu pro Plinio. Ego uero ut cauilli crimen, cuius me notasti, deprecer apud te, cui magis uelim meos mores probari, quæ doctrinam nusquam Plinium per calumniam reprehendi, quod nesciret Aegilopen esse quoddam Auenæ genus, sed ob id tantum incesum, quod eodē capite modo Græca, modo Latina uoce in eodē Auenæ genere uti uoluerit. Nam quod scribit Plinius libro. 18. Auenam esse frumentum uitium, & Hordeum in eā degenerare, hoc idem Theophrastus libro. 8. de plantis, & Galenus lib. Secundo de alimentis, de Aegilope etiam testantur. Quod uero eū pau-

Io post Plinius ait, ab Aegilope Hordeū necari, id ipsum Theophrastus A
lib. 5. de causis plantarū, licet alio mō quam Plin. Aegilopi tribuit. Alter
um quoq; salsigium Plinius, si non eodē capite, saltem libro, aliquando
Bromum, aliquando Auenā nominauit: ut in explicabilis ratio uideatur
cur Plinius in eisdem generibus nunc graecam, nunc latinā proferat uo-
cem, Bromū ex Oriente aduectā libri. 8. capite. 10. Plinius refert, sed ean-
dem Bromum eiusdem libri capite. 7. antea Auenā fuerat interpretatus
ibica scribit. Tunicā frumento plures, Hordeum maxime nudū, & Als-
ci, sed praecipue Auenā culmus alior frumento, quam Hordeo, ansta
mordaxior ē hordeo. Haec sere omnia sunt ex Theophrasti libro. 8. quam
uis corripit plerūq; translata. Nam Theophrasti de eisdem rebus scrip-
tae uerba sunt ista. Theodorus interpretatur. Ad haec Tritiū tuni-
cis integrit multū, Hordeum nudum consistit: id enim omnium maxi-
me cauet regmēto. T ipha quoq; & Silgo, & omnia huiusmodi multipli-
ci folio includunt: aut omnia maxime, ut ita loquar, Auenā namq; opetu-
it, quin etiā culmus alior Tritico quā Hordeo est, spica plus discreta a fo-
lis emicat, palea quoq; plus suauior quē ex Tritico q; Hordeo. Si quis
conferat Plinij uerba supra posita, hijs quae de libro. 8. Theophrasti sub-
iunimus, nō puto dubitabit, qn Plin. sicuti tunicas Frumēto plures contra
Hordeum maxime nudū ad Theophrasti scriptā imitationē, ita in ceteris
sequendo Theophrast. *Auenā nudā*, id est, Auenā maxime opertā, uel
lon interpretat Theodo. dicere uoluerit. Cur uero sensu contrario maxi-
me nudā scripserit, non magis scire reddere rationē, quam cur idem Plin.
Aegilopen circumligido se Hordeum dixerit interire, cum nulla A-
uenae species quae id faciat agnoscat, sicuti neq; Lolij, quod tuam alter-
am in Aera destruit defensionē, ideo sollet Pliniū Aeram dixisse non
Lolium, quare ipsi plus Lolij speciem, quā Lolium significare uideatur.
Nam acque ignorat, ubi terrarū talis Lolij species oriatur, quae circūligan-
do se Triticum cunctet. Sed cur Plinius in hys adeo apertis erroribus tam
operose defenditur, abs te praesentem, qui scias hoc in ipso loco, ubi Plinis
in Aera atq; Aegilopis naturam peruerit, in tantum fuisse hallucina-
tum, ut Terampum & Ateramnū, quae duo uocabula coētile atq; in-
coētile leguminum affectus plerūq; in locis apud Theophrastum signi-
ficant, ipse pro herbis noxijs accepit: quarum altera, Ateramnū soli-
et, circa Philippos in pingui solo interimit fabam, Teramnū uero in
macro, cum quidam uentus afflauerit. Quem quidem adeo crassū Plin-
ij errorem nesciens aliter excusare, locum esse uni dē codicis, & curatum
suspicias: qui etiā libro nono, capite decimo sexto mirari te dicas, Plin-
ium eisdem pisces modo graece, modo latine nuncupare: quod & in re-
bus alijs, uelut in herbis Plinium plerūq; facere non distiteris, nihil tes-
tante, eodem ne sint, an a. a. e. Si hoc alem in alijs genus erroris Plin-
ius admisit, cur non etiā in Aera & Lolio, Aegilope & Auenā pōnit ad
necare? Vel si in hoc Plinius non errauit, cur tibi dedit in alijs similibus

A de se admirandi occasionem;

¶ De GLASTO, ISATIDE.

Si ubi de Isatide inter Lascucas sponte nascentes lib. 20. scribitur, pro Syluatico Glastum, ut tu id uerbum castigandū oporaris, legatur, non a deo nos elidemur, qui Pliniū hoc in loco indiligentiæ accusauimus, quā- tum Plinij lectio quodāmodo uiolabit: quoniam a Syluatico ad Glastū longinquus est transitus. Quare uel nihil immutandū est, sicuti uideri in manu scriptis codicibus asseris: aut si Glastum loco uerbi Syluaticū, quam- uis uolenter intrudatur, iure Pliniū a nobis fuisse reprehensum, nisi hæc castigatio adhiberetur, iudicasti. Quantum uero rectius totus iste locus in Plinio emendabitur, si ita legatur. Alterum est genus quod Græci Isatim uocant. Vbi uerbum Isopos, quod neq; græcum est, neq; latinum, si pro aliquo Lascuce genere accipitur, tuam subterfugisse censurā non parum sumus admirati. Tertiū est genus in syluis nascens, syluestrem Isatim uocant. Hic enim diligenter aduertisti ex manu scriptis codicibus, nisi ita legatur, locum fore defectum. Erit igitur secundum Lascuce sponte in aruis nascentis genus, non Isopos, sed Isatis simpliciter appellata, tertium quod in syluis gignitur syluestris Isatis. Quartum uero genus, quo infectores lanarum utuntur, non syluatica Isatis, hæc enim est secundo generi admodum sua differentia, sed potius satia dici debet. Dissert autem hoc parum genus a secundo: quoniam istud seritur, illud in aruis sponte nascitur. Si itaq; Glastū, ut rationabilis appareret, nullo modo interponat, iam nulla dubitatio relinquitur, ita in hac herba, sicuti in plerisq; alijs, si-
 B militem sibi errorem Plinium incurrisse: quando eam sub uarijs nomini- bus quasi essent duæ, non una, in locis adeo distantibus designauit. Pari-
 etiam incuria Atriplicem holus satium, atq; etiam sponte nascentis, mos- do latina, modo græca appellatione tanquam herbas differentes enarra- uit. Vnde etiam illud est consecutum; ut effectus aliquando contrarios utriq; subscripserit. De Atriplice siquidem, atq; eius proprietatibus, cum libro secundo disseruisset, eamq; ex autoritate Pythagoræ morbos regios & pallorem facere tradidisset, mox de eadem sub Chrysolachani uocabu- lo libro. 27. scripsit, fuisse aliquos qui traderent, illam alligatam regium morbum habentibus ita ut spectari posset sanare id malum: quem etiam effectum de semine si bibatur cum rzelicato, auctor grauissimus Diosco- rides, & plerique alij medici testificantur. Esse uero eandem herbam a Romanis Atriplicē, a Græcis autē Chrysolachanū nominatam, tibi pro-
 bare super addemus: ac id agentes Græcorū pro uerbo subiiciamur, Sus Mineruam. Alter eū alijs, qui ausi sunt supra calcem ascendere, aliter ubi Hermolæ eruditissime, non solū magnarum, sed etiam minutilimarum rerum scientia prædito, scribendū iudicauimus: Tibi inquit, qui Plinium in uerbi Præfatione ambiguitate sæpe hallucinatē notauisti: quæ sorte hal- lucinatio causa fuit, ut de Balote lib. 27. scriberet, quā Plinius lib. 20. sub Marrubij nigri nomine notificauerat. Taceo mille alios huius generis

Atriplex.

ERRATA, LEONICE NVS

177

A

apud Plinium errores, ne multa quae tu in tuis castigationibus lectiones
commonuisti, nunc te uelle docere uideamur.

DE PERSONATIA, AC PER SOLATA.

Ego Plinium in meo libello notandum putavi, quod libro. 25. eodem
capite his Personatiam descripsit, quam sicut Graeci utroq; in loco Archi-
um nominauit: altero tamen Personatiam, altero Per solatam, ut ubi uideo
placere, dici latine insinuaui. Quam distinctionem nominum a Plinio
cognitam ais, a quibusdam non fuisse perspectam: ob eam, ut puto, ratio-
nem, quod ego libro. 25. altero in loco ubi de Archio fit mentio, pro Per
solata Personatiam scribendum putavi. Sed cum tu quoq; fatearis, Per sola-
te uocabulum a persola esse deluctum, quod nomen apud Latinos, teste
Placidio grammatico, qui de Plautinis nominibus scripsit, personam si-
gnificare, siue Personatiam, siue Per solatam altero in loco legens, nihil ma-
gis ab errore Plinius eximitur, qui his eandem herbam modo sub Per solas-
te uocabulo, eodem etiam capite pinxit. Sed tu forte non adeo Plinium
descendere quantum me accusare uoluisti, qui Placidium grammaticum
non uideris. Ego uero ad crimen in homine nulli rei minus, quam uersu
horum studio incumbente, non multum puto inexplabile, sed una aquae
gutula abluui expurgariq; posse. Illud aliquanto difficilius in Plinio exeu-
sari queat, quod ex tantilla uominum uarietate, rem diuersificari, hoc est,
aliam esse herbam Per solatam, aliam Personatiam iudicauit.

Persola.

Placidius
grammaticus.

DE ECHIO, ATQVE ALCIBIO.

B

Non reprehenderemus Plinium scribentem libro. 27. se qualis esset Al-
cibios apud autores scriptum non reperisse, nisi ipse Plinius libro. 25. ean-
dem Alcibiam sub Echios nomine eodem quo Dioscor. modo pinxisset:
adeo, ut Plinius putasse uideatur, aliam esse Echiam ab Alcibio, quantitas
men non differre in nostro libello probauit: quoniam eisdem effectus tam
de Echii, quam de Alcibio, & Plinius ipse. & ceteri autores prodiderunt:
qui etiam autores non seorsim de Echii, seorsim uero de Alcibio, quemad-
modum Plinius, sed de Echio tantum, quam alio nomine uocari Alcibiadiū
testatur, tractauere. Cum uero tibi uideatur ea quae dicatur Echios atq;
Alcibiadiū diuersam esse ab altera, quam Nicander Echii atq; Alcibi-
um appellat: ego me fateor hanc apud Nicandrum distinctionem non ag-
noscere. Illud satis habeo explorat. In libro Dioscor. uel Pauli, nullam
huiusmodi nominum, ac multo minus rerum differentiam deprehendi: quan-
do quidem de Echio atq; Alcibiadio solum agentes, non alias isti uires ad-
scribunt, quam Echii atq; Alcibii Nicander. Ut uero proximus sit non
differre, siue Echios, siue Echios, siue Alcibium, siue Alcibiadiū ea her-
ba a diuersis autoribus nominetur, quemadmodum qui eam Alcibiadiū,
non autem Alcibiadiū uocant, rem plane eandem, non diuersam intelligunt.

DE HELIOTROPIO.

Vbi de HELIOTROPIO scribit Plinius, ais quibusdam uideri

C eundem autorem Heliotropium cum Cichorio confundere: quoniā & Heliotropium cœruleo flore describat, & cibo gratum esse dicat, quæ duo Cichorio conueniant. Ego uero & alia adiunxi quæ de Heliotropio scribit Plin. Cichorio pariter congruentia: ut quod semipedalem altitudinē nō excedat, & nō nisi pingui cultoque solo nascat: quæ omnes notæ aggregatæ, Cichorium manifeste designant. Tu uero priores duas ita reclusas, quod nihil impedit uescendo esse tam Heliotropium, quam Cichorium: nec constat in Dioscoride, ^{scilicet, de re, id est,} candidum, an ^{scilicet, de re, id est,} cœruleū scribere oportuerit. At ut ad utrumque respondeam, & de Cichorii radice quod etiam sit, & de flore quod cœruleus sit, sensu atque experientia probatur, quæ de Heliotropio non audes affirmare: quando etiam in dubium reuocas, qualis Heliotropij flos a Dioscor. describatur, cœruleus, an candidus. Ego autem illud certe scio, multos quos uidi, & quidē antiquos Dioscor. codices, ^{scilicet, de re,} non autem ^{scilicet, de re,} scriptum habere: & nisi mea me fallat opinio, puto te eandem scripturam in tua translatione secuturum.

¶ De L A S I N E.

Quosdam ais, uerbum Lasinem corruptum esse nescientes, Pliniū culpare, quasi hanc herbam libro. 28. inutiliter repenerit, Lagnem uocando, non lasinē. Tu uero pro Lasine lasionē censēs legendū ex Theophrasto, tam libro Plinij. 21. quam etiam. 22. atque ideo aliam statuis a Lagine, de qua idē Plinius agit libro. 28. Demum ut meæ modestiæ consulam, mihi putas recitandū: quoniam non sit tanta inter Lagnem atque lasionem affinitas, quantum tibi uisus sum existimare. Quasi uero ego in nostro libro tenuem tantum uocis sonum secutus, ac non multo magis naturæ proprietates, eandem esse cum lasine lagnem apud Plinium uidelicet rim. Quoniam quæ de lasine libro. 22. scripserat Plinius, eadem sere in lagine libro. 28. reperiunt, ut quod pchificos iuuat, quod lacis ubertatem faciat, quod infantibus illita capillū alar, quod in cibis placeat, quod uentrem stimulet. Sed unde quantum mihi contulerit cum te homine doctissimi de huiusmodi rebus disputatio. Ea enim quam tu adduxisti autoritas Theophrasti, longe me fecit ad ea quæ pridē scripseram confirmanda audentiorē, nedū mouerit ad recitandū: nisi recantare pro eadem repetere cantilenā accipiatur. Suspiciari me in meo libro scripsi, quæ utrobique, & libro. 11. & libro. 18. pro lasine u. lagine, & elxine & euline legi deberet. Adeo non nescius quod tu mihi obicis, uerbum lasinē esse corruptū, ut etiam quo pacto castigandū esset admonuerim: cuius castigationis illa ratio fuit: quoniā Plinius eodem libro. 1. 28. nō modo laginē, sed etiam Echitem, & tenuē Scamoniū eandē herbā a quibusdā uocari testaret. Ego uero non agnoscerem plantā, quæ proprie tenuē Scamoniū dici posset, præter illā quam Dioscor. sub Elxemes, Eyxines, & Cassampeli quoque nominibus pinxit, folijs Hederæ: similibus omnibus, seque inuenerit circūuoluens: ob quā etiā naturā sicut Diosc. Cassampelū, ita Plin. Cōuol uolū alibi nominat. Sed de quā antea tū suspicabar, nūc certū ex Theophrasto

Tenuē Scamoniū.
Cassampelū.
Cōuoluo-
lū.

sto habeo noticiam in cuius codice, quæ scis etiã Plinianis esse corruptionẽ, A
 sic pro iagine elxinem uel eulinẽ, ueluti apud Pliniũ pro Lagine uel La-
 sine puto scribendũ: nã de Lagine Plinius lib. 21. ita scribat. L. sine unũ fo-
 liũ habet, sed ita implicatũ, ut unũ cũ sit plura esse uideantur. Theophrast.
 aut, a quo, ut par est, Plinius accepit, de flore lationis lib. 1. de historia plã-
 tarũ eadẽ quæ Plinius de flore laines tradit in hæc uerba. Nonnulli folio
 uno emergũt, descriptionẽ tamẽ pluriũ ostendẽtes, ut flos in latione. Nõ
 ne hæc flori eius herba, quã Græci Elxinẽ atq; Cassampetũ, Plinius, ut di-
 xi, Conuoluolũ alibi uocat, mire conueniunt? Est em̃ hic flos, ut Plinius
 inquit, rudimentũ naturæ Lilia facere condiscens: & cũ unũ foliũ tantũ
 habeat, quibusdã tamẽ quasi incisuris ita distinguit, ut uideat in quinq;
 diuisum. Eadẽ autẽ herba dicta latine Conuoluolum, sicuti hoc in loco,
 libeo scilicet primo de historia plantarũ, apud Theophrastum pro Elxi-
 ne, uel Euline uino codicis latione nominatur, ita libro secundo de causis
 Lagine atq; corrupte uocant quod tamen uerbum ueluti diuinans Theo-
 dorus Volucrum uertit. Quare cum Dioscorides atq; Galenus multo
 sint, ut te non latet, tam accuratæ doctrinæ, uirum, in lingua græca emen-
 diores quã Theophrastus in eadẽ, uel Plinius in nostra, quid est quod
 dubitemus lagem & lasinem apud Pliniũ, lationẽ autẽ & Asinem apud
 Theophrastum nomina itidem deprauata, ex uerioribus codicibus casti-
 gare: cum præferam quid sit Græcis Elxine, uel Euline, quidue Latinis
 Conuoluolum, uel sensu ipso monstrante noscatur. Quid autem sit eisdẽ B
 Græcis latione, aut Asine, seu Plinio Lagine uel Lagine, ab illis etiam qui
 se omnia in Plinio scire proficiuntur ignoratur.

DESIO, & SIALAO.

Male me Pliniũ accusantẽ, quasi duas herbas fecerit quæ sit una, in tus-
 is primis defensionibus notauisti: quoniã nũ non uideatur Siũ esse Cris-
 fiones, sed tantum similis herba. In secundis contra me latam sententiam
 pene reuocasti: nam Sialũ uerbũ esse corruptũ in Pliniano codice, & La-
 uer potius esse legendum iudicasti. Cuius descriptionem tu quoq; fateris
 ad eius oleris naturam proxime accedere, quod Græci Sium uocant. Et
 quoniam Dioscor. ait Sium a Romanis Lauer appellari, quam tu etiam
 concedis esse illi herbam, quam uulgo Crifiones appellant: ita tandẽ me
 cum, & cum Dioscoride sentis, quod Sium quidẽ sit Lauer, sed Lauer o-
 doratum: quandoquidem Sium herba est odorata, teste Dioscor. Lauer,
 siue Crifiones minime. Sed cum idem Dioscor. duo Sij genera faciat: al-
 terũ odoratũ, ob quã naturã luncus aromaticus alio bibe dicat: alterũ ino-
 docum, qd quia Nasturnj refert sapore, ideo etiã Cardamine a Græcis uo-
 cantur: sicuti duplex est Siũ, atq; ut tu quoq; insinuasti, Lauer, odoratũ, f.
 & carens odore, non etiã Crifiones quidam esse inodori, quidã odoratũ
 dicant: Quo quidẽ admissio, mea stabet sententiã, Siũ esse eam herbã quã
 Crifiones nominamus: quã cum his descripserit Plin. & sub Sij, & sub Si-
 lai, siue ut in legendũ putas, Laueris nomine, iure est a me incuriã, ne di-

Sium.
Crifiones.

Cam infestis accusatus, qui quæ una herba erat duas fecerit, sicuti ob id etiam merito possit reprehendi, quod duo Si genera in unâ naturam confuderit. Nā quæ de Sio scribit Plinius, quod latius sit Apio, atq; in aquis nascat pinguis, nigrusq; quod calculos frangat, quod dysentericis & mulierum mensibus prosit, hæc omnes sunt Si odorati apud Dioscoridē proprietates. Quod autem Nasturtij saporem reddat, quod lentigini & mulierum uisus in facie illitum nocte momento cutem emendet, ut de Sio pariter scribit Plinius, hoc non de eodem genere, sed altero potius insodoro, quod ut diximus, a sapore quē reddit, Cardamine a Græcis nuncupatur, Dioscorides retulit.

DE SIGILLO LEMNIO.

Venio ad Sigillum lemnium, quod ego autore Galeno medicorū omnium longe doctissimo rectius terrā quam milton, id est, rubricam nominari monitui. Tu contra Nicandrum assers, ac Celsum; quorū alter id terræ genus Multū, aliter Minū uocat. Sed cur non etiam Andromachū medicū antiquissimum allegasti, qui in suæ thesauri compositione Terram lemnianam Multon appellauit; Præstat autem, inquit Galenus, in eiusdem compositionis expositione, non Multon, sed terram potius diceret eam, ut puto, cauens confusionem, quam uisus est fecisse Plinius, Terrā lemniam inter rubricas & colorum genera libro 5. & 3. numerauit; cum tamen, ut idem Galenus inquit, aliud sit lemnig terræ genus, quo fabri lignarij pro rubrica utuntur, quod uerius Multos nominatur, picturæ potius quam medicinæ accommodatum. Ego igitur non adeo de nomine, quā de re ipsa a Plinio dissensi. Nam etsi & Cinnabaris, & Minium, & plerasq; forte alia æque medicis ac pictoribus seruiant, utrunq; tamen usum lemnio Sigillo contingere neq; tradit a Dioscoride, diligentissimo alioquin in huiusmodi rebus explorandis autore, a Galeno autem rubricā a Terralemnia plane distinguente negatur.

DE CINNABARI.

De Cinnabari non putas eam opinionem, quam secutus est Plinius, a Dioscoride improbari: quoniam idem Dioscorides simpliciter scripserit: putauerunt quidam Sanguinē draconis esse Cinnabarium: nō damnans, sed referens aliorum de Cinnabari existimationem. Sed qui defendi possit, huiusmodi de Sanguine draconis opinionem, non iudicari a Dioscoride falsam, qui de Cinnabari non lib. 2. inter medicinas ex animalium sanguine sumptas, sed potius 3. inter metalla tractauit: De Cinnabari quoq; metallo in Hiberiā & Colchis nascente, ut te non lazet, agit Theophrastus. Et si contra te cognomine tantum Barbarum, autorem linguæ & nationis Barbarum licet allegare, Auicenna pariter in suo Colliget, non aliter de Cinnabari quam de metallo scripsit. Galenus etiam medicus nobilissimus sui de simplicibus medicaminibus lib. uoluminis. u. Cinnabarim metallis adnumerauit. In altero autē de eisdem medicaminibus ad Paternianum tractatu, eorum aperte sententiam improbat, quam Plinius com-

probatu, ita scribens. Cinnabaris non est Sanguis draconis, ut quidā putant. Siue autem hæc sint uerba Galeni, Pergameno Asiæ ciuitate oriundi, siue alterius eodem nomine insignis medici, sanis constat tantorū uirosū iudicio, ea quæ de Cinnabari prodidit Plinius, esse fabulosa: non tamen ob id, ut nobis obiecisti, Pliniū irritamus. Absit enim a nobis tanta temeritas, ut hunc celebris nominis autorē, tam de humano genere bene meritū, ludibrio habeamus. Sed neq̃ tanti fecimus, ut nefas putauerimus ipsi aliq̃n non credere, ut quod quidā legulei, qui solis nitunt̃ autoribus a nobis exegerunt, Plinij autoritatē sine ratione rationē esse censuerimus.

DE TURBIT.

De Turbit autem de quo in chirographo quæris, difficile est etiā quo nomine apud Dioscoridem censeatur determinare. Turbit enim est nomen barbarum: Barbari autē autores de ipso uarie loquuntur. Aliud si quidem de ipso scribit Serapio, aliud Mesues. Quare si a me petas quid sit apud Dioscor. Turbit, a Serapione descriptū, possum tibi sine aliqua hesitatione respondere, esse Tripoliū: licet hoc nomē apud Serapionē al legantē in eo Diosc. sit deprauatū. Nam quæ de Tripolio Diosc. ac Plin. scripserunt, q̃d in maritimis nascit̃ locis ubi alludit unda, neq̃ in mari, neq̃ in sicco, folio llandis crassiore, palmeo caule & mucrone diuiso, radice alba, odorata, calida gustu, & reliqua: hæc eadē Serapio de Turbit scribit, q̃d Caricamū uitiolse, ut diximus, pro Tripolio nominat. De quo uel co-
dicis, uel autoris errore minus sit admirandū: q̃n̄ & apud Pliniū non Tri-
poliū, sed Trifoliū potius corrupte legi: adeo, ut Simon dubitauerit, an sit idem caput de Trifolio apud Pliniū, & de Tripolio apud Dioscor. & de Turbit apud Serapionē. Pandectarius autē duo capita scripsit, alterū de Tripolio secundum Dioscor. alterum de Turbit secundum Serapio-
nem: quasi Turbit apud Serapionem sit aliud a Tripolio apud Dioscor. qui forte error Pandectarij, una cum Simonis dubitatione, inde etiam ha-
buere occasionē: quoniam in latino Dioscor. cuius uerba citat Pandectar-
ius, scribitur Tripoliū habere folia similia Apio: cum tamen uerius Dios-
cor. tradat esse similia llandi herbæ, hoc est, illi quam uulgo Guadum ap-
pellamus, quæ in usu tinctorū celeberrima est. Apud Serapionē autē hæc
similitudo neq̃ ad Apium, neq̃ ad llandē refertur, sed ad quandam plantam,
quæ Aralatis nominatur. Quorū uerbū puto apud Arabes esse corru-
ptum, & pro llandē, Aralati scribit̃: tunc etiam apud Pliniū nō folio llan-
tidis, sed folio satis crassiore palmo itidem uitiolse scriptū inuenitur. Qui
quidem locus fuit a me pridem in libro de Plinij, ac ip̃s aliorū ædicatorum
erroribus castigatus. Si autem a me quæris, quid sit Turbit, quod describi-
tura Mesue, apud Dioscoridē, dicere oportebit, Turbit illud Mesue non
esse Tripoliū apud Dioscoridem, sed radicem alicuius herbæ habentis
succum lacteum, acutum, ex genere Thymalorum, seu lacticinorum, ut
iuniores medici loquuntur. Tale enī est Turbit, quod describitur a Mes-
ue, non habens foliū simile llandi, sed Ferulæ potius. hæc enim sunt eius

Turbīt Tel-
poliū, scdm
Serapionem

Turbīt scdm
Medos.

- C** uerba, ut nosti : Turbit est radix herbæ, cuius folia sunt sicuti folia Ferulæ, minora tamen, & est ex habentibus lac. Quo circa Aëtiarius, græuis apud Græcos autoritatis medicus, multum tamen Galeno ac Paulo ætate posterior, qui multas Arabum medicinas illorum nominibus memorat, inquit Turbit a Barbaris uocatum esse radicem plantæ, quæ a græcis Pinusa uocatur. In qua etiam opinione quidam alij Græci præter Aëtiarium fuisse uidentur, qui capite de Pinusa apud Dioscoridem, ubi de radice fit mentio, uerba illa interfuerunt, quæ non puto esse Dioscoridis, sed glossema potius, *ἢ καλοῦσι τοὺς διτ*, id est, quam radicem scilicet Pinusæ uocant Turbit. Sed contra hoc est, quod hæc eadem radix a Serapione nō Turbit, sed Sebram, id est Esula nuncupatur: quod palam fiet conferenti ea quæ Serapio de Sebram ex Dioscor. atq; Galeni pariter scripsit autoritate, cum hys quæ iisdem Græci autores de Pinusa prodiderunt. Quamuis Auicenna capite de Sebram aliud potius uidet describere, quam radicem Pinusæ. Imo si uerba Galeni libro, 8. de simplici medicina in Pinusa attendimus, & alia comparat. a. Canone, capite De Mezeregi ab Auicenna scripta, liquido apparet, quod Mezeregi apud Auicennam sit Pinusa apud Dioscoridem: ita quod necessarium sit alterum duorum, uel Sebram non esse Esulam apud Auicennam, intelligendo per Esulam radicem illius herbæ quam Græci Pinusam uocant, uel Auicennam in duobus capitibus secundi Canonis de eadem radice fuisse locutum. scilicet capite de Sebram, & capite de Mezeregi. Eadem eiusdem medicinæ repetitio superflua est apud Serapionem. Nam capite de Tithymalo ultimo loco nominat speciem Tithymali quæ dicitur Priacaulis autem dicere Pinusa: eadem enim de ea scribit quæ de Pinusa Dioscorides. Paulo infra aliud caput scribit de Sebram, & in eodē allegat Dioscoridem: quasi Sebram alia sita pinusæ medicina. Sed neq; illorum opinio est omittenda, qui putant Turbit esse radicem herbæ, quam uulgo Soldanam nominamus, passim in locis maritimis prouenientē. Hanc tamen opinionem esse falsam nos ita probamus. Soldana herba, uel eius radix non est Turbit a Serapione descriptū, quia illud Turbit est Tripoliū apud Dioscor. & habet folia similia llatidi, ut nuper ostendimus: Soldana autē herba non est Tripoliū apud Dioscoridē, sed ad aliud caput refert, ut mox ostendemus. Itē Soldana herba habet folia quadamtenus Hedera: similia, uel Aristolochie rotundæ: Turbit autē a Serapione descriptū, sicuti etiam Tripoliū apud Dioscor. habet folia similia llatidi. Eadē ratione probatur, Soldanā herbam non eāē Turbit descriptū a Mesue: quoniam istud Turbit habet folia similia Ferulæ, ut etiam antea dictū est: Soldanæ autē folia sunt omnino a Ferulæ folijs differentia. Simili argumento in libro de morbo gallico contra Gentile probauimus, Soldanam herbā pō esse Cachilē apud Serapionem: quoniam Cachile secundū eundē Serapionem, habet folia Nasturtij, quæ nullam præ se ferunt foliorū Soldanæ similitudinē. Hic autē uberioris doctrinæ gratia superadiungimus autores Arabes, Soldanā herbā neq; ad

A

Soldana
est Brassica
marina.

caput de Cachide, neq; ad caput de Turbit tetulisse, sed Græcorum imitatione ad caput de Caulibus. Est enim Soldana herba vulgo a nobis dicta illa, quam Dioscor. atq; Gal. Brassicam marinā appellant: qđ liquido apparebit, si quis inuicē contulerit ea quæ in herba Soldana oculis intueretur, & quæ de Brassica marina Dioscor. scribit. In hac tamē herba mihi videntur auctores Arabes eatenus aberrasse, quatenus de Caule domestico atq; sylvestri, ac subinde marino eodē capite cōtinuatim trāstauerūt, tanq̃ hæ omnes forent eiusdē generis, p̃ximioris species: qđ de sylvestri qđē atq; domestico Caule concedi posset: qm̃ tanta satius atq; sylvestris distērentis distans: de marino autē Caule nequaq̃, qui omnino ab alijs duobus diuersificat, ut nō modo Dioscor. sed etiam Gal. testificantur: quorū autorū sententia Brassica marina, & Brassica latua, vel etiam sylvestris quæ quouocē dicunt. Putasse autē Arabes Caulē satiuū atq; sylvestrē, ac præters ea marinū quandam habere int̃ se non modo figuræ, sed etiam naturę affinitatē, eo cōstat argumēto: q̃ omnes eodē, ut diximus, capite cōplectuntur. Et præter hoc etiam uerba Serapionis idē ostendunt, qđ de Caulibus marinis ita scribit, Marini Caules sunt lōginiiores a similitudine domesticorū, quā .i. sine Caules agrestes. De illis em̃ statim antea locutus eras. Auicēna insuper tres hæc species enā effectū cōmunitate cōfociat, ut cum .i. Canone de Caulibus scribit in hunc modū. Sylvestris, marinus, ac domesticus maturat phlegmones & duricis. Qui quidē effectus a Dioscor. Cauli satiuo atq; sylvestri ex parte assignat: marino autē Cauli a nobis mine ascribit, & nulla experientia comprobāt. Verior autē est Græcorū opinio a nobis tacta, qđ Caulis agrestis atq; satiuus tantūmodo sunt figura colore, & naturæ proprietatib. similes, nisi qđ agrestis est albius & calidior, & siccior, sicuti omnes alię plantę sylvestres sunt in eodē genere satiuis, scē eundū has duas qualitates, ut inquit Gal. fortiores: marina autē Brassica penitus ab illis ambabus euariat. Hæc ideo in Arabicis auctoribus notanda celsimus, ne quis putaret nos Soldanā herbā, ut illi fecerūt, forte qđ esset apud Diosc. atq; Gal. Brassica marina nescientes, int̃ Brassicarū species cōnumerare. Sed qm̃ multa interseruimus ut te pleniori officio demeremur, iam ad illud redeamus de quo præcipue ab initio querebā. qđ sit Turbit apud Diosc. Forte autē in tanta tum Arabū autorū, tū etiam Latinorū super hac medicina opinione diuersitate, melius quæres. quid sit apud Diosc. radix illa quam p̃ Turbit officinæ uelunt. Ego qđ diu multūq; laboraui, ut herbā uidentē uiderē, cuius radix Turbit nuncupat. Nā qui radicē nū aridam ad nos asserunt, neq; ubi nascit̃, neq; quali folio, uel flore Turbit insigniat sciūt dicere, nisi qđ unus nū pharmacopola id mihi de flore Turbit est testatus, qđ de folio Tripoli scribit Diosc. qđ uidelicet mane candidus, meridie purpureus, uespere phæniceus appareat. Qđ si mihi fuit uere relātū, p̃cuius dubio Turbit, quo nos utimur, est Tripoli apud Diosc. Sed qm̃ hoc de flore miraculū uix forte ipsi Diosc. credat, ne dum alicui pharmacopolæ, omnino satagendū, ut foliū ipsū uide ins

B

Turbit uerū.

- C spiciamus, & an sit folio Iſatidis, aut Ferulæ ſimile, uel etiã neutro, diligẽti
us conſideremus. Fieri enim poteſt, ut radix illa qua uſimur, neq; ſit Turbit
Meſue, neq; etiam Turbit Serap. tantũ uideo in his rebus incuriã, q̃ ſunt
in uſu frequentiffimo medicorũ. Si quis enim dixerit eſſe Turbit Serapio,
illud obijcere poſſumus, qđ Turbit apud Serapionẽ eſt idẽ qđ Tripoliũ
apud Dioſc. Radix aut Tripoliũ ſedũ eundẽ Dioſc. odorata eſt. Qua ue-
ro nos utimur pro radice Turbit, omnino caret odore. Si uero alter aſſe-
rat hanc eſſe turbit deſcriptũ a Meſue, cum ſit illud turbit ſecundũ eundẽ
Meſuen ex genere habentiũ lac, ſeu lacticiniorũ, hoc eſt, earũ plantarum
quę habent lac maxime acutiũ: interrogabimus ipſum, quidnam tandem
erit ex hijs quę a Dioſcor. uel Serapione deſcribuntur: an aliqua ſpecies
Tithymalorum: Sunt autẽ ſeptem uel octo, ſed nulla earũ eſſe poteſt Tur-
bit a Meſue deſcriptũ. Nulla ſiquidẽ ex illis habet folia ſimilia Ferulę, qua
liã habet Turbit a Meſue deſignauĩ, ut conſtat ex Dioſcoride & Serapio-
ne, ſingulas Tithymalorum ſpecies per folia ac flores, & reliquas proprie-
tates deſcribentibus. Sed neq; Lathiris eſt, quã iuniores medici Cataputa-
am minorẽ uocant, Auicenna autẽ Mendanã, ut conſtat ex hijs quę de
Lathiri Dioſc. & de Mendana Auicenna ſimilia ſcripſerũt: neq; Peplios,
de qua Dioſcor. agit inter alias quę lac acutiũ emittunt. Huius enim radice
inuſilis eſt, ut inquit Dioſcor. & de hac quoq; Auicenna agit ſecundo Ca-
none ſub nomine Bebilis, capite diuerſo a capite De turbit: eadẽ ratione
neq; Peplion, id eſt, Portulaca ſylueſtris. Nam hanc quoq; Auicenna, 2.
Canone Bilomon nominat. Translatio autẽ librorũ Hippocratis de regi-
mine acutorũ Felciniũ uocauit, ex nõ radice, ſed folio, uel fructu ad uſum
medicinę adhibetur. Habet etiã folia ſimilia Portulacę, unde illi nomen,
non autẽ Ferulę, ſicuti Turbit deſcriptũ a Meſue. Deniq; per ſingulas ſpe-
cies earũ plantarũ, quę ſucco lacteo & acuto manant, diſcurrendo, non uſ
detur cuiq; earũ deſcriptio Turbit, quę apud Meſuẽ reperitur cõuenire.
Forte autem neq; uere ſcribitur a Meſue, Turbit eſſe e genere earum quę
lac habent. Siquidem hic idem autor inquit, Mezereon eſſe plantam lac-
ticiniorũ maiorẽ, quę tamẽ planta ab Arabibus Mezereon nominat: ea
dẽ a gręcis Chamælea uocat, ut conſtat conferenti caput de Chamælea ap-
ud Dioſc. cum capite de Mezereon apud Serapionẽ, & etiã apud Auic-
ennã: niſi qđ Auicenna etiã ipſe, liq; ſub nomine Mezereon, Chamæleã
deſcribat, quã conſtat non eſſe de numero lactinarũ, ſine lacticiniorũ, in-
quit Mezereon eſſe lacticinũ magnũ: ut uideant Arabes, Auicenna præ-
ſertim, ac Meſues capite de Mezereon, in duplici errore incidiſſe, & qđ
Mezereon, quę a Gręcis Chamælea uocat, in lacticina poſuerunt, & qđ
Chamæleonẽ albũ & nigrũ, cũ Chamælea ſive Mezereon conſiderunt.
Nam Meſue quoq; non fuiſſe ſecundi huius erroris expertẽ probari po-
teſt ex hijs, quas ipſe Mezereon in ſine capitis tribuit proprietates, quas nõ
Chamæleg, quam Arabes Mezereon uocant, ſed Chamæleonẽ potius al-
bo uel nigro Dioſc. aſſignauit. Quę etiã de Mezereon Meſues ſcribit, qđ

Mezereon.

interficiat lumbricos, & qđ collatio eius ex aceto confert dolori dentium, & quod sit unguentū ex eo ad scabiē bonū, & linimentū ex eo & sulphur reddet morpheam, albas et lentigines, sunt fere pprietates, quę Chamæleonialbo & nigro, non aut Chamæleæ, id est, Mezereon a Diosc. tribuuntur. Serapio uero etſi capite de Mezereon ſimilē confuſionē Chamæleonis, & Chamæleæ, ut cum de lxia uerba faceremus oſtendimus, in eo tamen magis eſt quam Meſues Auicenna probandus, qđ Mezereon haudquaſq; fecit ex genere lacticiniorū: & qui uerum Mezereon, hoc eſt, Chamæleam agnoſcunt, ſciunt eā nō habere lac. Dixi aut uerū Mezereon qđ a Græcis Chamæleæ dicitur: quia apud nōnullos Arabes, Ioannē. ſ. Serapionē, ueluti Simō annotauit, Mezereon eſt Mirdane, uel Mēdane: quę autē Mēdane ab Auicenna uocatur, eſt Lathiris apud Græcos, & Cataputia minor apud medicos iuniores: quāternū eſt, nō eſſe Mezereon, neq; ab Auicenna, neq; a Serapione, neq; etiam a Meſue designatū, ut ſatis conſtare ex uarijs deſcriptionibus arbitramur. Et quia aliud caput de Mēdane, aliud de Mezereon Serapion atq; Auicēſia ſcripſerūt: nō ſolent autē autores Arabes duo capita, ſed unū tñ de eadē ſimplici medicina ſcribere, niſi forte nominū uarietate decepti, quę una ſn, geminā eā crediderint. Nam qđ de Auicēſia ſupra dubitauimus, ne forte de Eſula duobus capibus egerit, & capite de Sebrā, & altero de Mezeregi, hunc liquido errorem in Serapione deprehēdimus, qđ capite de Tūthymalo ultimo loco nominat ſpecē Tūthymali, qui diſcō Pūas: uult autē dicere Pūuſa, cuius radicē quidā eſſe Turbit, ut ſupra oſtendimus, exiſtimauerunt. Et paulo infra aliud caput ſcribit de Sebrā, in quo eaſdē tribuit Sebrā, pprietates, quas Pūuſe Diosc. neq; meminit, ſed de eadē planta etiam inter ſpecies Tūthymalorū fuiſſe locutū. Supra aut diximus, ut ad id propter quod hæc omnia ſubiunximus reuertamur, Turbit apud Serapionem eſſe Tripoliū apud Diosc. qui qđē Serapio neq; ipſe Mezereon, ſicuti neq; Tripoliū Diosc. lacticinjs annumerauit, Simō aut Genuenſis in litera L, ubi de lacticinjs facit mentionē, etiā Tripoliū inter iſta collocauit. Quia cñ Meſues ponit Turbit inter lacticinia, Turbit aut apud Serapionē eſſe plantā quam Diosc. uocat Tripoliū, neſciens Simō hoc nomē Turbit apud duos autotōres equiuoce dici, apud alterū de planta habente lac, & folia Ferule ſimilia: apud alterū de planta carente lac, et foliū Iſtudi, id eſt, Guado ſimile gerentū, propter uerba Meſue de Turbit, Tripoliū quoq; inter lacticinia cōnumerauit. Vide ſūt difficultates, & qđem inexplicabiles, occurrūt me dicis iunioribus, Arabū autorū doctriā ſequētibz, ob eorūndē autorū nō modo a Græcis, ſed etiā a ſeipſis diſcordantiam. Quare nulla alia inter tot, quę de ſimplicibus medicinis habent ambiguitates relinģi uia, niſi ut ad ſenſu iudicem cōfugiamus: ut ſi plantā uiuentē habere poſſamus, cuius radix, puero Turbit aſſerit, nunqđ ſit ex genere lacticiniorū, uel alia, diſca-

A

Mēdane.

B

Crucifera.

¶ De B V G L O S S A.

(tiamus.

De Bugloſſa autem, de quā queris, an ea quā pro Bugloſſa uimur, ſit

Cuera Buglossa, si tibi quid sentio respondero, uereor ne sicuti tu admodum doctè dubitasti, ita ego nimium proterue uidear uniuersam nostri temporis medicinam euertere. Nam si probare contendero, Buglossam, quam medicis iuniores ad usum medicinæ adhibent, non esse ueram Buglossam, cur etiam inquit aliquis, Lactucam qua uescimur, ueram esse Lactucam non infirmaris? Non ita tamen sumus animatitablis enim a nobis tanta temeritas, ut omnia iuniorum medicorum placita uelimus demoliri. Sed sicuti multa eorum probanda censemus, ita plura sunt in quibus autores ueteres magis sequendos iudicamus, atque in illis præsertim, in quibus ipsi medicis iuniores inuicem uidentur dissentire. De Boragine Simon Genueusis in littera B, ita scribit, Borago herba nota, cibo apta, & medicinarum: & flos, & folia, & semen Buglossa dicitur: species eius syluestris. Non reprio aliquem autorem autenticum, facientem capitulum de utraque: si scribit de una, non scribit de alia. Hæc ille. Pandectarius autem aliter sentit. nam. 2. capite scribit alterum de Boragine, in quo allegat Dioscoridem alterum de Buglossa, in quo citat Serapionem ex eiusdem Dioscoridi autoritate de Buglossa loquentem. Montagnana uero in quodam consilio scribit hæc uerba. Borago autem non placet, quia planta multum uentosissima, & uentositus uia: quod ostendit propter multitudinem eructationum quas efficit. Et licet posnam temperata, quia est species Buglossæ, quæ temperata est, de ea tamen parum ab autoribus scribitur, & plura de ea credunt, quam ratione & autoritate uerificari possint. Auicenna tamen de ea nihil dixit. Vide quanta sit istorum autorum discordia. Alter dicit nullum autorem de utraque. scilicet de Boragine, & de Buglossa loqui: alter super ambabus herbis citat Dioscoridem: alter facit Buglossam specie Boraginis syluestris: alter Boraginem Buglossæ tanquam generi subiecit. Auicenna quoque secundo Canone, capite de lingua bouis, notat sui temporis medicos, qui non ueram Buglossam uiderent, sed alia quæ non habet easdem utilitates. Quare in tanta medicorum tum latinarum, tum etiam Arabum de herba Buglossa controversia, quid mihi uideatur aperiam. Primum illud pro confesso habetur, Buglossam graeco interpretamento, Linguae bouis assimilari. Duæ autem sunt herbae Linguae bubulae, atque ideo etiam inuicem similes: altera a nobis Linguae bouis, altera Borago nominatur: sed duæ quoque herbae ipsae Linguae bubulae similes celebrantur graecis nominibus apud Graecos: altera Buglossum, altera Crission ab eisdem Graecis nuncupatur: adeo, ut minimè subiecte duas illas herbas, quarum alteram Linguam bubulam, alteram Boraginem sermone nostro uocitamus, ad duo capita apud Dioscoridem debere referri: quorum alterum est de Buglossa, alterum de Crissio. Nam & hæc propriè magnam quam habet cum Buglossa similitudinem, Buglossum magnam pariter a Graecis appellatur. Verum diligentius considerantibus descriptio Buglossi apud Dioscoridem, plus Boragini conuenit: descriptio autem Crissii, siue Buglossi magni plus alteri quædrat, quam nos uulgo Buglossam, seu Linguam bubulam nominamus: siquidem ipsè Dioscoridus inquit folia Crissii esse longiora folijs Buglossi. Quamquam apud Plinium, qui Crission lib. 27. capite. 3. fere eodem modo quo Dioscorides describit eandem Crission

Borago.

Buglossa undecima.

habere folia non longiora Bugloſſo, ſeu ut ipſe interpretatur, Lingua bo-
 uis, ſed potius minora ſcribaſur. Quē puto errorē ex uocabuli græci ſimi-
 litudine, & codicis mendo quem Plinius habuit, contigiffe: quoniam pro
 macrotera quod uerbum ſignificat longiora, microtera, id eſt minora ſcri-
 ptū inuenit. Ego uero in multis codicibus græcis non ſolum impreſſis, ſed
 etiam manu ſcriptis apud Dioſcoridem *μακρότερα*, id eſt, longiora, nō au-
 tem *μικρότερα*, id eſt, minora reperi. Liquido autem ſenſu ſubjicitur, folia
 herbe illius, quę uulgo Bugloſſa dicitur, eſſe folijs Boraginis longiora. Itē
 idem Dioſcor. inquit, in ſummo caule Criſſij eſſe capitula purpurea, quę
 ſoluuntur in lanugines, quod etiam in herba Bugloſſa a nobis appellata
 uiſu deprehenditur: contra in Boragine capitula cærulea, non autem pur-
 purea conſpiciuntur. In autore autem de ſimplici medicina leguntur hæc
 uerba: Bugloſſam Romani linguam bubulam, Lucani Corago. Naſcitur
 locis culus & ſabuloſis. Forte autem pro Borago uerbo, Corago uitioloſe
 ſcribitur, aut nomen coraginis una litera uariata eſt, in boraginem uerſū.
 Quæ autem inquit naſci locis cultis & ſabuloſis, hoc idem de ſuo Bugloſſo
 Dioſc. tradit. Pandectarius quoq; ſi qua eſt huius hominis autoritas, in li-
 tera L. Liſinſtaur, quod nomen apud Arabes ſignificat linguam bouis,
 ipſe boraginē interpretat. Quare forte melius fuerit, cū Bugloſſā, de qua
 Dioſc. Gal. & autores Arabes utrunq; allegantes, ad uſum medicinæ ad-
 hibemus, Boraginē potius, quam illā quę paſſim Bugloſſa nuncupatur
 recipere. Atq; ita falſum erit id, quod Montagnana exiſtimauit, Auicennam
 nihil de Boragine dixiſſe: nā, niſi mea me fallit opinio, caput de Bug-
 loſſa, ſeu lingua bouis apud Auicennam eſt caput de Boragine, ſicuti etiam
 apud Serapionē: falſū etiam erit id quod Simon ſcribit, q̄ putauit neſ-
 minem autōrē de utraq; herba ſimul ſcripiſſe. Si quidē Dioſc. apud Græ-
 cos, & Plin. apud nos, tam de Bugloſſa, quā etiam de Criſſio fecere mentis
 onē. Negari autē nō poteſt quin Borago ſit alterum duorū apud Dioſc.
 aut Criſſion, aut Bugloſſum, ab hijs præferum, qui boraginem bugloſſæ,
 uel bugloſſam boraginis ſpeciem conſtituentur: quando & Dioſc. ipſe Criſ-
 ſon habere folia ſimilia Bugloſſo, & Bugloſſum magnum uocari teſtifi-
 catur. Si tamen borago ſit criſſium apud Græcos, uerū erit quod a Mon-
 tagnana ſcribit, tam multa de boragine a iunioribus medicis temere præ-
 dicari. Nam Dioſcor. hoc tantum de Criſſio retulit: quod ſi radix eius al-
 ligatur ſuper locum dolentem, ſedat dolorem. Plinius autē, quod herba,
 aut radix alligata, ſanat dolores uaricum. Quare medici iuniores uerum
 uelint acceperint, aut qd̄ Borago ſit uera Bugloſſa, uel nos opor̄tetur, aut
 quod eius herbe uſus non ſit ad illa utilis, ad quæ ipſi arbitrantur.

De C I C E R R I T A.

C I C E R R I T A autem, de qua etiam ſcire cupis, eſt et ipſa ſicuti Bo-
 rago etiam in hoc uſu Callimachi carmine incluta. Iſt enim illa quā The-
 ſeo apponit ruſtica illa Echææ, ut Plinius meminit. Verum in openbus
 medicinæ minus hodie celebrata: quia forte medici iuniores non noues

*Sonchus,
Cicerbita.*

*Nomen Me-
dici angul-
loſi.*

*Theriaca dif-
ſiſta & rara
compoſitio.*

Lactuca.

C runt quo nomine apud veteres autores, qui de medicina ſcripſerunt, nun-
cupetur: atq; ideo neſciunt eius utilitates, quod nos nunc indicabimus.
Dioſcor. ipſam Sonchū nominat, & a Romanis Cicerbitam aſperam uos
cari teſtifica: quamuis hoc nomen, ut pleraq; alia Romana uocabula, a
pud Dioſcor. ſit deprauatum: quia non Cicerbita aſpera, ſed circita aſpra
in græco codice uiſioſe legitur. Idcirco autē a Romanis aſpera fuit cognos-
minata, quia ſpinofa eſt cū inueneraſcit. Græci ſane adhuc herbam, quam
nos latine Cicerbitā nominamus, uulgo Sonchum appellant: ut miran-
dum ſit, Simonem Genuenſem, qui multa herbarum uocabula a græca
herbaria didicit, quid tamen eſſet Sonchus apud Græcos ignorauerit. nā
de ipſa meminit in litera S, & adducit uerba Dioſcor. de Soncho, quæ ta-
men herba ſit, aut quo nomine ceſſet apud nos, dicere prætermiſit. Ne-
q; minus admiratione dignū, Plinium huic herbæ, tam in uſu cibario ſres
quenti, latinū nomen non reddidiſſe. nam & ipſe libro. 22. capite eiufdem
numeri, quam nos uulgo Cicerbitam nominamus, græco uocabulo Son-
chū appellauit: atq; ita ipſam deſcripſit, ut dubitari non poſſit Sonchū a
pud Græcos eſſe herbā, q̃ Latini Cicerbitam uocant. Sed præterea idem
Plinius una cū Dioſc. totius herbæ uſus enumerat, ut me aliquando pu-
deat noſtri tēporis medicorum, qui tū illa remedia probant, quæ magno
impendio parantur, quibus meliora aliquando pauperrimus quiſq; ce-
nat: ſere tamen, de quo nos etiam magis pudere oporteat, nō indicat, atq;
Arabicas, ſue externi orbis quærit medicinas, ſed quas natura illa omniū
um rerū parēs uſus etiā expoſuit. Muſtela pugnatūra contra ſerpentes,
paſtu ſe Cicerbitæ munit, atq; inter pugnandū eodē crebro repetitio ſere
ſouet. Compertū eſt hoc apud multos, qui dimicationē conſerū uidere.
Nos Theriacam contra uenena ab Aegyptijs magno emimus precio, cuius
poſſimā partē, quā baſim uocamus, illi adhuc ignorant, præter multa
alia ſimplicia medicamenta, ad eandē compoſitionē neceſſaria, quæ noſ-
tra hac ætate neq; a Græcis, neq; a Latinis, nedū a Barbaris cognoscunt:
quorū etiā uel unius deſectus, ſi Gal. medicorū principi credimus, poteſt
totam compoſitionē corrumpere. Naturæ uero opera ſunt abſolutiora,
inueni ſaciliora, niſi ob hoc ipſum uiſcerent. Sonchū autē, ſue Cicerbitā,
cuius occasione hæc interpoſuimus, magnā habere contra uenena, ſed
præcipue ſcorpionū efficaciam, reſponſū tū Dioſc. apud Græcos, tum etiam
Plinius apud nos, & ex recentioribus Conſiliator: qui Lactucellam. per
quam ut puo Cicerbitam intelligit, q̃ ut etiam inq; Plinius, Lactucę ſimi-
lis eſt, niſi ſpinofa ſuæet, ſeptē alijs herbis annumerat, quę Theriacę aquæ
lē habent contra uenena poteſtatē. Atq; inſuper Auicenna apud Arabes,
ſi modo Cicerbita ſit herba quam ille. 2. Canone Taraxacon nominat, ut
ſcio plerofq; ætate noſtra medicos celeberrimos, ac præſertim Gerardū
Veronenſem exiſtimariſſe. Nolo etiā ego nunc de iſto decernere, qui dudū
opus ad hoc ipſum deſtinauit, ad declarandū. Enōia Arabica. 2. Canone
apud Auicennam ſcripta inueniunt. Quod idē opus forte maturius abſol-

venius, quando te hoc quoque non minus cupere, quam illa quæ nuper a nobis explanata sunt, intelleximus. Si tamen tuam in hac re aviditatem plusculum fuerimus commorati, quo animo patieris, futurum illud maxime sperans, quod tibi in hac epistola contigit, si modo epistolæ nomen meretur, quæ fere ad voluminis magnitudinem excrevit, quæ quanto tardius, tanto maiori cum fecore est tibi reddita. De Cicercia reliquum est, quod tuis quaeritis omni ex parte satis fiat, ut etiam de Cicercia respondeam, hoc leguminis genus vulgo Cicerciam nominatum a Plinio libro. 18. cap. 12. Cicercula nuncupatur a Theophrasto libro. 9. de plantis, & a Galieno eundem Theophrastum allegante, libro. 2. de alimentis, Lathiron: hoc enim verbum Theodorus, græce latineque doctissimus, in translatione Theophrasti Cicerculam interpretatur. Vale Ferrariæ Calendis Februarij. M. D. III.

Cicercia.

**PANDVLPHI COLLINYTI,
ADVERSUS NIC. LEONICE
NVM Plinio mastigen
Defensio.**

DE PRASIO, & PRASO.

SE PRASIVM GRÆCE, QVOD
nos Marrubium, Prasum vero quod Porum dicimus, primum Leoniceus edocuit. Didicisti ut opinor & ipse boni cuiusdam viri potestatem medicinam, in qua ita scriptum est, Folia Marrubij sunt Prasium, Prasio, Porum. Quæ quodam Plinius distinguere nascitur, Horminum, Balcon, Stachyn, Poni folia, non Marrubij, ut oportuit, cordasse dicit. Tum tres illos testes, qui vultus sunt, quod supra docuimus, Dioscoridem, Galenum, Praxum, opinor sive adipsulantes citat. Verum Hadrianus Imperator, his testibus fidem adhiberi, qui vultus, eundemque sermonem, ut de compasio afferunt. Vnde ipse sequebatur Plinium pascit, qui Marrubium græce Prasum dicitur, lib. 8. Porum Prasum. 7. & 16. aperte monstravit: neque Dioscoridem credidimus, sed hunc ipsum Plinio in illa, quæ ideo Dioscoridem Marrubium intellexisse opinatus est, quod ipse quænam illæ herbe sint nesciat placet hominis infirmæ potius, ut eadem vultus, quam Dioscoridæ dixerit. Ita enim Leoniceo nostro fuit oportuit, cum Plinium enecandurus uideretur, non quam huiusmodi Plinius pinxisset, negare esse illam, sed quæ, quævisque illa nunc sit doceret non quæ a quoque, præ non sit quod de Deo dici solet, sed quæ ea sit dicere non desinere, sed adferunt nos ex Dioscoridis sententia, in re non manifesta Plinii euertere. Pariter enim & Dioscorides potest Plinij auctoritate superari, sed vel ratione, vel rei ipsius evidentiis. Nihil minus placuit, est, ut dicimus, quoniam aliquid sine ratione dicere. In herbis quoque designandis, non sententia auctoritatis, non Leoniceo censura, sed uis & signa, & res ipsa consideranda sunt, patet posthibendum quicquid est medicamentum, de quo disputatur. Quod si signaretur (nec enim sine comitia nocetis est) silus apud nos sithenis anomus sit, & hominem potius ignorare nos uisum lineatur, quam evasile alterum impedire iudicemus. Sic nos quoque de ipsa, quod sit potius, primumque de Hormino erravimus.

B

DE HORMINO.

Horminum, quæ & Geminalis facie dicitur, frumentum genus esse, & inter frumenta communem, Theophrastus Plantarum. 2. Plinius vero naturalis historia. 17. aperte indicat. Nam frumentum est, ut tempore duili, Theophrastum secutus Plinius inquit, cum Hybernica facie, et Tiroem, sit hoc dum: Aethiæ pro frumenta, panisicum, malum, horminum. Galenus quoque plantarum primo, quando Horminum in pollinem redigi alicuius, inter frumenta posuisse videtur. Verum frumentacea comia harundinis folio consistit, non Plinius, & eodem loco Theophrasti de frumentis & leguminibus differtimque discernens, scribit. Plinius Hormini

C Perri folijs confiare dicitur: utri ergo harundinis folijs similis habet folijs Perri ne, an Marrubium si nonne certandū est ubi res ipsa non exhibetur? Hoc non ignoro frumenta est, frumenta Harundinis folijs confiant, Perri Harundinis similis habet folium. Qui ergo Homini-
bus Porro similes habere folia docet, uenere, et ne cunctis uis, quod Marius, cui nulla pro-
fuit cum Harundine cognatio. Pari similitudine quoque Plinius (ut est in tradendis herbari no-
tionibus acutus ac deprensus) in Oriza usus est. Oriza etenim & ipsum frumenta genus est: quod
Rizum uulgo dicimus, nulli ignotū. Hanc, quod dedit Plinius, Porro similes habere folijs
arguit nulla alia ratione, quam quia Homini quoque Perri folijs confiare solum. Porro accitum lo-
q̃, ad harundinaceum quo frumenta eidem censetur auctoribus: nulla apertior est proportio.
Adde, quod Hominum Plinius, Theophrastusq; Pannico, & Mitho tribus frumentis adu-
meriti sunt: Mithi, Pannico folia deditribenda sunt, nullius herbarum magis, quod Porro foliorū pin-
gentis exemplo. Sic Homine quoque folijs Pannico, Mithoq; connumerati, Porro folijs, non Mar-
rubij (quo nihil in frumentaceis figura inepius) effigiam oportet. Hæc de Hormio, rationem
sequens, recipiūsus eundem solum, quod si Nicolaus peritus inspicisset, nec non simili fru-
mentū Plinio, ac Prasij Graeci uocabuli ignorantem obsecisset.

DE BALOTE.

Balote. In Balote uero describenda, quid est quod Prasij, & Prasij uicinitate errasse Plinium creda-
mus, quem quæ uera Balote esset (ut quæ plurima ubiq; nascatur) ignorasse non nisi ignoran-
tissimus crederet. Qui libro, de Marrubium inquit, Graeci Prasion uocant: & ex Calione ma-
gistrisul sententia, nigrum etiam Marrubij genus esse scribitur. Scimus etiam Marrubium ni-
grum dicere potuisse, siue Porrum nigrum dixit, cum de Balote ageret. Balotem inquit Plini-
us, Graeci Porrum nigrum uocant, folijs maioribus quod Perri. Adde. Et uerberibus, & graue-
olentibus, canis moribus efficacem. In nullo Marrubij genere folijs uerberibus Porro, Alio,
Harundine uerbis. Maiora inquit, sunt quod Perri. Magis est Perri folia, non ignorat Plinius
uideo maiora, adicit. Graueolentiam in nullo Marrubij genere (nisi manu erratur) esse, cer-
tum est. Ea quoque genera si terantur, non graueolentiam, sed acrem, nequimixturā inter Ab-
rosamque Abiynthiam odorem reddunt. In Porro nigro recte graueolentia dixerit: quip-
pe quod foetidum, grossum, & capiti noxium odorem relinquit: atque ideo in medicamentis non
est, sed apponitur: quod contra in Marrubij generibus cernit. Sed quæ sunt oculis commissa
fidebus, nonne mouet plus solent? Plena Balote sunt praia, atque in montium praecipue rad-
icibus hîdem quibus deforitur signis Perri folijs grandibus, nigris, maculosis. Unde ego Ba-
lotem dictam existimo. Pambolotem quidam Viceriam, rursus Perri canisum uocant:
ex eo quod putem, dictam, quod canis moribus aduersetur, nec tam herbarum similis, quod pote-
statis nomen referat. Quod autem Dioscorides, quique eum sequuntur crediderint, Nicolaus
uiderit. Nos Plinium Romano ita perferentem iudico, utque ipsam iudicamus, quicquid & Dios-
corides quidem, cum multa Balotes nomina enumeret, inter quæ & Marrubium nigrum est,
& magnum Marrubium, & siccum sanguis. Alios tamē Cynoglosson dicere Balotes affirmat: &
quod aliud nisi quod caninum Porrum significat, ipsumque nomen ad rusticam simplicitatem ma-
nifestam dicitur.

DE STACHY.

Ampeloprasum, Viscerum Porrum, Pocrasum. Stachyn quæ tandem sic ignorare me fateor: pari quoque, uel certe maiore ignorantia uer-
sus Leoniceum arbitror. quippe qui & Stachyn ipsam ignoret, & uulgo, uel potius momenti, Plini-
um credat errasse: nec Plinij uerba, mentemq; consideret. Scripsit ut uelimus uolumine Plini-
us, Marrubium & graecis Prasion uocant, & nigrum Marrubij genus inueniri: ac uis illud
dixerat, quod indicandum esset. Atque. & in libro cum Ampeloprasum, hoc est, uulgatum Por-
rum, quod non uulgo Porrasidum uocatur, Perri folijs confiare dixerit, conuulso adue-
dere subiecit. Ea quoque quæ Stachys dicitur, Perri similitudinem habet, longioribus folijs,
pluribusq; Stachys quoque, inquit Plinius, ut Ampeloprasum Perri similitudinem habet, lon-
gioribus folijs. Si Graecis, Yasio, id est, Marrubio similem Stachyn dixerat: cum exploratissi-
mum habuisset Plinius Marrubij referre, quod folijs parvis, & obrotundis confert, tunc cum
errasse Plinium credibile aliquando fuisset: si Stachyn ut Ampeloprasum Porro non compa-
rasset, uel simpli citet Porro similem dixerit. Verum quando porraceæ herbæ Stachyn aduene-
rat, & longiora illi folia quam Porro sunt, quæ iam dubiet, non errasse Plinium in herbæ simi-
litudine, quam comperam habuisse Porro etiam, & Marrubio nulli ut ipse inquit igno-
to, longa sunt folia. Accessit, quod qui octauū Galenū, de simplicibus medicamentis laudat,
est, Stachyn Porro similem esse interpretatus est. Magnum ueritatē arguerunt Plinius, &
eum, qui Galenum interpretatus est (qualiscunque fuit) in eadem de Stachy consensisse
sententiam.

Critica quæ solus Dioscorides scripserit: Si Dioscoriden arguero, quia illum ratione, quo auctore defendi: Ego Melaem, Heliolum Dioscorido opponam; Plinium quoque Dioscorido posterioriorem, atque ideo sapientioris quæ & Dioscoriden (ut tu credis) & priorem omnino quæ citas, vident. Tū obsecro qualescumque est hoc enchyrima: Non legitur inquis, apud aliquos medicos, Tripolii radicem dan hepaticis in facere eodam prope erravit Plinius qui hoc scripsit. Quid hoc argumentum est, obsecro? Quia tu nō legisti, erravit Plinius: Nunc pœne a Calliore suo Plinius hoc didicisset vel experimēto composuisset: Nunc ab Hippocrate, Hecalissimo, Chrysippo, Praxagora: Num Diocele, Num Herophilo: Num Diouce, Dionysio Menodotocq; herbæque quos tu nunquam vidisti, nec nos habemus quicquid hoc ipso magnam habere Plinio gratiam debeamus (ut ut rarissimus dicitur Pteus solet) quod illis nobis utique refutatur. An nescis, oportere eum qui hoc argumentandi genere uti vult, ita primum pinnapia ponere: Legisse se scribit omnes medicorum libros, Tum vero intellexisse. Possimus memoria tenuisse, Num tibi hæc adhaerens omnia quælo, cum Plinium in Tripolio errare docti, quia tu nunquam apud aliquem medicum legisti: At nos quæque medicinarum artis scientiam facimus, nec gratiorum auctoritatem additis, tam multa conuenimus: sed nostrorum quoque, & acutiorum ingenia & admiramus & colimus: nesciasq; esse & studiolo homine indignum putamus, & obliuim qualemque libram vel semel non percurimus. Tripolium ipsum fecimus (quando & uidentur Veneti), & pteia vidimus, & herbariorum narratione didicimus: communis usu Tripolii marimum dicit & Turbelli, Scidan atq; vocari, & ab remedia ipsius de quo agimus locum esse Flaculam, Epur enim quodcumque ex eo fixatum vulgo dei corpus effere quoque ligaturum suo suum iocunda gule præconia laudauerunt. Vide & Fucellam Tripolium quoque nuncupant, quod epatis (ut Plinius inquit) id est, sicari laborantibus afferre præsidium possit. Plurima enim in Herennia montibus nascuntur: & eo præsertim lunore tractu, quia uodis Volaterranis ad ostia Tyberina protenduntur. Huic & Iacobus Cornetinus medicus singulari volumine dicunt: egrogatq; us leudes epatici cecinit. Quin & prædantur Auticæ enantior Genfio, Consilium in libro qua parte Hydropsis remedia colligit, mirabiles (ut ipse inquit) esse huius herbe effectus tradit, Et ut ipse quoque asseram uerba: a tota inquit specie confortat epas, & ab eo educta quæque, quæ duo quasi balis in cura sunt hydropsis. Nam ubi uidemus grauiorem aliquem medicum de Tripoli utitur Plinio adhibentem (quod tu negaueras) inuenisse: Addis & aliud plane frigidus, Cidenum autem esse inquit, quod omnium uiscerum uitio: Potum ut xianus. Et hoc quælo quid argumentum est: Galenus comithus uisceribus auxilium Potum dicit, Plinius omnia fere uiscera singularim enumerat, quibus Poti auxiliatur: quoque ipsi arguit ille genus Plinius generis species distinxit, Miram præterea Plinium in Tripolio dixisse: uiam illam quibusdam eodum esse quæ Potum atq; ex eo conijci, Plinium ditorum opinionum insequitur fuisse. Vnde obsecro noua hæc argumentum ratio: Cum Poti Tripolique differant, nomen, figura, solo, possint diuersis locis assignari Plinius, quia quodam dicit herbam quam putasse dicit (ut omnia quæ de illis scripta sunt referat) uidem credidisse Plinium arguis, qui iam diuersas esse firmauerat. Quæ illa obsecro concludendi necessitas: Dicere quidam, Ego Plinius, qui contrarium scripsit, credidit: Videre iam possumus, quæ contrarietate libidine Leoniceus feratur. Non argumentum, non rationem asserere, non auctorum numerum, non experientiam aliquam, quibus errasse Plinium necesse sit credere. Errasse (ut summam in dices) toto hoc suo libello Plinium clamare: nullo alio fere argumento, quam quod a suo Dioscoride (ut ipse putat) differat. Ego contra, ideo Dioscoridi fidem adhibendam non esse contendendo, quando a Plinio doctissimo homine, & romano & posteriore, & multis ac magnis auctoritatibus falso, solum Dioscoriden dissentire contingat: Plinque quoque fidelitatem auctori, aliud nihil quam rationem, experimētumque contrarium esse posse.

DE PAPAUERE HERACLIO.

Sicam diligentiam Nicolaus noster, operamq; in uellegendis herbarum noticiis differant itaq; impendisset, quam in cumstandis Plinque (ut ipse putat) erroribus adhibuit, uilius profecto aliquid videretur exoptare. Et nec se magnorum hominum calumnias inquisisset. Nam dum aliorum errata perscrutatur, in magnos ipse plurimosq; errores incidit. Quod uide hoc Papauere de quo nunc agimus, perspicuum non potest. Radicem graui Stenithon, hoc est, Passerulum uocant: quod cum herba, cum flos ipse, tametsi in odoris sit, egregie tamen pulcher est passerculum specie uiscerum. Heradium Papauis genus, Struthio simile esse, non in Dioscoride quam a plantarum Theophrastus scribit Plinius, cuius est uideri si uiscerum sepeceem conferas, ut in plurimis omnibus, sic in Papauis generibus describendis Theophrastum inquit tuus, plura quoque & nonnulla herbarum signa commemorat, quoniam herba huius quoque signam non ignorare: Heradium Papauer inquit, si procul in uicinis, speciem passerum solis præferat, At hinc noster communis salutis (ut ipse de se inquit) procuratio, hoc ad illius erro-

Herbarij uiscer.

Ficaria.

verum restat: Probabilis inquam exspectari debere, herbam herborum, quod videtur solum habere per simile. Sed videtur hominis liberum esse aliquem, nisi vero nullum usum habere errorum. Considerent quidem Scordium, & Heracleum Papaver: non igitur modo in his quæ dicimus, sed et umbra quædam inter se proportionem novissis. Nam ut Scordium hanc, sic Heracleum hanc splendorem affert. Si probabile est, herbam herba (quod negamus) ut non & probabiliter a Plinio dicitur: ut expressius herba igitur demonstraret, & nominis ac similitudinis quasi exardens rationem reddat. Heraclei folia procul inuentibus, speciem passivam repederunt. Et Non amittunt in calumnia præceptis Nicolaus, cui semper nova sunt omnia, morem hunc Plinij, cum herbariorum omnium esse, qui herbas ipsas comperta habuerunt, atque ideo alios conprobandos addiderunt, non herbas modo similes, sed & animalia, ac furdas interdum, & diversitatis prolixius res ad exemplum classee: quo scilicet, promeritis vestigantis herbas diligenter finire. Sic & in sylvestris quoque Papaveris genere Corniculatum utrumque Theophrastus scribit, quod fructus inflexi ut cornicula figurantur. Sic cum Phyllum describit, flores casius capitulis similes pinguntur: cum Echinos, supercilium Antirrhini, utriusque anthurus: cum Myosotis, aurantiis auribus: cum Alethorophos, gallinæ eis crinibus: cum Theropod, antennis pedibus: cum Lago pum, leporeis: cum Hippurum, equæ caudæ: cum Alopecuron, vulpine: cum Scorpis, a Nepa: cum Polypodium, a radice polyporum rursus similitudine nominare. Quin & inflexi quoque similitudinem referunt. Cum Asplen folia, Scelopordium igitur assignent: cum sylvestris Selas seminebus, Rurum folia similes animalis exemplum. Quid cum Cynobati folia, vestigio hominis similia esse dicunt? Cum Omphalocarp, hoc est, Apianæ semina, umbilico: Cum Pelecym lenis morbi, bipenni, aut securi: Cum Corniculatum, capris penularum: Cum Leochordis capitula, personæ cornicæ linguam excedunt? Quid (quod magis etiam mirare, & cum præfatione pudoris etiam dicendum est) nonne Ochus herba, vestigio vestigi faciem radice præbet, Cynofon hanc vero caninum: Nux herba est vulgo eorum ad primævis inuicem, in anas ac lepibus nascens, necdum expensa, Fabatollen vulgo nuncupat, mediet Sacrodoctis utriculorum, cuius radice pendens cum scibus eodem dicitur. Nun Theophrastus plantarum notat semina quædam ad mentis speciem effigra, Plinius vero Cynamorion herbam canini genitalis formæ præ se ferre docuit: Et mirabiliter, Heracleum Papaver speciem passivorum procul inuentibus representare, Plinijque istud appellatione distat. Multum semper tribus licet, in tenuenda, explicanda, produdis quædam verbis ac differendiis. Quid acriter hic misit Nicolaus? qui quoniam nec Simulion, nec Heracleum novis, nec similitudines etiam, causamque considerat, ideo etiam Plinij prædicat, quod passivus folia Heraclei similia dixerit: nec rationem ullam, experientiamque affert, quo tamini Plinij erroris possit.

DE EMPETRŌ.

Empetrum a nostris Calcisragum vocari refert Plinius, calcis id est frangere: ac non ideo calcis non frange, quia nullus ex his, quos Nicolaus legit, hoc sentit. Hanc et herba sum esse Plinius dicit magnus auctor, acque abunde laudat: cuius utrumque esse sentimus, & experientiam competum est, & hominum opinione receptum. Est enim Empetrum (quod nosse Leontemum ignoramus) ea herba, quæ acedariis grassissima nunc habetur: & quam Veneria curia, una addita, immutata uel ita, Sanguinem herbam vocat. Basilicam multi dicunt: ubi Basoulam, Prentes ab herba ipsius facilitate Rumpisum vocant, folijs ad Ruram forme accedentibus, utrumque crassius, acutiusque: flore, semineque, cum Anis, tamen Foriculi speciem in multis representant: odore succundo: sapore inter acidum salsumque chrysopetridate pronotante. Nasciturque (ut Plinius quoque docuit) in montibus nominis ferre, in fax: quod uno suo tractu videtur licet, qui inter phasum Fortem, & Garganumque tendit promontorium: & in litoreo caubus, Labi, utrumque scopulis, unaque pluma in Veneris deservit: & lucia quoque in Cocobionum horti non solum cultu fraxat. Cens quoque rationibus adducitur, ut cum putem esse, quam mannam Baris alio in loco Plinius appellat, aliud Empetrum genus quod Saxifragum nostrum vocant. Nec Pliniam latuit: quæ per illud labio usque similes inter Adiant genera posuit, simulque colore ut Anis, folijs Fuscis, aut calculeo pallens, frangensque: unde et nomen non quod umbrosa penum in Gargisone parantur: parietumque. Spargendus calcis illam videtur. Nos ergo nomen similitudine deceptus est Plinius, qui utrumque Empetrum genus, duo quoque nomina Calcisragum, & Saxifragum prodidit, sed Nicolaus noster, qui nec Plinij verba perscrutatur, nec herbas ipsas (ut aculeatorem decebat) agnovit.

DE BÉTONICA.

Par quoque impudentia sentit, cum etiam Plinij uti simile sibi esse dicit in describenda.

A

Herbas etiam
ab animalium
similitudine
depietas.

B

Empetrum,
Sanguinem,
Basilica,
Bacula,
Rumpisum.

C Betonica, id folio non quercus ut Dioscorides sed Lapathi similis Betonica pinxit: quodq; ea pascua simoniacae herbae ex Dioscoridis sententia, magis conseruere uideatur, sed minus profus, ut andræges aculeator apparet, homo aliquando andrædosus, qui hinc uerba, nec perferat, nec soluat. Betonica, inquit Plinius, Serapula a eosius uocatur, a nido spargens ubi fore Lapathi ferat. Quis Lapathi apsum, Betonica atq; agrosiora (nemo enim urus est, qui ambas non nont) non graphice delinquitur a Plinio Betonica dicitur, cum Serapula uocatur, & folia fore Lapathi, & ferat tubercula uideat, meliorq; alienum q; quoniam similitudine a Dioscoride designata: Cum solo quercus, non ipsa Betonica (a quercu procul distans) sed, Truxago magis, & Hieraciane delinquitur. Non ergo Lapathi folia inspicitur dixit Plinius, sed ferat adiecit, quod subiecit, aut delinquitur Nicolaus. Cum in Brianroca de lectione non similia herbae folia uigat, oblongaq; eodem libro dixisse fatis esse putaret: nec ferat adiecit: quoniam in eis insillis, quibus Betonica distincta non fuit. Quidam aut frigidi, aurini, quos dici potest, q; ideo esse Plinium dicere, quia Dioscoridis uerba, similitudineq; in plagiola herba non usurpauit, sed signa alia, & quae aptiora uidebantur, adhibuit.

DE PARTHENIO.

In explicandis Plinij de Parthenio (ut iplentur) erroribus, in magnis Leonicensi erroribus luctat, ut ex herbarum ipsarum descriptionibus, differentiisq; cognoscere licet: quos uidentur, distincte de Plinio, Leonicum uero confudisse, praedictam ignorantem intelligimus. De agitur de agemus. Tres herbas Parthenij nomine nuncupatas, ut & alij uolunt ferat Plinius: nam de quatuor Mercurialis dixerunt aut nobis non est) hinc omnibus, quas quibus posterent uero adscriptis. Ex eorum (ut est uideri) sententia, quoniam multos enumerat, prima quae Parthenium, Leucanthemum, Thymasculum a Graecis, a nobis, & Cello Plinius, Maralumq; uocatur, in hunc uero septibus nascitur, flore albo, odore mali, sapore amaro. Alteram quae Helianthemum, & Sidentem, & Perdicem, ab uero cognoscitur, folia habens moxte similitudinis Plantaginis & Marrubij: calicibus densis, leuiter rebentes, semina in capiculis lapatis, adhaerentia uellibus, unde Helianthemum dictum uoluit. Tertiam quae indidem & Perdicem, & Asterium, a nobis uero herba Vireolans dicitur, folio similia Crymno, aprior in regula, parennisq; nascitur. Haec Parthenij differentia b Leonicensis cognos uisit, similes & Aligenus Celsus, & dicitur de ista fr. b. m. m. Plinius, & suum illam Dioscoridem insperat, non immerito obrepuit. Quod ut plene intelligere possim, huiusmodi, ego ex quae sit apertum, de septendoq; prop. uero, q; sit eum fons, qui tenet euentum.

D Prima quidem & a nobis candore Leucanthemum, & a Iunio, respiciens densitate Thymasculum nomen accepit. Eadem a Cello (ut his forte debet, quoniam de agnoscitur ea pisse illam conitae) siue ab odore siue siue, siue quod unguitis fluxe apertissime conuenit, Maralum dicta est, quasi Myrtilum, y. pylon in, a nobis uero, quod ueteres (ut in Murcha, Murena, & Mure) frequenter utuntur, & similes esse hunc scribit Cicero, Pelecyrum idem ex eo cognominasse uidentur, quod frutes ipse odore siue siue, ad se pellunt. Siue, quod, ut Pelecyrum quodq; herba, quae in legibus nascitur, admodum indigesta hominem, septibus subspat: quod nostro quodq; uero fons, hominum uidentur indigesta. Hanc uero uulgo Gessemum uocamus, flore albo, odore mali, sapore amaro. Hic est illa Parthenium, quam uetus fonsesse Amaranthum dicitur quidam, quae sub ipsa quiescent Asterium, Simbar, & dicitur apsum complexum. Vnde Iudaeum illud in Consula quondam conlectum unguitum, quod Amaranthum, Sumpfulum uero dicitur. Vnde fons in Gessemum uocabulum uulgus debet, ut non aliud fons ut herbae genus intelligat illa apud Dioscoridem paret, qui Parthenium Amaranthum dicitur. Alio qui si ea Dioscoridis Parthenium est, quoniam Cautam uocare Tullius uidet, quo pascio tam breuis herbae umbra complexum puerum, dulcisq; forisisset insignis uates. Cum Cautam ipsam nec unum ex ob breuissimum idoneum, nec odore unguitum oblatumato obditum grauiolentum esse plane omnes intelligunt. Melius uero, eodem Dioscoride autore, & Chamaemum, & Anthemida quodam uocasse illam, quae Cautam dicitur, fonsesse uis puerum, in uero Chamaemum species, quae esset proddi, colligitur.

P Duas enim, quae uisus est Cautam uulgo Cautam dicitur herbas nouimus, ut quae Sana cognoscitur, & a quibusdam Millefolij, non recte dicitur, nos Leucanthemum non Plinio dictam, uoluntate emendat, Albotano odore similem, & flore albo, foliolis, fulgosis uisum. Alteram Chamaemum similem, quae ab odore fonsesse pascio cognoscitur fons. Porrit & Dioscoridis Parthenium Millefolium hoc esse, si non in Coriandis folia adscripsit, Asceunda Parthenium quidem quibus a Plinio pingitur lignis, plurima infertur in arat, & p. b. q; nascitur, & q; siue Mercurialis: cuius semen asperum, nigrumq; pendices apparet. Cum uando semina in nebula uisus uellibus harent, ut graecorum quidam Helianthemum dictam uo-

DEFENSIO COLLINVTII. 7

(231)

herbarum, Romani herbam Lapariam. Sic vulgus quoque per hæc tempora Græpellam non negat, quasi a rapendo Rapellam dicat. Tertio vero est ea, quam ex eo quod folia caudicibus simili infir circumherens habet, Africum dicitur: & quod ipsa rapam quadam lingua herere se fibus possit, a Dioconde dicta Helxine videtur. Quod vero tergen dicitur, hoc, utred, ualida experimento fit efficax, a Plinio Vicerlaris, a nobis vulgo quoque Vmolum dicitur. Quod ut moris, pariterbulq; nascitur, a Cælio Maralis. i. de medicina libro, a nobis in primis Medicis sedè Pericetaria dicitur. Miserue sacra, atque ideo Parthenium dicta, quod eam dea somno monstrauit.

Vides, ut in nullo de corpore Plinius, si quid alium legimus, intelligant, ab errore uindictur. Viderimus Conuulsuoli huius nobis manifestam columnam: ut scilicet cum Dioconde uideri in Pampino conuequeat: Quisiam Parthenum & Chamaetum uocet, et Solsequens & Millesium vocari a Romanis asseret: quibus quidem appellatombus abfurdus nihil dici potest, apud eos enim qui uel medicorum herbarum assignant: qui & propolis illa esse diuisibilem marum profusa a Parthenio herbarum nomen non agnoscent. Et conuulsas in primo quidem Partheni genere, pro Pelerino, quod ueteres & impressi habent codices, Periderum scribit. In tertio pro Marali, Murallum ponit. Et quod de Marali in. de medicina libro Celsus scribit, hic de Murallo in. a. scribere alium impudenter affirmat. Tum pro Loucanthe candidi floris herba, unde & nomen, Cotam nescio quam, Cauram, ut arboris, Diocoridis ueteris, autumacinoq; albo flore, sed luto, candidis folijs uulsi coronato: non odore mali, sed Abrotani, ut Plinius, uel insani acris in se eam que Pinda cognominatur indiget: ut iam quod Plinio potius obliuiscat, in Nicotium ipsum, uel in eum uisq; aliquanto errare possit: qui non hominum modo, & rerum similitudine, sed græci quoque eruditissimi opinione deceptus, plantam inuicem peram se effudit.

DE CYCLAMINO.

Cyclamini herba, quam nunc porcinum Panem uiguis, medicique uocant, tria genera Aristoteliæ uero quatuor apud nos scribit, pinguis Plin uisat hic noster accusator, Cyclamini radicem dicit ideo castissimæ Pliniam, uideri Aristoteliæ recordari radice esse, quoniam radi ei Aristoteliæ um necandi pisces adscripsit. Huius rei argumentum hoc asserit, quod ipse (inquit) a uisq; grauius accipi, idem nobis o. uisq; fieri, non Aristoteliæ hinc radice, sed Cyclamini. Nonne populo uisq; uoluerat aduersus Pliniam Leoniceus, uel scilicet monuit, ut syllogismo? Quia iudex inquit Nicolaus Leoniceus, Cyclamini radice pisces necari, folijs Plinias erant cum uisq; se dicit, qui Aristoteliæ radice pisces necari tradidit. O inexcusabilem calumnia: quia Cyclamini radix hoc facit, Aristoteliæ non facit. Quia de Cyclamini radice ab ignota Nicolao accepta, Plinius proprio testimonio de Aristoteliæ meminit. Eo prædanti Dialectici argumenta: quoniam Tubere terre (id est, primæ Cyclamini radice) fuerit pisces necant, Malo terre, hoc est, Aristoteliæ recordari radice si non potest. Fallitur Plinius, qui id uisq; se scribit, non fallitur Nicolaus, qui uisq; se dicit. At Plinius inquit, radicem Cyclamini id etiam efficere scribit. Verum id quidem Leoniceus: sed sentit Cyclamini, ce gromine Chamaet, illi, cuius non recorda, sed ipsa sit radix: ut tandem agnoscat sine nuntio se debere, quod de Rapo uisq; uisq; se perfudare conat. An rati, ut mendace fuisse Plinipotes Nullos, cum Campanus piscatores Malo terre caltem mittere, piscesq; necare uisq; se scribit numq; obisse quiddam, aut supra fidem dūisse ubi uisq; est Plinius. Sed & Tubyalum co gromine Corymbis lib. 1. & 10. & Lactucam capensis lib. 10. eosdem perficere in necandis piscibus effectus, idem ipse Plinius tradit, Verbalis herba tam insidiosa, quam locustæ pisces necant. Et marinis etiam a Phacellus hoc modo cap. 7. Historici animalium Aristoteliæ scribit. Nos quoque experimento, uisq; se discimus, & Cucumerem Asinum, & uisq; se nocturnam purissima etiam uisq; se efficere posse. Quoniam ergo & Cyclamini, & Corymbis, & Lactuca capensis, & Verbalis, & Cucumeris Asini, & Iuglandum corticibus pisces necant, errat Plinius, qui Aristoteliæ radice necari dicit. Num tibi candore ostenditur Aristoteliæ demonstrationes, quibus inextinguibile uerum necessano sequatur? Tum considerans pergis, stipulam modum dices. Aut igitur fasendum est, duas esse radices, quæ eodem per asseu esse debent, aut illud dicendum est Cyclamini uisq; se recordari radice, quoniam esse Aristoteliæ genus. Vnde illa obsecro facienda dicendaq; necessitas Nicolæ? Vnus quidem non duas modo herbas, quæ pisces necant, sed sex addis: quæ multo altius id efficere possit, nō dubitamus. Nam grande, aut merandum quiddam parua, si duas pluresq; herbas idem possit? Deinde quia Cyclamini pisces necat, Aristoteliæ genus est quantum? At quoniam diuises. Aristoteliæ tria genera quatuor plinius enumerat. Pan ergo radice Corymbis, Tubyalis, & Lactuca capensis, & Verbalis, & Cucumeris Asini, & Iuglandum corticibus, quia pisces necant, inest

A

B

Tuber terre.
Malum terræ.

Pisces necantes herba sex.

C. cibis placere possit, si ipse nec rationem ullam, nec experimentum quod obesse afferre potest.

DE PENTAPHYLLO.

Egregie defensum a nobis in Heliopropio Plinium, negabit nemo, quod unus cunctis inter-
turbanti urbi visum, non Plinio, sed codex, ut par erat, antissimus. Nam & eodem argumen-
to in Quinqsfolio, ut quæritur, excusare Plinium, paratus fuerat, Nicolaus, nisi delicias re-
mi exactor, quod omnia ad numerum opinionem, quam de Pentaphyllo conceperat, non respon-
derent, falsitatem sibi non putant. Sed iam in Plinio excusando nunc primus ipse, & in accu-
sando (ut semper) errare visus est. Quod in hoc de quo agimus Quinqsfolio perspicuum faci-
em. In hoc maxime et assidue Plinius Leoniceus credidit, quod Quinqsfolia herbam, eam fra-
ga ferre doceret, nam quæ fraga ferit herba, inquit, non quinis, sed minus constat folijs. Verum res
plicit in errore versam Leoniceum, anse omnia forte oportet. Primum quidem, quod Quinqs-
folium illam esse arbitrat, quæ & in hominibus, & agros umbratibus, tum similes, utique pallium
conspiciat, quæ quidem vulgo, & Quinqsfolia, & Pæ Cocumus dicitur. Hanc enim Quinqs-
folium esse, de qua veteres medici loquuntur, affirmasse illum plerumque constat: cum de
nostra hac defensione, de qua sua accusatio nemo forte incidit. Aut si inquit a ramis ku-
lum (nam & in hominibus agitur) ostendit, dissimile illam Quinqsfolium esse, in qua Plinius
eam eundem errorem. Deinde, quod perimptum herbi fraga ferre posse nulli credidit, nisi
eam, quæ tria folia habet, & semel Trifolia dicit advenit, & quam docti, insignis Fragaria
am hanc noscunt, palter & appellat. Tertio, quod Folia quod sit, quæ modo accipi oportet,
in habet tria folia, de quibus parum medullæ usus est. Adde si placet & quanti (quan-
do & ipse non utilissima quæ in Plinio carpit) quod fructus, hos, siue Quinqsfolia, siue Trifo-
lia, non fraga (ut semper Vergilius, & in suo Palemonide, postremo Plinius, de Quinqsfolio dicta
excusamus, & ærum esse vocem Plinium, & calumniam esse Leoniceum ostendimus.

Quinqsfoli.

Quinqsfolia, siue Quinqsfolia, quæ dicitur, Triph. inquit, cum tribus folijs, tria est
inartefactis, ut non nigrescat, atque quædam. Habet folia tria, sed pulchra, & colore similes virginio-
ris, & argenti, & delineantur Virescentia cæcia quinqs, unde & nomen. Ac quarto Dioscor. cæ multa
Pentaphylli nota enumerat, inter quæ & Pentastylion, & Pseudotelson, & Quinqsfolia sunt.
Ramos inquit senescentes, vicia palmæ, in quibus fructus tria folia habet Mentha similia, quolibet
in fureulo quinqs, raro vero plura, in circuli figuram divisa. Florem habet cum pallore subal-
bidum (ita enim odorulorum interpretari posse video) radice subulsum, oblongam, Heli-
boro nigro crassior, quæ plurimum in usu est.

Plinius vero quinto & ultimus. Quinqsfolium inquit, nulli procerum. Cum etiam fraga
gignendo, commendatur. Quæ vocatur Pentapeton, siue Chamædilon, siue Pentaphylon.
Cum effodit, rubra habet radicem. Hæc inartefactis nigrescit, & angulosa sit. Nomen à numero
foliorum habet. Ex ipsa habet incipit & desinit cum Vire. De Pentaphyllo inquit, hoc est, Quinqs-
folio hæc habentur. Nullus etiam, quod sciam, in auribus actus, illam pingit. Nam
Galenus eius tantum vires, non figuram aperit.

Primi illud ex his satis constat, vulgarem illam Leoniceam Quinqsfolium, non esse hanc de
qua agimus. Nam & illi nec folijs albidis, nec in fureculis fructus, nec radice rubra, nec crassa, nec
inartefactis, nec quadrata, aut nigrescit, nec vitis egrescit, digressumque sequitur, sed perpetuo
vires. Hæc si quis neget, herba ipsius conspectu conueniat. Sed & illud quoque loquendo con-
stat arbitror, cum Plinius auctoritate, nam Dioscoridis pictura, Pentaphylon hanc noscitur, fru-
ctum quoque ferre, cum etiam fraga gignendo, commendari illam scribat Plinius; cum ramos uni-
us palmæ tenens, in quibus fructus sunt, habet illam Dioscorides referat. Folium vero non esse,
quale Leoniceus arboreus est, ex omnium & scripturibus manet licet. Nam Theophrastus
solum habet illam Vin simile prodest, & folia omnia quinqs; Dioscorides vero folia illam si-
militudinem fœssimæ divisa, quolibet in fureculo quinqs. Tum in nominibus Pseudostylion illam
uncat, quo nomine & Cicerone, siue siue sit Selamius, cognominatur, cuius folium palmæ
est Vin similitudinem effert Pseudotelson, quod saltem Apion dicit, potest.

Plinius vero Chamædilon, quasi humile Apium, eadem inque ratione cognominatur,
quod & Apium Vin simile quiddam habere videtur, & folia ad hunc quoque modum figura-
ta, a quorundam numero Quinqsfolia, & Quinqsfolia dicta est. Quæ cum sit illi, ideo Quinqs-
folia dicta est, quæ huiusmodi angulosa folia, quinqs abradere nititur, nec foliis suis quinqs (ut
qui Pedet conuenit vocat) supra distans, ut vulgus Leo, de Pentaphyllo distans, sed porre-
dioribus quinqs (ut in dicitur) angulosa, ad Vin, Apium similitudinem in frequenter ferre modis
effigiam est. Hæc & Pentaphylon illa est, quæ Dioscor. auctore fructus edit, quæ fraga ab Plin. ap-
pellant, cuius eximia a Dioscor. auctore Plinio quædam, quæ in Theriaca compositionibus addit,

Pæ Cocu-
lus, Leonice
non est Penta-
phyllion.

D

que purgandis donibus adhibet, cuius radicē plurimus in usu esse, Dioscorides dixit. Quæ si Leoniceus noher, acrioribus oculis inspecta, nec utilis iam herbam, cuius in medicina nullus usus esset, pro utilisima & celeberrima demonstrasset, nec improbitus adeo in Plinium adlarasset. Herba uero illa, quæ distincta tria folia habet, quamq; in Italia montibus Plurimum & conobiorum horis satiuam passim fraga ferre uis demus, suū nomen habet, Fragaria ab herbarijs, a Plinio Fragaria dicitur. Nec uersimile cuiquam fuerit, hoc loco Quinquæfolium, ut appellatur, tot etiam signis demonstrari uoluisse, si Fragariam intellexisset herbam quæ uulgare est, et quæ ipse fragam superioribus appellasset. Ac si idem non simpliciter Quinquæfolium fraga ferre dicit, sed copulæ etiam scilicet addidit de scriptis, cum comendari illam etiam fraga pignendo diceret: neq; enim etiam augerem copulam addidisset, nisi & aliam esse herbam, quæ fraga ferret, agnouisset: ut quam ipse prioribus uoluminibus indicasset.

Hic illud adijciendum uidetur (ut minus mirum sit, Quinquæfolium quoque fraga ferre posse) Fragariam illam non sine hanc Pentaphyllo, de qua agimus, proportionem quadam similem addidisse, ut eiusdem generis cum ipsa uideretur. Nam & ipsam hæc commentationes obseruauimus, radicē subrossam habere, & digitos sepe crassiores, & sensentem nigrescere: tum non nisi ramulosos quinq; ab radice emittere, necq; plures, in quibus prima illa folia scula diuiditur.

Duas ergo herbas esse dicimus. Vnam quæ fraga, aut certe singis similes fructus edat, quæ Pentaphyllo, & Quinquæfolium Dioscoridi, Plinioq; uocetur, quæque ad medicos usus utilis sit. Alteram quæ uulgare est, & fraga ferat, uulgoq; alio, quæ fructus ipsius nomine designantur decimo quinto prius & uulgo sine uoluminis capite Plinius mentitur. Quod si me interreges, quid nam et hodie Quinquæfolium hæc esse putem, quam uis appellatam credat. Dixi quid uerbis inueniunt, atq; ut uis unquam decernere, si uis reuera, quod fructus illorum legum ad ueritatem inquisitionem me uere, exortare possit. Est Venetiæ in eo uero, quem Specierum uocant, septuaginta cuiusdam non ignobilis taberna, cui pro uisio insignis sit Anthopis caput. In ealibet est Herbarius, uana ante ac digitus pilus, ut natus pagani illis suis herbas, non effigias credas: in eo ipsam uidimus idem prius quæ hic diximus signis herbam, folijs quinque, quæ & ipsa quæ ut prius diximus, porrectior angulos, seu uisq; haberent. Sed & fructus, quos Fragaria dicit, tum ad ipsam herbam latinum nomen Sankula, Germanicum Sankel, in eo in ciliotannetq; iube, de Sankula hæc habentes, in Duadmeht Gale. Sankula, & Petrus Hispanus in, qui postea summus Pontificatus gessit, & Linnæus uulgatum prius nuncupatus: qui tam de medicina libri scripsit, quæ Pauperum thesaurus inscribitur tum Cerasia Episcopus quidam, & Laudenis Maphæus, & Gilbertus Anglicus, Clonigi La Sankula, Pentaphyllo nec sit, cur affirarem non habeo, cur negem non uideo. Hæc habet de Pentaphyllo, Fragis, Sankula, quæ dicerem, per quæ facit oportere consilium, non errasse Plinium, sed iucundissime herbe nomen, potius etiam docuisse.

Fragaria hec
he duplex;

B

Sankula

DE ADARCA

Similis quoque intelligentia transuersum hominē rapuit, dum errasse in Adarcæ descriptione Plinium calumniatus est. Neq; enim esse aliud Adarcam credidit, quam quod in suo Dioscoride legerat. Quippe cū unius ad dictum iurare in uerba magistrī, quicquid oculis primū offerret arripit. Immo ne Nicotæ, quos in Dioscoride autem Adarcæ, sine Sankula, sine spumæ etiam speciem est, nonne & eodem Adarcæ nomine Harundinis genus esse perit. Non credo inquit: quoniam in multis illis q; de una tantum Adarcæ loquuntur. Adhuc Plinius & Harundinem, & spumam esse distinxit Adarcam, tum per se hominē credendum et credidisse. Quid hæc quid subit? Agnosce tandem quæ non illam in euoluendo PLINIO, librandiq; scriptis indignantem quinq; A D A R C A E uocabulum latinum potest cum Adarcæ pronuntia. Audi Plinium plus aliquid de Adarcæ, quam Dioscorides, singi illi

- C** adesse differentem. Esi & in Italia (ut uoluntate inquit) nascens Adarca nomine palustre et corice tantum sub ipsa coma antissima denobis, quod unum eadem est quae Sorapi. Tum, ut uoluntate de eadem Harundine uenba latere, Sinapi inquit nati, & eodemque rursus habere eadem Adarcam inter syluas ita, corice plenior sub ipsa coma nascens. At, ut, prima & inquit, est uoluntate capite, lare aqua inquit dei debet, & Calamochinus hinc Adarca appellatur: nascens circa Harundines tenuis spuma aquae datus & maxime, ubi semel miscuitur uim habet et rusticior deo a corice addit contra profectum uita. Tollit & meliorum lignis in facie. An Diosco. Adarcam ignorasse Plinium ubi uideretur quam deo hanc Adarcam dici non inuadit fuisse quis putet, quod et harundinum generi latere debet, quod Adarca appellatur: Latere quiddam agere Nicolaus (uoluit sub Celso autem) nec tota quidem perfecta lege audias iudicare. Qui decimum sexum Plinij librum legeras, primum & uiginti quoque ex eorum legere debuisti geminum enim Adarcam esse uel sine Dioscoride didicisses: Vnam scilicet quae Harundo sit, quae ex plenior corice qui sub coma est Sinapis uim habeat, atque uelissima denobis sit. Alteram quae Salsilago, spumaque sit: & (quod nec Dioscorides quidem docuit) Calamochinus graeco dicitur, Adarcam quoque latinum nomen esse nec ideo non latuit nomen esse, quod a graeco hominem Dioscorides in speciem sit cum italicas appellationes graecum hominem scribere, et necessarium quandoque sit, & nomen non sit. De summo ergo uiri Plinij in Adarca iudicio non ante iudicium ferre debui, quam de seipso, de quo non in legendo Plinio diligentia cogitare.

DE RUBRICA LEMNIA.

- De natiuitate coloribus agere Plinius, Natiuitatem esse Sinopides quae Rubrica esset edocuit, optimamque esse in Lemno insula. Tum tres Sinopidis species expressit rubream, minus rubrem, medianam, & palustrem pariter & medicum addens usum. Tum palmam lentius dixit ei quae signata uenundatur, Sphragidis ex eo cognominatur, atque in medicina pericula habuit. Hic Plinius sua illa innumera bene uita percurram, ac uelut errum dicendum in medio uine perfusa, & diuorum colorum generationesque persequar. Posterior Plinio Galeus in de hac agere (ut qui tantis occupatus non esset) longam excois fabulam, ut Lemnum insulam terrae Sphragidos genus uenisse se diceret, litterarum confabret, & Corisum, Palistinam, Cyrenamque quod nomen insularum, iuxta Thraciam, Throasinemque nominat, & Myrmam Lemni cunctas ad oculum suum, in casum uenisse se. Sed propter easse naufragum tum quidem Lemno soluisse, Italiamque perisse, Roma uero se deuenit peragisse Macedoniam se, Philippi quoque commemorat, & Thraciam insulam primum, mox Lemnum appellat: inde in Ephestium uenit ad Orientalem insulam plagam possum uenisse, atque ibi omnem terram Lemnia rationem didicisse. Hic est Galeus in de Lemnia terra degam historia. Hic Nicolaus nobis fingidissima quodare suo more commisit: & quasi deo erraverit Plinius, quia Galeum, qui tum forte nec materno quidem uero prodierat, non imitatus est: & quae aliud ex Nicolai tandem uerbis hoc in loco colligitur. Sed in quo errauit Plinius obsecro? An, quia non ut Galeus fabulatus est: Ad hunc Romanus grauius hominem esse diximus, multis rerum occupatum, nec potuisse tum quidem cum Galeo nauigare. Immo uero quino & uiginti uoluntate cum de terrae generibus scripseras esset, Singula inquit, a graecis plurimis uoluntatibus tradita sunt. Nos in his breuitatem sequemur usum, nihil necessarium, nec naturae omnino. An ideo errauit, quia non terram lemniam, sed Sinopida, uel Rubricam appellauit? At ea terra rubra est, & illam Virgilius, Rubricam nominauit. Tum Sinopides ipsam, coloreque natiuitate comit, & ea terra nati, & terra est genera, Plinius multo ante prodierat. An quia lentius eius terrae, palustinamque certis modorum rationem cum de ipsa ageret nos (in Galeo) edocuit? Sed, ut, ut uoluntate breuius multo Galeo, apertius descripsit. An quia Galeus terram lemniam appellare illam uisum est, non Rubricam, Plinius uero solo Rubricae nomen, uel Sinopidis eius est? Sed licet de Galeo longe posterioris appellationibus Plinius diuinare non poterit, in Galeo quoque ueritate defenditur. Qui, ut simplicium, de nominibus inquit, ut semper diximus, errare non oportet, sed de rerum ipsarum uerbis disciplina qua daret. Certe uero tres est Sinopidis species: docet Plinius: Nunc palmam Lemniat quae signata uenundatur: Nunc eius nec docuit apertius docuit: atque haec omnia multo ante Galeum. Nunc sine Galeo in de genere morales uel ex hoc ipso Plinio posuisset, esse medicum in Lemno coloris uel terrae, uel huius generis aliquod, quo & pastores ut possent, & quod remedia efficaciter adhiberetur. Quid Plinio uel admirabilis, uel fabulosus, Galeus, Dioscorides de terra Lemnia reuolunt: Quam tandem error Plinij? Quam illa insula Nicolaus acc. ano, eruditum comam uoluit scripsitque ferenda: Plura in hoc dicturus non sum, Plinium lege, errare, senemque Galei, & calumniam in his Lemnicum inuenies, Dioscoridesque menda eximul nec Galeus quoque, eius ante laudator, falsa docuit peperit.

Insuper enim se a pendis in Ephesia inquit, quod Capelinii Legueneris terræ Sphragidi miseret, **A** ex Dioscor. lectione nobis daret. Hæc est illa de qua ante loquuti sumus uarias. Veniens Diosco-
ridem eam res Nicolae: qui in librorum suorum insulo rellatus est, non fella quæ in his scribit
ex aliorum uariis opinionibus didicisse, sed uisū, experimentorū, uel concordī scriptorū narratio-
ne comperta habuisse. Vbi ergo capetum sanguinē, immixtur terræ mīscen Dioscorides uidet
in felle Lemæ Galienus. Dioscor. auctoritate de capetino sanguine interrogantem. Quamvis, ut
hoc quoque obicit necernus, non recte in Constantio loquamur Dioscoriden, septimo simplicii
Galienus arguit: ne semel tantum abstrasse Dioscoriden putes.

Non hæc a Plinio Nicolae legit, qui parer, inō desitq; de seipso prædicans: quæ uana, supra
quæ fidei sunt, obiter uel notat, uel uenit, uel in his uersū fidei appellat: ut audita ab fr, tum lecta,
tam uisū diligenter ac fœmina cum fide distinguit. Quæ dubia serpeperum uarietas facit, tale-
genium iudicio ex amanda relinquit ab se uero ignorata generale faciem: ut plane intelligere
possis, Plinium Romanum hominem grauissimum serpeperum, naturæ, & artis miracula refe-
rentem, solo Dioscoridis, & quandoque etiam errantis iudicio, multoq; minus suo taxandum
cæpendumq; non esse.

De Cisso, CISTHO, LADA.

Propter Cissum Cisthumq; ora est (ut ille inquit) tempestas ista: nec cessare est taberna,
quæ Leoniceo illo, suo cum Dioscoride exultante, non Cissum, Cisthumq; perferens: nullæ
scholasticorum aures, quas sua cum Cistho Cissoq; non obaudierit, neq; ad falsitū facietatem:
que perduxit: cui nos iam fulta Polliano nostro tum egregie defensum in his Plinium, tum
se amice pudenter commemoratum, sed rursus (ut qui deinceps li corrigi'st) non modo prior
has calamitates incubuit, sed in maiores quoque iniquas incidit, & crimina in Plinium moleius
effudit: nam ab se libello, in quo non satis modo, sed in tanta & mentis plena cuncta con-
gisse. Cuius fide hominis efficitur (inquit Ciero) nullus nisi ingenuus in errore perferretur,
Leoniceus uero in errore illo suo, quem probe Pollianus castigauit, usque adeo perferunt, uel
hæc dicere ausus sit: nesciuit Plinium Cissum Cistho distinguit: pluribusq; argumentis de-
monstraturum se pollicetur, quam in dictis prius locis, tum libellum illum suum Plinij erro-
rem insulo insiguit. Nos igitur nihil Polliano aduersari, qui grauior dissenso (ut est herculito
robore) pro Cisso respondit & Cistho: leuon (ut opinor) iula, & quæ paronum bonam causā
tutorem decet, de his in hunc modum uerba faciemus.

Iam duo primum omnium sint conuicti, Cisso, Cisthiq; differentia non ignorasse Plinium,
qui, ut uolumine Cissi, id est, Hederæ agniti generalis uolens esse descriptus: quarto uero & ul-
gissimo Cisthi duo tantum genera: & unoq; in loco, ita Cissum a Cistho discernit, magnæ ad-
iectæ, folijs, flore, natura, ut nulla ipsas cognouerit, præterquam nomen uelutari emen dixit.
Hæc quæ diximus, qui uisus per locos librum leger, facile intellegat hoc non errasse. Quod
uero in morem, formamq; Cissum discernit: quoniam communis est, primaq; inter syl-
uestrium plantarum diffinitio, mas scilicet, & forma (ut Plinius, & de historia plantarum pri-
mo Theophrastus affirmat) iam & hic palam est, nec in hoc quidem enasse Plinium: utq; obli-
ter nos uidisse Nicolaum Theophrastæ librum intellegat, qui, ut uolumine Cissum quoque in ma-
nem ac formam diuidit. Sed quæ fronte Plinium negat, & Theophrastum: Floris quoque diffe-
rentia in Hedera, hoc est, Cisso Plinium posuisse, quæ, nisi Leoniceus, uisio dabit: An quia
flos Hederae non habet: An Hederae flores passim uidemus: & plantarum primo Theophras-
tus scribit. An quia flos eum similes esse dixit syluestri rosæ? Alii huius florib; differentie se
ipsa fidei sumere habet. Eisdem, ut uolumine Theophrastus non alij magis plangit uniusq; He-
dera flores similes esse dixit, quam syluestri rosæ: quæ mas minor: & mæn quoque Hedera flo-
rem ad purpuream inclinatum. Sed & syluestri rosæ similes esse Hederae lorum non incongrue
dictum est: colore alben, figura, lanugo, folijs scissis quoque numeris conuenient, magnas
dispar eam mæn flos ad purpuream accedens. Sed tales esse flores Cistho Nicolae affere-
ntis apud deceptum in Cistho & Cisso Plinium clamat. Ino uerq; iocunda. Neq; (ut Pollia-
nus quoque bellissime notauit) Hederae flos concolor, uniusq; enim alben, sed mæn in purpuream
uergens: Cistho uero discolor: mæn si quidem rosaceus. Quod si nec Polliano quidem creden-
dum Leonicea, putauit, ac fuit Dioscor. diligens uisus debuit: qui mæn quid Cistho mæn
paulo florē, quo uisus subentior? Nam mæn uero albidū pinnit. Sed tam sint oculi, tam sine
mente in Plin. Ins. ut nec Plinius uisus fuisse, nec Dioscor. aut Theophrastus quid legat uisus, ha-
tina ergo uisus generis Hederae differentia, & duo Cistho tam graphice a Plinio descripta, an
conspicui plangit, passim nactum Hederae flore, quis, nisi errant, emen Plinij posuisse uidera-
bit. aut tanto auctore Theophrasto deliquisse? Sed et in eo quæ pideo errasse Plin., Leonicea, affirmat,
quod post Hederae remedia, 4. &, 10. 31. de Cisso loquens, dicit: Sub his nasei maxime Hy.

B
Cissi & Cisthi
diffinitio.

C poctifilis: uideur inquit Nicolaus credidisse Plinium sub Hedera quae quæ Hypocistidem quæ dicitur nasci, nihil aliud inquit particula illa, maxime, significare uideor. Vnde ostendit quod maxime Leonicius in Plinio, inquit, quæ in reb. argere, quæ se p. salure hom. d. dicitur ista nunc est. Post Cistis emenda, graeci inquit iurunt, uero uocabulo Cistum appellat, fructum maiorem Thyris; folijs Oxi, Sub hinc Cistis generibus nascitur maxime Hypocistis. Hic Nicolaus inquit, quæ, maxime, dicit Plinius, sub Cistis quæque generibus, de quibus paulo supra diximus, inquit Hypocistidem nasci, inquit Plinius. Et quomodo, erat. Hoc est uero accusatoris caput. Audiam obsecro si uideri omnes. Audiam utrum calumniam hominis infensam, audiam iniquitatem. Numquam Plinius nec medicorum, nec herbariorum quilibet quæ sub Hedera nasci Hypocistidem dicit: ergo inueniunt hoc, non dicentem Plinium dicitur nasci: Aut ista (Claudius Veneris iuriconsultus inquit) aut dicta, aut scripta, aut consilia legibus pariter. In Plinio ad hoc, sed cogitationem, & nomen, inueniunt recta quidam, sed quem Nicolaus opinatus est in Plinio conceptam agnam animo dictione digni habebimus. Vnde ista philosophia quæ exhibita promittitur. Non inquit Plinius, sub Cistis maxime nascitur Hypocistis: sed sic: Sub Cistis nascitur maxime Hypocistis, in finem habet codex, non quem Leonicius praelegit. Atque ideo ut intelligamus et hoc illi, quæ maxime Hypocistis dicitur, et sub Cistis generibus nascitur. Hoc ut noster illa particula, maxime, inseruit inueni. Neque maxime præcedentia semper implicat, includitur (quod cum uideret Leonicius, opinatur) sed id intendum designat, quod solum, tantum, denotant; significat. Quæ maxime id sit, id quæ sit dicitur quod solum illi de quo dicitur competit. Sicut & maximum dicitur, quod uero solum inueniunt. Atque hoc præterit uerum est, si absurdum quilibet, ut ambiguum, in summe sequi necessarium esset: si per maxime particulam, quæ iam dicta esset includeretur. Sic traditores grammatici, uero consueperunt de maxime, ad uerbis disponere solent. Hoc est quod Plinius laque expressit: Sub his Cistis generibus nascitur maxime Hypocistis. Neque quæ forte uel sub Cistis, hoc est, Hedera: uel sub Ladanis Cistis nasci illam crediderit, quam aliud esse Cistis genus non ignorat. Sed & alioquin absurdissimum proferre seque reur, si Hypocistidis nomen, quod quæ sub Cistis sonat (ut, e. &. in finem Plinius) sit planius, quam huic Cistis conueniret: & quod nullus inquam scriptis, id Plinius tacite in sollicitudine.

Maxime, particula significans.

D In quo quæ praelegit Leonicius Plinium, dum inter Hederas mentionem de Cistis faciam credidit: ex eo quod libro 4. & 10. ita scriptum uideatur. Sub his Cistis generibus nascitur maxime Hypocistis quam inter herbas dicimus. Ita uerus habet codex memorabilis uel Gualtero Ventrariis (adipiscitur nam, quæ Ferraribus Cretobis quæ ad Angelos uocantur) in hinc feruor: Leonicius uero quod in pressis omnes habent codices) sic legi: quam inter herbas dicimus: quod quidem uerum est: librum consulas. Nam de Cistis inter Hederas aliquam dicit: & de Hypocistide inter herbas (ut pollicetur est) 10. & 10. libro scriptis. Tametsi loci hunc quæque Plinius noster, quæ est in re præsentia, uere latere defendit: cum in sua ad Leonicius epistola in interpergi oportere locum illum ostendit: ut scilicet si uerba illa sub his nascitur maxime Hypocistis: moram periretque adhibeat: non sequitur uerba, scilicet, quam inter herbas dicimus, non ad Hypocistidem, sed ad Cistis Erisianorum quæ sequuntur, & de qua Plinio inter herbas, uere dicitur, retere oportere non in sollicitudine fuit. Si igitur uerbi sunt qui nunc in pressis interferunt libel, uerbi & manifesti codices & uerba illa dubitatione de Cistis: Quam Leonicius uerbo probe a nobis deferunt est Plinius. Aut si nec uerbi quidem sunt, Plinius in gentium non creditur nam quæ eleganter ab omni Leonici calumnia Plinium uindicauit.

Verger subinde Nicolaus Plinium in expugnabit (ut ipse putat) argumentum: quod per Cistis Cistum nomen uicinitate deraptus, eripit: dum scilicet libro duodecimo Ladanum a passu Hederae barbae herceum simpliciter fecerit: quoniam non a Cistis, hoc est, Hedera, sed a Cistis & Lada odore eundem genus legatur: pluribusque illa quam finis sit uerbi inquit, sequitur illi (ut scilicet) uerbi uerbi uerbi citat. Ego uero Diocetidem argens in pressis de Cistis loquentem, & Galeni quoque simplicium pharmacorum septimum, utrumque assumam, ambabus de his phasis, Cistis scilicet, quam & Cistis, hoc est, inueniunt Hedera uerum, & Lada, quam etiam Cistis simpliciter dicitur, uno precepto contraria uerba facit. Quæ & Galeni quoque post dicit Cistis, Cistis conuenit subterfuge. Ipsum quoque Plinium quæ & uerbo post Cistis quæ Cistis subdicit. Tum lexico & uerbo post Ladanum facit, Ladaque herbae mentionem, de Hypocistide uerba sentit. Itaque uidetur hi omnes diuersas sententias simul designasse, postquam ita cognatione qua late similes inuiderit. Cogitatio subterfuge, nulla magis ratione permouet, quam quod nomen, solo, uideaturque poctifilis (ut est clementis solidumque infula Cypri codum) uideatur

C de illam ferant, quæ Asiaticæ quidem sunt provincie. Sed ad rem redeo. In Asia inquit Hedera non nascitur. Sed id quæ ex parte uerum. Et Cyprus ad Asiam pertinet. Et hoc si illam uerum. Sed hoc quoque uerum est Leoniceum, quod parte superiore Syriæ et ad mare quousque et cum Hedera non nascitur. Hæc est Theophrastus quando de plantis sententia. Simbo quoque tantum Ephrasem non nasci Hedera in se habet: ut Ephrasem non negat. Sima ergo, & circa Syriam quousque sunt regiones (in quibus & Cyprus est) ferre Hedera possunt. Tode ergo non ista argumenta Leoniceum, anque alii. Et quod collegisti de Pinum (ut dicitur) iam abici. Et hæc mecum. Cumque ipsa uentura colligere non piget Sed penes quæ ipse collegisti, & quæ talia esse docuimus, iam sunt operamur. Tu ista sunt uerba.

Possunt ergo (inquit) sic colligere. Hedera apud Pinum diuiditur in mare, & se fecerunt: ut utique illos limes Rosæ huius in defensione. Eodem autem in ista Cyprus Hedera fere deorsum, Ladum hircorum huius adhaerent. Sub Hedera quoque Hypocistides nasci quando significatur. Hæc autem omnia a nullo auctore, excepto Pinus de Hedera feruntur: aut leni ipso, siue ex promissa comprobantur. Hæc enim uerba. Nos ex his quæ supra diximus, & quæ uera esse Pinum, Theophrastum, Dioscoridemque legimus apparet, neque ex Pinum sententia sic colligimus.

Cassum, Cistum, Ladum, diuersas esse plantas: Cassum marem, formisamque esse, & flores Rosæ huius in se habere. Theophrastus quoque præter Pinum inquit. Sub ista Cistum Hypocistidem nasci, & ex sola Lada Ladum deponi. Et hæc quidem syncerus auctor Pinum prodicit Leoniceum uero, nec Theophrastum legi, nec Pinum in illis.

DE GLASTO, ISATIS

DE RADICULA.

Mira est profecto Leonice huius nomen, bonis quoque uiri, indigentia: qui non modo herbarum figuras, possuntque non dicerent, sed nec Pinum ipsius quem acculat, uerba considerant, syncerum uerum ut scripta est resert. Supper uero iudice ferunt, & mendaces fiant, ut impressum uero coactos, sua ipse electione in se desolatos facit, dum quod taceat inueniat. Quid & in his quoque de quibus nunc agimus herbis, & uera obiter defensione facile cognoscimus.

D Glasto herba quæ Plantaginis similes sit, Britannicorum formis corpora obliuere, Anthracum colorem inuenit. ut uolunt scribit Pinus. Nihil hoc de uerbis agitur. Corpora inquit Pinus, non lacum, qui uelut: quod falso Nicolaus tenet. Hanc idem auumat eam esse quam Harides Graeci uocant. Hæc argumentum, quod standen Dioscorides qualiam in se habet uerum, a Romanis Glastum, uel Glastum duo scribit. Hoc si quis negat, nihil habet Nicolaus quo sententia sua ueritatem comprobet. Huius rei hoc affirmamus argumentum: quod Glasti uocabulo non Romani utuntur, sed (auctore Plinio) Galli. Duo præterea Dioscoridis graecos codices legimus, in nullo Glastum, Glastum nomen sub ista scriptum est. Sed cum standen duo scribit Dioscorides genera, utrum quoque in se habet uerum, alterum quod medium æ tantum uisus sit efficax, quod agrestem standen uocat. primum illud a Romanis Rhizom, uel Alutam: secundum Rhizom minore, uel Alutam uocari assere, illi similes quæ in se habet sit. Ex duobus enim codicibus alter Rhizom, alter Alutam habere: quamquam nos Dioscoridis codices sic corrigere recte possit uidemus, si non Glastum, uel Glastum (quod de suo Nicolaus addidit) neque Rhizom, uel Alutam: quod nos habere codices (sed Lutetiam, uel Lutetium inuenimus. Est enim Lutetia (ut tertio & trigésimo Plinio) sur Lutetium (ut scilicet Virgilius scribit) herba quæ non minus Chrysolella ceruleum efficit, quæ inuenit, ut inuenit. Vnde illam in se habet quoque Virgilius nuncupat. Hæc enim ergo non Plinius, sed Leoniceum mihi erat uidens: qui Pinum, Dioscoridemque uel perperam, uel falso tenet.

Lutetia
Lutetium.

Lutetia
Lutetium.

Quam præterea Sylvestris Lactuca sui, genera uigésimo libro inquit Plinius, Caprina, Eriopos, Isatis, Sylvestris, Caprina nuncupantur, Eriopos uelut in se habet, Isatis uelut in se habet, Sylvestris in se habet panem, medicum uerum. Quam hic obiter adnotationem. Nicolaus de se: Sylvestris Lactuca singularis, inquit Plinius, primo istius generis D I O S C O R I D E S N O negat P L I N I U S Sylvestris illam suam graecam Isatis esse. An graeci adeo addidum Pinum esse oportet, ut inuenit illa inuenit, ut nisi de graecorum sanctuariis promanant, nec herbas quidem defendere, nec Romanas appellaciones assere Romanus homo interdum possit. At designare inquit, debuit Plinius, hæc Sylvestrem Glastum esse, ex Plantaginis se adhibere: quod in Glasto, ut liben factus erat. Sed in hac Isatis Dioscorides ferat. Vnde illa obiter adnotationis designatioque necessaria: Si uel Isatis Dioscorides sponte nascens Lactuca genera non facit, cum uel uocabulo in se habet sit, D I O S C O R I D E S N O negat P L I N I U S de his tradidit, nam

& alteram, hoc est, eam quæ Dioscoridis secunda est, Ilandem vocat. Alteram, id est, Dioscoridis primam (quæ & ipsa Ilandis a Graeco dici potest) Syluancam nuncupat. Recurremus: appellationes, distulit Plinius. Admonere ponit Dioscorides debuit suas Ilandes, sylvæstris Lactuæ esse gentis, & dânciâ illi a nomina tribuere. In quo ergo errasse arguitur Plinius, qui cum re a Dioscoride non dissidet, ubertius tamen de re ipsa differuit: Syluancam præterea, Gladium non unam esse herbam putavit Plinius, ut admonitione opus esset, sed (ut apparet) duas. Item & hoc non Plinij, sed alius Leoniceus error ostenditur: qui Ilandem Gladium esse putat: Gladium vero noster temporis Guadum. Vis hoc quod dicimus, manifestum (ut sicut) tangere: Communia, inquit Plinius, sponte nascentibus Lactuæ signa sunt: candor caulis, sepe cubitalis, thyrsio & folijs scabieis. Tum propria Syluancæ Lactuæ signa demonstrat: Similis est inquit Lapacho sylvæstri folijs, nisi quod plura habet & nigrores, Gladium vero simile Plantagini esse dicit. Si ergo Syluancam (sive Ilandem monis dicere) Nicolaus putat Gladium esse, aperte falsum, Gladium Plantagini simile est. At Plantaginis nec caulis unus, nec cubitalis, nec candidus, nec scabieis folijs. Si Gladium ob id Syluancam, sive Ilandem credidit, quod Guado, quo nostri temporis infectores utuntur, Gladii vocabulum similem sonum habere videatur, nihil hoc absurdum. Guadum enim (ut re videre) Plantagini simile non est: ut Gladium dicatur. Quippe Plantago ipsa viridis, subana, serotina, folijs acutior: nec caule uno, nec candido, nec lebre: Guadum contra tenui folio, candidum, caule alto, & sylvæstri Lapacho, quam Ramicem vocamus, persimile: cuius folia bene candida similia vidi Plinius de Lapathi generibus decimoquinque volumine scribere. Guadum præterea cyaneum colorem hinc reddat, Gladium vero ærum corporebus Plinio ita ut Aristopetum nigrorem referat, cauleum Cæsari. At vulgus inquit Nicolaus, Guadum vocat, quod paucis mazaris litens facile & Gladio transit. An istius Nicolaus (ut Annecus quoque inquit) persimile esse veritatem interpretem vulgus? Quod si alio arguendum est, quo scilicet quoque usorum synceras exploratur, Guadum ex eo vulgus nuncupat, quod cyaneum (ut dicitur) colorem hinc reddat: quod Bladium dixerit. Eum enim colorem, qui primus candidior hinc a Guado videtur, vulgus Bladium vocat: vicinus vero multo est Guado Bladii Gladii vocabulum. Quidnam igitur simile cum Gladio habet Guadum? Non figura, non color, non nomen, non sententia. Quæro vero Lactuæ sylvæstris gentis, hoc est, Syluancæ, seu primæ Dioscoridis Ilandis, Guadi signa omnia prorsus conveniunt. Ergo ut Ilandem illam, sive Lutram, sive Lutrum, Dioscorido Plinijque Syluancæ noster temporis esse Guadum dicimus, sic Gladium, nec Ilandem, nec Guadum esse credimus: vel certe Guadum ne sit, non sine ratione dubitemus: cum vero in sylvestribus herbis esse putamus, gallici nomina, Plantaginis similem, ærum colorem referentem, qua barbari nageetur, cuius Cæsar, & Propertius meminerunt, quo temebrosos hostibus videntur. In eo vero non conveniunt Plinius, Dioscoridens dicimus: quod Ilandes duas, Dioscorides non esse Lactuæ sponte nascentis species dixit. Tum quæ Plinio veritas est Lactuæ, non Ilandem in sylvis nascentem, ut Plinius, sed agrestem Dioscorides nuncupavit. Possimo, quod infectum illam Ilandem, quæ Plinio in sylvestribus Lactuæ generibus quarta est, Dioscorides etiam Ilandem similes ut alteram vocat: & folijs Amoglossis comparat (quæ & ipsa non simpliciter Plantago est, sed minor Plantaginis species, ut ex ipso nomine quanto & legitimo Plinius indicat, folijs Romici certe similior) Plinius vero sylvestri Lapacho, hoc est, Ramici similem pingit: & Syluancam nuncupat: ut quæ simpliciter duas sive sive essent, & nomine quoque differant. Ita quantum in his non paria videmus, utramque, re tamen ipsa, faciliusque conveniunt: sed ita, ut plenus quidem & eruditus in Plinio videre possit. Eos enim serapices tum Aristoteles, tum iuriconsulti maxime probare videntur, qui in enarrando ita describunt, ita patiuntur, ita dumerant, in omnes re de qua agitur species & nomina se se discernunt. Sed ne quid scilicet præteream, quod re de qua agitur locum aliquam a veritate posuit, quando in Lutra herbe & Guadi mentionem incidimus, scio herbam esse quæ bombycina & quæ serica dicuntur insidant. Ex his Bononiensis silius plura referunt, caule singulari, cubitali, colore lauro, minimis ab radicibus foliis: cuius semina ad Bilei sive speciem totum caulem occupant. Quodam infecto nuncupant. Estimere volentes, an hanc Lutram illam, sive infectuam esse credendum sit: atque in Guadia vocabulum Guado vicinum adhibere, non esse a Gladio Guadum (quod Leoniceus opinatus est) ductum. Hinc ingenta ad investigandum exortamus, nihil de cunctis cessat, doceri, corrigi sine contumacia possumus, quod hic a plerumque & tota delincente restamus.

Radix vero quæ a nostris dicitur, eademque Lanaria, a Graecis vero Struthion, & vulgo Ostrum nuncupatur, quid obsecro cum Gladio, Ilande, Syluancæ commune habet, autore Plinio? Diversissima præterea herbe, in quo conveniunt, ut se ab illis exprimeant

A

Gladium;
GuadoRumex,
sylvæstre
Lapathum

B

Scriptores
probat,

Guadia;

C bonus ille vir Leonicius, iudex in suppa pulicinus haerens, sudare videatur. Radicis prole-
ant sufficiens est, ut in sermo quoque Theophrastus meminit, caule sterulato, lanuginoso, o-
liva folijs, flore pulchro, modico: Struthion, id est, passerculis a Graeco dictus, non minus: (ut tu hinc Leoniciam lectionis auctor addubitas Nicolae, & radice magna, qua non lanam
tingit, sed ut quarto & vigesimo Plinius scribit) lanam unguitibus preparata, candorem,
mollinemque affert: atque adeo, ut sanas quae remedijs quibuscum adhibetur, Radicu-
larum curari non oportere nono & vigesimo scribat Plinius: & oues quae testem propter
radice lanana lauari iubet Columella. Cuius quidem Radicis tam muleae atque eximiae ad-
eo in medicina vires, adeo remedijs efficax potestas, ut aureum poculum a Medicis cogno-
minata sit. Quid nam horum usquam Leonice in Gallo, Ilunde, Sylvaica, in quo Gu-
do legitur: Cur Plinium acutus: & eodem cum Patavino Antisthe coequis, Petro Barocio,
quem ego erudum hominem, sanctumque virum esse audio. Tu tui istis ambagibus, gra-
tissimam illius inferis sententiam, quasi & ipse tecum de his ambigat. Si Pliniana codices,
quos & tu mendosissimos fateris, non excus, non comparas, non attimas, si nec Plinium
eleganter latine, utre, dulciterque loquentem intelligis, si te nomen varietas implicat, si
te rerum obruit multitudo, cur Plinium errata infirmas? Tinge Galium corpora, non velles
(nigrescentes, Dioscoride auctore) illas tingitanas, Laetia Dioscoride auctore Sylvaica. Ille
Plinaginis, Laetiae, Amagiossi, Lapathi species referunt. At Radicula lanam non tingit,
nec coepora: acuminata est, olea & passerulorum (unde & nomen faciem praebet. In his er-
go, ubi ista quam deploras nominum seruitutemque confusio: Nun ubi omnia bellissime (ut vides)
Plinius explicat? Tu cur istum non explicas? Tu cur nullo audio Galium ungere velles
ais, auctore Plinio, quod nusquam scripsit? Cur Ilundes Galium a Romanis vocari Dioscoride
auctore impudenter assumas, quod nusquam prodidit? Cur in Radicula descriptione libro de-
cimono non Struthion, sed Ilunden posuisse Plinium addubitas, qui & alij quoque in locis
Struthion semper, Ilunden vero posuisse nunquam? Cur nullo probabili argumento, sed vano
quodam, vulgari quoque premorsu, nostri temporis Guadam, Plinium esse censendo? Tua ista
interpretandi legendique pueritias, & scribendi in omnes ambigis, non Plinij candoris scrip-
toris diligentia, pariter & elegantia, in caliginem, confusioemque perducunt. Quod vero no-
bis ut ista: Serapionem, & Auicennam, & Pandectarum scriptorem obijcis, praeut (ut pu-
ta) de Ilunde, & Radicula sententia. De his nihil est quod respondeam: illi uiderint quos intelli-
clear ante hunc scilicet professos, in te ut arietem tam insentem paratissime uideo.

D Vnum prolium Pliniana defensionis, quod reliquum est, oboluimus, uel hoc unum
breui oratione perstringere placuit: ut intelligas quo iudicio, quam indigne Nicolaus noster
utramque de se merum, suo isto libello pulsauit, Pandectarum scribam scripserim, a quo
sunt multa de simplicibus medicamentis hausa: quemque seram Nicolaum ipsum in manibus
semper habere confusus: atque ex eo libro tanquam ex thesauro, de simplicibus medicamen-
tis uerba facere. Is de Ilunde (ut diximus) obfuscatissime, ambigiosissimeque disserens, post Auicen-
nam, Serapionemque discessit, in auicennam tandem Pandectarum inuolauit, scriptorem menda-
torum, ignarumque appellans. Tum quod nesciret, quid apud antiquos Catapota sit, accusat.
Pandectarum scriptorem horum cent hominem, multa studiosissime collegisse uideamus, de-
dixitque operam, ut & ipse (si qua posset) posset aliquando prodesse. Non alienum foret,
sed nec sic quidem conseruandum: immo uero (quod saepe quoque usurari conuenit) Antisthe-
lico more, gratiam illi habendam censeo, quod uera multa cum scripserit, ueris etiam inuenien-
dis tui (uel perperam scribendo) monstrauit & docuit. Quare uero ad Catapota perui-
nit, in quo noster hic tantopere assueperat, sic dixerim. Non igitur Pandectarum auctor quid
Catapota uerbum signaret. Nam & in C. liera descriptione, Catapota inquit, pilulae sunt. Et
post pauca uersus, in eo quo de Catapota huius scribit capite, seruat eius herbae scripti, & si-
cut Catapota mandis inquit: quae Dioscoridis quoque uerba uideamus, sic in Chamalea de-
scriptione, ex Dioscoridis frassina trochiscos ex Chamalea & Abinthio fieri docet, ut Cata-
pota, pilulas recte designans, non herbam. Non enim ex Chamalea, Abinthio, & Catapota
(ut Nicolaus iussit) sed ex Chamalea, & Abinthio ut Catapota. Sic ueris huius mutatione
neque, ut, dixit, & dixit & mordaci homine accusatur.

Catapota.

Vides iam speram Leonici de uulgarissimo scriptore calumniam. Nesciuit (inquit Nicola-
us) quid Catapota esset Pandectarum: at ille in C. liera pilulas esse monstrauit. Catapota in-
quit herbam addit Abinthio & Chamalea: & hoc quoque ipsum est. Nam ex Abinthio & Cha-
malea trochiscos fieri docet, ut Catapota, ad est, pilulas.

Et quoniam sepe istam de sua ista Catapota clamantem, arguere medicos inuictum esse
auduimus, hoc quoque his subnectere benigna interpretatione (ut hominem docet) usum
est, Non latuit nostri temporis medicos, catapota pilulas significare: quippe quod Pandecta-

**Radicula, au-
reum pocu-
lum.**

**Pandectarum
defensio.**

DEPENSIO COLLINVTIL

113

est ipse (ut dicimus) & in quem Aggregatorem vocant, catapota exponens, pilulas dixerunt quoniam in nulla penitus herbarum frequenter, aut efficacius cernit, prout quoniam in his generatim eas feminasque & Ricinos ab insectis specie appellat (pro catapota, hoc est, pilulis sumatur, quod Dioscorides quoque, & ceteros tradidisse videmus) ideo herbarum ipsam catapotiarum nomen feremus (quam propria quoque appellatione nuncupant) singularem quendam de monitione, et ob rem quod praestantiam feminumque ipsius usum, ut Catapota passim diceretur recipiant. Est autem Catapota herba, quam viscus per haec tempora Catapota vocant, nunc Gummithorum vocant. Proprium vero eius nomen Lathyrus est: cuius quæritio uolamini Dioscorides, uero, & ceteris Plinius & uires & figuram scripserunt. Quod uero utiam non catapota, sed catapota dicitur lingue usus inerebuit, nequequam mirandum. Cum, u, &, o, uo casum sacra cognatio sit, adeoque in uerbis pollens magister usus, quod ut quondam uultus & uolus, & uolus & uolus, & ceteros & conuatus, & publicum & publicum, & colipam & colipam, & Herculeum & Herculeum dicere prisci: ut est in uerbis nam libris, tum epigrammatis uidere: sic Catapota pro Catapota non incongrue, aut certe sine peculiari crimine enunciare possumus. Nec pro Pandectarum autem bene certe homine, aduersus Leonicensi conuicta, quali ex tunc respondere sufficit. Nunc ad Plinium reuertamur.

A

Lathyrus

De ECHIO, & ALCIBIO.

Eandem herbam esse Echium, & Alcium Dioscorides & Nicandro autoribus Leonicensis prout. Quoniam uero uerumque scorum Plinius mentionem facit, hoc quoque inter errores deputari mihi errare uidetur, qui scire, prudenterque compertum se habere aliquid affirmat, atque in eo obstitit hæret, cuius conuictum plures sapientioresque consuetudinem hac causa remouit, nisi perueni audient errare Plinium dicere. Echij Plinius genera, faciem, uires, utamque describit: Alcium quale est, apud autores non reperisse dixit, sed cuius herbe figuram non reperisse dixit, eius uires quas repertus erat: uel ex hoc intelligere omnes possunt, Plinium Dioscoridis libros non uidisse. Nam & Alcium quale esset a Dioscoride si modo illum posset didicisset. Nicandrum nobis uidere non contigit. Dioscorides tunc non Alcium, sed Alcibiadem, & Alcium cum scribit Echium vocat. Si eadem herba est Echium & Alcium, atque eadem utamque posset, autem uidet, unam habere herbam duobus nominibus a Plinio designatam: qui Alcium qualitatem non reperisse se fatetur maluit, quam impudenter aliquid affirmare si diceret fuisse herbe, nomen uerumque habes & uires. In quo ergo uel eruditionum uires, uel medicorum indubia, uel agrotantium dysyderium, uel uita offenditur. Quis errare confiteretur hominem uel errare Nicolum istre contemderet: Numen confestim aliquod paret, Ouidius inquit. Fama in genere Cicero, se nescire quod adest. Si ergo uerum fuerit, si impudenter non esse, si non temere aliquid affirmare errare est, erravit certe Plinius. Quam siatris uoluit, ipse nullius ponderis Leonicensi nostri inuicem, uidere iam licet: qui ut opinor, nulla magis ratione adductus an hoc sermonis incidit, quam ut Nicandros nobis & Pampilius eos effere: quasi ipse ideo magnus censendus si medicus, aut Plinij censor, si speciosa nobis græcorum nomina, magno ore pronunciet.

Plinius Dioscor. nō legit.

B

De CENTVNCULO.

Clematidis apud græcos genus primum, italos Centunculum uocare scribit Plinius. Ag Dioscorides Gnaphalium græce dictam herbam a Romanis Centunculum uocant affirmat. Dioscoridem uerba dicitur argumentis Nicolaus insinuat. Primum quidem, quod idem effectum dyseris utiles Gnaphalio, & Centunculo a Dioscoride tribuuntur & Plinio. Deinde, quod in Clematidis speciebus describendis, nullam Dioscor. rostratis folijs plagis, ut Plinius. At nos uel uno uerbo quætionem soluere facile posse uidetur. Plinius Clematiden Centunculum uocare ab istis docet: Dioscorides huius appellationis conuictum nihil scribit, sed Gnaphalium ab Romanis Centunculum dici tradit. Vt uerum uera dicere possit, absurdum non est. Nam quid pro herbe, & Romanos Gnaphalium, & reliquam Italiam Clematiden cognominare potuisset Centunculum? Huius sententia fides facit quod Roman. & nō Centunculum modo, sed & Tuscanum, & Altram uocare Gnaphalium in sermo Dioscorides scribit. Plinius ut rostratus Clematide, quoniam non de Gnaphalio, neque de Romano, sed de Clematide, & de Italia loquitur, ex his appellationibus nullam posuit. Leonicensi præterea argumenta quid habent: robustius quid dicitur sapienter. Nonne eisdem uires ad dyseriam efficaces, nō Gnaphalio modo & Centunculo, sed & a Dioscoride Clematide, tum in numeris per herbis legitur? Neque iam in Galieno. Dux herbe eisdem præstant effectus: ergo non dux, sed una conferendum quod Clematidis Centunculi figuram non pingat Dioscor. qualem Plinius, non ideo erroris commendus est Plinius. Neque enim probe dauidem memora Nicolaus de Clematide Clematide. Signa quæ Dioscorides non commemorat, posuit Plinius: ergo et.

Certumque in demonstranda Clemanide Nam (quod in superioribus quoque diximus) meo fidei sunt, diligenterque barbarorum esse videtur, quo latiniorem cognoscendum herba vim edendi dant, ut similitudines afferant plures apud Plinium, id est, prima Clemanidis folia inquit Plinius, notata sunt ad similitudinem capiti peculiaris, et capitis, ut patet Nicolai scriptis. Non tollit hoc delictum Dioscoridis signa, sed arguit. Non ideo Cennuncium, qui ob hanc dicitur Clemanidis primum genus, non est, quia evidenter signa Plinius quomodo Dioscoridis attulit: Non video praeterea, cur de Italica cuiuslibet herbae appellacione, barbaro potius graecorum, quam Plinio ipsi in Italia nato & educato credendum sit. Cum praefertim si verum & cum ueritate praefatione statui volumus habuisse plerumque Dioscoriden in romanis herbarum appellacionibus nemo sanus negabit quod multarum exemplo manifestum fieri possit, ut cum Parthenium a Romanis Solsequium vocari, Betonicam uero Rosmarium, Abrochum quoque Abyssiniam ponneum, Medycosmon autem quae Menis in Neperum, Melandrium uero quod Gich dicitur, Papauer tigrum appellari docent: cum apud Romanos diuersas esse cum herbas quam appellaciones illas, non Plinius modo, sed & Celsus & Columella, & nostrorum temporum uisus, & nomen in posteriores seruata testantur quare nihil est quod Dioscoriden, ceterum hominem, in latinis herbarum nominibus, Plinio fideiorem putemus. Nam cum Clemanidem & Gnaphalium diuersas herbas Plinius probe cognouerit: quippe qui utriusque diuersa signa effectusque prodiderit: & non Gnaphalium, sed Clemanidis genus primum Cennuncium cognominasse seales docuit, quid aliud arbitrandum est, nisi aut Italicum hominem italicas appellaciones multo Dioscoride melius cognouisse: aut duas herbas Cennunculi cognomen sic uocare potuisse ut Parthenij quatuor, Ambrosiacum quatuor, Helixines tres, Heraclei plurimas cognominibus darentur.

Taxa: Diosc.

Pennis:

Tomentum.
Tomentu-
tum.
Gnaphalij-
synologia.

Diuersas autem herbas esse & Cennuncium, & Gnaphalium, ut hinc perspicuum est. Ceterum neulas in aruis daretur Dioscoridis Clemanis, latentes, pampinibus superius in longum (quod & ipsum indicat nomen) folijs urentibus, Latet specie, sed breuiterbus. Adhuc Plinius (quo manifestior herba fiat) ad similitudinem capiti peculiarum rostratis. Preula enim pluuiale est tegumentum, ut Hadriano Spartiano, & in Alexandro Lamprias testatur, cui a tergo Caputium aduersus hyemes futurum tegmen adnuebatur. Quod non iniecit Nicolaus: qui capiti scribit, non capiti, nam penula nihil accedit quod caput dici possit, cuiusque ad exemplar effigiat herba quae: sed rostratum caput accedit. Gnaphalium uero folium habet molle, breue, album, ueremio simile. Tomentum enim molle flos situm, supram, latam et efficitur, quod etiam uulgo quoque tomentellum dicitur, quo in succidendi, replendi que nem culus, nem manis (quos nunc etiam matrisillas uocant) utitur, Argideo Gnaphalium dicta est herba ipsa, quod graeco uocabulo gnaphalos, mixta illa base sit, neque (utra dixerim) uisus quae in fustonica arte ex carduorum, aut scilicet duobus malibus atque excidit, quae ad ueremio quoque urbebatur: ex eo & ipsa dicta, quod gnaphica carduus sit Gnaphalium ergo herbae cognominata est: quod breuitate, mollietateque gnaphalon, hoc est, tomentum repraesentat. Atque ideo Plinius & Tomentum fustilem, & pro tomento in usum esse dicit. Quare haud negauimus, potuisse Dioscoriden qua ratione Gnaphalium inter praecipua sumus coniecerat opinari, Gnaphalium etiam a Romanis Cennuncium uocari: quod illo uetus tomentio cessiones quoque in rustica supellectile ut matre concinnari possint. Sed non ideo errasse Plinium dicere aequum est, cum praeter Clemanidem homo Italus ab Italico Cennuncium uocari docuit.

De LAGINE.

Lagine.

Possimus in hoc quoque accusatoris ingenium, sed etiam prauiorem dementiam: quod liberecram, impressoremque in ore, quibus pleni sunt Pliniani codices, Plinio quoque adscribere non uereor. Aut si id comprobari non potest, sed in hoc taxet: quod Plinium fustilem, quid potuisse calumniare, ut de Lagine quoque fabularum est. Lagine ante omnia (quae nisi graeca impediatur translatio, ab his gignendis nomen traxisse uidetur possit) ferenda Clemanidis species est, non lagine, ut Nicolaus uerbarum legit. Frustra autem a Plinio eadem herba reperta non est (ut Nicolaus carpit) qui neque Plinij mirum in delirandis plantis ordinem cordi daret, neque quo pacto haec idem repem non modo possit, sed & debeat. Volumine 1.1. Plinius, in quo de his agitur quae inter arumilia uidentur, in usum quoque cibarij in uentura, Laginem flos ordine commemorat, delirandis quoque etiam facilius uisualis quidam, non omnes tamen aperit. At. 4. & 11. cum Clemanidis enumerat species, ne quis Laginem secundum esse Clemanidis genus dubitaret, Laginem illam uocari ab ista docet. Tunc Lagines quoque uires uisuales adhibet, ut diligenter secundum Clemanidis apud graecos genus Lagines quoque esse. Neque enim libro. 11. de Clemanidis speciebus distinctis erat, sed de ea tantum Lagine quae aruense uisus, et cunctumque

esse. inter idem quoque ordine, & capite de Scandice, Heliaphoboko, Sicque dicebat. Ast ubi de Clematis ipse dicitur dicendum aut (cum non omnes Clematis elucere non viderentur) quia illa Clematis est quae Lagine dicitur edoceri: namque illam esse de fensore græcos notavit, & quas facilius in Lagine memore considerat addidit. Scio & Laginem quoque, huc Laginem. 21. volumine sempiternam esse de vel aliud herbe genus, vel mendosum codicem putaverim: quoniam de hac de qua agimus Laginem, foliosos ramos habere, nec humi adrepere ad Scamoniæ speciem forebat: illam vero unum tantum folium habere: quo fuit diversus potius herbas esse credimus.

Nec tamen inepiam, superuacuumque nominalis in Lagine mutationem Helixine, & Eulixine Nicolaus moluit. Nam dum 4. & 10. secundam Clematis in Laginem ab alijs, Echionque dicit Plinius scribit, suspicari se ait Nicolaus, ne codicis uno lagine & echion, pro Helixine & Eulixine posuim sit, & sua quidam similitudo inter de Helixine comminiscitur. Nos de his ad hunc modum dicendum putamus: Laginem pro Helixine non scripsit Plinius cum de scripserit Helixine in superiorem dicitur: de Lagine. 4. volumine docuit Eulixinem dicere non oportuit quæritur enim Lagine (ut & verum esse videmus) Cassiopæ, hoc est, involucri speciem representat, non ideo Eulixine nomen quod involucri propositum est Lagine in huius, sed et re ipsa quod longum sepe de ferarum deganissimo vocabulo Echion vocant ab alijs illam scribit. Est autem Lagine quæ plerique aulgo Comogila dicunt non tam tamen quæ Poliponia sit: Pentes a floribus figuram Campanellam vocant: qua ratione Consilium quoque vocant scribit Plinius: neque in elucens, & eo præsertim abard genere quod tota dicitur uratur: mitemus quoque in aqua & uno decoctam etiam nunc laetis gratia forebat. Neque absurde tenet Scamoniæ quoque dicta est, quod illi non abundantis videatur: nisi quod minoribus longe folijs, leuonibusque nec crassius videntur. Quæ hic autem de Ligistro Nicolaus adiecit, ea sunt quidem & tam odiosa nobis deantia. Sed & Ligistum ipsum Olusella vulgo dicitur. In eo tamen Leoniceus fallitur, quod Capisellum vocat a quibusdam de caprarum patris autumat. nā nec nomen, nec nominis ratio ulla illi cum se fructum, seu arbutulam dicas, capex non amingunt Capisellum utrum non Ligistum, sed Piceacanthus est, cuius quoque nomen Syriacis meminit.

Echion.
Lagine quat
te.

DE ARCTIO, SIVE PERSONATA.

Via & aliud videtur, in id genus hominis argumentum de Personata, Plinium taxat, quod duplicem illam esse crediderit. Tamen ut id verum esse comprobet, ne quod integrit ad delationem Plinio reliqua, nulla ratione Echion, pro Arctio, codicis uno posuit dicit. Sed ne sic quoque Plinium, aut ipsam indiguit: quod unum esse mea agnosces. Post Aganti de caprarum, Echion herbam, 4. volumine contra subiecit Plinius. Quæ quoniam capitula habeat, ut patris similes, idem Echion, quasi usque cognominatur. Duo huius genera, Pulegio similia, folijs coronata. Tertium latiusque spinosa, distinctum pugit. Addit præterea. Quidam Echion Personatam dicunt (non Arction, ut praeferre Nicolaus solus) quorum opinionem, quo etiam longa foliorum & foris differentia improbat, subiecit. Cuius scilicet Personata folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Ac si dicat, Tria Echion genera diximus Pulegio similia, cui parva sunt folia, & quæ floribus coronantur. Falluntur qui Echion dicunt esse Personatam, grandes lappas ferentem, cuius folio nullum est latius æque omnia a Pulegio similitudine maxime discipant. Non indidit in morum præcepta Leoniceus Plinius verba, illorum sententiam apponit improbanis, qui Echion Personatam esse dicebant. Nam ea parte, qua Plinius scripsit, Cuius folio nullum est latius: Leoniceus, cuius illud, ad Echion reuoluit: non ad Personatam, ut Plinius, & grammatica ratio postulabat. Neque enim adeo duplicem Personatam esse credidit Plinius, qua quosdam Echion Personatam dicere, & ex aceto radicum dare scripsit. Nam hac de Personata non agitur, sed de Echion de qua in quæritur ab auctoribus similitudo comparat aperiri, ideo quosdam Echion dicere Personatam scripsit, & ex aceto dare potuit. Non enim probe claudis (quod saepe diximus) Quodsi dicant, ergo Plinius credidit: ac præsertim cum Echion anghon paret, & ex foliorum & foris differentia non esse Echion Personatam aperiri sententia: quæ ideo post paucos versus, non iam de Echion, sed de Personata nobilissima herba speciem verba facit: namque Arction & Personatam Græca & Latina appellatione non parum: nec non quilibet ignorare dicit: ut eos etiam videlicet distinguere, qui supra Echion parva sunt herbam Personatam latiusque costantem putauerunt. Verum ergo omnia quædant. Scimus denique Nicolaus hoc in loco bellicose significat Plinium, neque credidisse, aliud Echion esse Pulegio similitudinem Personatam folijs maioribus cucurbitæ: quas utram herbam esse quidam putauerunt.

Sed quoniam de Arctio sermo incidit, quando & pro Plinio & studiosis scribitur: ut hanc not

Cetera legentes (quæculacumq; illa sint) aliquid semper arripunt, quod in commune notitiam conferre possint: quod tota defensione, quantum potuit, obiter curamus. Idcirco cum utro uiam; hoc subesse utrum est, quod Archon greci duplicem esse tradiderunt. Vana quidem, quæ & Archonem dixerunt, cuius sola Philomæquam latine Verbaſcum dixerunt. Similitudo, callosiora tamen & mundiora esse dixerunt: semen uero minus Cymæo simile, quod tant ipsam quam radios ichthios & dyllanam patenibus efficaciter daretur. Alterum, quam Archon, & Protopus, & Protopion, & Aparnem dixerunt: Perforatum & Lappum, de qua egimus tantis quarto Dioscorides pinxit, Pinus primam sepius & uigilimo: Alteram, quod dicitur libro tradidit. Sed Aparnes nomen a Dioscoride positum, non probam quando aliam esse a Perforata Aparnem, & figure & uisum diuersitate monstrasti.

¶ De CHAMADAPHNE.

Quo plura in Plinio congerere Nicolaus nititur, eo se pluribus infolite nobis commaculare, ut quare Plinij uerba, nec scribendi ordinem, nec rerum considerari differemus. Itaque manifestis inopis iam factus est uidere quam reflexe. Eidem plantæ Plinium, hec est, Chamadaphne diuersas descriptiones asserere, Leoniceus dicit. Sed quam diuersus suspexit eo quem persequamur, ex hac ipsa Chamadaphne confidemus. Plinius, in describendis Lauri arboribus generibus inquit. Est & Chamadaphne syluestris ferax, neq; ultra de Chamadaphne uerba facit: et quædam pingit: ut Nicolaus prorsus arboratus est) ex nomine uidetur addubitare, ne herba esset, quam fruticem nominauit. Hic igitur uerborum Plinij textus puncto, diligendus est. Tum pergit enumerando Pinus Lauri genera assequitur. Et Alexandrina, quam al quidem aut, alij Hypoglossum, alij Daphnem uocant. Hanc uero Alexandrinam Daphnem pingit. Hæc quæta est, quam Dioscorides quoq; epiræq; describunt. At, & 10. uolumine, capitulo cum fruticem, sub frutice quoq; genera multa descripsit. His subsecutus inquit, quæ Græci et communione nominum ambiguo fecere, an arboris essent. Tum proximo capite conueniens de Chamædy, Chamadaphne, Chamæla, Chamælice, Chamæillo, ceterisq; huiusmodi uerba facit. Atque inter Chamadaphnem describit: quam uolumine. 11. tantum arguit. Hæc igitur ita se habere. Enumerat, 10. Pinus Lauri septem genera, tum tres Lauri fructus species, Chamadaphnem, Alexandrinam, Daphnoidem: & Alexandrinam quidem, & Daphnoidem pingit: Chamadaphnem uero, quam inter duas relictus erat quas nominum communio (ut ipse inquit) dubas fecerat, an arboris essent, an herbar. & 10. libro pulchre descripsit, ut quod de similibus herbis suo ordine loquebatur. Vides ut ob punctum (quod in loco quoq; dicitur) Leoniceus capitis est: Simul duo ita nomina, Chamadaphnem, & Alexandrinam, 11. alio libro, more aliquid, punctoq; inuenisse (quod ut ipsa grammatica ratio per, & copula inueniam potest ab a) non in hoc loquor incidit. Mirum subit bene huius uiri, & amici quid Leoniceum uerum confiderat: quem si ambulantem uidet, lentum magis & tardum, quædam citum uel celorem d. caui acculando uero Plinio adeo periclitum currere, ut in eo legendi periculisq; acculandis capibus, moram omem, cardianemq; odere, non ipsum rebus, non animam, nihil interpernat, nullo puncto consistat. In hoc quoq; signum inuenimus ut Politanus, in ea quam de Citho & Citho ad hunc ipsum Leoniceum scripsit epistola, epyge notat, cum, & 10. uolumine capite. 10. quæ non interpretatur Nicolaus inur Hypocistibus, & quam uerba herbas dixerunt, parum sapere uisus est, maleq; eo loco sensisse de Citho, ita ob punctum, ut diximus, sepe conuincitur.

Punctum
raro & uul-
tis.

Chamadaphne duplex.

Sed ne Chamadaphnes nomen dubium aliquando legentibus ingerat, duas esse plantas scire oportet, quæ Chamadaphne pariter nuncupentur. Hanc ipsam, f. de qua agimus, quæ uulgo Laureola dicitur, & tam quæ Vicia prunæ dicitur, compositibus coronis expressa, folijs quam Lauri longe minoribus: hunc ad insipidum morem reptans: flore ceruleo, modico, foliisculis quinq; sed continuis distinctis.

¶ De OXYMYRSINE.

De Oxymyr sine nihil est quod discamus. Nam cum frigida quedam Leoniceus asserat, quibus eorum, esse utiq; parat uidetur, Plinium de Oxymyr sine, Ruscio, & agrosti Myrio quodq; dubitasse, cum Plinio tandem conuenit. Voluit ut arboris Nicolaus ostendere, ferre, quod Oxymyr sine Ruscus esset, quem ueteres Ruscum dixerunt, aut ut Plinij quasi grande aliquid, & secretius quiddam herbæ prolaturus, Esti sic uicinas suppositas, Plinij quoq; redarguisset, qui non ideo Oxymyr sine non agnosci, quia plures de re sententias recitauit. Sicut enim mirum aliquis dicit, quæ Aconum Oxymyr sine eadem esse crediderunt, & ostendit tandem Nicolaus, Plinio a Castore suo, a quo tam multa, & hoc quoq; didicisse, quod Oxymyr sine Ruscus esset, Aconum nulli subuenisset Castor, inuenerat Plinius. Vide

quam sit odiose hominis huius commentationes.

DE AERAE & LOLII.

Qui de herbis dicturus est, cum ego non tam librorum quam telluris, non tam literarum quam agros non fuchosum esse oportere cenleo. Nec satis esse ad herbariam perdiscendam tradendumque herbam scriptores legere, plantarum videre picturas, graeca uocabalia inspicere, magis finis uerbis addendum esse, sed rusticos, montanosque homines interrogare oportet: herbas ipsas inspicere, uelut agere differant, & si fieri possit periculum facere, experiri: non enim quod una quicquid in his possit. Cum haec uidenda sunt, non uero illud est hominis erudit, grauis atque prudens, cum de magni uis uideretur est, diligenter eorum uerba perlegere, librare, excutere, libetque perfructu, nihil frustra, nihil uentrem a tanta uis deditum esse. Tum uel bene, praesumptuosa, uel contra studium quae scripta sunt ueni. At illud quoque fieri neque, & si uideretur uenire contradicendum omino sit, cum (quod in Empedocle desiderat Anthonius) uelut illius ea rationibus, argumentis, demonstrationibusque confellere. Haec cum in superionibus in Leoniceo nostro semper desiderauerimus, in quibus certe calumnie notas conuenit, in his perferam Lolio scilicet & Aera de quibus nunc agimus, non in modum errasse uisum esse.

Aera & Lolium Leoniceus inquit idem sunt: Aera quoque & Aeglops, idem. Mian se ait, cum sit eadem, Plinius est pro diuersis accepisse: aut graeco cognominasse uocabulis, cum latina suppedirent. Nunc ergo Nicolaeum ipsum uisum cum sit, tam diuersa ueritate sentire: & laetus homo cum sit, graeco magis uocabulis quam latinis rebus insillire. Ac primum quidem est, Aera & Lolium idem fuisse: Aera & Aeglops idem, non uideo, cur maius uocabulo adeo notitio suo libello Leoniceus error inibat. Si Plinius eandem herbam nunc latina, nunc graeco denominatione commemorat, quod non Plinius modo uocem, atque in translatione possum praecipue, sed quicunque literis aliquid mandauit, scilicet uenit. Nam si error est, utique legum non nocet error est, eandem herbam utique legum describere. Sed non ideo diu suspellantibus cognominasse Plinium dicimus, quia quoniam unus sit generis, diuersa tamen & figura & potestate sunt & natura: in his primum Plinius auctoritas, cum ratio, proximae res ipsae argumens nobis erunt. Sic ipsi ordinatur res ipsae lundis explicamus.

Pinguis, siue ea legumina, siue frumenta sint, quicquid nouum est solum, diuisa ac murescit a Puro, Colomella, cum acutissimis quibusque scriptoribus appellatur. Nam quod ex eo procreant nouum, id nunc malum, nunc insuriam uocat Plinius: ut hymbres, odobles, uenios, grandaeni, & alia nem, uolueris. Quae uero a terra afferuntur damna, nunc frugum pestes uocantur quibus eligo, amari, canescit: tum aura, uales, brax, alpa, phalangas, atque huiusmodi, bassoli continentur. Nunc morbos appellat, ut Lolium, Tribulus, Lappam, Aera, Aeglops, Polerium, atque uisum de caetera. Quae uero uel ipsa seminibus accidunt, uel corrupta uel mutantur, uel degenerant, siue in ueniam ipsorum leuissimum causa, siue ex altera, atque interperie, et frugum uisum nuncupant. Et his ab eo, luxurians, uarietas, homines, a uera, uinea, siue quoque conueniuntur. Haec Plinius ingeniosissimus scriptor, si uel ita terribili dignitas, non ordinem qui illam Leoniceo diligenter inspicere exequitur. De celestibus inuena, de quibus praefatus nunc sermo nobis non est: de uisum, morbisque agimus frugum: ut intelligamus, non de uocabulo, sed de rebus agi. Nec uerborum significatio non Plinium, sed rerum naturas scribere: tantoque grauius Leoniceus deliquisse, qui non res ipsas (ut Plinius) sed glossas, uocabulaque ad Plinium accusa nonem induit. Morbus agni propria significatione (quae illi ad rem pertinet) Sabino, Medefinoque autoribus, corpori aduenit, imperatque est imbecillitas, & tolli remedia possit: Vtiam uero perpetuum impedimentum est, ut obicit uel confaltrationem afferamus. Id nos Plinius laetus homo, ad fruges quoque (quae est elegans) translatum Lolium Aerae, Aegloper inter morbos deputat: ueniam inter uisumque ideo Lolium, Aera, Aeglops (qui morbi sunt) praefata remedia forentium, & ceteris cum semine uisum curam modo esse dicat. Quae uero ipsi semini, aut radici insunt mala (quoniam uisum sint) non praesentia, sed praecedentia cura, neque alia tolli posse inquit: atque ideo neque sic semina tam Virgilii, quam Colomella & Plinius docuerunt: ne expectata leges uisum illudae uisum. Lolium uisum & Aera legum quidem morbo sunt, sed diuersa herba sub uno genere cum sit, diuersa quoque uisum fruges laedunt. Nam Lolium rebusculis herba est, & Traxo similia: nec complicit, nec uisum illud possit: hoc tamen affert in commendam, quod terram occupat, exhoumque & morum Truxo fecerit oportet, Aera autem ipsa complexu necat. Quoniam uero Lolium non illud est, non puerum illud Plinius: Aera uero quod ignoscere nobis esse uidetur, discipulis. Quod uisum sit. Item (quod sumo a balneo uisum pellicula) aculeato uisum, necat: & cum plura Truxo necat, quod & ipsa quoque manifestum est, in qua degenerat Truxo, & Horde

Herbari bo
ni officium.

B
Nexa frugum
uina.

C possit quod Theophrastus & Galenus sentiant nec regnare. quippe quod Lolium species Avena quod sit. Sic ut & illa etiam quam Latineam vulgo dicimus, quasi obstruam: sed magis (ex Theophrasto) Linum in Avena quod longiores quidem species, sed breuiores ac densioribus ferat calami: nec unius species feminibus, sed in ramulo atque in amplexu. Lolium ergo unicus panis folia recto calame nasci, nec complexu, unius loci in uno adharere, plicis quam ut probat oportere manifestum est. speciem vero hordeo similem, usum angustiorum, ac sine anthesis profertur: in qua equum quidem ut minus Avena, sed non ut Avena minimum semine, arumato & obreundo gressu regnare: non seductus est, utum in plicis, circumnectit cum Tricum, cum Fabam, & complexu illo arduat, necatque. Quare ergo Avena et Lolium idem esse dicuntur & grammacei quoque sentiant, Lolium graeco vocabulo non Avenam, sed Zizaniam dici. Hieronymo quoque in Manhi interpretatione dicitur: inter tricum & zizaniam, quod nos appellamus Lolium, quamvis herba est, necdum culmen unum adspicit, grandis similitudo est, & in discernendo aut nulla, aut distincta distantia. Quid igitur Avena cum Lolio Zizaniique praeter genus commune? Avena & hoc adiungamus, quod vulgo quoque & in Calapina Gallia, & apud nos herba haec (Avena dico) modo coarctata non salitur (neque enim diceretur, sed excideret ac discerneret diuini). Veludula dicitur: quasi volubilis: quod Testis foliis, Fabaeque caulebus adroluitur. Quod vero virginis illa quoque in pane & comedas faciat (quod malum Lolio imbutus) non propterea Lolium ipsum est: cum noxia ut res duabus pluribus, & diuersissimis etiam herbis esse nihil prohibeat, atque his praefertur quae gentis unius consentiant. Sed & eandem herbam Lolium, & Avena esse, tamen Lolium Avena quoque a quibusdā dicitur, nec Dioscori, nec Galeni auctoritate communis: cum Avena quidem ut res ambo describantur, figuram utroque qualiterque noster demonstraret.

DE AVENA, & AEGILOPE.

D Par in Avena & Aegilope ratio. De Avena Plinius, Galenusque, quod homines in obstruam quandocumque, quod iumentis in palulo referret, nos quoque in Gallia passim videmus equos, mulosque Avena urti: Aegilope vero, quae huiusmodi Avena sit, quis unquam vidit velumina vel homines urti? Tum Avena minor & hordei visum est: quod quoniam, quare ex crassa fiat, dandocumque volumine docet Plinius. Aegilops vero (ut eodem loco Plinius) Hordei modus est proprius, non visum, & hordeo in natura: quod quoniam quoque & utrumque volumine refert: Aegilops dicens eiusdem nominis herba sanari quae in hordeo gascitur entis folio. Quia praeterea nescit populo eam urti: duo esse Avenae genera: Frugiferum unum: Stenalephum: vel praedicit Virgilio, quibus fuerit Avenae domum cadum, & uni campum Avenae frugiferae legem scripsit. Avenam quoque sumam esse, & propriam zizaniam habere, ut de agricultura libro Columella demonstrat. Eius quippe faciem docet, & partim a faciem vel pobulum cedi, partim semini custodiri scribit. Dioscorides quoque ille (quo velut Ataxi chyprio testis Nicolaus insulani) de Avena, Aegilopem fecit ut videretur, de eius illas esse indicavit. Nam Bromi quidem duas species, & volumine cum referat, secundam a Romanis inquit Avenam vocanturum, & volumine Aegilopem quoque a Romanis Avenam dici affirmat. Adde, quod ambabus glumae, quibus semina inungunt, eiusdem semine figuram cum sit capillamentum harenis, non species, Avenae tamen frugiferae densiores grauioreque sunt: semina alba, granis, quasi mixtum hordeum dixerit: Aegilops vero maior, nigra, livida, geminis bilobata cuspidibusque Avenam grauiorem utrumque volumine Plinius ut cupisse videtur cum Bromi similis herbae (quod & ipsum frugum unum est) figuram, facilioremque enarrat. Vis Avenae & Aegilops insignes alias differentias referam: Avenae haec est, quae maxime in frumentacen genere nulla fuit semina: ut hordeum quoque & holica. Alii omnes sumum, maxime Aegilopem, natura operuit. Avena praeterea cum Hordeo fere & seminis & melius: Aegilops vero (quod maxime non nisi postea cum ex semine suo (Plinio auctor) nascitur. Si haec igitur & Dioscoridis, & Plinii scriptis & rationibus, & re ipsa evidenter, diversa esse non sinant, quis Nicolaum & ceteros non esse, ut mouero non singulariter deligisse descenderet, qui Plinius docuit, & singulariterque diligenter curare non sit veritas? Nec Avenae genera, nec Dioscoridis verba, nec re ipsa differentias perceptasque perspicit. Quid vero de huiusmodi interpretatione referant, ipsi granum videntur. Nos Plinio, prudens illius naturarum rerum scriptori, cum rebus ipsa, & porcorum (ut videntur) testibus, credamus.

DE NARDO GALLICA, & SALIVNCA.

Sed nec in Salicta quod, & Nardo gallica filicis acculatur nosse Latine, nosse est Plinio pro-

dinem uidetur. Metallica est, in duo diuisa: Narium scilicet, cuius Dioscorides meminit: et Faciæ, quam Bulchara docet, approbatq; pictura. Syriacus quoq; & Arduus Plautensis, qui de ueneris egregium aliud uoluerunt scripsit quod super e tenebris erutum, cum Haliabaris uotumibus impellum uenditur: duo Cinnabaris metallica esse genera (ut nos quoq; nouissimus) prodiderunt. Sed & rariſſimus pector Petrarientia Hercules, nostri Agellii temporis, uidetq; nariæ Cinnabaris huiusmodi, quod in Ischia rariſſime mihi affirmat, nobis donauit, atq; apud nos fidem eorum quæ scribimus aliquando facturus seruauit. Minus utro non Cinnabaris a grecis, sed Mincen proprio uocabulo dicitur, cuius Plinius, Dioscoridesq; meminerunt. Nam quæ Minus, Cinnabarisq; eue natiuam, eue facticiam idem esse putauimus, aperit illius & pectorum sententia, & notamus diuerſitate, & re ipsa falluntur. Pectoras uero differens ab Leonicens in primis fallitur quæ superuacue (ne in reos dixerim) conuentione facta, ne Cinnabaris, quæm Cinnabris pectoras uocati, in medicamentis quæ deuocantur ponantur medicat: cum id non solum medicis, septaliſſimæ fugiant, sed nullquam a medicis autoribus scriptum sit, metallica Cinnabaris genera febribus compositionibus, antidotis, cataplasmatibus reſerui. Si quis autem & uetustissimum Cinnabaris forte compositionibus aliquam posuit, de Indica. i. Cinnabaris, hoc est, Draconis sanguine, cuius periculosus non sit usus, quamq; medicis & picturæ uolent Plinius prodidit, intellexerunt. Quæſor igitur hi colores repræſentare omnes, sanguinem uidemus, paulo tamen dulciſſime Minus: unde omnis cum ſerpentum, tum medicorum errore manſiſſe uidetur, atq; in primis Leonicem nostrum inuoluſſe. Nam grecorum quidam Minus Cinnabaris uocauerunt, quos reſellit Plinius: quidam Cinnabaris sanguinem Draconis esse dicunt, inter quos Dioſc. qui Cinnabarin Libycum metallum esse dicit. Nec propter ea sanguinem Draconis non esse in medicamentorum, uel colorum genere Dioſc. ait, quia quodſiam coloris ſimilitudine Cinnabaris libycam nominat ſanguinem Draconis ſonantem. Non enim hoc agit Dioſcorides (ut parum conſiderans Nicolaus arbitrat) ſed eos reſellit, qui Cinnabarin quæ in Libya natiſſima, ſanguinem Draconis appellabant. Aperte ex hoc illa uiam, & ſanguinem Draconis, & Minus aliam quidem rem esse, quam Cinnabarin libycam. Non ergo a Dioſcoride diſſentit Plinius cum diuerſa tradant, ſed cum Serapione potius, Autentico, Conſtantinoq; argoſum eſt, ſi ſanguinem Draconis opinaſſent herbe eſſe ſuccum. Id quoq; cum pigmentum, tum medicamentum genus, quod nunc uulgo ſanguis Draconis dicitur, qd q; ſepaliſſimè mirantur, & quo uenitur medicis, duo habet genera. Vnum quidem in maſſam redactum, parſiſſime uenit, grauiſſimum, ſubtile rubricæ colorem amulans: quo uenernarum medicis adhibetur, cretaſſima uenitur, nec ſui appoſitiſſe medicamentis adhibetur. Alterum genus leue, uibens, ſpiculidum, minus glibula grummiſq; conſtat, ad coagulat ſanguinis atq; antipſicem, pyxidibus aſſeruitur, longeq; perſoſus, & in antidotarium uſum uenit. Hæc duo genera (ſi digentur colorem, leuitatem, uorem, tum harenularum mixturâ, ſaporeſq; conſideres) mecum quoq; faciem oportet, illam eſſe Pitæ, Soliniq; Cinnabaris nec metallicam quæſum, nec herbaceam ſapere, ſed quod ſente hæſe magis, ac propterea hæreſum, minusq; puriſſe. Illud primum genus antipſico purgari, atq; in uſuſino diſſoluiſſe digent, meoſq; uenire. Hoc uero quod pyxidibus aſſeruitur docimus (ut eſſe ſincerum ſole deſiderum, ac durum, Sanguinem dices, uim illam medicam ſordidumq; colorem ſuſcepſiſſe, atq; ideo originis quoq; nomen tenuiſſe. Neq; enim, auctore Plinio, ueniam habet Draco, imo ipſi uia ad ipſum ueniam fugiant atq; ideo medicis non minus uis quam picturæ perſuadeatur. Huius quoq; Cinnabaris Indicæ argumentum non leue eſt, quod Cinnabaris indicum (ut dictum) nomen eſt, non præcum, aut libycum: nam quod in hæc quoq; tempora negotiorum Venetiarum, ſanguinis hunc Draconis diſſum, non eſt Turritæ, Libycæ uerbis ad Indiam deſeruit, ſed ab Aegyptio Alexandria, in quam urbem uelut omnes emporum Indici omnia, & rubellioris, atq; Aethiopum merces uenia compræſantur. Huic in modum igitur (quantum ex ſeruitum, reliquos digentur ad digentem neceſſum) ſiſe habent. Auctentiam uero, ac reliquos qui ſanguinem hunc Draconis eſſe herbe ſuccum putauerunt, reſellere propoſitum non eſt: ſi diſſus uideret qui arabicam medicam digentem colorem. Non iſta pro Plinio (ut potius) reſpondimus: quæ in illa literarum omnium ſigæ uenit, & ymaginatio, in illa ſumum genus uenit atq; ætatis domilio urbe Roma, non legunt, neq; oculo morantur, aut aliquando digent ſimiliſſe, ſed inſignt loco & digentur poſiti, nō Cinnabaris modo, ut rariſſimæ omnia quæ ſine illa exceptione ſubit, exallimam in tanto moraliſſo conſuſu non ſolus ſubſiſſe, uer ſimiliſſimū multo eſſe, quam quæſum præculum genus ſue uoluntatibus Indiciæ. Nam quod ad L. conuenit, hinc perſinet, qui ſua mēſi (ut eſt uidere) æroſas quam ſuperuacuum impoſuit, quod a P. L. I. N. I. O. de Cinnabaris deſeruit. punire eſt diſſus eſſe ſubſiſſimū, ut qui ſerum uſum nullum tam facile uenitendus habere uideatur: non uide, ut Draconum, Elephanorumq; perſuadus ſanguis, de quorum infinitis,

A
Arduus de ueneris.

Mincen
Mincen.

B
Sanguis
draconis duo
genera.

C pugnāq; non usus auri alter, sed omnes fere historici & naturalium rerum scriptores tradunt, in usum medicinae unire non possit. Quasi non difficilior, aut in credibilis melle Chrysocolam, Mentaq; hoc est, auri, argentiq; sanies ex animis terrarum haurire visceribus, quam fufum pugnacissimorum animalium sanguinem ex summa telluris cute colligere; ac muricū, Purpurarūq; sanies maiore certe quam Cinnabaris impendio ac labore conquisitam uisiteris Kompeopibus, & totius orbis luxuria fuisse curam, in ledioeum quendam officinam non emere. Et non Indus quoq; & Idix Arabis odorata illa excrementa (quae Musum uocant) foetidissimi pardorum genere animalis, penarum faxorumq; mucronales dreaa uentibus, ad eos immensis pretis enasum comparanda transmittant; ac non sapientes quendam medicinae quoq; uisibus efficacem Lyncum lotio in harenis gigni, atq; ob id Lyncurium dictum medici crediderint; ei humanorum cadaverum sanies, in ea quam Mumiam uocant, fastidiosa etiam remedia mixtione, ut fabulosa inuentione receperint.

FINIS Collutianae Responsionis.

HERMANNVS Comes a Neüenare,
Ioanni SCHOTTO, S.

Annotationes Herbarum quarundam Schotte chariss. quas ad te misi, nolim edendas, nisi aequus lector prius praefatione quapiā sit admonitus, me ista annotasse anteq; mihi Leoniceus sit uisus, quem comperi in eodē argumento fuisse occupatum: cuius tamen sententiae in omnibus non accedo, uelut de Hypericone, & paucis alijs. Visus autē mihi ante multos annos in Italia Leoniceus. & illius quaedā opuscula: quas autē de Plinij

Derroribus, atq; in hoc genere scripsit adnotationes, non uidi, nisi ante paucos menses, ex quadam impressione Basilienſi. Ne uero lector quispiam nasutor, me ob id furti accusandum putet, quasi qui alienis uigilijs, tantq; proprijs uti uidear, malim nostra illa supprimi, quam alicui anſam pare falso calumniandi nostram innocentiam. Missurus tamen sum Gerardū nostrū post festa isthęc Natalitia, qui mentem meam latius tibi exponet, Ille etiam Horatianum nostrum secum adferet, in quo castigando adhuc laboramus. Vale, Coloniae, 16. Decembris. Anno M.D. XXX.

HERMANNI Comitis a Neüenare Annotationes aliquot Herbarum.

De Oxylapathio, Lapathio & Rumice.

VNA DESCRIPTIONE DIOSCORIDES tres species Lapathi confundit: licet alteram satiuam, aliam uero speciem syluestrem esse dicat. Quod autem Lapathon inter olera antiqui reposerunt, facit, ut ego idiplum minime credam esse Lapathiū acutum, id quod hodie sic uocatur, herba scilicet omnino insipida, sponte crescens ubiq; fere. Quare mea salte sententia, Lapathon inter olera connumeratū aliqua est ex herbis quas hortenses & satiuas appellare solemus. Vnde illam coniectura nō ualde remota suspicamur. Ille eam, quam hodie Spina chian appellat, magnam habentem cum Actosae similitudinem, nisi qd folia habet molliora, magisq; pallentia. Accedit huic sententiae Serapion

Lapathium
acutum.

Lapathium
Spisachia.

in cap. de Spinachia, ubi illi tribuit mollire ventrem, id quod etiam Lapathio Dioscor. tribuit. Altera autem sylvestris species, folio proxima Plantagini, forte est, quæ Lapathium acutum hodie vocatur, Quod autem Oxylapathion vocat Dioscorides, & ipsum acris gustu esse describit, magis ad eam herbam pertinere existimo, quam vulgus medicorum hodie vocat Acetosam. Quod & Serapion Arabs in sua descriptione anis maduerit. Nam omnia quæ ex Dioscoride citat in capitulo de Acetosa, illa a Dioscor. narrantur de Oxylapathio. Credo autem recentiores medicos errasse in hoc, quod Lapathium acutum a foliorum acumine dictam putauerint: cum illud a sapore potius dictum esse intelligere debuissent. Nam & ipsa acetum dicitur, unde recte Acetosam, sed rectius Lapathium acetosum vocassent. Constat autem Acetosam inter condimenta atque olera quæ cruda comeduntur, etiam hodie in usu esse coquorum. Vnde de veteribus Rumex dicta, etiam inter cibos numerabatur. Lapathium autem illud acutum quo ad scabiem utuntur medici empirici, tam est insipidum, & etiam palato ineptum, ut nemo unquam id ipsum culinae desputauerit. Alia etiam erroris causa, videri potest semen utriusque herbarum: quod adeo simile est, ut nisi folia diligenter inspexeris, sæpe unum pro altero sumere possis. Verum Galenus distinguit Lapathij species, esse aliam quidem insipidam, aliam acuti saporis. Vnde utramque herbam sub Lapathij nomine comprehendere possumus. Ego tamen quoties Oxylapathion ab autoribus ponitur, siue Lapathium acutum, ipsam Acetosam ponendum esse affirmo, manifesto errore medicorum prodito in herba quæ Lapathium acutum dicitur. Præterea in capitulo apud Dioscoridem, omnia quæ de Oxylapathio medicamenta scribuntur, multo magis Acetosæ conveniunt, quam Lapathio acuto: ideoque etiam a Serapione ad Acetosam referuntur: videlicet, quod coliacis, ac dysentericis prosum sit ex vino pota: quod stomacho detrahat fastidia, nimirum propter saporis acumen: quod ictibus scorpionum medeatur. Quod autem Lapathio acuto magis in scabiæ & pruritu empirici usi fuerint, errori potius tribuendum, quam experimento putaverim: quandoquidem Acetosa si eodem modo præparetur, multo citius pruritus tollit, scabiemque exccat & sanat: quod nos ipsi non semel experimento comprobauimus. Quod etiam Dioscorides ait Oxylapathion locis palustribus frequentius nasci, non parum confirmat nostram de Acetosa sententiam.

CICLAMINOS, CISSAM

PELOS, Volubilis.

Nota, quod Dioscorides sub nomine Ciclamino, Cissam phyllon, vel ut alij rectius legunt, Cissampelon ponit. Idcirco factum est, quod mira sit huius herbarum cum Ciclamino in folijs congruentia. Verumtamen diuersas esse species etiam Dioscorides testatur. Porro Ciclamen verum, id est, Panis porcinus, omnibus nota herba, cuius radix in precio habetur purgandis melancholicis humoribus. Altera autem species, videlicet Cissam

A

Oxylapathion, Acetosa.

B

Acetosa contra scabiem.

Ciclamen; Panis porcinus.

Wyngham
wynd.

C phyllon, siue Cissampelos, est Conuoluolum apud Plinium uocatum, a nostris Volubilis media, uulgo Cymbalaris, aut Campanella, Cissampelos a Leoniceno. Dicta est Hedera uitalis: eo quod uinibus adhaereat, quemadmodum Hedera reliquis arboribus. Vnde etiam uineatoribus inuisa est, eam quotannis extirpantibus. Notat Leonicenus apertum errorem Auicennae, qui pro Hedera hac usus est herba, in capitulo Cissos, seu rectius Cissos, quod est Hedera.

◀ POLYGONON, GRAMEN,
CENTVMNODIA.

Wyngham
wynd.

Haec herba uerum Gramen est, Centumnodia dicta, siue Proserpinas. Quare ubicunque Graminis mentio habetur, non alia utendum est. Mirae efficaciae herba, cuius si uires recte calleremus, profectio una innume- ris morbis satisfacere posset. Recentiores pro Gramine aliquando alijs usi fuerunt herbis quam ista, uerum errore periculoso. Vnde hoc loco id ipsum admonere uolui. Pictura in meo Apuleio tam uiua est, ut expris- mi magis dextere non possit.

◀ ANTHEMIS, CHAMAEMILON,
Parthenion, Chamomilla.

Dioscorides in huius herbae uocabulo aliquoties uariat. Nam & Anthemium, & Parthenion, Chamaemilon ait uocari. Vtrumque scilicet flore alben- ti per ambitum, intus uero aureo colore, siue luteo. Quare secundam speciem Hermolaus putauit esse Matricariam. Sed falsus meo iudicio, ex simi- litudine floris quae est Matricariae cum Chamaemilo. Serapion priorē pro Chamomilla, speciem recipit, hoc est, Anthemida. Nam quaecumque in capite de Chamaemila ex Diosc. adfert, ea sunt apud Diosc. de Anthemide dicta. Vtuncque res habet, ambarum herbarum descriptio indicat eas omni- no esse unius speciei & qualitatis. Nam odore pomi spirare ipsas nomen indicat Chamaemilon, hoc est, agreste pomum, flores in ambitu albos, in- tus aureos habentes. Quare siue Matricariam pro altera specie capiamus, hoc est, pro Parthenio, ut Hermolaus credit, siue aliam herbam quam- cumque similem Chamom. Ille, certe eas esse consimiles prope effectus necesse est. Crescit in segetibus uulgo herba adeo similis Chamomillae, ut frequen- ter etiam herbarios decipiat: cum folijs & floribus nihil penitus differre uideatur, odore tamen est deteriore. Germani eam herbam, Caninam, siue florem Caninum uocant. Odore us capiti obest, & si crebro utaris, phrenesim inducere creditur. Forte nanc putauit Dioscorides esse Par- thenion, quando illam odore subuiroso esse ait. Crescit inter segetes, & iuxta semina, interspersa fere semper Chamaemilo. Quod autem potam cum melle adinstat epithimi, pituitam, atque bilem per interiora detrahe- re Dioscorides asserit Parthenion, adeoque melancholicis & suspensiosis o- pitulari, indicat ipsam uim habere euacuatoriam, fortioioremque quam Cha- maemilon. Quod ego facile cum ex odore, tum etiam gustu illius herbae ius dicauerim: quam Germani Cynobothanen, siue Cynanthemin uocant;

Alis species
Partheni.

Canthabium

hoc est quod antea dixi. Florem Caninum: quamquam et in usu esse non
uideam, quare nihil etiam ausus sum diffinire. Quantum uero attinet ad
tres species Anthemidis a Dioscor. positas, quarum una albos, altera pur
pureos, tertia uero melinos flores habeat, puto de illis herbis esse dictū,
quas Frumentarias uulgo appellamus. Inter quas sunt, quæ flores habent
purpureos. Quidam Melanchion esse arbitrantur: eo quod semen nigrū
habeat. Sed Melanchion odoratus esse conspicitur. Verum locus subob
scurus est, quare alijs coniecturam permitto.

OBVPTHALMON, CAPVT
MONACHI, CHRYSION.

Hanc herbam ob similitudinem cum Anthemide, nisi quod flores sunt paulo ampliores, similitudine oculū bouis referentes, unde nomen græc cum fornicata est, ego crediderim esse eam, quæ apud nostros a quibusdam flos sancti iohannis dicitur, ab alijs caput Monachi. Quidam etiam uernaculo idiomate florem Orbicularem, siue Annularem, propter rotunditatem qua oculo assimilatur, appellant. Intus flores lutei sunt, in ambitu albi, quemadmodum Anthensis, siue Parthenion, id est, Chamæmilon. In campis & circa oppida (inquit Dioscorides) nascitur, apud nos frequentius in pratis & aggeribus prope riuulos. Herba ad varios morbos efficax, quamquam raro ea usantur empirici nostri temporis. Valet ad tinea, et serpiginem corporis, tam pota ex uino, quam etiam illita foras. Apotemata etiam rumpit potius dura, uel tenquam cataplasma superposita. Cum radice & floribus eam carpere utilissimum est. Est & alia Buphthalmion apud Dioscoridem, quæ etiam Chrysanthemon uocatur, ab aureis folijs, ab alijs Chryson, in segetibus passim crescens, floribus omnino aureis, & oculi figuram referentibus.

● **ARGEMONIA, & EVPA TORION.**

ARTEMONIA, & EUPATORION.
Nicolaus Leoniceus inter medicos Italiae praestantissimus, libro de erroribus Plinij & Auicennae, manifestissimum medicorum Arabum & omnium recentiorum in herba Eupatorio errorem monstrauit. Nam herba, quam hodie medici Agrimoniam corrupte, pro Argemone, siue Argemonia uocant, ea uerum esse Eupatorium, ex Dioscoridis descriptione facile probari potest. Cum contra nemo nisi iudicio penitus carens, Eupatorium esse credere possit, quod pharmacopoeae hodie sic uocant, quod & Auicenna & Mesue describere. Nam pro Eupatorio quidam utuntur herba Ambrosiana uulgo dicta, alij uero quasi herba, quae iuxta aquas frequens reperitur; quarum nulla flores habet luteos, neque semen quod cum maturuerit uesibus inhaereat praetereuntium, deinde nec serratum inter secta folia uelut Cannabis; quae omnia in Agrimonia luce clarius uisuntur. Quamquam autem Diosc. Eupatorium quibusdam etiam uocari Epipatin scribat, quasi ad epar referendum sit. *Epipatin* in *apatin* & in *aplicur*: tñ ipsum ab inuētore Eupatore, quæ admodum Valeriana, Centaurea, atq; alias eiusmodi dicta potius putauerim. Quare quisquis est medicorum q posthac Eus

C

ptorio uti uelis, Agrimonia Eupatorii loco utatur confidenter. Quæ autem sit Argemone, siue Arthemion, ut Dioscorides uocat, non est meum diffinire. de prima enim specie apud Dioscoridem nihil adhuc certi possum statuere. De altera uero opinor idem quod Leoniceus, esse eam, quam Argentaream recentiores, & Apium hemorroidarum uocant, a colore foliorum dicta fortassis ἄργυρον, i. argentea.

BORRAGO, BVGLOSSA.

Apuleiana pi-
dura.

QVæ hodie Borrago ab Empiricis, & tota neothericorum schola uocatur uerum est Buglossum: ut interim admirari etiam cogat Hermolaum Barbarum, cur dubitauerit Borraginem inter Buglossi species connumerare. Nam & foliorum habitus, & flos, & tota uirtus Buglossi cum Borragine omnino conuenit. Verum id quod uulgo nunc appellant Buglossum, syluestre genus, & uirtute etiam multo inferius est illo, quod in hortis feritur. In meo exemplari Apulei reperio Buglosson tam graphice depictum, ea similitudine qua Borrago passim uidetur, ut mihi propter uetustatem codicis, ea pictura sola satisfacere possit, si alia argumenta penitus desissent.

SANGVINARIA, GALLI CRUS.

HERBA Sanguinaria de genere Graminis est, in Italia crebrior nascitur. Pueri naso summitatem imponentes, mox sanguinem profuere faciunt. DEA Galli Crus a ueteribus dicta fuit. Quare errasse Hermolaus uidetur, qui Galli crus putat esse Cristam gallinaceam, similitudine quadam nominis fallus, cum crista gallinacea apud Dioscoridem manifeste sit species Verbenæ, Sanguinaria uero Graminis.

CHAMÆPITYS, & HYPERICON.

LEONICEUS Chamæpityn eandem esse putat quam & Hypericon. Licet autem Dioscorides Hypericon a quibusdam etiam Chamæpityn uocari assuerat, ac Rutam quoque syluestrem, tamen uti diuersas postea species describit singulatim: Hypericon enim Rutæ folijs, alterum uero Semperuiuæ, atque illi aureis, hæc uero albis floribus. Quare inesse differentiam ambabus aperte reperitur. Verum nostri temporis medici aliam formam uerunt Chamæpityn, herbulam passim in segetibus crescentem, odore nullo, sterculis subglauis. Ego suaderem loco Chamæpitys Hypericon dari: idque multo magis uellere, quam herbam illam insipidam, nihilque omnino habentem cum Chamæpity comune. Cum Hypericon etiam a quibusdam Chamæpityn dictam Dioscor. attestetur. Porro quæ a Diosco. Ruta syluestris uocatur, eadem est eque Hyperico. nam una oino descriptio est utriusque.

ASPLENION, SIVE SCOLOPENDRION, & POLYPODION.

SCOLOPENDRION quæ hodie a Medicis uocatur, non est ea quam Dioscor. & ueteres descriperunt. Nam ea neque pilosa, siue aspera folia habet, neque scolopendræ serpenti assimilatur maculis. Vnde licet Dioscor. a Poly-
yp odio eam discreuisse uideatur, tamen quia & Polypodion etiam Scos-

lopendron dicitur uocari, uel unam esse herbam, uel certe non admodum natura ac specie diuersas. Quare malim medicos ea uti herba pro Scolopendrio, quæ Polypodium hodie uocatur, in saxis nascens, hirsuta, & maculis ueluti serpentis distincta. Verumtamen reperit alia huic admodum conformis, ut ego unam fere specie autim affirmare, tamen altera paulo magis referat Filicem, uulgo dicta a multis Cytracis, inter has alterutram Scolopendriam esse putauerim: adeo omnia cum Dioscoride conueniunt. De Polypodio id animaduertit Nicolaus Leonicensus.

PENTAPHYLLON, & TORMENTILLA.

Vitacris ingenij lo. Mainardus Ferrarien. errorem manifestum deprehendit neothericorum in herba Pentaphyllo. Nam quam hodie Pentaphyllon uocant, herba est frigidae complexionis, ubique crescens, insipida penitus, & radices habens adeo tenues, ut uix appareant. Cum Pentaphyllon herba a Dioscoride descripta, quantum ex uirtutibus & efficacia illius deprehendi potest, natura acris & calida esse uideatur, habeatque radicem subrubream, oblongam, Veratro nigro crassiorem. Quod autem uenenis præcipue medeat, fecit, ut Mainardus putarit esse eam quam hodie Tormenilla uocant: quæ licet plerumque septem folijs constet, tamen multis etiam locis quinque foliorum reperitur. Ego huic opinioni facile accederem, nisi Dioscor. in descriptione subderet, eam habere flores in pallido candidos, quamquam Ruellius uerterit, in luteo pallidos, quod magis placet. Tormenilla autem plane luteos, id est, aurcos habet flores. Deinde idem Dioscor. dicit eam habere radicem oblongam, crassiorem, quam Veratrum, digiti maioris crassitudine: Tormenilla uero radiculam habet raro articulum digiti maioris excedentem, crassitudine nunquam maior articulo digiti. Nisi fortasse regionibus calidis, ubi Dioscor. uixit, crassioribus radicibus nasci Tormenillam suspicandum sit. Quod autem Dioscor. scribit, Pentaphyllon a quibusdam Hermodactylon, i. Mercurij digitum uocari, nonnihil confirmare uidetur opinionem Mainardi. Nam & Tormenillæ radix abrupta est, & oblonga, ad instar articuli, siue digiti. Vtuncque tamen uidentur omnes effectus a Dioscor. attributi Pentaphyllo conuenire, cum illis quæ neotherici Tormenillæ tribuunt. Nam & ipsa uenenis medetur efficaciter. Dysenteriam radicem curat. Constringendi uim habet. Vnde etiam ad oris atque gulæ uitia accommodatur. In febribus etiam indifferenter ea utimur. Vulnere consolidat. Breuiter, omnia præstat, quæ in Pentaphyllo narrat Dioscor. Quare monco Empiricos, ut frigidam illam herbam, Pentaphylli loco non ponant inter antiphosta. Neque illa repugnandi uim habet, unde intus sumi non debet: cum omnia illa nisi in acutissimis morbis ex caliditate, usui sint penitus interdicta.

VERBASCUM, ENULA CAMPA.

PANA, TAPSEVS BARBATVS.

E Nolam Campanam Dioscorides Verbascum ideam uocari ait. Est autem Verbasculus de genere Phlomidum, Phlomidem autem esse, ex descriptione

B

Ruellius uersio
probatior.

Tormenilla
uirtus.

Candelaria,
Lanaria,
Wulfsaum.

Cne eam herbam quam hodie *Tapfum barbarū* uocant, mea sententia fert. Indicat id flos luteus, folia cū caule hirsuta, sed mollia, *Lychinim* a grecis uocatum: quod ad lucernarū usum esse uideatur. Vnde apud nos uulgo *Candelaria*, ab alijs uero propter molliciem tacijs, *Lanaria* dicitur. Quidam hac herba pice parumper illita, pro lucerna utuntur nocturnis temporibus. *Apuleius* *Verbasum* pro *Enula Campana* posuisse uidetur, nam & folijs, & floribus *Enula Campana* cū *Tapfo barbaro* magnā habet similitudinem. Radix autem *Enulae Campanae* acrior, magisq; efficax ad uaria incommoda pellenda. Vnde *Apuleius* eam a *Mercurio Vlyxi* ostensam dicit, cum ad *Circen* ille transiret, aduersus maleficia effis caceem. Itē & ad podagras. *Dioscorides* addit, ad uenena. *Orthopnoicis*, ruptis, atq; contritis medetur. Quae etiam *Phlomidis* apud eundem *Dioscoridem* tribuuntur. Vnde manifestum est, unius esse generis *Verbasum*, cum, *Enulam*, & *Phlomidem*, i. *Enulam Campanam*, & *Tapfum barbarum*, licet specie sint distinctae.

ESTRICHNOS, SOLATRVM, VESICARIA, ALCHKENG I.

Vesicaria.

Solanum
mortiferum.

Quam *Dioscorides* *Strichnon*, alij *Solanum*, recentiores uero *Solanum* uocant, illius porro speciem quandam hortensem, siue satiuam *Dioscor.* facit. Reperitur & hodie oleis quaedam species foliorum magnitudine ut *Britannica*, siue *Beta*, dispositione autem similis *Solano*. Quae autem syluestris est, in tres quoq; uel quatuor species discernitur. *Vulgatus* illud est, quod circa sepes crebrius nascitur, etiam in agris alijs quando, corymbis uirentibus semper, & herbaceis. Repercutiendi uim habet, refrigerat ex caliditate apostemata, locaq; exulcerata. Altera illius species, quam ex ueteribus *Vesicariam* quidam uocauere, corymbis in uesica reclusis atq; rubentibus: eam hodie *Alchkengi Arabica* uoce nominant pharmacopoeae. Tertia species a quibusdam *Hypnoticon*, ab alijs *Manicon*, i. soporiferum, i. insanum uocatur. Ipsum hodie uocant *Solanum mortiferum*, corymbos habet in uesica nigros, magnitudine cerasi sive syluatici: quorum si unum quis comederit, longiore somno obruitur: si plures, moritur. Ad nil ualet, praeterquam ad somnifera, & merito inter uenena numeratur.

NYMPHAEA, VNGULA CAE
BALLINA, Aquatica, Nenufar.

Non dubium, quin apud *Dioscor.* & *Apuleium* *Nymphaea* eadem sit quam hodie *Vngulam caballinam aquaticam*, siue Arabice *Nenufarum* uocant recentiores, Duplici flore reperi, albo, atq; aureo. Idē *Dioscor.* etiam testatur. Frigida est. Vnde acutis & calidis morbis appropriatur. Floribus possimum utimur. Radix omnino inutilis est. Quae albos flores habet, ad remedia magis conuenit. Eadem uero utriq; foliorū amplitudo & habitus. Flos alba paulo laxior, magisq; ad Rosae similitudinem uergens: altera in modum *Lilij* aperiuntur. Quae omnia ex *Dioscor.*

quoque descriptione licet deprehendere.

**INTVBVS, ENDIUIA,
CICHOREA.**

Intubum ueteres uocauerunt, quē barbari corrupte Endiuia uocant. Recte id notauit Hermolaus. Est autem herba inter præstantissimas nuseranda quæ satia est, & inter olera habetur. Endiuia uocamus. Syluestris uero Cichorea, siue Intubum erraticū uocatur. Endiuia certe præstantior quantum ad medicinam attinet. Inter harum species Taraxacon, & Scariolam ponit Dioscorides. Nam quod præstantissimum est Intybi genus, Scariola uocatur, hodie medicis incognitum. Vidi apothecarios pro Scariola speciem quandam Lactuce agrestis, maxime syluestrem, folijs nigrioribus, magisque crispantibus quam sit Lactuca agrestis, siue Leporina, carpere, magno scilicet errore: cum sint natura ualde dissimiles herbe. Ego Endiuia communem sumerem.

*Embrasil
ni Bense
fel.*

CPES LEPORIS, DENS LEONIS.

Lagopus apud Dioscor. non describitur ex folijs & floribus. In exemplari tamen perueniente Apulei, herbā sub nomine Pedis leporini pictam reperi, ea certe similitudine, quæ nobis exprimeret herbam uulgo dens Leonis appellatam. Idque etiam ex effectu uidetur non fore alienum a ueritate. Scit id enim Dioscor. Lagopoda uentrem contrahere, & discutere durities apostematū: quæ ambo præstat & Dens Leonis. Est enim admodum amara & stupida, daturque apostematibus in potu cum uino cocta. Vnde a quibusdam in uernacula nostra uocatur Apostematia herba. Febribus etiam medetur ex aqua decocta & bibita. Hermolaus uidetur putare Lagopoda esse eam, quæ Caryophyllata nunc dicitur, ab alijs Benedicta: quod mihi non arridet, cum nulla foliorum similitudo sit cum Pede leporino: neque id quod dicit cum maturuerit fursuribus assimilari in Caryophyllata conspicitur, uerum in Dente Leonis, cum flos exarsit, uelut in sauiam uertitur, atque unico uel flatu, uel contactu dispergitur fursurum more. Est etiā huic similis herba quæ Lactuca agrestis dicitur, licet folia habens latiora, tamen in eundem morem interfecta, flores etiam luteos, & cū maturuerunt lanuginosos, albentisque eam Itali uocant Casalepori, i. leporis domū: quod ad nomen aliquantū quadrare uidetur.

Pfiffelzint.

*Herba Apo-
matia.*

CALLYTRICHON, POLYTRICHON, Capillus Veneris.

Dioscorides sub nomine Adianthon, describit herbam, quæ Capillus Veneris dicitur, ab alijs dicta Callitrichon: illius autem species est Polytrichon dicta: ambo in saxis humentibus & puteis crescunt. Polytrichon a quibusdam Saxifraga dicitur, folijs constans latioribus quam Callitrichon, & rotundis, fronde oblonga ad modum Polypodij, siue Scelopendrij, interfectis tamē & non coherentibus ut Polypodij. Magnus ergo error est neothericorū, qui Callitrichō, siue ut ipsi corrupte uocant, Callitris cū, putant esse herbā quandā hortensē folijs splē & odoratis, quæ uetus

Cynthur.

C etiam odore ipso prodit. Cappones cum ea uinum inficiunt. Capiti admodum nocet. Vulgus in uernacula nostra eam uocat Scharlacum. Erit igitur uerum Callitrichum, siue (ut barbari corrupte uocant) Gallitrichū, herba Adiantes, a recentioribus dicta Capillus Veneris.

Scharlach.

¶ **LACTUCA AGRESTIS, EN-
DIVIA SYLVESTRIS.**

Lactuca agre-
stis.
Gewdysel.

Parus error uideri potest, quod pro Lactuca agresti, Endiuia agrestem uocant medici recentiores. Intubum erraticum, siue agrestē ueteres Cichorium uocauere, herbam natura atq; dispositione longe diuersam a Lactuca agresti. Est autem Lactuca agrestis, quam Itali Domum leporis, Germani uero Carduum porcarium uocant, folio crispanti, adinstar eius quæ uulgo Deus Leonis dicitur; in extremitatibus acumina habet more Cardui, mollia tamen, quæq; non pugnant, nisi admodum parum, cum induruerē scilicet. Est illius altera species nigrioribus folijs, magisq; aculeatis constans: hanc pleriq; Apothecarij putant esse Scariolam, magna uidelicet inscitia obcecari. Priorem Itali inter hortenses herbas receperunt, faciuntq; ex agresti domesticam. Seruit enim illorum mensæ, oleo, saleq; condita.

¶ **NARCISSEVS.**

Narcissus.

Vergelblumen
Gewißblüm.

Narcissus a poetis olim celebrata, nostris temporibus in obliuionē prope uenit, Idq; incuria tam medicorum, quam etiam pharmacopolarū. Serapion tamen in sua descriptione uidetur intellexisse, quæ nam herba sit. Est autem Narcissus herba de genere bulborum, folijs Scyllæ, siue etiam Porri, flore albo, insparso, purpureis maculis, aliquando enī toto candido, aliquando toto purpureo, odoris suauissimi. Vnde apud nos quidam appellant florem Caryophyllaton, licet Itali Caryophyllatum alium florem designent, quem nostri Violettam uulgo uocant. Appellatur & ab alijs quibus istius herbæ flores lingua nostra Phylliæ, uoce (ut opinor) a græcis mutuata. Habet passim in hortis diuinū, ad coronas texendas idonea.

¶ **VICTORIOLA, PARITARIA.**

Nulli dubium esse debet, quin Paritaria sit ea quæ a ueteribus aliquando Helxine, aliquando Victoriola, siue Victoriæ herba uocatur. Quam barbari ob id corrupte Viriolum uocant, cum Victoriolam dicere deberent. Errorē Plinij notauit Leoniceus, confundentis τῆς ἡδερᾶς, ἢ κλέας, cum & natura dispositione plurimūq; inter se uariant. Est autem Paritaria Helxinea, non modo Dioscoridis descriptio insinuat, uerū & Leoniceus uir ægerimini dicij, & Hermolaus Barbarus deprehenderūt. Eas dē quandoq; Perdicaria, siue Perdicia uocatur: eo quod gratus cibus perdicibus esse creditur: & Vreolaris, quod ad emundanda uasa ea uis ualens.

¶ **ELATINA, HEDERA TERRESTRIS**

Elatinā sub Helxine ponit **DIOSCORIDES**, folijs nimirū Helxines, sed rotundiorib; & pilosis. &c. Vnde & ego hanc suspicor esse Hel-

deram terrestrem vulgo uocatam, herbulam odore acri, gustu adstringens
 riam & calidam. Constat autem errare recentiores, qui Hederam terre-
 stem putarunt esse Chamæcisson. i. Hederam syluestre: cum illam longis
 oribus folijs quam Hederam Dioscorides describat: ista uero multo bre-
 uioribus, rotundioribusq; constet.

ISATIS, SCANDIX, ALUTA.

Ego certe quantum ex Diosc. descriptione cōiectura adsequi possum, ista
 tis ea est, quam hodie Scandicem, licet falso uocant multi. Est autem, Dio-
 scoride teste, ista herba qua tinctorum utuntur ad eundem colorem, Plan-
 taginis foliorum dispositione similis: nisi quod folia habet magis crassa, &
 succosa, colore etiam nigriora: semen in caule duorum cubitorum, flore
 luteo, siue ceruleo, nigrum adinstar Gyth, gustu aspero, & cætera omnia,
 quæ optime quadrant cum ea quam falso Scandicem uocant: Alutam
 a Romanis dictam, Apulei liber testatur. Quædam exemplaria Diosco-
 ridis Rutam (puto errore scriptorum) habent. Hermolaus quædam so-
 minare uidetur de Luta, siue Lutea, ut utrumq; exemplar erroris conuin-
 ceret. Nostro tēpore hæc herba mercatoribus notissima est, qui inde quæ-
 stum faciunt haud mediocrem. Contra olet male. Sine ea uero nihil possi-
 sunt proficere insectorum lanarum.

HIPPURIS, CAUDA EQVINA.

Recentiorum pleriq; pro Hippuri Hippoquistida. i. Caudam equinā,
 alteram herbam quam describit Dioscorides sumplerunt. Verum a Dio-
 scoride Hippuris, siue Equiserum tam graphice describitur, ut quilibet fa-
 cile intelligere possit, quæ nā herba sit. Serapion false citat Dioscoridem.
 Vade etiam recentiores aberrasse putauerim. Ait enim in petrosis nasci
 eam, folijs rotundis, pilosis, &c. quæ omnia falsa sunt. Nam ut res habet
 a Dioscoride describitur, iuxta aquas in locis humectis crescere, folio pro-
 pe iunceo, scabro, geniculato. Pictura in Apuleio meo tam dextera est, ut
 nihil supra. Ad emundanda cristallina, ea hodie utuntur Itali.

ERINGION.

SECA CVL.

Licet hodie in apothecis pharmacopolarum a nonnullis de genere Tri-
 bulorum ea quæ Eringion uocatur in usu sit, tamen multos eam reperi,
 altero genere Cardui usos, plane spinoso, hirsuto, floribus purpureis, pau-
 lo rubicundioribus. Quod genus Cardui licet ad multa incommoda cor-
 poris valeat, tamen longe diuersum ab Eringio esse dinoscitur. In hoc er-
 rore Arnoldum de uilla noua fuisse comperio: quare Io. Iring. in compa-
 rat moro spinoso. i. Rubo, qui tamen nullam cum Eringio similitudinem
 habet, uerum cum tribulis stipis eius aliquid congruentiæ habet. Eringio
 non apud nos vulgo crescit locis siccis, harenosis, sterilibus, iuxta fluminū
 ripas ubi harena est, & in maritimis, aculeis duris, ac maxime pungenti-
 bus. Radicem quoq; profundissime facit in terram, uixq; reperies qui eos
 tam radicē unquam effoderit. Hæc ipsa gustu tam suauis est, ut & Passi-

C nam non imitetur modo, sed uincat. Quidam lingua uernacula Herbā inquietam uocant quod ex arefacta, lenissimis flambus autē huc illuc, uos lucris rapiatur. Vnde puella suspensam loco coronae habent sub testis, semper aliqua parte mobilem. Alij Tribulum marinum uocant: eo quod frequentissima in linoribus maris crescat. Vegetius in sua Mulomedicina, quam nuper in lucem prodire curauimus, graphice eam describit. De reliquis Carduorum generibus mox aliquid dicemus.

CHAMAELEON, CAR-

DVS, DRACONTION.

Chamaeleon.

Apuleius ille in herba Dracontio ualde dissentit a Dioscoride, etratque proculdubio a uero. Nam propter uarietatem coloris quae ex proprietate uocabuli etiam tribuitur Dracontio, putat id ipsum esse Chamaeleontem. Nam Chamaeleon animal est, quod omnes colores quibus appropinquas imitatur ac recipit. Habet autem herba Dracontion, siue Aron, quam Barbari nunc Barbam Aaron uocant, folia maculis subnigris ac uarijs distincta, quemadmodum serpentes quos Draconas graeci appellant. Vnde Dracontium eam uocauerunt, quidam Serpentariam, alij Colubrinam. Nota est radice albuissima, & quae manducata linguam gutturque exulceret. est enim caustica & mordacissima. Huic Apuleius tribuit nomen Crocodilli, & Aphrodisis, siue ut ipse Diosc. uocat *καρχήδονος λώτρην*, i. labrum Veneris, quae omnia ad Dipsacum, siue Chamaeleonta pertinent.

D

Germanice
Marst. dyssel.

Germanice
Dybdyssel.

Breuius itaque de Chamaeleonte meam sententiam explicabo. Inter Cardus est, quae albis, siue lacteis maculis inspergitur: folia habens sicut Lactuca pallentia: hunc Chamaeleontem album ob uarietatem dictum puto. Vernacula nostra uocatus Cardus Maris. Semine utuntur Empirici non solum ad colicam, & iliacam. Pellit urinas uolenter. Est altera huic folio non ualde dissimilis, nisi quod nigriora habet, inter uulgares Carduos reputata, flore uiolaceo: eam arbitror a nostris Germanis Carduum armenarium, siue pecuarium dici: quod radice illius aliquando animalium sanguini succurritur.

DIPSACVS, VIRGA

PASTORIS.

Barb. lincus;

Degenerē Carduorum etiam est Dipsacus, quam Scapion meo iudicio recte intellexit esse eam, quae utuntur qui pannos praeparant. Nam id ipsum uidetur innuere tota Dioscoridis descriptio. Illius species est syluestris, quae Virga pastoris appellatur: una omnino herba, nisi quod haec feritur, illa sponte prouenit. Frigidam esse putant, uimque habere repertuendi.

SCOLYMON, CAR-

DVS, Cardus benedictus.

Quam Scolymon uocat Dioscorides, haec Hermolao uidetur esse eam quam Itali Carzophilum, alij Artizocam uocant, etiam nunc in cibum recepta, immo inter delicias Italorum. Illa quae feritur, & non

nisi culta provenit, sapore est gravior: quæ utro agrestis habetur, minoribus capitellis, & folio breviori: eam vocant recensiores Cardum benedictum. Tamen ego uiderim, qui maluerint hortensi ista uti loco Cardibenedicti, quam agresti. Puto autem uim utriusque esse unam. Similitudine autem capitum, uidetur hoc meo iudicio rectius uocari posse Carduus pinea, quam Chamæleon. Nam ipsa capita Cardii magnam habent cum pomis Pini conformitatem. Sunt oblonga, uarijs interstitijs distincta, testudinibus ueluti conchiliorum extuberantibus, qualia in Pini uis demus.

LIGUSTRUM, CY

PRVS, Alchanna.

REste meo iudicio Hermolaus annotauit, Ligustrum dici Arbustum, quod Arabes, & præsertim Serapion Alchannam, siue Henne uocauerunt, Græci uero Cypron. Apothecarij nescio quam exoticam herbam pro Alchanna exhibere solent. Verum uulgo eam crescere Vergilius testatur in Bucolicis, quando ait, Alba ligustra cadunt, uaccinia nigra leguntur. Itali Oliuetam a foliorum similitudine quam habet cum Oliua, Germani autem propter ligni soliditatem, eam Hartrigliam nuncupant: flores albi figura racemorum, redolentes. Ulcera palati, gutturis, linguae, uereri misce perfricat succus illius, cum aqua rosacea, aut Arroglosæ mixtus, aut decocta folia cum uino.

A
Cardus benedictus.

Oliuella.
Hartrigia.
Bryobolus.

B

¶ Eiusdem HEREMANNI Comitis a Neuenare, FORMULA quedam excudendi Herbarij, quo pacto in explicandis Herbarum descriptionibus atque uiribus procedi (suo iudicio) oporteat.

¶ APIVM RISVS, Batrachium, Flammula, Ranunculus.

¶ APVLEIVS.

Nascitur locis humidis & aquosis. &c. usque in finem descriptionis cum nominibus prout in Apuleio habent. Nam in Dioscor. nomina adscripta non sunt. Vel aliter, iuxta uersionem Ruelij.

¶ DIOSCORIDES, iuxta uersionem Hermolai. Batrachion, id est, Ranunculus. Selenon agrion, &c. usque in finem descriptionis.

¶ ORIBASIVS.

Si quid apud Oribasium de hac herba habetur, hoc loco reponatur.

¶ SERAPION.

Quamuis de hac herba Serapion in capitulo de Apio non faciat mentionem, atque ob id hoc loco citandus non ueniat, tamen in reliquis herbis suadeo cum post ueteres etiam citari.

C

NEOTHERICI.

Qui scripsit Pandectas, atque ante illum Symon Iannensis, herbam Batrachium, siue Ranunculum sub nomine *Apij risus*, aut *Flammulæ* descripserunt. Nescio tamen, an recte descriptionem Dioscoridis intellexerint. Nam uidetur ideo putare hanc esse Ranunculum, quia in fluminibus nascitur, quod et ranis familiaris sit: cum Dioscorides id ipsam *Apium sylvestre* uocatum testetur. Nasitur autem in fluminibus & fontibus herba, folio prope Nasturtij fluuiialis, caustica & uehemens, in qua libenter Ranae uersantur. Nescio an hanc Neotherici putauerint esse Batrachium. Flammula autem quam ipsi uocant, nequaquam in fluminibus nascitur, sed pratis & hortis. Hermolaus Barbarus putauit eam esse *Pedem coruinum*. Verum meo iudicio deceptus. Nam *Pes coruinus* herba unguatissima, neque ardit carnem, neque risum illum commouet mortiferum. Quamquam mira foliorum similitudo huic cum Flammula intercedat. Est autem Flammula folijs strictioribus, paulum subnigricans: puto Ranunculum dici, ob uarietatem macularum, quæ nonnihil ad colorem ranarum accedere uidentur, earum scilicet, quæ maculatæ conspiciuntur, uiridi ac nigro, siue cineratio colore. Herba est satis nota empiricis: solent eam applicare apostematibus prope maioris loco caustici, uel phibotomi. Nam mox apostema aperit. Pueri ex hac herba natum adagium de risu Sardonio. In Sardinia enim Dioscoride & Plinio autoribus, uenenata nasci traditur, risusque comesta exanimat. Dicitur ergo non immerito *Apium risus* a recentioribus. Veteres enim *Apium sylvestre* & rusticum uocauerunt.

Flammula.

SECVATVR NVNC EX GRÆ

LENO qualitas, siue complexio ipsius
herbæ: aut si Galenus non ponit, ex
aliquo Neothericorum.

Constantinus Apio tribuit tertium gradum caliditatis. Ego Batrachion, siue *Apium risus* calidum in initio quarti, & siccum in tertio crediderim. Nunc ad remedia ueniendum, & ponendi ex ordine autores iam citati, una cum alijs ueteribus & recentioribus qui herbarum uires explicant, uidelicet

Apuleius	Oribasius
Dioscorides	Cassius felix
Actius	Paulus Aegineta
Serapion	Mesue
Alicenna	Constantinus
Placarius.	

Vtendum hac in re nonnunquam opera SYMONIS IANNENSIS, atque PANDECTARUM, ubi non hallucinantur, quod illis tamen familiare est. Nam hij ex ueteribus & probatis autoribus permulta congefferunt, quæ cum iudicio oportet recipere, &c.

LEONARDI FUCHSII ANNO 1565

TATIONES aliquot Herbarum & Simplicium, a Medicis hactenus non recte intellectorum.

A

DE ALOE. Caput .I.

ALOE VINARVM ORIFICIA APER

tionem sanguinis spargente aperit. Ex paulo post, Esiq; maxime nocens hæmorrhoidibus, & ano. Quoniam in hoc a vero erraverit Mesue, nemo est, nisi talpa carcer sit, qui nescit: quando certum sit oterum omnium infirmo Aloem habere usum & naturam adstringendi, & sanguinis eruptiones compescendi. Id quod in prima monstrat Dioscorides, qui lib. 1. cap. 14. in hunc sensum sententiam, Aloe uam habet adstringendi, & cum aqua singula pota sanguinis excretionem cohibet. Quin etiam sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas sistit. Et confirmat eisdem Galenus lib. 6. de Simplicibus medicamentis cap. 10. ita scribens, Elargiantur fistulas profundas, & ad cicatricem perducit ulcera quæ difficile sanantur, & maxime ea quæ sunt in ano & gonorrhæis. Aperitur uero prædictis authoribus Mesue uerba confutata Philus libro naturalis historie. 20. cap. 4. ita differens, Aloe sanguinis excretionem si modice sistit, drachme pondere ex aqua: si tantum, ex aceto pota sedat. Vulnecum quoq; sanguinem, & undecumq; fluxum sistit per se, uel ex aceto. Hæmorrhoidum quoq; abundantiam leniter sistit. Item Aucetana lib. 4. cap. 10. in hunc modum scribens: Aloe quando ponitur cum uino dulci super hæmorrhoidas, & fistulas ani, tunc sistit sanguinem currentem ex eis. Præterea Galenus lib. 14. Therapeuticæ methodi cap. 4. ubi profluxum sanguinis curationem ex professo tractat, nullum efficacius remedium ad sistendam sanguinis profusum esse docet, quam id quod ex parte Alois conficitur. Eius autem hæc sunt uerba, Optimum omnium quæ non in medicamentorum, quoniam ad cerebri membranas hæmorrhagias tollunt uentur, est quod nunc subijciam. Thuris pars una, Alois pars unius semissi miscetur: mox cum uinodi tempus instat, tantum huius cum oueraando subigatur, quoniam melius reddat crassitudinem: hoc debet exponi molliissimo platano pressum, deinde cum uali ipsi, cum oleo tot liberaliter exponeatur. Vultu etiam eodem medicamento Galenus libro de uenæ sectione in glutinanda arteria molliore, adeo uolente clausus sit, Aloem ex radice perietate non aperire uenas, neq; sanguinem exire. Quod uero aliqui do sedis uenas aperire uident, hoc ex accidenti fit, quoniam uidelicet excrementa biliosa ad sua acrochordine agentia ad ea loca mouent, id quod & ex alijs medicamentis fieri Gal. lib. 6. Aph. 4. scribit, nam in quibus. Hinc bene in expurgatione ambo hæc optima eorum, quod. f. & superfluitates expellunt, & quod ex acritudine eorum quæ excreuntur, paulatim aperitur os uenæ, quare uocant hæmorrhoidas. Proinde male admodum Mesue uerbis Aloem tribuit, quod magis biliofis excrementis, id sua crassitudine agentibus, erat tribuendum.

Mesue de sim
pl. Med. 2
cap. 1.

DE MANNA. Caput .II.

Manna Arabum antiquæ recentiorum, quæ nunc passim ad molliendam aluum nobilissimum utitur, esse diuersam a Græcorum, ex eo primum liquet: quod eam, teste Aucetana Cordubensis, post Galeni tempora in usum medicorum uenisse constet. Insuper quod eam diuersa sit a Manna Græcorum operano. Arabum enim Manna mediocris est, alium molliens, Græcorum uero potius adstringens. Arabum uero manifestam molliere alium, diuersam expensurâ eam probatum est, ubi id posteriori demonstratione non opus habet. Manna autem Græcorum adstringendi in esse prædictam, restat ut in primis Dioscorides libro primo, cap. 1. de Manna ita scribat, Manna dum probatur, quæ candida & pura, uel utpote minus grumosa est, Thuris autem eandem uiam habet. Thuris uero habet prædictam adstringendi, & eruentia uulnera glutinandi, sibi ex capite. 6. lib. primi Dioscoridis liquet. Item Mannam adstringere multo clarius indicat Galenus lib. 1. Ther. metho. cap. 4. in hunc modum scribens, Esiq; uenæ Mannæ medicamentum quod nunc quædam huius adstringit. Idem quoq; docet lib. Thes. metho. 2. cap. 1. dicens, Manna est purgamentum Thuris, leuæ adstringit prædicta: atq; hoc etiam nomine Thure ipsa ad nos uenit uoluit. Thure enim puritatem mouendi facultatem obnoscit, uel potius nullam adstringendum habens. Manna uero, etiam curis Thuris paululi est admodum, unde scilicet adstringendi uiam habet. Ex quibus iam factis constat, Mesue in uerbis locis falso Galenum citasse. Primo de simplicibus medicamentis capite de Manna, ubi Galenum manifestam cum Scammonia permixtisse scribit. Secundo, eodem libro capite de Scammonia, ubi iterum impudenti Galenum Scammonium cum sexaplo manne misuisse asseruit. Tertio, in Annis uero sanctorum de medicinis solutis agit, confessionem quandam de Manna ex Galeni inuentione de scribit. Certum enim admodum est, Mannam hanc de qua scribit Mesue, Galeni temporebus

B
Aloe sedis uenarum aperit, non per se.

Manna.

C In usu Medicorum, uidebimus, non fuisse, penitus nec de ea quicquam scribere potuit, in cogit
ta enim profusus erat. Vt si nullus eius apud Gal. antiquiorq; usus aut mentio fuit, certe non sub
ea uoce fuit, sed positus sub uoce melis acri. Quamuis, ut errore decimo quinto dantissime o-
fendimus, hoc mel acri uel nomine Sarcha uel dictum fuit. Preterea ex praedictis facile iudi-
cabuntur studioli, quantum Penus Crinitus, lib. 1. de honesta disciplina cap. 1. excoctuerit, is est, &
si abas oculatissimus sit, tamen Maeni graecorum eandem esse cum Arabi asinere nihil uerius
est. Idq; abbas argumenta ostendere conatus est, quae magis, si ad iudicium exigas, diuturnum p-
bubunt. Proinde caetera medica proleffionis studioli, nominis Mannae similitudine decepti,
eandem apud Graecos & Arabes recensentesq; esse existimati, animaduertentesq; antiqua in ista
et semper, in acrio autem melle nunquam usum eius uoca fuisse.

DE RHEUBARBARO. Caput. III.

P Er Rheubarbarum nostrum, ne nominum te fallas ignorantis, intellige id quo nunc passim
uocantur Medici. Per antiquorum uero quod Dioscor. Galenus, atq; Plineus, & quidam uernu-
rea, desinunt accipere. Considerandum autem a quo praeceteris era, quod uulgus Medicorum Rheu-
barbarum, & Punicus Ruardem uocant, hoc Galenus interdum Rheon, aliquando Rham, in-
terdum etiam Rheam ponticum, Dioscorides Rha, & iuxta quosdam Rheon, secundum alios
Rham, Plineus Rhacoma, Celsus radicem possicam appellat. Quod ideo admonendum duxi,
ne nostrum diuersitate cuius deciperetur. Verum Rheubarbarum, quo nunc passim officina u-
tuntur, & quod Mesue dicitur, esse diuersum ab eo, quod Amqui depingunt, manifestum fit
ex eius nomine, quod ab his quae in eo offenduntur, quod ab antiquis desinunt, sunt omnino diuer-
sa. Nam Rheon antiquitatis, esse Dioscor. lib. 1. cap. 1. radix est nigra, macra Centauro similis,
minor tamen, & magis rubens, sine odore, fungola seu laxa, nec ponderosa. Subscribes & Gal.
lib. de simplicibus medicamentis ad Paternianum cap. 111. ita inquit. Rheon quod a quibus-
dam Rheon pontici dicitur, radix est nigra & nigra, fungola, leuis, odore caetera, gustu rale-
faciens, & leniter adstringens. Nec dissimul Plineus lib. 17. cap. 11. ita scribens. Rhacoma affertur
ex his quae supra Pontum sunt regionibus. Radix Cossio nigro similis, misor & ruffior paulo,
sine odore, calefaciens gustu, & adstringens. Ea uero quae in usu est medicorum, uel uenens-
simum odorem habet, nullumq; cum Cossio nigro similitudinem gerit. Ex pectore id quod odore
rati est, leuis etiam non est, immo quanto grauior, tanto melior a Ioanne Mesue & ab omnibus
putatur. Adde quod istud quod diuersum est usus. Antiqui enim sua ad uentris purgationem
non utebantur, sed ad plerumq; alios alios adhibebant, quos oportere procul non est hoc loco re-
ferre, quando ex Dioscor. Plineo, Galeno, reliquisq; facile disci potest. Certum tamen est, hunc
maximam & precipuam uim adstringentis fuisse. Ita Auicenna quocq; lib. 1. sui Canonis cap. 111.
purgandi uim Rheubarbarum non adscribit, id quod facit & Fen. 11. Cano. 1. Tract. 1. Cap. 1. sed
Rheubarbarum inor medicinas adstringenda uim habentes, ut passim quocq; alias enumerat. Nam
quoniam ipse soam, nunquam Rheubarbaro usus est. Aulonias tanquam medicamentis purgan-
te. Nostrum uero secum Ioannem Mesue, in utraque purgantia medicamina tanquam praeceteris en-
tissimum finis Rheubarbarum collocare; nec enim uim purgantium minorem Agnico ha-
bet. Quod et uerum esse non solum Mesue, sed etiam Auicenna ac recensitorum omnium autori-
tate, ipsaq; experientia didicimus. Accedunt etiam omnibus, quod nostrum non a Ponto, ut ueteres,
sed ab extremis meridionalis Indiarum partibus ad nos uenit. Quae singula certe satis superq;
clariant, nostrum Rheubarbarum ab antiquo esse penitus diuersum. Nam si in eo de quo scri-
bunt uim purgantem antiqui inuenirent, proculdubio situm non posset. Huc non a-
ritas adueniens Auerrois uel Cordubensis, sicut impudenter Galenus norat, eo quod contra-
ria uentrem sequebantur Rheon. Vnum adhuc praeterire non potui: scribit Ioannes Mainardus,
reconditae eruditionis uir, libro suorum epistol. uim medicinale m sereno, seu Sigismundi regis
Sarmatiae medica didicisse, in eo bello quod contra Moschos fortissime rex gesserat, reperiunt
esse aliud Rheon, comurq; quidem satis simile, si i penitus in odorem quod habet procul fuit
id quod ueteres, nunc autem omnes eam antiquorum nomine eo depe ebent duxerit. Afferunt nam-
q; ex his quae supra Pontum ad Bosphorum sunt regionibus, quae uidebunt Rheumens, radix
nigra, & cossio nigro extenuis, magno Centauro leuius similes, minor tamen & ruffior, sine
odore, calefaciens gustu & adstringens. Juxta, subleuis, & dum maficat pallida, & ad crocum
uergens. Quare non est quod post hac haesitasti studioli, Rheubarbarum a nostrum ab antiquo-
rum in uniuersum differe.

DE SIDERITIDE. Cap. III.

Io. Mainard.

O mnes fere nostra aetate Medici Serapionis atq; Auicennae errore sequuntur, id genus San-
guinis Draconis, quo diu nec passim in usu habetur, succum herbe cuiusdam arbitrantur, quae a
Graecis Sideritis, a sero, quoniam glutinanda uulueribus apta praecipua in bello habetur usum

uocatur est. Verum eisdem esse falsos, manifestissime ostendit Dioscorides Lib. 4. Cap. 12. Nam de Secundo de herba, omnibusque eius generibus plenissime loquens, ex nulla eiusdem specie rationem pro seculum ducit, quo Medici panthera atque Phidros ad sum vanaque opus uenerunt, quod canem si uenerint fuisse, nullo pacto silentio preterisset. Quare uulgo probabilius est ita de Sanguine Draconis fuisse, quod sit eius generis metallum, quod a Dioscorido Cinnabaris dicitur. Nam hinc omnes Cinnabaris nesci, quia recenset Dioscorides Lib. 4. Cap. 56. conueniunt. Quena modo dum enim Cinnabari precium ingens est, ut possit Dioscoridem quoque reuerentur Pinius Lib. 3. Cap. 2. coque phidros uocandi in pictura lineis, ac Medici ad ea quae sanguinem sunt, autem tota duplicem hanc & in pictura & medicina usum conueniunt habemus in eo quod purum sanguinem Draconis appellant. Nam rarus inuenitur est atque difficilis, nec minus diutius quam legi uis fuisse apud antiquos, et hoc quando syncretus atque incoceptus uimundat. Etiam qui passim in Septationum officinis uenalis habetur, adulteratus est, licet eam pro uero medicina usu recipimus, ut plerumque essent alia, licet in sequentibus fuisse uenerunt. Sentit nobiscum et uisusum adducit, Nicolaus Leoniacus in epistola ad Angelum Politianum. Nemo autem existimare Cinnabarium Dioscoridis esse eam, quam nos uulgo Cinnabrium uocamus, licet non falsum est, ex argenteo namque uino conficitur, ut etiam est. Dioscoridis uero medicina falsum est, neque uenerit contra meratur. Quod ideo admodum duxi, ut hoc passim medicina candidatos & exaltis errore reuocarem, ne fidei, & Cinnabarii in Receptis, licet in suis compositionibus uocant, scriptum inuenire, pro ea nominis similitudine decepti, Cinnabrio nostro uideretur, quod uenerit esse manifestum est. Cur autem Cinnabarium hanc Dioscoridis Sanguinem Draconis nominant, ea ratio in prospectu est. Nam dicitur ad hoc antiquorum quorundam in hoc nomine persuasio ac opinio, qui Cinnabarium illam, quae ad usum picturae & medicinae adhibetur, ex draconis atque elephantis sanguine percolato fieri putauerant. Hoc quoque Dioscoridis quibus indicat. Profunda coloris est. Uamque ob causam crediderunt quidam Draconis Sanguinem Cinnabarium esse. Opinione hanc uulgarem secutus est & Pinius libro paulo ante citato. At cum de Sanguine Draconis opinione esse falsum, loquitur ex eo potissimum, quod Dioscoridis de Cinnabario non libro secundo inter metalla ex animam sanguine sumptis, sed potius quanto inter metalla traiauit. Galenus quoque medicus nobilissimus, suo de simplicibus medicamentis libro, 6. Cinnabarium inter metalla recenset. Auerrois pariter in Lib. 4. Coll. 1. Cap. 4. Sanguinem Draconis inter metalla conuenit, adeo ut licet mentiam eius in Sanguinem Draconis non facit, sed potius metallum esse.

A

Cinnabaris.

B

DE NAPELLOSIUE ACONITO. Caput .V.

A Vicenta Cap. 11. Canonis sentit Napellum esse uenerat perniciolum, destruens hibernos se. At mox obliuiscens eorum quae scripsit, capite eodem hanc potari suadet, dum inquit, Delitabaras laum & bibulum. Quod quae abfunder aut dicitur scribi ponit ab homine quae reliquorum se magis uis fieri. Annecardum itaque, quod nostrae artis Habere Napellum nominat, hoc a Graecis tanquam Aconitum uocatur. Eius Plinio Lib. 4. Cap. 4. teste, omnium uenerat est perniciolum. Quod etiam confirmat Galeus Lib. 4. de Simplicibus Medicamentis Cap. 11. ad Patientiam, dicens Aconitum ualde ueneratum esse. Ita & Dioscorides Lib. 4. Cap. 11. Aconitum inter uenera recenset, dum ait. Encreat panthera, fides, lupus, bestialque omnes in periculum ramibus, & illis in cibo appositum. Hinc caput dicitur ponit in cibo sumatur. Id quod Paulus Aegineta in uerbis mouit Aconitum quidem cognomen Pandalaenae exordientem & letalem uis habet. Eamque ob causam ius cauendum est. Fois enim in eorum uis quas exedat oportet uis hoc. Ita & reliqui omnes Aconitum laudant, & abfunder aliquid liter eorum portum autem uenerat per Aconitum. In potu preparandum dicitur. Ceterum idem Aconitum a Canone Libro, Cap. 11. fucum & adis Pentaphylli ordinem perniciolum esse docet. Eius autem hoc fuit uerbo. Succus radices eius est medicina perniciosa. At quam falsa doctus, ostendunt ea quae de eo fucum Dioscorides Lib. 4. Cap. 11. & Galenus medum fidei. Fante & radices recenset fucum ad leoris pulmonem uis & letala uenerat. Quod & Apulianus Madaurensis cap. 1. de herbarum ueribus indicat, cum ad morsum lepreus herbarum Quasposolum potum ac contritum inter uisum esse scribit. Quae si uera, utrum dubium esse scio, certe ex diuersum cum Aconite & fucum pugnant. Hae & si manifestae fere omnibus sint, autem quidam eras de hoc abfunder de Aconite, ideo hoc loco admodum duxi. Nam Socrus nara celebris fuit ante Medicus, & radice Pentaphylli non aliam ob causam non uisum esse quam propinare, nisi quia de mare uera principe. Ita & Iacobus de Dordrecht, cognomen Agrippa, hanc radice fucum inter uenera perniciosa ex Aconite & fucum enumerat. Tanc habet Aconita apud nos fucum Medicis auctoritat, ut medicina moruera faciat salutare, falsum

Napellum.
Aconitum.

Carent uero perniciem, adeo ut non immerito, vel grauitate communis, Lecnicem strae eruditionis ue, in hunc modum exclamauerit. Misere me humana uita, quoniam uideo quoniam sub Auerenae, non tamquam principis, sic ut maiores Medici appellare, sed tamquam leuio typhano perire. Proinde ex eo intelligere si uideat, quoniam in tantis li qui ualent cum Auerenae, aut aliquo alio, cuius uerba pro oculis habuit, errare, quam cum his qui medicinam a somnibus haununt recte sentire. At satis ea de re in peroratione nostra dictum est.

DEBVGLOSSA&
BORRAGINE. Caput vi.

Millas hic facio diuersas ac pugnautes inter se recentiorum de Buglossa atq; Borragine sententias, ex quibus facile equis lector affumabit, eosdem uisum horum inuicem, atq; adeo nihil miri, si reliquis etiam errandi occasioe praestiterint. Vnum aut hoc ostendit, Buglossum nostrae aeras non esse antiquos Buglossum, sed eam quam nos Borragine uocamus. Nossem ut eo Buglossum esse eam herba quam greci Cirson, & propter magnam quam habet cum Buglossum similitudinem, aliquando Buglossum magis, appellant. Communis namque inuestigare licet. barum appellationes sunt, quae cum huius & illi uoce utresq; tribuunt, mutas hac ratione planas conueniunt. Quod equidem non aliunde certius nisi ex ambarum descriptionibus deprehendi potest.

Buglossi des-
criptio.

Buglossi autem descriptio apud Dioscor. lib. 4. cap. 10. haec est. Buglossum uerbaleo similis, folia in terrae densa, aspera, rugiosa, bubula lingua similia, quae quidem in uicem delecta, uoluptatis & lenocinantis laetare credunt. Paulus praeterea Augmentum in libro de Buglossi indema scribit, dicens. Buglossum humilis calidius temperamento est, eamq; ob causam uino misceri, lectissimum autem facere dicitur. Galenus quoque lib. 2. de Simplicibus Medicamentis, cap. 10. nihil a Pauli uerbis distinxit. Quod & Plinius Lib. 16. Cap. 2. laet, dum ait. Linguae hae Buglossum bubulae linguae similes, cui praecipuum, quod in uicem delecta, animi uoluptatis auger, & uocatur Baphrygym. Iam uisum si quis sub examen uocauerit, sole clarius uidebit, Buglossum hanc ueterem, esse nostram Borragine. Nam uerba Dioscori, descriptio nem solia aspera & rugosa Borragine nostrae magis quam Buglossi competunt, quae aliter in solo proposita est: Quod Buglossi nullus non ex animi, qui tamquam uoluptatis spem, si in uini pocula demittatur, tribuit. Borragine uero adhibetur. haec quoque de genere nostra ad cordis solatium multo eius uisio uenerit esse. Porro Marcus Cato Cap. 10. fuit de re Rustica opus, infusionem arboris docera, cum uisum illi quatenus & quomodo de laceris inferat, & circumgisse oporteat, addidit. Insuper lingua bubula & lingua si plura, ne aqua in laceris pariter eam lingua insuper libro alligato, ne cadat. Ex quibus laetis uisat, in operando muni & insuper super rotunda sectione recundio, reposita quam longiore solo uel praecipue: at Borragine tale est uisio uero quae nunc Buglossi sua habere, longa sola sunt, id quoque pendente rotunda super minus apta. Ex his quoque colligitur caput. 4. secundi Canonis de Buglossa seu lingua Bouis. apud Auerenae esse caput de Borragine nostra. Nam herbam esse habentem laetia sola, & cordis confortamentum sentit, quae lingua a nostra Buglossi sunt alia, at Borragine uero cognata, itaq; non immerito Auerenae no- tarit fuit Medicos, quod non uera Buglossa uiderent, sed alia quae non eadem utilitates habe- ret. Ceterum quod Buglossi nostra sit ea herba quae Graeci Cirson uocant, ex eiusdem quoque des- criptione ostendemus. Diosc. aut Lib. 4. Cap. 10. eandem ita de ping. Cirson sola Buglossi similia habet, leniter aspera, longiora 42 m, alba, 10, & in exten- sibus aculeata. Quod ue- ro in caule summum est, circa natum, herbosumq; caput habet in summo purpurea, quae po- teremo in pappos rursus eunt. Haud aliter describit Plin. Lib. 16. cap. 2. in quibus. Cirson cauliculus est uisio duri cubitus, triangulo similes, 42 m, spicae eius uisio datus, spicae mellis sunt, so- lia Bouis linguae similia, minor, subdelecta, & 12 m, caput purpurea, quae solutae in la- nuginis. Considera tam, an non singula haec Buglossi nostrae conueniant. Si enim sola ex pedes, ea certe in Buglossi longiora, uel ut Plinius ait, minor, in Borragine autem decumate rotun- dant, & uisio uisio sunt. Purpurea item in summo caule caput, quae in Cirso delecta, eius potius fuerit Buglossi, uisio nunc dicitur quam Borragine, quae certe habet flores. Con- fer itaq; iam cum naturae exemplaribus uisioq; haec, carpsit ex herbo Buglossum & Bor- ragine diligenter contemplant. Sane prior illa Buglossi huiusmodi nostra aeras Borragine respon- det, posterior autem Cirse, Buglossi nostrae uisio conuenit. Sunt enim Buglossi sola longio- ra quae Borragine aspera illa, haec contra nigricant illa summa & per se itane in alio uisio, & uisio in terra laet. Quare consilio fecerunt Medici, ut Buglossum esse uerum aut uisio ad- usum Medicinam adhibuerint, si Borragine potius nostram, quam illam quae pallidum Buglossi nuncupatur, receperit.

Cirson.

DEBVPATORIO, &

AGRIMONIA. Caput VII.

A

Famur, & adhuc sunt magni inter Medicos dissensiones de Eupatorio & Argemone, quam corrupto vocabulo passim Agrimoniam nominant. Nam ex utrobque quiddam, quos Diosc. easdem vocat, putaverunt Eupatorium esse veram Argemonem, cum tamen ab Eupatorio in uno eodem differret. Quare quidam error ad nos usque seculum duravit. Herba enim quae vera est Eupatorium, omnes nostrorum Medicorum Agrimoniam esse credunt. Idem verum esse ex Eupatorio nomen a Diosc. lib. 4. ca. 1. traditur, manifestissime deprehendere licet. Quae quidem tales sunt. Eupatorium herba est frutescens, singularem ex ea exurgens vis, lignosa, recta, nigra, pilosa, cubitalis, & aliqui maiori, folia habet per intervalla parvis disticta quoscunque ferre, aliquando tam plumbus, Quaeque folia Canabulae folia similia. Nigricans & haec etiam terra modo in extremis huiusmodi. Semen ferre modo casti adhaerens, in terra annuens, adeo hirsutum ut utribus siccatu hareat. Insuper quia Plin. lib. 4. ca. 1. descriptio omnino est Diosc. quadrat, proinde commodum duxi etiam hanc subferre, ut enim Eupatorium regiam autem nostram habet, caulis lignosi, nigrescens, hirsutum, cubitalis, aliis est & amplius, folia per intervalla Quaeque folia aut Canabula, per ambustionis quoscunque parvo & ipsi pilulosis, radice superuacua, tam si ventius diligenter indagator, eas notas Agrimoniam recte accomodaverit, huc certe in usus usum commodum competeret. Efficitur ea singularis vis, lignosa potius aut durities, pilulosa, undique asperitas, color nigrescens, & folia per intervalla pendula, ferre modo incisa, adeo ut hanc esse veram antiquorum Eupatorium nemo nisi Lebede cognovisset, non intellegat. Maxime autem nostri recentiores Medicus ea in re esse lapsos, cum enim Arabes sequantur autem, nil in de sensibus plantis sicut maxime adhibeant, qui & ipsi alius aliter de eadem sensiderunt, facile eis credidit assem exhibuerunt. Aesculapius namque Eupatorium ferre esse herbarum aromaticarum, habereque icha Canabula, flor. Nepharia. At quid aliud ab Agrimonia nostra herbam esse Eupatorium significet, quis est qui non agnoscat? Constat enim herbam vulgo Agrimoniam nuncupari necesse esse odoratam, nec habere flor. sicut Nepharia, utio na cognoscit, ut ut Nepharia, vel uti non constaret, nullam ipsam habere similitudinem. Melius praeterea Eupatorium folia Centaurii minoris, foliis subovatis, longioribus parvis constare dicit. Quod certe tam simile vero est, quod Centaurii folia Canabula, & subulcus color albo similia est. Porro quod omnium maxime est, non sine magna temeritate Melius Eupatorium unum purgationis adscribit, nullus enim uteretur Aesculapii quidem, quoscunque tale, ne personam etiam, de eodem cogitant, immo Diosc. contraria magis unum in eo praedicat dicens. Semen & herba ipsa cum vino pota, dysentericis & morbis alio peritibus copulanti. Hoc etiam Plinius confirmat scribens. Semen Eupatorii dysentericis in vino potum auxiliatur. Ex alio manifestum admodum est, Arabes, Aesculapii maxime, qui & alias modis simpliciter medicamentorum habuerunt, aut Melius, Eupatorium verum nunquam cognovisset: atque adeo nihil mirum si neque eorumque imitatores. Deinde si Aesculapii indices orandum est, ut bona fortuna in unum perirent incidere autem, quando Galenus lib. 1. de Potentia naturalibus Cap. 4. testatur, quoscunque quoscunque primum in Aesculapii praeparatione, nihil efficitur, non expectant aliqui aliud ab eo quod dedit amplius addidit. Hinc etiam hanc aliter qui Medicus ille olim Romanus omnia sua fortiter committunt, monentes agros ut praeterit, quo Dignitas eius remedia fecerit. Hoc profecto si iustiores Medici animo voluissent, ex quoscunque nobis magis quam realia, bona quae multis praeparationibus, Medicam autem habuissent, in eum error non incidisset, ut Eupatorium pro Agrimonia uterent, sed verum magis Argemonem ad usum medicinarum accipimus, cuius iam, quoniam praefatus agros, omnia apud nostrae aetatis Medicos usus perijt.

DE RVTA SYLVESTRIS.

& CICYTAE. Cap. VIII.

B

A Vitena Fer. 4. Cano. 4. Traj. 1. Cap. 11. hanc in modum scribit. Ruta sylvestris non est Harmel, sed quiddam existimaverunt. Quae sine verba non pauci errandi orationem praebuerunt, quod passim Harmel pro Cicyta interpretantur. Iam quod error in praeparatione Aesculapii quoniam Colicis lapsus est, cum insuper ostendit Harmel, Aesculapii interpretatio non animadvertens, quod eodem Aesculapii Harmel calidus & siccus in temperatione scribat, Cicyta autem inter locustas venena frigidaque sua encantata numerat a Diosc. Galeno, Plinio ac aliis. Diosc. lib. 4. ca. 1. de Cicyta non scribit. Cicyta integralia frigidaque encantata est. Galenus libro lib. 1. simplicibus medicamentis, semina Cicytae praeter omnia alia frigidaque esse testatur. Plin. autem lib. 4. ca. 1. de ea in hunc modum dicit. Semen & folia Cicytae refrigerantia vis: quae si merat, inopina aliter ab extremis huius corporis. Quare etiam crasso errore nullo pacto indicari potest interpretis ille quod cum tandem fuerit. Arceus quidem erat, nihil error enim offensus nonnullis corrigisset. Nam ipse oculis Aesculapii unius admodum vidi, quo ad antea non paucos ad commendanda medicamina usus est Pharmacopola quiddam quo semper Harmel periculis in se inopina aliter erat: nec animadvertit erroris donec per me tantum admonitus fuit. Quod utrum Harmel non sit se-

confecta, modesta, ut plus teneant mellis, manifeste folientia, Si bis mellis compositio abfor-
beatur, plus subducitur quam si dulce uini potius. Quod uero Aloe iuncta mellis plus subducit
aliuam, testatur in primis Dioscor. ubi supra, ita scribens. Cui resina aquatur, aut cocto melle ex-
cepta aliunde pota soluit. Id quod Pinius etiam lib. 11. cap. 4. confirmat dicens. Deutranā polli-
le cum melle decoctā, aut crebris in hinc resina, ad purganda interiora. At quod opus in resina
resista plus quā uerbosum esse. Purgauit itaq; ad secundū, mostreundq; Aloem non obesse
stomacho, ut Mesue insinuat, sed eundē magis roborare. Hoc quod docet Gal. lib. 4. de simpli-
bus medica. cap. 11. ita eum modū scribens. Aloe est pra omnibus alijs medicinis stomacho ac-
commodata atq; utilis. Quod & Dioscor. subsequens uerbis significauit. Aloe mixta alijs
que purganda sunt, minus nocua ea stomacho reddit. Prædictis subscriptis Onbaliū in Com-
pendio medicinae cap. de Aloe inueniens. Aloe acutū quidē non est catharticū, stomacho autem
apertissimū. Pinius quoq; lib. 11. cap. 4. ita scribens. Confirmat stomachū Aloe, adeo ut nulla eis
concordia infestet. Et alio loco inquit, quantum a uero aberrauit in describenda Aloe Mesue,
eius e quidem plura adhuc alia sunt errata, quorum aliqua suo loco attingemus.

DE CASSIA. Caput .x.

Cassia quæ nostris passim nunc ad aliiu leniendam utitur, antiquis penitus incognita fuisse
uouit cognita fuisse, certe tam in medicis usū nō probauerunt: quando nullus aliquē de ista men-
tionē facit, sed tamē de quadam specie lignee, quæ *chyl*, id est, siuilla ab eisdem nominat. Quæ
propter diligentiū adueniens, ne cum in libris Græcorum Cassiam siuillam scriptam inue-
niamus, aliter putamus intelligi, de qua Arabes atq; recentiores loquunt. In quibus sunt errorē
Leoniceus, ut dignus cui muleum deserviat bonarum literarum cupidus, in epistola ad Meno-
chū, p̄p̄cipū ex medicis inuentionibus inuolūte scribit, seq; cognouisse ait, qui comce Cassi siuilla
Arabica, ad istā diuersitatem utbantur, cum Cassia lignea potius ad eundē usum tempore
debusset, ex Diosc. ac aliorū Græcorum medicorum auctoritate. Et cum nullus ferme sit Medi-
corū qui non sciat lignea distam ab illa Cassia arabica esse diuersam, non necessariū duxi plura
de ista re commemorari. Si qui tamen forent, quos ista non exuperet, illi uniusq; descriptiones eorū
feram, & mox quod dictiones deprehendunt.

Vbi in illa maiorē respēctione dignū est hic prætere nō potui, hoc. f. Non animaduertent
nostris libris Medicis uulgatē nostrā Cassia lignea, a uera melle abesse. Erra enim est modora & pe-
natu aspernata, immo nihil habet quare Cassia putari debeat: quod Dioscor. atq; Pinius li-
genti, remq; ipsam in manu habere, facile consistat. Dioscor. etiam lib. 11. cap. 11. de eligenda ue-
ra ac optima Cassia ita scribit. Lignum rubescens, amabile coloris bonitate præditum, corallo
liquidi similem, angustū ualde longum crassiq; & siuilla plenam, erodentem in gustu, & cum
seruor aliquo adstringentē, aromatum modo odoratum, uini odorem referentem. In eandē
sententia & Onbalius lib. 11. de uenue simpliciū scribit. Eligenda Cassia est quæ rubra est, bo-
ni coloris, corallo similis, uenue munda, ualde longa, & pinguis in siuilla, & in gustu erodens,
stiptica cum igne multo, udu aromatiū similis odore. Vbi, ut obiter moneā, non dispici legē-
dum, sed *du*, id est, erodens. Nec dissimulanda Pinus lib. 11. cap. 11. Adde quod Cassia
natae cordis, odore, & gustu adeo similis est Cinnamomo, ut duplū eius Dioscor. & Gale-
no lib. de simplicibus medicamentis ad Paremianū cap. 11. testis, per Cinnamomo po-
si possit: quorum certe nihil in Cassia nostra deprehenditur, adeo ut uix credibi-
le sit nostrā hanc esse uerā Cassia, sed eam magis quam Diosc. siuilla Cassi-
am appellatam esse scribit, miræ cum reliqua similitudinis, quæ
gustū nec acri, nec odorata, in hauriuntq; medulla cordi-
centi habentem deprehenditur. At reliquias
istā uenue exquirituribus dis-
tinguit p̄ possitanda.

DE RADICE TURBIS. Caput .xii.

Annotandū est in primis, auctores Græcos de ea radice sub nomine Turbis. h̄c penitus feri-
p̄t, barbara nū uox est Turbis, & a p̄sensionibus medicis quæ uenue siuilla appellata. Nam
quod apud Diosc. lib. 4. cap. 10. de Pinula hæc uerba græce inserta sunt, Quam uocant Turbis,
id a p̄sensionibus ita est, & Dioscor. aduēti, ea enim in nullis uenuebus græcis auctoribus in-
ueniuntur, nec enī legi debet. Proinde cum p̄p̄ci nihil de ea certitudine, necesse est, no-
line etiam Medici eius radicis descriptionem ab Arabibus petant. Quod est tentauerint, non est
tamen quod eam quicquam de ea radice apud eosdem offendere quærit quando quid per
TURBIT intelligentes, difficile, imo ferme impossibile fuerit diuinae. Aliud enim dē

A

B

Cassia p̄dicta.

Tripl. Alm.

C ipso scribit Serapio, aliud Mesue. Serapionis equidem hæc de Turbit uerba sunt. Turbit est planta que in limore mans nascit, in locis. I. quæ mare occupant quando crescit: quando uero est tra æquum non tangit ea, non enim nascitur uera aqua, nec procul ab ea. Habet folia similia folijs plantæ quæ dicitur Arasim; quod uero hoc uerbum corruptum sit, ac pro eo legendum, illius) nulli quæ tunc quælibet. Habet spinæ duobus palmis longæ, dentium in summo uere. Flos eius mutat colorem fuisse in die quia mane est albus, & meridie declinans ad purpurei coloris, in uespere uero firubus. Radix uero eius odorifera est, & alba, quæ quido mascula catescit longis. Quod si uerbi hæc est Turbita Serapione Masuiano descriptum, certe aliua Tripolio differt, eam enim Masuiana quæ Serapio de Turbit scribit, ea Dioscorides ac Plinius Tripolio tribuunt. Diosc. namq. lib. 4. cap. 106. de Tripolio ita dicit. Tripolium nascitur maritimis locis, quo fluctus peruenit & regreditur, non tamen in unda, neq. in mari. Folia habet laniata similia, crassiora tamen. Caulis dodrantalem aut fummum se diuidens. Fertur flos eius ut quondam mutare colorem. Masuiano enim aliter. Mendac purpurefuit, Vespere purpureo colore ut Radix illa est candida, odorata, gustu seruida. Plinius uero lib. 12. cap. 7. Tripolum in hunc modum depingit. Tripolum in maritimis nascitur locis, ubi alit unda, neq. in mari, neq. in sicco, folio laniato, crassiore, palmo alto, caule in mucrone diuiso, radice alba, odorata, calida gustu. Hinc Pandectarum deprehenditur error, qui in suis Pandectis, multa mendaciorum plantarum conuersibus, duo facit capita, unum de Tripolio Diosc. alterum uero de Turbit Serapionis: quasi Turbit apud Serapionem sit aliud a Tripolio Dioscoridis. Verum Serapio non Turbit, quod idem est, utram ostendimus, cum Tripolio Dioscor. non esse Turbit quo nunc passim officinæ utuntur, ex eo manifestum sit: quia radix Tripolij secundum Dioscor. & Plinium odorata est: quæ uero nos utimur pro radice Turbit, ea omnino odore caret, proinde Serapionis Turbit esse non potest. Quod aut Turbit Mesue non sit Tripolum apud Dioscor. adeoq. diuersum ab eo quod Serapio describit, facile ex eiusdem uerba animaduertiri potest. Inquit enim. Turbit est radix herbe cuius folia sunt, sicut folia fenula, et uera tamen, & est ex habesobus lar. Horum sanctorum in Serapione Turbit deprehendere licet. At nec Turbit descriptio, secundum Mesue, ex genere habens illarum conuenire potest. Nam si uera esset, consequenter Turbit a Mesue descriptum uel esse aliquam speciem Tithymalorum, uel radicis Psilise, quorum tamen neutrum aliter potest. Sunt enim septima Tithymalorum species, Dioscoride lib. 4. cap. 101. ostendit nulla eorum esse potest Turbit a Mesue possum. Si quidem nullo ex illis habet folia similia fenule, qualia habet Turbit Mesuri, ut ostendat Dioscor. singulas Tithymalorum species per folia, ac flores, & reliquas uoces describit. Neq. Turbit a Mesue designatur Psilise lactuæ herbe radix dicta potest. folio enim picæ constat, non fenule: quomodo uero ex lib. 4. cap. 100. Dioscor. liquet, cuius de Psilise hæc sunt uerba. Caulis ex se in eum cubito maiorem, multisgeniculis interfectum, acuminatq. foliis uesitum, puce similibus. Nec differt Plinius lib. 22. cap. 6. dicens, Psiliam quidam in Tithymali genere numerant, sicut ex illi similibus picæ. Accedit etiam, quod hæc radix Psilise non Turbit a Serapione, sed Scabram, id est, Efula nuncupatur: id quod palam fieri conferunt ea quæ Serapio de Scabram ex Dioscor. autem ait scriptis. Quod si uero quis contendat Turbit a Mesue descriptam esse posse uel Lathyrum, uel Pephon, quando & illas herbas lactuæ herbas consummer Dioscor. ut sciat neutrum fieri posse: cum uerba quæ radix a Dioscoride ceteratur inuoluit. Vide ancliam ueritatis amatores, quod difficultates, & quidem in explicabilibus occurram Medice, Arabum plerique sectantibus. In enim non modo a Græcis, sed a seipso quoq. assensuunt. Proinde si ueritate rimari animus est, omnino facerendum, ut solam unde inspicatur, & an sit folio laniato, aut fenule simile: uel etiam acuto, diligenter consideretur. Scribit uero Ioannes Maianus, ex acta iudicij ut, primo suarum Epistolarum libro, se a fide dignis intellexisse, quod ea radix quæ pro Turbit utimur, ex planta accipitur, quæ folio Myrti constat. Quod si uerum est, certe secunda Tithymalorum species erit. Hæc enim, ut scribit Dioscorides, folia habet Myrti similia. Clarum itaq. ex iam dictis, ueroq. & Serapionem & Mesue, abesse illæ. Plura ex de re legio apud Leoniceum in epistola ad Hieronymum in Mesochium.

De SANDARACHA. Cap. XII.

Arabes unicuique Sandaracham esse gummi scribit, quod alio nomine Verrix appellatur. Id quod in prout Serapio indicat uis scribens. Sandaracha est gummi calide & sicca complexionis, & est simile Karabe, sed non est uia diuina, & in eo est parum amantissimum, & assensu a seris Christianorum. Graeci contra & Latini per Sandaracham lapidem metallicum intelligunt. Puto quoniam Græci & Latini scriptoribus duplex Sandaracham, Metellica plantis locis fossilis, Galeæ enim Libro de simplicibus Medicamentis ad Puerorum Capite, 108. refert, & ferraria Porto, Cappadocia, & Cilicia, & est lapideus coloris. Pannus quoque Sandaracham libro, 36. capite, 21. inter Metalla communerati dicens. Inuenitur & in aurum & in argentum

metallis, melior quo magis ruffa, quoque magis vitius redolens, ac puri friabilisq. Diofcorides enim Lib. 1. Cap. 71. Inor metallis de Sandaracha agens, hanc in modum inquit. Ligenda Sandaracha est, quæ ad sanctas flammæ colore ruffefcit, argens, plana, puraq. & cineribus colore aliquo, sulphuris est vitius olens. Altera deinde fîmâ & adorna Sandaracha est, quæ ex coctâ ceruffa est, quæ foetibus peiores quam medici ubi sunt. De qua Plinius Libeo quinquagesimo quinto, Cap. 6. ita scribit. Fit adulectina & ex Ceruffa, ut forasce cocta, fit Volsuinus lepidius fux archidura cômmentario, Ceruffa, inquit, cum in fornace coquunt, mutato colore ad ignem recendit Sandaracha fit. Lapos naq. arbimur Arabes, quod Sandaracha esse gummi para uentur, est candelæ veteres omnes inter lapides metallicos connumerant. Id quod ex eo in col ligi potest, Arabes omnes tales quæ Præci utq. Sandarachæ, quæ metalli est, imbuunt, fux quoq. quæ gummi est, adfcentur, quod fieri non poffet li dueria effent. Vix enim duas res mures que in uertute ex aquo fite conuerfent. Quod aut Arabes addit, quæ Græci fux Sandarachas imbuunt, facile ostendimus ex ijs quæ utiq. de ea fcriptum. Inter Græcos aut Diocle, hæc definit de Sandaracha. Vires eodum atq. eafide Aunpignento habet. Refina excepta capilli deffina fuit. Cumpice feabros pellit ungues, pediculofis ex oleo prodeff, panos cum adipe deffunt. Nam & una uicibus accommodata est, & ciliholaco careris pufibus & condylomatibus. Duf & contra perulentas excretiones cum melle, & contra ueteri uulfin, cili refina in emul per fiftit uapore eius in os aucto. Vocem purgat cum melle linctâ, & fufpitionis cum refina deuorat. Eade uero inter Latinos Plinius, ubi fupra, de Sandarachæ quoq. fcribit, inquit. Valet purgare, fiffere, exallacere, perodere. Summa eius dux fufpica. Expiet alopecuræ exa ceno thea. Adidur oculorū medicamentis. Fauces purgat cili melle fumpta. Vocem lupad & cindol facit, fufpitionis uulfinibusq. iucunde model cum refina terchithina in oleo fumpta. Inuifis Arabi de Sandarachæ placita confer, & nihil quod a prædictis pugnet offendet. Sed ne plus æquo uerbo fice fim, utus Auicena, qui Lib. 1. Cap. 100. de Sandaracham hæc fententia fcribit, iuficit. In ipfa est fupnitas & propiætas retinendi fanguis. Debetur melle quæ do cum ex fiffimæ gaur. Huius fumus prohibet catarrhos. Flexum deniq. fanguinis & afim a humidum fua exactione auet. Vtuntur ea fuffiatares, ut defficultat anhelus non incurant. Quare, ut fînt tandem factam, emelle Arabes uenfiale est, Sandaracham gummi fiamur, cum ex uentum decreto potius lapis fit metallicus.

Sandarachæ
uires.

De SACCCHARO. Cap. XVII.
Saccchari antiquiorum est, quod Diofcor. Galenus ac Plinius defcribit, fpeciem mellis effe dicentes, & ab eo enim rem de eo inter mella loquuntur. Diofcorides autem hæc de Sacccharo Lib. 1. Cap. 100. fuit uerba. Vocatur & quoddam Sacccharum, quod mellis genus est in India, fpecific Arabia conuenit. Inuenit id in harundinibus concretionem fua fub fimile, & fub dentibus effat fite confingitur. Galen. uero Lib. 7. de fimplicibus medicamentis, cap. 100. de Sacccharo hæc effe fententia. Saccchari aut uocant ex India folidiq. a fponat Arabia, in harundinibus concretionem, effiq. mellis fpecies. Hædus Galeni uerba recitauimus, Plinius aut Lib. 1. Cap. 1. de Sacccharo fentens, nihil a fuperioribus uariis, eius hæc fuit uerba. Sacccharon & Arabia fert, fed hædus India. Eff autem mel in harundinibus collectum, gummatum modo candidum, dræ tibus fragile. Ampullifimū nectis audiant magnitudine, ad medicorū uantū ufum. Huius quoq. fcribit Alexander Aphroditæus Lib. 1. problem. 74. ita inquit. Quod Saccar Indci appellatur, melli magis eff, fole cogente rone, conuerfunt ad melle dulcedinem, quod idem monit effe Libano ficut certum effe fit Saccar id proximū falis glicibus candidū, fragile, cum ad quæ ingenda purgandiq. melli fimile habet. Sacccharos uero hoc antiquiorū melli dffere a fole Indci in primis offendit Archigenes, antiquiffimus medicorū profefor, qui id Indci falis, & harum dffere melli uocant. Papius Indci Aegreia Lib. 1. Saccchari falis Indci nomenne auentum. Eff fal Indci ex colore quidē & concretionem communifit mella, guffu aut melleus. Hoc item Auicenna quoq. Canon. capit. de fpecificis melle quæ ficanis fcribit, inquit. Tenent in ore falis qui ab Indci deponit, & clon fite, dulcedinem fua. Cura autem Saccchari falis Indci nomenrior, uulgaris, quæ eff, quod quod fua concretionem fite fimile fit, candidūq. ac frefcū in eo flectant, & eff dffere humore aliquo, ut uoluntatem, quæ in fole fuit, una hæc fuffi uoluntate offendit. Dffere & hoc Saccchari nomen, & eff India folidiq. Arabia per arabol, Candidū, quæ nomen fite ex adu fferat in melli obduerit. Eff aut fal Indus, fite Saccchari Candem, adu a Zucchero nomen Candemque Taberniq. Nam Zucchurum Taberniq. nomen nro tempore non peruenit Indci. Sed ex Zucchurum nro quare uel quingulis excocto, fucclit in aoris coarctat gratia, leplafari Veneru fane dffere uerit; harundinas quoq. immitentes, fupra quas uidet poffi congelatum; & goffeto inuoluentes, ut nau ex Orientibus reptionibus in modum puenit, ita etiam nroffum Z V C C H A R V M Candem fuficia est, cuius mare-

B

Archigenes.

Cia est Zuecharum albu. Proinde erant Auicena's expofitores, Græcis Heculana, & alii, per falem indum Zuecharu Candia intelligentes. nam præter hoc quod non est animale, & d factuū, etiam colore non est album, uerū potius lublutum. Candam autem naturale, antiquos Saccharum nominatum, ut fœcit Arabi, ut dicitur, & India canu in harundinibus, ut a quibus fructus, maiorq; duriciā, ob sehemiores radices solis, aptioraq; ad id telardum harundinis ha, coagulat. Est uero Saccharum hucanequorum a Zuecharo nostro diuersum. Nam res Zuecharum a nostra dicta, nihil aliud est, quam succus a propin genio plantæ bene comita expellus, calore ignis plus minusue excoctus, coactus ac coactatus, in Zuecharum tantu candidius & durius eundem, quanto plus concoctionis despanoni que uole aucta. Et ut loannes Matenudus, acriter inuidet uis, in suarum Epistolarum medicinalium libro secundo, se a Lusitanis & Scula cognouisse scribit, plantā, a qua Zuechari expiuntur, humidis locis proprio semine ferunt, exenere quidem specie arundinis magnæ similes, interior substantia ualde dissimilis. Pulpa enim est, graua, mollis, & succi plena; quæ arando e coactano fit lites, dura, uicua. Quæ si hista cum antiquorum Saccharo conuulens, nihilquid eidem conueniat, deprehendit. Nam cum antiqui omnes Saccharum suum, ut paula ante diximus, melis materiam ac non esse sagantur, erit ab eo tam diffen Zuechar materiam, quā plantā desierit aqua. Forma desiq; quam illi asserunt, minime huc nostro congruit. A Dioscoride enim salubus, quo ad consensum congruuntur simile, ac denubus, salis insar, per frigidiof, & a Plinio quoniam modo candidius. Nostrū uero, quicquam coquantur, colore potius nigris, & subfolum, quam candidum intente: nec denubus fragile, sed per se durum, non per deraum uentione glumidum. Efficiens quoque noster primum est forma ipsa plantæ: secundum ardox calore L gens coqueus & despani & demum hanc, quā uidentur meq; formam in lignis quibulda uolculis deducens. Antiquorum autē Saccharū uetus potius lingus adglutina, dchinc superueniens solis calor ebduat. Nostrum etiam plantæ pulpa in Siciliā & Canariā insulas conuenit, effigiemque arundinis similes. Illud supra arundinis uerx folia in India scilicet Arabi, & mox Libano, uelē Galeu, libro tertio de alimentis, cap. 36. & Alexandro Aphrodisio, coagulatū inuenitur. Nostrum gūg proceribus suauissimas dapes ministrat, aliud ad medicina. ceterum uisum, Plinio sententia, uenit: & ut docet Dioscorides, in iaculo est, uenit a uo hoc uenit exur. Nostrum potius pedari quam uenitculo uale expeditur. Illud posticum non lileuolum, ut sic Paulo, sicut inest nostrū uero non minor limes quam inest facti. Quis est im, qui Saccharum antiquorum, & Zuecharum nostrum esse res diuersas amittat: quando forma, materia, efficiēte, loco, uisibulq; longe cariat.

D

De CISTHO, SEV LADANO. Cap. XIII

Auicenna. . Can. cap. 42. de Ladano scribit: Ladatum est humiditas preda in pilis caprarum palceorum, & barbis earum, cum pascunt plantam, que nominatur Cufus. Quibus sane uerbis Auicenna sonuit, Ladatum esse speciem Cufi, ut quod et cap. 12. manifestius ut dicat, dum inquit Et una quidem speciem eius est, que nominatur Ladatum. Cufum autem Auicenna corripit uocabulo pro Cistum posuit. Mōen autem & hoc caput Auicenna Hedera uites cum alius herbar, que Ladatum sūt, uisibus, id quod perspirum est, hoc caput de Cuso conferent cum capite de Cistho apud Dioscoridem. herapin quoq; hanc auctorem quum Auicenna de Ladano scribit, dicens: Ladatum colligitur ex una specie Cufi. Ex quibus etiam uerbis manifeste deprehendimus, eundem penne ac Auicennam Hedera naturam, que Græcis uale dictur, non satis cognouisse: nec enim a Cistho, hoc est, Hedera, Cistum habere Ladatum fecerit potuerit, sed nomen uicinitate decipit, que Cistho debetur, una tantum municipaliter, ad Cistum manifestum. Nam pinguis illud, quod a Lada herba, que Græcis enūciat dictur, Ladatum nuncupatur, barbis hinc rem adhæret, non de Cistho sicut Hedera, sed de Cistho, quemadmodum Dioscorides, Galeus, Paulus, & alii ueteres uno consensu modum colligunt. Dioscorides enim libro primo, cap. 12. de eo in hunc modum scribit. Est & sterum genus Cistho, quod Ladog; quibuldam dicitur, tritice Cistho sicut herba nales, forptiora tantū nigrioraq; foli' habet, quibus per uer pinguedo quidam, que adstringens de se, inhaeret, quibus quibus & Cistho accommodata. Fixe eo Ladatum, tota eius palmentis laci rapit pinguedinem barbis & fœmēbus, quoniam uicosa sit, inhaerentem reportant, quam depedentes per colligunt, seu inq; in oīas conformant. Galeus enī lib. 1. simplici modica mentio cap. 12. de Cistho scribit: Cisthos in calidioribus, quid loes generat. Ladog; ex eo Ladatum medicamentū. Accedit Paulus Aegineta, quoniam alter quid prædicti de Ladano dixerit, cuius huius sunt uerba. Ladati ex Cistho, quā Ladog; uocant facti uero in Cypro, lome confecti adū, quo pascio lome possit uerx Hedera colligetur, sicut Ladati, quando in Cypro

infata, si Theophrasto grauius auri credimus, nec Hedera quidem nascitur. Est igitur Cliffo vel Lada, siue Lodon, non autem Ciffo, id est, Hedera, cuius flos de passio, Ladum hircorum barbis adhærescit. In hoc equidè errore, quem admodum in mulis alij, sunt auri Pandæum, qui uelens forte Auicennam imitari, Hedera nomen aliquanto etiam, quam caeteri, sustinuerunt, adeo ut omnem herbam, quæ capra libenter uescitur, ab eodem Hedera appellari possit, non tam deest quæ fuisse arborea sit. In eundem errorem incidit & Pannus; ut uulgo est hircorum confusum. Hæc Ciffo tribuit, quæ Ciffo Dioscoridis ac reliquorum probatissimorum testimonij conueniunt. Plura ea de et offendes apud Nicolaum Leoniceum, nunquam taudare satis eruditioris hominem, in eo libro, quem de Plinij erroribus edidit.

DE SVCVTO. Caput .xv.

A Vicena secundo libro sui usui Canon, cap. 60. ait Semperuia est Sucum. Et cap. 148. dicitur, quod Sucum est Semperuia, & dicitur, quod est species faminis Mandragoræ, & dicitur aliud. Ex quibus satis constat, ignorasse Auicennam, quid esset Sucum, nam uarias de eo sententias afferens, uni præ alijs non inhæret, sed solum refert alios existimasse, quod esset Semperuia, alios Mandragoræ cuiusdam semen, alios aliam rem, nihil tamè interni certi uere tam dubie pronuntians, id quod fecit quoque Pet. 10. Canon. 4. Tract. 4. cap. 1. de spinis agnoscit eam ore in hanc sententiam scribens: Sucum est Semperuia & scilicet uel quidam in suo aggregato uelut esse calamenti speciem, nascitrem inter lapides. Quid, quæso, ceræ ex ambigua illa descriptione uentur medicæ professionis studiorum Alu relapsant tandem, qui Auicennam hinc arguunt idolum excreuerunt, quiq; ab eo dissentire, pisculum ducunt, cognoscensq; non solum in hoc autore omnia dubitationibus esse plena, sed & omnes eius libros, secundum præsertim, in quo de simplicibus medicinis tractat, in multis scate erroribus. quorum magis partem habet hircus agnoscit. Sucum uero neq; est Semperuia, neq; semen Mandragoræ, neq; species calamenti, sed est Dioscoridis ac aliorum uerè Symphyti id quod diuicidit admodum erit, si quis Auicennæ caput de Sucuto, est capite Dioscor. de Symphyto comparauerit, Auicennam namq; Sucum in hunc modum describit: Sucum dux sunt species, una petraea dicta, alia non petraea. In ipsa est humiditas calida temperata, & resina, habens odorem & dulcedinem quandam, cuius aqua salua attritu, & conglutinat partes carnes in uase. Diosc. uero lib. 4. ca. 1. dicit de Symphyto uerba, Symphyton cognominio petraei, nasci in petra, ramulos habet Origano similes, granules, folia, caput uel ut dixerim, totum est ligneum & odorati, dulciq; gustu, & saluè prococta. Radix habet longa, subnullam, digitis crassitudine. Cæteris eam cum coquunt, consistit. Haud aliam Petrus lib. 1. cap. 8. Symphyton drapega. Alium, inquit, non uocamus, Graeci Symphyton petraeum, simile cum la bubula, folia parua, rames ortus aut quatuor uel tres, cacumines thymi, lunculosum, odorati, gustu dulce, sicut resina, longa radice, rursus nascitur in petris, id est petraeum cognominati. Radix rames, cum coquantur, conglutinat addita. Ex istis bene luce meridiana clarius est, Sucum cum Symphyto idem esse: ut uulgo enim descripti erent conueniunt, adeo penitus Auicennam, ceruè rē, eo quod Sucum id est quod Semperuia effecit, quando Sucum descriptioni nihil commune habet cum Semperuiæ descriptione, ut constat cap. 1. lib. 4. Dioscor. de Arzoo, seu Seda maiore legimus: ueram singula eius descriptionis Symphyto magis, quam Consolida magis uocant, conueniunt, quam uel Semperuiæ, Mandragoræ, aut Calamenti, ut ex eorundem descriptionibus, quæ consilio præsumus, luceat et.

DE MEZEREONTE, SEV

CHAMAELEA. Caput xvi.

Primo omnium, ut error hunc probe cognoscamus, Arabes delectationes nostre præmittimus, ex quibus liquido monstrabitur eundem toto in loco errasse, inter Arabes autem Auicenna lib. 1. cap. 107. de Mezeron in hunc modum scribit: Mezeron est lichenis magnus, quod est dactylon modum, uisum eum est. Arabes habens folia & stipula, & hoc est dactylon ambocum; & quod dactylon est, pernicissimum castris, Melius Mezeron est, in quo Arabes, ha plerima, & similia folia obus, & lobulosa, hæc autem excreuit, & etiam accit. oris est uelut uermes. Mezeron uero in suo de simplicibus medicis, lib. 1. ca. 1. dicit: Mezeron est plana, uocata apud Persas caprea aram, cuius folia sunt similia stipulae, sed minor. Est & plana lichenorum maiorem, cuius species sunt plene. Hæc enim quædā magna habens folia, & subula. Li & parua habens folia sicut folia obus, & stipula minor. Et est folia habens erispa & aspera & ex eis aliud est colore habere uidentem, & aliud habens cinereum sicut argem. Serapion per omnia seme tam perdidit conuenit, nisi quod ex genere lichenarum herbarum non fuit. Ex quibus colligimus plerumque, quæ ab Arabibus Mezeron nominant, Graecos esse eam, quam Chamaeleon uocant, ut constat, consensum caput ipsum de Chamaelea apud Dioscoridem descriptum,

A

In Auicennam.

Suum.

B

Cum hoc, quod de Mezerion ex Arabum fementa boni reuoluitur. Dioscoride enim lib. 4. cap. 104. de Chamaleis hæc sunt uerba. Chamaleis didrantiles habet ramulos, si uex oreolatus, folia habet oleæ similia, tenuiora tamen & frequenta, amara, pusiū condigna, & iactantia sunt. Hæc omnia Arabes suo adscribunt Mezerion, adeo ut uellus, nisi talia excoletur, non uideatur Mezerion Arabum esse. Græcorum Chamaleam. Quæ ideo hoc nomen apud Græcos forma est, quia habet folia similia oleæ. Secundum ex Arabum descriptionem colligi, Autennam & Mezerion duplicem incidisse errorem. Primus est, quod Mezerion inter laetana connumerant. Secundus, quia Chamaleonem herbam cum Chamaleis siue Mezerion confundunt, quarum tamen non modo nomina, sed etiam natura ratio diuersa est. Non esse autem Mezerion inter laetana herbas collocandam, ex Dioscoride in primis manifestum sit, qui sur Chamaleis nihil tale tribuit. Præterea si herba esset ex habentibus lac, aliquam esse speciem. Thymalorum consequeretur, aut aliam quandam laetana herbam, quarum tamen necesse non recte dici possit, ut constat ex Dioscoride, singulas Thymalorum species, ac herbas reliquas laetanas describere. Quod uero multa Mezerion seu Chamaleis tribuerint Arabes, quæ magis Chamaleoni conueniant, probari potest ex his, quas ipsi suo Mezerion adscribunt proprietas. Nam quod primum placet eisdem facium species, album aliquid esse domies, aliquid uero nigrum, hoc adhuc ad Mezerion uelinet. Nigrum enim & album non sunt Mezerion, id est, Chamaleis fructus differentie, sed Chamaleonis herbe aculeata, cuius duo quidem genera, alterum albi, alterum nigri discerni non modo a Dioscoride, sed etiam a Plinio designatur: immo ab ipso quoque Scripione, qui postea in alio loco & rapine diuerso de Chamaleis albo & nigro eadem fere sentia, quæ de ambabus Dioscoride quoque tamen minime de eisdem herbis, capite de Mezerion fuisse mentionem, cuius tamen simplex species est secundum Dioscor. Plinium ac Paulum, qui omnes Chamaleonem album & nigrum sui generis herbas fecerunt, a Chamaleis, id est, Mezerion differentes. Hunc eundem errorem repetens Auicenna. 1. Canon. cap. 100. Chamaleon, inquit, est species de Mezerion nigra, monstrata, sicut in super Auicenna capite de Mezerion, proprietas nunc manifestata, in hanc sententiam tendentem. Omne species adhibetur ad morphæam, & albas, & ad leuigæ, in uex eximas, & quandoque admittitur ex sulphur. Constat ut eam de ratione nunc, & proprie de ratione nigra, & sed in uex dolore densa. Quæ singule proprietates a Dioscoride alio tenore, capite decimo, non Chamaleis, sed Chamaleone nigro tribuuntur. Huius enim de Chamaleone hæc sunt uerba. Potest concisa radice, addito ex quoque amaro in futuro, Cedreusque oleo, & Axungia, scabies exierit. Absterget & impetigines, admittit sulphure & sulphato, in uero cocta & in uita. Collumitur decocto eius utiliter in dolore dentes. Subiungit Auicenna, quod omnes species Mezerion admittitur ad impetigines & uicera fordida cum melle, & radice & coctis. Hoc quoque dictum, in præcedens falsum est: quæ sit proprietates purgandi uicera fordida, & quæ Ekhar habere cum melle, non est Chamaleonis albi uel nigri, quos eodem capite Auicenna falso innuit esse species Mezerion, sed Chamaleis tantum ut habetur ex Dioscoride, cuius hæc de Chamaleis uerba. Respingit eam melle concisa sola, fordida, & quæ crustas contraxerunt, ulcera. Quæ deinde sequuntur apud Auicennam, ea Chamaleoni albo conueniant: sicut est educere lumbicos, contere hydropis, & reliqua. Testis est Dioscorides, qui hæc omnia Chamaleoni albo adscribit, inquit. Radix Chamaleonis albi acerbis pondere pota, lumbos uenit lumbicos pellit. Datur & contra cutem subeunt aqua utiliter diachma pondere cum uino: ex uino enim ac melle. Hunc errorem continuat Auicenna Fen. 1. Can. 4. Tra. 1. Summa. 1. cap. 7. accidit in argentea, quæ Chamaleoni nigro, radice uenit a Paulo Argentea affliguntur, ipse ad Mezerion, id est, Chamaleam transferret. Necesse erroris experti sunt Mesurici enim non aliter quam Auicenna, cuius sententia exiit, Mezerion adscribit, qui debentur Chamaleoni sentit enim interficere lumbicos, collationem quoque diachma coctis dolore dentium, & sicut eo utriusque bonum ad scabies quoque singula alios. Chamaleoni albo & nigro tribuuntur. Nihil uero hoc genus conuenire Mezerion, siue Chamaleis, ex Dioscoride liquet, qui ueritas eius proprietates breuissime his uerbis complexus est. Purgant per infera sola eius prurum & sifem, maxime si delectanda dantur, uti foliorum parodusbus abstinere morie: conformant autem aqua multo in pilulis. Non conficiuntur in stomacho, sed quæla semper fuerunt, excoctantur. Huius arbitror, ad ipsum usque ostensum est, aberrasse in Mezerion descriptione Arabes, commodum itaque ut ad alia festinemus.

Proprietates
Mezerion.

D

De CICUTA, & NAFELLO. Cap. xvii.
EX hoc errore deperit, manifesteque agnoscunt ueritas amatores, quæ in caligine uidentur hi, qui modica tenent. Auicennam, ueritasque medicina principum statuunt hæc omnia quæ ueritas sentit siue alio rationis examine, pro uero admittunt: adeo ut non immerito quis forem humanam deplorare posset, quod tot feculis miram in modum sub Auicennæ pla-

placide peritibus sit. Ceterum enim est, Aulcentiam nihil eorum, quae scripserit, exposuisse. Rex enim fuit, & curanda infirmis operam non dedit, transcripseratque sancti Alabani ac Rasi, aliorumque fuit. Proinde ubi fuit uetus uisitare tenax, mox uisum impigit, ut ueraciter admodum Ambrosius Leo Nolanus, non obesse naris ut, de eodem sicpe monuimus, Aulcentiam dum res naturales legesque proprio tractare aggressus est, uisus adeo arguente figurauit, ut pro spem in gloria, malis philosophi nomen adeptus sit. Et hac uera esse, sentient omnes, qui ea quae de Cicuta & Napello scribit, exacto iudicio nonauerint. Annuaduentum itaque Succaram apud Auicennam eandem esse cum Cicuta: eisdem siquidem Succaram imbuit effectus, quos Cicuta Dioscorides. Libro enim secundo, cap. 2. Succaram in hunc modum describit, Cuius huius planta est, sicut eris ferula, & habet florem album, & seminem sicut Anisum, Dioscor. ut. 10 lib. 4. cap. 2. Cicutam ita depingit. Cicuta geniculorum proferit caulem, fœniculi modo, & granum. Folia ferulae similia, angustiora tamen, & grauius odorata, in cacuminibus, & umbellatim habet, florem subalbidum, semen simile Aniso, sed candidius. Quis est iam, qui collatis utrorumque descriptionibus, Succaram esse eandem cum Cicuta non uideat? Verum Aulcentia tanquam parum sit constans, descriptione illa non contentus, Succaram aliquando scripsit cucumernis, aliquando masdragore, hanc a diversorum auctororum opiniones confuso tradit. Eandem enim nunc Euphorbium, nunc Alpharphar, & sorsumquam Hyocysamum nigrum uocat. Nam Fen. 2. cap. 4. or. 1. cap. 2. ubi de uenis agit, Cicutam non Succaram, sed Alpharphar appellat, eandemque esse Napellum, aut uenenum interficiens hominem, & non interficiens turdos. Quod & 3. Canon. cap. 2. de Napello facit: eorumque uenenum pro turda nominatur, dicens: Coturnices ex eo obantur, & non moriuntur. Quae eundem Galenus lib. 4. de simplicib. medic. dist. 4. cap. 1. non Napello & turdis, sed Cicuta & sorsum adscribit, cuius haec quidam uerba sunt, Cicuta hominem sane interficit, ob meum laniandum, & caloris abundantiam, ac propter magnam quam habet arteriae in strahendo uim, pollens adhuc perstringit cor: non exanimat uero fumos ex contrariis causis. In eandem quoque sententiam scribit Galenus lib. 2. de alimentis, cap. 4. dicens. Cicuta uero nutrimentum est, homini uenenum. Quamvis uero biterdicam, antiquus interpretes perperam semper pro fumis, turdis uerunt. Id quod & Alexan. de Aphrodisiensi in prooemio suorum problematum indicat, inquit. Veritas coturnices, Cicuta fœniculi uisum, quae toxicis humilibus esse censu est. Videmus itaque manifestissime, Aulcentiam Napello imbutis, quae ex autemque omni ueneno debent Cicuta, quae enim noli in fecali medicamentis, de Napello constanter assumat, quod nulla experientia habent compositum. Quod autem Cicuta Hyocysamum nigrum nominat, id manifestum sit ex capite Fen. 2. canon. 4. tradit. 1. fumis. 2. Vbi omnia signa quae scribuntur de Aulcentia in eo, qui uulsi Hyocysamum nigrum, nec contra adueniunt remedia non sunt alia, quae quam Cicuta Dioscorides vocat. Aulcentia namque ait Accidit ex eo perfoctio & frigoris exortuatio, & sensio uentris perfoctio, & interbreuitas usus, & forsitan non uidet aliquid, & desinit imaginatio, & indigat extrema, deinde ipsa perfoctio & interbreuitas. Cura, Administra in primis dyliana & ueneni, & ueneni solutio: deinde da in potu de uino puro aliquid post aliquid: quoniam est magnitudo: mmi cum eo quod bibis & abysaliti. & deur in potu piper cum uino, similiter calidum & rora, &c. Dioscor. uero libro sexto, cap. 2. in hunc modum, Caliginis uenigineque oculis tanta Cicute potus affert, ut nec minimum uidere liceat. Singulis uidem, mentis alienationem, & ex tremam corporis partium perfrictiones. Postremo consualione stragulantur, cessante a moru omnia arteria spiritus. A principio igitur, quemadmodum in alijs decretum est, uomitionibus eadem educamus: mox exanimamur hac facta, de lapsum in intestina eius parit purgationibus, usque ad ueniam ad efficacissimum remedium, Meracas uenit ponones transibimus, per interualla dantes, & in interuallu his alimur bubulacum & lac, ut abstinemus cum pipere, calidiorque, aut rura, &c. Ceterum si cognouisse Aulcentiam, Napellum, ex multis colligi potest. Primo, quia signa, quae ab Aulcentia ponuntur, in eo quod iuxta Napellum, sunt eadem quae, quae a Dioscor. scribuntur in his, qui toxicum habuerunt quod. Id ut uideat eandem ueniam monstrabunt. Aulcentia enim Fen. 2. lib. 4. capite primo, ita de Napello docet. Napellus est ex detentibus, & accidit potum ipsum, ex apoflemat labia ipsius, & lingua eius, & fœ quentes sicut super ipsum uirgo & syncopis, & ex eo raro euadit, ex caligine succo singunt sagittae. Quod omnia Diosc. libro 2. capite 10. non Aconito, quod idem cum Napello est, ut diximus supra, sed toxico adscribit, inquit. Toxicum creditur ideo appellari, quod barbari sagittas relaxare non possunt, sequitur potentes lingua labiorumque inflammationem, infantiq. quae coeren non possit, uarias similesque imagines: quo fit, ut diuina curatione sentiant, raro incolumes euadant haudentes. Hoc aut ueneni genus Aulcentia, oblitus quod amica de eo scripserit, mox infra cap. 2. corrupto uocabulo, pro toxico Tefom uocat, cuius se nec naturam, nec curam nosse fateatur: eandem tamen in eo ex aliorum sententia tradit effectus, quos Dioscorides in toxico notat, ac quos

A
Aulcentia in
doctus & cha
podos.

Succara.

Cicuta.

B

Capulo inter ipsosmet Auisenna in Napello assignat, adeo nihil pestius eorum, qui scribit, metemurata ut de uera quia possit, hominē omni cerebro ac memoria caruisse, quod tam pugnantia non animaduerunt. Secundo, non cognouisse Auisenam Napellū, & ex eo colligi potest, cum Napellus barbaria nihil aliud sit, quā qd Aconitū Graecis & Latine: hong duplex est, auctoribus Gal lib. 6. de simplicibus medicis, & Dioscor. lib. 4. cap. 1. unum repertum, ab eadem Pantheis sic dictum. Aliud uicinerum, quod lupus innotuit, ita appellatū. Auisenna de his duobus generibus Aconiti eisdem secutus, Fen. 3. lib. 4. de ueneris, sed nomine frangularis Adip. id est, lupi & frangularis leopardi seorsum a Napello, tanquam re diuersa egi: quod nullo pacto fieri potuisset, si Napellum cognitum habuisset. Iam uideant Medici seniores, quo pacto suum idolum, Auisennā uenerunt, quare exstimant conuenire quod dicitur uisum illum suum Canonē traxisse, & si Deo placeat, uti uisum medicinam per compendii tractatū posse. Si enim diligenter ex, quā de Napello ac Cicuta, ac multa alia, quae de curandi ratione conscripserit, quare parē in secundo Tomo prosequemur, examinassent, non ordinem, & lucē, sed Cui meritas tenebras, ac confusum chaos offēdissent. Verum, ueritatis studiū facile ex uno errore arimabunt, quantum in alijs sit fidem Auisennae, quae etiam, nūc iudicium accedat ac delectur, confusus est perpeno non artifice.

DE IXIA, seu VISCO. Cap. XVIII.

Auisenna Fen. 3. Canon. 4. summa. 1. cap. 11. de Visco sub nomine Alābie, ita em Arabice appellatur, tanquā ueneno loquū: eadem enim eadem fere signa ang remedia imitatur, quae Dioscor. in Ixia ueneris potius recenset, adeo qd deceptus nominā propinquitate, Ixiā, id est, uiscum pro Ixia ueneno descripsit. In quā etiā error Plinius incidit, idq genus ueneri quod Graeci Ixiā uocant, non fere, sed ipsi auctorem Viscū appellauit. Quare uer seniores quodq conuulsi fūti, posant tam Auisennā, quam Plinium loqui de Visco, quo aures decipiunt. Artieri non possunt, nec uer Auisenna, aut Plinius Viscum aut uiscum inter uenera connumerant. Auisenna liquet lib. 4. cap. 11. de Visco tanquā salubri medicina, haud aliter quā Dioscor. lib. 3. cap. 11. plura sentit, nullū dant in eo nomen inueniendi nocum. Non minus Plinius lib. 11. cap. 11. accura aliter de uarijs Viscū generibus sentiens, uti abest, ut Viscū uenerū esse dixit, ut in robore arbore natum, certā tamen religione deceptū, secundu Druisū opinionē, contra omnia uenera esse remedia asinuit. Quare inseri oportet, utroq abusus esse uocabulo, hūc pro Ixia accipientes. Eū hoc nomine possunt calumniā uindicare, non est tamen, quod reliquū Auisennae errores, quibus in Ixia multisque implicat, quare tollerant. Inter quos primus est, quod eā esse fructus Thephisae uerbi, quae Dioscor. Ixia uenero, quam tamen ab Ixia sit diuersa. Verba autē Auisennae Fen. 3. Canon. 4. summa. 1. tracta. 1. cap. 11. de Thephisae haec sunt. Haec est gummi ruzae monna, & quandoq sentitur in sapore eius sicut sapor Albedarangi, & est calida, & accidit illi qui bibi eam, retentio eorum omniū qui currunt ex uisq uisq, & apostumatur lingua, & accidunt ruginae & infatio. Has notas uisq uisq Dioscor. lib. 4. cap. 11. Ixia uenero addidit, in hanc sententiā differens. Ixia, qui & Vlophceos dicitur, simile quiddam dam bibitur.

Ixiā. Oxyimo in gultu & odore refert. Facit graui languor inflammationē, inflammationē. Cuncta corporis excrementa compellit, & cum delectu animae in se ueneno strepitus ac inflationes excitat, nec quicquid tamen excreuit. Ex praedictis autē Auisennae uerbis uerū tres colligunt errores. Vnus est, quod falso Thephisam gummi ruzae syluestri interpretatur: quod non solum hoc loco facile constat, sed etiā. 3. Canon. cap. 11. ubi loquit. Thephisae est gummi ruzae agrestis. Quē error deinde serui tiores omnes, Thephisam passim ita expēserunt. Vnde si caput hoc secundu Canon. de Thephisae exactius examinassent, ac cum cap. de Thephisae apud Dioscor. comparassent, proculdubio intellexissent hoc nomen Thephisam esse apud Auisennā deprauatum, & pro Thephisae scriptū esse Thephisam. Vnde ex errore scripturae falsa etiā expōsitio habuit originē, posuissent autem ex eodem Dioscoride, tunc, Thephisam alio nomine non ruzae syluestri, sed serua posita syluestri appellat. Videt, quantum linguarū inflexa ad intelligendā auctorū scripta obicit, adeo erit, ut non modo de Ixiā, sed uisq uisq inflexa, quilinguam connumerat medicis: non esse, cessantem contradant. Inter, & error ex falsa uocabulū scriptura promanauit, necessariū tamen erat, ut hunc indicaretis equando non pauci sint uisq uisq morbi, qui uenerū hanc Auisennae translationē exteris omnibus praesertim putent, citiusq mori digni, quam ab ista quicquid dissentire. Alter error qui ex praedictis colligitur, prioribus multo grauior est, quod simpli Auisenna in Thephisae contradicta. Nam in. 3. Canone, de Thephisae scribit, quod in radice eius & conuolui ipsius & lachryma eius est solutio, hic uero de ea inter uenera tractans, ait. Et accidit ei qui bibet eam retentio eorum omniū, qui currunt ex uisq uisq. Quare cum solutio & retentio superfluitati seu excremento, siue effectus contrarij, liquet manifestissime simpli contradixisse Auisennam. Dioscor. autem lib. 4. cap. 11. Tā

Liquorem per
ritu, medico
necessaria.

plum interea enumerat, quæ salutis quidem causâ dantur, non tamen mitiora alijs uen- A
tibus penalis differunt. Serapiliones facientes, aurulura quæ opus est purgare. Non est
traque in Aukerit quæ ab urino uindict, quin apertissimam in eius uerbis esse contradi-
dicit. Tertius error est, qui ex lupinibus colligitur, quoniam his de uena eademque respici-
bit diuersis nominibus non animaduerunt. Nam cum paulo ante de Theriaphia tanquam de huius
serpissis, iterum post huc de eadem huiusmodi Aldibic nomen trahat, enigmæ effectus quosda-
pra Theriaphia tribuerat, iam Aldibic, id est, uicco adhibet, id quod mox comprehendit, qui bi-
bi uicco capitis uerba consentant. Intelligit & ex illo errore medicæ protectionis candidat, &
si possem ambigua loca Auerrois, de quo orationis morandi: transcripserim enim tantummo-
do alterum fuit, omniaque utcumque obiter, citâ fidei uero acq. dilectum in unum coarctari,
non aliud suadens, nisi ut hoc patet Canonem suum ad nati uoluntatis magnitudinem dedit ueracem,
etiam utcumque confertant. Ceterosque ibi respondere, etiam quia uox cæcis esset obstruenda.

¶ De I S A T I D E. Caput XIX.

[illegible]

C Indico in rostris lapidis duo sunt genera. Alteri quidem sponte sua nascitur in hauradibus Indiarum, sicut modo erumpunt. Alterum, quod infectivum vocant, velum flos purpurarum corinis supereminens, quem desumantes infectores, sicant. Plinij autem, Dioscoridem imitantem, lib. 11. cap. 2. de Indico hæc sunt verba. Ab hoc maxima auctoritas Indico. Ex India venit harundinum spuma ad lucrescente leno, cum senior sigum. At in ducendo mixturam præparare cunctisq; mirabiliter reddit. Alteri genus eius est in purpurarum officinis innatis corinis. Ex his facti apparet, quamvis Indico ab Indide differat. Insuper idem Pandetarius ab eo loco, in littera videlicet A, Olsidit ut potius Istandi & Bonih Gyce, Arabice aut Agido, Latine vero Sapontianum, vel herbam Istandi, eandem herbam esse docet, commendatissime. Nam Istandi, quæ ipse videlicet Olsandum vocat, non esse herbam, quam Graeci Seruthion, Latini radiculâ siue clauariam herbam, eo quod foliis ea in purgandis lanis utuntur, appellat, gens constat ex Dioscoro, qui de eisdem duobus capitibus, ut quæ natura & virtus illarum tradit. At non mirum, utriusque tam absurda scripsisse, quæ fere ubiq; mendacissimus reperitur, tam satis sapienter monstrat, est, Istandi non tantum perfectâ fuisse Arabi, ideoque in re sua aperta plus æquo imitatore, hic de Istande finem faciemus. Plura si legere ardeat inueni, vide quæ scribit Nicolaus Leonice, digestissimè lectonit, & exquisitè iudicij vir, in epistola ad Angelum Folianum, ex quo eras, ut in grege fascio, non pauca de hoc volumine mutuatus sum. Quæ ubi id etiam scripti duxerim, sua laude frui an, quod in semine primus fuerit, qui medicinâ a barbarorum sordibus, inueniensq; eorumbus vindicauerit, dignus hoc nomine, ut docti eundem curam multa laudibus exharet.

Nic. Leonice-
al eruditio.

De CALAMENTO. Caput. XX.

A Vicenna. Canon. cap. 12. Calamentum hunc in modum describit: Calamentum aliud est sua visio, & aliud monasterium, simile hyssopo in sapore, & similiter folia eius sunt in similia. Et est alia species eius, quæ nominat Alhauit. Et est quædam species eius, quæ vocatur Calamentum hirci. Et monasterium est formæ bubuli. Ex his Aulicæ urbis nemo nō, nisi calpa carere sit, cerat eundem errasse, quando sub Calamento nomine de omnibus Origani speciebus pertrahet, id quod sole clares monstrat Diof. quæ lib. 2. cap. 10. Origani, & non Calamentum ad Aulicæ præ-

D scriptum depingit, verba eius hæc sunt. Origani Heracleonit, sunt qui Cusiam vocant, locum Hyssopo simile habere, non tamen umbellæ rotæ figuræ, sed multitudine, & velut duosim. Semen illi in summis virgibus non densum durumq; est. Quæ vero Oentis dicitur, candidior folijs est & Hyssopo magis similes, habetq; semine conseriori corymbosâ modo. Triorigani autem frutes est calpus, Origani, Sempellus agrestis folijs & ramulis similes. In eum modum quoq; de simili Origani Plinius lib. 20. cap. 10. dicens. Origani, quod in sapore Cusiam simular, plura genera in medicina habet, & Oentis vel Prasion appellat, non dissimile Hyssopo. Trioriganon simile est Sempello sylvestri. Quod autem Aulicæ uniusq; hoc est, Calamentum & Origani, vires misceant, facile deprehendunt, qui eisdem de Calamento caput, cum q; quæ Dioscoro, de utriusq; scripti, consulas. At ne veritate cupidi quid desideret, nec nonnulla conferamus, ad quorū exemplis reliqua districabunt. Aulicæ inter cetera de Calamenti virtutibus sic scribit. Fit balneo ex decoctione monasterii ad præputi & scabiens, & quandoq; separatim teritur: & confert hydropili, quando comeditur cum sicibus. Et solutione educti cholera nigra, & confert ulceribus oris, & carnis superfluitatibus ex uniusq; herbis. Hæc singula Dioscoro, testis monito nō Calamento, sed Origano debentur. De Origano enim scribens, sic inquit. Calamentum Origani, prodest ad consilia rupta, & cum subuenies aquas cum sico comelia. Bibit eandem siccat accubitus metastas cum malla aqua regiam bibi per inferna intra. Præsignis illi & scabiens, & suffusus siccis emendus decocti eius leno, qui eo lavantur. Succus etiam viuentis, tonsillas, colicis illisq; & omnia ulcera sanat, & cum leno oleo in sulis rambis per eas pingat. Sunt & præter has proprietates alie, quas Aulicæ Calamentum adscribit, quæ tamen Dioscoro, Triorigano tribuit, quæ sunt hæc, Sedare nauem, extenuare lienem, confert stomachi doloribus & conurbationibus: sic ut animaduertit, qui Dioscoro, de Triorigano scribens, legens. Pignora sunt non pauca etiam, quæ uterq; Calamentis, quam Rorani Nepesid vocant, communiat, sicut sunt ista. Quando bibitur, aut ex eo fit emplastrum, confert puncturæ uermium ueneris fori, eius decoctio preueniat uenæ, confert spasma, & dilationi anhelitus, dolores pinguinis uentris, & cholericæ pallioni & rigori. Et quando per melle & bibitur cum uino, expellit venena moralla, itare siccis ueneris: quod si comedit & bibit post ipsum aqua casei debus coactus, confert dephlegmat, &c. Hæc sunt uires singulas ex eodem Dioscoro, lib. 2. cap. 10. Calamentis adscribit, dicens. Calamentum fuerunt potius aut emplastrum modo imposita serpentium moribus. Vnam pellicem postea decocti, opuntia rupta, consulsit, in spiritibus difficultate & non nisi resia ematice spiritibus, in mimbis, bibis per os uino, & scitum algori, Contra istalia uenena præputa cum uino

fach, refinituſſuſuſeſſe, nemis lumbicos cum ſale & melle pota necat, dicta erudiciſſa. **A** ppedet & elephanta. Proinde non eſt, quod quorundam patio Auicenna ab errore iudicari queat, neque enim de ſoto Calaminto hoc capite ſcripſit, quando multa ſunt in eodem, quæ Origano etiam enſent. Neque in nomine tantum peccat eſt, quia, quod Calamentum pro Origano ſcriptum interpreti incuſa fuiſſe. ſunt enim non pauca, in demonſtramus, quæ ex Dioſcor. autoritate Calaminto debentur. Sed quid multa? ſolent ſere omnia Auctores eſſe dubitationibus plena.

**DE HELXINE, ALSINE,
MYOSOTIDE, & ANA**

GALLIDE. Caput. .XXI.

Diſſere non ſolum natura, ſed & figura quatuor hiſ herbas, offende non ſolum Dioſcor, ſed Valenus atq; Plineus, qui ſingula ſecum illas depingunt: quod equidem non feciſſe, ſi eadem figura ſui natura non diſſere perſpectu habuiſſent. Hoc non animaduertens Auicenna, eadem Can. 1. cap. 1. ſub Auricula muris nomine conſundit. Nec potuit ab errore iudicari Auicenna, quod Alline & Myoſotis, quæ proprie auricula muris dicuntur, ac Anagalliſ, quia ſolius muris auribus ſimilis huſ conſtant, merito auricula muris nomine nuncupari poſuerunt. Nam hoc utique de tribus in dicta poſſit, de Helxone certe, quæ Conuoluſa, ob id quod omniſus, in quæ incidit, plantis ceram uſuatur, latine appellari poteſt, cuius ſolia, auctore Dioſcor. lib. 4. cap. 2. & Helxone ſolia ſunt ſimilia, dicta nequaquam poteſt. Quod aut Anagalliſ ſit diuerſa ab auricula muris, ſatis uis uſu ipſe Auicenna, ſecum uero deinde ſub proprio nomine de ea tractans, ob id ſola ſolentia eius propinqua ſe auricula muris diſtinguat. Ac ne uideat per calumnia falſo reprehenſe Auicenna, cuiſſe uerba ex. 1. de ſimplib. Medica. libro in modum aſſerens. Auricula inquit, muris eſt herba, cuius uirum ſecundum Galenum eſt propinqua uirum herba, quæ uirum abſtergit. Hiſ uerbis proculdubio Alline innuit, quam Galenus & Dioſcor. reſpondit ſibi ſe habere uirum. Galenus enim lib. 5. de ſimplib. medica. cap. 21. de Alline in hunc modum ſcribit. Hæc eſt herba parua, & uis uirum eſt ſimilis uirum herba, quæ uirum abſtergitur, hæc eſt, Helxone, quam noſtri Paneciana nominant. Dioſcor. uero lib. 4. cap. 27. de Alline ita tradit. Etenim uirum ſum eadem Helxone poteſt. Ita Plineus quoque lib. 20. cap. 1. de eadem ſcribit. Alline quam quidam Myoſoton appellat, uſuſque in ſolis, unde & Alline dicta eſt. Uſus uirum ad codicem inſtitutus non eſt. Quæ emendat omnia quæ Helxone, ſed inſtitutus. Subiungit Auicenna. Et hoc nomen conceſſum eſt duabus herbis, quarum una eſt, quæ nomen Galenus, Hæc quidem Auicenna uerba uera ſunt, non enim ſoli huſ herba, quæ proprie Myoſotis dicitur, auricula muris nomen conceſſum, ſed etiam Alline, ut ex Plineo tam patet & iudicat Dioſcor. & ſcribit. Alline muris auricula aliquid dicunt, quod murum auribus ſimilis ſolia habet. Quod autem addit Auicenna, quod alia quam nomen Galenus ſit ſimilis Voluſis, ſoli qua hæc minor ſolia, hoc per omnia falſum eſt. Nam neque de ea quæ proprie Auricula Muris uocatur, neque de alia, quæ Alline nuncupatur, dicta poteſt: quando nulla earum ſit Voluſis ſimilis nec in ſolis, nec flore. Scribit tamen hoc de Helxone, quæ & Ciſſampelos dicitur, quod habet ſolia Helxone ſimilia, minor tamen. Eſt enim duplex Helxone. Una Mercunalis herba ſolis & helſina, quæ a noſtris dicta eſt Paneciana. Altera hederæ in uinens naſcit, ideoque Ciſſampelos uocatur, & eſt Conuoluſa. Eſt autem duas Helxones, diſſimiles naturæ nec ſe nec offendent, & poſt naturam antiquiorum Græci, præterea Dioſcor. Paſcuſque Argæſta: qui prout ſecum quibus uerbis uocatur in lexico eſt. Helxone ſunt, qui Perdicium, qui Pantherium, qui Siſterium, qui Heracleam uocant. Vnde eſt abſtergere, & cum ſimplicibus humiditate aliqua ſenſim leniter quæ adſtingens. Poſt hæc idem Paulus ait. Helxine, quæ Ciſſampelos dicitur, diſſimilis uirum habet. Primam deſcribit Dioſcor. lib. 4. cap. 27. Et ſimilis lib. 11. cap. 15. Secundum uero idem Dioſcor. libro eodem, cap. 2. & de poſt. Poſt uerba paulo ante dicta, Auicenna ita ait. Eſt herba expaſa ſuper faciem terre, parua habens ſtigites, & azulos flores. Quæ uirum Auicenna uerba non conueniunt particula muris, ſed aliam Anagalliſ generis quod reſpondit Dioſcoricoſ lib. 11. cap. 26. de Anagalliſdem hunc modum ſcribit. Duplex duoſo ſolis colore Anagalliſdem genus eſt. Habet eſt altera ceruleis, quæ ſarmina & altera quæ maſcula, purpureis flore. Breues ſunt fruſus in terra ſcærentes, ſolus in quadrangulo caule parua, & mod. & reſpondit. Helxine figura ſemina habet oronati. Nec diſſent Galenus libro de ſimplib. medica. & Panemianum, cap. 14. dicens. Anagalliſdem duæ ſpecies. Una ceruleo flore, alia quæ purpureo, uirum ſemina in alijs ſibi ſimiles. Sicut autem France humides, ſolus mollis & puſilla, in quæ. Duo genera diu. Maſculæ phariceæ, ſarmina ceruleo, non alioſe palmo, fruſus uirum, ſolus puſilla, reſpondit, in terra ſcærentes ſurſum horum & aquoſi. Porro eſt ſus, qui dicitur ab Auicenna ad notand. Anagalliſdem propinqua, quæ in modum ſit illa, quæ nominatur Dioſcorides,

**Helxine du-
plex.**

Contrahit spinas & furculos, & facit adhærere plagas. Hi enim a Dioscor. quoque tribuuntur Anà colide, cum sit eam sententiam scribit. Lenendi vis unius est, nullam manuum arcent, furculos extrahunt. Eandem etiam proprietatem Auiscena ipse, cum scribit de unoque Anagallidis genere, cap. 1. sub proprio nomine, Anagallidis adscribit. Adhuc tamen Auiscena superest. Hæc aliam quandam proprietatem ex sententia Muscibach cuiusdam, quod scilicet non iuuant dum est inueniuntur ab eis, quod certe non est Anagallidis, sed refertur a Paulo Aegineto de ea herba, quæ proprie Myrtillea, id est, Amicula Muri dicitur a grana, quæ iam ad occidendos vermes adhibet. Ideoque clarum admodum esse ambior, Auiscenâ in uno eodemque capite quatuor herbas naturæ & figuræ differentes, misculasse, primum referens ea quæ Ailini, secundo quæ Hylæini, tertio quæ Anagallidis, & postremum quæ Amiculae Muri conueniunt.

DE PEDE CORVINO. Caput. XXXII.

Nemo miratur me Auiscenam erronee medicinae magistrum principemque statuisse. cur eritis eo nomine nō dignus sit, qui et si quis torerandi occasiones in se medica præstiterit, non uideo. Vt iam uero non tantum aliquando torere, ut sit uita humana periclitaretur, ita etiam conueniens potius quod subesse ansa. Proinde cum illa errandi occasio, qui Medicus huncceus in herba Pedem coruinum præbuit, tanta sit, ut sine uita humane salutis deorsum colari non queat, merito & hic inter reliqua eius erroris loci habebit. Nihil autem mirum, alijs errandi occasione dedisse Auiscenâ, cum ipse, quid esset Pes coruinus, ignoret, id quod nō modo ambiguit, ueritatem contraria, quæ de hac ipsa herba scribit, indicant. Canones enim, cap. 1. de Pedem coruinum in hunc modum differit. Pes coruinus. Radix huius herbe cum decoquitur, confer solutio ueni tunc anique. Et dixerunt, Paulus, & alij, quod confer colicæ, & efficit operationem hermodactylorum absque nouimento. Quod per Apollinem obiter, istis uerbis obsecras, quod et magis pugnat. Si enim radix Pedem coruinum solutio antiquæ potest, certe hermodactylorum operatione, qui sunt suis in soluendo potentes, facere non potest. Idem insuper Auiscena Pes coruinus. Can. 1. tract. 1. cap. 1. Pedem coruinum non colicæ, sed pedagra potius, ex eisdem Pauli sententia prædilectæ docet, ut scribit. Et dixerunt quidam, quod Pedem coruinum hermodactylorum hermodactylorum, & non est eius, nocere stomacho. Vtrobique tamē male Paulus super hac medicina, quæ facit operationem hermodactylorum, ab Auiscena citatur. Neque enim uelut Paulus Coruinum Pedem hermodactylorum comparat in iuuando pedagra, sed compositionem, quæ non miratur apud Græcos per Pedem Coruinum, aliter præstet, quæ apud eosdem Græcos & quædam, id est, per hermodactylorum contrahit, licet uidere licet apud Paulum in seipso, itaque ambigua illa sententia Auiscenæ descriptione nihil certi ueniri potest. Hinc est, quod tam uana eisdem interpretes de eadem herba pronuntiauerint. Quod si uero prædicti expositores, ut etiam eisdem iuniorum Medicorum schola, cognouissent alia esse herbam, a prædicta acatis Medicina Pedem coruinum appellatam, aliamque nosstra, nunquam tam uana, tamque dubia de ea scripserint. Ridiculum enim fore me est, putare herbam, quæ nostris temporibus herbarum Pedem coruinum nominant, esse illam, quam ueteres Medici, Dioscori, Galenus, Plinius & Paulus sub eodem nomine celebrant, quasi sit necessarium, ut quæ nunc sunt nomina herbarum, etiam prius fecerint. Erit rem datus de morborum, innotandi, quod inuenerim Pes coruinus, Coronopus, quod nunc est dictum: hanc defecit Dioscori. libro secundo cap. 1. in hunc modum. Coronopus oblonga herbula est præterquam siccata, & sola in uasis diuisa habet. Eius oleum modo decocta Radicem habet gratum in cibo adstringentem, ideoque colicis utilem. Nec aliter describit Galenus libro septimo, de simplicibus medicamentis, cap. 1. Et Plinius libro 1. capite decimo inquit. Coronopus oblonga herba est cum filari. Secum interit, quoniam radix prædilectæ facit educti, ut ostendit eolia. Eius autem dubio procul herba illa, quam uulgo Capnolam, aut Sarguam, quod nunc est dictum, apponit sanguinem efficitur Pedem Galii nominare. Quam etiam sub gallicanis nominibus describit Apuleius Madagascensis in libro de herbarum uirtutibus, cap. 1. in eum modum. Nasci amar herba Galli eris locis solidis, & circi, ias, eius cacumen in liliæ pedem galii. Non esse uero herbam hanc diuersam a Coronopode uero, in istius Dioscori, qui conscribitur admodum Coronopodis describit. Nascitur locis in colu, aggregibus et uis. Iuniorum autem Medico rui Pes coruinus, inquit alia a priori existit herba: ea enim exulcerandi uis habet, & non adstringendi, quia modo dum inuenerit, atque adeo ex infusis appolita, rodit, amputatque excutit ea quæ Dioscori & reliquis Græcis prædictum. Latius uero Ranunculus uisat: quoniam tunc herbarum in eodem elemento natae sunt, aut quod inter eius fructus frequenter inueniuntur. Radici uero uires non solum Pedem coruinum, sed etiam, ad rariis & sphyllis remittit, sunt enim, qui istius apud adhuc appellat, genus & notam eius indicantes. Nam tam barba plurima nascitur: quæ si in cibo potuit sumi, mentis alienatione, & cum labrum contra ducit, et uulsiuones facit, ut istis speciebus uidentibus præbet. Ab eo quoque effectus inuisti & amari

Pes Coruinus,
Coronopus.

rimis, & Antio Sardosis rufus inter homines quondam ita habetur. Huius herbar, quam uide-
 retur *hypocistis*, arana, cum diligenter replematur, nominantur, omnes quatuor facundis species: so-
 rum quodlibet & caule, si apponatur humano corpori, uim exulcerandi habere, & etiam facere
 docet. Id quod fane Diosc. lib. 2. cap. 24. de eam hanc ferentia scribitur. Barachon, fumi qui
 Apri agere nomen. Huius plura sunt genera. Vna in omni uis acris, & in exulcerando ita
 facillima. Habet omnium folia & caules inter impositi exulcerandi, uim & pigra modo, uim et
 dolere. Substantia Gel. lib. 2. de Simplic. Medic. ca. 2. ita differt. Genera huius plantę quatuor.
 Vnus omnis est acris, fortis in tactu, ut si exarsit apponatur, exulceratione faciat cum do-
 lore. Neque fessum Plinius lib. 2. cap. 24. ita scribitur. Rarum uero uocamus, quem Græci Bara-
 chon: genera eius quatuor, omnibus uis caustica, si cruda folia imponant, pustulęque in ignis
 faciant. Cognoscitur uiriditate foliorum, quid deorsum ex diuersitate illa duci herbari ef-
 fectum appellationis non ante dictum accidit. Arbitror sunt enim quidam, cum eadem conui-
 sum apud Auicennam ad podagricos dolores prodelle legissent, hanc nostram, quam Rarum
 hoc dicitur, innoxie, adeoque innoxiam esse uerum, in capitis deuorandū exhibuerunt.
 Quammodi Lonicera, uis non quod sine honore nullo nominandus, scribit se nouisse Me-
 dicum, qui ex radice Pedis conuulsi, quibusdam alij aduocis, pellulas confectas, easque poda-
 gica laborantibus propinabas, non sine magno quonundam, qui eas accipere, periculo donec
 tandem per eam sui erentis admonitis, a iam periculoso medicamento abstinere. Quod si Me-
 dicus ille cognouisset, Cocconpoda Græcorum esse diuersam a nostra, nequam in animum
 induxisset, hic aut in capitis, aut alio quouis modo inesset sine periculo adhibere posse. Qua
 re uis quę quis, qui solam medicinam ex animo sitis, deferat eorum periculo, delectumque le-
 genda auentibus adhibe.

De CARABE. Caput. xxxii.

A Vicina secundo Canonis, cap. 24. Carabe historis ex professo tractans, scribit esse gum-
 matibus caules, que Nux Romana uocatur, quem etiam alio nomine Haurum appellat.
 Nam gummi, inquit, que ex hac arbor Romana est, Carabe est. Manifestum uero, Arabes per
 Haurum Romanis uocantem intelligi Populi sigum: id quod patet castra indicare Auicennę
 uerba, que in capite Hauri Romani scribit in hunc modum. Nominatur Arabes, quare et
 cito conuulsi est, quando Agros pro ea scribendum erat. Græcis autem *ῥυγ*, Populi sigum
 significat. Quam uero deorsum sit Auicenna, atque plures alij cum eo, ostendunt ea que scribit
 Plinius libro naturalis historie. 2. cap. 2. la enim fabulosum hunc errorem expellens, ita ait. Pha-
 etones fulmine celi feroribus flumina mutas in arbores Populos, lachrymis eorum omnibus an-
 nis fundentibus. Fidanus autem, quem Plinius uocamus, ex Eledrum appellatum, quoniam
 folio uicinas sit eledro, plinius Poter dixerit, primis uis uelut, Adchylus, Phloxenus, Ny-
 candus, Euripides, Sappho. Quod esse falsum, in hac oratione patet. In fabulosa enim secutus
 pro argumento operis Ouidius, lib. 2. Metamorphoseos, inquit. Inde flumini lachrymę, sicut ara-
 gis sole rigescunt. De ramis dicta nouis. Capite uero uento eadem lib. Plinius, post uiam de
 Succino opinione, cum etiam citius defendens, ita ait. Ceterum est gignit in insula Septentrio-
 nalis Oceanus, & a Germanis appellatur Glesum: itaq; & a nostra uiam insulari ob id Glesum
 appellatur, Germanico Casare ibi classibus rem gerente. Auctorem a Barbaris dicta. Nasci
 autem defluere medulla Picee generis arboribus, ut gemmæ in corallo, resina pines. Erumpit hu-
 moris abundantiā. Drafam rēpore uel sepe autem uall. Cum incanescens est, rapuit in
 Julia, ceteris letora expellit, ita uolubile, ut pendere uideat, atq; consistere in uadit quod arbo-
 ris succum prorsus nostri credere, ob id Succinum appellatur. Nec probatur etiam a Dioscoro, ea-
 sam ac opinio, que ex Populi arboris resina Succini duras adfuit: id quod dicitur lib. primo.
 Id quod, dam an. Ferunt uero populi lachryma circa Fidanum haurum in desiliando demitti, Be-
 ri, quod Eledrum uocant. Eo enim quod sit, ut, infra se id committit non probare. Acced-
 it in omnibus, quod resina hinc erit, & explosus sit. Verū ad hunc errorem continuū
 fuisse, quando & inter amores non parua est. Hoc etiam Austro sentiant, nisi quod quę pogan-
 ha sit in Carabe scriberet Auicenna. Capite namque, aliter Cal. de eia. Tum paramper
 id quod & facit in libro de uinibus cordi, calida in primo, & decem in secundo de uinibus
 meo subdit. Optio enim est, quod sit frigida. Capite uero, hoc gummi calidissimum esse
 scribit: quod & cap. 2. confirmat, inquit. Eius gemmæ est alium in calidissimo. Hic
 rym cogit ueritatis suę deest, quod in periculo ueritatis, qui Aue. lib. 1. in ueritatem
 diu propulerunt. Quod quidē nāgra Medico pars facit, & hi maxime, qui uulgo celebra-
 res doctores habentur: qui etiam peremptis & foris non ueritatis pradicant, le male et Aue.
 Arabes, & alij, quod uerba oculis uisat habet, orare quod est, & medicis & Graecis haurum;

Creditur ferre. Oculorum. Hæc idem ferri acquiruntur metallo, ut si nullo alio pacto ab indurto peruerso auro can possint metallo ignis præpugnantes, manifestissimum Arabum autorum errores eos docuerunt, in clororum mentem reducere.

¶ De POPULO ARBORE. Cap. XXXIII.

AVicenna. 1. Cuiusmodi Populam arbores sub diversis nominibus desinens, tam variis et, tamque inquam sibi confusas, in mentem hanc Proteum, aut Verantini dæmone possit. Nam ut de una eademque re diversis capitibus agit, cui uno eadem non semel obnoxius sit, nunquid tam magis quam in Populo arbore. Hanc enim primum capite. 144. sub Hauri Romanum nomine desinit. Dum cap. 145. sub nomine Hauri, ubi quoque confundit ea, quæ de alba & nigra Populo a Dioscoro, & Galeno diversis capitibus sentitur. Tertio autem eandem Populi capite. 146. sub nomine Nux Romanæ depingit, adeo ut a continuo ordine, quem præter cætera eundem non fini servasse clementer, eam re suum alienissimus. Pyramide hoc loci iterum evandenti sit, Avicenna nam sua non ordine aliquo scripsisse, sed universa magis utramque chaos quoddam confusum congestisse. Cæterum præter hanc confusum docendi ordinem, a vero quoque aberrat Avicenna, quod cap. 144. & cap. 146. Populi arbores in primo ordine calidam adstrat, quomodo mox capite. 147. aquidem esse in caliditate & ad passum caliditatem scribit, id quod & in Carabe, ut præcedens error usum est, licet adeo sibi semper similis est Avicenna, hoc nusquam re no pugnantia docet. Non esse vero Populi in tertio ordine calidam, testatur primum Paulus Aegineta, qui eam in primo tantum ordine caliditate redest. Ipsa autem natura arboris ad tantum caliditatem gradum hanc non posse ex tolli monstrat. Nam quas sapores, quæ odore, quæ demum qualitates cum prædictis eam monstrat caliditate? Neque enim multum odorata, neque eximio aliquo sapore prædita, sed dum gustantur, primum quidem modice adstringit, postea amantissimum quandam sub obsecram inchoat, ostendit quid non irascere, verum cognat id omnino repræsentat, quæ singula non excedere primum ordinem caliditatis indicant. Si quis etiam ubi regit, quare Galenus in suis de simplicibus Medicamentis præferebat, incedens expenni eam in corporibus temperatis quodque voluerit, caliditatem non valde inueniet. Nec est quod aliquem moriat uterque ac vulgata

Dista Galenus aduocato, calidam in tertio ordine flavens. Nam cum illo ex Græca ad Arabum, excepte Arabica in linguam Latinam sit versa, id quod barbaræ Arabicæque passim capitibus præfixa singula voca bula monstrant, exigua illi fides est adhibenda: maxime quando confert Arabicæ illam voca bula non semel tantum, sed fere singulis quoque capitibus multitudine deponunt esse, si cunctis eandem cum Græca conferant. Cum itaque Græce lectio non veniat, Paulus Aegineta, Galenus simit, ipsas uti expensit, quæ reliquis omnibus præstat, cõferentia, populi arbor in primo in ordine caliditate, nihil prohibet, quin Avic. errasse eam suis sicutur pronuncietur.

¶ De OXYMYRSINE. Cap. XXXV.

Cubebe.

Serapionis de Cubebe hæc sunt verba. Cubebe est planta habens folia Myrsæ domesticæ, nisi quia sunt laeviora eis, & summitates eorum sunt acutæ, sicut fusiformes Lanceæ. Et habet fructum rotundum, aliquantulum depressum & laevem, inter folia eius reperitur, quod quando maturatur, uterque gradus rubedinis inter ipsum & granum triangulum. Et habet ramulos similes ramis plantæ dicte Lauri, egressantes ab una radice sicut agrestis, dissimile frangibiles, longos etiam brachiis unum, plenos folijs, & fructus eius ponticus desinens ad rubedinem. Quis proleio descriptio in uniuersum conuenit cum descriptione & syluestri Myrsæ, quæ ipsa Myrsæ, id est, acuminata Myrsæ Græci nominant, quemadmodum deprehendit, qui eandem cum Dioscoro, descriptione lib. 4. cap. 14. quæ talis est, conuenit. Myrsæ syluestri Myrsæ simile folijs habet, lanx tamen, lanceæ figuram summo acuminatam: fructum vero in medio folio hærentem, rotundum, eam maturum, ruberem, ossitatus durior. Ramulos utrumque modo lenius, numerosos, ab ipsa radice non facit frangibiles, cubitales longiorum, folijs plenis. Radices primum similes, sapore acido & subamaro. Quia itaque tam similes, qui non videntur, hic exultat Serapionem, ac Cubebas cum Oxymyrsine non sine magna ignavia confudisse. Num tamen arbor Oxymyrsine sit longe dissimilis ab ea, quæ Cubebaque, resert. Et qui Cubeba? & hæc rubentes, quas Oxymyrsine producit, nouerit? Idcirco quoniam deceptus scriba conuenit Serapionem, iudicatum. Et autem Oxymyrsine arbor, quæ Plinio lib. 12. cap. 2. Rufus latine, vulgo vero a medicis corrupto vocabulo Brufus appellatur, ex quo Plinio temporibus, sicut & de quoque, nunc prope habant. At Oxymyrsine a Romanis vocant Rufum, præter Plinium & statum Daus. quæ verba. Romanis Rufum nominant. Nunc in nullo honore Rufum est, nisi quod in aqua, locis, ut dicitur, locis ad purganda partem ea eo sunt. Pueri quoque rubens hæc ex folijs eius deceptus, uti Co rallo per hoc se debet ostendit. Radix itaque in cæteris suspedit, nec eo a multis inuisis parat, & effusis siccitas. Neque enim animata in cuspide fororum eius cacumina penetrare attingit.

Oxymyrsine.

dent, quam ob causam & *medicis*, id est, marinam spinam quidam dixerunt. Vides hoc loco A
Serapionem a quo Avicenna in herbis suis descriptionibus parum esse distendum.

DE MEMITHE. Cap. XXXVI.

ERARE magnam Medicorum partem in Memithe, nescius fore est, quam ut demonstrante ag-
git. Sunt enim quidam, qui hanc Chelidonium esse adferunt, in quorum albo est Gerardus de
Cremone natus: de his quid ex opus magis credendum. Nam cum in confesso sit apud omnes, Me-
mithem esse frigidi temperamenti, id quod Avicenna. Can. cap. vii. quoque confirmat, inquit, Natus Memithe frigida est & sicca in primo, si non possit, ut sit Chelidonia herba, quae Ga-
lieno, lib. 2. de Simplicib. Medica. cap. vi. testis, in tertio ordine calfacientium collocat. Sed ubi ma-
tem procedit ubi boni illi uiri, nominum Memithe & Memithe viciniam, quod hoc Arabi Chel-
idoniū, illud uero Glaucium significat. Aut quis descriptio Memithe apud Avicennam in mul-
tis eam descriptione Chelidoniū maiorem consensit, quoniam modum est succus coloris crocei,
eius amaritudinis alba & odoris grauitas: haec enim omnia in Chelidoni quocumque succo reperiri
sunt. Atque, qui Memithem esse herbam eam dicunt, quam Graeci *μαμήθη* vocant, id est, Papauer
eiusdem uocis. Et eo modo interpretatus est quidam magni nominis Medicus, ut nesci auidi
arbitror, quandoquidem non ut Rasi perlegat. At illis uero non minus quam primos errare, con-
mune uerba Dioscori, quae sentit lib. 4. cap. 66. de Papauer eorum in hanc sententiam. De-
criptio fuit alioque solentū similitudine, falso crediderunt ex hac fieri glauciū. Adeoque uidet hunc
errore non super esse nati, sed Dioscoridis seculo inuoluisse. Id Plinius quoque lib. 16. cap. 11. in-
dicit, dum post Ceratidis, id est, Coraui Papaueris descriptionem facit sentit. Quodam hoc genus
Glaucium uocat. Est autem Glaucium id, quod Arabes Memithem appellant, testatur uniuersis
descriptio nam per omnia conueniunt Glaucio, quae Arabes Memithe imbaurit, Serapion enim
Memithe hunc etiam modum describit. Memithe est succus herby eiusdem nominis, folia habens Papa-
ueri similitudine calido diuere coeperunt, & sic succi emittunt. Alij herbam in ollam mittunt,
& circumstant creta, & in furno feruentem mittunt, & sic folia maceratis succi expriment. Eius
est spiritus, quod est croci coloris albus, & gustu aquatilis, & odore grauitillicet oculis huius
medicis. Quae sane descriptio ferre eandem cum descriptione Glaucij, quam tradit Dioscor.
lib. 4. cap. 66. dicit. Glaucij succus est herba nascente ad Hieropolim Syriae. Folia eius Coraui
Papaueri similia sunt, pinguiora tamen, humiliaque odore terro, & in gustu amara. Succo ex-
actum abundat, qui croci colore est. Eius folia incolunt in hisce coniungimus, in furnis non adeo
calentibus, usque dum in calorem inarescant, tale facient, mox uidentur expriment succi. Eius u-
sus in oculorum medicina a principio intelligenda est enim uires habet. Itaque ex collatione duarū
descriptio, nihil differre Glaucij & Memithe, manifestū est. Id quod Avicenna quoque. Can.
notificatio confirmat, quae talis est. Memithe est simile glauciū, dimidi colore, ad ingredientes
declinans. In ipso est amaritudo, & substantia aquae & terrea, & est herba manifesti odoris, &
amaritudo, & croci succi. Est frigida & sicca in primo. Sane Hierysipilam non ferit. Conferit
in medicis Ophthalmis in principio. Hae sane descriptio, nulli non inuoluit Dioscori. evaries,
magis tamen congruit cum ea quae habet apud Galenum lib. 2. de Simplicib. Medica. cap. 66. In
hunc modum, Glaucij est herba habens adstringendi uim cum delectatione, singulachis & curat
Hierysipilam, quando non est foris. Et eius temperamenti consistit ex substantia aquae & terrea,
& amara sunt frigida, sed frigiditas earum non est foris, sicut est frigiditas aquae fontaneae. Plur-
ima est lib. 11. cap. 66. docet Glaucij id esse, quod Arabes Memithe appellant in nullo enim a Dio-
scoro uariar, nisi quod hic faciem croci coloris esse ait, ille uero graui. Et in finem faciam, per-
suadeat hoc quoque Paulus in sexto, quando hic Glaucium non aliter, quam Aukenna fauit,
Memithe retingere, Sacros ignes non admodum ualidos curare asserat.

DE PHASELO, & PHAS

SILO. Caput. XXXVII.

DURIA esse licet se legemina, Phaselum & Phaselum seu Phasiolum, primum omnium manifes-
tum se legem Galenum lib. 2. de Alimentis, qui de se tanquam diuer- legumibus, namque
& figura plurimum differunt, in diuersis etiam capitibus agit. Capite enim 1. Aitidem lib. 1.
Galenus Phaselum scribit mediocritatem quatuor seruare inter ea, quae boni & mali succi sunt, at-
que quae facile, & quae difficile concoquuntur: quae tarde, & quae cito exco sunt, inter ea quae
milia & non illant, quae parum, & quae multum nutriunt. Praeterea nullam quatuor efficit
habere, si uel habens succum aut acerbos, aut adstringentes, aut salios, aut dulces, aut a-
maros. Adde aliquid Phaselum maceratum domer proueniat radices, abluunt in Caro subuen-
di uim gressu ante alios cibos sumere, atque magis, potiusque distributum fuerit, quare Forquū
Cephalum, idque praestat ex historia cunctis adolescentis Alexandrini, qui medicus uti opus est

Cuans, quos de pulve ex Phafela urthana, facus tamen permansit, nec deteriore corporis habili, quoniam antea habuit, nactus est. Subscribit Galenus Paulus Argireus libro primo, cap. 79. inquit. Phafeli macevensur de nec radices proveniant, atque Garo ante cibum sumant, utrumque subdunt, atque magis quod Fortis gratum sunt. Multo autem propius ad Galeni de Phafeli sententiam accedit Vellus, qui libro secundo de ratione vidus in hunc modum scribit. Phafelos aqua aspergant, quoad radicem premittent, & ante reliquos cibum ducant ad citandam aliam. Garo immensa nimium, succumque hanc generant, cum bene coquantur. Meliora Fortis gratum, mediaque sunt inter bonum & malum succum, siue concoquantur, siue citius, & inter cetera & cetera mactu, multum nutrienda & parum. Phafelium vero, siue Phafelium, mox idem Gal. cap. 54. tanquam legemini a Phafelo dixerim, sub Dolichi nomine depingit, de quo Phafelios, per quatuor promittendo syllabas, alias dici Dolichos, ad differendum eorum, qui per tres syllabas Phafel appellatur, de quibus antea egerat. Phafelium autem esse eundem cum Dolicho, Paulus etiam Argireus primo volumine, cap. 70. his verbis confirmat. Phafeli, qui & Dolichi nominatur. Vbi in Latina Copi introductione Phafeli falso legitur iusio, quam iusitor, impressit. Paulus enim ipse dixerat inter Phafelos & Phafelios facti, Phafelos primo insar Galeni dixerat, deinde vero fecerunt etiam Phafelios dicens. Simul cum aliquo ut videtur ingerant, plures superfluitates cumulant. Ita & Galenus, ubi supra undecumque cum alijs comedat testatur, quo nomine & Lobos appellatos esse scribit. Describit & Dioscor. Phafelium lib. 2. cap. 55. hoc pacto. Phafelios insar, insarionemque exicit, atque concoquantur. Si coctus undis in cibo sumitur, aliam molli, vomitionibus accommodatus est. Errat autem & hoc loco interpretes Florentinus, ut alioqui rari inuditione ac multitudine eorum cognitione assegit, acrimoniaque praevis, Phafelium cum Phafelo confundens. Ex his itaque satis constat, inter se differre Phafelium & Phafelios, quod non animadvertentes etiam magni nominis viri, lapsi sunt, & inter Arabes etiam Serapio, qui sub Lubia nomine, quod cetera Lebo Graeca voce desinunt, Phafelos cum Phafelis confundit.

(De IVIVBIS, & SEBESTEN. Cap. XXVIII.

DIvibus, quas Sericus Graeci nominant, ad usum medicinae non conducere, praeter ceteros, docet Galenus libro secundo de alimentis, cap. 4. de Sericis, ubi ingenue fateatur non habere aliquid de ipsis refectum ad sanitatem conservandam, aut agnendum curacionem. Sunt enim, inquit, cibum multum & puerorum effracacorem, paucorum nutriendum & indigestibilem, simul cum hoc quod neque sustinere possit, alimentum palam quod & ipsum dant pauci corpori. Adeoque ipsa umbra in unum solum damnam in usu medico Gal. iuvibus. Quod non animadvertisse Avicennam mirum admodum est, qui lib. 2. cap. 20. hoc eadem Gal. verba citat, inquit. Et quidem sermo in eis bonus est ille, quem dicit Galenus. Non reperit iuvibus in conservanda sanitate, & remedianda aegritudine aliquid operantes, sed reperit eas difficili digestionis, & pauci nutrimenti. & subito paulo post, eisdem conferre pectori atque pulmone, item doctore renem & vesicam adferre. At solent ubique se rememorem esse eorum quae scripsit Avicenna, tamen eiusdem mentem occupavit levis error. Praeterea nullus esse commodi in usu medico iuvibus, testatur etiam Plinius lib. 4. de Re Medica, cap. 48. de Ziziphis, dicens. Zizipha modicum cibum corpori praestat, licet illis saporis nonnulla gratia levi oneretur. Habere tamen plurima incommoda: atque concoquantur, sitim accendunt, praegravant stomachum, difficultatem reddunt officium urinae. Ex quibus Plinius verba collige via. Primum, eadem esse Zizipha cum iuvibus: nam haec Plinius desuper seorsum a Galeniana distat. Accedit etiam quod Plinius alibi, hoc est, lib. 11. cap. 34. Zizipha, haud aliter quam iuvibus esse peregrina, & ex Syria importari scribit. Secundum, errare Medicos veteres, qui ad purificandum sanguinem, seu ut illi loquuntur, ad modificationem sanguinis iuvibus adhibent. Qui enim fieri possit, ut sanguis purificaretur, cum venis coctis immixtus sit, & ad concoquendum difficilis. Et ut prius obmutescere faciat, minus adveniens, ecce contra illorum principem Avicennam eos esse convicimus, quia capite de iuvibus sic ait. Et illorum estimatio, qui putant, quod ipsi elanient sanguinem & lauent eum, est, & similitudo corrupta: ad quod ego non declino, quia magis ingrossam facit, item & viscosum facit ipsum. Quid, quod, ipsa umbra asperna: Terro, quod e. praedictis colligit, est, quod falso admodum fructui rebus, quae folijs, radicibus & corticibus ferentis iuvibus debentur: sicut est mitigare visum, ad vesicae dolorem conferre. Tertiis eius est Plinius, qui libro secundo de Re Medica haec umbra folijs, radicibus & corticibus adhibere ipsa verbis. Folium tamen ipsa comitia & amplosia, Spleneticos & Hydropeas adjuvat cretillum est. Radicibus & corticibus radice vitis habetur, quorum succus ad melle coctus in usum mitigat, cum mero mixtus, jecori medetur, vesicae leuat urina largior. Ista satis superque ostensum est. Iuvibus porperata a iuvibilibus Medicis ad multa esse accommodata. Reliquum igitur est, ut & iuvibus Sebesten coniungit ditionem: mus. Fructum autem illum, quem Arabes Sebesten nominant,

Paulus ac Plinius Myxā vocant, Pauli vero hæc de Myxa verba. Myxa est fructus quidē primo similis, sed minor, (sic Plinius libro. 11. cap. 1. de Prunis in Damasco monte natis, & Myxæ unum loquitur, dicere, sic Prunæ in Damasco monte nata, & Myxa, utramque familiarem Italia. Ex quibus omnibus facile constat, Myxam a Sebelim sibi differe, id quod enī ossim dunt verba Avicennæ, de Sebelim ita scribens, Sebelim & nominatur Muketa. Quæ sine dicto corrupta est, ac pro elegendū Myxa. Proprietates autem Sebelim Avicennæ his verbis enarrat. Sunt quatuor temperatæ. Sunt leniunt. leniunt enim potius & gunt. Sedant finem, leniant uentrem. Quæ equidē proprietates omnes, una, aut altera dempta, sunt falsissimæ. Nec enī Sebelim sunt temperatæ, ut putat Avicenna, sed frigida & sicca; nequē enī ueniunt leniunt, sed magis eandem adstringit, id quod testat Plinius, ut quisquis candore eius libi auctor est (nec enim eius auctoritas respicienda, quando ad maiorem suam Hippocrati ac Galenianis placuisse fideat) lib. 4. de re Medica, cap. 17. de Myxa hanc in modū scribens. Hoc namque genus mandere si spicæ uirtutis apparet & frigida, quamuis plurima illi de rigore siccitas decoquat. Verum & acriora Sebelim uirtute extinguitore compressum, & sitim mitigat, & in cibo sumptū, stomachū erigit, seditioni uentris obstat. Promde utantur Medici seniores, qui Edemata, seu uisipili loquunt, Elephas enī de Sebelim ad subducendam aluum conficiunt: quum ex Pānī secentia solutioni uentris potius obstat. At quid multa? Nihil mirum, Arabes essentia scripsisse, qui utcumque sua ex aliorum scriptis conflare supauerunt.

De LICHENE. Cap. .XXIX.

Lichen a recensionibus uocatum Hepaticam, esse eam, quam Dioscor. Galenus, ac Græci alij Lichenē nominant, facile ex uerisq; descriptionibusprehenditur. Nam quæcumque Sera piosæ ac alij Hepaticæ inbuuntur, hæc omnia Dioscoridis Lichen adscribit. Serapionis autem hæc de Hepatica uerba. Hepatica nascitur in lapidibus hæmedis, & cadu super eam ros uel gutta aque. Vetus eius est, quæ in frigida frigidiore pauca, & delicata, & absterge. Et emplastrum cum ea factū, absterget hæmorrhogam & posita & emplastrata enī sedat apostemata calida, & carum impingit, & confert scierit. Hæc descriptio in uniuersum quadam cum Dioscor. quæ tradit lib. 1. cap. 10. ita scribens. Lichen penis adhaerens. Sunt qui Muscū uocant. Muscus est rosus penis adhaerens. Hæc emplastrum modo impositum, sanguinis repletionem sistit, indurmatumque compressit, & impingines sanat. sanguis enī uulnus ex melle subdus tolle, & in eo linguamq; distillationes colat. Itaq; iam satis constat, Lichenē Græcorū nihil ab Hepatica differere recensionem. Falsum uero est, quod ex uariis quidā scribunt, hanc idē Hepaticā dicit, qd hepatic maxime prosit. In quo nūmero Plantaris est, quis eam sententiā scribit. Hepatica est herba crescens in aquosa & lapidosa: habet folia minora, inter lapidibusq; adpressa: & dicit Hepatica, quia precepta hepatis est uisum. Pandellanus quoq; ex Gal. & Serapione, ut uidet, auctoritate docet hanc herbam ualere contra lentis hepaticis obstructiones, & coeque uentis hepaticis morbo cum tantū hāc effectus Lichenē neq; a Galeno, neq; a Serap. usquē inbuunt, id qd ex Serapionis uerbis paulo supra adductis patuit. Quod aut Gal. nihil tale docuerit, indicat uis uerba de Lichene lib. 1. simp. medic. 1. cap. 12. ubi ita differt Lichen, quis penis, quidā Muscū uocant. Nominat autem, quia impingines sanat. Est uero huc uis quidā absterge dē ac refrigerandi, atq; siccandi. Absterge dē uero & siccandi uirtutē habet a terra, refrigerandi autem aequalitate in humiditate penis nascit. Plin. peritæ lib. 11. cap. 4. Lichenē describens, ait, qd cū recensionem ueniat uiscentia, de ea refert. Sunt uero hæc ciuiliū uerba. Est aliud genus Lichenis, penis enī adhaerens, ut muscus, qui & ipsellus. Hic & sanguis siliu uulnibus infillatur & collectiones diluit. Morbi quoq; regni cum melle sanat ore illito & lingua. Ex his itaq; locis manifestū sit, Lichenem perperā a uariis uis dicit esse Hepaticā, quando ueterū testimonio Hepaticū nihil conserui. Quod si uero quis Lichenē herbam prodelle hepaticæ ratione contendat, quoniam distilla herba ueretur, quod istis uis conserui: ebus aut, quā istius nominatur, plurimū hepaticis uis oritur. At enim Diosc. ac Plinio dicitur, distilla non ita sumptam ad uisipiliu tollendum, sed extra adhibere, potius ad qd distilla uis distilla recuperandum Lichenem herbam a distilla penis conserui. Non si uero a uis uis alenī hæc ipsa herbam, quæ, ut ait Galenus, absterge dē plurimū ualere, licet impingines, ita alteram cū distilla distilla uis distilla. Propterea si qua herbam est, quæ ob excellentem uis distilla hepaticam proprietatem nominatur Hepatica debet insigiri, illa profecto est Eupatoriū: quæ enim inde apud Græcos uidet nominatur, quod sit bona hepatis. Cuius sententiā est Dioscorides, qui libro quarto, cap. 11. ita de Eupatorio scribit. Bibitis uero distilla, herbaque ipsa cum uino uis distilla uis distilla. Hoc enim confirmat Galenus lib. 2. de Simplicib. Medic. cap. 12. inquit. Eupatorium hepaticis obstructionibus expurgat, atq; insuper hepatis corroborat. Non hanc tamen Plinius scribere Eupatoriū sic dictam ab Eupatore rege, a quo insentia est. Vetus autem sit, ceruus est, Lichenē

Cueterum testimonio Heparum appellari non posse.

De VOLUBILI Cap. .xxx.

A Vicenna capite. ap. secundum Canonis de Volubili in hanc sententiam sententiam. Lac Volubili in igne abradit pilos, & interficat pediculos. Folia fures pauperum verena conuenientia sunt ulceribus magnis, & consolidant ea decocta in uino, & ex eis emplastrum factum superimpositum aduersus ignis, & proprie cum cerato. Diffillatur succus eius in auris dolentibus, & confert ulceribus anoque. Hec porro Auicenna de seipso in ueneris quatuor cum delinione Hedera, quae tradita Dio. & Galeno. Diofcori, quippe lib. 4. cap. 12. de Hedera haec scribit, Dispilat Hedera lachryma, pediculorum multa necat (Atque hoc aduersus Auicennam inoppositum hanc pro lachryma reddidisse) Omnium generum ulceribus folia in uino decocta imposita ambobus, doloficis ulceribus medentur. Succus uero foliorum corymbosumque dolentibus aurum & purulentis auribus medetur. Consentit Galenus lib. 1. de Simplicibus. Medica. cap. 12. haec singula inest Diofcori. Hedera tribuit in eam modum scribens. Lachryma Hederae pediculorum interficat, capilloque destruit. Folia eius trita cum cerato ambobus ignis profunt. Sanant ulcera antiqua iuxta & rana. Plinius quoque lib. 20. cap. 15. haec eadem Hedera adhibet, dicens. Succus Hederae tarda namque graeculentaque emendat. Insudatur etiam purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. Illitur decocta in uino omnium ulcerum generi, etiam caceche sint. Lachryma Hederae Psilothrum est, Phthirusimque tollit. Et ambobus illitur uideri cum cerato. Quia est, qui ex illis ueneris testimonio non aperte uidetur, Auic. Hederae proprietates, est Volubili proprietatibus miscuitur Sed quid mirum si huc ipsum Auic. quod & ante in capite de Cuscos Hederae etiam ueneris cum alienis herbis, quae Ladanum sunt, uerbis miscuit, ut in cerato deinde sexto indicauimus. Caeterum amorem dicitur & hoc est, Volubili maiorem dictam, esse herbam, quae a Graecis *volubilis* id est, Hedera uulgaris & Helixine nuncupatur. Hec autem herba lacte plurimo manat, & alium cit, haud aliter quam Scammonea. Describit autem in hac Diofcorides lib. 4. capite 12. in hunc modum, Helixine Hederae similia folia habet, ramulosos tamen minores, simpliciter quicquid contingit. Nascitur in septem & uicinis atque frumentis. Auicenna uero nescit ueram Hederaem distinguere a Cuscos pello siue Helixine, minus amborum herbarum naturam distans praestantibus, magnamque pepere confusione & Helixine Hederaem pro Volubili, ita quoque lac pro lachryma posuit, cum tamen uera Hederae lachryma, & non lac uulgaris Hederae sit, cuius a Diofcori. quam Galeno ac Plinio datur esse dicit, quod deplere, & pediculos emere, ut diximus. Praeterea cum is error, quem admodum alii non pauci, ex longum insensibile omni apparere, cogitans opomique, quod uicissim in Medico linguam peristis quae certe non infundit medicinam accessit, non est quod non multum creuerim libyridis inuoluit. Annon est quod morosa istis barbaris persuaderemus, ut iam sententi Canonis insenset,

Volubilis.

D De CENAVRIO. Caput .xxxii.

Mesum utrumque Centaurium confundere, certius est, quod ut demonstrare egerat. Sed utque sententia, qui autem hunc mordicus tenet, quique eundem ab omni errore immutem ablorantur, agere hominem suis uerbis conuincemus, quae lib. 2. de Simplicibus medicamentis scribit in hunc modum. Centauria alia maior, alia minor, inter quas distinguuntur proprietates notae. Minor melior est in omni, & melius partem plantae suae flores & semina ipsius. Calida complexionis & sic in secundo est. Et est composita ex partibus ueneris aduultis, in parte dantibus etiam multitudinem, & ex partibus non aduultis cum permutatione aquositas, a quibus inest ei siquid rari. Et est in ea de dulcedine aliquid a partibus aereis. Et in ipsa est ex acedine aliquid a partibus igneis. Et amaro in ea plus est siquid rari ipsius, & siquid rari plus dulcedine & acedine, & acedine in ipsa est remissa sine mordicatione. Quare est ex maxime quatuor uulnera. In aliis ipsa est absterfus, exlocutus, consumptus superfluitatem, & solutus ueneris. Hactenus Mesius quibus unum uerbum Auicennam secundo Canonis Centauria sententiam insenset est. Et a quibus sine uerbis manifestum sit, Mesium utrumque Centaurium confundere, nam de uero tanquam de una loquitur. Est enim primo eandem etiam, etiam & maiorem dicitur, tamen in eo eandem inter mixtis proprietatibus, tanquam de una loquitur, eandem historiam confusissime tradit. Quod autem in ea de una tantum agit, sed confusum de utraque id uerum testimonio ostendimus. Nam primum omnium quod Centaurio inesse amaritudinem & siquid rari sentit, hoc certe de minore intelligendum erit. Id enim propter amaritudinem aliqui Feltem nominantur. Quod indicat Plinius lib. 27. cap. 12. in scribens. Hoc Centaurio nesci Feltem ueneris, propter amaritudinem summam. Galenus etiam lib. 4. de Simplicibus. Medica. cap. 12. alia Centaurio minori conuenire docet, in eam sententiam differens. Domusque in eo amara qualitas modica siquid rari partem, & propter hoc amara tantum exiccare fortiter, est medicamentum sine mordicatione. Quod uero deinceps Mesius Centaurio inesse dulcedinem cum acedine ait,

hæc regulam maiorem accommodari debet. Nam ut minor ob amaritudinem Fel terree vocatur. Ita maior ob dulcedinem Mel certe appellari poterit. Id quod testatur lib. 1. cap. 2. ita de maiori Centaureo scribitur. Radix illi densa, dura, ponderosa, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapore acrim cum adstringente, dulcior in aqua. Et confirmat Galenus lib. 7. Simplicius Medici commentorum, cap. 1. ita docens. Secundum gustum enim acris simul & simplici apparer cum quadam dulcedine. Plinius quoque ubi supra inquit. Radix uasa, rubescens, tenera, fragilis, ad bina cubita, munda succo, amara cum quadam dulcedine. Verba autem Melior quæ sequuntur, quod scribitur sic in ea credo inuisa sine mordacitate, utram de minori, ut diximus, intelliguntur. Quod uero post ait, quare est ex maxime curantibus uulnere, id maiori aptari debet. De eo nunc scribitur Dioscor. Radix eius uilis est uulneribus. Consipiat enim & glutinat, carneque elixas regit, si quis ipsam contundens simul decoxit. Quod & Plinius confirmat dicens. Vis in uulneribus tanta, ut coherescere etiam carnes trahant, si coquantur siccis. Præterea quod scribitur Melior, immo ipsa est absinthiosa, exasperans, consumptiua superfluitatibus, & solum uicem, hoc minorem Centaureo tribuit ueteres. Id quod facit Dioscorides, in hunc modum scribens. Potius decoctum eius per interstia biliosa uulnere & crassa. Galenus etiam inquit. Decoctionem huius herbe infusetam quidam siccis, seu educens biliosa & crassa. Quod porro iam notum, quæ ueterum Medorum uniusque Centaurii uires miscuisse adeo ut nemo eorum, nec oculi infusus sit, etiam uenerunt simplici istas dulcere, ac rubribus adaptare possit. Hinc factum est, ut Centaurei maius nomen quo fere omnibus innotuit sit, quando passim in officinis solum minus usus sit, non fere magno errore. Aristoteles hoc pado per ueterum infusum non parca interdidit, quæ certe ueteres ac probatissimos auctores, sicut barbaros & indecitos istius spernologos legere curauimus, in ista iam non laterent. Postremum quod Melior Centaurei minus præter maiorem, utem exemplo Aulcennæ facit, quem fere in omnibus sequitur. Is enim, Cas. de Centaureo sua scribit. Sed minor est magis iuuuata ad omnia illa. Verum hoc quoque peperit amigorum exemplum falsum est, qui eiusque uires ueterum scribam inueniunt, nec unum alium præstiterunt, quemadmodum uidentur licet apud Dioscorides atque Galenum, qui certe præter alia et dicit quod Centaurei minoris innotuit, ac uilis in re medica usus esse scribitur. Dioscorides enim hæc uerba. Radix parua, rutilius uilis. Galeni uero ista. Centaurei minoris radix quidem omnia sunt inuisa est. Id quod & Plinius docet, sequens. Centaurei minoris radix tenui & superuacua. Videtur in medio ueteres, quorum circulant, quorumque uero abent. Et eam non solum insignitate Centaureum maius, uerum etiam radice minus uenerunt in usu medico, quæ immo omnia ueterum infusum uero per uisum innotuit ac superuacua est, ita barbarorum infusum uniuersum æquidam deor perit, quem facit Super, doctori omnium huius recuperamus.

DE ARMENI, & LAZULI LAPIDIBVS. Caput. XXXIII.

AVicennam sub uno eodemque capite Armenum lapidem cum Lazuli confundere, ex eiusdem uerbis manifestum sit. Is enim libro secundo, cap. 22. de lapide Lazuli ita scribit. Vetus est ut sit uetus eius quo adharet aurum, debilior parum est. Hæc autem non de lapide Lazuli a ueteribus scribitur, sed de Armeno dicto lapide. Id quod in primis testatur Dioscorides, qui lib. 1. ca. 22. de Armeno lapide ita tradit. Prestat radice quæ Chrysocolle, uiribus in infusum. Hoc etiam confirmat Plinius lib. 1. cap. 2. inquit. Armenis minis, quæ deus nomine appellat. Lapidem quoque Chrysocolle quibus similes. Sub quo post hæc Aulc. de lapide Lazuli, sed et uetus traditur, putrefactus, & ab infusio eius est acuitate & simplicitate pauca. Quæ certe a Galeno lib. 4. de Simplicibus. Merula. crassata. cap. 1. lapidi Armeno tribuitur, dum ait. Habet uires abstergeren et ad æquidam, & pauca quadam adstringendi facultate. Quod autem addit Aulcenna. Bonos est pidos palpebrarum, & prolongat eas, & est uisum sicut dicitur in illo, propter proprietatem quæ est in ipso, & dicitur propterea, quia ipse in euacuat humores malos, probatius exemplis: hoc enim lapidi Armeno, & non Lazuli adaptari debet. Ita enim de eo Dioscor. scribit. Facit ad alendum in palpebris pilos, Galeni quoque haud aliter quam Dioscor. illa lapidi Armeno conuenire docet ita scribens. Quæ signum tali natura præstat, ut, in oculis medicamentis oculorum, ipsum quoque seorsum uentes, & in puluerem quadammodo redigentes, uenerunt siccis ad augendum pilos palpebrarum, quando ob humorum acrimoniam quidam ex ipsis dederunt, quidam non augentur neque nascuntur. Nare ubi in infusum ad huiusmodi acrimoniam fuerit consumpta, ad naturalem habitum palpebra refinitur. Ex his itaque clarum est, quod quoque de lapide Lazuli rescribit Aulcenna, eas omnia a Grecis auctoribus Armeno lapidi tribui. In eundem uero errorem lapsus est & Serapio. hic enim lapide Lazuli notitiam, ensque præfata exponens, non alia rescribit quæ de lapide Armeno Græci tradunt. Ait enim. Vetus est ut sit similis glutinæ aurum, nulli quæ est debilior eo, & facit nasci pilos in palpebris. Hanc autem des

Cirscripturam non conuenire lapidi Lazuli, sed Armeno, in superioribus ostensum est. Quod uero Autem de lapide Lazuli scribitur huc esse uiridem eradicantem & punefactum, id uerum equidem est. Nam ea proprietates peculiaris est huius lapidis, quae ab Arabibus Lazuli, a Graecis uero Cyanus dicitur. Testis Dioscorides, qui libro quinto, cap. 14. de eo ita scribit. Cyanus, seu Ceneus uim habet repugnandi, leuiter purgandi, exciterandi, ac crassas ignis modo inducendi. Proinde sans constat Autem, ut in plerisque alijs, ita & in hoc lapide eorum differentias miscuisse. Et nullo hoc faciente aduersum, nomen eorum Autem in grandibus errorum incidisse conuincitur, nimirum quod sub purgantia in uno eodemque capite consistere. Si enim de uno tantum lapide tractas, quomodo conuenient, eundem habere uiridem eradicantem, & nutriendi pilosam uirtute eradicantem, quae est innata ipsi, nullo pacto nutrire & producere capillos potest, sed eisdem magis exurpat atque radiculos perdat. Isuper ne hoc praeteriam, si hic lapis purgandi uim habet, sicut Autem atque Dioscori. farentur, omniaque ea uim habenda a Medicis, Gal. praefertim, inter uenena computari, quo pacto ab eorum erore sit uindictabunt. Nos tamen Medici, hunc lapidem, qui non minus uentum est, quod quod uulgus Ceneum uocant in cataplasma diutius quoniam praebere. Nullus enim uentum autem se te tum possunt: quod uero ex Graecis autem, Cyanus lapidis in pilulis purgandi gratia bibulis gratia deuorari docuerit. Nec Arabes ea in re satis eductos: quod luce clarius sit, illos eorum lapidis praeparatos misuisse, atque adeo quod dicitur lapidis Lazuli inesse uirtute atque bibulis purgandi, hoc falsum admodum est. ea est, praeparata, doctissima Alexandri Graeci testis quoque Armeno debet haberi. Hinc uero Arabes uires atque proprietates in alio nomine, consequi illis parum, uti omnino nihil esse fidendum. Itaque cauere possit huc omnes uere ac candide docti a lapidis Lazuli usu, qui in praeparandis ac exulcorandis uim habet, atque hoc nomine merito inter uenena connumerandus.

DE CANTHARIDIBVS. Caput. XXXIII.

Non arbitror esse aliquem, qui ignoret nostrae graecae Medicoe in Cantharidibus propinquantibus omnes et aquo profundas esse alas docere, idque quantum conuenit a seculi possum, Arabibus, ut eorum male interpretum praescriptio facti est: quando possum in illis. Dum Cantharides exhibent, scribit ab eis oportere alas & caput, id quod maxime liquet legimus Razem lib. 5. ad Almaneser, capite de murgendi diffinitione, & Auicennae Fen. 15. lib. 4. tractat. 3. cap. 5. & possum tibi. Quam si autem ea in re errauerint boni illi uiri, aut certe eorumdem interpretes, sans parabit huc, qui Cantharidum uires atque naturam suam uero descriptionem expendit. Ibi enim ex profecto docent, alas malefico Cantharidum esse remedio, atque hoc nomine minus abijciendas. Testis est in primis Dioscori libro 4. cap. 15. dicens. Retulerunt plerique alas & pedes Cantharidum contra eorum maleficum remedio esse. Quamuis uero Dioscori, id ex aliorum potius sententia quam propria scribat, ita tamen esse possum Plinius lib. 16. cap. 4. manifestissime indicat se scribere. Ipsam Cantharidum uirtutem in qua parte sit, non consistit inter autores. Alij in pedibus & capite existimare esse, alij negant. Conuenit tamen, penitus eorum auxiliari, in qua cuiusque parte sit uentum. Hinc est quod Hippocrates lib. 4. de uicis morborum ac uentum, Aph. 11. in curatione aquae inter eum, non alas, ut a seculi Medici, sed pedes & caput praefere docet. Eius enim haec sunt uerba. Cantharides mea, abiectione pedibus & capite, struuntur in aqua cyathis tribus, &c. Vbi antiquus interpres non sine errore reddidit sua uerba, tradidit, Auferens caput & pedes & alas. Proinde utique de pedibus adhuc dissentiant autores, conuenit tamen inter omnes, ut ex Plinio uirtute dicimus, alas eorum maleficum medicari, atque ob id minime profundas. Vides itaque, quantum in manifestissimis etiam egerint Medici iuniores. Hinc factum, quod non raro eisdem Cantharidum usu male cessit, ita ut Cantharides sua uirtute erodendi sepius sanguinem promane fecerint. Quod si uero alas, quae huius maleficum remedio sunt, non abiectione uoluerint, forte nihil horum consecuti uiderent. Quamuis si me audierint, in uentum ab exhibicione Cantharidum abstinere Medici. Verum utique moreas, frustra ueroe moreas: quando errore penitus oblitum obdurae uia.

DE ALIBIO. Caput. XXXIII.

A Vero Pandectarum in littera A, Alibium scribitur, re pro Eryagio interpretatur, quando sit ea uerba herba, quae lingua Graeca dicitur, id quod in hunc modum ostenditur. Cum Arabibus, Alibum uel Alhibum singulis, arabice uel qui sit in inguinibus, hoc quod etiam Pandectarum facit, consequi necessitas, ut Alibum sit legitima herba: quae id semina forma est, & pro sit inguinibus. At quid opus multis in re omni aperit? At eorum dicit tamen, eandem herbam alio nomine a rofina appellari Scellam, a poliuia & forma, quibus stellam modo radat. Graecis uero non solum stellam suam & figura, sed etiam, quae in inguinibus, quae Bubones sit appellat, tam praesentem remedio uidetur, ut a diligens tantum medicinam in eo malo homini faciat, Bubonem uocant. Id quod testatur in primis Paulus Aegreia sui uerba. Anticus autem Alibis herba, quae Bubonum, id est, legitime ob hoc ipsum uocant, non tantum exemplum modo in

posita, verum adstigmata est prodesse creditur. Describitur vero & Diosco. hanc herbam libro. 4: cap. 11. in hunc modum. Alter Amicus igneus caulis, in fumoso habens flores purpurei & la-
teum, veluti Chamameli capitulum, undique per orbem in ciliaria diffusum, Folia autem habet si-
le similia, quae vero circa caulem folia oblonga & densa. Haud dissimuliter eandem depingit Pi-
nius libro. 17. capite quinto, in quaerens. Alter ab aliquibus Bubonion appellatur, quoniam ingui-
eum praesentaneum remedium est. Cauliculus folijs oblongis duobus aut tribus, in cacumine
capitula sicca modo radia. Praeterea non praetereundum, quod apud Auicennam secundo Can.
cap. 10. falso scribitur Asauius, pro Alter atticus, ita fere omnia herbarum nomina apud eun-
dem corrupta sunt. Verum hic finem de hoc Pandemum error facimus, cuius eundem homi-
nis errata universa si quis persequi vellet, nunquam finem foret eor, adeo omnes fere pa-
gine erroribus scateant. Nos tamen cogitamus aliquando conscribere Pande-
mas omnium earum rerum, quae ad Graecam Latinamque medicinam
spectant, ut tandem consolati ipsi, qui mendacissimi homines
Pandemum interpretationibus sedantur, At-
que hic prima Tomi continens ea quae
ad plantarum ac Medicarum rei no-
mina acriter errata,
finis esto.

Clarissimi viri Doctoris IOACHIMI

SCHYLLERI, medici Basilien-
ensis, de flore qui vulgo vocatur
Grassblum, Grassjungen.
Ad Othonem Brunfelsium Iudicium.

DE HERBIS super quibus tu maxime dubitas, iam nihil cer-
tum teneo, sed tamen ni fallor, unum herbarum genus est, quod Gra-
minis florem vocant, vulgarijter Grassjungen, oder Colmenjungen, oder Styrgerstgen
Sueuicę. Huic herbarum falso inditum nomen mihi videtur, quod in conspectu
est, nullum aliud Graminis genus (quorum tamen genera multa sunt) flo-
res effundere, praeter unum Parnasium, cuius certe floris speciem ac for-
mam nostrum minime ostendit. Siquidem cum Parnasi flores maxime can-
didissimi, & odorati sint, nostri praeter rubrum colorem, vel ex nigro commixtum,
ut iam ad purpureum accedat, alium nullum ostendit. Sed neque admodum
odorati sunt. Quapropter, ex alia progenie falso hodie nominatum esse
hunc Graminis florem apparet. Ego certe inter Tunice herbarum florem con-
numerandum censere, vel potius in Violarum aliorum genus collocan-
dum putarem. Tantum de Graminis flore mihi constat.

Eiusdem sententia de ASTRANCIA,
& ANGELICA.

Angelicam et Magistranciam veteribus incognita. herbas fuisse non du-
bito. Inuenio tamen Meum dictam herbam ab aliquibus vocari vulgarijter
Meysterung.

C

✓ HIERONYMVS TRAGVS, Othoni
Brunfelsio, amico & domino cum primis
optato, S. D.

✓ I D I B V S Februar. literas tuas Ocho chariss. repesi, quas diligenter & unice, qd
ali amico & doctiss. fuerant profectae, amo & lego. Etiam personibus admodum iustis quam
sine gerendo morem paratus, id eam suppeditare & aperire nostra fuisse et cunctis, ex animo
optamus: quia amico tibi nostram communicare operam, & si id nobis impar, non ademus
quale, aut quantu sciscit illud est denegare, sicutq; duro me illud quod petis fideliter voluisse,
scioq; or, candoreq; omnes hoc consentio esse. Ob id rursus tibi de herbis nostris opella & in
tellectum mitemur: quod si quicquam (quod cupio) prodelle poterit, fac nobis non parcas, mo
sapienter utaris. Proinde in his quod dubium, aut a vero distare videtur, obliterandum illud,
exteriq; omnia in melius interpretandū, candori tuo in totum offerimus atq; dedicamus. Chri
stus te servet: diu incolumes. Pandet ea si lucem vident, quae & hic comparari possint,
lucis significatio. Proinde mi Brunfelsi oro te, si quando poteris, hac semina ad plantandum a
pud holoceros velitros comparare, mihi praesentibus numeris meum cupio. Delectes quoq; ab eis,
quomodo quodq; feratur, quae terra gaudeat, facies mihi rem gratam. Vale bene ex libono
no, pridie Non. Mart. Anno M. D. XXXI.

HIERONYMI TRAGI Me
dici, Herbarum aliquot dissertatio
nes & centuræ.

D

✓ E SOLDANA QUID LOQVAR
uix sciam. Vt autem tibi meam aperiam mentem,
existimo esse Diosc. *Asoplastrum*, & est germen
qd chartis inclusum miseris, planta sine caule, et ca
pillata, Dioscor. forte ignota, idcoq; paucis historiam de ea absoluit. Ego
huius herbae potentiam magni duco. Est nimis diuretica: ob id calculo in
vesica laborantibus uulsi, atq; herbarum historijs meo iudicio digna.

✓ Negligentes, sunt Violæ nostræ. Vide species, Keiri Serapionis, & Dios
coridis Leucoicon lib. 3. cap. 129. et Mainardum in Epist. Medicin.

✓ Gen' uel' herba Tunica dicit a nonnullis sed sine ueterū autoritate. Hier
ronymus appellat Vetonica. Genus est herbae Serpentinae. Hæc ad radi
ces arborū, maxime quercuū serpit. Vulneraria herba est, atq; diuretica.

Pestepocia

✓ Pestepocia, de quo scribis, non uidi, ne chartis quidem inclusum: itine
re, negligentia forte nunciū perijt.

✓ Mōnem, genus est Raphani, aut illud de quo autores nō scripserunt,
aut Plinij certe Armoracia: idq; conicio uel ob paruitatem & exilitatē ses
minis: uel quod illa radix quocunq; terrarum transferas crescat. Est autē
certū, Raphani reliquū genus alio trāitu nō crescere. Quod si Armo
racia non est Mōnem, uelim nobis esse praesentem gratū illum Morchio
nem, qui de Raphano librum composuit. fieri non potest, hunc auctō
tam nobilem radicem in suo libro non indicasse. Nostri ubiq; medici uo
cant Radicē simpliciter Mōnem, idq; magis suā autoritate quā ueterum.

Radix.

✓ Bēbitum uocant Cerifolū, Apij genus ut Petroselinon. nam & Petros
selino perquam simile est. Est Cerifolio umbella ut Foeniculo: flos candi
dus, ut cimino: semen longum, & tenue, & acre. Dioscoridis puto Oreos

selimon esse. Nisi me uerba sua in hoc suspectum redderent, cum ait. Ras- A
muli in summo Oreoselinii capitula Miconij habent: quod in Ceriso-
lio nunquam cernitur. Alias herba hæc satis nota. Plin. lib. 2. de re medica
cap. 37. de ea mentionem facit. Item Apuleius cap. 103. Pederota, & Arcio
phyllon uocat.

Eurectisphæbol, & hoc quoddam Apium est, non multū a Diosc. Semir-
nio distans. Nouitij herbam Rubeam uocant. Et est duorum generum.
Altera rubescens, lanuginosa, & foetida, prope muros & parietes nascit.
Lumen maius super quodam unguento uocat herbam Gratia dei. Hie-
ronymus Herbam Roperti, Ciois gnad: nos herbam hanc Heryspilatis
apponimus. Altera quæ item rubens, nec foetet, campestris est, rosstris, cau-
le, & floribus priori similis: uocant rustici nostri *Euridmsphæbol*.

In Cardo Benedicto non paruus est error. Nam sunt, qui Grassula me-
diam, qui Senenonem, qui Dioscoridis Sedum interpretantur. Mea opi-
nionem decipiuntur isti omnes. Lumen maius in syrupo Eupatorij uocat
herbam Turcham, qua autoritate nescio. Quod si Cardo benedictus nō
est Plinij Carduus de quo lib. 21. cap. 15. & 16. scribit, nescius sum, quibus
tandem nominibus, capitibusq; hæc planta apud autores inuenienda sit.

Inguinalem Dioscoridis (quod ego sciam) nusquam uididicet floscu-
los, & plantas, quorum capitula & folia per orbem incisuris diuisa similis-
bus Stellæ uidentur. Qualis autem Dioscoridis, Plinij, aut Apulei Aster
sit, non uideo. Nam Stellariæ permultæ sunt. Caprifolium, siue Matris-
sylvia Hieronymi stellis ornatur, uestitur, & Aparine stellulis: atq; ambę
tinctiorum Rubiæ syluestrem quandam stellectam herbam, specie & flore
Caprifolio non dissimilem, nec tamen ut Caprifoliū tenax, aut hamata,
sed pinguis & lenis herba, quasi calamus filigineus, undiq; stellulis cir-
cumamicta. Est & alia herba lignosa, & omnino serulacea, quæ pari mo-
do stellis uestitur, oblongis tamen, & gracilioribus foliolis, floribus flam-
meis atq; candidis, sed muscosis & densis: quam nostræ mulierculæ uo-
cant suo idiomate. Vnde *heben farwen wassers*. Putaui Dioscor. esse Gallion.

Lactuca & Endiua congeneres plantæ sunt, ut ab altera alteram in pri-
mo germine uix secernas. Verum Seris, Inybum, Cichorium, Endiua
mea opinione idem pollent, & ob lactis liquorem, uel Lactucæ congenes
res. Iam autem quot gentes, tot herbarū sine controuersia appellationes.
In Germania nullibi domesticum, uidi ego Inybu: in Italia frequens in-
ter oxypora celebratur, quo & hy-³ernis mensibus arena sepultam, sale &
aceto uestuntur caulosi uoluptu-³si, in quo hoc holere indulgentes
Genio. Hanc suo idiomate uocant Endiuam, Lactucæ capitatae fere simi-
lis. Nostras uero quæ in Germania est Endiua, Seris est, aut *eigep*: certe
species: nec tamen ut apud Italos Cicur, sed semper erratica, petrosus, are-
nolus, & macerie nascens. Herba sane trium specierum. Alia enim for-
tis prope planis & lazioribus. Alię longioribus per interualla circumue-
rentibus. Vtraq; gustu amara, Hæc ambabus indiscriminam utuntur

B
Herba stellis
not.

Endiua.

C ad refrigerandum. Tertia, quæ cili calore careat, cultis agris crescit inuisit etiam holiore, hortis nostris commune & frequens malum. Cuius idem duum generum, planum scilicet, & incisum caulibus angulosum, quæ duo Dioscoridis Hieracia iam pridem credidi, nostri uocant, *Gemysylus* & *Gemysylus*, quidam hanc uolunt esse Scariolam.

Sonchus.

Cicerbita, & Sonchus nostra Lactuca est crispa & hortulana: in Veris initio usque ad æstatem cum reliquis Lactucellis apud nostros ex sale & aceto estur. Nā *elyx* re uera ut Hieracium Lactucæ species est, quare Hieraciam a Dioscoride Sonchitem, tanquam Sonchi congenerem dictam uideo. Proinde rura nostra omnia isthæc holera uno idiomate & communi uocabulo Lactucas uocant. Nos itaque illa appellatione contenti, de illarum nomenclaturis non admodum disceptantes, doctioribus & oculatis herbariis provinciam hanc & ocio uacantibus inuenienda relinquimus.

Cichorea.

Solsequium species est aut litybi campestris, aut arborescens Lactucæ: hanc plantam conuerso ordine Itali, Galli, & nostræ ætatis medici Cichoream uocant. Mihi autem uidetur, quod hæc Cichorea Dioscoridis Heliotropium, & Apulei litybum erraticum sit. Nam & historia utrorumque non admodum dissentire uidetur. Notissima ubique herba, cuius flos solem semper comitatur: ideoque Solaris a Celso dicta est. Germani uocant *Sonnenwurt* & *Wurde*. Alij Sponsam solis. Cuius flos prolecius

D in gregem formicarum cito rubescit tanquam cruentus: ad cuius spectaculum non raro admirabar. Eius plantæ uidi genera tria. Primum & uaticum, omnis bus notum, flore est cæruleo. Alterum candidissimo, rarum apud nos spectaculum. Tertium luteo, & fere croceo flore. Id genus olim Megunus ager nobis præmonstrauit. Planta est fruticosa & pene arborecens. Descriptionibus Plinij per omnia respondet nostrum Solsequium licet Plinius sibi nonnullum contrarius sit, nam in decimonono, capite sexto ait purpureum habere florē, & uicesimosecundo capite uicesimoprimum cæruleum. Nisi forte cæruleus, & purpureus idem apud eum pollerent.

Dens Leoninus, qui maior et minor, potentia & uirtute Endiuam reserunt, nam refrigerando utilissima plantæ, cuius flos luteus, cito canescens, qui & medio ueris euascescit cum caule. Ob id Dioscoridis & Plinij Senerionem, aut eius herbe congenerem plantam iudicauit. Hieronymus uocat Rostrum porcinum, Alij *passiflora* & *Maynblum*. Atque de herba hæc certius non habeo.

Daucum omnes interpretantur *Staphylinon agrion*, *Wilde Pesechian* & *Wilde Pesechian*, *Wilde Pesechian*. In causa est antiqui scriptores Galenus, & Aegineta eius interpretes, qui Staphylinon uterque Daucum uocant. Plinius quatuor Pastinacæ genera numerat libro decimonono capite quinto, inter quæ & Hybiscum numerari uult. Cum Hybiscus nihil aliud sit quam Althæa: sic error ex errore non in Daucum, uerum in infinis deprehenditur plantis. Nos autem Daucum non Pastinacæ interpretamur, sed *Daucum*. Esti Staphylini speciem, quis hanc dixerit? Tamen

Dioscorides de Dauco proprium caput habet, de eo sic scribens, libro tertio, capite septuagesimo sexto. Daucus & petroselinis, et apricis cernitur locis, Foeniculi folijs, minoribus tamen & exilioribus, caule semipedali, umbellula Coriandri, flosculis candidis, semine peracri. &c. Omnia hæc non Staphylino, sed radici quam *Bernardus* uocat recte congruunt. Quod autem Pastinaca erratica (quæ uera species est, *der gelde Rüben*) a scriptoribus quoque Daucus dicatur, suspicor id nomen ob similitudinem huic radici impositum. Nam *Bernardus*, quæ Daucus, et *Hegelin* idem *Rüben*, quæ Pastinaca erratica, fere floribus, semine & caule similes sunt. Porro *Bernardus* nostra rura non habent, sed Hercinia sylua, quæ sacra, & fere Paxonia terra est, Daucum apricis, & prunis copiose olim, per omnia descriptionibus Dioscoridis respondentem, uidimus. Verum *de istis gelde Rüben*, quam diximus Pastinacam erraticam, edendo est, ubique crescens, & secundum sepes æstiuis mensibus quotidie perspicitur, flore, & umbella Dauco similis: nisi quod in centro Staphylini flore quiddam purpureum est, quod in Dauco nusquam cernitur. De Dauco & Pastinaca res sic se habet.

Pastinaca erratica.

Asphodelum nostra tellus non gignit, ideoque radices tantum ad nos alio quando sine herba adferuntur. Cum essent apud Helucios, memini me apud eos qui ex alpis effossas circumferebant uidere: nec has tantum, quin & omnigenas: ut solent ex radicibus cibum quærere herbariferi. Erant autem radices quas tunc temporis uidi, adhuc succulentæ, colore spiceo, fermeque aureo, cõaceruant quasi multis bulbis compactæ, herbarum quam louis barbam dicunt non absimiles. Et Dioscorides libro secundo capite centesimo quinquagesimo nono, Asphodelum glandibus assimilari dicit: non uideo qui cum nostris omnino hæc quadret. Hoc autem uerum est, Asphodeli radices compactas esse multis membris. Et ut folijs densis Rose crescant, ita & Asphodeli tanquam commissuris ex uno capitello radices spectantur: quarum singulæ partes (soluta corpore radice) balani non admodum dispares, nusquam aut teretes ut balani sunt, sed louis barbae (ut diximus) speciem præ se ferebant. Rogitavi ex herbariferis nomen. Ipsi *Bernardus* responderunt. Certius hoc tu quam ego ex eis cotidie cognoscere potes solent enim hi non raro uestra ciuitate, in quam multi populi conflunt, suas radices uenditioni proponere. Cur autem Auteenna Canon, 2. cap. 77. Affodillum uoces, ignoro: forte rei sibi ignotæ, ignotum uocabulum quocumposuit.

B

Spinachiam apud unum Auteennam secundo Canone, capite sexcentesimo tertio nostri Bynetsch uocant: Heydelberger sibi dicit, *Spinnefrass*. De Dioscor. Lapsa dubitamus: ea si nota tibi est, minio: & nos dicemus quale holas sit. Tu autem Serapionem lege, & uide num Aspinach. Spinachia sit.

Eringion carduus est multis, atque stellatis capitibus, omnibus. Carduus aspectu speciosior. Dioscorides lib. 3. capite uigesimo secundo, ait Centa capitula illi nomen fuisse: quod huic Carduo una radice tot capita promi-

C nent. Pulchrum certe ac congruum nomen. Petrus de crecentijs, et Circa Instans seu Affodallum Centumcapita vocant: forte ob bulborum multitudinem. Eringion ego idiomate nostro appello *mingion*, ob longitudinem radiceis, quam longiorem Moly volunt esse. nam Eringij radicem nusquam uidi integram, semper aliqua parte in solo permanente. Herba est quous Protheo mutabilior, nunc album, nunc caeruleum, nunc pallidum mentitur colorem. Apud nos rarum spectaculum. Vestra terra nihil uilius Eringio. Nam omnes fere agrorum margines hoc genus Carduorum, quin & uix passim habent. Turba medicorum hanc herbam Eringium uocant. Proinde caput Plinij de Eringio non male nostro idiomati responderet, ait enim Lesbium Phaonem dilectum fuisse a Papho. &c. Plinius libro. 23. cap. octauo.

Milium solis, hac herba inquit Plinius, nihil mirabilius. gerit enim iuxta folia singulas barbulas. & in cacuminibus earum lapillos candore & rotunditate margaritarum. &c. Vide Plinium libro uigesimo septimo capite undecimo. Dioscorides Herculeam herbam ob seminis duriciem uocat: quem uide libro Tertio capite centesimo quadragesimo nono. Marcelli Vergilij commentarij hoc loco satis mihi faciunt. Colligunt hoc semen eis renum, quemadmodum & alia multa, ut Asparagum, Tamariscum. &c. uulgo dicitur *mingion*.

D *Wignia*. Hieronymus Bratinschueig. lib. de Simplicibus Pyrolis noscat: ego apud Dioscor. prudens legi nusquam, neque Plinium: opinor tamen esse Betam syluestrem. nam folia & pyro & beta respondent. Vide Lumen maius: quamquam Glibertus uult Arnoglossam Centumneruiam esse, aut Betam syluestrem: quam Auicenna secundo Canone capite quadringentesimo trigesimo nono lingua arietis nominat. At Phrysius Centumneruiam interpretatus est *Wignia*. Omnia haec ad ideitatem herbae *Wignia* satis mihi faciunt.

Phrysius

Lunaria nusquam inuenio, siue M. ficinus, ut scribis, siue alius eius mentionem fecerit: sane locus ille Ficini incognitus est mihi. At Lanaria passim lego, tam apud Plinium libro uigesimo quarto, capite octauo, tum apud Dioscoridem libro secundo capite centesimo quinquagesimo secundo, herba fullonibus ad purgandam lanam apta.

Linaria herba tibi nota est credo: de qua uulgius medicorum sic scribit. Esula lactescit, siue lacte Linaria crescit.

Satureia, Cunila, & Tymbra idem sunt. Satureiam, quam & Plinius lib. 19. cap. 8. Tymbrum, & Diosc. lib. 3. cap. 20. Satureiam adpellat, nos lingua nostra *Wignia* & *Wignia* uocamus. Est species Thymi, Columella autore, cum ait. Et Satureia Thymi referes, Tymbræque saporem. Is qui Luminare maius scripsit, uult Satureiam esse minorem Pulcariam.

Wignia. Hieronymus Braunschueig Sigillum Salomonis uocat, qua autoritate nescio, renibus conducens, nec non apostema uibus internis, impinginesque lentiginesque faciei illa delet.

Strenuus, Latino nomine nusquā legi, licet aliquando uiderim. Herba A
est magnus ut Lappago folijs.

Chamæpytis apud Diosc. lib. 3. cap. 66. qualis herba sit inuenies: quid
aut nostro sonet idiomate prorsus ignoro, nec quēq; de ea habui magis
strum, aut doctorem. Ego aut Cypressen existinaui: quod illa nostra Cus
pressus Pinum, siue Retinam uerius quam amomum oleat.

Chamædrys est infima quercus, siue Trixago, nostra lingua, *Vergiss' meis*
nō ad *Canen* detrahitur, nam & Lombardi Calamandrinā uocant, herba cū pri-
mis graue iussientibus accomoda. Dioscor. lib. 3. cap. 103. & Auicenna. 2.
Canon. cap. 136. de ea scribunt. Alij Serratā nominant: quod Serra ab il-
la sit inuenta. Plinius lib. 28. cap. 15.

Calamandry
na.

In Pulicaria non est cur strenue laboremus. Est eius herbae sint binæ
species, binæq; in Dioscor. capita. Priorē tamen Pulicariam esse uerā, quā
aliqui Persicariam uocant, a similitudine foliorum, & ut Dioscorides scri-
bit, folijs Oleæ similis hanc herbam esse, idem est, ni fallor. Sunt es-
nim Oleæ folia Persicis maxime ut ouū ouo similia. Cuius itē duarū spe-
ciarum altera maculis plena, altera uero nullis, uirtute tamen gares: gustu
aceritque ut Piper sunt: ideoq; pulices humo sparsa & cubiculo pellit, & ne-
cat. Dioscoridis opinor esse Conizā, de qua lib. 3. cap. 117. nostri uocant,
Nassī alijs *Mysce*ant, Muscae, culices, pulicesq; hanc herbam, aut succū eius nō
amouunt, ob id sordidis ulceribus ualde conducibilis.

Coniza,
B

Altera Pulicaria a feminis similitudine sic dicta est. Vides enim semen
eius pulicib. assimilari. de ea itē Diosc. lib. 2. cap. 69. Auic. Can. 2. cap. 322.

Centaunion maius, de quo Diosc. lib. 3. cap. 62. Plin. lib. 25. cap. 4. scri-
bunt, nullibi in Germania nasci credo, aut certe mihi in uniuersum ignota
herba. Centaunion maius quo nunc utuntur medici, *Matricaria* est, aut *Fer-
brifuga*, quam ego Diosc. *Parchenion* esse iudico. Vide eius librū. 3. cap.
136. Error nō paruus in Centaunion: cum alterū fel, alterū mel terre dicat.

Matricaria,
Feniluga.

Cynorhodi, Rosæ sunt caninae, aut campestres, ut quidā uolūt: nascun-
tur frutetis ac subhumidis locis, coloris purpurei, odoratu rucūde, nostris
Rosis & aspectu & odore fere similes: odorē autē campestrū simul ac uir-
tutē præ domesticis probo. de quibus uide Plin. lib. 25. cap. 2. Nascitur &
fungus in radice Cynorhodi, quē Auic. 2. Can. cap. 12. Taranch, & Dio-
scor. lib. 1. cap. 12. Hippocistida uocat. Nos Rosam illā interpretamur *Saba-
rissa*, Francofordienses *Santem* diant. Spirenses & Heydelbergenenses hūc
et Rosis maxime pharmacis utuntur.

Agrostis, Gramen apud Diosc. lib. 2. cap. 31. dicitur. Scilicet ego radice ad
frangendū uelut lapidē uisus fui, nouitq; Gramen magnæ operationis &
efficacie. De eo Plinius libro. 29. cap. 19. Aliud Gramē est Polygonon, de
quo mox dicemus.

Gramen,

Gesblimen, nusquā quomodo Latini uocent legi, nisi quod Narcissi spe-
ciem quidā adpellant: quibus non adhibenda fides. Nam Narcissus flos
alius est qui aut Februario germinat, uulgo *Gemangelimen*, aut certe flos

C est autumnalis Hermodactyli radice, *Septasphenodon* & *blämen*. Vide Theophr. Flores sunt nudi, sine caule, atq; coloris purpurei. Verg. æcloga quinta. Pro molli viola, pro purpureo narcisso.

Negiblämen, & *Grasblämen*, nostri Violas credunt albas. Apud Dioscor. genera plura: quem lege lib. 3. cap. 129. Meminit item Violæ Ioan. Main. libro *Episto. medicis*. 3. *Epist.* quarta.

Gerula cam-
pana.

Trifolij ge-
nera septem.

Meliloton Dioscor. interpres lib. 3. cap. 83. atq; Plin. lib. 21. cap. 9. Sertu-
lam campanam adpellant. Certumq; est, Meliloton genus esse Trifolij as-
cui: an illud sit quod uocant *Sauveter*, penitus nescio. Certe uulguſ medico-
rum ita interpretat. Noui ego plus septe genera Trifoliorum: quod autē
omniū uerum sit Trifoliū, coniungere non possum. Omnia enim istiusmodi
di sunt, ut uel intendo, uel palpando hæc uocē Trifolium merito sibi uis-
dicant. Noui Trifoliorum prænſia duo, maius, & minus. Campeſtria
duo, singula singulis ſtoſculis ornata. Noui inſuper genera duo cæteris &
caule & flore humiliora. Quorum alterum etiā pueris nota herbula, ad
blandiente luteo flore, idiomate nostro *Bastampſien*, aliq; Leporinū hoc ge-
nus uocant. Eſtq; aliud Trifolium ſylueſtre, candido ſtoſculo, ego ſuſpica-
barid eſſe *Oxytriphylon*. Nostri *Sauveter* / *Sauveter* *Bastampſien*, uocant.
Conſule Serapionem de Andacoſtha. Dioscorides noſter *Bastampſien*
adpellat Trifolium lib. 3. cap. 82. Licet de Trifolio ſcripſerit caput propri-
um lib. 3. cap. 106. Certe Trifolium arbitror eſſe uocabulum commune, ſic
ut prænſiū, ſiue campeſtriū. Quoties ego lecturus ſimpliciter Trifoliū,
de Prænſi ſemper & communi Trifolio intelligam: quiſq; interim ſui iū-
dictij ut ſit, minime prohibebimus, & cū tali nihil contendendū cenſemus.

D Inulam noſtram arbitror eſſe Chironium Paracen, de quo Dioſc. lib.
3. cap. 92. ſcribit. Nam Plinij & Auicennæ Inula, cum noſtra non uideo
qui congruet: tamen illud uerum eſt, quod ex radice noſtræ Inulæ occu-
lis, aliæ Inulæ ſeri aut propagari poſſunt, ut idem Plinius teſtatur, lib. 19.
cap. 5. Mihi proſectio Vergilij commentarij ſuper Inula non diſplicent,
cum ait. Helenium ex ſe mittit caulem craſſum, hiſſutum, cubitalem, aliſ
quando maiorem, anguloſumq; flores luteos. &c. Hæc omnia Inulæ no-
ſtræ adeſſe uidemus, Dioſcorides libro 1. cap. 27. Vinam de celo miras-
tur Mercurius nouus, qui hanc, atq; alias nobis commonſtret radices &
herbas, quo inſtauretur & renouetur priſtinæ ac ueræ Pæoniæ diſciplina.

Blämen.

Sanguinariam uocem, plantarum ſonius epitheton, quam herbæ no-
menclaturam eſſe quis dubitat: ſunt enim herbæ non paucæ, ſuntq; radi-
ces, ſunt lapides & gemmæ, quæ ſingulæ ſanguinaria dici poſſunt. Eſt her-
ba quædam rubens, cuius ſuccus ut purpura tingit, quam uulgo Sanguis-
nariam *Blämen* uocant. Alij hanc Soldonellam. Naſcitur ſtercorarijs.

Eſt præterea radix cui nomen fecerunt Sanguinaria, quam uos uerum
Pentaphyllum eſſe nihil dubitamus, qua dyſentericis, coeliacisq; dolorem
leuauimus. Eſt illi mira in hoc adſtringendi facultas, omniſq; ueneni ma-
giſtra Herbarij noſtri iam uocant Tormentillam, aliq; Ferulam, Germanæ

nice *Naturget*, *Comentis*, oder *Büchwarzg.*

Sanguinaria qua nos uti sumus, & plerique omnes, est Bursa pastoris minor. *Desf. plant. aut. Sed. plant.* Est & huic mira adstringendi potestas. Hac multos sanguinis fontes sistimus, phibemusq; p̄cipue mulierculis.

Polygonon est Proserpinaca, referēte Apuleio cap. 18, qui & facile mihi hīdem facit. Sanguinem excreantibus, priusquam autor hic nobis uisus fuit, administravimus, vidimusq; ea herba rem certissimam. Quare sanguinariā ab Italis & illam suspicor esse dictam, ut Arnoglossa adstringendi & refrigerandi vim habet, quam Arnoglossam similiter Sanguinariā audiui nuncupatam. Ego Polygonon interpretor *Weggras*, id est *Weggras*, quod *Weggras*, descrip. Plinij atq; Dioscor. pulchre quadret. Legatur ergo Dioscorides libro. 2. cap. 22. Plinius libro. 27. capite. 12. Medici nos strigamen hoc Centummodiā vocant: nec hoc mihi nomen displicuit usquam. Sunt qui *Weggras* Gramen verum adpellant: sed falso, nam de uero Gramine supra monuimus. Quis non uidet, rebus manentibus, nomina mutari, penes in omnibus esse confusa? Hinc est, quod medicina tam sepe Plinio teste mutata & alterata fuit. Porro autorum Sanguinariā Polygonon, uel *Weggras* credo esse. Quod Celsus, lib. 2. capite. 32. Sanguinas lem interpretatur, Apuleius & Plinius Sanguinariā exponunt. Nescio quantum a Virga Pastoris Auicennae, de qua. 2. Canon. capite. 736. Polygonon distet. Tu uide Serapionem. cap. de lapid. an sit Diminution.

Rhaphani genus Dioscorides libro. 1. cap. 102, describens, duosq; ibi dem genera, satium, & sylvestre ponit. Plinius libro. 19. cap. 5. tria genera, aliud crispum, aliud leue, & aliud campestre. Quod autem horum significet *Momēis*, coniectura uerius quam indagatio doctorum nostro rum nunc deprehendere licet, tam periti scilicet, ut radicem a Rapa uix deprehendant. Ego opinor hanc Radicem Plinianam, & Dioscoridis Armoraciam, est enim hoc genus parui seminis, & ut Plinius scribit, fronde copiosius quam corpore. Terium Plinij Rhaphanum, quem Dioscorides, lib. 2. cap. 170. Apion uocat, nescio. Nostrum medicum in suis compositionibus Rhaphanum uocant Radiculam, *Momēis*, simpliciter Radicem: id que faciunt autoritate Isidori. Tu palladium consule, qui ait, Armoraciam transferemus siccioribus locis ad culta. &c. Certum est, ceteros & cōmunes Rhaphanos semel translatos, non crescere. Moerretich quocunq; que locaueris transferendo, crescit.

Angelicam & Astranciam, ut in *notae* uoces, nullibi reperio: est tamen utrisq; calefaciendi facultas. Differt Astrancia ab Angelica, quantum Piper a Gingibere. Nam Astrancia & gustu, & sapore calidior est Angelica. Nomenclaturam autorum ueterum de utroque non habeo. Caries, at que nostra negligentia nobis permulta abstulerunt. Non dubito ueteribus utraq; fuisse notissima, alijs tamen nominibus. Ita fit, ut durantijs rebus, nomenclaturae rerū sepe mutantur. Quod aperte in Brassica factū uidemus. Sit utcunq; radices illae humanis corporibus auxiliū praestant

A

Bursa pastoris.

Weggras.

B

C atq; Tyriaca. Est ergo cum primis Angelica radix cordialis, ueneniq; pellendi efficacissima. Quidam adpellant eam *Engwergel* *Brønshwerg*, de simplicibus nominat radicem Spiritus sancti.

Lolium, Vergilij Vitiū est commune, siue sterilitas omniū frugum: quamuis de Triuico solo Vergiliū hoc loco dixisse auguror. Est in Triuico semen quod Bromos dicitur. Agricola nostri illud, Dynckel appellat: quidam *Sanaxpemeltem*, ego Lolium. Sunt apud nos qui genus hoc frumenti ad saginandos porcos seminant. Quid pluribus fruges omnes, omniaq; satia, suo Lolio non carent. Rabus, aut Siligo suum habet Lolium, quod Siligini per omnia simile: excepto semine, qd tenuius atq; gracilius est. Ego *caſcalap* illud uerius, quam semen dicere. Nostri hanc luē uocant, Dortu. Milium suo Lolio non caret, quod Miliariam Plinius adpellat libro uigesimo secundo, capite uigesimo quinto. Proinde Lolium & Zizania au idem sunt, uide. Certe Auicenna .i. Canone. cap. 756. de Zizania tantum scribit. Hoc loco pratercundum non est. Vidimus non semel, & Triticum, & Halicam sterilesceere hoc pacto: e culmis surgebant spiculæ nigre & combustæ absque ullo semine. Causam tamen morbi nescientes: nisi quod intus calor quidam oculus & suffocatus, tandē e uirtute anni cogebantur exire de culmis. Anram atq; inuilem hanc spicam audiuī Lolium dicere, sed nostri hanc sterilitatem uocant, *Brønck*.

D Alba ligustra, & Vacinia nigra, Maronis hoc carmen quomodo legant, aut quid in uroq; somniant, uel pueris notum est. Ligustrum *Wloz entlmen*, & Vacinia nigrum *Sepebter* exponunt. Sic & archiater magnus nuper mihi carmen hoc interpretatus est. Sed quid illa huc adfero somnia? Miserendum uenit super horum impudentiam, ne dicam ignorantiam, qui suas nugas pro uero magno aestimant atq; uendunt.

Ligustrum arbor est, siue frutex de quo Dioscorides libro primo, cap. 126. Germani habent illā, omnesq; fere Chirurgici uocant bono idiomate, *Benßiglin/alß Sambel*, sed male. Sepes hunc florem in Maio, acinosq; nigros ut Sambucus tempore autumnī præbent. Folia huius fruticis Persuince similia, flore candido. &c. Quidam Medicorum fruticem hunc Fractionellam nominant. Lege caput Dioscor. & iudica, num uera sint quæ scribimus.

Vacinia flores sunt, & non Myrtilli. nam & Vergil. hoc loco de floribus agit, non autem de fructibus. Dioscorides noster florem hunc appellat græce Hiacyinthon. Quidam ex Medicis. Ouidij hunc florem dicunt *Ranunculen* uerum sit nescio. Hiacy. Num si noueris, mitte. De hac herba *Ranunculen* non nil dubitamus.

Brassicæ species ex Plinio didici, quem & tu de Brassica legas mōneo ergo non est ut uel ego quicquam de notissimā omnium holere scribam. Vidimus Brassicæ genera tria, quæ ab hortulaniis singula facile discies, idē tamen omnibus Brassicis nomen. Vnum suo idiomate imponunt, uos tantque omnem Brassicam, *Brønck*. Memini me semen ueteris Brassicæ

feminare ante annos quatuor: quo surgente, Rapae prominabant. Recor **A**
 datus sum postea uerborum Plinij, qui ait, Ex femine ueteris Brassicae, Ra-
 pae fiant, lib. 19. cap. 10. Porro unum hoc ex te discere uolo, ueteres illi cur
 Cramben, Rhabanum dici maluerunt: cum Brassica, quae sit holus, a Rha-
 phano, qui radice *Asperula* discerepet. Quis ergo prudens, Radicem ullam
 caulibus potuit adaequare?

Blitum quale holus sit, dubito. Iamdudum ego credidi holus nostrum
 hortense capitatum uocari Blitum, uulgo **Rappestraut**: eius tamen no-
 minis adhuc testimonio ueterum autorum careo: tu uide & iudica ex Di-
 oscor. lib. 2. cap. 108. & Plinio lib. 20. cap. 22.

Betam esse duplicem, candidam, & nigram Diosc. lib. 2. cap. 112. & Plinius
 libro uigesimo, cap. 8. scribunt: hoc holus nostrates adpellant, **Römisch**
Frant, alij **Mangolt Frant**, alij **Römisch Föl**. Eius holeris nos tria noui
 mus genera hortensia, et satiuia. Diosc. candidam non uidit, sed nigram, uiridem,
 atque lenem feminuroidem. Inter utramque media est: an illa Dioscoridis candi-
 da sit, nescio: certe mea opinione ceteris uirtute praestantior. Tu uide.

Mangolt omnes Betae esse uolunt. Vide Dioscoridē *lib. 2. cap. 112*.
 Bonum caput purgum, nam succus holeris huius naribus instillatus, mi-
 rifice caput a phlegmate mundat: quod non ex Dioscoride tantum, sed
 experientia didicimus.

Locustam, siue pedem Locustae herbam interpretantur eius nominis, **B**
 sed quae tamen perfecta mihi non est, quod equidem memini. Sed & Re-
 punculum, & Napunculum uocant uulgo, folio angusto, desinente in mus-
 cronem, cauliculis uertice torulos habentibus, ut in Asparago, & falciano
 Lupo cernitur. Ex quibus minores alij alterno semper inguine profiliunt.

Radícula uel diuitum, laetorumque mensis petita, Rapiſti quis
 dem sapore, non tamen ad ructus illiberali, ac satius omnino
 gustus est: nisi quod cum aceto & sale non iniucundus est.

Semen ei tam exiguum, ut discerni fere aliter non possit
 sit quam grana Sabuli. Alij pro Blito, aut ualde
 simili herba capiunt in Arabicis scriptoris

bus. Talem fere pingit in Corollario

Barbar. Pandeclarius holus las-

menum interpretaſt, siue

Coxilides. i. Sachilis

emer. sic enim

duobus locis meminit: e quibus tamen quid sibi uelit, ut
 expertus arabicae linguae plane non assequor. Quod

quam tamen & lamenti alio loco interpre-

tatur pro herba Prouenta, si non men-

dolus est codex, uel herba Tres

mula. Sed & haec quoque

me fugiunt.

C

¶ Ex Marco Gatinaris.

¶ De TARAXACO quid sit.

NICOLAUS AVTOR EST, & EST
mens D. Gensilis, quod Taraxacon est planta Leo-
nis, quæ facit florem citrinum. Est etiam una alia spes
cies, quæ Cicerbita appellatur. & ut quidam uocant,
Aborlus porcinus.

Gensilis uide-
bit.

Cichoreæ, &
dens Leonis
differencia.

Etrursum. Cichoream, & Taraxacon multi pro
eodem accipiunt. Nicolaus tamen in aliquibus receptis ambo ponit. Ideo
uidetur differentia: & credunt illam esse ueram Cichoreâ, quæ habet flo-
rem celestinum: illam uero Taraxacon, quæ habet florem croceum, &
a uulgo dens Leonis uocatur.

¶ De I V A.

I V A est quædam herba, quæ secundum Simonem lanuensem est
Champsytheos species, multumq; ualet in passionibus neruorum & scia-
tica. Mesue appellatam Zuiam, & a Nicolao exponitur quod est Iua,
etiam ab Anthonio Guanerio. Et ego expertus sum in quodam iuvene
reuerendi domini prothonotarij de Scipione, ualet enim multum secundum
omnem modum administrationis eius.

¶ De E S V L A.

D Stebran, et Steftebran, & Alstebran communiter exponitur in Diosc.
a Simone lanuense, quod est Esula: sed tamen non est uerum. Imo est O-
cimū garyophyllatū, ut patet per Gensilē primā tenij, capitulo illo, cum
materiā euscure uolumus. &c. in fine: eū in prima. a. cap. de cura ethi-
op: licet dicat, qd nō confidat. Et in Synonymis Auicennæ inueni, Stebran
est species Ocymi. Etiam Mesue in quadā confectiōe cordiali, quam di-
cit esse filij Zachariæ, dicit esse Ocimum garyophyllatum. Etiam mihi
uidetur, quod sit Basilicon. Esula enim est uenenosa. Licet ad hoc pos-
sit dici, sicut scis, quod multis modis aliquid dici cordiale: ut habes apud
Auicennā alibi de uinibus cordis. Sed errat hic plane lanuensis in illa col-
lectione, & male improbat illos autores. Nam autoritas eorum maxima.
Veritas est ergo, quod Esula est Stebran, quæ est species Lacicini, sicut
dicit lanuensis. Sed illud quod est species Ocimi est Steftebran, ut patet
in Synonymis Auicennæ. Et in hoc aduerte, quod aliquando inuenies
Stebran, ubi debet esse Steftebrā, & contra: & hoc est uicio scriptoris.

IOANNIS IACOBI DE MANLII A

Alexandrinū, difficultiorū Herbarum explanatio,

de quibus hodie est controuersia: idēq; se-

cundum ritum & sententiam

Officinarum.

De A S S A R O.

S S A R V S. Affara barbara, quā multi Caryophyllū appellari uocant. De Afaro per simplex. S. scripto, uide Dioscor. Est enim alia herba, quā a multis uulgarī sennē Provinciale nūc cupant.

De S E C A C V L.

Secaculū, est sigillum fardæ Maris, & non fringit, ut quidam herbolarij uolunt. Quare Se- S. Maris;
rapion aliud caputulum facit de Secaculo, aliud de lingo. Praeterea uide Serapionem, in serapio cap. de conditis: qui inquit Secaculū, est radix sicut Zinzibis, & alportatur ex India, & fit ex ea in Gibo dum est recens. Et sic est secaculū uenrasem, quod Secaculū secudum modum non, habet similitudinem Zinzibis, & hęc est quę nostrō idiomate uulgariter Zonogello uocatur, in par-
tebus nostris, & in multis quantitate reperitur.

De R H A P H A N O.

Rhaphanus, ē Radix domestici. Circa inslans air, est herba cuius radix simili nomine appelli-
tatur, & per amaram seruans radix compendit usum medicinae. Quidam de nouo sentiens, rhapha-
lanus, Lumen apothecariorū, exponit, quod per radices Rhaphani intelliguntur sylvestris. Sed
non est uerā expositio. Quia regula est apud nobiles apothecarios, quod quando legitur Rha-
phanus, semper de uulsi intelligendum est.

De D R A C O N T I O.

Luffiplanum, ē Dragonica. Mese in capitulo de Luffa dicit, quod est Serpenteria: & est plan-
ta, quę dicitur Collum draconis: & ex ea est alia planta habens colla: alia crispā. Et melior son-
na plantę pars est radix. Circa inslans air, Serpenteria, Colubina, Dragōica, Cocodrilla, est una
herba, ideo sic dicta, quia maculis habet distincta sicut serpens: uel quia uentrem fugat serpen-
ta. Est et alia diuis species quę uocatur laria.

De E R V C A.

Eruca secundum Mathaeum sylvaticum, sunt duę species, domestica, & syluestris: & am-
bae sunt omnibus uocae Domestica minoris est efficacis quam syluestris. Vt in medicinae conue-
niunt in femina sicut folia. Secundum uero Circa inslans est romariti. Quia Eruca domestica me-
lioris est efficacis.

De L I N G U A A V I E.

Lingua autē est semen Fraxini. Christophorus de Hondis exponit, quod est Dellagressis.
Quod igneo quid sit. Anconius Guanerus, & omnes alij moderati exponunt, quod est se-
men Fraxini. Sed Circa inslans dicit, quod est herba satis communis, quę folio habet parua, &
cruca, & similia linguae aui, unda, multae efficacis: & per id credo, quod ignorauit eam.

De S C A R I O L A.

Scariola secundum Serapionem ex auctoritate Dioscori de Endiua, habet duas species. Vnā
est ex ea domestica, & est Scariola. Secundum uero Saneorem Iancensem est uolū latura a-
geris. Secundū Circa inslans, Endiua est Scariola. Moderati uero distinguunt species Scario-
ly, Endiua, & Cichoreę per alia nomina: ut in unā pro alia sapē populi de bladis autem Scariola
reperitur.

De G A R Y O P H Y L L I E.

Sunt quidam flores in aliquibus partibus Italiae, qui Caryophylli uocantur, eo quod odo-
rem caryophyllorum quę in officinis habentur, spem. Quorum alij sunt coloris albi, Alij u-
ero rubri & illi apud Lombardos reperuntur, in magna quantitate, & maxime apud nobiles
uitros. De nomine sunt apud auctores non repert. Sed uia depictus in libro quī dicitur, Manfre-
dus de monte imperiali, & ipse uocat Tunis. Reperuntur etiam herbo, quę dicitur Filulane pa-
tere, siue Orulus Chini, uel orulus Confus, ut uolunt herbarij. Forma uero ipsius reperitur
apud Mathaeum sylvaticum. Et haec herba apud nos nascitur in pratis.

Crassifolius/
et in Siegle
blan-m.

Vide Coroll.
Bab. d. 173.

C

Verba PANDECTARIJ in uocata.

Filius ante patrem latine, Arabice Taniff, genere Caryophyllos. Pinus. Est herba faciens florem breuibus phalmsed ramis post natus excedit longitudinem amens, & ob hoc Filius ante patrem uocatur. Et uocatur similiter oculus Christi. Aucenna in secundo dicit, quod est plenta que nascitur in uere. Et flos eius similis est Croco hortensio.

DE CALAMENTO FLUVIALI.

Quidam Herbarius dicebat, quod Calamentum fluviale, est Mentha aquatica. Quod non est. Vide Nicolaum, qui exponit, quod Calamentum fluviale est Mentha. Et similiter ait Pegrus de Crescentia.

DE CALAMENTO MONTANO.

Calamentum montanum est Nepeta, siue Gattaria. Quidam dicunt, quod est Origanum. Alij Pulegium. Quid non est. Sed secundum sententiam, uerum Calamentum montanum est Gattaria, uel Nepeta: siue dicta Gattaria, quia Gattibene re comeditur.

DE SILERE MONTANO.

Silicet, uel Siler, uel Placocymnum: & est Siler montanum.

DE ACETOSA.

Acetosa secundum Aucennam alia est domestica, alia syluestris. Diocor, uero eam uocat Lapsum, & illam ponit quatuor genera. Vnum quod manducatur. Et illud est quod nos uocamus. Et est alterum quod nos dicimus. Oxylapsum. & acutum Lapanum. Et hoc est sans nomen.

DE LEPIDIO, & SEITARAGI.

Seitaragi, est genus Erice. Aucenna in secundo casotis ait. Seitaragi ille qui est Indus, habet ligna parua, subula, & cerices sicut Caryophylli. Neque per id agnouit quid sit. Galenus autem in septimo simplicium uocat Lepidium: & ille dicit, quod est genus Erice. Et sic est. Quid autem sit communiter, ignorat. Etiam Diocor, uocat Lepidium. Ex quibus non credit, quod Lepidium sit Seitaragi, leges cap. de Lepidio apud Diole. cum capitulo de Seitarago apud Serapionem: & uidetur, quod idem est. Simon uero lanuensis in capitulo de Hibernia cum h, a principio desinit de forma hae. Hiberidex, quod est uerum Seitaragi. In fine capituli ipse inquit. Hec uidetur quam Nassium agreste uocamus. In capitulo uero Iheridis per i. a principio inquit. Seitaragi ex autoritate Pauli, in capitulo de Seitaragi inquit. Iheridex, qui Lepidium, alij Agriscardamon appellant, quidam uocant ipsum Tegiam ledam. Tu uero inde certum non habes plantam, quod uerum Seitaragi secundum Paulum, est Nassium agreste. Et Nassium agreste, est Nassium aquaticum. secundum Circa insians, est Serapion; & Simon Iheridex uocat Dioleo, est illa herba, quam Lombardi uulgo Creson uocant. Et sic sine dubio Seitaragi est species Nassium. Quia Serapion in suo capitulo dicit, ex autoritate Galeni, uirtus eius, de fapor, & odor, sunt similes uirtuti, fapori, & odori Nassium. Et sic loco Seitaragi, potest poni species Nassium, quod est species eius.

DE ORIGANO PERSICO.

Origanum persicum non reperit ab autoribus, quare ita appellatur. Moderni uero per Origanum, accipiunt quandam herbam, quam Lombardi uulgo Cornabobin uocant. Circa insians ait. Origanum. Golena. Serapion desinit multas eius species, & secundum illam ponit Dipramis inter species Origanum.

DE AMEOS.

Ameos est semen nostrum omentibus. Sed nota, quod medio tempore uidit multos herbarios uocare Ameos apothecariis modo dicit pro Apio, & generaliter uelut Pasum, apud ciuitatem Papientem. Vnde in conuiuij folijs Ameos pro folijs Apij.

DE TUDERI.

Tuderi secundum Auicennam ex autoritate Diocor, est herba habens folia similia Prassio, & radices quodam. & illa radix mensura habet in edq cubu, & habet capita in quibus sunt semina longa, nigra, & est huc usitata. Tuden uero syluestris, semen est rotundum. Auer naz in secundo Canonis declarat fontem Tuderi, ex autoritate Diocor, sed non reperitur sub illo nomine. Quia a Diocor, uocatur Omentum, Et hanc, Emola, uel Aurigallie, uel Reinalis. Et reputatur ex ea duplex. Vnus cum flore rubro, & aliorum cum flore albo. Ambj apud nos nascuntur in pedis, ac panibus, et iuxta hanc abundanter inueniuntur.

DE DAVCO.

Daucus est semen Baucie syluestris.

De M E V.

A

Dicitur quod est fructum diuise figure, in colore agniti. Sed Dioscorides vocat Ant. diuise foliis.

De R V B E A T I N C T O R V M.

Rubea dicta sic est, quod radix eius est rubra. Sed Christophorus de honestis porauit, sed non recte, quod Diacurcuma efficitur in colore Curcumæ, propter Rubeam tinctorum.

De H V P A T O R I O.

Hypatium secundum Serapionem est Galic. Non est ergo pulicaria, ut dicunt quidam Arabes. In ista planta Aucenna & Mesue sunt differentes. Nam Mesue dicit, quod illius flos est illic subcitrini; Aucenna ait, flos eius est Scut. Nerusius igitur non concordant.

De S C O R D E O.

Scordium, Aucenna & Serapion dicunt esse alium agreste.

De A C O R O.

Acorus est que vocatur Gladiolus.

De F V.

Fa, id est, Valeriana, vel Poenilla, vel Amanilla, secundum Diosc. Multi appellant Nar. dum agrestem, Circa insana dicit. Fu intelligitur radix. & sic est. Et multi vulgares vocant eam herbam Benedicam.

De Herba A D H I L.

Iohannes Anglicus dicit, quod est herba lupi, interficiens eum, & est Sauryon. Secundum aliquos est herba Eufragia. Verum meo iudicio Adhal magis debet dici Eufragia.

De A R O.

Aron ipsa est que vocatur Pes Vini, species Dragonæ, vel Dragonæ minor, vel Serpen. B
talis minor.

De M E Z E R E O N.

Mezeron, id est, semen Allii, quod appellatur Coccum gridum, Dioscor. in capitulo de Chamælea. Mezeron dicit Chamælea, aut Coccogridum, non est semen Laureola, ut dicit Circa insana, in capitulo de Laureola. Serapion in capitulo de Laureola, loquitur in capitulo de Lauro. Alexander in cap. de hydropili inquit. Chamælea, unde Coccogridum colligitur & est Lacticianum, folia Oliæ habens, & sic est & propter hoc apud multos herbarios vocatur herba Oliæ, propter similitudinem foliorum ipsius.

De S C A M M O N E A.

Est folium magnum, & est species Volubilis, generis lactiniorum. Laudatur tamen Asio chma, & Amara.

De C H A M A B D R Y.

Quercus terra, Quercula minor, Calamaedrina.

De L V P V L O.

Lupulus est species Volubilis.

De Capillo V E N E R I S.

Capillus Venris, est id quod vocatur alius, Coriandrum putci, Capillus Algal, Capillus Porinus, Capillus fontum, Capillus hominis nemoralis.

De S O L A T R O.

Solatum vocat Viam vulpis, vel Viam caninam. Et sunt eius quatuor species. Prima hominum: & hac apud nos vocatur herba Corda. Alia est species Alkathera, dicta Caribum vel Falso a vulgo. Tertia est Caballaria, genus Lunaris: & dicta si paba iouera. Quarta est Manteco, aut Pericon.

Solati species
quatuor.

De C V S C V T A.

Cuscuta, est podagra lini, eo quod linum necat. Serapion dicit, quod est herba inuolens se sicut filius in furmisibus herba fructum subtilem: & ipsa crescit in arboribus, & in vinctis. Vocatur etiam Grogus.

De P S I L L I O.

Psillum dictum est, eo quod semen eius pulcibus assimilatur, unde etiam latini Pulicarem

C uocatur. Anoftris reflicia uocatur Linoaella: & in bladiis reperitur.

DE POLYPODIO.

Polypodium quercum, ipfum eſt quod alij uocant Liguiriam fylueſtre.

DE AFFODILLO.

Affodillus ſecundum Dioſcor. eſt herba omnibus nota, folia habet ſicut Portum, uirgam Ierem: quam multi Ablutum, id eſt, Alea dicunt. Secundum Circa inſians, Affodillus eſt quidam herba, quæ uocatur Centum capita. Sed hoc eſt falſum. Melius uocatur herba Portana.

DE SAXIFRAGIA.

Saxifraga tres habet ſpecies. Quarum una habet folia ſimilia Pimpinellæ, ſed maiora: & ſipe eſt noua. Minor uero dicitur, quod eſt Oculus Chriſti. & ſic eſt. Oculus Chriſti, uel Oculus conſulæ, ſecundum Maſbachum, eſt Filius ante patrem. Medici dicunt, quod eſt Terræ, id eſt, herba ludæa.

DE IRINGO.

Iringus, aut Iringion, aut nux agreſtis, ut dicit Dioſc. ab alijs Cardopontis dicitur: & eſt ſpecies Centum capitæ, ut apparet apud Serapionē. Etiam ipſe Serapion ait. Aſcaracon, id eſt, Centum capita, eſt coeleſtis coloris, inferius dicitur Iringi. Sed Centum capita alba, eſt ſpecies Ipinæ. Et ſic eſt. Et non eſt Saxacul, ſicut quidam falſo opinantur. Iringus autem eſt planta ſpinola, quæ in uſis ac pratiſ natiuitur.

DE PEUCEDANO.

Peucedanum ſecundum Manherum ſylueſticum eſt Cauda porcina. Sed Cauda porcina ſecundum Simonem uocatur Mithum foliæ.

DE VINCE TOXICO.

Vincetoxicum, eſt quedam planta quæ multum iuxta Helieborum auerſatur, quæ putatur ſibi contraria: appellatur autem Vincetoxicum, eo quod contra toxicum eſt: cuius radix uſus medicinae conuenit. Nicolaus lib. .x. capitulo de Antrace dicit, quod eſt Conſolida minor: & a nobis uocatur herba Moerla, uel herba ueni, uel herba S. Laurentij. Neque per id Nichoſus cognouit ipſum.

D De Herba SYRIACA.

Herba Syriaca ipſa eſt malua, Sed ſps Syriacus, eſt Samach.

DE BALSAMITA.

Balsamita ſecundum Compoſitoſorem, eſt Mentha aquatica, quæ alio nomine Siſymbrium appellatur. Sed Balsamita eſt uenta, quæ odorem balsami habet: & eſt herba, quæ apud nos circa aquas inuenitur.

DE SAMSVCHO.

Samſuchus, a Siculis Amarus nominatur. Item apud euſdem Centaurea minor. Quod falſum eſt. Nam Ariaracus, ſi eſt Samſuchus, non eſt Centaurea. Pyrræra ſecundum modernorum opinionem, generaliter tenetur, quod Amaracus ſit Alacem alba. Ergo Amaracus eſt Manicaia quæ apud Autentem .a. rationis uocatur Veluen: & eſt herba quæ apud Lombardos, Creſpa uocatur, uel Criſpula. Sed Samſuchus eſt uera Maiorana.

DE SANGVINARIA.

Sanguinaria apud modernos eſt Buſa paſſoris, quæ mirabiliter ualet contra fluxum ſanguinis. Inuenit & alba Sanguinaria, quæ uocatur Compoſita, ſeu Varga paſſoris. Sed ſic uocatur Anglicus, per Sanguinam intelligit Buſam paſſoris. Apud Lombardos uocal herba Guagarolla.

DE MATRICARIA.

Matricaria, ſecundo Autentem uocatur Vſanen, & eſt ſpecies Anemulæ: & eſt illa, quæ a Lombardis Criſpula uocatur.

DE ANAGALLIDE.

Anagallidæ ſunt duæ ſpecies: Nam una habet florem cœruleum. Alia, cuius ſes dactyli coloris habet, uel ſecundum Serapionem rubrum. N. eſt in pratiſ. Anagallidæ ſemina rotundum, ſimile ſemini Cœdri. Quidam dicunt, quod ſit Cichorea. Quod non eſt. Alij, & ſit Maiorana: quod etiam non eſt. Alij, quod Auricula muris: quod non eſt. Vocatur Anagallis alio nomine Mergetum, uel Morſus gallinæ.

DE CONSOLIDIS.

Conſolida matre uocal Symphitum apud Dioſcor. Natiuitur circa aquas. Minor eſt her-

IACOBI DE MANLIIS.

787

ha similis America, nascitur in pratis ac uis, purpureis floribus. Consolida media parvis est
cogita. A

De GALLITRICHIO.

Gallitrichum, uel *Cecurum galli*, est herba quam multi rusticos uocant *Berzomo*. Vnum naf
cit in horis, & comeditur inter cetera. Alii uocant *multigaris Scaberrax*; & nascitur prae.

De SANAMVNDIA.

Sanamunda, non est *Pes leporinus*, ut quidam putauerunt, sed *Garyophyllata*, similis *A-*
grimonia, cuius radix odorem habet *Garyophylli*.

De SOLSEQUIO.

Solsequium secundum Simonem Ianuensem a multis uocatur *lanuba*; ergo est *Erdstula*.
Nam *lanuba* est nomen graeci, sed a latinis *Endiu* aucupatur. Circa istam ait *Sponia folia*,
Heliocrepia, *terreba*, *Cichorea*, *Dionisia*, *Solsequium* idem sunt. *Manthaus* sylvaticus dicit, qd
Cichorea est *Solsequium*, uel *Sponia folia*. Et *Nicolaus* dicit, quod *Solsequium* est *Mirafol*,
Sponia folia, uel *Cichorea*. Sed hic sensus *Nicolai* non uidetur sonare bene; quia *Mirafol* non
est *Cichorea*, sed *Pentadactylus*. *Ioannes* uero *Anglicus* *Calendulam*, uel *Premulam* ueris uo
cat *Solsequium*.

De CAPRIFOLIO.

Caprifolium est *Macerfylus*, & apud *Dioscor.* *Peridymenon*.

De HERBA S. CHRISTOPHORI.

Herba *S. Christophori* est filius ante patrem, *Margonolum*, uel *Tergemifolia*.

De MILLEPOLIO.

Millefolium, est herba quae omnibus nota est. *Diosc.* *Miriophyllus*, siue ut latini *Millefolium*,
ed est, *supercilium* Veteris uocant.

De SPARGULA.

Spargula, secundum *Compositorem* est *Rubea* in dorum minor. Et sic hodie habetur *Gen*
ella opinio. *Dioscor.* uocat *Rubeam*, & inquit *Rubea*, quam alij *Tridendrum*, latini uero *Ru*
encam dicunt. Herba est omnibus nota. Eius species sunt duae. Una agrestis. Alia quae appet
itur *Spartos*, nemulos, siue *cyfos* habens omnia, & quasi nodosa folia, per intervalla deban
tia, quae per singulas modaciones uel ut stellarum inaginem mensurant. Fractus, siue semen ro
tundum est, & unde debent rubrum, quae circa in aurum nigrum. Radicem habet tenuem,
& parua, & rubicunda. Et huc est forma *Rubeae* in dorum. Si autem habet non potius minor, po
tius maiorem. Minor uero non est illa herba, quae nostri rustici *Raspentum* dicunt, sed est aliud.

De HERBA VENTI.

Herba *Venti*, *Herba Venti* maior: & est *Paritaria*. Eius species duae sunt, scilicet maior, & minor.
Maior uero est *Paritaria*, siue *Variola*, siue *Alefenem*, ut apud *Dioscor.* siue herba *Vini*, ut a
pud *Auc.* Idem *Circus* istam ait. *Paritaria* herba est quae alio nomine dicitur *Variola*. Quia o
ptime uasi mundificat. Haec apud nos in muris nascitur, & dicitur a uulgo *Veraxium*. Minor
uero est *Consolida* minor, habens florem sicut *Ameica*; sed sunt purpurea. Eraduntur spemur,
quod utraq; in unguento disponatur.

De AGRIMONIA.

Agrimonia herba est satis nota, apud nos in pratis reperitur. *Dioscor.* autem inquit *Agr*
imonia herba omnibus nota, quae *Ferraria* minor dicitur. Nascitur in campis, uel circa sepia. Cu
ius radix graeco nomine *Eupatorium* dicitur, quod dicitur a siue uale apud modernos. *Eup*
atorium est aliud. Galienus lib. ad *Parenionem* de *Agrimonia*, & *Eupatorium* in uno cap. inquit
tulis siue uero ait. Huius igitur radicem graeci *Eupatorium* dicunt.

De HERBA PARALYSI.

Herba *Paralytica* secundum *Compositorem*, est herba sancti *Petri*, siue ut alij *Premula* ue
rit. Eius species sunt duae, scilicet maior, & minor. Maior uero est herba, uel *Petri*, quae in horis naf
cit, cum folijs utridibus, quae uel in ista herba non est omnibus. Minor est herba, quam hodie ge
nerant herba *Margaritae* dicitur, cuius similes *Chamomili* est. Huius in pratis plurimi est.

De CICHOREA.

Cichorea secundu quodam, est *terreba*. Alij *Solsequium*. Alij *Sponia folia* uocant. *Colomella* in
lib. de culm. horum ait. *Cichorea* resens frondosa & uicula fibris. Nascitur in rubum craticum, a
pud nos qd *Ambul* dicunt. In Aegypto *Cichonia* uocat. Et *Cichorea* uero sedm *Composi*
tor, est *Rosell* potius, & est herba cuius flos est codicis. Et sic est sedm unitatem, quod uera

Cichorea, secundum sententiam modernorum habet flores azurinos; & est species Endiivæ.

DE NACTISOS HERB.

Ra. *Nictotera*, apud nostros auctores non reperio aliquem de ipso loqui. Secundum intentionem Compositoris, est quidam herba cuius flos est coelestis & eius semen est ut semen Scarioli agere fiat, sed non est album, neque nigrum. Et nascitur in bladis ut plurimum, & credo quod sit Scariola agrestis. Quid autem sit, communiter ignoratur. Sed secundum plures est illa herba, quæ in blada reperitur.

DE I V A.

Iua est una Chamæpytheos, & non est Chamædrys, ut quidam crediderunt. Generaliter tamen emens, quod Iua non sit Chamæpytheos. Sed errant, nam ego vidi apud multos apothecarios in sacculis Chamæpytheos, de quo loquuntur nostri auctores, sed loco Chamæpytheos habent Chamædrys. Unde per hoc, dico & asperis illam Iuam, quæ modo emittitur, pro Iua mulsam, videbitis, quod & in forma & in reliquis est verum Chamæpytheos.

DE SERPILLO.

Serpillū secundum Plin. a serpente putant dictū, quod in sylvestri euenit, in penis maxime. Satiatum non serpit, sed ad palmi altitudinem crecit. Dioscor. Serpillum, siue ut alij, Herpallum, latet. Cicer erraticum vocant. &c. Folia & flores secundum Cicer infans medicinz compertunt.

DE CORRIGIOLA.

Corrigiola. i. Polygoria, siue Cretummodia, siue Virga Passionis. Dicitur vocari ipsam Polygonos nascitulum; & est etiam descripta aliam, quæ dicitur Polygonos femina. Penus de Crescentio inquit. Virga Passionis est Cardus sylvestris. Ille taxus non videtur bene ferre. Nam Virga Passions non est Cardus, ut ipse & alij dicunt. Nam si leges capitulum de Polygono apud Dioscor. cum cap. de Virga Passions apud Serap. & Aulc. videbis, quod idem est. Eundem lo. Serap. in ca. de Lapide, vocat ipsam Dimissionem. Et hęc herba in utra multum reperitur, Plin. hęc ut sylvestris, in capitulo de Diplaco. i. Cardo fullonum dicit, quod est Virga Passions. Sed non recte. Quidam vocant Corrigiolam Sanguinariam; sed secundum aliquos Sanguinaria est illa herba, quam hodie Bursum Passions vocamus, siue a virgo, herba Gugiariolla.

DE ENDIIVIA.

Endiivæ nomen latine est, post grecum taxuba. Arabes etiam post grecum, Hunderbe dicunt. In hac vero nolo ostendere omnes species Cichoreæ, vel Endiivæ, vel Scariolæ; sed primo vult ostendere illas species, de quibus ipse Nicholus in proprio libro loquitur. Nam in cap. de debilitate Epatis, sic ait. Dicit Aulc. Taraxacon, quoniam gentilis dicitur esse Cicerbitum, siue Rosarium Porcinum. Et Gulielmus dicit ipsam esse Cichoream. Et est illa species, quæ a multis vocatur planta Leonis. Hic taxus Nicholus, videtur conuolus. Nam ipse Nicholus debet dicere, quod Dens Leonis, quæ est species Cichoreæ, & non planta Leonis, quæ est herba dicta Flaura, vel muna, quæ odorem Alchald habet. Et hęc est species Tarsoij quod est conseru. Item in capitulo de egestionibus Epatis dicit, Taraxacon, est species Spongyfolia. Et inferius in eodem cap. inquit. Rosarium Porcinum est Cicerbita. &c. Habita opinione Nicholi, sequitur opinio Ioannis Anglici, quæ est, quod Altaraxacon est Rosarium porcinum, vel Cichorea. Idem sentit in capitulo de fistula.

DE ENDIIVIA domestica.

Endiivæ domestica, id est, utilis, est herba satis nota. Sylvestris vero potest dici, quod sit Crispus herba. Cichorea vero secundum sententiam modernorum, habet flores azurinos, verumque seipsum ad folium; quare spolia folia, & sphequium vocauerunt. De quo Cicerbita infans ait. Spolia folia, est Cichorea, vel santha, vel Solth iulius. Hęc etiam est fons nota. Serap. in ca. de Endiivæ, inquit, Hunderbe sunt species. Nam ex. domestica, & est Scariola. Et est ex ea sylvestris, quæ est Taraxacon. & est rema species quæ dicitur Candane, & est Amiron. Etiam secundum Cicerbita infans, & Petrus de Crescentio, Endiivæ est Scariola. Galenus in octavo simplicium dicit. Saria. i. Endiivæ.

DE CONDRYLLA.

Condrylla est species Cichoreæ, vel Lactuce. Aulc. in sect. de canonicis, in cap. de Endiivæ, ait, quod est ex ea sylvestris, & horulana duarum specierum. Magis aut, una ex ea Epatis, est illa, quæ est magis amara. Ego credo, quod sit Cichorea. Idem etiam cap. saci de Taraxaco, & dicit, quod est species Endiivæ. Et illa nota est.

De SCARIOLO.

A

Scariola uero secundum Simonem Ianuessem, est uelut Lactuca agrestis, nisi quia in dorso etiam habet spinas paruas. Sed Manthius Syluaticus, & Iliodorus uolunt, quod Lactuca agrestis sit Scariola: ut dictum fuit. Etiam hic dicunt uerba Iliodori, quæ in capitulo de cichoriis dicit. Lactuca agrestis, est quam Sarallia nominamus, eo quod dorsum eius in modum soræ est. Si moria hac erat. Nā in cap. de Scariola dicit, quod ipsa est uelut Lactuca agrestis. Et in cap. de Sarallia inquit, ex auctoritate Iliodori, quod Sarallia est Lactuca agrestis. Et in fine dicit, quod est Scariola: & sic uoluntatem modernæ.

De CICERBITA.

9

Cicerbita uero sicut dicit Nicholus, est Radix Porcinum. Secundum Buiell est Cichorea. Et est herba, cuius flos est coelestis. Etiam reperiuntur duæ alie species, quæ Rore coelestem habent: & omnes in bladis reperiuntur. Et si bene consideretur, uidebis quod species Endiuæ, uel Cichoreæ sunt septem: & sunt istæ uidelicet. Endiua domestica. i. usualis. Cichorea, quæ ab o-
mnibus nota est. Radix Porcinum: & Dens leonum: differunt parum inter se, secundum mo-
dum non opinionem: in prout reperiuntur cum flore croceo, nisi solum in folijs differant. Post
institutionem bonum prodeunt: quædam lanuginem albam, quæ cum tangitur, tuobis. Et
alia est dicta Crispus a uolgis: hæc apud quosdam est Lactuca asini. Quod non credo, sicut
patet, si legas capoulde Anchusa apud Dioscoridem, uidebis, quod cum cap. de Crispino, non con-
uenit. Et est alia species quæ dicitur Cicerbita: sicut est Scariola, quæ in bladis reperiuntur. Et o-
mnes istæ species, uocant Endiuæ, uel Cichoreæ, uel Scariolæ. Et hæc nomen sunt apud sapientes.

Septem spec-
ies Endiuæ.

De MELISSA.

Melissa secundum modernorum sententiam, est Oryzimum citratum: cuius folia odorem Ci-
træ habent, & Cicerbita dicitur.

De PERSICARIA.

Persicaria. i. herba sanctæ Mariæ. Et est herba quæ habet folia similia Persicis, signata: apud
nos uixit barba reperiunt. Existimant quidam, quod hæc sit Zinziber carinum, ut uidentur sen-
tes Auerroem in secundo canon. Etiam putauerunt quidam, quod ipsa sit Piper aquæ.

De PERFORATA.

Perforata. Herba sanctæ Iulianæ, siue Fuga demonum, siue Hypericon. Et dicitur Perforata,
quia folia eius habent foramina parua. In locis domesticis reperiuntur. Auerroem in quinto Colla-
gen aut Euemeros. i. Hypericon neldicon. Et quidam appellant hæc herbæ Cordialæ, eo quod
assimilantur cordi.

De MATRICARIA.

Matricaria, est Arvensis. Et est illa, quæ Dioscorido uocatur Lepasphylos. Sed Aesc. in secundo
Cap. uocat ipsam Vchem. Aliquando Alacoen. Et hæc est quæ Lombard Crispata dicitur.

De MATRICARIA minore.

Matricaria minor, secundum plurimum est secunda species Arvensis. Dioscorido, formam ipsius
describit. Et hæc est illa, quam hodie Tanacetum, siue Daneta uocant.

De SCABIOSA.

Scabiosa, est herba satis nota. Sed miror, quod nostri auctores de ipsa non loquuntur. Ta-
men secundum intentionem Manthii Syluatici dicit Scabiosa latine, quæ genere habet, uel si-
bros. Et ibi loquitur de Scabiosa ex auctoritate Dioscoridi, sub littera Scabiosa, quod non reperiuntur.
Verum est, quod Dioscorido, unum facit de his. Sed ignoro quod illud sit de Scabiosa.

De BERONICA.

Beronica, est herba satis nota. Dioscorido uocat ipsam Beronicam. Serap. in cap. de Beronica
dicit. Plurimum quod ex ea administratur, sunt folia. Galenus in septimo Simplicium dicit. Ce-
simulane, dictum Beronica. Macer ad Beronicam Iohanni fuit Cithron dicitur graeci. Plinius
Vetores in Hispania, eam quæ Beronica dicitur in Galia, in Italia autem Serranica, a graecis
Cithron dicitur. Auerroem in qui Colligat. Alchiscam quæ in Lado dicitur Beronica & in
Persica lingua Berzhuem.

De FRAGARIA.

Fragaria, herba est ferax fragæ. Et granum ipsum secundum Manthii Syluaticum, est granum

Cacereolus, eius plura sunt in Pemptophyllo. Quapropter Plin. in cap. de Quingfolio dicit, quod quicquid fraga gignere, non quod illud sit Quicquidum, quo res unius in ædioris, sed ad eius similitudinem. Et a numero foliorum, Quicquidum appellatur. Apud nos vero Fraga sunt fructus, qui quando maturefunt, rubicundi efficiuntur, & satis non sunt.

DE EFRAGIA.

Eufragia, est herba que in pratis, ac silvis invenitur. Et secundum Mauchem syluaticum, est lentia Adul. Et laudat ipsam. Quia medetur agnominibus oculorum.

DE CAPITULO VENERIS.

Capitulum Veneris apud Auicennam in secundo Canon. vocatur Befergnasem. Et dicit, quod est Conandum puri. Et persice est Bekegnasem. Et byniace, est Capitulum porcinum. Et arabice, est Capitulum algal. Isthorus dicit. Capitulum Veneris vocatur, fux quod est aplos per alios capitulum vocatur; vel quod capitulum fluores edereat; vel quod sit uirgula nigra, lutea, cum splendore, quasi capiti. Eius species secundum modernorum opinionem sunt tres, scilicet capitulum Veneris, quod laus est omnia. Polynichum, quod hinc est, quod in puteis reperitur. Et Andanchon, quod similitudinem habet Capitulum Veneris. Et hinc iura solas reperitur. Et sic istae tres species, in virtute differunt parum ab invicem.

Capitulum Veneris
est species
tres.

DE BERBERI.

Berberis apud Auicennam in secundo Canon. nominatur Ambiberberis, & apud Dioscor. vocatur Oxyacanthos. i. spinosa arbor. Et si auctor quæ in paribus nostris in aquas rasilis. Eius fructus caprimus, & sit ex eo vinum quod apud herbarios dicitur unum de Crispino. Et apud modernos ex lucco aqua facit. Et secundum multos, hinc est arbor mali granati syluatica, quæ a Serap. Darisibam vocatur. Sapienter habet hoc pro secreto.

DE CITRULLIS.

Citrullus est Cucumer: cuius forma longior & maior est nostro. Et sunt, qui loco eius ponunt semina Cucumeris usualis.

DE ABSYNTHIO.

DAbsynthium, secundum Dioscor. est notum. Cuius probabatur est Ponsell, & Cappadocium, nascere in montibus: sed nomen accipit a terra, scilicet habere duas alias species. Plin. dicit, flura sunt eius genera. Sandenitico appellatur a ciuitate Gallie. Porcium de Fenio. i. ubi per arboris propter fructum, & ob id sine felle reperitur. Neque aliud praefinitum, multa in hinc amariorum metallis Ponsis dulcis. Sed illud Absynthium quod hinc in modum, est Absynthium Porcium, vel Romanum, vel cōmune, quod satis est notum.

DE PEDEDECO LUMBINO.

Pes uero columbinus, secundum Serap. est Anemum. Secundum uero modernorum opinionem, est herba habens folia rotunda, parua, diuisa in magna & parua incisura, si pines ipsi ut sunt subulis coloris, sicut rubet, habens nodos caros, in quibus sunt diuisa folia, & semina tria, vel quatuor, vel quisque conuoluta in medio eorum, sicut aris. Hæc apud nos rasilis in uis ac prout. Auicenna, in quinto Coll. dicit. Pes columbinus est quatuor specierum, & parua diuersificantur alia ab alia.

DE ANDACHOCH.

Andachoch, vel Andachocha, ut apud Auic. & Serap. est Trifolium: cuius alia est syluatica, & alia domesticæ: & alia est ægyptica, & sit ex semine eius panis.

DE ARISTOLOCHIA.

Aristolochia recens dicitur, quod radicem secundam habet. Isthorus inquit. Aristolochia dicitur, quod optima sit. Nunc superflua posui, utrum, manent bene si uapores ex purgare. Et sunt duæ species. Vna est rorunda dicta, propter quod rorunda radicem habet. Altera longa: quia longæ radicem habet. Diosc. habet etiam species quæ dicitur Demianus.

DE AGNOCASTO.

Agnus castus, secundum Serap. ex auctoritate Dioscor. Sunt ei duæ species. Dicitur ut castus, eo quod religiosi sunt hanc plantam sub leditis ad referendū in libidinem. Et conuenit ligos propter duntaxat uirgum eius. Et est planta in magnitudine arborum. Nascitur prope aquas & in locis aquosis. Galienus id quod ad duntaxat ex hac arbor. in n. rorunda, si n. folia. Et inueniuntur ad modum peperis. Et propter id uocatur Peperella. Auicenna in quinto Coll. nunc Pentrafer dicitur a Persis arbor Abraham & in latine dicitur Agnucastus.

DE HERBARVBERA.

A

Rubra, scilicet Rubra cinctorum. Ita habet alij Diofcor. Radix eius herba est id, quod est tinatum in medicina. Plinius ait. Euthrodasum, quam aliqui Euthrodasum vocant, nos Rubrum, quae inguntur lane, pellesque perficiuntur. In medicina urinam ciet.

DE CHEBLIDONIA.

Cheblidonia vero secundum Serapionem in cap. de Curcuma, duae sunt species. f. maior, & minor. Dicit, quod nominatur hoc nomine, eo quod uerba incipit apparere ante aduentum hyematum, & desiccat quae dorecedunt. Passat aliqui etiam, quod sic nomen eius proprietas, quod quando exerceantur pulli hyematum, desit eis mater haec herba, & daretur illis in cibum: & reddat uisum hyematis huius.

DE VERTICA.

Vertica, est herba satis nota. Diofcor. dicit. Acutifex, siue ut alij, ligida, latine dicitur Vertica. Eius altera maior, quae & uisibilis est, & simplex, cum tenui femine, ac folijs minutis, asperis. Altera agrestis est, densioribus folijs acutioribus, nigrioribus. Efficitur alia Vertica dicta mortua: & haec apud modernos dicitur Angelica, seu Archangelica. Et cetera dicta Vertica Morat: cuius sola magna ac nigriora sunt. & haec dicitur Melimorbia, siue herba Ficaria: sed a latine dicitur Scrophularia.

Milemorbia.

DE HARMEEL, uel agrestis

RUTA.

Harmel, id est totum genus Ruta, secundum Mathzum Syluaz. Harmel, scriptum cum h, est semine Cicuta: & Armel scriptum sine h, est genus Ruta. Eandem habet opinionem Linn. in descriptionibus, quod Harmel sit Cicuta. Sed falsum est. Sed Harmel cum h, & sine h, est uerum genus Ruta. Nam Diofcor. in cap. de Ruta quasi in fine ait. Alterum genus Ruta, quod nascitur in Macedonia & Galatia, quam Melon dicit appellari. Idem in fine ait. Rata multi Armeniam uocant. Syri Valsala. Nascitur locis cultis, Asiam in secundo canone inquit. Ruta syluestris, uel uenens est nigredinis, quam Alharmel cum h. item lege capitulum de Harmel scriptum cum litera h, apud eundem: & est idem cum cap. de Armata apud Diofcor. Idem in quarto canone, in capitulo, de curatione morsus uiperarum, inter reliqua sic Canon ait. Ruta syluestria, & non est Alharmel, secundum quod existimant quidam, immo est species Ruta ipsius: & sic est sine subo. Sed Auerrois in quinto Canon. ait, Alharmel, id est, Cicuta. Quod falsum est. Nam secundum plures sapientes creditur, quod Harmel cum h, & sine h, idem sit: & possit se non est, quod Harmel cum h, sit Cicuta. Nam Serap. de Harmel cum h, capitulum facit, cuius formam hic uolo describere: ut magis appareat uentus, & haec est. Harmel secundum Serapionem nominatur Moly. Et nominatur eam multis Rutam syluestrem, ita est planta quae exeditur ex una radice cum multis ramculis: & habet folia longiora folijs Ruta aliorum, & meliora, habet etiam grauem odorem: & habet flores albos: & capitula maiora sunt quam capitula Ruta domesticae, diuisa tribus diuisionibus: in quibus est semine animum: cuius color est: idcirco beatus declusus. Habet tres angulos: & est id, quod de planta uentus usum medicum: & ipsam mutatur: & colligitur in autumno: & sic est, si aggregata Ruta syluestri qua uenit in modo dicit, eadem est cum illa.

DE EUPRAGIA.

Eupragia est herba, quae apud nos in pratis reperitur: & est misera herba. Metaboliter medicum agere dicitur oculorum. Et propter id Melius in sua practica, in capitulo allegato, uocat ipsam herba Aethel. Periculis similiter uales in illa mazena. Vnde uerba. Faggy cydon, uerba, cydon, cythidonia, uerba. Ex illis fit aqua clara, uerba lumina reddit acuta. Et non est copius uerba est addatur Capillus uerba, Eupragia, & h. uerba.

DE CYNOCLOSSA.

Melissarum humida, uerba, & est, iugis caris, seu Cynoclossa. Sed generaliter dicitur agere, an Alcachar, & Alcharar huiusdem: sed sine dubio idem sunt.

DE VERTICELLA.

Verticella, secundum Mathzum syl. est Fefera, siue Fefereugo est Dioneia, quae apud Diofcor. Ampelos luce uocat: sed secundum Simon. lanari. est Feferefin. Vnde uerba, siue Ampelos mazena, ut apud Diofcor. in hac discordia, uerba quod dicitur: quia secundum mentionem Mathzi syl.

C est *Brionia*, siue *Vitis alba*; & secundum *Simonem* est *Vitis nigra*. Non igitur concordant. Verum secundum plures, *Vincella*, est *Vitis nigra*; & est planta que nana horreo nascit: & est quæ *Lom hardi* Tancro vulgari nomine dicunt.

DE TAPSO BARBATO.

Taplus barbatus, est planta omnibus nota. Hæc apud *Dioscor.* vocatur *Flores* sed apud *Aucem*, in secundo *Canone* vocatur *Basiri*. *Lidarius Flores*, quæ hæc herba in *noctem* vocatur, ab eo quod ad *lithia* proficiat. Hæc Planta apud nos nascit super muros, & in campis & vocant *rustici* *Auidos*, siue *Auion*.

DE C A R D O.

Cardo, seu *Cardus* qui apud *Diosc.* vocatur *Dipsacus*, cuius fructus est spinosus: & iste fructus gerit quandam rem quæ vocatur *fuliones* ad parandam panicos & bibeas. *Galenus* etiam in libro *Simplicium Pharm.* dicit, *Dipsacus*, i. *Cardo*. *Petrus de cretensi* inquit, *Virga Passoris*, i. *Cardus*. Sed falsum dicit. Quia *Virga Passoris* est herba quæ vocat *Composita*. Et differt multum, sicut patet apud *Dioscor.* cap. de *Dipsaco*. Et apud *Sesopion*, cap. de *Virga Passoris*.

DE A C E D V L A.

Acetula nomen multis herbis attributum est, in diuersis regionibus. Nam *Acetola* *Acetula* potest dici. Idem *Trifolium Acetosum*, siue *Panis cuculi*, siue *Alliolum* idem. *Macer* autem de *Acetula* speciale capitulum facit, inquit, *Deimus* *Acetulam*, quæ gratius dicitur in *sero*. Ergo est *Sempervivus*. Nam *Aiton* apud *Dioscor.* est *Sempervivus*, & componitur ab eo quod est *semper*, & sui quod est *vita*. Verum secundum modernos *Acetula* est *Acetola*, aut est idem in urine.

DE V I S C O Q V E R C I N O.

Viscus quercinus, i. *Dabar* secundum *Diosc.* *lachryma* est arboris, lenis, & viscidus coloris. de ienis obulus, & nihil asperum. Colligitur & de semine obconduo, quod in arbore dicitur, est, quæcui nascitur. Folia habens similia butyro. Hoc semine primo tundit, et lauat, & postea coquitur. Multum vero illum masticando conquantant. Fit etiam ex arbore *Mariani*, & de *Pino*, et ex diuersis arboribus aliquando: & in radice arborum, & in fructu iuuentur. Apud *Aucem*, eius fructus est similitudo *Cleui* nigro, non siccata et undant, ut polius, frangibilis, ex quo manat inscantur. Eius autem minor est arbor ferens glandes, & malos, & pirus, in quo sunt vitæ altera, & aqua multipliciter valde: & qui ex eo bonas citreos, planus, coloris parvi, in seruis undis, exierit tunc & lauat, deinde coquitur. Hodie multi apothecarj, qui omnia facere solentur, loco eius ponunt *Viscum* quo ununtur nostri rustici ad capiendos rurs. Sed verum *Viscus quercinus* sit ex quo dicitur simili pino, qui repentur super arbores tenues glandes, seu arbores quercus: & propter id *Viscus quercinus* appellat. Describitur a *Vetere* ad nos in formis rotundis proci succis liquidi.

DE C H E I R I.

Cheiri Arabicè est planta, quæ flores cinis, seu aureos producit, & est *Viola citrina*. *Aucem* inquit *Colzar*. *Alcheiri* est *Viola de Romania*. *Serap.* *Cheiri* est planta nota, habens diuersum in specie sua, quæ a diuersitate floris cognoscitur. Nam quidam habent album, quædam purpureum, & quædam citrinum. Qui habet citrinum, melior est & apud in medicina, & hæc satis est nota.

DE T R I P O L I O A C E T O S O.

Triphyllon acetosum, i. *Trifolium acetosum*. Quidam dicunt quod est falsum: quia repetitur in *Nicola* *Triphyllon*, & ibi dicitur, quod *Trifolium* dicitur a tribus folijs, aut materia *Regnatica*, de quibus sunt *chieria*, posita ibi *Buchoniam*, & *Arthasitram*, ergo falsum est taxone secundum *Can.* *Rafes* in novo *Almanis*, in cap. de colica idem habent idem in capite de *apropia* in *chieria*. *Aucem* autem *Can.* dicit. *Arbor Maris* est, *Buchoniam*, & iam dictum est de ea. Et est etiam species *Vitis* in specie eius sine fructu, dux cum fructu. Ego non intelligo quid verbe *Aucem*, per alia verba. Nam *Arbor Maris* est *Rosmarinus*? & *Buchoniam* secundum ipsum est *Arthasitram* quod non est possibile, error vero qui inuenitur in ipso, apud me tanquam *spa-*

DE A R T H E N I T A.

Anthania secundum *Aucem*, in *Can.* est *Buchoniam*. Tamen minor, quod idem in *Can.* in *Fer.* in cap. de compo. de solut. uic. eius qui huius et colicis ex uno soluitur, aut materia *Regnatica*, de quibus sunt *chieria*, posita ibi *Buchoniam*, & *Arthasitram*, ergo falsum est taxone secundum *Can.* *Rafes* in novo *Almanis*, in cap. de colica idem habent idem in capite de *apropia* in *chieria*. *Aucem* autem *Can.* dicit. *Arbor Maris* est, *Buchoniam*, & iam dictum est de ea. Et est etiam species *Vitis* in specie eius sine fructu, dux cum fructu. Ego non intelligo quid verbe *Aucem*, per alia verba. Nam *Arbor Maris* est *Rosmarinus*? & *Buchoniam* secundum ipsum est *Arthasitram* quod non est possibile, error vero qui inuenitur in ipso, apud me tanquam *spa-*

rabitur. Hæc generaliter habet opinio, qd Rasis in illo loco erraverit, ponere Buchormariæ, et Anthonium. Sed non recte: quia in hac invenitur differentia quæ reperitur inter Scedenes fil. ne. h. & inter Schedenægi cum. h. Similiter est differentia inter Buchormariæ scriptum cum littera t. & inter Buchormariæ scriptum cum littera c. nam ibi Rasis habet Buchormariæ scriptum cum littera c. & hæc est arbor Maris, siue Rosmarinus: si vero repetas Buchormariæ, est vera Anthonia, de quo videtur Serap. in cap. de Cickamine, qui acquirit Buchormariæ. Cickamine in cap. de ro de arbore Maris dicit, quod est Libanum: ergo est Rosmarinus: sic si bene legeris, videbis quod Buchormariæ est arbor Maris, & Buchormariæ est Cickamine, seu Anthonia. Franciscus de Pedemont. in cap. primo de dolore intestinorum & indolentis eius, ait: Buchormariæ est radix Pireni, ut Malicetæ. Quod est falsum, nam Buchormariæ non est Pirenum, utrum si dicent, Buchormariæ est Malum seræ, sed non Pirenum.

DE FILICE.

Filix secundum Iuliorum a singularitate folij dicta, descripta una virgula albidine rubra illa unum scissum solum gignitur, res applicata velut penna. Dioscor. autem de ipsa duo facit cap. unum de Dipteriis, aliud de Scitæis. Secundum vero Mathurum syl. Dipteriis est Polypodium. Sed non recte, nam si legas cap. de Dipteriis apud Dioscor. cum cap. de Filice apud Serap. videbis, quod idem sunt. Ipse vero Serap. in uno cap. loquitur de masculis, & foemina. Autem. in secundo cap. duo cap. facit, utrum de Chidaru, & aliud de Sarace. Hæc apud Dioscor. nascitur sine femine, sine flore, & sine hirsute. Sed quidam modum eorum dixerunt, quod in eodem sancti Ioannis aliqui videntur ad locum ubi Filix nascitur, & ibi stant per horas tres & dicunt, quod cito in illa hora Filix gerit flores, post semine. Deus melius scit.

De herba S. MARIE.

Herba sanctæ Mariæ secundum Comp. est Perficaria, seu sanguis Christi: secundum vero Mathurum syl. est herba ad albedinem tendens, cum folijs rugosis: scilicet herba quæ dicitur Plofinos. I. cap. 1. habetur. Sed non recte dicitur, quia si Compositior dicitur, quod est Perficaria, eius forma non est ut dicit Mathurum. Præterea Leonardus ait. Herba sanctæ Mariæ, siue Perficaria: & sic est secundum veritatem. Et eius forma est: quod habet folia similia folijs Persici, intra quæ sunt puncta nigra: apud nos iuxta hortos nascitur. Invenitur alia species quæ caret maculis: sed hæc non est tantum utilis. Quidam vocant ipsam Zinziber castum, alij Perficarium cum sigillo. Secundum Peniti de cretensis, herba sanctæ Mariæ est Menta romana, vel sacra mentica, quod falsum est: nam in isto veneno utrumque ingreditur.

De Herba CRASSULA.

Herba Crassula secundum Compositiorum est Faba grossa. Cuius species sunt tres. I. Crassula maior, a faba grossa. Minor vero est Vermiculata. Media est Cardus benedictus. Sed L. unum, utriusque rescribit a posteriorum, exponit, quod est Vermicularis. Sed falsum est, nam vera Crassula est herba habens folia viscidula, & pinguia, ut Sempervivum, cum flore tendente ad albedinem: nascitur autem apud nos iuxta fossas: & est illa, quam nostri Rustici vulgo Fabam græcam dicunt. Sed non recte: quia aliud est illud debet dicere, Fabam grossam. Infra apparet oleum sili gidiolum, videtur: & ibi melius certificabo, quod Crassula non est Vermicularis: ut dicit L. utrum male lucens.

DE CENTVMNERVIA.

Centumneria secundum Compositiorum, ac Gilber. est Amoglossa, siue Plantago maior. Hæc apud Aulic. vocatur Ligua anesis, & est herba quam nostri rustici Bictam sylvestrem vocant. Illud vero Lumen fuscum, loco Centumnerie, habet Centumream. Quod non recte addit est, nam in illo uagabundus ingreditur & Centumneria & Centaurea.

DE QVINGVESPOLIO.

Quingvofolium. i. Pentaphyllo. Aulic. secundum eam. duo capitula facit: unum de Pentaphyllo, aliud de Quingvofolio: quod idem est. I. dicitur autem Pentaphyllo a numero foliorum: quia pinguetate arborum habet quingvofolia. Aulic. in cap. de Laetitia. ponit Pentaphyllorem in utriusque eorum.

DE TETRAIT.

Tetrait, seu herba Terræ, ut dicitur ab antiquis. secundum Gilber. est herba ludæica. Idem autem Compositiorum: sed multi hodie ipsam vocant credunt, quod dicit Toranthia. Sed non recte: quia Toranthia est sanguis noster. radice rosæ castaneæ, siue Barbæ hircinæ, ex qua Hippocrati videtur hoc multipliciter quærant, nam aliud est Tetrait, aliud est Toranthia. Si vero Compositior vult, quod Tetrait sit herba ludæica: ergo est Herbum, nam Aulic. in secundo can. inquit. Herba ludæica. I. Herbum: & Herbum apud Dioscor. est Oroban: cuius aliud est pallidum, aliud subruil.

Cum, & aliud album. Circaestans dicit. Tensit est herba ludica; & sic est secundum unitatem, quod Tensit est herba ludica, sive Herbū, sive Orobum ergo est Herba, aut illa herba quā rustici Mocho vulgo dicunt.

DE MENTA SARRACENICA.

Menta sarracénica. i. Menta romana, seu rigra. Nam eius plura est rigra, ad similitudinem Sarracenorum; cuius folia maiora sunt quam Menaphorulanae. Hae apud nos sunt aquas inuocantur. Prius de cricocenti in cap. de Menta an. Menta tres sunt species. Est enim quædam domesticæ, quæ proprie hortulana dicitur. Et est alia sylvestris, quæ Mentastrum nuncupatur. Et est alia quæque Menta quæ longiora, lancea, & acutiora habet folia, & hæc est Menta romana, vel sarracénica, & vulgariter herba sancti Mani vocatur. Quod falsum est. nam supra in isto uerguento posita sunt herba sancti Mani ergo non est Menta sarracénica, ut inquit ipse. Hic Nicolaus dicit. Et alij Mente. Idem dicunt alij, ut Gliber. & Leonard. & significat alias species Mentæ quas ipse non nominant. Nam species Mentæ sunt quinque, de quibus tres nominant supra, & alias duas non nominant, & illas quas intelligere debemus per alias Mentas, est Menta communis, seu hortulana, & Mentastri. Et sic meo tempore uidi in hoc ponere quinque species Mentæ: quæ sunt Menta hortulana, sive communis, uel odorifera, & sylvestris, & est Mentastrum & est alia quæ dicitur Sarracénica, sive Romana, & est alia quæ dicitur aquatica sive ballamæ: & est alia quæ dicitur Menta nō odorifera, & hæc est Calamentum: & sic omnes sex quæque debent poni in isto uerguento. Sed Lumen de quo supra, inquit, quod per alias Mentas nō intelligitur, nisi Menta domesticæ sed non recte, ut est nomen apud omnes sapientes.

Mentes quinque species.

DE POLYTRICO.

Polytricum herba est minuta, cuius filipes sergit ad nigredinem, in puteis hæc uidi, in muris, ac locis humidis; & hoc est satis nomen.

DE LAPATIULO.

Lapatioli, sive Lapatioli secundum Compositiorem ac Gliber. est Lapathum acutum ergo est Aescula quæ generaliter uulgar, & sic est quod illa Aescula quæ ultimæ, est acutæ communis Lapathorum species. Mace aut. Herba folijs Lapati uulgo Parietella vocatur, illius species dicitur quæ uulgaris est. Idem ac Diofcor. in cap. de Lapatho. Circaestans inquit. Lapathum implex est menter. i. Lapathum rotundum, acutum, & domesticum. Lapathum folia habens acuta, effusius est Lapathum rotundum, minus efficace est Lapathum domesticum: i. quod folia habet aliquid uulgaris, & magis: uti medicinae compertus.

D

DE CARDUNCULO.

Cardunculus secundum Gliberum, est Cardus benedictus. Idem dicit Compositior. ergo est quem Plin. Erigeron, sive Senedion vocat. De qua Ildorus Erigeron a grecis dicitur, & dicitur primo senefica, unde & est latini herbam Senedionem uocant. Non intelligitur de Senedione quod dicitur Cressonum, sed de alia herba de qua Mace ait. Erigeron greci Senedion nosque uocamus. Quod caris simile uidetur esse capillis. Nasctur in muris, & in boris, & tegulis. Hæc apud Diofcor. uocatur Sedum, & apud Gal. in libro ad Præsentiam uen uocatur Suedo, quam alij Senedion uocant. Hæc uero est herba quæ in numero Cardonum est. Apud nos in hortis ac in muris inuenitur, & est quam Lombardi herbam Turcham uulgariter dicunt.

DE MATRISYLVIA.

Matrissylva secundum Compositiorem est Oculi lucidus, seu Capetolium, & de hac apud quosdam latium; sed illud latium est debile. Hæc herba. apud nos hæc horrorem inuenitur: cuius folia sunt ab uno latere suborbida, & ab altero uisida, & adhaerens & inuoluentes in pice super alias plantas: ut est nobis. Et est quam Diofcor. Penclamenon uocat & nobis Celosia uulgariter dicunt.

DE MATVELLA.

Matrella secundum Compositiorem est Potentilla, seu Amaranthus ergo est Valeriana, seu Fu. Matullus sylvestris. Matrella. i. Valeriana, uel Fu, uel herba garra. Sed herba garra, apud nos enim habet suam significationem, nam significat: ppium, seu Calamentum mōrsum, Valeriana apud autem dicitur Thomara. Hæc herba: quibus nota est. Circaestans ait. Fu intelligitur rari in medicina. Lumen male docens, non possumus sua despectione Matrellam forsitan ignorauit quid est.

DE HERBA MUSCATA.

Herba muscata, sive herba muscata maior. Leonardus loco citato habet herbam Garyophylla. tamet non recte, Gliberum habet herbam muscatam, secundum Compositiorem est maior, &

maior, maior autem facit acutus, & non redolet: minor non facit acutus, & redolet: quid autem sit, A
communiter ignoratur, nō est enim herba masculata, ut quidam dicunt nec eius forma est, ut dicit
Lumen masculatum, Verius autem est, quod herba masculata maior, est herba dicta Serabion,
que folia habet omnia similia Percolisio, aliquantulum pilosiores habet paruum, tendentem
ad rubedinem & quando dicitur, facit quendam rem ad similitudinem acus acutum, vel ad
similitudinem rostri draconis. Hanc sup. tempore dam est recessu comedior, in urbe ac prae inueni-
tur, hanc vulgares Roselli dicunt vocant. Et hinc meo tempore vidi ponere in unguenta.

DE ALLELVIA.

Alleluia idem dicit Leonar. Gliber. dicit Alleluia est species Trifolij, et est herba acetosi saporis
et ingo est Panis cicuti. Vnde meo tempore vidi multos in hac errare. Repertur autem super
arborem Vitis quodam res similes uetis, & hac apud malignos herbatos Panis cuculi voca-
tur. Sed non recte quia Panis cuculi est Alleluia, & est herba quae spissum habet acetosum, ha-
bens utra folia similia Trifolium, sed sunt parua, & tripliciter diuisa, & in cacumine cuiuslibet par-
tis est incisio, femina ipsius fuit in uaginis similibus cornibus, quae cum tanguntur tempore ma-
surantur, euolunt ab eis semina, sicut handachoche, i. Trifolij, tendentia ad rubedinem. Hic ra-
ro in prae inuenitur.

DE CHRISPVLA.

Crispula, idem habet Leonar. Gliber. dicit Crispula. i. Oculi bouis. Secundū autem Composi-
torem est herba Gascon, quid autem sit generaliter ignoratur, sed quia Gliberius dicit, quod Cri-
spula est Oculi bouis, ergo est quidam herba quae apud Dioscor. uocatur Buphthalmos, cuius
folia sunt similia folijs Marari, i. Farniculi. Flores habet nigros. Hic uetus Dioscor. est cor-
ruptus, debet enim dicere, quod habet flores ceteros plus flore Chamomillae: ut dicit Serap. ex
ueteris Dioscor. in cap. de Coeula, qui idem est. Autem in secundo can. ait, Bostar, & est illa quae
uocat Chisem. i. Oculi uetis. Rosa eius est citrini coloris, rubra in medio, gracilior sola Cha-
momilla, & sic est. Vnde ergo, quod Crispula est Oculi bouis, seu Buphthalmos, fuit Com-
itali: & hac apud eos in ciuitate, & in urbe nascitur. Rasis in libro aphorismorum in libro quarto
de dietis medicis & ceteris inquit. Ladion, i. Oculi bouis, seu Oculi uetis, quod idem est
hanc nos uisum rasilii Comitali dicunt.

DE CAMPHORATA.

Camphorata secundum Compositorem est Abrotanum syluestre. Sed Lumen male lucens
fere eius posuit Camphoram, sed non recte factum est, nam Gliber. ac Leonardus posuerunt
Camphoranam. i. Abrotanum syluestre, cuius folia sunt similia folijs Chamomillae. Loco eius uel
disponere Abrotanum uisum.

DE PULICARIA MINORE.

Pulicaria minor secundum intentionem Dioscor. est sic ut maior in folijs, sed est odoris gra-
uioris. Et sic est, quod Pulicaria minor, id est, Satureia, seu Timbra habet maiorem odorem quā
maior. In folijs idem sunt, & in uirgine sunt quasi idem. In paribus Comae uetus graecus dixit
mihi, quod Pulicaria minor apud ipsos uocatur Coiza, seu Timbra: & fere uersiculos sic di-
cunt. Timbra solet graue, Satureia dicta latine, Timbra solet graue Pulicaria dicta minor, Thy-
mus enim dictum, nos Pulicariam maiorem nominamus, & sic meo tempore pro Pulicaria ma-
iore, Thymum uidi ponere: & pro Pulicaria minore, Satureiam.

DE LAURÆ OLÆ.

Laurula apud Dioscor. uocatur Dypnoides. Serap. uero inter species Lauri Laurulā de-
scribit, & est quam dicitur Gar. Est species alba quae dicitur Daphneide: & est arbor parua,
cuius altitudo est uetus brachij: habet uirgas multas, subtiles a mediocriter, supra quibus superius
sunt folia, & uirgae eius non facile frangibiles, & super eadem cortex foris adhucet li-
gno: & folia eius sunt similia folijs Lauri, nūquā sunt meliora, & tenaciora, & ad frangendum
difficiliora, moerescantia & pungentia ligum, & gustum exasperant, & habet flores albos, &
grana quando sunt matura, sunt nigra, & habet radicem multius ueteris in medietate nascitur
in locis montuosis. Ioannes Angelus in cap. de Paralytici dicit. Semen Laurulæ, & uocatur Coc-
cognidium. Quod non est credendum.

DE MANDRAGORÆ.

Mandragorae folium apud nos raro inuenitur: sed moderni herbarum reporterunt speciem ur-
tice Mandragorae in p. ab eis Comae, & illa uisum, & si hac habere non possunt, ponit folia
Prinosae. Leonardus autem ibi inquit. Folium Mandragorae, & loco eius Cabre iouetia. Fa-
lia uero inuenta apud Dioscor. inter species Strigai describit: & est uetus Strigai. i. botanum:

C

De R V B O.

Rubus alius Batus, ferens mora, alius Rubus canis, qui apud Diofcor. Cynofbatus vocatur. Sed hoc intelligitur de Rubo qui fert mora.

De B A R D A N A.

Bardana secundum compofitorem est Eupheus, seu Lappa. Quidam Lappagennum maiorem dicunt, sed: ait Lappa domestica, quod habet caulium ingentem per totum difpositum, hanc agros Philanepos vocatur. Supra de ipfo dictum est in Philasopopio antea.

De S C A T V N C E L L O.

Scatuncellus secundum Compofitorem est Vmbilicus ueneris. Idem dicit Leonar, de praedicta palea ibid. Sed bodieris apothecarij, maxime ignorant, loco eius ponunt illum Cardum, qui a Diofcor. vocatur Dypfacus cuius fructus est spinosus, habent folia limilia Laftue, & hoc uincitur Fullones ad garzandum pascos & linaea & sic meo tempore uidi multos ipsum ponere. Sed errant, nam ut dictum fuit, Nicolaus Compofitor uidet, quod Scatuncellus fit Vmbilicus ueneris. Idem dicit Leonar, & sic est secundum ueritatem. Hec a Diofcor. vocatur Costidion. Apud nos nascitur in uerbis domorum & ecclesiis, ac alijs locis, & vocatur ipsum uulgo Herbam rotundulam, uel Cibulariam.

De T R I B U L O M A R I N O.

Tribulus marinus, i. Ciceris imperiale. Hic apud Auiic. in secundo can. uocatur Hafech. Eius species due sunt, i. domestica, & agrestis, sed ille qui hic intelligitur, est ille qui fert quendam fructum ad similitudinem Castaneae. & propter ad modum uocant ipsum Castaneolum. Et isti fructus abundant in locis uicinis sancti Marci de monte, & ibi uocantur Langai ab incolis, & sunt primo uiridis colore: deinde nigrescunt, & habent angelos acutos. Apud nos idem inuenitur uulgo Padum, maxime in aqua, Et hic fructus piscatoribus nocet, eo quod inuoluitur circa rete, & pisces fugiunt.

De V V A L V P I N A.

Vualupina, i. Solanum secundum modernos non est Saxifraga: ut quidam crediderunt. Minor quod Mesue in cap. de aliffera dicit. Nascuntur supra ea boni fructus boni autem, & uocatur Vualupin: Sed apud modernos non recte, nam Vualupina apud Sera. in cap. de botanico eisdem. Auerrois in quinto Cod. inquit. Hupnephadhalp. i. Vua uulpis, qui in lat. eo nominatur Vuarina, haec herba. i. Vua uulpis, uel Morella. Præterea Auiic. in cap. de Chetargi ait. Vuarina est proxima uicini Vualupin, & proprie uicini soliorum eius, nam Ene dubio Chetargi est species Solani, huc Vualupin: quod idem est. h. Chetargi infans. Similiter, Vualupina, Solanum, Morella idem est. Et hinc meo iudicio dico, quod Vualupina est Solanum, quæ apud Diofcor. Scignus uocatur, a uulgo dicitur herba Mora. Papias ait, Vualupina dicta, quod semen eius Vux simile est: hac Scignus graeco dicitur.

De C A U D A C A B A L I N A.

Cauda caballina est Cauda equina, & est quam Diofcor. Hippurim uocat. Nicholus loco eius habet Caudam equinam, quæ idem est Serap. in cap. de Cauda equina inquit. Aliquando uero egredietur a membris in quibus nascitur, & declinat inferius, propter similitudinem foliorum quæ sunt sicut comæ: ut uideatur uelut cauda pendens in auro: & propter hoc sic nominatur. Moderni autem duas ponunt species. Vea est maior & asperior, quæ toriosiores cyphos possunt. Et alia Teenesta, aliquando Asprella dicitur, aliquando Trexia, Gail. Lombardus ait. Cauda equæ est Asprella. Hæc apud nos in folijs ac uita aqua inuenitur.

De G E N E S T A.

Genesta autem frutex est omnibus nota, hæc apud Diofcoridem uocatur Sparus. Plin. Genestæ uinculi idem præstet. Flores apibus grandis. Dubio, an hæc sit quæ præcipue antea Saros uocatur. Quidam myricam uocant: sed non est Mesue inquit. Albiculus est capistrum arboris: & est arbor montana, super quam spiritus autur dendras, fulsum multæ rectitudinis, & duplicem: non possunt fructuras, unde ligantur ea eis arbores. Et produciunt flores figure lunæ, & inueniuntur multo: & propter sollicitudinem. In senatu Crobi, habet linaea dicitur: sed in lingua latina Genesta, sed quædam Myricæ præstatur. Et dicitur ubi comæ est melior, & omnes quæ pambus ornamentalibus ornantur. Galen. in edendo finitum ait. Spargam, 43 est, Genesta.

De E B U L O.

Ebulus est species Sambuci. Vnde uersus. Sambucus est Adia, sed Ebulus est Chamædis. de quo Serap. in cap. de Ebulo de uirga loquitur: & ibi describit de forma ipsorum, dicens: quod

illa species que dicitur Champadis, est minor prima, & habet ramos magis herba potiores. A quodammodo, in quibus sunt multi nodi & folia sunt distincta in singulis nodis, similia folijs Amygdali in summe nobis suis, nisi quia habet ueras, & functiones ex, habens grauem odorem, & in summitatibus ramorum sunt rapella, seu coronae hederis coronae superaddita speciet & flos similis, & habet radice longam in grossitudine digiti: & apud nos in uia, ac in multis locis nascitur, & uocant ipsi russici Lorex.

DE ELLEBORO.

Elleborus secundum Mesue est Barba albugi, secundum Aueroim in quibus Coll. Elleborus est Conditi. Quod non credimus, uerum multo moderni computant Conditi inter species Ellebori, eo quod seruantur eorum commouet. Tamen nostri doctores non ponunt species Ellebori nisi duas, scilicet album, & nigrum, quae suis uocantur. Istra in oleo de Euphorbio, ostendunt melius, quod Conditi non est Elleborus. Secundum intentionem Mesue, quando niger nascitur apud radices arboris fructu oleae, sunt fructus eius solui. Papas inquit. Arctaea est insula celsa, bunda Elleborus, ad caput purgationem necessitas, & ponitur pro Elleboro antiqua parte simplicis quae oritur respuit. Hic ab aliquibus dicitur Vdax: & ab aliis dicitur Stramdelitro quod palus ipsius in naribus posita stimulat eorum commouet.

DE SEMPERUIVA.

Semperuiua, scilicet maior secundum Circa insans dicitur, quia semper uiridis reperitur. Aut, in secundo inquit. Semperuiua est Sucrum. In cap. uero de Sucro inquit. Sucrum dicitur quod est Semperuiua, & dicitur, quod est species feminis Mandegora. Sed non recte, quia illud cap. de Sucro est corruptum. Ad apud Arabes est Symplyum, ergo est Coe folia maior. & sic si se quod illud est de Sucro apud Aueroim. cum cap. de Symplyo apud Dioscoridem, uidetur quod illud fuit. Semperuiua apud Dioscor. uocatur Aizon maius. Dicitur, quod eam semper folia uiridis habet dicitur & Syphthalmon. Quod non est, nam Syphthalmon est Oculi bovis, aut Zosionem, aut Ambrosia. quod non est. Aliud fuit cap. de Aizon maiore, & haec est Veruiculata, & ante nos fuit. Aizon uero est proprium nomen suum quia componitur ab aizo, quod est semper, & folia, quod est uia, unde Semperuiua dicitur, quia semper folia uiridis habet: nascitur super regulas pluvium, & in locis quibus stercores proiecta fuerint, & alibi.

DE CICUTA.

Cicuta, aut Schara, est herba folijs rosea, apud Dioscor. uocatur Cemos, bassas habens. B. de flos seu Marasmodiola femina Ferula, sed angusta. Apud Aueroim in secundo cap. uocatur Sacharum: & inquit sic. Inquit Dioscor. crux huius plantae est sicut crux Ferulae & folia eius sunt sicut folia Cucumeris. Hic rectius Auzon, est corruptum, quia debet dicere, bassas habet nodos, sicut Marum, folia similia Ferulae, sicut dicit Dioscor. Libi qui dicitur Bulbolum in natura secundo inquit. Forma extrahendi succum ex Sacharum, scilicet inquit. Quod falsum est, cum sic ap. in cap. de Cicuta aut Sacharum sic nomen apud medicos sed Arabes nomen eam Sacharum, uel Zucharam. Est sic est, quod Zucharam est Cicuta. Idem Supp. in fine eius cap. inquit. Ex qua do ponitur Cicuta super effluuiis puerorum, ut duntaxat crescere eos. Melior autem ex hac planta est illa, quae nascitur in Creta, & in Chio, & in Aerea. Eam apud nos in multis locis haec reperitur, unde si incideris folia ipsius recens, grauem odorem referunt.

DE VERBENA.

Verbena, seu Herbena, est herba, quae apud Dioscor. Hierobotanum uocatur. Quid uocant ipsam Sciam herbam, quae bagmen. Sanctum inquit dicitur: eo quod pagani in sacrificijs & cunctibus expansionibus utebantur. Haec uero herba idem nomen accepit, quod facientes eam purificantes adhibere consueuerant, in Pallena habetur, quod est medicum uisum ad infirmum ipsam manu portauerunt agro infirmo, & dicitur agere eo, qualem habet si ager dicit, bene, si ab eum & si dicit, male, mouetur. Haec apud nos in curantibus nascitur. Haec quidam russici, herbam suam dicitur uocant. Sed non recte. Pappus. Herbena herba bagmen dicitur, sic est, quasi pura. Haec & Hierobotanum dicitur græcè.

DE HERBA GRATIA DEI.

Herba Gratia dei apud modernos uocatur sic est uocatur: & est herba, cuius longitudo est uentos palmi, aut parum plus. Folia habet similia Hyssopo, florem habet uos folia parui, cuius color tendit debet. Nodus est album & purpureum: sicut herba quae dicitur Verbena quae in uitis nascitur. Radix habet paruum & paucam. Apud nos in praedictis locis nascitur. Et cognoscitur propter saporem foliorum, nam folia ipsius habent amaritudinem propter Cerasca minor, aut parum plus.

C

DE PILOSELLA.

Pilosella herba est satis nota. Dicitur autem Pilosella, propter abundantiam pilorum quos in folijs habet. Ego non inveni tamen autenticum, quod de ipsa speciale faceret cap. Sed apud modicos, Pilosella est herba nascens in locis lapidosis, sicca, cum folijs quae expanduntur super faciem terrae, & super ipsa folia habet pilos ab uno latere, & ab alio cum flore rubro. Hae autem diuinae est recens comendatur. Exsimilatur etiam quidam, quod haec sit quae Auk, in secundo can. vocat Filulam.

DE STAFISAGRIA.

Stafisagria secundum Serap. est Cerium capitata: & est dicta Passula montana. Autem in secundo can. ait. Stafisagria est Vitis passula montana, & est Cerium capitata. In monte Libano invenitur de eo plurimum: & est grandis nigra sicut Cicer nigrum. Sicut Circa testatur inquit, Stafisagria, quae etiam Caput purgans dicitur, semen, & herba simili nomine appellantur. dicitur enim Caput purgans, quia caput purgat, & valde est efficax. Semen uti in medicinae compendit, pro deo annos durat. Iisd. Stafisagria, hoc est, herba quinq; digitorum.

DE VERMICULARI.

Vermicularis secundum Compositorem est Sempervivum minus, aut Punctata agrestis in arvis domorum nascitur. Secundum autem Lumen matricariae, est Crassula. Quod falsum est, quia in isto oleo utrumq; ingreditur. Mater ait. Sempervivum minus species est illius herbae, quae Sempervivum dicunt: quoniam sicut omni tempore, herba laevis vulgari more vocatur. Secundum attentionem Machabae laevis est Sempervivum minus: secundum vero Machabaeum herba laevis est Horcuis, ut Bonades. I. Salsedus etiam: sed in autem Nicol. est Salsedus autem rursus, seu Salsedum maritimum: ergo est herba maritima. I. herba lumbicorum. Adversus tamen est autem, quod Mater non dicitur vocari Barbam laevis, nisi a vulgaribus, sed deus hoc novit.

DE CIBALARIA.

Cibalaria, Vmbilicus veneris, Scamandellus, idem apud Dioscor. vocat Costidion, sive ut ait Cibalaria, sive ut latini Vmbilicus veneris. Haec est herba, quae folia habet rotunda & laeva, quae in arvis nascitur, & est quam nostri rufici herbam Rotundellam vulgari vocant.

D

DE CRASSULA MAIORE.

Crassula maior secundum Compositorem est Faba grossa, secundum aliquos est Sempervivum minus. Sed non recte, nam in isto oleo possumus cerulicari, quod idem non sumus: quia in hoc semine ingreditur. Crassula vero species tres sunt, scilicet maior, minor, & media. Maior vero est herba quae habet folia viridia & pinguiora, ut Sempervivum: & florem tendentem ad albedinem. Nascitur autem apud nos in arvis foliis, & haec est Faba grossa. Minor vero est Vermicularis. Et media secundum Compositorem est Cardus benedictus.

DE HYPERICON.

Hypericon, Autem inquit. Hypericon nominatur arabice Alharib: & nominatur syriace Vitis de montis. Dioscor. de Hypericon facit tria capitula: & distinguit ipsas species. Vnum facit sub nomine Alsquiron, Aliud sub nomine Corium, quod est Raparum. Aliud de Hypericon. Sed Serap. in uno capitulo de omnibus loquitur. Sed illud Hypericon quo utitur, habet folia parva, in eis foramina minuta: & propter id vocatur Perforata, sive herba S. Iohannis. sive Puga de montem. Apud nos in ciuitatibus nascitur.

lauch seind gleich dem von genannten kraut. Ingerat doch einichs noch länger und schmäler.

Baumkreutz das kraut ist in Latein Clematis / oder Clematis aquatica / oder Clematis fl.

gracilis genant.

Bachmair, von den Lateinischen Clematis rubra / oder Clematis flammulenta / muretsfarben stent

gelb oder blauen. Es doch spürchen einich den Balsam / in dem auch sich mangel. Ist aber noch vnder

und das es nie wachsen ist da sich treuent.

Basilien wirt von den Lateinischen Ungula cabalina genant darmit das es den bauch beset

und einen rissigig gleich ist / in dem bauch runden bluteren / stengel ist ein spann lang

Bones in lateinischer jungen fahar / oder yederman wol bekannt / doch mancherley geschlecht d. Benz.

Bachbod. Aber bacher Bachboden genant. Darmit das sein kraut dem bauch kraut gleich ist / was an

den blüthen wachsen. Von d. dreyen ist hie nicht schreibet / sonder allen vñ den gemeinen benz.

Basilien hat gerist beyer blüthen / in lateinischer jungen Basilicon / vñ das kraut von den Teufel

geiß Basilicon genant darmit das es großte blüthe hat das die kraut.

Basilien von den Lateinischen Basilicon garyophyllata genant. Darmit das sein geschmack

gleicht dem Anilin.

Blau Melibonem hat ein langen stengel / in sich ist die kraut die es keimert.

Brennlauch ist ein rissig stent. So heissen es auch die Lateinischen Spina alba / vñ von den

Teufeligen Baumen / oder Fagen / oder Fagen genant das blüthe ein wenig rissig stent / vñ sein

blüthen wie ein weiß rissen / doch na gestalt. sein frucht gleich dem Oliven. Dann allein das sie zu

ist / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Brennenkraut in Latein Brenner / vñ nach den Teufeligen ist es dreyerley. Vñ das weis genant

Brennstein / oder Brennstein / oder Brennstein / das es ein blüthen hat mit ein schwaizen gelb-

farben blai. Es ist auch ein den selben geschlecht die weiß blüthen haben / vñ haben beyer stengel

in der höhe / vñ ein ellenbogen / das es kraut in gelben blüthen nicht also hoch / vñ den Lateinischen Bren-

stein / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

Buchkraut / vñ in dem bauch / vñ in dem bauch ist ein rissig stent / vñ in dem bauch ist ein rissig stent.

A

Zinnkraut

Nasturium

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

Bachmair

fröhlichen goldfarbenen Blüten.

Kemich oder den Reichen Kätig/und in latin Napharus/und in arabischem Kemich/Des ist ymmer
erley. Als Horemisch/in latin Napharus-mari/und sonst groessen krafft wolth/ven den Teufel
Horemischer der R. In. Nach der araber Kemich anam/ven dem ich her schrib.

[illegible]

Nämlig: 101 nennt den Lateinischen *Caulis romanorum*, steht in Teil 5 des Nämliger Hölzler Buchs 101.

Kein f0l vom dL znnfghen *Costis rubra-gynamae* von den Trfzghen Kotfbl./fl ein fruer ge-
sternschfch befrue.

NACH von den Lantischen Kasse von den Teufischen wein. Vor des geschickten zweifelhafte
trübsal zu sein. Die wird von den Lantischen Kasse zu sein. Die wird von den Lantischen Kasse zu sein.
auch von diesen Lantischen Kasse. Domesche Kasse. Der die Teufischen Kasse nach dem Kasse
Wissen das die Lantischen Kasse der Lantischen Kasse der Lantischen Kasse der Lantischen Kasse
haben. 5. Der an der Kasse von den Teufischen Kasse von den Lantischen Kasse von den
Lantischen Kasse der Lantischen Kasse der Lantischen Kasse der Lantischen Kasse der Lantischen Kasse
nach zu sein. 12. Jeder an jeder Kasse ein Kasse nach Kasse fallen. Das den Kasse von
Lantischen Kasse der Lantischen Kasse.

Bitte geben Sie Ihren Einzahlungsschein an.

Kann man weichen in den kornigen Nierenperiparischen bläuen/ ein in den Ziaia genit.
Aber nicht kann man in den kornigen Nierenperiparischen bläuen/ ein in den Ziaia genit.
Aber nicht kann man in den kornigen Nierenperiparischen bläuen/ ein in den Ziaia genit.

Näpfen von den Brücken Köben/und in laie Kofa/der gefchicktemangigalt ift doch welen
 und befanenale Durech Köfen in laie/der jungen Dima/und rot jäh Köfen/und weiß jäh
 gefalt Köfen/und den Rannchen Kofa albe gemant/und Heyd oder wilde Köfen in laie Kofa
 gefalt/oder Kofa a groff/etli bunn Köfen in laie Kofa beger. Und die beßten Köfen/und
 je albe jäh heffigen und jäh ftercken/feil doreten jäh in Köfen/ darumb wann man in der laie
 gefalt jungen fende Köfen/fo jäh jäh alerger verflanden werden doreten Köfen. Und die
 beßen und beßteften in de gefchick/feind der weißten gefaltten Köfen. Die beßten ender in all
 jäh fälen/feind der Heyd beßen. Die aler manie ender in jäh fälen/feind dunt od weiß Köfen/
 und werden auch von etlichen Rannchen Kofa albe gemant/darumb das jäh verflucht/die
 manie ein fchupf/der manie haben. Und was jäh jäh in wet aqar/oder rogin waffer
 end jäh jäh in wet aqar/oder jäh ftercken/je werden etlichen von den jäh roten Köfen. Was
 aber funder wet aqar Kofa/und in jäh jäh fälen end fälen/je wer verflanden jäh Köfen.
 Was du albe halt welen gemant Köfen waffer/und welen gefalt welfe/je wer verflanden
 welen gefalt Köfen waffer. Und Köfen waffer welen in welen welen und jäh gemant.

Kochwasser von Brot/zu Laug Kofa Bedegar/ed Kofa von ginzet/ vñ in arifch/ in Farnen
reft in ede arifchag Kofen/ darumb das der maffi von dem ftatt weiffen foll/ ferner fchneppen
den halbe/ der den arifchen laug ab.

Kosten von Personen, in deren Prozess/ und in natürlichen Kassen/ oder Venen/ oder Koff/ geringung
 Auch von diesen besage.

Näben mannt Napa/ist in ruffischer jangem Näben/denn gefchledt manigfaltig ist. Die wald-
entzäun von den jahren schiffen. Es sind auch Näben von den Lannigen Napa/Napa
entzäun oder Napa/entzäun von den Breichen Bäume/und von den Traufden Kopen. Es ist
auch mancher gefchledt der Näben/denn es ist lang/von den Traufden Stiel rüßlin genante.
Ein andrer gefchledt der langem Näben/den farben gelb sendt/der gleichen einde reit den ge-
schledt/von den jahren schiffen. Es sind auch Näben/den ruffischen Näben von den Traufden

Der Byrren in lant Enghelāh (in der regio germanica) geschildert wesenly ist. En die seimb
 eren lant von eniden in lant Weyden, nant. Voe ander geschildert voe seind die gemeynen
 gressen von Byrren machungen in lant w. n. walden. Es ist auch ein ander geschildert der rait
 Byrren in lant walden von dem lant. In dem lant germania v. n. lant von Weyden Byrren.
 Es ist auch ein ander geschildert der Byrren von dem lant lant w. n. walden w. n. walden
 lant w. n. walden lant w. n. walden lant w. n. walden lant w. n. walden lant w. n. walden

Crataegus nigra, *Crataegus nigra*, *Crataegus nigra*.

Schwarz Byßl ist 4. Hier ist der Löffel mit oder Vögels Feigen darumb das die Vögel
sehr gern essen. Es ist auch ander Byßel offener seyn weißer und andern rot. Es sind
auch Byßel aus andern Früchten von denen es keine zinner fuchen ist.

Stachel wuschel in laute Lächerlichkeiten, aber Sympson oder Leposta. Und sein Trautwein blickten Rosen bildend aus der Herde, das war auch die höchste in der Heimgroßburg (sind

• **A**

A
Nemph
Kaphanus.

Kamfar.

23.10.1989

Camp.
 Near El

Center

No.
NameRitter Spoken.
of California.

palms,
Barringtonia

2004年12月

No. 50

250/40

R

Συντηρητικό
Εξουσιαστικό

Proserpinaca

Дронна,
Кабан.

Kape.

Бројот,

Cen124

Send me more
please!

DEPARTMENT,

INDEX Tomi .II.

A. B. Schiltz n. sp., mod. n. sp.

anemone	nod.
anthera	
anthyllis	
asturnibon	
aparine	
apium	
apium boeoidatum	
apigera	3.
apocynon	
apollinari	
aquileia	
arbutus	
arcton	14 d. 11 b.
argemone	
argemonia	
aristaria	
aristochia	14 c. 10 d.
arvenicra	10 b.
arrogioflia	
aron	14 d. 14 b.

Böcher B

Bacifolae
Balsamiferae
Baloeae
Balsamitae
Balsamum
Bartula hyet
Bardana
Basilicon
Basilicon garyophyllata
Biddium
Beechion
Beechiger
Berberis
Beta
Beta, seu Bilezaiba
Betonica
Bezard
Bibinella
Bilbora

[illegible]

Calamagrostis

[illegible]

[illegible]

INDEX

<i>Sage</i>	100 b.	<i>Serratia chilophyllon</i>	104 d.	<i>Tarbit</i>	100 b.
<i>Scridis species</i>	100 d.	<i>Sorychnos</i>	100 c.	<i>Typba</i>	100 b.
<i>Scrophium</i>	100 b.	<i>Sucobilli</i>	100 b.	V	
<i>Serpilium</i>	100 c.	<i>Suthliem</i>	100 c.	<i>Accinium</i>	100 c.
<i>Serula Campara</i>	100 d.	<i>Seyrac</i>	100 c.	<i>Valeriana</i>	100 d.
<i>Seseli</i>	100 a.	<i>Sinecismphnadi</i>	100 d.	<i>Vent herba</i>	100 b.
<i>Seseli xanthopica</i>	100 b.	<i>Sucumum</i>	100 a.	<i>Verbasicum</i>	100 d.
<i>Sideritis</i>	100 d.	<i>Sydle</i>	100 d.	<i>Verbena</i>	100 b.
<i>Sigillum Lemnium</i>	100 c.	<i>Symphyll</i>	100 c.	<i>Verbenaca</i>	100 c.
<i>Sigillum Salomonia</i>	100 c.	<i>Synapi</i>	100 c.	<i>Vernicularia</i>	100 c.
<i>Silene</i>	100 b.	<i>Synsaw</i>	100 c.	<i>Vesicaria</i>	100 c.
<i>Silermontianum</i>	100 c.	<i>Synsaherba</i>	100 d.	<i>Vetonica</i>	100 b.
<i>Siliqua</i>	100 d.	T		<i>Vidoriola</i>	100 d.
<i>Silurus</i>	100 b.	<i>Amariqua</i>	100 b.	<i>Vicetoxicum</i>	100 c.
<i>Silymbrium</i>	100 d.	<i>Tanacrum</i>	100 a.	<i>Viola</i>	100 b.
<i>Silv</i>	100 c.	<i>Tapus barbana</i>	100 b.	<i>Virga pastoris</i>	100 d.
<i>Sinifux</i>	100 c.		100 c.	<i>Viscus</i>	100 c.
<i>Smyrnion</i>	100 b.	<i>Taraxacon</i>	100 c.	<i>Viscus quercinus</i>	100 c.
<i>Solanum</i>	100 c.	<i>Tarcon</i>	100 c.	<i>Vidella</i>	100 b.
<i>Solanum</i>	100 d.	<i>Tarus</i>	100 c.	<i>Vitis alba</i>	100 b.
	100 b.	<i>Telephium</i>	100 b.	<i>Viblicus Veneris</i>	100 d.
<i>Soldana</i>	100 d.	<i>Terra lemeia</i>	100 b.	<i>Vagula caballina</i>	100 d.
<i>Soldago</i>	100 b.	<i>Terra ligata</i>	100 b.	<i>Volubilis</i>	100 c.
<i>Solligium</i>	100 c.	<i>Tetrax</i>	100 b.	<i>Volubilis maior</i>	100 b.
<i>Sonchus</i>	100 c.	<i>Thalpi</i>	100 c.	<i>Volucrum</i>	100 c.
<i>Sparganion</i>	100 d.	<i>Thus</i>	100 c.	<i>Vrecolaria</i>	100 d.
<i>Spargula</i>	100 b.	<i>Thymela</i>	100 d.	<i>Vruca</i>	100 b.
<i>Spornum</i>	100 c.	<i>Thymus</i>	100 d.	<i>Vruca moena</i>	100 d.
<i>Sphondium</i>	100 b.	<i>Thymalus</i>	100 c.	<i>Vualupia</i>	100 c.
<i>Spica nadi</i>	100 b.	<i>Toemntia</i>	100 b.		
<i>Spica scuti</i>	100 d.	<i>Tragacantha</i>	100 c.	W	
<i>Spica sylvestris</i>	100 c.	<i>Tragoponos</i>	100 b.	<i>Wessmery</i>	100 d.
<i>Spina alba</i>	100 b.	<i>Tragum</i>	100 b.	<i>Wessmeryen</i>	100 d.
	100 c.	<i>Trichos maritus</i>	100 c.	X	
<i>Spinachia</i>	100 c.	<i>Trifolium</i>	100 a.	<i>Anthica</i>	100 b.
<i>Spinacium</i>	100 c.	<i>Trifolium acutifolium</i>	100 d.	<i>Xiphion</i>	100 d.
<i>Spithys</i>	100 a.	<i>Trifolium</i>	100 b.	<i>Xiris</i>	100 d.
<i>Spiche</i>	100 d.	<i>Trifolium</i>	100 c.	Z	
<i>Spislagia</i>	100 c.	<i>Tubera</i>	100 c.	<i>Zithum</i>	100 d.
<i>Suzanion</i>	100 d.	<i>Tuleri</i>	100 d.	<i>Zizania</i>	100 b.
				<i>Zuccarum</i>	100 b.

FINIS

CARGENTORATI apud Iohannem Schot-
tum librarium, Anno M. D. XXXVI.

Caput
Capilli
Oculi
Aures
Nasus
Os
Mandibula
Lingua
Stomachus
Collum
Gula
Esophagus
Dentes
Gingivae
Palatum
Stomachus
Facies
Cor
Epur
Splen
Lien
Hepar
Vesica
Intestina
Femora
Isthmus
Venter
Ventriculus
Colica
Mammæ
Pectus
Chymus
Intestina
Membra ^{perforata} _{intestina}
Matrinx
Dorsum
Spina
Lumbi
Crura
Crura
Femora
Tibia

*Alopecura
apoplexia*

Authors

Aug 10

18

Antibody

Average

Angina

Ans. $\frac{1}{2}$

A group of

Ascaris

Alphonse

At the same time

Alpina

Agrostis

Archives

4

Bathurst

2000

Example

2-4

Index

Endorse

Cape

Cephalopoda

5

LaTeX 2.0.19

(above)

Συντάκτης

Car: 3a

CAPC 1 mg/kg

18

and

along street

202-4-10-10

County Office

2014/10/14

12. 10. 1951

1999

1870

5

1060

[illegible]

1875

1997

Distillatio

Diabete

Diarrhoea

Dysenteria

Dysuria

Dyspnoea

Dyspepsia

Dysphagia

Dysphasia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

Dysphagia

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

by drops

DE VERA

HERBARIUM

9 3 5 1

COGNITIONE